

Sven Wimmell 5 juni 2020:
Mediciner, tillbehör, test, vård och välfärd.
Utrikes och inrikes tidningsartiklar 23/24
maj - 3 juni 2020.

<http://wimmell.com/omr36-39zzzzzzd.pdf>

Sven Winnell 5 juni 2020:

Mediciner, tillbehör, test, vård och välfärd.

Utrikes och inrikes tidningsartiklar 23/24 maj - 3 juni 2020.

<http://winnell.com/omr36-39zzzzzzd.pdf>

Innehåll:

Sida

- 3   **Kapitel 1: Mediciner, tillbehör, test, vård och välfärd.**

- 4   Innehållet i Sven Winnell 7 mars 2020:
      Samhällsplaneringens problem. Klimatpolitiken.
      Coronaviruset. Mänskliga verksamheter. Planeringar för
      Sverige och världen. Utrikes och inrikes artiklar 22 februari -
      4 mars 2020 <http://winnell.com/omr36-39zzzzzzr.pdf>

- 5   På första sidan stå det: Läkemedelstillverkning.

- 6   Så halkade Sverige efter i den globala jakten på läkemedel
- 14   Läkemedelsverket: "Läget är ännu inte glasklart

- 15   Ledare: Krisen avslöjade hålen i Sveriges medicinskåp
- 16   I höst kan vi få se vilka som har lyckats

- 17   Trots EU-avtal – ännu inga leveranser till Sverige
- 20   Så har andra länder hanterat läkemedelsläget

21   Bristerna i äldreomsorgen kan sänka välfärdspolitiken

24   S vill att staten ska ha beredskapslager

25   Tegnell: Det finns saker vi hade kunnat göra bättre

28   **Kapitel 2: utrikes och inrikes tidningsartiklar 23/24 maj - 3 juni 2020.**

29   Utrikes DN-artiklar. 23 maj - 3 juni 2020

657   Inrikes DN-artiklar 24 maj - 3 juni 2020
-1709

Kapitel 1: Mediciner, tillbehör, test, vård och välfärd.

Innehållet i Sven Winnell 7 mars 2020:

Samhällsplaneringens problem. Klimatpolitiken. Coronaviruset.

Mänskliga verksamheter. Planeringar för Sverige och världen.

Utrikes och inrikes artiklar 22 februari - 4 mars 2020

<http://winnell.com/omr36-39zzzzzzr.pdf>

Innehåll

Sida

4	Klimatpolitiken
5	EU kraftsamlar för en digital tidsålder
6	Agenda 2030 och klimatet: Museer, myndigheter, skolor m m ska ha tydlig information om framtidsproblemen
9	Hav och marina resurser
10	Ekosystem och biologisk mångfald
11	Så påverkas forskarna av klimatkrisen
13	Hur mår ni egentligen? Åtta svenska forskare svarar
17	Här är Sveriges kanske största klimathyckleri
18	Bilbolagen har tjänat stora pengar på stora bränsleslukande suvar
19	EU:s nya klimatlag får redan kritik – ”kapitulation”, enligt Greta Thunberg
21	EU:s nya klimatlag ser ut att bli som kejsarens nya kläder
23	Segel i rymden kan bli plan B mot globala uppvärmningen
26	Om president Trump i USA kan röstas bort i höst borde man kunna räkna med att USA går med på FN:s förslag för klimatet.
26	Biden är bästa chansen mot vänsterpopulism och Trump

27	Partipatriarken Biden reste sig i elfte timmen
29	Bitterljuv seger för Sanders anhängare
31	Coronaviruset kan få globaliseringen att backa
33	Ledare: Världsekonomin måste få politisk hjälp
35	Så reagerar andra länder i Europa på coronautbrottet
38	Mänskliga verksamheter
38	Sven Winnells hemsida: Samhällsplaneringens problem. Hur ska man kunna förbättra världen ?
39	Mänskligheten har förändrats mycket sedan tidernas begynnelse
39	Människornas levnadsförhållanden och utvecklingens krafter
42	Utvecklingens krafter
44	Systemet för mänskliga verksamheter
47	Det är huvudsakligen människornas verksamheter som styr utvecklingen i världen.
49	Det är 129 verksamhetsområden som vardera innehåller hundratals eller tusentals mindre verksamhetsområden
50	Innehållet i Sven Winnell 20 mars 2018 del 1 av 3: Samhällsplaneringens problem. Områden 1-5 samt 1-9 med myndigheter och professorer, yrken och utbildningar m m.
55	De svenska biblioteken enligt SAB
55	Systemet med mänskliga verksamheter, nedbantat till 44 områden. Kan vara lämplig uppställning på biblioteken.
75	Samhällsplaneringen och de politiska partierna.
76	Civilförsvaret behöver mer än fyra miljarder
79	Utrikesdeklarationen 12 februari 2020

- 84 Politikområden för politiken 1 oktober 2019
- 87 [Politiken i Sverige för Sverige och världen styrs av personerna på ovanstående lista](#)
- 88 **Regeringen bör ha planeringar för Sverige och världen Planeringarna görs lämpligen med hjälp av systemet för mänskliga verksamheter**
- 89 Kort beskrivning av svensk planering av världen.
Avkortat exempel
- 91 Det mest angelägna för svenskarna att få veta
- 92 Kommentarer. Här är världsplanering på 25 rader
- 93 Kort beskrivning av svensk planering av Sverige.
Avkortat exempel
- 95 Kort beskrivning av systemet för mänskliga verksamheter
- 96 Befolkningsstorlek per kommun, 2015
- 98 Innehållet i : Sven Wimmell 1 maj 2019:
Människornas verksamheter och grunderna för planering av
framtiden för världen och Sverige.
- 113 **DN-artiklar 22 februari - 4 mars 2020 om utrikes
förhållanden**
- 628 **DN-artiklar 22 februari - 4 mars 2020 om inrikes
förhållanden.**
- 1182

På första sidan stå det:

"Läkemedelstillverkning.

Det tycks vara så, att forskning och tillverkning av läkemedel som regel sker hos privata läkemedelstillverkare, som forskar och säljer läkemedel enligt marknadsprinciper, d v s tillverkar sådant som kan säljas med vinst. Vinsten styr, inte läkemedelsbehov. De demokratiska församlingarna bara hoppas på att tillverkarna i stort sett gör läkemedel efter sjukas behov. I socialistiska länder som Kina torde dock regeringarna styra läkemedelstillverkningen efter de kunskaper de kan ha om behoven som kan vara otillräckliga.

Är det så? Har FN, EU och länderna ingen läkemedelstillverkning? Det finns offentlig forskning om läkemedel , t ex vid Karolinska institutet, hur är det med forskning i FN, EU, Sverige och andra länder?

Aktuellt nu är forskning och tillverkning av vaccin för de sjukdomar som nu sprids över världen. Det verkar vara så att forskarna om det inte varit beredda, och inte heller läkemedelstillverkarna. När finns det vaccin ?

Regeringen bör utreda dessa frågor och på sin hemsida på internet snarast redovisa hur det är i Sverige och världen. "

Sammanställningen zzzzzr är daterad

7 mars, strax innan det första dödsfallet för coronaviruset kom den 11 mars. Sedan dess har det nu gått tre månader med oerhörda utredningar och åtgärder. På wimmell.com finns i början

uppgifter om ett tiotal sammanställningar sedan dess. De innehåller kommentarer och förslag och stora förteckningar över tidningsartiklar som behandlar det som hänt.

Alla sammanställningar går i brev till alla statsråd och representanter angivna på förteckningen över regeringen.

Nu är man inne i en situation efter över 4000 dödsfall av viruset där många gäller gamla personer på särskilda boenden.

Man hoppas att de dagliga dödsfallen skall minska och man strävar efter att komma tillbaka till förhållandena före viruset.

Nu är det den svenska välfärden som står på spel. Det är mycket artiklar om det och läsaren får nu själv läsa i förteckningarna.

För att få med de senaste intressanta artiklarna finns inte utrymme för kommentarer om artiklarna.

Här kommer några artiklar. I nästa sammanställning kan det kanske bli plats för mer kommentarer och förslag

"Så halkade Sverige efter i den globala jakten på läkemedel"

DN MÅNDAG 1 JUNI 2020

När en hel värld hamstrade läkemedel stod svenska myndigheter handlingsförlamade. Ingen hade mandat att agera kraftfullt för att köpa mediciner på världsmarknaden. Här är historien om oförberedda svenska myndigheter och en förlorad månad i den globala jakten på livsviktiga läkemedel till svenskarna.

"Det är en väldig stress för oss som jobbar. Konsekvenserna av att sakna läkemedel är ju så stora."

Erik Nyberg Bååth skrattar uppgivet i telefon. Ett glädjefullt skratt, likt en hostning.

Han är biträdande överläkare på Södersjukhuset i Stockholm och specialist inom narkos- och intensivvård. De senaste månaderna har han sövt och bedövat många svårt sjuka covidpatienter. I vanliga fall hade han förlitat sig på läkemedlet Propofol, det ojämförligt bästa sövningsmedlet. Men nu är det en bristvara – som jagas av stater över hela världen.

– Jag känner en blandning av frustration och resignation, säger han. Än har sjukhusen lyckats få läkemedlet att räcka till covidpatienterna. Men följderna är ändå stora. Andra patienter som genomgår operationer kan bli utan Propofol. Ett stort antal planerade operationer har också ställts in.

– Det är så lätt att föreställa sig att det plötsligt tar slut. Och att alternativa läkemedel inte går att få tag på. Det känns faktiskt mest som om vi haft tur hittills, säger Nyberg Bååth.

Den globala läkemedelsindustrin har just-in-time-produktion, känslig för störningar i ekonomi och logistikkedjor.

Sverige saknar, till skillnad från de flesta andra länder i Europa, lagring av livsviktiga mediciner. Samtidigt har antalet restnoteringar – alltså varningar om att ett läkemedel tillfälligt är slut – ökat de senaste åren.

Erik Nyberg Bååth skrattar till igen, kort och kantigt.

– Det är nästan obegripligt att vi överlåter något så viktigt som mediciner till främmande makt. Vi har inga andrum i vårt system, inga lager, knappt någon egen tillverkning. Vilket läkemedel som helst kan vara borta från vår arsenal med någon dags varsel, säger han.

Det var Sverige när coronakrisen kom.

Men låt oss gå tillbaka: vad var det som hände?

31 januari Första fallet i Sverige

Världshälsoorganisationen WHO klassar den 30 januari utbrottet av coronaviruset som ett internationellt hot mot människors hälsa.

Dagen efter får Sverige sitt första coronafall. En kvinna i 20-årsåldern som besökt Wuhan i Kina isoleras på Länssjukhuset Ryhov i Jönköping, men än är det lugnt på Sveriges intensivvårdsavdelningar.

18 februari Läkaren: ”Det är skrämmande”

Nyhetsbyrån Reuters rapporterar att coronaepidemin i Kina hotar den globala läkemedelstillgången, eftersom hårda karantänregler påverkar de känsliga leverantörskedjorna.

Många länder ökar nu kraftigt läkemedelsköpen.

Sveriges 21 regioner får allt större problem.

På Säve flygplats utanför Göteborg lyser majsolen upp Karl Chevalleys ansikte. Fotograferingen för detta reportage kan avbrytas när som helst. Han är regional beredskapsöverläkare i Västra Götalandsregionen och till vardags också narkosläkare på ambulanshelikoptern. Han suckar.

– När Sverige gick in i coronakrisen fanns en total avsaknad av nationell samordning och ansvar, mandat och skyldigheter för läkemedelsförsörjning. Det är väldigt allvarligt.

Han satt i styrgruppen i den hittills största läkemedelsutredningen ”Resursförstärkt läkemedelsförsörjning inför kris, höjd beredskap och krig” som lades fram 2019.

Regionerna är visserligen ansvariga för läkemedlen till sjukhusen. Men det finns inga krav på beredskap eller lagring. Inga ekonomiska medel är avsatta. Det finns ingen ansvarig på nationell nivå.

Det kommunala och regionala självstyret är starkt och flera källor med insyn i regeringskansliet säger att regeringen inte vill ha sjukvårdens problem i knäet.

I stället vilar krishanteringen på den så kallade ansvarsprincipen; den myndighet som sköter en uppgift till vardags fortsätter göra det om krisen kommer.

– Det mest skrämmande är att ingen myndighet har det det övergripande nationella ansvaret, säger Karl Chevalley.

2 mars Oroade tjänstemannen larmar

Det dimper ner ett mejl på Läkemedelsverket. Det kommer från en oroad högt uppsatt tjänsteman på Socialstyrelsen.

Denna höge tjänsteman har sedan ett decennium djup erfarenhet av internationell läkemedelsförsörjning – och ska återkomma gång på gång i denna historia.

I mejlet står att de flesta globala läkemedelsbolag enbart tillåter större statliga aktörer att upphandla ”vilket omöjliggör för Regionernas upphandlare att själva köpa in läkemedel och sjukvårdsmateriel.” Innebörden är bråddjup: Sverige tycks stå inför en situation där vi inte kan köpa läkemedel.

3 mars Mötesrum Råshult, Läkemedelsverket

Ett första krismöte hålls klockan 10. En efter en ansluter 16 deltagare från en myndighetstrojka som ska återkomma den närmaste tiden: Socialstyrelsen, Läkemedelsverket och Folkhälsomyndigheten. Från FHM deltar statsepidemiolog Anders Tegnell.

En viktig anledning till mötet är att regionerna veckan innan försökte köpa in sjukvårdsmateriel utomlands eftersom det inte finns några lager i Sverige. Men det gick inte.

Leverantörer och grossister i Europa säljer enbart till statsaktörer, myndigheter och regeringar i den eskalerande krisen.

Nu hotar samma sak att hända med läkemedel om inte Sverige agerar. Enligt protokollet, som DN tagit del av, säger en av Läkemedelsverkets representanter att det är ”en tidsfråga tills det blir brist”.

Längst ner i mötesprotokollet kommer det att stå: ”Beslut att detta är arbetsmaterial och inte ska diarieföras.”

Informationen härifrån ska alltså inte offentliggöras.

Läkemedelsverket gör då ett tillägg i protokollet efter mötet. Det skrivs med fetad stil mot en gul bakgrund.

”Vi ser ett stort behov av att det finns en möjlig statlig aktör som vid behov kan gå in och köpa läkemedel om den situation uppstår att regionerna inte längre får lov att köpa”.

Meningen är mer sprängstoff än man kan tro.

DN har räknat till sex stora statliga utredningar och kritiska rapporter från bland annat Riksrevisionen, FOI, MSB och Socialstyrelsen som det senaste decenniet varnat för riskerna med att ingen har nationellt ansvar för tillgången på läkemedel. Tre rapporter har efterlyst en statlig myndighet som ska axla uppdraget.

Inget har hänt, förutom att nya utredningar tillsatts.

3 mars Stater börjar hamstra

Samma dag som krismötet hålls förbjuder Indien export av 26 så kallade API:er – råvaror till läkemedel, enligt Reuters.

I den globala just-in-time-kedjan är det känsligt. Europa får 26 procent av sina läkemedel från Indien, som i sin tur importerar 70 procent av ingredienserna från Kina – där många medicinfabriker då varit nedstängda i veckor efter coronautbrottet.

Coronaviruset sprids nu över Europa och USA. Stater i hela världen börjar hamstra.

I Sverige sliter regionerna med inköp men är hämmade eftersom de är för små och inte representerar staten.

Ingen myndighetschef agerar.

Myndigheterna börjar i stället att jobba med information om att läkemedel med kort hållbarhetstid inte ska kasseras på apoteken och med att sammanställa en lista på särskilt viktiga läkemedel.

11 mars Vem styr när krisen kommer?

Den 11 mars sker det första coronarelaterade dödsfallet i Sverige. Samma dag klassas covid-19 som en pandemi av WHO.

Sverige går nu med stormsteg in i den kanske värsta vård- och läkemedelskrisen någonsin.

Men vem styr?

Få känner till att Socialstyrelsen vid just kriser har en speciell myndighetsinstruktion om läkemedel (2015:284). Myndigheten ska på regeringens uppdrag ”samordna förberedelserna för försörjningen med läkemedel och sjukvårdsmateriel inför höjd beredskap, för att upprätthålla en katastrofmedicinsk beredskap”.

Även Folkhälsomyndigheten har en nära nog identisk myndighetsinstruktion – att samordna läkemedelsförsörjningen inför ”allvarliga utbrott av smittsamma sjukdomar”.

Men vad innebär det? Har Socialstyrelsen då ansvar för mediciner för covid-19? Eller Folkhälsomyndigheten?

Enligt flera källor med insyn diskuteras detta under mars i Socialstyrelsens myndighetsledning och socialdepartementet – utan att någon kommer fram till något svar.

12 mars ”Vi måste agera i dag”

Dagen efter att covid-19 klassas som pandemi ger regeringen en myndighet uppdraget att, förenklat, lösa läkemedelstillgången.

Uppdraget går inte till Socialstyrelsen.

Inte heller till Folkhälsomyndigheten.

I stället får Läkemedelsverket regeringsuppdraget: ”...att på nationell nivå samordna arbetet med att stärka tillgången på läkemedel som bedöms vara av central betydelse /.../ till följd av spridningen av det nya coronaviruset.”

Regeringsbeslutet är på fyra sidor. Ingenstans står hur Sverige ska kunna köpa in läkemedel på den globala marknaden.

I Göteborg läste beredskapsöverläkaren Karl Chevalley regeringsbeslutet på sin dator. Han är kritisk.

– Det är otydligt när det gäller ansvar, skyldighet och mandat och vem som ska göra vad hos de nationella myndigheterna, säger han och fortsätter:

– Vi på regionerna hade vid den här tidpunkten, trots upprepade frågor, inte fått svar hos myndigheterna: Har ni en tydlig plan? Hur ser målbilden ut?

Klockan tickar.

Nu framkommer det att ett flertal länder inom EU och Norge beställt lagervolymer för 12 månader.

Då agerar den höge tjänstemannen på Socialstyrelsen, som redan den 2 mars larmade om att regionerna måste få hjälp att köpa läkemedel. Detta enligt flera mejlväxlingar som DN tagit del av.

”Prio just nu är alltså det snabbt ökande behovet av intensivvårdsläkemedel.” ”Vi måste agera i dag”, skriver denne i ett mejl – och i ett annat mejl till en handläggare på SKR att ”alla regioner måste upphandla så mycket det går!”

21 mars Tjänstemannen uppmanas ta ledigt

På förmiddagen får den höge tjänstemannen ett mejl från en av de allra högsta cheferna på Socialstyrelsen, som varit i kontakt med

Läkemedelsverket – där man är ”bekymrad” över att Socialstyrelsen tar initiativ. Chefen betonar att Socialstyrelsen inte får ”uppmana regioner att hamstra i detta läge”.

Den höge tjänstemannen svarar sin chef:

”Det handlar inte om att ”hamstra”! Det handlar om att ställa sig i beställningskö genom att göra uppskalade beställningar av läkemedel eftersom alla andra länder inom EU samt Norge gjort beställningar på mer än 1 års förbrukning. Är inte Sverige och Sveriges Regioner med och köar för läkemedelsinköp så kommer vi inte få någon tilldelning alls när leverantörerna börjar ransonera läkemedelsleveranser till de nationer som gjort beställningar!”

Dagen efter, söndagen den 22 mars skriver den höge tjänstemannen ett mejl till en grupp personer, på bland annat Sveriges kommuner och regioner (SKR), Socialdepartementet och Läkemedelsverket. Det inleds med:

”VÄNLIGEN be alla Regioner skala upp alla beställningar av alla läkemedel!”

DN publicerar detta mejl den 1 april. I ett mejl senare samma dag från en av Socialstyrelsens högsta chefer åläggs den höge tjänstemannen att åka hem och ta ledigt.

Tillbaka till intensivvårdsavdelningen på Södersjukhuset i Stockholm, där bristen på narkosmedlet Propofol nu är påtaglig. Invid läkaren Erik Nyberg Bååth ligger nedsövda patienter kopplade till respiratorer, pulsmätare och dialysapparater. Det hörs pipande ljud i olika tonarter.

– Patienterna är så svårsövda. Vi tvingas ge större doser och flera narkosläkemedel samtidigt, säger han.

Propofol används i första hand till att hålla covidpatienter nedsövda.

De patienter som opereras för andra åkommor får lite sämre narkosmedel, som kan ge baksmälla och illamående. Emellanåt används lokalbedövning och lugnande medicin. Patienterna kan då ibland höra de ljud som uppstår när en ortoped borrar och sågar i deras ben.

– Det gör inte ont. Men det är klart att det inte är roligt att ha någon som borrar i armbågen.

25 mars Nytt uppdrag skapar förvirring

Det har gått nära två veckor sedan regeringen gav Läkemedelsverket uppdraget att lösa läkemedelstillgången.

Då ger plötsligt regeringen ett nära nog identiskt uppdrag – till Socialstyrelsen, som vid behov ska ”ta initiativ till att på nationell nivå säkra tillgången till sådana läkemedel som kan användas i vården av patienter som insjuknat i covid-19.”

En tjänsteman på Läkemedelsverket mejlar dagen efter till en tjänsteman på Socialstyrelsen :

”Stor förvirring har rått här i dag gällande ert nya uppdrag, men nu har vi sett det publicerat och förstår också att vi har en stödjande roll i detta.”

Frågan vem som styr tas nu till en ny dimension.

26 mars Mejlväxlingen

Samma dag skriver en professor vid ett av de stora universitetssjukhusen ett mejl till läkemedelsspecialister på Läkemedelsverket, Socialstyrelsen, SKR och Sveriges apoteksförening.

Det rör ett läkemedel som då sågs som ett alternativ för covidpatienter efter att USA:s president Donald Trump twittrat entusiastiskt om saken, malariamedicinen Plaquenil.

Det pågår nu global hamstring. Läkemedlet används även av reumatikerpatienter. Sverige som nation nu riskerar att bli utan.

På Socialstyrelsen har den höge tjänstemannen tagit initiativ och kontaktat läkemedelsbolagen så att Sverige ska köpa in läkemedlet på den globala marknaden – Socialstyrelsen hade ju dagen innan fått regeringsuppdrag att säkra tillgång.

Då inleds följande mejlväxling.

Klockan 13.05 den 26 mars: ”Det har nu uppstått brist på läkemedlet”, skriver professorn, orolig för Sveriges alla patienter.

Klockan 13.22 skriver Socialstyrelsens krisberedskapschef Johanna Sandwall att enligt regeringsbeslutet dagen innan kan ”vi köpa in läkemedel endast efter läkemedelsverkets bedömning.” /.../ ”Det är rutinen”.

Då skriver den höge tjänstemannen vid Socialstyrelsen: ”Detta medför att alla mina försök till att akut beställa in läkemedel till Sverige via till exempel läkemedelsföretagen stoppas”.

Klockan 14.36 svarar Läkemedelsverket: /.../ ”I nuläget har vi inga befogenheter för det från regeringskansliet att fatta sådana beslut. I nuläget är det regionerna som är inköpsansvariga för läkemedel.”

Klockan 15.10 avslutas mejlslingan av Socialstyrelsens höge tjänsteman – som nu i nära en månad försökt få Sverige att agera och köpa in läkemedel: ”Det betyder att ingen agerar just nu.”

När DN berättar om mejlväxlingen för Västra Götalandsregionens beredskapsöverläkare Karl Chevalley säger han om den allmänna läkemedelsberedskapen:

– Det är väldigt allvarligt att ingen myndighet har det övergripande ansvaret för läkemedelsförsörjningen. Jag är narkosläkare och det kan väl ändå inte vara viktigare att hålla ryggen fri än att hålla fria luftvägar.

Han blir tyst.

– Det verkar vara en kultur mellan myndigheter att det är känsligt att gå in på varandras områden. Men om den egna myndigheten inte har ansvaret och ingen annan heller har det så måste det lyftas till ansvariga beslutsfattare. Någon måste ha ansvaret.

1 april Läkemedlen räcker inte till

Några dagar senare tar till slut Sveriges 21 regioner saken i egna händer. De beslutar att låta de fyra regionerna Skåne, Stockholm, Västra Götaland och Östergötland köpa in läkemedel för nationellt behov.

Regionerna tyckte inte att de hade tid att vänta på Socialstyrelsen och Läkemedelsverket längre, enligt flera källor.

Den 20 april utfärdar Socialstyrelsen ett så kallat certifikat som gör att Sverige som nation står bakom de fyra regionernas inköp. Nu finns ett system på plats.

Tillbaka till beredskapsläkaren Karl Chevalley.

– Det hade varit bättre om staten agerat omedelbart. Fast egentligen borde staten säkerställt försörjningsberedskapen för läkemedel och sjukvårdsmateriel långt innan covid-19.

Vad har det betytt?

– Nu är läget ansträngt. Det är ingen hemlighet. Vi har ställt om vissa operationer. Även de operationer vi gör har begränsningar av vissa läkemedel. Vi kan inte använda läkemedlen hur vi vill. De räcker helt enkelt inte.

Har det kostat liv?

Karl Chevalley tystnar.

– Det har jag ingen uppgift om. Läget har krävt mycket hårda prioriteringar, ransonering och förändrat arbetssätt. Vi har varit nära en kritisk brist på vissa läkemedel.

Han betonar att regionerna har en bra samverkan men

återkommer till att Sverige måste återgå till nationella lager och tydligt nationellt ansvar.

– En myndighet måste skapas som har helhetsansvar för försörjningsberedskapen. Det var uppenbart redan innan krisen.

DN har sökt den höge tjänstemannen på Socialstyrelsen, som inte velat medverka. Tjänstemannen är tillbaka i tjänst.

Johar Bendjelloul

johar.bendjelloul@dn.se

Jonas Fröberg

jonas.froberg@dn.se"

"Fakta. Sveriges läkemedelsförsörjning i dag

Sveriges läkemedelsförsörjning är tvådelad.

Regionerna (f d Landstingen) ansvarar för läkemedel som används inom slutenvården (sjukhusen) som står för 25 procent. Där saknas krav på beredskap eller lagring. Inga medel finns tillsatta. Ingen formell samordning har funnits.

Övriga så kallade öppenvårdsläkemedel som kan hämtas ut via recept står för cirka 75 procent av läkemedelsförbrukningen och de hanteras av 1 400 apotek som inte har någon kravställd samordning utan styrs av konkurrenslagen.

Bakgrund. Läkemedelsförsörjning – en historik

Så sent som för 20 år sedan hade Sverige världens kanske bästa läkemedelsförsörjning för kriser och krig. Detta styrdes av Överstyrelsen för civil beredskap (ÖCB) som lades ner 2002.

Socialstyrelsen tog över befintliga lager som fanns över hela landet men det upphörde enligt regeringsbeslut och avvecklades. Samtidigt avvecklades Försvarmaktens stora läkemedelslager.

Fram till 2009 sköttes Sveriges apotek av statliga Apoteket AB som även hade monopol på lagerhållning och viss tillverkning av läkemedel fördelat över hela landet.

Detta lagringsansvar upphörde 2009 när apoteksmarknaden omreglerades och privatiserades."

" Läkemedelsverket: "Läget är ännu inte glasklart"

DN MÅNDAG 1 JUNI 2020

Läkemedelsverket bekräftar att det ännu råder osäkerheter om ansvarsfördelningen. De efterlyser nu en tydlig nationell aktör som kan samordna läkemedelsförsörjning.

Maja Marklund, direktör för verksamhetsområdet Användning på Läkemedelsverket, bekräftar den bild som DN beskriver om läkemedelsförsörjningen.

– Vi delar bilden av viss förvirring gällande ansvarsfrågor kopplade till läkemedelsförsörjningen, inte minst i pandemins initialskede. Det finns ju inte ett nationellt tydligt ansvar, säger hon.

Läkemedelsverket fick först den 12 mars regeringsuppdraget att samordna läkemedelstillgången. En dryg vecka senare fick Socialstyrelsen ett närmast identiskt regeringsuppdrag.

– Då behövdes nära dialog för att förstå hur vi bäst skulle jobba, säger hon och fortsätter:

– Läget är inte glasklart ännu. Vi är medvetna om det och jobbar stenhårt för att inte tappa några bollar.

Skulle du vilja ha en nationell aktör som samordnar läkemedelsförsörjning?

– Ja, absolut. Då skulle vi bli bättre rustade för att hantera det, säger hon och fortsätter:

– Trots allt detta tycker jag att alla aktörer ändå lyckats få läkemedlen att räcka till – utom i fallet profopol som måste ransoneras.

Vad säger du om ert eget ansvar och hur ni skötte regeringsuppdraget?
– Jag tycker att vi har gjort allt vi kunnat inom ramen för vårt uppdrag.

Vi kan som myndighet inte göra saker där vi är på juridiskt osäker mark.

Vad vill du ge för betyg till regeringen?

– Jag vill inte kommentera det.

Jonas Fröberg
jonas.froberg@dn.se "

" Ledare: Krisen avslöjade hålen i Sveriges medicinskåp

DN TISDAG 2 JUNI 2020

Under tio års tid varnade sex stora statliga utredningar och tunga rapporter från diverse instanser: Det saknas nationellt ansvar för Sveriges läkemedelsförsörjning. Inget hände, som DN:s Johar Bendjelloul och Jonas Fröberg visar i ett granskande reportage i måndagens tidning.

Så kom coronakrisen. Bristerna blev smärtsamt uppenbara.

I teorin ska de 21 regionerna se till att deras sjukhus har mediciner så det räcker. Men lagerhållning är dyrt, och några bestämda krav finns inte. Tanken var att det alltid skulle gå att importera de läkemedel som behövs. När coronaviruset fick den globala efterfrågan att rusa i höjden sprack det direkt.

EU-samarbetet fungerade inte, medlemsländerna prioriterade sina egna behov. Dessvärre är världens läkemedelsjättar inte överdrivet intresserade av våra regioner, de är för små kunder. Och i Sverige existerar ingen statlig aktör med mandat att ge sig ut på marknaden – det ska ju regionerna göra.

Både Socialstyrelsen och Folkhälsomyndigheten har visserligen i uppdrag att samordna läkemedelsförsörjning. Det är tydligen bara ord på ett papper. När regeringen till slut försökte få något gjort gick budet i mitten av mars i stället till Läkemedelsverket. Två veckor senare hamnade samma begäran ändå hos Socialstyrelsen.

Så ser den omhuldade svenska förvaltningsmodellen ut i praktiken. Fristående myndigheter antas ta ansvar för sitt område, men ingen får eller törs tassa in på andras revir. Regioner och kommuner har sitt självstyre. Ingen bestämmer över någon annan.

När det saknas läkemedel, och en hög tjänsteman på Socialstyrelsen slår larm om att beslut måste fattas, ombeds denne helt enkelt att ta ledigt.

Stuprörsmentaliteten är nationell ideologi. Samma fenomen gick att beskåda under till exempel tsunamikatastrofen i Thailand 2004. Lärdomarna arkiverades i bästa fall i någon byrålåda.

Parallellen är slående mellan läkemedelsbristen och debaclet kring coronatesterna.

Folkhälsomyndigheten tyckte ända från början att masstestning är ointressant, till skillnad från experter i länder som Tyskland. Redan den 10 mars inskränktes proverna till intagna patienter och vårdpersonal. Äldreomsorgen lämnades i sticket.

För två månader sedan kände sig regeringen pressad att utöka testerna, men av de utlovade 100 000 i veckan genomförs fortfarande inte ens en tredjedel. Varken regionerna eller några myndigheter har tyckt att uppgiften är deras. Socialminister Lena Hallengren (S) pekar finger åt alla utom regeringen.

Samma sak gäller sjukvårdsmateriel och skyddsutrustning. Regionerna skrotade beredskapslagren för länge sedan, de kostade för mycket. Men varken Folkhälsomyndigheten eller någon annan statlig aktör verkar ha haft en aning om hur verkligheten såg ut.

Skydda de äldre, hette det. En strategi för hur det skulle gå till fattades. Svenska myndigheter fungerar ofta väl. Korruptionen i landet är liten i internationell jämförelse. Det finns vanligtvis goda skäl för medborgarna att ha förtroende för hur saker sköts.

Detta gäller under normala omständigheter. När coronakrisen kom visade sig Sverige varken ha beredskap eller flexibilitet. Däremot har vi hittills 4 400 döda i covid-19, långt fler än exempelvis våra nordiska grannländer.

Regeringen styr riket, säger grundlagen, men ansvaret har leasats ut. Stefan Löfven har nu utlovat en coronakommission. Det finns åtskilligt att syna.

DN 2/6 2020 "

"I höst kan vi få se vilka som har lyckats"

DN TISDAG 2 JUNI 2020

Sverige är "helt klart" förbi toppen på kurvan, enligt Anders Tegnell. Men i Europa i stort börjar den positiva, nedåtgående, trenden sakta stanna av. – Möjligen är det en effekt av att man håller på att öppna samhällen i ganska många EU-länder.

Det är en kombination av varmare väder och immunitet i befolkningen som gör att smittspridningen i Sverige nu fortsätter minska.

– Det har ju inte skett någon stor förändring i hur mycket social distansering vi har, så det är de två faktorerna som vi vet har en effekt på smittspridningen, säger Folkhälsomyndighetens statsepidemiolog Anders Tegnell på måndagens presskonferens.

I många andra EU-länder har det däremot skett en förändring just i den sociala distansen, i och med att allt fler inom unionen börjar öppna sina samhällen.

Att den positiva trenden i EU i stort nu ser ut att sakta in kan vara en effekt av de mindre strikta restriktionerna, tror Anders Tegnell.

Samtidigt har de länder som släpper på utgångsförbud och öppnar restauranger och affärer ännu inte drabbats av den stora ökning som Folkhälsomyndigheten varnat för.

Danmark, som började en återgång till ett mer normalt liv i mitten på maj, ligger på en låg platanivå. På måndagen hade Danmark 30 nya bekräftade fall och två dödsfall till följd av covid-19. Utvecklingen ser liknande ut i till exempel Tyskland och Österrike.

– Med hög sannolikhet kommer det ta ganska lång tid innan man kan se effekten. Vi talar förmodligen om minst ett antal veckor till, säger Anders Tegnell.

Den befarade andra vågen av smittan väntas komma i höst, när förhållande återigen blir mer gynnsamma för viruset.

– Under hösten så kommer det bli väldigt tydligt vilka länder som har lyckats bra och vilka som har lyckats mindre bra, säger Anders Tegnell.

Sverige har rimligtvis en högre immunitet i befolkningen än länder som levt under långa utgångsförbud och haft få fall av smittan. Men trots det kraftigare utbrottet under våren kan Sverige inte känna sig trygga från ytterligare ett i höst, menar Anders Tegnell.

– Jag tror att alla kan få en andra våg, frågan är bara hur stor den blir, säger han.

Den andra vågen kommer te sig något annorlunda än det utbrott vi nu genomlevt, tror Anders Tegnell.

– Då är det mer de lokala utbrotten som vi kommer se och behöva hantera, säger han.

Med detta som grund tror han att resande runt i landet inte kommer att vara samma orosmoment som det varit under våren, då smittan varit relativt koncentrerad i ett stort utbrott i Stockholmsområdet. De kritiska månader som Stockholm genomlevt kan hjälpa till att skydda mot ett utbrott i höst.

– Stockholm kommer att klara sig bättre än de flesta om det kommer en andra våg, säger Anders Tegnell.

Amanda Dahl
amanda.dahl@dn.se

" Trots EU-avtal – ännu inga leveranser till Sverige

DN ONSDAG 3 JUNI 2020

Sverige skrev på ett EU-avtal i slutet av februari om gemensamma inköp av bland annat skyddsutrustning och läkemedel. Men än så länge har EU-upphandlingarna inte resulterat i någonting alls för Sveriges del. Ingen medicinteknisk utrustning har ännu leverats. Inga upphandlingar av läkemedel har ens inletts.

DN har i flera granskande artiklar kunnat berätta om läkemedelsbristen och avsaknaden av nationellt ansvar för läkemedelsförsörjningen.

När Sverige började avveckla sina stora rikstäckande beredskapslager av läkemedel 1995–1996 sågs Sveriges nyförvärvade EU-medlemskap som en räddning för framtiden.

EU betraktades i Förvarspropositionen "Förändrad omvärld – omdanat försvar" från 1998 ha "mycket stor betydelse" för försörjningsberedskap av bland annat läkemedel med öppenhet och fortsatt fri handel i kriser.

Detta förstärktes när Sverige ratificerade Lissabonfördraget 2009 –där solidaritetsprincipen att hjälpa varandra i kris är central.

Sedan kom coronakrisen.

Den 28 februari i år beslutade regeringen vid ett extrainsatt sammanträde att Sverige skulle gå med i en viktig överenskommelse

om gemensamma upphandlingar inom EU – JPA. Den skulle hindra konkurrens mellan EU-länderna när alla länder samtidigt jagade skyddsutrusning och mediciner.

Överenskommelsen, JPA – Joint Procurement Agreement, har funnits sedan 2014. Rivalitet mellan medlemsländerna skulle undvikas och alla skulle stå starkare som inköpare på den stormiga världsmarknaden.

Det har nu gått tre månader. Inom läkemedelssamarbetet har inget hänt, enligt socialminister Lena Hallengrens (S) pressekreterare Jasmina Sofic.

Det som konkret hände inom EU var i stället att Rumänien och Bulgarien stängde sina gränser för export av läkemedel under mars. Dessutom stängde Frankrike och Belgien sina gränser för läkemedelsexport.

Då blev det allvarligt.

Belgien är en internationell knutpunkt där flera stora läkemedelsbolag har sina europeiska distributionscenter och Frankrike är en stor producent.

– Det oroade oss starkt, säger Bengt Mattson, sakkunnig på Läkemedelsindustriföreningen, LIF, och fortsätter:

– Belgiens och Frankrikes stängning av gränserna var potentiellt ett stort hot. Det gick ändå bra till slut men vi måste ha med detta i en framtida bedömning av risker.

Frankrike ignorerade ett brev från EU-kommissionen så sent som den 7 april att låta på exportrestriktioner för läkemedel.

Som DN kunnat berätta är Sverige extra utsatt eftersom vi saknar nationell beredskapslagring. Sverige har heller inte någon nationellt ansvarig för läkemedel.

Fungerar verkligen JPA-samarbetet?

– Om man säger så här: Om det inte har satts i verket under den svåraste pandemin i mannaminne, när efterfrågan på exempelvis narkosmedlet propofol i vissa fall ökat tusenfalt – när ska det då göras? frågar sig Bengt Mattson.

Han tonar överhuvudtaget ner förväntningarna på EU:s möjligheter att förse oss med läkemedel i kris, eftersom EU-kommissionen inte har makt över hälso- och sjukvården enligt EU-fördragen:

– EU-kommissionen kan inte bestämma över medlemsstaterna, där vissa i stället började stänga gränser och i vissa fall hamstra läkemedel.

Det blir tyst på telefonen.

– När det blir kris och efterfrågan hela tiden är större än tillgången, då blir alla till slut sig själv närmast.

Den regionale Beredskapsöverläkaren i Västra Götaland, Karl Chevalley ser också stora faror.

– Vi avvecklade försörjningsberedskapen när vi gick med i EU och det var helt fel.

Han säger att Finland är med i EU och har kvar sin beredskapsstruktur.
– För att prata klartext: EU-samarbetet har inte fungerat. Det kommer säkert att komma åsikter att vi ska förbättra EU-samarbetet i kriser.

Men vi måste ha tillräckliga lager och produktionsförmåga inom landets egna gränser, säger Karl Chevalley som fortsätter:

– Det kan komma situationer som innebär mycket svårare samhällsstörningar än en pandemi – i värsta fall krig.

När det gäller skyddsutrustning och sjukvårdsutrustning har visserligen EU-kommissionen satt i gång fyra gemensamma upphandlingar inom ramen för JPA. Samtidigt stängde stora länder som Frankrike och Tyskland sina gränser för export av just sådant material i mars.

Gränserna har nu börjat öppnas, när krisens mest intensiva fas mattats. Sverige kunde i maj köpa in en mindre mängd av narkosmedlet propofol från Norge. Det räckte ungefär en vecka.

Inga leveranser alls från EU-upphandlingarna efter tre månader framstår som ett misslyckande. Men Bengt Mattsson väljer att se framtiden an.

–Det är onödigt att kalla detta för en flopp. EU:s gemensamma inköp kan bli ett viktigt verktyg om man hittar en godkänd behandling mot covid-19. Då kanske det kan komma i bruk, säger han.

Johar Bendjelloul
johar.bendjelloul@dn.se

Jonas Fröberg
jonas.froberg@dn.se "

"Fakta.

Solidaritetsklausulen är en del av Lissabonfördraget från år 2007. Sverige ratificerade fördraget 1 december 2009.

Den innebär att EU:s medlemsstater solidariskt ska bistå med stöd och resurser om ett enskilt medlemsland drabbas av en kris eller allvarlig händelse och efterfrågar hjälp.

Sverige har även beslutat om en egen solidaritetsförklaring med de nordiska länderna.

" Så har andra länder hanterat läkemedelsläget

DN ONSDAG 3 JUNI 2020

Frågan om läkemedelsförsörjningen har debatterats i flera länder som drabbats av coronapandemin. Så här har läget varit i några av länderna.

Tyskland

I Tyskland rasar sedan flera år en debatt om bristen på vissa läkemedel, däribland vissa smärtstillande och antidepressiva läkemedel, liksom cancer- och blodsockerreglerande mediciner. Coronakrisen har gett ny fart åt kraven på att EU-länderna ska öka sin läkemedelsproduktion för att göra sig mindre beroende av den asiatiska. Tysklands hälsominister Jens Spahn har flaggat för att göra det till en nyckelfråga när landet tar över som ordförandeland i EU i juli.

Frankrike

I Frankrike används ordet suveränitet allt oftare i spåren av coronakrisen. Det handlar då inte minst om att göra EU mer oberoende av mediciner tillverkade i Kina, Indien och USA. Mitt under den massiva vågen av fall i Frankrike blev det stundtals brist på en del av de muskelavslappnande läkemedel som används vid intubering av intensivvårdspatienter. Samtidigt vill Frankrike ha mer av internationellt samarbete, och kräver att ett vaccin för covid-19 blir brett tillgängligt globalt.

Storbritannien

Det höga antalet patienter under coronakrisen har tunnat ut lagren på läkemedel, och bland annat gjort det svårare att utföra operationer och ge dialysbehandling i Storbritannien. Inflytelserika röster inom den statliga sjukvården NHS kräver nu mer av tillverkning inom landet. Läkemedelsjätten Astra Zeneca, vars huvudkontor ligger i Cambridge, får nu miljardstöd från USA men har också lovat att prioritera Storbritannien om och när bolagets covid 19-vaccin blir klart.

Italien

Italiens stora sjukhus har lyckats få fram de viktiga mediciner som behövts under covid-19-krisen. ”Vi har inte haft en allvarlig brist på nödvändiga mediciner”, berättar en läkare på det stora Sacchi-sjukhuset i Milano. Apotekens branschorganisation Federfarma noterar att folk köpt mer värktabletter och febernedsättande för att ha ett extra lager hemma. Den enda medicin som tagit slut periodvis är hydroxiklorokin som behandlar malaria och reumatiska problem och som nu har använts även för covid-19. En bidragande orsak till tillgången är att Italien har en betydande nationell läkemedelsindustri.

USA

I april sade 70 procent av sjukhus och apotek i USA att de led av brister på läkemedel. Läkemedelsindustrin i USA är beroende av global handel eftersom en dryg tredjedel av USA:s medicin importeras. Under pandemin har internationella leveranskedjor avbrutits, då många länder prioriterat läkemedel för den egna befolkningen. Det har bidragit till akuta brister och prishöjningar för många läkemedel som kan hjälpa mot vissa av virusets symptom, för exempelvis andningssvårigheter och smärtstillande medicin.

Norge

En majoritet i Stortinget vill ålägga regeringen att planera för hur Norge ska bli självförsörjande på viktiga läkemedel. I dag tillverkas det mesta i Kina och Indien. Förslaget har väckts efter att importen till Norge ökade med över 30 procent under några veckor i början av virusutbrottet, jämfört med samma tid ifjol. Efter hamstring infördes ransonering mot bland annat insulin, men den hävdes i slutet av april.

Lina Lund

lina.lund@dn.se

Erik de la Reguera

erik@delareguera.se

Martin Gelin

Torbjörn Petersson

torbjorn.petersson@dn.se

Peter Loewe

loewepeter@gmail.com "

”Bristerna i äldreomsorgen kan sänka välfärdspolitiken”

DN ONSDAG 3 JUNI 2020

"DN. DEBATT 20200503

Det är en tragedi att många avlidit på grund av brister i äldreomsorgen som relativt enkelt skulle ha kunnat åtgärdats. Om inte ett omfattande renoveringsarbete nu kommer till stånd kan det innebära slutet för det sociala kontrakt som den generella välfärdspolitiken i Sverige vilar på, skriver Bo Rothstein.

Sedan 1970-talet har samhällsvetare bedrivit en omfattande forskning om vad som kan förklara de avsevärda skillnaderna i hur pass omfattande välfärdspolitiken är i de utvecklade industriländerna.

Bakgrunden till denna forskning var att de generella teorier som fram till dess dominerade den samhällsvetenskapliga forskningen inte kunde förklara varför vissa av de länder som kunde betecknas som demokratiska marknadsekonomier, eller om man så vill kapitalistiska stater, hade en mycket mer omfattande välfärdspolitik än andra. Dessa teorier menade att den samstämmiga ekonomiska utvecklingen i dessa länder skulle tvinga fram likartade former av välfärds- och socialpolitik.

Empiriskt visade detta sig inte stämma alls. I vissa länder, till exempel i USA, inriktades välfärdspolitiken på att främst hjälpa ”de fattiga” medan resten av befolkningen fick tillgodose sina behov av till exempel sjukvård via olika privata arrangemang. I andra länder, främst där kristdemokratiska partier dominerade som till exempel i Tyskland,

blev välfärdspolitiken starkt segmenterad på så vis att olika sociala grupper hade olika slags system.

I åter andra länder, främst de nordiska, kom generella offentligt finansierade program som riktade sig till hela eller väldigt breda befolkningsgrupper att dominera. De senare visade sig klart mera framgångsrika både i att råda bot på utbredd fattigdom men också i att vara mera effektiva eftersom man inte behövde bygga upp omfattande administrativa system för att hantera vilka medborgare som var berättigade till vad.

Olika förklaringar till dessa stora skillnader har presenterats under åren. Under lång tid pekade man på att förklaringen låg i hur starkt arbetarklassen var organiserad i fackliga organisationer som var kopplade till socialdemokratiska partier. Efterhand har emellertid kraften i denna politiska förklaring tunnats ut, inte minst därför att de nordiska länderna i huvudsak behållit sina generella system trots att man de senaste årtiondena ingalunda kommit att styras enbart av socialdemokratiska partier.

En annan vanlig förklaring var att i länder med en etnisk homogen befolkning var det lättare att få politiskt stöd för en generell välfärdspolitik medan detta var svårare i mera etniskt splittrade länder som till exempel i USA. Inte heller denna förklaring har visat sig riktigt hålla måttet i takt med att sammansättningen av befolkningen i de nordiska länderna ändrats .

Ytterligare en vanlig förklaring var att detta handlade om skillnader i de grundläggande normerna om vikten av social solidaritet i olika länder. Tillgängliga surveyundersökningar ger emellertid inte något övertygande stöd för detta.

Vad som i stället visat sig ha alltmer bäring för att förklara dessa skillnader i social- och välfärdspolitik är hur människor har kommit att uppfatta det sociala kontraktet i deras samhällen. Ett socialt kontrakt kan förstås som en inofficiell överenskommelse mellan medborgarna och staten. Medborgarna ställer upp på att betala en viss del av sina inkomster i skatt och staten utfäster sig att för dessa medel leverera olika ”nyttigheter”. Dessa kan skifta från att enbart handla om rättssäkerhet, försvar och viss infrastruktur till att också omfatta sådant som pensioner, sjukvård, utbildning och äldreomsorg.

I många utvecklingsländer är således viljan att över huvud taget betala skatt väldigt låg, men inte för att man är mindre solidarisk med sina medmänniskor utan för att man, oftast på goda grunder, misstror sin stats möjligheter att kunna leverera dessa slags nyttigheter på ett adekvat och kompetent vis. Här är oftast den omfattande korruptionen av avgörande betydelse.

I andra länder, inte minst i Latinamerika men också i USA, är medelklassen ofta ytterst ovillig till skatter som ska finansiera offentliga program eftersom man, igen på goda grunder, uppfattar att till exempel offentliga skolor och äldreomsorg håller väldigt låg kvalitet.

Kruxet är att om man inte får med medelklassen så räcker inte skattemedlen till för att bygga ut och öka kvaliteten i de offentliga programmen. Därmed är man inne i en ond spiral. De offentliga programmen håller låg kvalitet men man kan inte göra något åt detta eftersom den grupp som skulle ha ekonomiska förutsättningar för att bekosta en förbättring av verksamhet, det vill säga medelklassen, inte ställer upp just på grund av att man uppfattar kvaliteten på verksamheten som undermålig.

I generella välfärdsstater som de nordiska bygger det sociala kontraktet på en tämligen omfattande kedja av tillit. Medborgarna måste lita på att staten förmår ta in tillräckligt med skatter för att finansiera verksamheten och att beskattningen sker på ett någorlunda likvärdigt och rättvist sätt. De måste också lita på att staten förmår förvalta dessa väldigt stora resurser på ett ansvarsfullt sätt och att medlen verkligen används till det de är avsedda för. Till detta kommer att de måste kunna lita på att när de (eller deras närstående) blir sjuka eller sköra av ålderdom så får de vård och omsorg av hög kvalitet.

Slutligen måste man kunna lita på att omvårdnaden sker på ett acceptabelt och kompetent vis, till exempel att bemötandet sker med respekt för den enskildes integritet och värdighet. Faller någon del av denna komplicerade tillitskedja så faller förmodligen också hela systemet.

Det är här som man har anledning att frukta för vad som kommer att ske i Sverige när nu så svåra missförhållanden i äldreomsorgen har lagts i dagen. Det i jämförelse med våra nordiska grannländer katastrofala utfallet av coronaepidemin för de som varit föremål för äldreomsorgen förskräcker.

Man kan bland många vittnesmål citera även landets statsepidemiolog Anders Tegnell som uttalat att han anser vad som skett vara ”förskräckligt” och att vad som skett avslöjar omfattande brister i denna verksamhet. Det förtjänar att framhållas att även om det i många kommuner varit privata företag som på kontrakt har haft att utföra verksamheten så är det likväl kommunerna och Socialstyrelsen som har ansvaret för att kvaliteten i äldreomsorgen upprätthålles. Att kommunernas intresseorganisation utövat påtryckningar på ansvariga myndigheter för att minska kravet på skyddsutrustning för personalen

och att dessa myndigheter då har vikit ner sig är ingenting annat än ett rättsligt och moraliskt haveri för den offentliga förvaltningen i Sverige.

Tragedin med så många som av allt att döma har avlidit på grund av brister i verksamheten, som relativt enkelt skulle kunna ha åtgärdats, ställer frågan om det sociala kontrakt som underbygger den generella välfärdspolitiken i Sverige kommer att överleva. Det skulle inte förvåna mig om många med någorlunda goda ekonomiska resurser nu kommer att köpa sig privata försäkringar med förhoppningen att detta ska ge dem adekvat sjukvård och inte minst ett värdigt slut på livet.

Därmed kommer de sannolikt att ställa sig frågan varför de ska ”betala två gånger”. Parallellt med att förtroendet för den offentliga omsorgen går i kvav så kommer skatteviljan att sjunka. Om inte ett omfattande renoveringsarbete kommer till stånd kan detta innebära slutet för det sociala kontrakt som den generella välfärdspolitiken i Sverige vilar på.

Bo Rothstein, professor i statsvetenskap vid Göteborgs universitet "m

" S vill att staten ska ha beredskapslager

DN ONSDAG 3 JUNI 2020

Socialdemokraterna i Region Stockholm vill se ett förstatligande av beredskapsansvaret i sjukvården. Bakgrunden är den brist på skyddsutrustning och sjukvårdsmaterial som varit akut under pandemin. – Att agera i panik anstår inte ett land som Sverige. Beredskapslagren och ansvaret för dem bör förstatligas, med Finland som förebild, säger Aida Hadzialic (S), oppositionsregionråd. Finansregionrådet Irene Svenonius (M) håller med.

Bristen på skyddsutrustning inom sjukvården har varit akut under pandemin. De tidigare beredskapslagren för bland annat sjukvården och medicinsk-tekniskt material försvann på 1990-talet, i samband med nedrustningen av det svenska försvaret vilket gjorde att merparten av fältsjukhusen och även civilförsvaret monterades ner.

Då föll beredskapsansvaret för sjukvården vid en kris samtidigt på regionerna. Men exempelvis Region Stockholm har haft ett lager av skyddsutrustning som räckt i bara några veckor i normalläge, och vädjade i början av mars till Socialstyrelsen om ett gemensamt nationellt grepp över försörjningen av skyddsutrustning och medicinsk-teknisk utrustning, eventuellt med inhemsk produktion. I mitten av mars signalerade ett stort antal av landets regioner att lagren höll på att ta slut. Kort därpå fick Socialstyrelsen ett samordnande inköpsansvar.

Sårbarheten har ökat genom ett större inslag av just-in-time-leveranser inom sjukvården. På regionens sjukhus i Stockholm har verksamhetschefer jagat ansiktsmasker på byggvaruhus, och personal

har startat tillverkning av visir i sjukhusets lokaler, som DN tidigare rapporterat.

Alla tre storstadsregionerna har plockat bort kravet på att hålla lager för skyddsutrustning ur sina pandemiplaner, har Ekot avslöjat. Nu gäller det att dra lärdom, anser Socialdemokraterna i Region Stockholm.

– Vi tycker att beredskapslagren och ansvaret för dem bör förstatligas, med Finland som förebild. Finland har ju fått mycket beröm för hur man varit föreberedda för krisen och inte haft brist på skyddsutrustning under pandemin. Man har inte haft den dåliga beredskapen som Sverige har haft, där har ansvaret legat på regional nivå, säger oppositionsregionrådet Aida Hadzialic (S), och fortsätter:

– Sedan 90-talet har man utvecklat en just-in-time-kultur, och en region som Stockholm, som är den rikaste regionen och egentligen har de bästa förutsättningarna för att klara en kris, har fått agera i panik – det anstår inte ett land som Sverige. Det är ju ett särfall givetvis, då Stockholm varit centrum för pandemin, men nu måste vi dra lärdom.

Aida Hadzialic lyfter också nackdelarna med det regionala ansvaret då regionerna i en bristsituation tvingats konkurrera med nationer som Frankrike för att köpa in utrustning.

– Där har ju regeringen gått in och ordnat med nationell samordning för inköp, men vi tycker att det är viktigt att få det här formaliserat, så att vi kan agera som ett land. Vi får aldrig hamna där igen.

Finansregionrådet Irene Svenonius (M) håller med Socialdemokraterna om att beredskapsansvaret ska lyftas från regionerna.

– Aida Hadzialic och jag är helt eniga i den här frågan. Jag tycker också att det är ett ansvar för den nationella nivån att lösa olika typer av kriser och händelser, när det gäller skyddsutrustning bland annat.

Självklart behöver det sedan lösas genom samverkan mellan kommuner, regioner och den nationella nivån, säger Irene Svenonius.

Enligt Socialdemokraterna läggs förslaget mot bakgrund av situationen i Stockholm med bristande beredskap att möta pandemin. Vad säger du om det?

– Vi har ett stort centralt lager, och har lite olika ledtider på olika produkter men i snitt räcker de lite drygt en månad, 30–40 dagar normalt. Nu under pandemin kunde viss typ av skyddsutrustning ta slut på ett par, tre dagar. Det är klart att vi borde haft högre skyddsvallar. Men vi har klarat oss genom pandemin, dels genom att vi hade ett lager men också genom ett väldigt hårt arbete med att hela tiden säkra skyddsutrustning både i Sverige och från andra länder.

Hos vilken myndighet det nationella ansvaret ska ligga bör utredas i samband med att hanteringen av hela pandemin utvärderas, anser Irene Svenonius. Hon är inte främmande för att Socialdemokraterna och Moderaterna kan driva frågan om det nationella ansvaret gemensamt gentemot regeringen.

– I och med att Aida är så tydlig så förutsätter jag att vi kommer att kunna lyfta detta gemensamt. Vi sitter dessutom båda i styrelsen för Sveriges kommuner och regioner, SKR. Det borde ju ha viss tyngd när Socialdemokrater och Moderater i Region Stockholm kan bära fram en fråga gemensamt, säger Irene Svenonius.

Anna Gustafsson anna.gustafsson@dn.se "

" Tegnell: Det finns saker vi hade kunnat göra bättre

DN TORSDAG 4 JUNI 2020

Sverige borde ha fått i gång testning av sjuka inom äldreården betydligt snabbare. Det menar statsepidemiolog Anders Tegnell. – Det finns saker vi hade kunnat göra bättre men i huvudsak tycker jag att Sverige har valt rätt väg, säger han till DN.

Under onsdagen publicerade Sveriges Radio en intervju med statsepidemiolog Anders Tegnell där han sa att Sveriges hantering av pandemin, sett i efterhand, har förbättringspotential.

Flera internationella medier har uppmärksammat intervjun.

Brittiska The Guardian skriver att "arkitekten bakom Sveriges lättsamma inställning till coronaviruset nu säger att de haft för många döda i covid-19". Även The New York Times i USA, tyska Die Zeit, italienska La Stampa och norska Aftenposten har refererat till intervjun med Tegnell.

– Jag tycker att det spetsades till rätt hårt, säger Anders Tegnell.

Tegnell är tydlig med att det finns insatser som borde ha gjorts annorlunda om Folkhälsomyndigheten hade vetat mer om det nya coronaviruset och hur det sprids när man tog sina första beslut.

Samtidigt säger han att ingen egentligen visste särskilt mycket och att han inte tror att en stängning av hela samhället hade varit en bättre lösning än den väg Sverige nu valt:

– Visst ska vi göra det bättre nästa gång, det är något som vi alla måste tänka på. Allting annat vore jättekonstigt. Men då måste vi också veta allt som vi då inte visste. Den här gången visste vi inte något alls, alla trevade. Jag är övertygad om att det finns saker som vi kunde göra bättre om vi hamnade i precis samma läge igen och visste betydligt mer.

Vad var det vi inte visste som vi vet nu?

– Ganska mycket. Vi visste inte att det skulle finnas en så stor potential för spridning på äldreboenden, med så många dödsfall. Vi visste att gruppen var väldigt utsatt och att vi skulle få höga dödstal om de blev smittade men inte att smittan skulle komma in så lätt och bli så omfattande.

Anders Tegnell säger också att man dessutom visste väldigt lite om hur själva viruset kunde spridas i samhället:

– Från början var det också ganska oklart i vilka sammanhang som viruset smittade mest men nu vet vi i alla fall lite mer. Vi visste inte så mycket om superspridare och hur viktiga de verkar ha varit för smittspridningen. Det finns rätt mycket som vi vet i dag men som vi inte visste då och som i viss utsträckning skulle påverka spridningen.

Så vad tycker du har fungerat?

– Där vi har gått rätt är att vi redan från början hade väldigt mycket fokus på social distansering och att inte ha så mycket fysisk kontakt.

Det kommer bland annat fram i en studie i Lancet som visar att detta är det viktigaste för att stoppa spridningen. Att man håller sig ifrån varandra så mycket som möjligt.

Sverige valde en annorlunda väg än våra grannländer och många länder i världen, bland annat att inte stänga stora delar av landet. Skulle man ha tänkt annorlunda där, tycker du?

– Jag tror att många av de länder som stängde allt på en gång rimligtvis skulle fundera på om det verkligen var adekvat att stänga så mycket som man gjorde. Skulle man inte ha kunnat vara mer fokuserad och ändå få samma effekter? Man stänger ju inte hela samhällen om man inte måste, säger Anders Tegnell som inte tror att detta hade varit rätt väg för Sverige.

Finns det delar som vi kanske ändå borde ha stängt?

– Inte så där uppenbart efter vad vi vet hittills. Det tycker jag inte. Det finns inga verksamheter som vi kan peka på i dag som varit så extremt utsatta.

Det är tydligt att allt inte har gått så bra som det kunde. Hur hade det kunnat bli bättre?

– Det är helt uppenbart att det hade kunnat. Och det har ju med den sociala distanseringen att göra i botten. Stänger man ner samhällen totalt och inte låter folk gå ut på sex, åtta, tio veckor då får man en mer uttalad social distansering än annars.

– Men grundstrategin tycker jag fortfarande har fungerat bra. Jag kan inte se att vi skulle ha gjort på något helt annorlunda sätt. Det finns givetvis olika detaljer man kan fundera på och det gör vi kontinuerligt, vi har också gjort små förändringar hela tiden och kommer säkert att fortsätta med det.

Det du säger nu, kommer det att påverka strategin framöver?

– Nej, vi har fortfarande en väldigt god grund för att de sociala distanseringsåtgärder vi har vidtagit har haft effekt och har fungerat. Vi har hela tiden hållit oss på en nivå som har gjort att vi har kunnat fortsätta ha en bra sjukvård och så vidare. Nu jobbar vi och andra på att förbättra situationen i äldre vården.

Så det beslut som togs av dig och Folkhälsomyndigheten i början av pandemin, det står du fortfarande fast vid?

– Baserat på den kunskap vi hade då, är vi fortfarande överens om att det var adekvata beslut som vi tog vid de tillfällena, grundat på den kunskap vi hade.

Är det något du är självkritisk till när du ser tillbaka på de här gångna månaderna?

– Ja, det handlar mycket om äldreboendena. Där är ju inte bara vi på myndigheten inblandade utan många andra. Där borde vi ha varit bättre på många olika sätt, det är helt klart. Vi borde ha kunnat få i gång testningsverksamheten mycket snabbare än vi har fått.

När kan vi börja se någon förändring i de höga dödstalen som fortfarande ligger på 50 per dag i genomsnitt?

– Vi har haft en nedåtgående trend under fyra, fem veckor som har gått från nästan 100 om dagen till 50 om dagen. Vi får verkligen hoppas att den trenden fortsätter.

– Men antalet avlidna är fortfarande väldigt högt.

Clas Svahn

clas.svahn@dn.se "

"Fakta.

4 542 personer som insjuknat i covid-19 har bekräftats avlidna i Sverige. Det är en ökning med 74 personer det senaste dygnet.

Antalet bekräftat smittade är 40 803 och hittills har 2 121 personer fått intensivvård. "

**Kapitel 2: utrikes och inrikes
tidningsartiklar 23/24 maj -
3 juni 2020.**

Utrikes DN-artiklar. 23 maj - 3 juni 2020
2020.

Inrikes artiklar på sidan 659

Ledare: Låt inte Mittens rike bli världens mittpunkt

LÖRDAG 23 MAJ 2020

Hur världen kommer att te sig under resten av århundradet avgörs av vilket inflytande Kommunistkina får. Den ansedde historikern Niall Ferguson hävdar att världen befinner sig i ett andra kallt krig (Japan Times 14/2). Liberala demokratier står mot auktoritära diktaturer, eller det öppna samhället mot

övervakningsstaten om man så vill.

Maktkampen utkämpas på handelsområdet, i cyberrymden och i internationella organisationer, som nu i WHO. Även ekonomiska investeringar, såsom en ny sidenväg mellan Asien och Europa och att den kinesiska staten i veckan köpte 13 procent av flygbolaget Norwegian, handlar om vem som ska ha herraväldet över jorden.

Vidare har Kinas försvarsbudget tolvdubblats de senaste 20 åren och uppgår nu till 261 miljarder dollar, enligt Sipri. I år ska 6,6

procent av bnp läggas på militären.

Premiärminister Li Keqiang inledningstalade på den kinesiska folkkongressens årliga session i Peking på fredagsmorgonen. Han slog fast att alla aktioner för ett självständigt Taiwan ska slås ner resolut.

Den forna brittiska kronkolonin Hongkong får dock sägas vara fokuspunkten för konflikten just nu. Överens- kommelsen om ”ett land, två system” från 1997 har inte respekterats av Peking på många år. Spänningarna har utvecklats till en blodig kamp

mellan demokratiaktivister och poliser, inte minst under förra sommaren.

I skydd av coronapandemin har Kinas härskare gått till förnyad attack mot demokrati och yttrandefrihet i Hongkong under våren, bland annat genom att gripa demonstranter.

Det senaste draget från kommunistpartiet är att införa nationella säkerhetslagar i Hongkong. De innehåller förbud mot självständighetssträvanden, utländsk inblandning och terrorism.

Det är viktigt att sätta lagförslaget i en kontext. Statligt styrda medier beskriver ofta demokratiförespråkare i Hongkong som förrädare mot det hankinesiska folket. Protesterna sägs gränsa till terrorism och regimen hävdar även att demonstrationerna styrs av utländska krafter, läs: USA. Hongkongs chefsminister Carrie Lam har uttalat att säkerhetslagarna ska införas så snart som möjligt. Att börserna sjönk kraftigt i finanscentrumet under fredagen speglar osäkerheten och en befogad oro.

De nya säkerhetslagarna skulle i praktiken sätta punkt för ordningen med en stat, två system. Och Hongkongborna vill inte leva i en totalitär stat. Kina är ett av världens mest ofria länder. Landet är en diktatur där censuren och övervakningen ständigt förfinas med ny teknik. Kommunistpartiet eftersträvar ett "perfekt Kina" och sätter medborgare, som partiet anser har fel leverne, religiös övertygelse och politiska idéer, i brutala omskolningsläger. Det finns inga skäl att tro att inrikespolitiken i Kina inte rör oss

som lever långt från Mittens rike. Regimen har globala ambitioner. Den kan också rida på den antidemokratiska trenden i världen. För första gången sedan 2001 utgör autokratier en majoritet av världens länder. I dessa 92 icke-demokratier lever i dag 54 procent av jordens befolkning, enligt V-deminstitutet vid Göteborgs universitet. Om Kina skulle bli deras uttalade härförare och USA försvagas ytterligare finns tyvärr en påtaglig risk att världsordningen Pax Americana, där amerikanerna garanterar öppenhet, går i graven

och ersätts av en betydligt ofriare variant.

Pandemins destruktiva kraft kommer att klinga av. Kinas negativa inflytande avtar däremot tyvärr inte av sig självt.

Hongkongbornas sak är därför också vår. I dag, liksom i morgon.

23/5 2020

Viruset smittar ojämlikt

LÖRDAG 23 MAJ 2020

De allra mest välbärgade i USA tog tidigt sina privatflygplan och drog till avskilda och rymliga platser att tillbringa pandemin på. För de 38 miljoner amerikaner som förlorat jobbet under de senaste nio veckorna är det en annan femma. De trängs inte sällan hemma, i dyster väntan på bättre tider. De som fortfarande har ett arbete som kräver fysisk

närvaro får vackert sätta på sig ett munskydd och hålla tummarna för att de inte ska dra i sig viruset på bussen eller tunnelbanan.

Gissa vilka som löper störst risk att bli smittade? Data från New York visar tydligt att flest har blivit sjuka och dött i Bronx och Queens, medan invånare på fashionabla Upper East Side och nedre Manhattan har varit relativt förskonade.

Även i Sverige finns socioekonomiska skillnader mellan var utbrotten har skett. Professor Björn Olsen har funnit att smittan har rört sig i kluster

och konstaterade att ”På Östermalm var inte en käft positiv, men i Rissne och Tensta ser det helt annorlunda ut” (Expressen 5/5).

Det är inte långsökt att tänka att de med högre utbildning, pengar på banken, sommarstuga en timme bort, goda språkkunskaper och ett yrke som gör att man med enkelhet kan jobba hemma framför datorn har goda förutsättningar att undgå smittan. De är åtminstone betydligt bättre än för, låt säga, busschaufförer och sjukvårdsbiträden, som måste träffa många människor i jobbet – efter att själva ha åkt kollektivt till

arbetsplatsen från ett trångbott bostadsområde.

Att Kommunal i veckan hotade med skyddsstopp i Göteborg om inte spårvagnsförarna fick en säkrare arbetsmiljö var därför på sin plats. Liksom att omvårdnadspersonal självfallet ska ha ordentlig skyddsutrustning när de träffar äldre – även för sin egen skull. Pandemin riktar strålkastarljus på stora ojämlikheter i samhället. När det gäller liv och hälsa måste de minimeras.

Sofia Nerbrand

sofia.nerbrand@dn.se

Nya lagen kan bli slutet för Hongkongs friheter

LÖRDAG 23 MAJ 2020

Kinas planer på att införa en nationell säkerhetslag riskerar att bli slutet för Hongkongs relativa självständighet och demokrati. Demokratiaktivister i Hongkong manar till protester mot lagen som ser ut att besanna deras värsta farhågor.

Åtgärderna får också globala konsekvenser och försämrar den redan frostiga relationen mellan USA och Kina.

Slutet på det Hongkong vi känner”. Kommentarer från demokratiaktivister var dramatiska efter nyheten att kommunistregimen i Peking planerar att införa nationella säkerhetslagar i staden. För dem är beskedet en bekräftelse på det de i flera månader protesterade mot förra året, att Kinas grepp om Hongkong stärks och att de friheter som de fick löfte om att behålla i 50 år efter

överlämnandet från
Storbritannien 1997 är på väg att
försvinna i förtid.

Detaljer om den nationella
säkerhetslagen, som lades fram
kvällen innan Kinas nationella
folkkongress inleddes på
fredagen, är ännu oklara. Men
enligt vad som framkommit
kommer alla försök till att bryta
sig loss från Kina, uppvigling mot
centralmakten, terroristaktiviteter
och beteenden som "allvarligt
skadar nationens säkerhet" vara
straffbara. Dessutom ska
"utländsk infiltration" straffas och
den fruktade kinesiska

säkerhetstjänsten få rätt att
operera i Hongkong.

Hongkongs ledare Carrie Lam
ställer sig bakom lagen och
försäkrar att den inte kommer att
rubba "ett land, två system", som
fastställer Hongkongs relativa
självständighet mot Kina. Lagen
kommer att ge Hongkong trygghet
och välbefinnande, enligt Carrie Lam.
Men många tvivlar. De flesta ser
lagen som ett tecken på att Peking
är på väg att ta full kontroll över
Hongkong. Planen tycks vara att
driva igenom lagen utan att ens
passera Hongkongs parlament,
där tidigare försök att klubba

igenom en säkerhetslag har tvingats dras tillbaka efter massiva gatuprotester. Det är ett stort bakslag för den proteströrelse som under månader förra året demonstrerade mot Kinas ökade inflytande och lyckades få Hongkongs ledare att dra tillbaka en lag som tillåter utlämning av misstänkta brottslingar till Kina. Att Hongkong ens kan samla miljontals demonstranter på stadens gator är en stor skillnad mot Fastlandskina där protester slås ned på direkt.

Frågan är om möjligheten att demonstrera i Hongkong kommer att finnas kvar efter att den nationella säkerhetslagen har införts. Många befارar att svaret är nej och att principen ”ett land, två system, går mot sitt slut”. Enligt den devisen skulle Peking ta hand om försvars- och utrikespolitik, medan Hongkong får behålla demokratiska rättigheter som press- och yttrandefrihet samt ett oberoende rättsväsende. Hongkong blir som en stad bland andra i Kina”, varnade demonstranterna gång på gång

under förra årets protester. Nu kan de få rätt.

Direkt efter beskedet om den nationella säkerhetslagen började en del demokratiaktivister radera sina konton från sociala medier där de brukar planera protester, rädsla för att lagen kan användas för att tysta kritiker.

Andra är fortsatt kampvilliga. Att protesterna avtog i början av året hade inget att göra med att glöden försvunnit, utan berodde på att myndigheterna i Hongkong – liksom folkhälsomyndigheter på många andra håll i världen – förbjöd folksamlingar för att

hindra smittspridningen av coronaviruset. Nu lär ilskan vara ännu större och Civil Human Rights Front, som arrangerade flera av de största protesterna förra året, har meddelat att de planerar en demonstration som drar över två miljoner deltagare. Att Peking tar över allt mer över styret i Hongkong får också konsekvenser globalt. Den redan frostiga relationen mellan USA och Kina riskerar att kylas ner ännu mer om lagen blir verklighet. Donald Trump var snabbt ute och meddelade att USA kommer att ”reagera starkt” om

säkerhetslagen, som skulle ge Kina klart större befogenheter att slå ner på protester i Hongkong, införs. Hans utrikesminister Mike Pompeo går ännu längre och ser framför sig dödsstöten för Hongkongs autonomi om lagen införs.

Risken är också att Hongkong förlorar sin status som finansiellt centrum. En grund för att Hongkong ska vara ett ekonomiskt centrum är att företag litar på att rättsväsendet är oberoende och att det råder press- och yttrandefrihet och redan under förra årets protester

började företag skissa planer på att flytta sina högkvarter i Asien någon annanstans. Nu ökar sannolikheten att de fullföljer de planerna och analytiker varnar redan för kapitalflykt.

Hongkongs relativa självständighet är också en förutsättning för den speciella handelsstatus som USA har med Hongkong. Den innebär bland annat att landet slipper de tullar som införts mot kinesiska varor under handelskriget.

Samtidigt är Hongkong viktigt för Kinas affärer i utlandet. Det är ofta härifrån kinesiska företag

utgår för att göra internationella transaktioner. En del kallar Hongkong för Kinas bankomat. Det är ett faktum som skulle kunna få Kina att gå varsamt fram, särskilt när den kinesiska ekonomin försöker komma igen efter coronakrisen.

Marianne Björklund

Nu signalerar Kina även en tuffare linje mot Taiwan

LÖRDAG 23 MAJ 2020

Coronakrisen gräver djupa hål i den kinesiska ekonomin och tvingar regimen att för första gången sedan 1990 slopa ett tillväxtmål. Samtidigt signalerar regimen en tuffare linje mot

Taiwan, som Kina anser är en del av dess territorium.

Iklädda munskydd samlades på fredagen 3 000 delegater för årets nationella folkkongress i Peking.

Kongressen är försenad två månader på grund av det nya coronaviruset och inleddes med en minuts tystnad för att hedra de 4 600 som bekräftats döda i viruset i Kina.

Därefter förklarade premiärminister Li Keqiang i ett öppningstal inte oväntat seger mot utbrottet. Kina agerade snabbt och transparent, enligt premiärministern.

Li Keqiang undvek att gå i svaromål mot den kritik som riktats mot Kina, inte minst från USA, om att landet ska ha mörkat virusutbrottet.

Men något oväntat erkände han att vissa misstag begicks i inledningsskedet.

– Många svaga länkar har exponerats i den allmänna sjukvårdens hantering av akuta lägen och folk har uttryckt åsikter och förslag som förtjänar vår uppmärksamhet, sade han.

Li Keqiang sade att pandemin – med dess snabba smittspridning – var det mest utmanande

hälsonödläge som Kina ställts inför sedan republikens grundande 1949.

Och ekonomiskt har virusutbrottet slagit hårt mot den kinesiska ekonomin.

Som en följd slopar Kina ett tillväxtnål för i år, för första gången sedan 1990 när man började sätta upp sådana mål.

Virusutbrottet har skapat för stor osäkerhet för att ha ett tillväxtnål, menade premiärministern och konstaterade att Kina står inför utmaningar av ett slag som landet aldrig tidigare skådat.

Kina ska nu fokusera på att stabilisera arbetsmarknaden – miljontals jobb har gått förlorade – och på att förbättra levnadsstandarden.

Något stort stimulanspaket som Kina slog till med efter finanskrisen 2008 och som hjälpte ekonomin att återhämta sig ganska snabbt verkar dock inte aktuellt. Baksidan då var att den kinesiska statsskulden ökade snabbt.

Nu planerar regimen bland annat ökade satsningar på infrastruktur och digitalisering. En rad mindre reformer som lägre kostnader för

internet och större subventioner i sjukvårdsförsäkringen lanserades också.

Regimen väljer trots de ekonomiska bekymren att fortsätta satsa på militären, vars anslag ökar med 6,6 procent. Det är en mindre ökning än förra året, men ändå en ökning – många andra utgiftsposter får minskade anslag.

Samtidigt antar Peking en tuffare linje mot Taiwan. Regimen brukar i den årliga arbetsrapporten alltid vädja till folket i Taiwan om en fredlig återförening med fastlandet. Den här gången var

ordet fredlig borta för första gången sedan 1992. Bedömare ser det som en signal till Taiwan om att en återförening ska ske – kosta vad det kosta vill – även om ett militärt övertagande är en sista utväg.

Att ordet är borta kan också ses som en signal till Taiwans president Tsai Ing-wen som när hon inledde sin andra mandatperiod för två dagar sedan efterlyste att Peking respekterar Taiwans suveränitet och demokrati.

Kina har gjort anspråk på Taiwan ända sedan 1949 när det kinesiska

nationalistpartiet med Chiang Kai-shek i spetsen flydde dit och bildade regering där efter att ha förlorat inbördeskriget mot kommunisterna.

Marianne Björklund

USA fördömer förslaget till säkerhetslag

LÖRDAG 23 MAJ 2020

**Kinas förslag på nya
säkerhetslagar för Hongkong
möts av starka fördömanden.
USA:s utrikesminister Mike
Pompeo beskriver förslaget
som "katastrofalt" och säger att
det äventyrar ekonomiska
förbindelser som USA har till
Hongkong.**

På fredagen inledde folkkongressen, Kinas parlament, diskussionerna om de nya säkerhetslagar som föreslås för Hongkong. Det är planer som om de verkställs beskrivs öka Kinas befogenheter dramatiskt i finanscentret, och bland annat medföra ett förbud mot självständighetssträvanden. I omvärlden har planerna fördömts, inte minst av USA. Mike Pompeo kräver i ett uttalande på fredagen att förslaget dras tillbaka och att Kina respekterar Hongkongs nivå av självständighet, dess

demokratiska institutioner och de medborgerliga fri- och rättigheterna, rapporterar Reuters.

– Det är grundläggande för att bevara dess speciella status under amerikansk lag, säger Mike Pompeo, med hänvisning till den omstridda lag som president Trump undertecknade i höstas, som innebär att USA kan inrätta sanktioner mot Hongkong om inte självständigheten från Kina upprätthålls.

– Beslutet att kringgå Hongkongs väletablerade lagstiftningsprocess och ignorera viljan hos invånarna

i Hongkong skulle vara en dödsstöt för den höga nivå av självständighet som Peking har utlovat Hongkong, säger Pompeo, rapporterar AFP.

Pompeos uttalande kommer efter att det amerikanska utrikesdepartementet redan på torsdagen protesterade mot Kinas lagförslag. Man varnade för att lagarna kan vara ”kraftigt destabiliserande”, och att de går emot den vilja som finns bland invånarna i Hongkong.

I en intervju med Fox News på torsdagen kommenterade också Robert O’Brien, presidentens

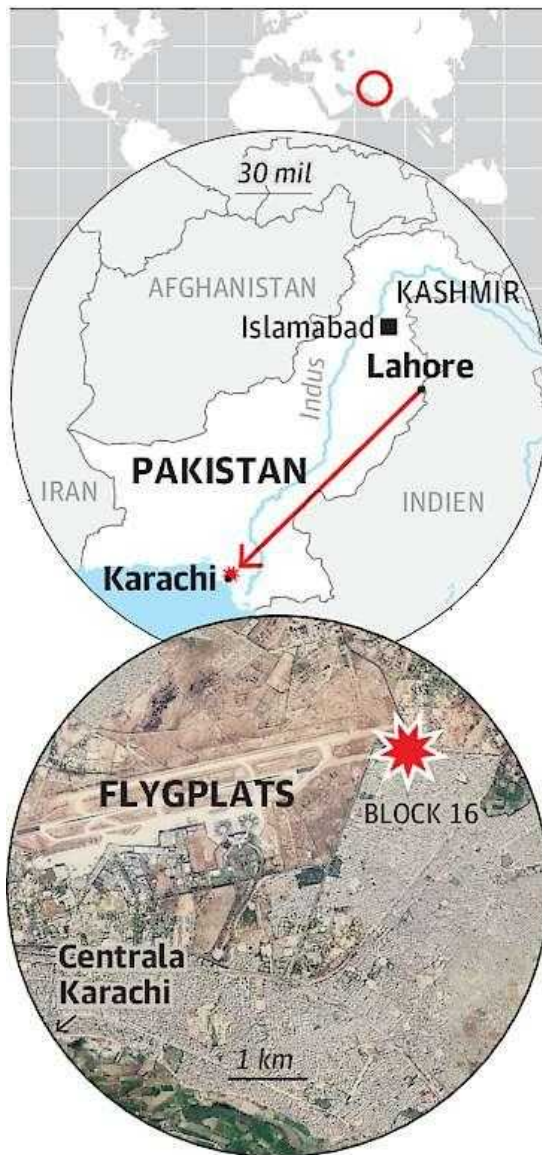
nationella säkerhetsrådgivare, det nya lagförslaget från Kina. Han framförde då att man i Washington har ”många verktyg för att uttrycka vårt missnöje”, utan att redogöra för i detalj vilka åtgärder den amerikanska regeringen kan ta till.

– Om Kina går vidare och vidtar hårda åtgärder med stöd av den här nya säkerhetslagen så kommer USA att svara. Och jag tror att andra länder i världen kommer att svara, inklusive Storbritannien och många andra

av våra allierade och vänner, sa
Robert O'Brien, enligt Reuters.

Hugo Lindkvist

hugo.lindkvist@dn.se

Källa: Flightradar 24. Satellitbild: Google

Tre överlevande funna efter flygplanskrasch

LÖRDAG 23 MAJ 2020

Bara några timmar efter att ett inrikesplan med 99 personer ombord kraschade i en tätbefolkad del av Karachi i södra Pakistan hittade säkerhetsstyrkor planets färdskrivare, den så kallade svarta lådan. Haveriutredare hoppas snabbt få svar på vad som orsakade kraschen som krävde många dödsoffer.

Pakistan International Airlines flight från Lahore till Karachi kraschade i bostadsområdet Jinnah Garden strax före lunchtid, svensk tid, på fredagen. I området finns flera skolor, moskéer och andra folktäta platser. Vittnen på marken berättar att planet såg ut att försöka landa två eller tre gånger, skriver AP. Det skrapade i hustaken, bilar började brinna och en tät mörk rök lade sig över ett stort område. Militär, polis, räddningstjänst och sjukvård skyndade till platsen för att kunna bärga levande och döda

från rasmassorna. Stadsdelen har trånga gator och mycket folk i rörelse, vilket gjorde det svårt för ambulanser att ta sig fram. Mohammed Uzair Khan som blev vittne till kraschen säger till BBC att han hörde ett högt ljud och gick ut ur sitt hem.

- Nästan fyra byggnader hade helt kollapsat, det var så mycket eld och rök, säger han.

Boende i området berättar att deras väggar skakade innan det inträffade en stark explosion när planet slog ned.

- Jag kom från moskén när jag såg planet luta åt ena sidan.

Motorerna lät ganska konstigt. Väggar till mitt hus skakade, säger 14-åriga ögonvittnet Hassan till AFP.

Ombord på planet fanns 99 personer, varav åtta besättningsmän, 51 män, 31 kvinnor och 9 barn.

Det var på fredagseftermiddagen inte fastställt hur många som hade dött.

Pakistans luftfartsmyndighet CAA:s talesperson Sattar Kokhar sade till AP att ingen hade överlevt medan den regionala hälsoministern uppgav att minst elva personer hade dött. Senare på

fredagen sade myndigheter att minst tre passagerare hade överlevt kraschen, skriver Reuters.

Källor inom CAA uppger för lokala medier att piloten ska ha skickat en nödsignal om motorfel strax före olyckan. Källor till urduspråkiga Geo TV hävdar att cockpit förlorade kontakten med flygledningen en minut före nedslaget.

– Piloten fick veta att båda landningsbanorna stod klara för honom att landa, men piloten bestämde sig för att avbryta inflygningen i ett sent skede.

Varför han gjorde det, på grund av vilket tekniskt fel, det ska vi ta reda på, säger flygbolagets styrelseordförande Arshad Malik till Geo TV.

Pakistanska Dunya News uppger att de har kommit över en inspelning av samtalet mellan piloten och flygledarna. Enligt inspelningen säger piloten att han har förlorat två motorer. Några sekunder senare säger han ”mayday, mayday, mayday”.

Pakistanska säkerhetsstyrkor lokaliserade planets färdskrivare, den så kallade svarta lådan, och överlämnade den till

haveriutredare, rapporterar den pakistanska nyhetskanalen Ary News.

Flight PK8303 var ett plan av typen Airbus 320 och ska ha varit drygt tio år gammalt. Planet ska ha besiktigats utan anmärkningar senast den 28 april.

Den civila flygtrafiken i Pakistan återupptogs bara för några dagar sedan efter att ha legat nere på grund av den pågående coronapandemin.

Under åren har Pakistan skakats av en rad flygolyckor. 2010 inträffade den värsta med 152 döda utanför Islamabad, två år

senare dog 121 personer i Rawalpindi och 2016 började en plan att brinna mitt i luften varpå 47 dödades.

Pakistans premiärminister Imran Khan uppger att han är chockad och ledsen och utlovar en omedelbar utredning av kraschen. Svenska UD hade på fredagseftermiddagen inga uppgifter om att några svenskar ska ha befunnit sig ombord på planet.

– Vår ambassad i Islamabad undersöker frågan tillsammans med pakistanska myndigheter,

säger Julia Eriksson Pogorzelska på UD:s presstjänst.

Marit Sundberg

marit.sundberg@dn.se

Ossi Carp

ossi.carp@dn.se

Rysslands liberala elit skakas av metoo-fall: ”Jag vill att han ska erkänna”

LÖRDAG 23 MAJ 2020

Aleksej Venediktov är en av Rysslands mest kända oberoende journalister. Mer än en journalist. Han är ett flaggskepp.

Nu beskylls han för sexuella trakasserier i Rysslands första

metoo-fall där en liberal intellektuell sitter på de anklagades bänk.

Första gången jag såg Aleksej Venediktov var i början av 2000-talet i Strasbourg. Vi stod i journalistkön utanför Europarådets parlamentariska församling. Venediktov var kortväxt, iklädd rutig flannelskjorta och hade ryggsäck på ryggen, och hans vildvuxna hår och skägg stod som en aura omkring honom. I motsats till andra ryssar vågade han vara slarvigt klädd – sinnebilden av en sovjetintellektuell.

Han kunde inte engelska, men det spelade ingen roll. Han kom in överallt. Då var han en nyfiken och mycket pratsam journalist, respekterad chefredaktör för den oberoende radiostationen Echo Moskvys.

Knappt tjugo år senare är han en institution. En institution som inte döljer sitt tycke för unga kvinnor och nu är i fokus för en metoo-skandal.

Under de följande åren intervjuade jag Venediktov flera gånger. Han ger alla intervjuer på sitt överbelamrade arbetsrum på Echo Moskvys kontor. Det ligger

på fjortonde våningen i ett slitet gammalt höghus invid Nya Arbat i Moskvas absoluta centrum. På den uppenbara frågan varför Kreml fortfarande tillåter att hans radiokanal – som Putin senare skulle uttrycka saken ”häller sin diarré över mig från morgon till kväll” – säger Venediktov belåtet: – Därför att också makthavarna vill veta vad som egentligen pågår i vårt samhälle.

När jag besökte Venediktovs arbetsrum slogs jag av mängden porträtt som hängde på väggarna, föreställande chefredaktören. I korridoren stod en pappersdocka

av Venediktov i storformat.
Fotografier av Venediktov.
Karikatyrer av Venediktov.
I årtal har han lagt ut bilder på
Twitter av sig själv omgiven av
yngre, gärna lättklädda kvinnor.
– Han är en *babnik*. Det vet alla,
säger en rysk journalist som
tillhör de urbana
Moskvakretsarna. Jag intervjuar
honom per telefon. Han vill inte
gå ut med sitt namn.
Babnik på ryska betyder
kinnokarl, från det ryska
slangordet för kvinna – *baba*. Att
kalla någon baba är
förminskande. Däremot är det

inte direkt ett problem att vara en
babnik, tvärtom. Att som äldre
man omge sig med yngre kvinnor
är inte pinsamt i Ryssland. Det är
ett tecken på prestige. Enligt
många bedömare är Venediktovs
kinnobilder på Twitter en del av
myten han bygger upp kring sig
själv.

Echo Moskv (Moskva-ekot i
svensk översättning) ägs till 66
procent av det statliga gasbolaget
Gazprom. Det är med andra ord
en delvis statligt ägd radiokanal –
och samtidigt det fria ordets
fyrbåk. Nästan alla som får en
inbjudan till Moskva-ekots studio

tackar ja. Såväl Hillary Clinton som den ryska propagandakanalen RT:s chefredaktör Margarita Simonjan har suttit i Echos studio. Kanalen bevakar varje demonstration mot Putin och rapporterar om varje politisk fånge. På dess hemsidor bloggar alla från oppositionsledaren Aleksej Navalnyj till dumaledamoten Konstantin Kosatjev. Bakom allt detta står Aleksej Venediktov, som själv äger 18 procent av radiokanalen. Utan hans personliga auktoritet – som gäller även i Kremlkretsar – är det

mycket sannolikt att kanalen antingen hade stängts eller börjat stryka makthavarna medhårs för länge sedan.

Samtidigt är Venediktovs journalistiska oberoende ifrågasatt. Han är personlig vän med flera högt uppsatta ministrar och tjänstemän, som han regelbundet träffar informellt. Han har en egen konsultfirma vars klienter är hemliga. Själv skryter han med att flera av dem går att hitta på Forbes lista över de hundra rikaste personerna i världen.

Sådana som Venediktov behövs i Putins system – han är ett alibi för att den ryska yttrandefriheten trots allt existerar. Själv är han mycket medveten om sin roll i Ryssland som ett slags unikum. Det har också lett till ett växande ego.

Den 29 april publicerar ryska BBC en lång profil på legendaren Aleksej Venediktov. BBC intervjuar flera av hans kvinnliga före detta medarbetare. De vittnar om att han ofta tilltalar dem med intima ord som ”min lilla kattunge”, att han kysser dem på kinden, håller dem om axlarna,

fotograferar deras knän och lägger ut bilderna på Twitter.

BBC har även talat med flera anonyma källor som vittnar om att de har blivit sexuellt trakasserade. Den enda som går ut med namn och bild är Anna Veduta, före detta pressekreterare till oppositionsledaren Aleksej Navalnyj.

År 2012 deltar Veduta i en gemensam middag med medarbetare från Echo Moskv. Venediktov eskorterar personligen hem alla sällskapets kvinnor i bil med chaufför. När den då 22-åriga Veduta sitter ensam kvar i

baksätet på bilen försöker den trettiofyra år äldre chefredaktören, enligt hennes vittnesmål, tafsa på och kyssa henne.

– Jag kröp undan och sade till honom att låta bli. När vi äntligen var framme vid min bostad flög jag ut ur bilen som en kanonkula. Han insisterade på att följa med mig upp och försökte kyssa mig en gång till, säger Anna Veduta till BBC.

Efter avslöjandet har Veduta utsatts för en hatstorm på nätet. Det, säger hon, var väntat. Mer besviken är hon över att vissa

inom det liberala etablissemanget skyller det inträffade på henne.

– Hur många gånger såg jag inte hur Venediktov satt med unga kvinnor inför sändning och lade handen på deras knä eller insidan av låret? Det doldes ju aldrig!

Därför begriper jag inte varför jag nu blir anklagad för att ha förstört livet för hans familj. Som om det var jag som stoppade handen under någons kjol, säger Anna Veduta till den oberoende tv-kanalen Dozjd.

Till DN säger Anna Veduta att hon samtidigt är glad över att ha fått så mycket stöd.

– En massa personer har skrivit och ringt mig, jag är överväldigad över allt stöd. Många säger att de har varit med om liknande situationer, men inte klarar av att tala om det öppet. Någon måste göra det. Nästa journalistgeneration ska inte behöva vara med om det här, säger Anna Veduta. Hon svarar per telefon från Washington, där hon nu jobbar som pr-konsult. Faktum är att sedan BBC publicerade avslöjandet om Aleksej Venediktov har det varit förvånansvärt tyst. Detta har förvånat Aljona Popova. Hon är

jämställdhetsaktivist och driver sajten ”Ty ne odna” (Du är inte ensam), som hjälper utsatta kvinnor.

– Historien tog slut innan den började. Venediktov bad om ursäkt och sedan släppte de oberoende medierna hela frågan. Orsaken är att man vill skydda Echo Moskv, som en av den oberoende ryska journalistikens sista bastioner. Därför gäller andra regler för Venediktov. Men det borde inte spela någon roll vem man är, säger Popova på telefon till DN.

Aleksej Venediktov bad offentligt Anna Veduta om ursäkt, men vidhöll samtidigt att det inte finns något att be om ursäkt för.

– Det som Anna berättar om har inte skett. Men om man har fått en annan människa att känna sig obekväm, trots att vederbörande har missförstått saken, måste man be om ursäkt, sade Aleksej Venediktov på sin Youtubekanal. Han tillade även att han fortsättningsvis kommer att ”älska Anna ömt” och att hon fortfarande är välkommen att publicera sin blogg på Echo Moskvys hemsida.

Anna Veduta kallar ursäkten oförskämnd.

– ”Du har hittat på det men jag ber om ursäkt i alla fall.” Det är bara oförskämt. Jag hyser inget agg mot Venediktov och jag vill inte ha hans ursäkt. Jag vill att han ska erkänna det skedda och lova att det inte upprepas, säger Veduta till Dozjd.

År 2018 anklagade tre ryska kvinnliga journalister dumaledamoten Leonid Slutskij för sexuella trakasserier. Då kallade Venediktov Slutskij ett arsel. Echo Moskvys slutade sända journalister till duman och Aleksej

Venediktov krävde att parlamentarikern skulle be om ursäkt. Själv slutade han umgås med Slutskij, som han fram till dess varit du med.

– Bägge fallen handlar om samma sak: att man utnyttjar sin maktposition. Och ingendera förövaren råkade ut för några följder, säger Aljona Popova.

Den anonyma oberoende ryska journalisten jag intervjuar tvivlar inte på att Veduta talar sanning. Ändå känner han solidaritet med Aleksej Venediktov.

– Det är ingen som ifrågasätter att det här har hänt. Men det här

handlar inte om sexuella trakasserier, utan ett fadersmord. Venediktov tillhör en äldre generation, som den yngre generationen vill bli av med. Han har trots allt gjort enormt mycket för den ryska journalistiken, han har aldrig vikt sig.

Aljona Popova anser att det inte spelar någon roll.

– Vi som tillhör det liberala etablissemanget måste erkänna att problemet med sextrakasserier förekommer också i våra kretsar. Men även om Venediktov slapp följder är hans fall inte betydelselöst. För varje ryskt

metoo-fall blir oönskade närmanden allt mindre accepterade i vårt samhälle. Jag är otroligt tacksam gentemot alla kvinnor som vågar tala om vad de varit med om.

Två veckor efter att BBC släppte materialet ger Aleksej Venediktov sin första intervju om ämnet till Youtube-kanalen "A pogovorit?".

– Det här handlar inte om Anna Veduta utan om att BBC försöker göra en Joe Biden eller en Harvey Weinstein av mig, säger han.

Sexuella trakasserier är ett allvarligt problem i världen. I Ryssland har vi bara haft Slutskij

och nu måste man konstruera ett nytt fall. Snart säger Madeleine Albright att jag har tafsat på henne. Det är på modet nu. Jag stöder det, det är ett sätt att lyfta problemet. Mig skadar det inte. Han håller fast vid att Anna Vedutas berättelse är "fantasier". Samtidigt demonstrerar han öppet sin relation till kvinnliga anställda på jobbet genom att demonstrativt kyssa och krama en kvinnlig underlydande han passerar i korridoren.

I samma program säger Veduta att Venediktov agerar enligt klassiskt patriarkaliskt mönster.

– I vårt patriarkaliska samhälle tar man sig rätten att röra unga kvinnor för att man kan. Det handlar inte om sex. Det är en maktdemonstration.

Journalisten i programmet frågar den kvinnliga anställda i Echo Moskvys korridor om hon var med på att bli pussad av sin chef. Kvinnan stirrar stint i sin datorskärm och vägrar svara.

Anna-Lena Laurén

Anna Veduta, 30, är född i Moskva. Hon har en statsvetarexamen från

prestigefyllda Moskva statliga - universitet MGU.

År 2012–2014 var hon pressekreterare för oppositionspolitikern Aleksej Navalnyj.

Därefter flyttade hon till USA för att studera vid Columbia University.

Efter att ha arbetat som internationell direktör för den oberoende ryska nätsajten Meduza arbetar hon i dag som pr-konsult i Washington.

Fakta. Aleksej Venediktov

Aleksej Venediktov, 64, föddes i Moskva och uppfostrades av sin mamma och mormor.

Hans far, som var yrkesofficer, dog i en ubåtsolycka en vecka före Aleksej föddes.

Som skolelev extraknäckte han som postiljon och delade bland annat ut brev till dissidenten Sergej Kovaljov.

Utbildade sig till historielärare och undervisade i historia i tjugo år.

Började 1990 jobba på den nya radiostationen Echo Moskvy som journalist. Chefredaktör sedan 1998. Flera av Echo Moskvys

journalister är Venediktovs före detta elever.

Äger 18 procent av Echo Moskvy.

Turister är välkomna till Portugal.

LÖRDAG 23 MAJ 2020

Portugals utrikesminister Augusto Santos Silva säger i en intervju med tidningen Observador att man på flygplatser ska införa vissa hälsokontroller av personer som anländer till landet, men att det inte ska förekomma någon obligatorisk karantän. Portugal är ett av de första länderna i Europa

som åter välkomnar besökare från andra länder, skriver Reuters.

DN

Man som filmade Georgiamord gripen

LÖRDAG 23 MAJ 2020

USA. En tredje man har gripits misstänkt för inblandning i ett uppmärksammat mord i den amerikanska delstaten Georgia. 50-åringen filmade mordet och misstänks nu för medhjälp till mord samt försök till olaga frihetsberövade. Filmen spreds via

nätet och händelsen utlöste protester i landet.

Det var den 23 februari i år som den 25-årige svarte mannen Ahmaud Arbery sköts till döds under en joggingtur i Brunswick i Georgia. En far och hans son är sedan tidigare gripna.

TT-Reuters

Medicinsk tidskrift varnar för Trumps kur

LÖRDAG 23 MAJ 2020

Storbritannien. Malariamedicinen hydroxiklorokin, som USA:s president Donald Trump har fört fram, är kopplad till ökad risk för att dö hos patienter med virussjukdomen covid-19, enligt en studie publicerad i den brittiska medicinska tidskriften The Lancet.

Studien omfattar observationer av över 96000 patienter på 671 sjukhus med covid-19. Den visar att 14888 patienter behandlade med hydroxiklorokin eller den närbesläktade medicinen klorokin, har högre dödsrisk jämfört med 81144 patienter som inte fick någon av de två medicinerna.

TT-Reuters

Karantänen har gett färre våldsbrott i Sydafrika

LÖRDAG 23 MAJ 2020

Sydafrika. Trenden håller i sig i Sydafrika. Antalet rapporterade våldsbrott har sjunkit dramatiskt under landets nedstängning på grund av coronakrisen.

Olika kategorier av våldsbrott har sjunkit med mellan 49 och 82,8 procent sedan den 27 mars, då den strikta karantänen infördes, jämfört med motsvarande period i fjol.

Redan några veckor efter att karantänen trätt i kraft hade antalet anmälda våldsbrott störtdykt och det fortsätter alltså.

TT-AFP

Produktionen av råstål minskar

LÖRDAG 23 MAJ 2020

Produktionen av råstål globalt uppgick till 137 miljoner ton i april 2020. Det motsvarar en minskning med 13 procent jämfört med samma månad 2019. Det skriver World Steel Association, WSA, i ett pressmeddelande.

I Kina, världens största producent, ökade produktionen under månaden med 0,2 procent, medan produktionen i Japan minskade med 23,5 procent. Även i inom EU var produktionen ner med omkring 23 procent, medan nedgången i USA var 32,5 procent.

Direkt

Alibaba toppar förväntningarna

LÖRDAG 23 MAJ 2020

Kinesiska e-handelsjätten Alibaba är en vinnare på samhällsnedstängningen under coronapandemin. Bolaget rapporterar en betydligt högre omsättning jämfört med såväl samma period föregående år som analytikens förväntningar.

Omsättningen för fjärde kvartalet under det brutna räkenskapsåret landade på drygt 114 miljarder yuan, motsvarande 160 miljarder

svenska kronor jämfört med 93,5 miljarder yuan samma period 2019. Analytiker hade enligt Reuters sammanställning räknat med i genomsnitt 107 miljarder yuan.

TT-Reuters

Rysslands ekonomi sämre än väntat

LÖRDAG 23 MAJ 2020

Än så länge utvecklas den ryska ekonomin ännu sämre än väntat.

Det sade den ryska centralbankschefen Elvira

Nabiullina på en presskonferens på fredagen, enligt nyhetsbyrån Interfax.

Banken gjorde i april en prognos om ett BNP-tapp på åtta procent

under det andra kvartalet. Men läget ser alltså ännu värre ut. Den statliga prognosen är ännu dystrare än centralbankens, och visar på ett BNP-tapp om 9,5 procent under årets andra kvartal. Men både staten och centralbanken väntar sig en återhämtning under årets andra halva.

TT

Carlsberg gör brittisk storaffär

LÖRDAG 23 MAJ 2020

Den danska bryggerijätten
Carlsbergs verksamhet i
Storbritannien går samman med
brittiska Marston Brewing
Company genom ett så kallat joint
venture.

Carlsberg kommer att äga 60
procent av bolaget och Marston
40 procent. För det betalar

Carlsberg 273 miljoner pund, eller
3,2 miljarder kronor.
TT

Per Svensson: Camus manar till motstånd

LÖRDAG 23 MAJ 2020

I april 1947 publicerades Albert Camus "Maningstal till - pestläkarna". Det kan läsas som en hyllning till dem som i vardagens små handlingar försöker bekämpa ondskan, skriver Per Svensson.

Albert Camus roman "Pesten" gavs ut sommaren 1947.

Han hade slitit med projektet under många år och ägnat mycket tid och energi åt att studera pestens historia och karaktär. Och det är också fullt möjligt att läsa romanen bokstavligt: som en skildring av en stad som isoleras under en svår pestepidemi på 1940-talet. Då slås man av de många parallellerna med covid-19-pandemin, som när journalisten Rambert vid ett tillfälle undrar om munskydden gör nytta och får svaret: Nej, men de inger förtroende. Men "pesten" är för Camus också en stor och mångtydig metafor.

Mest näraliggande för kriget, ockupationen av Frankrike, nazismen – *la peste brune*, den bruna pesten. Men också i vidare mening för alla former av tyranni, kanske för människans grundläggande existentiella villkor. Romanen har nyligen givits ut i svensk nyöversättning av Jan Stolpe. Och nu kan DN publicera hans översättning av en länge bortglömd Camustext på samma tema: "Maningstal till pestläkarna". Camus franska förlag Gallimard har under våren inkluderat den i en digital serie

kortessäer kring den pågående coronakrisen.

Maningstalet trycktes första gången 1947 i den litterära kalendern *Les Cahiers de la Pléiade* tillsammans med ytterligare en Camustext kring pesten: "Tal av pesten till dess underlydande". De två texterna fördes samman under en gemensam rubrik: "Pestarkivet". Enligt Stolpe bör maningstalet ha kommit till under förarbetet till någon av de tidiga versionerna av romanen "Pesten", kanske så tidigt som 1941. De konkreta förmaningarna har hämtats från

klassiska skildringar av farsoter som Camus använde som källor under romanarbetet: som den grekiske historikern Thukydides berättelse om hur pesten slog till mot Aten under kriget mot Sparta eller Daniel Defoes bok om pesten i London 1665, "A journal of the plague year".

Så långt inga problem. Men vad är det för slags text? Vilka är "pestläkarna"? De intellektuella som på 30- och 40-talet i iver att rena världen föll för kommunismens eller fascismens locktoner och därmed i själva verket blev "pestens" tjänare?

Kanske det. Ett par år in på 50-talet skulle synen på kommunismen och Sovjetunionen göra Camus och hans vän Sartre till öppna meningsmotståndare. Intressant nog var det just i denna kontext "Pestarkivet" första gången publicerades i svensk - översättning. Det var i tidskriften BLM:s aprilnummer 1948, samma vår som romanen "Pesten" gavs ut av Bonniers. De två Camus-texterna från "Pestarkivet" trycktes i omedelbar anslutning till en stor enkät där elva svenska författare ombetts ge sin syn på

demokratin, friheten och, rent konkret, Sovjetunionen.

Ett par månader tidigare hade kommunisterna tagit makten i Tjeckoslovakien genom den så kallade Pragkuppen. Järnridån gick ner på den europeiska scenen.

I Sverige skulle synen på Sovjetkommunismen bli en vattendelare i kulturdebatten under många år framåt. Två av huvudmotståndarna i den debatten (kring ”tredje ståndpunkten”), Karl Vennberg och Eyvind Johnson, deltog i BLM:s enkät. Den ena lät sin

dotters katt (döpt till Sisyfos) gestalta det illusoriska i friheten. Den andre slog fast att ”parlamentarism och öppen debatt sparar människoliv”. Och kanske är det (trots Sisyfosblinkningen till Camus och hans berömda essä) snarare så, i Eyvind Johnsons anda, man i dag kan läsa och förstå ”Maningstal till pestläkarna”. Inte som svart ironi, utan som en hyllning till dem som i stället för att sätta sin lit till den allt förändrande patentmedicinen gör vad de kan för att bekämpa det onda här och nu, även om det kan kännas

meningslöst, även om det bara handlar om att doppa fingrarna i vinäger eller gnida in dem med handsprit.

Albert Camus.

Fransk författare och filosof
(1913–1960).

Född och uppvuxen i Algeriet.

Aktiv i franska motståndsrörelsen under andra världskriget.

Tilldelades Nobelpriset i litteratur 1957.

Förknippad med existentialismen.

Känd för romanerna "Främlingen" och "Pesten", essäerna "Myten om Sisyfos" och "Människans

revolt" liksom för pjäsen "Caligula".

Jan Stolpe.

En av Sveriges främsta översättare, flerfaldigt prisbelönad och dubbel hedersdoktor.

Har sysslat intensivt med Camus; för elva år sedan kom hans nyöversättning av "Främlingen", nu "Pesten" och till sommaren ger förlaget Faethon ut Camus "Carnets", anteckningar, arbets- och dagböcker i tre delar från 1935–1959.

De två första delarna har tidigare översatts av Anna Säflund-

Orstadius och Anders Bodegård.
Tillsammans med Säflund-
Orstadius har Jan Stolpe reviderat
och utökat översättningen av de
två första delarna och översatt
den tredje.

Maningstal till pestläkarna. Klä er i vaxduk från topp till tå! Doppa fingrarna i vinäger!

LÖRDAG 23 MAJ 2020

**Krig mot dorernas folk skall
komma och sot i dess följe.**

Oraklet i Delfi citerat av

Thukydides

Pålitliga författare vet inte om
pesten är smittsam. Men de
misstänker det. Det är därför,

mina herrar, som de anser att ni ska öppna fönstren i rummet där ni besöker den sjuke. Kom bara ihåg att pesten lika gärna kan finnas på gatorna och infektera er på samma sätt vare sig fönstren står öppna eller ej.

Samma författare råder er också att bära mask med glasögon och att ha en trasa indränkt med vinäger under näsan. Bär också med er en påse med sådana essenser som rekommenderas i böckerna, citronmeliss, mejram, mynta, salvia, rosmarin, apelsinblomma, basilika, timjan, backtimjan, lavendel, lagerblad,

citron- och kvittenskal. Det är önskvärt att ni är klädda i vaxduk från topp till tå. Detta kan man dock tumma på. Men det är omöjligt att tumma på de föreskrifter som både pålitliga och opålitliga författare är överens om.

Den första av dessa är att ni inte får känna på den sjukas puls om ni inte först har doppat fingrarna i vinäger. Skälet förstår ni själva. Men det är kanske bättre att ni avstår från detta. För om den sjuke har pest är det inte den ceremonin som avlägsnar sjukdomen. Och om han inte är

smittad torde han inte ha kallat på er. I tider med epidemier sköter man sin lever själv för att säkra sig mot alla misstag.

Den andra föreskriften är att ni aldrig får se den sjuke i ansiktet, för att ni inte ska få hans andedräkt på er. Om ni har öppnat fönstret är det också bra, trots vår osäkerhet om det nyttiga med denna åtgärd, om ni inte placerar er i vinddraget, som riskerar att samtidigt föra den pestdrabbades rosslingar mot er. Besök inte heller de sjuka när ni är på fastande mage. Då har ni ingen motståndskraft. Men ät inte

heller för mycket. Då försvagas vaksamheten. Och om något av giftet hamnar i munnen på er trots alla dessa försiktighetsåtgärder finns det inget annat botemedel än att ni aldrig sväljer er egen saliv under hela den tid som besöket varar. Den föreskriften är den svåraste att iaktta.

När allt detta har iakttagits så gott sig göra låter får ni inte tro att ni är säkra. Det finns nämligen andra föreskrifter som är helt nödvändiga för att skydda era kroppar även om de snarast gäller själsförfattningen. ”Ingen

individ”, skriver en gammal författare, ”kan tillåta sig att vidröra något som är besmittat i ett land där pesten härjar.” Det är ett utmärkt påpekande. Och det finns inte den plats inom oss som vi inte bör rena, om så i hjärtats hemligaste vrå, för att ta vara på de chanser som finns kvar på vår sida. Detta gäller framför allt för er läkare, som om möjligt befinner er närmare sjukdomen och därmed kan framstå som mer misstänkta. Ni måste alltså bli till föredömen.

För det första krävs det att ni aldrig blir rädda. Man har sett

människor utföra sitt soldatyrke på ett utmärkt sätt samtidigt som de är rädda för kanonen. Men det beror på att kanonkulan dödar såväl den modige som den skräckslagne. Det finns ett element av slump i kriget, men mycket litet av slump i pesten. Rädslan förorenar blodet och upphettar kroppsvätskorna enligt alla skrifter. Rädslan får alltså kroppen att ta intryck av sjukdomen, och för att kroppen ska segra över infektionen måste själen vara stark. Nu finns det ingen annan rädsla än den för

livets slut; smärtan är ju övergående.

Ni pestläkare måste alltså stålsätta er mot tanken på döden och förlika er med den innan ni träder in i det rike som pesten bereder den. Segrar ni på denna punkt kommer ni att göra det överallt och man kommer att se er le mitt i fasan. Slutsatsen för er del blir att ni behöver en filosofi. Ni måste också vara nyktra i alla sammanhang, vilket inte betyder att ni måste vara kyska, vilket vore en annan överdrift. Odla en vettig glädje så att sorgmodet inte försämrar blodvätskan och vållar

dess sönderfall. Ingenting är bättre än att använda vin i avsevärda mängder för att något lätta på den stämning av bedrövelse som når er från den pesthärjade staden.

Iakttä rent allmänt den måttfullhet som är pestens främsta fiende och människans naturliga mått. Nemesis var inte hämndens gudinna som man lärde er i skolorna, utan måttfullhetens. Hennes fruktansvärda slag träffade människorna bara när de kastade sig ut i kaos och obalans. Pesten kommer av måttlöshet. Den är

måttlösheten själv och kan inte behärska sig. Detta måste ni veta om ni vill bekämpa den med klarsyn. Ge inte Thukydides rätt när han talar om pesten i Aten och säger att läkarna inte var till någon hjälp därför att de i huvudsak behandlade sjukdomen utan att känna den. Farsoten älskar hemliga hålor. Gå in i dem med intelligens och rättsinne. När ni gör det kommer det att visa sig att detta är lättare än att låta bli att svälja sin egen saliv. Slutligen måste ni bli herrar över er själva. Och till exempel kunna skapa respekt för den lag som ni

har valt, exempelvis lagen om isolering och karantän. En man som har skrivit Provences historia nämner att när någon av de instängda förr i världen lyckades ta sig ut krossade man hans huvud. Det är ingenting som ni önskar. Men ni ska heller inte glömma allmänintresset. Ni ska inte göra något undantag från dessa regler så länge de är nyttiga, även om ert hjärta manar er att göra det. Av er krävs det att ni i viss mån glömmer vad ni är men utan att ni nånsin glömmer vad ni är skyldiga er själva. Det är

förutsättningen för en behärskad ära.

Rustade med dessa botemedel och dygder återstår det er bara att avvisa tröttheten och hålla er föreställningsförmåga frisk och levande. Ni får inte, ni får aldrig vänja er vid att se människor dö som flugor så som de gör på våra gator i dag och så som de alltid har gjort sedan pesten fick sitt namn i Aten. Ni får aldrig sluta upp med att känna fasa över dessa svarta strupar som Thukydides berättar om och som svettas blod och där en hes hosta med möda lösgör små klumpar av slem,

saffransfärgade och salta. Ni får aldrig vänja er vid dessa lik som till och med rovfåglarna håller sig borta ifrån för att undvika infektion.

Och ni måste fortsatt göra uppror mot denna fruktansvärda förvirring där de som vägrar visa omsorg om andra går under i ensamhet medan de som ger sig hän dör i hoparna; där njutningen inte längre får sitt naturliga gillande, inte heller förtjänsten sin orden; där man dansar på gravarnas rand; där älskaren avvisar älskarinnan för att inte ge henne sin sjukdom; där brottets

börda aldrig bärs av brottslingen utan av den syndabock som man väljer ut i en stund av fasa och förvirring.

En själ med frid är den som har den största motståndskraften. Ni ska stå beredda till motstånd mot detta främmande tyranni. Ni ska inte tjäna den här religionen som är lika gammal som de äldsta kulterna. Den dödade Perikles, som inte stod efter någon annan ära än den att ingen medborgare skulle sörja, och den har aldrig upphört att döda människor och utkräva offer av barn, från detta berömda mord och fram till den

dag då den slog till mot vår oskyldiga stad. Även om denna religion rentav skulle komma från himlen måste man säga att himlen är orättvis. När ni når så långt kan ni ändå inte känna någon stolthet. Tvärtom bör ni då ofta tänka på er okunnighet, för att vara säkra på att iaktta måttfullhet, vilket är det enda som betvingar farsoter. Inget av detta är ändå lätt. Trots era masker och påsar, trots vinägern och vaxduken, trots ert milda mod och era beslutsamma ansträngningar ska det komma en dag då ni inte kommer att stå ut med denna stad av döende, denna

massa som cirkulerar på överhettade och dammande gator, dessa skrik, denna panik utan framtid. En dag ska komma då ni vill skrika ut ert äckel inför allas rädsla och smärta. Den dagen kommer det inte längre att finnas något botemedel som jag kan visa er, annat än medkänslan, som är okunnighetens syster.

Albert Camus

"Pesten" och "Maningstal till pestläkarna".

Alberts Camus berömda roman "Pesten" kom ut den 10 juni 1947 och blev genast en succé. Några

veckor tidigare, i april 1947, publicerades "Maningstal till pestläkarna", som var en av två delar i en text med rubriken "Les archives de la peste" som trycktes i Gallimards skriftserie Les Cahiers de la Pléiade. Den andra delen hette "Discours de la peste à ses administrés" ("Tal av pesten till dess underlydande"). De tros vara skrivna 1941. Camus läste massor av litteratur om pest under kriget. Romanprojektet omnämns första gången i hans anteckningsböcker i oktober 1940, och han slet med manuskriptet i många år.

"Maningstal till pestläkarna"
publicerades i BLM nr 4 1948 i
översättning av C G Bjurström
och T A Nyström.

Forskare har avslöjat första meteordöden

LÖRDAG 23 MAJ 2020

Jorden träffas ständigt av meteoror, men det får sällan allvarliga följder. Nyligen gjordes dock ett arkivfynd som visar hur illa det kan gå – dokument som berättar om det äldsta bekräftade fall då en fallande rymdsten dödat en människa.

Det hela ägde rum i augusti 1888, på en kulle utanför staden Sulaymaniyya, i dag en del av irakiska Kurdistan. En smäll hördes, och vad som beskrevs som ett eldklot slog ner i marken, följt av ett antal meteorstenar. En man dödades och en annan skadades så allvarligt att han blev förlamad. Händelsen dokumenterades i dåvarande ottomanska statens arkiv, och resterna av meteoriten fördes till huvudstaden för att undersökas. Sedan glömdes det hela bort, tills handlingarna som beskrev händelsen nyligen hittades av två forskare vid

universitetet i Izmir, som skrivit om saken i tidskriften Meteoritics and Planetary Science.

I en intervju med sajten Atlas Obscura presenterar en av forskarna, Ozan Ünsalan, händelsen som det äldsta väldokumenterade fall då en rymdsten dödat en människa. Många liknande fall har beskrivits tidigare i historien, men då handlar det om vaga uppgifter, som det italienska manuskript från 1677 som berättar om hur en munk dödades av en sten ”kastad från molnen”.

I artikeln konstateras också att vår planet ständigt är utsatt för ett regn av meteoror, men få av dem tränger igenom atmosfären. Och i de fall då de gör det är sannolikheten extremt liten att en människa ska råka skadas, eftersom den allra största delen av planetens yta trots allt är obebodd. Men ändå händer det onekligen, vilket den tragiska händelsen i Sulaymaniyya visade. Under 1900- och 2000-talet har det även skett ett antal liknande fall som skulle kunna få den som har anlag för meteoritfobi att bli en aning nervös.

En av de mest kända incidenterna är den så kallade Tunguska-explosionen i Sibirien 1908, då en chockstöt från en stor meteorit orsakade enorm förödelse. Mer än 80 miljoner träd fälldes över en yta av drygt 2000 kvadratkilometer. Detta nedslag har beskrivits som den största kollisionen mellan jorden och en annan himlakropp på 100 000 år. Att bara tre människor tros ha dött förklaras med att nedslaget gjordes i ett glesbeboett område. En betydligt mer småskalig händelse ägde rum 1954. En kvinna i Alabama i USA vid namn

Ann Hodges träffades av en rymdsten medan hon sov. Meteoriten, stor som en tennisboll, slog igenom taket till hennes hus, träffade en radio och rikoschetterade mot hennes sida. Ett stort blåmärke blev hennes enda skada. Den mest uppmärksammade händelsen i meteoritnedslagens moderna historia ägde annars rum i februari 2013 nära den ryska staden Tjelabinsk. Den gången skadades mer än tusen personer och 112 behövde läggas in på sjukhus. I de flesta fall handlade det om skärsår som

orsakades av fönsterglas som krossades av den tryckvåg som uppstod när meteoriten exploderade tre mil ovanför jordytan.

När man talar om fallande rymdstenar är det förstås svårt att låta bli att rikta blicken mot framtiden. Vad säger att inte en betydligt större himlakropp snart kommer att träffa jorden, med verkligt förödande följder? Det finns numera ett avancerat system inrättat för att i god tid upptäcka faran, men om det verkligen är hundra procentigt är oklart.

Magnus Västerbro

Stort tillslag mot stulna antikviteter

LÖRDAG 23 MAJ 2020

Fler än 19 000 stulna antika föremål har beslagtagits av internationell polis, efter tillslag i sammanlagt 103 länder. Den jättelika samordnade operationen genomfördes i höstas, men detaljerna har först nu blivit offentliga. Många av föremålen som återfunnits har

stulits från krigsdrabbade länder i Mellanöstern och Afghanistan, men även från Syd- och Centralamerika. En stor mängd stulna mynt påträffades i Argentina, liksom i Litauen. Sammanlagt arresterades 101 personer misstänkta för inblandning i handeln med stulna antikviteter, som numera i stor utsträckning äger rum på nätet.

Jag hade skrivit på Harry Potter-böckerna i flera år innan jag satte min fot på det kaféet.

LÖRDAG 23 MAJ 2020

JK Rowling avlivar i en intervju myten att hon under sin mammaledighet skulle ha skrivit den första Harry Potter-boken på The Elephant House i Edinburgh. Kaféet är i dag ett populärt turistmål av just det skälet. TT

Norge ska gräva ut vikingaskepp

LÖRDAG 23 MAJ 2020

För första gången på hundra år ska en utgrävning av resterna efter ett fartyg från vikingatiden genomföras i Norge. Det så - kallade Gjellestadskeppet hittades med hjälp av georadar nedgrävt i en gravhög år 2018 och väckte då stor uppmärksamhet. Fartyget tros ha byggts på 800-talet e Kr och var 23–24 meter långt. I dag är skeppet dåligt bevarat, bara - kölen tros vara helt intakt. En

noggrann utgrävning av resterna ska göras ändå, med förhoppningen att få bättre kunskaper om äldre tiders skeppsbyggnadsteknik. Norges regering har beslutat lägga hela 23 miljoner norska kronor på projektet.

Utan Trump hade kanske metoo aldrig inträffat

LÖRDAG 23 MAJ 2020

I ett av de senaste avsnitten av tv-serien "The good fight" hamnar en av huvudrollsinnehavarna i en parallell verklighet där Donald Trump förlorade valet och Hillary Clinton blev president.

Huvudrollsinnehavarens initiala lättnad bleknar när ett av hennes första juridiska uppdrag blir att företräda Harvey Weinstein. Jodå, han är fortfarande en av Hollywoods viktigaste producenter, donator till Hillary Clinton och särskilt noga med att stötta kvinnor på scen.

Resonemanget manusförfattarna driver är att om Trump inte hade vunnit, om inte världens mäktigaste man hade varit någon som har ett stort antal övergreppsanklagelser emot sig, om han inte vunnit trots att han skrutit om vad som i Sverige

kategoriseras som våldtäkt och om hur han spanat på nakna deltagare, i många fall väldigt unga, i Miss Universum-tävlingen – då hade kvinnor inte fått nog. Utan Trump inga fittmössor, inga Weinsteinanklagelser eller Weinsteindomar och så vidare. Tarana Burkes historia påminner oss om det. Hon var den förste som skrev #metoo, långt innan Trump blev vald. Inget hände, inte förrän efter valet. Och nu är hon själv en förebild och har hamnat i en situation som på sätt och vis förutspåddes av tv-serien.

De som, enligt henne, har rätt uppfattningar ska rösta på en kandidat som anklagas för övergrepp. Och visst kan det vara så att anklagelserna är falska, men Joe Biden har redan visat sig vara en person som sniffar kvinnor i håret, står alldeles för nära och kramar dem i onödan. Och situationen blir lik hur den var innan metoo.

Tarana Burke har fått kritik för att hon är för vek mot Joe Biden. Sanna Torén Björling har bett henne förklara sig.

Augustin Erba
augustin.erba@dn.se

Intressant just nu:

I nya komediserien #blackaf (Netflix) spelar Kenya Barris en utflippad variant av sig själv i ett format som jag tycker är betydligt roligare än föregångaren "Curb your enthusiasm". Och Rashida Jones, som spelar Barris fru, är suverän.

Tarana Burke startade metoo: Vi kämpar för att detta inte ska handla om att fälla enskilda berömda män

LÖRDAG 23 MAJ 2020

Framtiden för metoo avgörs inte av en enskild dom, menar Tarana Burke, som myntade begreppet. Ändå var domen mot Harvey Weinstein central, för att juryn visade att komplexa berättelser om övergrepp är giltiga.

Det är så det måste vara, menar Tarana Burke, som också hyllar svenska kvinnor för deras förmåga att gå samman, och tala om strukturer.

Den man som har vaskats fram för att slå Donald Trump i november står anklagad för ett sexuellt övergrepp. Hans tidigare medarbetare Tara Reade hävdar att Joe Biden 1993 tryckte upp henne mot en korridorvägg inne i kongressbyggnaden. Han var 52 år, senator, hon var assistent och 29. Han särade på hennes ben med sitt knä och stoppade därefter in sina fingrar i henne.

När hon gjorde motstånd ska han ha sagt: "Jag trodde att du gillade mig."

Reade har sagt att hon lämnade in ett klagomål en kort tid därpå, och att hon berättade om vad som skett för flera personer. Hon har inte gått ut offentligt förrän i år. Den anmälan hon ska ha gjort har inte hittats.

Biden nekar bestämt till att händelsen ägt rum.

Han anklagas också för att under åren många gånger ha rört vid kvinnor på ett sätt som gjort dem obekväma.

I en lång Twittertråd slår Tarana Burke fast att alla kvinnor har rätt till sin historia, och sitt utrymme att läka.

Tarana Burke är kvinnan som myntade begreppet metoo, redan 2006.

Hon har varit aktivist och har kämpat mot sexuella övergrepp i hela sitt vuxna liv.

Men det var först när skådespelaren Alyssa Milano plockade upp frasen i oktober 2017 som något hände. Under det första dygnet meddelade tolv miljoner kvinnor att de också

hade erfarenheter. Fortsättningen är väl känd.

För Tarana Burke förändrades livet.

Sedan 2018 är hon frontfigur och ledare för organisationen, döpt efter rörelsen metoo. Hon reser, skriver, talar, skapar opinion för att ge drabbade – hon kallar dem överlevare – mer resurser.

Men i april får hon kritik för att vara för vag i sina tweets om Joe Biden. Hon ifrågasätts för att hon inte rakt av diskvalificerar honom som presidentkandidat.

”Den obekväma sanningen är att den här historien påverkar oss på

ett annat sätt eftersom den slår mot kärnan i ett av de viktigaste valen under vår livstid. Jag hatar att göra era besvikna, men jag har inte riktigt några enkla svar.”

Kanske, menar hon, faller det på Biden att visa att det går att visa ansvar, och samtidigt vara valbar. En del aktivister tycker att Burke är för tillåtande mot Biden för att han råkar vara demokrat, och för att sätta presidentvalet före kvinnorna. De pekar på att hon intog en betydligt hårdare position under utfrågningarna av den konservativa domaren Brett Kavanaugh, 2018.

En av kritikerna är skådespelaren Rose McGowan, en av de kvinnor som anklagade filmproducenten Harvey Weinstein för övergrepp, och en frispråkig företrädare för metoo.

Tarana Burke, å sin sida, tycker att det är uppenbart att många debattörer verkar mer sugna på att exploatera Tara Reades trauma, och på att fälla en politiker, än på den verkliga sakfrågan, sexuella övergrepp. Men självfallet skulle hon föredra att i nästa presidentval inte vara tvungen att välja mellan två män

som bägge har ett solkigt förflutet, på den fronten.

”Oavsett vad man tror, är det tillåtet att ha högre förväntningar på en person som kandiderar till president. Det är här vi är. Det finns ingen guidebok för sådant här”, skriver hon på Twitter.

När DN intervjuade Tarana Burke i oktober 2017 hade hon 8 851 följare på Twitter, i dag har hon över 140 000. Hon har vant sig vid att vara en offentlig person, säger hon, och accepterat ansvaret som följer med det.

Huvudkontoret har åtta anställda,

i övrigt lutar man sig mot frilansar och frivilliga aktivister.

Tiden sedan hösten 2017 har kantats av milstolpar, tillfällen att minnas. Hur det var att se Hollywood förändras – från att ha hört enstaka historier, bakom kulisserna – till att se en mur av filmfolk i gemensam aktion.

Tre månader efter det att lavinen av berättelser har tagit fart klär sig rader av film- och tv-stjärnor helt i svart på den prestigefyllda Golden Globe. Galan är vanligtvis ett sprakande tillfälle att visa designerkreationer, men det här året markerar kvinnorna sitt stöd

med rörelsen, och för kampen mot sexuella trakasserier och övergrepp, med svart.

De går på röda mattan i fotsida, glänsande svarta festkläder.

Tarana Burke är där, i uppsatt hår och rött läppstift. Hon bär en glittrig klänning som lämnar ena axeln bar och poserar med Michelle Williams och Meryl Streep. Spetsiga tåspetsar skymtar under fallen.

– På röda mattan var det första gången vi upplevde ett samarbete mellan världen och rörelsen för att få ett slut på sexuellt våld. Innan dess hade enskilda

personer i Hollywood brunnit för frågan, men nu – att se hela Hollywood komma samman och göra gemensam sak med oss, den kvällen. Ge oss en plattform. Det var stort.

Femton månader senare är Tarana Burke instängd i sin lägenhet.

En kort stund varje dag bryter hon isoleringen och deltar i den gemensamma hyllning som varje kväll riktas till vårdpersonalen i New York. Klockan sju öppnar invånarna ett fönster och väsnas med applåder och kastrullock.

Den ekande ovationen är över på några minuter.

Hon har klarat sig från sjukdomen (eller möjligen haft en mycket mild variant), men hennes partner har varit rejält sjuk i covid-19.

Några dygn var tunga.

Tarana Burkes framträdanden är inställda och dagarna är märkligt lika nu. Hon arbetar hemifrån, jag hör hur hon stökar runt i sitt kök medan vi pratar i telefon.

Metoo har gett andra märkvärdiga resultat, mindre iögonfallande än filmgalor. Tarana Burke betonar språket och terminologins betydelse. Det är i dag möjligt att

använda begrepp som

”överlevare” och

”skuldbeläggande av offer” på ett sätt som inte gick förut. Folk förstår vad det handlar om.

De enskilda fallen har också betydelse, av liknande skäl.

Filmproducenten Harvey

Weinstein dömdes i mars i år till 23 år i fängelse för våldtäkt.

Anklagelserna mot honom omfattade ett stort antal

övergrepp under många år, nästan uteslutande mot kvinnor som stod i professionell beroendeställning till honom. Ett fåtal var dock beredda att vittna i domstol, om

händelser som inte var preskriberade.

– Han kom att personifiera många *bad guys*, men hans fall är ingen indikator av åt vilket håll metoo-rörelsen är på väg ...

Tarana Burke hejdar sig mitt i meningen.

– ... eller, vänta. Det är inte helt sant. Den största segern som kom med rättegången mot Weinstein var att vi förstod att en jury kunde ta en överlevares historia för vad den var. Så har det inte alltid varit, många gånger har kvinnor framställts som delaktiga och utskämda. Det var överraskande

att se att juryn kunde ta in de här berättelserna, som är komplicerade och fulla av nyanser, och hålla fast vid att det ändå var övergrepp det handlade om. Det var ett tecken på att både domare och vanligt folk börjar få en större förståelse av hur sexuellt våld påverkar dem som upplever det.

Harvey Weinstein var i fysiskt dåligt skick när domen föll, och gick bara med hjälp av rollator. Hans kroppsliga förändring under processen från avslöjande till dom kunde lätt läsas som en illustration av berättelsernas

kraft. Men Tarana Burke värjer sig mot det:

– Men Harvey Weinstein är ett enskilt fall, och vi kan inte låta rörelsen bero av det. De allra flesta som utsätts för sexuellt våld kommer aldrig att få uppleva att den som gjort dem illa möts av någon rättvisa.

Hon framhåller de journalister som varit undersökande, grundliga och som envist fortsatt sina granskningar (hon är nära vän med Ronan Farrow, som stod bakom en av de viktigaste granskningarna av Weinstein).

Inte heller Tara Reades berättelse hade blivit känd utan medierna, poängterar Burke på Twitter; Bidens försvar borde bestå i att visa att han kan hantera hennes version.

Men Tarana Burke är också kritisk till medielogiken.

– Journalistiken har varit helt avgörande för rörelsen. Vi som bryr oss om de här frågorna kan inte förlita oss enbart på formella rättsutredningar. På så sätt står vi i stor tacksamhetsskuld till journalisterna. Problemet har varit de reportrar som livnär sig i bottenslammet, de som inte

breddar perspektivet utan bara jagar nästa byte, och nästa.

Hon hade hellre snabbt velat se en omfattande debatt om vad som är ett globalt folkhälsoproblem:

övergrepp förekommer på universitetsområden, bland ursprungsbefolkningar, bland afroamerikaner, hon radar upp en rad grupper.

– Inom rörelsen kämpar vi hela tiden för att detta ska handla om överlevarna, inte om att enskilda berömda män.

Det handlar om struktur, i första hand, inte om individer.

När jag frågar om hon har något att säga till kvinnor i Sverige får hennes röst energi, hon låter plötsligt munter:

– Åh, jag är superimponerad av hur snabbt och brett metoo spreds i Sverige! Det var på ett sätt som inte skedde i USA. Jag brukar säga till amerikanerna: hörni, titta på hur fort svenskarna betade sig genom olika branscher.

Yrkeskategorierna skapade egna hashtags, grupper av kvinnor började samarbeta. Det vill jag tacka dem för. Svenska kvinnor är föredömen.

För att komma vidare krävs också männens engagemang – ofta blir både jämställdhet och sexuell utsatthet frågor som bara kvinnor bryr sig om?

– Ja, vi behöver en ompaketering, säger Tarana Burke. De här frågorna ska inte vara ”en grej för kvinnor som män behöver hjälpa till med”. Det är inte en kvinnofråga, det handlar lika mycket om män. Män är också offer. De har inte samma utrymme att ens tala om vad de har varit med om. Dessutom är det en stöt mot deras maskulinitet. Det är vårt jobb att

se till att den här rörelsen inte handlar om ”kvinnlig frigörelse” utan om ”folkets frigörelse från sexuellt våld”.

Hon talar utan stopp och säger att det vilar ett ansvar också på männen, och särskilt på de män som inte själva skulle drömma om att kränka en annan människas integritet. Ofta kommer de undan genom att vara schysta killar. De måste ta ett kliv framåt.

Inte bara etiketteras sexuellt våld som en ”kvinnofråga”, det är i USA också i högsta grad en partipolitisk fråga.

Män från vänster till höger anklagas för sina beteenden – upp till högsta nivå, som vi har sett – men frågan anses tillhöra vänstern.

I USA ligger den nära den infekterade abortfrågan. Tidigare fanns väljare med olika ståndpunkt om abort bland både republikaner och demokrater, men så är det nästan inte längre – trots att bara en minoritet av amerikanerna vill förbjuda abort helt och hållet.

När domare nomineras till Högsta domstolen synas de av båda sidor med aborträtten i minnet.

Så var också fallet med Brett Kavanaugh.

Ryms konservativa kvinnor alls i metoo?

– Det här är inte en fråga som ”har två sidor”. Lika många republikanska kvinnor som demokratiska är offer för sexuellt våld. Det vore fantastiskt om kvinnor – eller människor – kunde enas om att vi inte vill ha några folkvalda som saknar moralisk auktoritet i de här frågorna, och som inte sätter överlevarna främst.

Men, säger hon med syrlig udd, kvinnor på högerkanten väljer

själva att inte delta i den här rörelsen:

– Det finns tyvärr personer i USA som sätter ideologi framför sina egna erfarenheter, och som har bestämt sig för att det är bättre att leva och dö enligt en ideologi, än för saker som påverkar hela mänskligheten.

För kvinnor som har utsatts för övergrepp är makten över den egna kroppen, och friheten att välja att avsluta en oönskad graviditet, många gånger ett fundament.

– Självbestämmande är en av våra viktigaste faktorer, och kroppsligt

självbestämmande är nära kopplat till aborträtten.

Tack vare metoo har sexuella övergrepp blivit en fråga som angår alla – men arbetet är bara påbörjat, betonar Tarana Burke. Organisationen Metoo växer i första hand med hjälp av frivilligt, ideellt arbete – personalen består av åtta personer.

Hon hyllar alla modiga överlevare och aktivister, men är besviken på det politiska genomslaget. I USA har frågan fastnat vid enskilda kandidaters förflutna, inte vid politisk debatt eller konkreta förslag. Man diskuterar inte hur

de stora strukturerna ska förändras eller vilka politiska medel som kan hjälpa de drabbade.

Därför lanserades i höstas ”Metoo voter” som rörelsens nästa steg. Initiativet syftar till att öka det politiska deltagandet, men framför allt till att hårdare pressa politiska aspiranter och ledare att lyfta frågor om kvinnors rättigheter.

– Trots att frågan om sexuellt våld har varit högprioriterad för många grupper under lång tid nu har den inte kommit upp på den politiska arenan. Under debatterna (mellan

presidentkandidaterna, reds anm) pratade ingen om sexuella övergrepp. Vi vill påminna alla som kandiderar att många väljare är överlevare. En av fyra flickor och en av sex pojkar utsätts för sexuella övergrepp före sin 18-årsdag.

Hon gör en kort paus och fortsätter med ett kort skratt:
– Det är en jävla massa vuxna som bär på erfarenheter – och som också röstar och fattar beslut om det här landet. Lägg till de kvinnor och män som på något sätt har trakasserats – tänk på antalet människor i det här landet som ...

Hon skärper tonfallet när hon säger de sista orden:

– ... som också röstar.

Sanna Torén Björling

Född i USA 1972, uppvuxen i Bronx, New York.

Växte upp i ett fattigt hem, och utsattes för sexuella övergrepp och våldtäkt.

Blev tidigt aktivist med fokus på jämställdhet och social och sexuell rättvisa för unga, afroamerikanska kvinnor från utsatta förhållanden, under flera år med bas i Selma, Alabama.

Myntade begreppet "metoo" på nätverket MySpace 2006, för att öka medvetenheten om sexuellt våld. Frasen plockades upp 2017 och blev starten på en världsomspännande rörelse.

Grundare och chef för organisationen Metoo, en plattform med resursförmedling för överlevare och andra som kommer i kontakt med sexuellt våld. Läs mer på metoomvmt.com.

Blev tillsammans med andra aktivister 2017 utsedd till "årets person" av tidskriften Time.

De klev fram i pandemin

SÖNDAG 24 MAJ 2020

När pandemin drabbade världens storstäder fick lokala och regionala ledare kliva fram. Här är några borgmästare och lokala ledare som stuckit ut i krisen.

Yuriko Koike, guvernör, Tokyo

Mer, snabbare och tuffare. Tokyos guvernör Yuriko Koike har under coronakrisen flera gånger hamnat i konflikt med premiärminister

Shinzo Abe. Medan Shinzo Abe velat värna om ekonomin och hålla stora delar av samhället öppet har 67-åriga Yuriko Koike hela tiden pressat på för hårdare åtgärder. Iklädd munskydd har hon vid dagliga presskonferenser lagt fram grafer, rapporterat om oroande siffror på antal nya fall i covid-19 och vädjat till de över 30 miljoner invånarna i stor-Tokyo att stanna hemma. Och medan popularitetssiffrorna för Yuriko Koike ökat under coronakrisen har de dalat för Shinzo Abe. När premiärministern till sist utlyste undantagstillstånd var det efter

att Yuriko Koike och flera andra guvernörer under lång tid pressat regeringen att göra mer. Yuriko Koike har klagat på att hon känner sig som en mellanchefer snarare än som den som basar över Tokyo. Det efter att hon till sist vunnit en strid om att få stänga Tokyos spelhallar ”pachinko”, men tvingats ge vika för pressen från Abe om att hålla frisersalonger och heminredningsbutiker öppna.

Marianne Björklund

**Markus Söder, regeringschef,
Bayern**

Snabbt och handlingskraftigt. Så vill Markus Söder, regeringschef i Tysklands rikaste men också hårdast drabbade delstat Bayern, beskriva sitt eget handlande under krisen. Utan att blinka stängde han skolorna, spärade av lekplatserna och införde ett sorts utgångsförbud som varit det strängaste i Tyskland.

Kristdemokraten som tidigare mest varit känd för sitt hårda tonläge mot Angela Merkels liberala flyktingpolitik och sina fantasifulla karnevalskostymer har i coronakrisens spår fått smeknamnet Herr Lockdown. Ett

epitet han själv tycks vara mycket nöjd med och som gett utdelning i form av stigande opinionssiffror. Under våren har Söders popularitet ökat så mycket att han just nu är favorittippad att ta över efter Angela Merkel som Tysklands nästa kansler.

Lina Lund

Eric Garcetti, borgmästare, Los Angeles

När smittotalen började öka på den amerikanska västkusten i februari hade pandemin redan lamslagit sydeuropeiska och östasiatiska storstäder. I USA var Trumpadministrationen passiv.

För rådgivning vände sig Los Angeles borgmästare Eric Garcetti inte till Washington, utan till ett globalt nätverk av borgmästare. Han ordnade en virtuell konferens med 41 borgmästare i 30 länder, som utbytte råd för att hantera pandemin på lokal nivå. Det var ett tecken på hur pandemin bidragit till en ny våg av internationella samarbeten mellan storstäder. Infrastrukturen för dessa nätverk etablerades redan tidigare då organisationer som C40 och 100 Resilient cities samarbetat för klimatpolitiska lösningar. Under pandemin har

dessa nätverk stärkts av övertygelsen om att samarbeten mellan städer blivit lika viktiga som samarbeten mellan länder. Garcetti har, precis som fem andra nordamerikanska borgmästare, nyligen tillsatt sin första ambassadör för internationella relationer i stadsförvaltningen, ett tecken på allt tätare diplomatiska relationer mellan världens metropoler.

Martin Gelin

**Anne Hidalgo, borgmästare,
Paris**

Inför masktvång på allmän plats, använd coronakrisen till att få fart

på den gröna omställningen, och öppna parkerna – inte om några veckor eller månader, utan nu! Paris borgmästare Anne Hidalgo drar sig inte för att driva på och öppet kritisera premiärminister Edouard Philippe och de andra, i huvudsak manliga, ministrar och experter som dominerat den franska offentligheten under coronakrisen. Hon förbjöd tillfälligt joggning på dagtid i Paris, stängde centrala Rue de Rivoli för biltrafik och har fått rejäl medvind för sin vision om att alla gator ska ha en cykelfil. När hon kräver att parkerna ska

öppnas är det för att Paris är en av världens mest tätbefolkade städer – och att de igenbommade parkerna enligt Hidalgo leder till att många samlas vid kajer och kanaler i stället.

Erik de la Reguera

Marianne Björklund

Lina Lund

lina.lund@dn.se

Martin Gelin

Erik de la Reguera

erik@delareguera.se

Karin Bojs: Först kom musen men då skaffade vi katt

SÖNDAG 24 MAJ 2020

Oftast ser jag bara spåren. Musen tar sig in in i huset när kylan kommer, så att jag måste städa undan de små svarta kornen av spillning. Den angriper mitt bisamhälle för att komma åt honung.

Någon enstaka gång hamnar vi öga mot öga. Då stelnar vi till och blir lika rädda båda två, innan

musen slinker i väg som en mörk skugga.

Så där har det varit i många tusen år. Musen har varit ett skadedjur som ställer till bekymmer för människorna.

I senaste numret av tidskriften Scientific Reports rapporterar en internationell forskargrupp, ledd av fransmannen Jean-Denis Vigne, om hur vår ofrivilliga samvaro med mössen startade. De första beläggen är uppåt 14 500 år gamla och kommer från Jordandalen, från en stenålderskultur som kallas natufier.

Natufierna var jägare, de hade inte börjat bruka jorden i någon nämnvärd omfattning. Men de levde stationärt i stora bosättningar, och samlade en hel del säd.

Man kan säga att natufierna var en förelöpare till de första bönderna.

För ungefär 12 000 år sedan kom jordbruket i gång på allvar.

Människorna började odla bland annat vete, korn, kikärter och linser som de samlade i gemensamma magasin mitt i byn. Mureybet i norra delen av nuvarande Syrien är en av de

äldsta utgrävningssplatserna. Nästan lika gamla – uppåt 11. 000 år – är Dja'de som också ligger i norra Syrien och Cafer Höyük i östra Turkiet.

Och häpnadsväckande nog även Chirokoitia på ön Cypern. Det är flera mil mellan syriska kusten och Cypern, och stenålderns tidiga bönder måste paddlat dit över öppet hav, i båtar tungt lastade med utsäde.

Tråkigt nog kom även mössen med i deras last.

Men de tidiga cypriotiska bönderna var inte dummare än att de paddlade tillbaka till fastlandet

och hämtade katter för att bekämpa mössen.

Redan hos jägarkulturen natufierna för 14 000 år sedan syns enstaka lämningar från katter. Från början var det vildkatter från öknen, som lockades av alla möss i människornas sädesmagasin.

Jean-Denis Vigne har tidigare publicerat rön om de första katterna på Cypern, som är från utgrävningssplatsen Klimonas och omkring 11 000 tusen år gamla.

Än mer sensationell är katten från Shillourokambos, som är omkring 9 500 år gammal och helt klart

begravd alldeles intill en människa tillsammans med offrade föremål som polerade stenar och ockrafärg.

Tidigare var det en utbredd uppfattning att katter och människor började leva tillsammans i Egypten för ungefär 6 000 år sedan.

Men Jean-Denis Vignes tidigare fynd har helt skrivit om den historien. Hans nya studie i Scientific Reports tillför en rad nya detaljer om möss, människor och katter.

De första bönderna och jordbruket spreds så småningom

vidare till Europa. Men varken mössen eller katterna följde med. De förekommer till exempel inte i tidiga grekiska utgrävningar av bondesamhällen som är ungefär 8 000 år gamla.

Först senare, för cirka 6 500 år sedan, dyker mössen upp på Balkan i den rika bondekulturen Vinča, uppkallad efter en förort till Belgrad där det fanns ett stort centrum för denna kultur.

Mössen från Vinča är av en annan underart, och verkar snarare ha haft sitt ursprung i jordbrukssamhällen längre österut.

Som av en händelse dyker katterna samtidigt upp i Balkan och ända upp till Polen. Vinča och efterföljande bondekulturer på Balkan och i Ukraina var mycket högtstående och utvecklade. Men för ungefär 5 000 år sedan gick de under. I stället kom den indoeuropeiska herdekulturen från stäpperna i öster, och med den starkt utvecklade nätverk för handel och skeppsfart. Och så småningom bronsåldern. Först då, med start för ungefär 4 000 år sedan, verkar mössen ha anlänt till nuvarande Grekland.

Och så klart även katterna. De dyker upp avbildade på lerkärl i Kretas hamnstäder för 3 300 år sedan. Just de katterna kan i och för sig ha kommit med skepp från Egypten.

Men både husmusens och kattens historia i Europa är mycket äldre än så, och de är nära förknippade med varandra.

Karin Bojs
vetenskap@dn.se

Netanyahu - åtalas för att ha mutat sig till välvillig press

SÖNDAG 24 MAJ 2020

**För första gången någonsin
ställs en sittande israelisk
regeringschef inför rätta när
korruptionsrättegången mot
Benjamin Netanyahu inleds i
Jerusalem i dag.**

**Premiärministern misstänks
bland annat ha mutat sig till**

**välvillig nyhetsrapportering och
för att ha tagit emot presenter
för miljonbelopp.**

Ett sällsamt politiskt drama
kommer att utspelas på söndagen
i Jerusalem. På förmiddagen
öppnar Benjamin Netanyahu den
nya regeringens första
sammanträde – och körs sedan
direkt till stadens tingsrätt för
öppningssessionen i
korruptionsrättegången mot
honom. Premiärministerns
advokater har arbetat febrilt för
att skaffa honom speciellt tillstånd
att slippa närvara personligen i
rätten och undgå tumultet av

nyfikna och journalister. Men, slår rätten fast, inga undantag kan göras från reglerna; alla åtalade måste ta del av anklagelseakten och svara ”jag erkänner” eller ”jag nekar”.

I tre år har allt vad Netanyahu gjort, sagt och planerat haft ett enda syfte: att avstyra denna förödmjukelse. Han, som dominerat Israels offentliga liv i över ett decennium, som ensam sätter dagordningen för det egna partiet och för landet – han hamnar nu i ett forum där andra sätter reglerna och där hans vältalighet inte har något spelrum.

Han, varje situations herre, han, som får andra politiker att framstå som valhänta nybörjare, ställs nu inför skranket och tvingas lyssna till detaljerade beskrivningar av mutbrott och bedrägerier med honom själv i huvudrollen.

För 18 månader sedan, då han plötsligt utlyste val och störtade landet i en rekordlång regeringskris, så var det inte för att han hade några svårigheter att regera. Han upplöste Knesset därför att han hoppades att åklagarna skulle dra sig för att rekommendera åtal mot honom under en valkampanj. Men

regeringens juridiske rådgivare Avichai Mandelblit, som leder riksåklagarämbetet, rekommenderade åtal ändå. Formellt åtal väcktes i december 2019.

Landets politiska kris och regeringschefens juridiska bekymmer är sedan flera år hopplöst sammanblandade. Om detta var komplicerat så blev det långt mer invecklat då pandemin bröt ut. Israels krishantering har också den varit intimt kopplad till premiärministerns politiska överlevnad och hans förhoppning att avstyra rättegången. Den

skulle ha börjat för två månader sedan, men hans justitieminister utfärdade ett dekret där alla rättegångar sköts på framtiden av smittskyddsskäl.

Från första början blev hälsokrisen ännu ett redskap i Netanyahus verktygslåda. Han höll själv mötena med byråkrater och läkare, han meddelade i tv vad som var tillåtet och vad som var förbjudet. Israel har ingen Anders Tegnell med rätt att svara fritt på frågor. Netanyahu var sin egen Tegnell, och till att börja med mycket framgångsrik. Som alltid spelade han en dubbelroll:

tittarna skrämdes upp med skräckscenarier – och lugnades genast: ”Vi skall klara det, bara vi håller samman.”

Israel är ett tacksamt land för den som vill utstråla handlingskraft under en kris: försvaret och civilförsvaret har utrustning och experter i massor för att snabbt improvisera behandling av gaskrigs- och jordbävningsoffer. Men Netanyahu gick längre. Han utfärdade över sjuttio speciella krisdekret över huvudet på Knesset, många av dem med expanderade befogenheter för säkerhetstjänsterna att kartlägga

medborgarnas rörelser. En rekommendation från hans nationella säkerhetsråd sätter i praktiken demokratin ur spel: ”Försvarsstyrkorna måste bearbeta medborgarnas medvetande och inpränta i dem vikten av nationell enhet och samling”. Med andra ord: De protester och kravaller som kan väntas då allt fler förlorar jobb och försörjning är försvarets, inte bara polisens, sak. Rent statistiskt har Netanyahus detaljkontroll varit framgångsrik. Det extremt tätbefolkade centrala Israel, inklusive Västbanken och

Gazaremsan, innehåller fler människor än Sverige på ett område mindre än Smålands. Virusoffren i Israel är fortfarande färre än 300, och 2 i Palestina, enligt Johns Hopkins-universitetets sammanställning på lördagen.

Som ofta under nationella kriser tyr sig majoriteten till sina ledare. Netanyahu, ständigt på språng med nya dramatiska direktiv, ryckte fram i opinionsundersökningarna. Han var frestad att söka lyckan i ännu ett val, det fjärde efter tre resultatlösa. Men i sista stund

hejdade han sig. Ett val i oktober skulle minst av allt handla om de liv han lyckats rädda i april. Det skulle handla om den halva miljon nya arbetslösa som den hårdhänta isoleringen skapat.

Strax insåg han att ett val på de villkoren var det sista han behövde. Han intensifierade sina försök att locka oppositionsledaren Benny Gantz till regeringssamarbete. Han erbjöd honom sagolika befogenheter och feta portföljer åt hans närmaste. Samtidigt vädjade han i dramatiska tv-framträdanden till Gantz att höja

sig över krassa partihänsyn och räcka honom en hand för att gemensamt rida ut den ekonomiska storm som nalkades. När Gantz till slut gav vika och lät sig övertalas att gå i koalition med Netanyahu, så vidtog hårda förhandlingar om hur regeringsmakten skulle fördelas. Netanyahu ville till varje pris ha justitie- och polisdepartementen, för att kunna göra bekväma utnämningar där. Dessutom krävde han vetorätt ifråga om utnämningar av domare och andra i justitiedepartementets

toppskikt – krav som underkänts av Högsta domstolen. Netanyahus Likud fick till sist nöja sig med polisdepartementet, som gick till hans mest medgörlige drabant, förre justitieministern Amir Ohana. Men justitiedepartementet gick till Gantz förtrogne, Avi Nissenkorn, förre chefen för Histadrut, Israels LO och en slipad politiker. Resultatet är kuriöst. Samtidigt som Netanyahu och hans ministrar smädar åklagarämbetets ledare och kallar dem ”brottslingar”, så betyder justitieministern att samma

ämbetsmän – som sedan länge har poliseskort – har regeringens fulla förtroende och kommer att backas upp.

Netanyahu deltar personligen, via sina egna konton på sociala medier, i smutskastningen av de ämbetsmän som lett polisens och åklagarnas förundersökningar mot honom. Fast han själv handplockade flera av dessa personer i hopp om smeksam behandling, stämplar han dem nu som agenter för ovärdiga intressen och för ”vänstern” och ”pressen”.

Rättsprocessen mot Netanyahu väntas pågå i flera år. Den gäller dels tagande av mutor, i form av presenter för miljonbelopp; dels försök att muta två mediemagnater i utbyte mot välvillig rapportering. Netanyahu har gjort klart att han inte kommer att avgå ens om han döms, utan endast om och när hans överklagande mot domen tillbakavisas av HD. Detta kan ta fem år, och Netanyahu hoppas under denna tid kunna utnämna fler vänligt inställda HD-domare. Rätten i målet mot honom består av tre domare ledda av Rivka

Friedman, en av de domare som på sin tid skickade förre premiärministern Ehud Olmert i fängelse för att ha mottagit kontanter av en amerikansk miljonär. Olmert, till skillnad mot Netanyahu, avgick så snart misstankarna blivit kända.

Friedman kommer att behöva nerver av stål framöver. Hennes eget, hennes släktingars och hennes vänners privatliv kommer att finkammas av privatdetektiver och allt vad hon varit med om under karriären kommer att granskas under mikroskop. Och även om inget generande grävs

fram så kommer hårresande misstankar mot henne att ventileras anonymt.

Lina Lund: Har kvinnliga ledare lyckats bättre än manliga i coronahanteringen?

SÖNDAG 24 MAJ 2020

Har länder som leds av kvinnor klarat coronakrisen bättre än andra? Två månader efter att WHO utnämnde det nya viruset till en pandemi tycker sig allt fler se ett samband. Men kan

jämförelsevis låga dödstal och många lediga sjukhussängar i ett land verkligen förklaras av regeringschefens kön?

Analys. DN:s Tysklandkorrespondent

Det är en gammal sanning att när glassförsäljningen går upp ökar drunkningsolyckorna. Men att förbjuda glassförsäljning skulle givetvis inte leda till att drunkningsolyckorna upphör. Av det lär man sig att korrelation inte är samma sak som orsakssamband.

Men vad gäller för sambandet mellan att länder som styrs av kvinnliga ledare hittills tycks ha

klarat sig bättre genom corona-krisen än andra?

Frågan ställs allt oftare sedan en rad länder med kvinnliga regeringschefer uppvisat lägre dödstal, fler lediga sjukhussängar och mindre smittspridning än andra. Dit hör bland andra Tyskland, Taiwan, de nordiska länderna (utom Sverige) och Nya Zeeland, vars premiärminister Jacinda Arderns för en månad sedan hävdade att landet har utrotat viruset. I alla fall ”tillfälligt”.

Det finns förstås många länder som styrs av män och som kan

lyftas som framgångsexempel: Österrike, Tjeckien, Vietnam och Australien för att nämna några. Men länder med kvinnliga ledare har sällan gjort dåligt ifrån sig, vilket påpekats av en rad internationella medier den senaste tiden.

Vän av ordning vill nog invända att det är alldeles för tidigt att dra några slutsatser av hur covid-19 slår i långa loppet. Länder som lyckats minska smittspridningen under pandemins inledning kan mycket väl drabbas hårdare i ett senare skede.

Men kanske finns det något att lära av dem?

I såväl den svenska och internationella debatten har kritiker till de restriktioner som olika länder infört anklagat de politiska ledarna för att vara ”macho” och vilja visa sig tuffa. Men lika lite som restriktionerna följer ett mönster enligt den politiska höger–vänsterskalan, tycks förmågan att ta svåra beslut vara en typiskt manlig egenskap. Något som ledarna i de nordiska grannländerna – som alla styrs av kvinnor – visat prov på.

I Danmark var statsminister Mette Fredriksen, från Socialdemokraterna, tidigt ute med att stänga landets gränser med hjälp av militär och polis. Danmark stängde också samtliga skolor, förskolor, restauranger och införde förbud om att samlas fler än 10 personer.

Inte mindre kraftfullt agerade hennes finska kollega Sanna Marin som i slutet av mars lät spärra av hela regionen runt Helsingfors. Inga personer som saknade giltiga skäl släpptes in eller ut genom militärens avspärrningar. I Norge såg

statsminister Erna Solberg, från Høyre, till att förbjuda människor att övernatta i sina sommarstugor. Den som bröt mot ”hytteförbudet” riskerade tio dagars fängelse.

Medan de nordiska grannarna tog i med hårdhandskarna fortsatte Sverige – som sedan demokratins införande styrts av manliga ledare – att mana till ”folkvett” och ”sunt förnuft”. Vilken taktik som varit mest framgångsrik återstår att se, men klart är att Sverige hittills har rapporterat tre gånger fler dödsfall än de nordiska länderna tillsammans.

Även Tyskland har klarat den första fasen av pandemin väl. Medan vissa vill förklara framgångarna med att förbundskansler Angela Merkel har en bakgrund som forskare i fysik, lyfter andra fram hennes egenskap som kvinna. Men själv har hon alltid värjt sig mot att det skulle vara något speciellt med hennes kön.

De flesta kvinnliga ledare skulle nog invända mot påståenden om att deras kroppar gör dem till bättre krishanterare. Även om krisen hittills kretsat kring behoven inom vård och omsorg –

en domän som traditionellt sett har dominerats av kvinnor. Det leder till frågan om Sverige hade agerat annorlunda om landet styrts av en kvinnlig statsminister? Men många skulle nog hävda att frågan är felställd. Den svenska strategin utarbetas i första hand av expertmyndigheter som ska bygga sina utlåtanden på kunskap snarare än politisk åskådning och kön. En kvinnlig statsepidemiolog då? Tidigare i veckan sade Anders Tegnells företrädare Annika Linde i en uppmärksammas DN-intervju att Sverige borde ha

stängt samhället under en månad för att förebygga vårderna och äldreomsorgen bättre.

Men hade hon själv agerat annorlunda om hon fått bestämma?

– Det är efterklokskap och jag vill inte säga att jag när det begav sig hade kunnat vara klokare än vad vår ledning i Sverige varit.

Kanske förhåller sig sambandet mellan kvinnliga ledare och framgångar i coronans tid som glassförsäljningens samband med drunkningsolyckorna.

Lina Lund

lina.lund@dn.se

Allt fler inom ryska eliten smittade

SÖNDAG 24 MAJ 2020

Utåt försäkrar den ryska politiska eliten att allt är under kontroll. I praktiken insjuknar allt fler ministrar och höga tjänstemän i covid-19. Det senaste offret är Tjetjeniens president Ramzan Kadyrov, enligt Interfax.

Ramzan Kadyrov har infört hårda regler i sin tjetjenska republik. Kaféerna, restaurangerna och skönhetssalongerna stängdes i början av mars. All in- och utfart till republiken, som är en del av Ryssland, har begränsats till ett minimum. Den som bryter mot reglerna hotas av straffarbete. Samtidigt uppvisar Kadyrov själv en sorglös inställning till coronaviruset.

– Folk ligger sömnlösa på grund av något virus från Kina. Dö ska man göra i alla fall! Folk dör i tusental av vanlig flunsa. Den som lever hälsosamt klarar coronan. Ni

kan stärka er immunitet genom att blanda citron och honung i vatten. Ät vitlök för att rena blodet, rådde Kadyrov det tjetjenska parlamentet i början av mars.

Reglerna för att begränsa spridningen av viruset har han själv inte följt utan har fortsatt att resa kors och tvärs inom Tjetjenien. Enligt Interfaxes uppgifter flögs han till Moskva i torsdags och ligger nu intagen på ett sjukhus med diagnosen covid-19. Kadyrov själv har inte bekräftat detta, men även den

statliga nyhetsbyrån TASS har samma uppgifter.

Ramzan Kadyrov är långt ifrån den enda högt uppsatta politiker eller tjänsteman i Ryssland som smittats av corona. Den 12 april bekräftade Putins pressekreterare Dmitrij Peskov att han och hans fru har covid-19. Den 30 april kom beskedet att premiärminister Michail Misjustin har insjuknat, Han är den fjärde i raden av coronapositiva ryska ministrar. Dit hör även kulturminister Olga Ljubimova och byggminister Vladimir Jakusjev, samt hans vice minister Dmitrij Volkov.

I slutet av mars briserade en skandal i Stavropol i södra Ryssland. Det visade sig att distriktets chefläkare för virussjukdomar, Irina Sannikova, i hemlighet hade åkt på en semesterresa till Spanien den 6–9 mars utan att meddela sin arbetsgivare. Väl hemkommen följde hon inte reglerna för karantän utan återvände genast till jobbet. Sannikova insjuknade i covid-19 och kommer att dras inför rätta, bland annat för att ha utsatt andra för fara inom sin yrkesutövning.

Till saken hör att den ryska eliten älskar att resa. Italien, Frankrike och Spanien som alla haft hög smittspridning tillhör favoritländerna. Många ryska högre tjänstemän har värdefulla fastigheter i dessa länder. Peskov firade sitt bröllop på en lyxjakt utanför Sardinien och Misjustins familj älskar att semestra på lyxhotell i Italien. Till de första kända coronafallen i Ryssland hörde oligarkfamiljen Tjigirinskaja, som efter att ha festat vilt i Courchevel (om vilket de rapporterat i detalj på

Instagram) återvände till Ryssland smittade med corona. Ivan Konovalov, som är pressekreterare för läkarnas intresseorganisation

Läkaralliansen (Allians vratjej) säger till DN att det knappast är resandet som har gjort att den ryska eliten insjuknat.

– Det här är bara ett bevis på hur omfattande coronaepidemin är i Ryssland. Coronan smittar alla, i det här fallet kan eliten inte ha några egna regler.

Anna-Lena Laurén

Högsta domstolen vill beslagta Bolsonaro's mobil

SÖNDAG 24 MAJ 2020

Rio de Janeiro. Högsta domstolen i Brasilien har begärt att Jair Bolsonaros mobiltelefon ska beslagtas för att säkra fler bevis på hur presidenten försökt skydda sina söner från polisens utredningar.

Säkerhetsministern Augusto Heleno hotar med "oförutsäg-

**bara konsekvenser” om -
telefonen beslagtas.**

Säkerhetsminister Heleno är en 72-årig general som medverkade i diktaturen i Brasilien mellan 1964 och 1985. Han beskrivs som problemlösaren i Bolsonaros regering och har i kongressen rättfärdigat diktaturen genom att säga att den hindrade vänsterradikaler från att nå makten.

Att han nu höjer tonen mot Brasiliens rättsväsende visar hur illa ställt det är med demokratin i världens femte största land.

I stället för att få fram resurser till den kollapsade sjukvården till följd av coronapandemin har regeringen hamnat i en konflikt med Högsta domstolen som vill utreda Bolsonaro för att ha försökt påverka den federala polisens arbete.

Presidentens äldste son, senatorn Flávio Bolsonaro, utreds för att vara en av finansiärerna bakom den organiserade brottsligheten i Rio de Janeiro. Han misstänks ha använt skattemedel till att investera i den så kallade milisens bygge av illegala hyreshus i stadens kåkstäder.

I fredags offentliggjorde Högsta domstolen en video från ett - ministermöte som visade att president Jair Bolsonaro försökte byta ut landets högsta polischef för att stoppa utredningen. Det var därför som landets populära justitieminister Sérgio Moro avgick i protest. Videon visar också att regeringens miljöminister uppmanar Bolsonaro att passa på att göra lagändringar som underlättar skövlingen av Amazonas nu när medier är upptagna med att rapportera om coronapandemin.

– Det är nu vi ska passa på, säger ministern Ricardo Salles.

Även ministern för mänskliga - rättigheter, den före detta pingstpastorn Damares Alves, avslöjas när hon uppmanar Bolsonaro att fängsla alla de guvernörer och borgmästare som uppmanat sin befolkning att stanna hemma för att stoppa spridningen av coronaviruset.

– Det är dags att vi höjer tonen, säger hon.

Den två timmar långa videon från ministermötet avslöjar även språkbruket i Bolsonaros regering.

Under mötet användes 37 svordomar, varav 29 kom från presidenten. Bolsonaro använde bland annat uttrycket ”horungar” två gånger och kallade guvernörerna för ”bajskorvar” fem gånger.

Henrik Brandão Jönsson

Överlevande kunde själv lämna vraket

SÖNDAG 24 MAJ 2020

Flygplanet slog med våldsam kraft ned mellan bostadshusen i Karachi i Pakistan. Nästan alla ombord omkom – men Muhammad Zubair kunde resa sig ur sitt säte och själv gå ut till räddningsstyrkorna. – Allt jag kunde se var rök och eld, berättar han.

99 personer fanns ombord när flygplanet kraschade i Model Colony, ett bostadsområde i Pakistans största stad i fredags. Muhammad Zubair berättar från sjukhussängen att piloterna redan hade gjort ett försök att landa på flygplatsen Jinnah, och Airbusplanet gjorde en ny inflygning när olyckan inträffade. Efter nedslaget kom han till sans av panikslagna röster.

– Jag kunde höra skrik från alla håll. Barn och vuxna. Allt jag kunde se var rök och eld, säger han i videoklipp som medier citerar.

– Jag öppnade mitt säkerhetsbälte och såg lite ljus. Jag gick emot det. Även den andre som överlevde vårdas på sjukhus. Såvitt känt omkom alla övriga 97 som var ombord.

TT

Hongkongs folk har blivit förrått av Kina.

SÖNDAG 24 MAJ 2020

Hongkongs siste brittiske guvernör, Chris Patten, apropå att Kina i fredags lade fram ett utkast till en ny nationell säkerhetslag som skulle ge Kinas parlament möjlighet att ta fram nya regler och i Hongkong ingripa mot vad som kallas omstörtande verksamhet och utländsk inblandning.

TT-Reuters

4

SÖNDAG 24 MAJ 2020

gångar rapporteras den nordkoreanske ledaren Kim Jong-Un ha framträtt offentligt under april och maj – en väldigt låg siffra jämfört med tidigare år. Under de åtta och ett halvt åren vid makten har han tidigare visat sig offentligt ungefär 20 till 50 gånger under tvåmånadersperioden april–maj, enligt sydkoreanska Korea Risk Group.

Nordkorea är ett av ytterst få länder i världen som säger sig vara helt virusfritt, men tecken har märkts den senaste tiden på att Kim Jong-Un kanske försöker isolera sig i rädsla för covid-19.

Oklarheter om spanskt turistbeslut

SÖNDAG 24 MAJ 2020

Spanien. I juli öppnar Spanien för internationell turism. Turismen, den största näringen som svarar för över 12 procent av bruttonationalprodukten, har lidit oerhört under viruskrisen. Därför var lördagens besked från premiärminister Pedro Sánchez efterlängtad. Från och med juli släpps utländska turister in igen,

förutsatt att det sker under ”säkra förhållanden”. Han sade inget om beslutet omfattar alla länder eller om det är fritt att resa vart som helst i Spanien. Han ville inte heller ge något exakt datum. Spanien utlyser också tio dagars landssorg över de virusdöda, från och med tisdag. Landet är ett av de värst drabbade i världen och har förlorat över 28 600 personer i sjukdomen covid-19.

TT

Peru fortsätter hålla stängt

SÖNDAG 24 MAJ 2020

Peru.

Peru förlänger sitt nödläge till slutet av juni, vilket innebär att landet kommer att ha haft en av de längsta perioderna av obligatorisk isolering i världen. En del verksamheter kan dock öppna tidigare, som hårsalonger och tandläkare, och professionell fotboll börja spelas utan publik. Peru har varit nedstängt sedan mitten av mars, och landet har

närmare 112 000 bekräftade fall
av smittan och en dödssiffra på 3
244.

TT-Reuters

Tio dagars landssorg i Spanien

SÖNDAG 24 MAJ 2020

Spanien.

Spanien utlyser tio dagars
landssorg över de virusdöda.

Landet, som är ett av de värst
drabbade i världen, har förlorat
över 28 600 personer i sjukdomen
covid-19.

– Det är första gången i Spaniens
historia som en landssorg varar i
så många dagar, sade

premiärminister Pedro Sánchez under lördagens virtuella presskonferens från premiärministerpalatset Moncloa i Madrid.

Landssorgen gäller från och med tisdag, efter ett regeringsbeslut. Flaggorna halas till halv stång och kung Felipe VI kommer att delta när sorgeperioden högtidligen inleds.

TT

Två dagar utan dödsfall i Finland och Danmark

SÖNDAG 24 MAJ 2020

Danmark har för första gången sedan det första coronadödsfallet i landet registrerades inte haft några nya dödsfall under två dagar i rad, skriver Ritzau.

Inte heller i Finland har några nya dödsfall med koppling till covid-19 inträffat de två senaste dygnet. I Norge registrerades inga nya dödsfall under fredagen och

än så länge har inga rapporterats döda under lördagen, skriver Verdens Gang.

Sverige sticker ut i statistiken med 67 nya dödsfall under lördagen och närmare 4 000 döda totalt. I Danmark har runt 560 personer som smittats av coronaviruset avlidit. I Norge drygt 230 och i Finland knappt 310.

TT

Kameraövervakning blir allt vanligare på arbetsplatser

SÖNDAG 24 MAJ 2020

**Allt fler amerikanska
arbetsplatser övervakar sina
anställda med teknik,
rapporterar tv- kanalen CNBC.
Här i Sverige flaggar
Datainspektionen och LO för att
kameraövervakning på
arbetsplatser blir vanligare.**

Sensorer, ultraljudarmband och övervakning av arbetsdatorer. Det är tre av flera exempel på hur

amerikanska företagsjättar kontrollerar sina anställda. Av 239 storföretag är det mer än hälften som använder sig av någon slags övervakningsteknik, enligt en amerikansk enkätstudie från 2018, gjord av konsultbolaget Gartner.

I år, 2020, förväntar sig konsultbolaget att användningen av övervakningsteknik kommer att öka till 80 procent.

Många arbetsgivare säger att tekniken kommer att effektivisera jobbet. Samtidigt flaggar medarbetare för att deras integritet kränks. Ett företag som

har uppmärksammats är techdraken Amazon.

Företaget är en av världens största detaljhandelsföretag på nätet.

Förra året fick bolaget patent på ett ultraljudsarmband. Föremålet hjälper arbetsgivaren att se var lagerarbetaren befinner sig.

Dock har bolaget sagt att de inte planerar att införa tekniken inom en snar framtid. Samtidigt utesluter de inte möjligheten att - använda armbandet i framtiden.

I Sverige regleras arbetsgivarens övervakningsrättigheter i lagen.

Kraven på hur företagen får behandla personuppgifter har

skärpts sedan dataskyddsförordningen, GDPR, infördes.

I dag finns det inget enkelt svar på hur pass vanligt det är med övervakningsteknologi i arbetslivet. Dock märker Datainspektionen att allt fler klagomål berör kameraövervakning. I år utgör klagomålen drygt en tiondel av alla ärenden.

– En del känner att kameraövervakningen ökar otryggheten på jobbet. Vi kan se att antalet klagomål som berör kameraövervakning på

arbetsplatsen ökar hos oss. Man kan nog anta att fenomenet blir vanligare, säger juristen Gustav Linder.

Varför ett företag vill filma sina anställda kan ha flera förklaringar. Dels kan det öka säkerheten. Ett annat skäl är att man vill mäta prestationen, men det räknas inte som ett giltigt skäl, enligt Gustav Linder.

– Arbetsgivaren behöver ha väldigt goda skäl, till exempel kan det ha inträffat ett brott på kontoret. Dock uppmanar vi arbetsplatserna att försöka lösa det på andra sätt, säger han.

Om chefen monterar upp kameror måste medarbetarna få reda på det. Dessutom har du rätt att begära ut fotomaterial på sig själv. Anställda har rätt att se när och hur de har filmats.

Sofie Rehnström är arbetsrättsjurist på LO. Hon tycker att både kamera- och ljudövervakning på arbetsplatser har ökat de senaste åren. Det baserar hon på uppgifter från LO-förbunden.

– Det har ökat kraftigt, men det är svårt att säga varför. Det är nog ganska ofta okunskap om vad man faktiskt får göra. Eller så har

man blivit allt mer misstänksam mot anställda, säger Sofie Rehnström.

Flera integritetsfrågor hanteras på en lokal nivå. Antingen i en företagspolicy eller i ett avtal mellan arbetsgivaren och fackförbundet.

– En policy hjälper till att undanröja alla problem som senare kan uppstå. Det är även viktigt att gå igenom policyn när någon är ny på arbetsplatsen, säger Annamaria Westregård, som är universitetslektor i arbetsrätt, vid institutionen för handelsrätt vid Lunds universitet.

I en policy kan det bland annat stå vad som gäller om anställda är frånvarande. Har chefen rätt att gå igenom mejlen då? Om du arbetar som försäljare ska det framgå om chefen spelar in dina samtal.

– Arbetsgivaren har rätt att spela in samtalen i utbildningssyfte, men den anställda måste få veta det.

Raffaella Lindström

raffaella.lindstrom@dn.se

Sverige bakom ”frugalt” EU-stöd

SÖNDAG 24 MAJ 2020

Nederländerna, Österrike, Danmark och Sverige har lagt fram en egen plan för ett ”återhämtningsinitiativ” inom EU, då unionen ska hantera coronakrisen som slagit hårt mot medlemsländerna.

EU-kommissionen har fått i uppdrag att ta fram en sådan plan, omfattande uppemot 1 500 miljarder euro. Men var pengarna ska komma ifrån och hur de ska fördelas, om det ska vara bidrag

eller lån, har skapat stor oenighet bland medlemsländerna.

De fyra länderna kallas på engelska The frugal four (frugala eller sparsamma fyran), på grund av sin återhållsamma linje.

Kvartetten förespråkar att länder, utöver det paket på 540 miljarder euro EU redan enats om, ska kunna få ta lån för att ta sig ur krisen.

Lånen ska riktas till ”aktiviteter som bidrar mest till återhämtning såsom forskning och innovation, förbättrad motståndskraft i hälso-sektorn och säkerställandet av en grön övergång”, enligt förslaget

som släpptes av Österrike på lördagen.

”Vi är överens om att en akut återhämtningsfond kan ge en nödvändig skjuts till den europeiska ekonomin”, skriver statsminister Stefan Löfven (S) om förslaget.

”Fonden bör vara ett tillfälligt, tidsbegränsat instrument som ger lån till de som har behov av det och med tydliga villkor som ska uppfyllas för att få ta del av lånen”, fortsätter han.

Förslaget går emot Frankrikes och Tysklands linje som anser att EU gemensamt borde låna från

medlemsländerna för att sedan kunna ge de värst coronadrabbade regionerna och sektionerna bidrag.

Kvartetten skriver att det är - viktigt att inte dra på sig för stora utgifter eller göra betydande utökningar av EU:s budget.

”Sverige driver tillsammans med Danmark, Nederländerna och Österrike att vi ska ha ordning och reda i de europeiska finanserna och att storleken på EU:s budget ska hållas nere”, kommenterar Löfven.

TT

Fakta. EU:s svar på coronakrisen

EU:s medlemsländer har hittills enats om ett stödpaket på totalt 540 miljarder euro för att möta coronakrisen: 100 miljarder euro till system med korttidsarbete, 200 miljarder euro i form av lån till små och medelstora företag och 240 miljarder euro för att bekosta ökade kostnader inom sjukvård och för att minska smittspridning. Förhoppningen är att åtgärderna ska vara formellt godkända redan till den 1 juni.

EU-kommissionen har samtidigt lättat på sina statsstödsregler och gett klartecken för allehanda mångmiljardstöd från medlemsländerna.

Extraåtgärder har också införts för att till exempel gemensamt inhandla medicinsk utrustning, ta fram vaccin och slopa kravet på att flygbolagen upprätthåller ett visst antal flygningar för att behålla sina start- och landningstider.

Parallellt har EU-kommissionen fått i uppdrag att ta fram ett ”återhämningsinitiativ”, på upp mot 1 500 miljarder euro, samt ett

förslag till långtidsbudget för åren 2021–2027.

Tuffa tider för Nissan och Renault

SÖNDAG 24 MAJ 2020

Renault kan gå under, om de inte får hjälp mycket snart. Den varningen kom från den franska finansministern Bruno Le Maire på fredagen, i en intervju med Europe 1 radio.

Den franska staten äger 15 procent av biltillverkaren, och har utlovat ett lån på fem miljarder euro för att bolaget ska klara sig. Men Le Maire säger att lånepapperen inte är påskrivna än, och att diskussioner pågår.

Regeringen har bland annat ställt kravet att Renaults fabrik i franska Flins inte får stänga, och att så många franska jobb som möjligt ska räddas. Dessutom har man drivit linjen att Renault ska flytta en större del av sin produktion till Frankrike. Samtidigt rapporterar den japanska nyhetsbyrån Kyodo att Nissan planerar att varsla 20 000 tjänster, framför allt i Europa. Det är oklart om några jobb i Sverige berörs, men Nissans fabriker i Europa ligger i Storbritannien, Spanien och Ryssland.

Uppsägningarna är en del i att konsolidera produktion och utveckling med sina samarbetspartners Renault och Mitsubishi.

TT-Reuters

Hertz begär företagsrekonstruktion

SÖNDAG 24 MAJ 2020

Det globala biluthyrningsföretaget Hertz Global Holdings har lämnat in en ansökan om konkursskydd i USA. Men verksamheten i Sverige påverkas inte direkt.

Bolaget har hand om biluthyrningsmärken som Hertz, Dollar och Thrifty, och har fört samtal med kreditgivare sedan man i april inte kunde betala sina skulder till företag som man leasar sina fordon från.

Bolaget har en skuld på 18 miljarder dollar och 38 000 anställda världen över, men det är bara verksamheten i USA och Kanada som nu berörs.

TT

Ukraina och IMF överens om krisstöd

SÖNDAG 24 MAJ 2020

Ukraina och en förhandlingsgrupp inom Internationella valutafonden (IMF) är överens om ett nytt nödpaket värt 5 miljarder dollar för att hantera coronakrisen. Överenskommelsen behöver också godkännas av IMF:s styrelse, som ska se över avtalet de kommande veckorna. Pengarna ska innebära budgetstöd till Kiev och bana väg för viktiga strukturreformer för

att minska sårbarheten, enligt
IMF:s förhandlingsgrupp.

TT-AFP

Argentina bankrutt – igen

SÖNDAG 24 MAJ 2020

Argentina har ställt in betalningarna, för andra gången under 2000-talet. Men förhandlingar med kreditgivare fortsätter, och förhoppningen är att konsekvenserna blir mindre katastrofala denna gång. På fredagen hade landet en räntebetalning à 500 miljoner USA-dollar, som redan skjutits upp från en tidigare sista betalningsdag. Men inte heller nu

kunde regeringen få fram pengarna. Men finansminister Martín Guzmán tonar ned farhågorna, och poängterar att samtalen om hur skulderna ska hanteras fortsätter.

TT-AFP

”Att fläta ihop rösterna var enda sättet att skildra attentatet på”

SÖNDAG 24 MAJ 2020

I ”Vi är Orlando” beskriver Johan Hilton skjutningen mot nattklubben Pulse, där en ensam terrorist dödade 49 personer och skadade 53. Det är den hittills största attacken mot hbtq-personer i USA.

Varför skrev du boken?

– Jag blev så tagen av hur staden Orlando reagerade efter attentatet. Invånarna visade en sådan solidaritet med de

drabbade, men också en vilja att bemöta det som hände med kärlek. Dessutom lämnar medierna en sådan här plats ganska snabbt efteråt. Jag ville därför skildra vad som händer de som utsatts och på andra sätt berörts av händelsen. Jag ville visa vad som händer när strålkastarljuset slocknat.

Du ha valt att göra din bok som ett röstverk där överlevande och anhöriga pratar. Vad fick dig att välja den formen?

– Det var för att kunna fånga den kollektiva erfarenheten av att ha angripits. Jag förstod snabbt att

det var det enda sättet att skildra händelsen, att fläta ihop rösterna.

Vad förändrades i staden efter skjutningen?

– Den satte i gång många processer som är väldigt intressanta, som arbetet för att ytterligare öka mångfalden i staden. I dag ser hela Orlando ut som en enda stor solidaritetsmarkering med hbtq-rörelsen. Nästan vart man än vänder sig där finns det tecken på detta – dels med regnbågsflaggor men också genom olika projekt. Man markerar tydligt att hbtq--communityn är en del av staden

och att den som angriper den
angriper också hela Orlando. Det
är väldigt fascinerande.

Raphael Cano-Felix

raphael.cano-felix@dn.se

**”Lägg på, så att han inte
hör dig och börjar skjuta.”
Det var de sista orden vi
sade till varandra.**

SÖNDAG 24 MAJ 2020

**Orlando 2016. Den 12 juni kl
02.02 börjar en tungt beväpnad
man skjuta på nattklubben
Pulse. Efter att ha mejat ner -
människor barrikaderar han sig
med gisslan på toaletterna. -
Under de tre timmar som dröjer
innan polisen stormar klubben
tar mödrar emot nödrop från
anhöriga i byggnaden, skadade
hjälper varandra och gisslan**

väntar på hjälp som aldrig tycks komma. I dag publicerar DN Kultur ett utdrag ur Johan Hiltons reportagebok "Vi är Orlando" – om staden före och efter massakern.

Sms från Eddie "Droy" Justice till Wilhelmina Justice kl 02.06:

"Mamma jag älskar dig"

Kort därpå:

"I klubben de skjuter"

WILHELMINA JUSTICE,
mamma till Eddie "Droy" Justice
Jag fick det första sms:et från
Eddie sex minuter över två den
natten, jag låg och sov och väcktes
av ljudet från telefonen. Då skrev

han bara: "Mamma jag älskar dig." Vad har han ställt till med nu? tänkte jag. Sms:a mitt i natten? Jag lade ned telefonen igen och försökte somna om. Men så fick jag ett sms till och kort efter det ringde han och sade: "Jag är på en klubb, på toaletten, och det är någon som skjuter." Jag fick panik. Jag minns att jag frågade vad klubben hette, men jag hade aldrig hört talas om den. Han sade åt mig att jag skulle ringa larmcentralen. Jag har en telefon till, så jag tog fram den och ringde larmcentralen. "Vi vet, mrs Justice", sade de. "Polisen är

redan på plats.” De bad mig att ställa frågor till Eddie, jag kollade med honom om han var skadad. ”Ja”, svarade han. ”Är de andra skadade?” frågade jag. ”Ja.” Och sedan: ”Mamma, mannen kommer, jag hör att han kommer.” ”Lägg på, så att han inte hör dig och börjar skjuta”, sade jag.

Det var de sista orden vi sade till varandra. ”Lägg på, innan han skjuter dig.” Om och om igen hör jag det här samtalet i mitt huvud. Många föräldrar fick inte prata med sitt barn en sista gång, men det fick jag. Det jag hör är hur min

son ber mig att hjälpa honom. Jag är hans mamma – men jag kunde inte rädda honom.

Eddie var 30 år när Pulsemassakern hände. Han hade nyligen öppnat en framgångsrik firma i Maitland tillsammans med en kollega. Han var 1,90 lång och hade alltid varit väldigt smal, rentav tunn. Men i slutet hade han börjat träna på gym varje morgon och börjat bli muskulös – över 100 kilo.

Åh, Eddie var min ängel. Jag gjorde allt för honom och han allt för mig. Om han inte hade pengar till bensin eller lunch, så ringde

han efter mamma och mamma kom. Hans jobbarkompisar kunde inte tro sina ögon: "Åkte hon hela vägen från Davenport bara för att ge oss lunchpengar?" "Min mamma finns alltid där", svarade han.

När han var liten försökte jag alltid få honom att spela fotboll men han vägrade – han var så liten och smal. Han var mer för datorer, att skruva isär saker och sätta ihop dem igen. Han var så stilig, hade den vackraste hy man kan tänka sig. När jag ligger i sängen ser jag hans tjocka små

bebistår framför mig, hans fingrar. Alla hans drömmar. Jag förstod tidigt att Eddie var gay. Jag såg det. Man har ju haft vänner och arbetskamrater som varit... jag gillar inte ordet gay, så jag försöker hitta något annat ord för det.

Jag frågade honom flera gånger: "Är du det?" "Nej", svarade han. Jag sade att mamma älskar honom oavsett, mamma kommer alltid att älska dig. Men han väntade med att berätta tills han gått ut high school. Min dotter hade kommit över hans telefon och sett någon bild, så hon ville

höra om jag visste? ”Det har jag alltid gjort”, svarade jag. ”En mamma vet sådant, hon vet. Andra antar, men en mamma *vet.*”

Han hade bara varit på Pulse i fem minuter när gärningsmannen började skjuta. Den sista bilden av Eddie på, vad heter det – Snapchat? – var när han tog hissen ned från sin lägenhet. Man kan inte se hans ansikte på den, för han hade lagt på något sorts filter som föreställde ett apansikte. ”De tvingar ut mig”, skrev han på bilden – en av hans

kompisar hade övertalat honom att komma dit.

Jag minns inte hur många sms jag fick den natten, sex eller sju. Han skrev: ”Mamma, säg till dem att skynda sig. Han kommer, han kommer. Han är inne på toaletten med oss.”

Jag tror att jag svor åt någon på larmcentralen när jag pratade med dem. Man kommer hela tiden ihåg nya saker. Eddies röst, samtalet vi hade, sakerna jag sade åt honom att göra. Det ekar i mitt huvud varje dag. ”Mannen kommer”, sade han. Och mitt svar: ”Lägg på luren och sms:a i

stället.” Varje dag klandrar jag mig själv för att jag sade åt honom att lägga på.

Det sista sms:et kom 02.39, jag har fortfarande kvar det. Då hade jag åkt in till stan och stod vid sjukhuset. Jag kommer inte ihåg hur jag kom dit, jag har försökt, men jag kommer inte ihåg.

Allt var avspärrat, man kom inte fram. Det var kaos, så jag stod vid sidan av gatan. Det kom stora bilar med kroppar, med kroppar på flaket.

Där stod jag med alla andra mödrar, systrar, bröder, på trottoaren.

I sitt sista sms till mig skrev Eddie: ”Jag kommer att dö.”

* * *

JOSHUA MCGILL, överlevande
Utanför Pulse hade polisen stängt av gatan. Mina vänner hade redan tagit sig förbi avspärrningarna, själv befann jag mig fortfarande innanför, på parkeringsplatsen vid Pulse. Jag såg en kille som snubblade fram över gatan och hörde hur han skrek: ”Jag behöver hjälp.” Jag sprang fram till honom och tog med honom tillbaka till mitt gömställe vid en suv. ”Jag måste till sjukhuset, jag tror jag har blivit skjuten”, sade han. När

jag tittade efter såg jag att... båda armbågarna var liksom... uppsprängda. Hålet i ena armbågen var så stort att man kunde se rakt igenom det, den andra armbågen var bara köttfärs, som om någon kört den genom en köttkvarn.

Jag lovade att ta honom till sjukhus, men sade att vi måste stoppa blödningarna först. Jag slet av mig tröjan och frågade om det var okej att jag använde den för att linda skadorna. Han var fortfarande vid hyfsat medvetande och svarade: "Ja, ja, gör det."

Jag lindade tröjan så hårt jag kunde runt hans armbåge. Själv hade han ingen tröja på sig, han hade stoppat ned den i sin bakficka. Jag tog fram den och lindade den runt hans andra arm. Sedan försökte jag ta oss bort till avspärrningarna. "Klarar du det?" sade jag. Han var en stor kille, 1,85, afroamerikan, muskulös, och när jag tryckte handen mot hans rygg för att hålla honom uppe upptäckte jag ett tredje skotthål, några centimeter från hans ryggrad.

Han skrek till, jag tittade ned på min hand och såg att den var

alldeles blodig. Jag tänkte inte alls i det läget, det var som om någon tog över min kropp för att föra oss i säkerhet. Vi släpade oss fram över parkeringen, till avspärrningarna som fanns bara ett, två kvarter bort.

Jag kunde knappt hålla honom upprätt, med tanke på hur stor han var, och när vi kom fram undrade polisen om jag också var skadad, eftersom jag var helt täckt av blod.

De satte ned honom och jag frågade hur vi skulle ta oss till sjukhuset. Utmed avspärrningarna stod folk som

grät. Polisen berättade att gatorna var helt igenkorkade och att ambulanserna inte kunde komma fram.

Därför skulle de försöka ta den skadade till sjukhuset med polisbil i stället. Jag sade till en av dem som stod vid avspärrningen att jag behövde få låna hans tröja. Jag proppade igen skotthålet i mannens rygg med den.

Inte ens två minuter senare sade en av poliserna till mig att lägga mig på rygg i baksätet på polisbilen. Därefter lade de den skadade mannen på mig och sade till mig att trycka handen mot

hans rygg så hårt jag kunde, i en sorts björnkram, för att stoppa blödningen.

Vi körde till sjukhuset via en av bakgatorna som ännu inte hade spärrats av och kom in bakvägen. Jag hörde hur polisen skrek från framsätet: "Se till att han håller sig vaken, se till att han håller sig vaken." Så jag började ställa frågor till den skadade eftersom hans ögon började rulla, det såg ut som om han höll på att förlora medvetandet.

"Vad heter du?"

"Rodney."

"Hej Rodney, jag heter Josh. Var kommer du från?"

"Jacksonville, Florida."

"Jag kommer från Mississippi, men bor i Orlando. Hur gammal är du?"

"27."

"Cool, jag är 26. Jag vet inte om du tror på Gud, men jag undrar om det är okej att jag ber en bön för dig?"

"Ja tack."

Och så bad jag att allt skulle lösa sig, att han skulle klara sig. Jag sade till Gud att nu kunde han bevisa att han fanns genom att inte låta den här mannen dö.

Vid det laget var vi framme vid sjukhuset och höll på att lyftas ur bilen. Rodney lades på en bår och jag sprang bredvid för att jag ville följa med, men blev stoppad eftersom jag inte var en anhörig. Det var i den vevan som jag fick en panikattack. Mitt blodtryck gick i taket, jag blev yr, det kändes som om jag skulle svimma, så de var tvungna att lägga in mig på akuten också.

* * *

På södra toaletten

JEFF XCENTRIC, överlevande,
filmare och youtubare

Min vän hade sagt till mig: "Jeff, du blöder." Jag svarade: "Jag vet, jag ville inte säga något förut."

Men han sade: "Nej inte från benet, utan här."

Han pekade och jag upptäckte att jag hade blivit träffad i nacken när gärningsmannen var inne och sköt på oss andra gången. Jag hade bara inte känt något på grund av adrenalinet. När jag nu drog ned tröjlinningen vid nacken sprutade det blod – allt som allt hade jag blivit träffad fyra gånger. Jag var helt övertygad om att jag skulle dö. När en artär blöder så... det

forsar. Man hämtar sig inte från en sådan skada.

Vi försökte få stopp på blodflödet och binda om såret. Min kompis V som också hade gömt sig på toaletten är läkare. Till en början var hon lika panikslagen som alla andra – men snart var det som om doktorn i henne tog över.

Hon använde händerna, kläderna, lade tryckförband på såret och hjälpte samtidigt en annan kille. Under de timmar som vi var där inne i båset tillsammans försökte hon rädda ytterligare ett par, men eftersom det dröjde så länge innan vi blev räddade hann de dö.

Jag vet att hon fortfarande klandrar sig själv för det ibland. Men jag brukar säga: ”Du gjorde vad du kunde. Du räddade två människor, en av dem din bästa vän, med dina bara händer. Du räddade två personer, hur coolt är inte det? Helt utan verktyg och redskap, bara med hjälp av vatten och servetter.”

Jag hade börjat sms:a min familj och mina vänner när vi låg där inne. Min bror vägrade tro på mig. ”Jag har blivit skjuten på Pulse, hälsa mamma och pappa och mina styvföräldrar att jag älskar

dem och säg till alla vi känner att jag älskar dem”, skrev jag.

”Hahaha, din idiot”, svarade han.

Min bror och jag skämtar ofta med varandra men jag skulle aldrig skämta på det sättet, mitt i natten. Varför skulle jag göra det?

”Jag skämtar inte.”

”Yeah whatever.”

”Jag skämtar inte. Du måste tro mig.”

Jag försökte till och med filma det som pågick inne i toalettbåset, men råkade ta en bild i stället. Jag har aldrig visat någon den bilden och kommer aldrig att göra det: den föreställer några av de döda.

Jag skickade den till honom – men han trodde fortfarande att det var ett skämt.

”Det är bara du och dina vänner som larvar er.”

”Varför skulle vi spela döda och ha en massa blod på oss mitt i sommaren?” Eftersom han inte trodde mig blev jag så frustrerad och märkte hur blodet började pumpa snabbare och hårdare. Och jag var redan så svag.

Johan Hilton

johan.hilton@dn.se

Därför blev den gamla lilla byn en ny och större stad

SÖNDAG 24 MAJ 2020

När blir byn en stad? Städerna växte fram för omkring sextusen år sedan, först i Syrien, senare i Pakistan och Kina. Arkeologen Monica L Smith beskriver och analyserar övergången i "Cities". Idéhistorikern Ronny Ambjörnsson läser en fascinerande bok om kulturens gryning.

I dag bor de flesta människor på vår planet i städer, ett flertal som ständigt ökar. I städerna finns, som det ser ut, möjligheter till de liv som de flesta av oss vill leva. Men staden var från början inte självklar. Redan i dess föregångare, byn, fanns de mest livsviktiga funktionerna företrädda. Människor flyttade samman för att de behövde varandra, vid händelse av hot eller i tider av gemensamt arbete. Eller kanske bara för att umgås, berätta historier och skvallra. En del förhållanden pekar på att de gillade att dansa. De begravde

sina döda. Trodde de på ett liv efter detta? Kanske, kanske inte. Det fanns också rituella platser där folk regelbundet samlades, som Stonehenge i södra England. Men folk slog sig aldrig ner på dessa platser och om riterna har vi bara mer eller mindre sannolika gissningar. Vertikalitet verkar ha varit ett värde. Som människor rör vi oss horisontellt, vi vandrar mot horisonten. Men de resten stenarna anger en annan riktning: uppåt. Vertikaliteten återkommer genom historien i rituella sammanhang. Grekernas tempel reser sig över sin omgivning, de

kristnas katedraler och muslimernas minareter sträcker sig mot himlen, där Gud förväntas hålla till.

När blir byn stad? Och vad menar vi med stad? De flesta arkeologer och historiker är överens om att staden skiljer sig från byn inte endast i storlek. En stad är inte bara en stor by. En stad har en diversifierad ekonomi, där finns offentliga byggnader av olika slag: tempel, rum för avgörande av tvister, utrymme för marknader. I staden fanns flera "stammar" samlade, inte bara, som i byn, en. Det är inte säkert att dessa

”stammar” talade samma språk som de första stadsborna. Dessa fick vänja sig att leva med främlingar in på knuten. Staden lärde folk att bortse från tidigare tillhörigheter, den blev en smältdegel för nya identiteter, där den sociala ordningen efterhand framstod som viktigare än stamtänkandet.

Sådana städer växte fram för omkring sextusen år sedan, först i norra Syrien, lite senare i östra Pakistan längs med floden Indus, och i norra Kina, alla områden med tidigt jordbruk. Som jägare och herdar hade människorna fått

röra sig över stora områden med osäkra gränser (än i dag en situation för renskötande samer). Som jordbrukare bands de till en plats, byn, bland vilka några växte och utvecklades till städer. Runt vissa städer grävde stadsborna en jordvall som efterhand förstärktes med stenar till en stadsmur, med bevakade portar (ofta rikt dekorerade).

Stadsmuren var ett skydd mot angrepp utifrån. Men en mur har alltid två sidor, en utåt och en inåt. Den skyddar mot anfall utifrån, men hindrar samtidigt folk i staden från att komma ut.

Flera forskare har lyft fram det senare perspektivet. I en jordbruksekonomi söker ofta eliter av olika slag beskatta skörden, vilket lätt låter sig göras eftersom denna är synlig. Skatten används till olika ändamål, ofta tempelbygge. I flera av de mesopotamiska städerna, som Uruk, Ur och Babylon, fanns stora, trappstensformade tempel uppförda av soltorkat och bränt tegel.

Templet i Babylon ansetts ha varit omkring 90 meter högt. Det omtalas i Bibeln och kallas där Babels torn. Människorna i Babel

ville bygga ett torn som var högre än alla andra – det skulle med Bibelns ord skulle nå ”ända upp i himlen”. Gud hade emellertid svårt att acceptera ett sådant bygge och straffar tornbyggarna genom att införa språkgränser, ”så att den ene inte förstår vad den andre säger”.

Därav kom vad Bibeln kallar den stora språkförbistringen. ”Och Herren skingrade dem från denna plats ut över hela jorden.”

Tidigare hade alla människor förstått varandra. Men här skildras, i berättelsens form, det som samtidigt händer i de tidiga

städernas blandning av folk från olika stammar och områden, alltså folk med andra språk än stadsbornas.

Sådana byggen krävde naturligtvis en stor arbetsstyrka och man har menat att denna arbetsstyrka utgjordes av slavar, människor som hölls fångna i staden. Det är ingen orimlig uppfattning. Det finns faktiskt omständigheter som talar för att det var på det sättet. Slavarna kan ha utgjorts av angripare som förslavats, eller tvärtom av den ursprungliga stadsbefolkningen, om staden blivit intagen.

Den amerikanska arkeologen Monica L Smith undviker att ta ställning i frågan om slavar i sin bok "Cities: The first 6 000 years". Hon förnekar inte att det fanns slavar i städerna. Men det är inte det som hon ser som sin huvuduppgift att besvara. Hon vill i stället analysera och beskriva själva övergången från by till stad på ett mer strukturellt sätt. Staden tvingar genom sin geografi och storlek fram nya funktioner, som tar form i stadsplaner och nya yrkesgrupper. Runt en stad som Uruk fanns ett system av bevattningskanaler och åkrar, och

någon måste ha känt till ägoförhållandena, en strategisk minneskunskap som gav makt. Behovet av kunskap födde ett nytt kommunikationssystem, skriften och siffran, samt nya yrkesgrupper som skrivare och räknemästare.

Men skriften kunde också användas till annat. Med hjälp av skriften blev det möjligt att fixera berättelser som ursprungligen var muntliga. Gilgamesh-eposet, ett av världens tidigaste diktverk, handlar om en härskare i Uruk. Uruk och Ur ingick i ett system av närliggande städer, som växlade

varor och tjänster med varandra. De bytte alltså – penningekonomin var ännu inte uppfunnen. Boskap, får, getter, vete passerade ständigt mellan olika ägare. Det fanns också tidigt begrepp för skuld: du är skyldig mig, jag är skyldig dig. På en tidig lertavla läser vi: ”Du är skyldig mig ett får och må gudarna straffa dig om det dör”, (det kan ha varit ett gammalt och skröpligt får). När det gällde att minnas skuldförhållanden hade man också hjälp av siffrorna och skriften. Även i dag, påminner oss Monica Smith, fungerar skuld

som löfte om betalning i vardagliga sammanhang som det här: nu är det min tur att bjuda på kaffe, du gjorde det i går. I en relativt enkel ekonomi fungerar skuldbegreppet, särskilt förstås om någon kan nedkalla gudarnas vrede om löftet inte hålls.

Penningekonomin är en ganska sen uppfinning. Men den hör naturligtvis samman med staden, i likhet med många andra innovationer. I staden fanns den rörlighet som gynnade det nya. Vanans makt var inte lika stor som på landsbygden. För byborna kunde ett besök i staden upplevas

som frihet, Smith citerar ett spanskt uttryck för den som vill till staden, "buscar la vida", söka livet. Samtidigt ter sig livet i staden som farligt. Man måste "ha ögonen med sig". Vid utgrävningar i de mesopotamiska städerna har arkeologerna hittat små figurer med övernaturligt stora ögon, ett slags synvarelser som kunde framställas som par eller som fristående gestalter. Sådana varelser har man bara hittat i städerna som för att understryka vikten av att se i gatuvimlet. Figurerna var så små att de kunde döljas i klädedräkten.

Man har också hittat pärlor som bearbetats så att de ser ut som små ögon. Är det här tidiga tecken på den i medelhavskulturen så vanliga ögonmetaforiken: att måla ett öga på sin fiskebåt för att den skall hjälpa till att hitta, eller kanske tvärtom: att använda ”det onda ögat”?

En stad som Uruk stod i livlig förbindelse med omvärlden, inte bara med andra mesopotamiska städer utan även med städer längre bort. Keramik från Uruk, med vackra fågelmönster, har hittats långt borta i det bergland som i dag heter Iran, och sten

österifrån har använts i tempelbyggnader och murar, så bastanta att de är synliga från rymden. Det är klart att sådana byggnadsverk krävde fackfolk, som murare, snickare, stenhuggare, arkitekter, alla grupper som skulle leva i staden och komma överens.

Mycket pekar på att de tidiga städerna var kreativa miljöer, vilket torde ha berott på att folk med olika kunskaper träffades och jämkade samman sådant som de kommit på. Smith menar att även människor från andra platser, ett slags handelsresande, tidvis

vistades i städerna, tog intryck och förde dessa vidare. Det kan ha rört sig om tekniska lösningar, som att bränna tegel, men även estetiska uppfinningar som återkommande mönster i leran – en stil, ett mode.

Språket är förstås en långt tidigare innovation, men det är, menar Smith, inte omöjligt att uttryck och preciseringar finslipades i den dagliga samvaron i staden, där krav ställdes på att uttrycka nya tankar och utveckla nya arbetsprocesser. Tempus för framtid och förfluten tid blev förstås viktiga, men också krångligare

konstruktioner av typen ”om ... så”: om vi gör på det här sättet så kommer det att gå bra, gör vi på ett annat sätt blir det fel. Med hjälp av sådana uttryck kan vi ställa alternativa framtider mot varandra, något som är viktigt när det gäller byteshandel och överenskommelser.

Hur såg då klassförhållandena ut i dessa tidiga städer? Smith urskiljer en elit som består av tempelpersonal, skrivare, lantmätare, arkitekter, alltså personer med någon form av utbildning, som kunde göra anspråk på bättre villkor än

daglönarna, alltså en form av medelklass. Smith kallar den också medelklass, vilket blir lite olyckligt eftersom man som läsare associerar till herrar med slips. Men hela klassproblematiken är krånglig när man inte tar hänsyn till frågan om slaveriets roll. Och var finns överklassen? Medelklass är ju ett relativt ord, som förutsätter både fria arbetare och en klass som bestämmer. Men ändå: det är oerhört fascinerande att läsa om livet i de första städerna. Hur allt började.

Ronny Ambjörnsson

Svenskar portas när Cypern öppnar

MÅNDAG 25 MAJ 2020

Cypern förbereder för att öppna sina gränser för turister. I två steg kommer direktflyg att tillåtas från sammanlagt 19 länder, med start den 9 juni – men Sverige finns inte med på listan.

Däremot hör norrmän, danskar, finländare och tyskar till dem som snart kan besöka Medelhavsön, efter att ha testat negativt för coronaviruset, rapporterar bland annat Cyprus Mail.

Enligt tidningen The Daily Mirror, som hänvisar till Cyperns transportminister Yiannis Karousos, bygger bedömningarna på statistik gällande coronaviruset i respektive land, och listan över nationaliteter som tillåts inresa i landet ska uppdateras efter tid när nya data presenteras.

Under lördagen rapporterades inga nya smittade på Cypern, vilket är första gången sedan den 9 mars.

Ett annat populärt resmål för svenskar som det just nu råder oklarheter om är Grekland.

Tidigare i veckan meddelade landets premiärminister Kyriakos Mitsotakis att man öppnar landet för turism den 15 juni, men ännu har ingen officiell lista över vilka nationaliteter som då kommer tillåtas inresa presenterats. Klart är i alla fall att man inte öppnar gränsen för alla länder.

Urvalet ska bygga på "epidemiologiska kriterier", och Greklands turismminister sade nyligen i en intervju med brittiska ITV News att briter sannolikt inte kommer tillåtas in i landet.

Sveriges socialminister Lena Hallengren (S) kommenterade

uppgifterna gällande Cypern i Nyhetsmorgon i TV4.

– Det är olyckligt att svenskar portas från Cypern. Sverige har verkligen under den här krisen varit ett land som försöker stå för öppna gränser. Sedan är det klart att människor inte kan resa hur som helst, men vi förespråkar att man ska behandla länder lika.

TT

Fakta. UD:s avrådan

Sedan den 14 mars avråder UD från alla icke nödvändiga resor till alla länder. Avrådan gäller till 15

juli, men kan förlängas eller hävas innan dess.

I och med UD:s avrådan har många researrangörer ställt in alla resor fram till 15 juli. Om du har bokat en paketresa omfattas du av paketreselagen som innebär att du som resenär har rätt att få pengarna tillbaka om resan ändras på ett väsentligt sätt.

Källa: UD, Konsumentverket

Skadeglatt IS på ny offensiv i smittans skugga

MÅNDAG 25 MAJ 2020

Terrororganisationen IS är åter på offensiven. När coronaviruset hamnat i världens fokus slår IS till med närapå dagliga attentat. Det talas om en pånyttfödelse av terrorsekten.

Nemam Ghafouri, svensk-kurdisk läkare, har regelbundet besökt det ökända al-Hol-lägre

i Syrien och talat med IS-kvinnor.

– Deras tro på ”det nya kalifatet” är starkare än någonsin tidigare, säger hon.

al-Naba är ett av terrororganisationen Islamiska statens (IS) mest långlivade propagandaorgan. Det är ett webbaserat nyhetsbrev som funnits med sedan IS absoluta storhetstid under sommaren 2014, då ”kalifen” Abu Bakr al-Baghdadi utropade sig till alla muslimers härskare. Utgivningen har fortsatt genom åren trots att

IS-terroristerna numera tvingats överge sitt "kalifat".

Nummer 224 av al-Naba kom i början av mars och innehöll en text med rubriken "Korsfararens värsta mardröm".

"Korsfarare" kallades de europeiska krigare som på medeltiden drog ut för att kuva muslimerna och återerövra Jerusalem, i kristendomens namn. Enligt IS-retoriken är dagens korsfarare en allians av shiamuslimer, kristna och judar som hotar att utplåna den sunnitiska gren av islam som IS tillhör.

Men i al-Naba serveras goda nyheter för IS-anhängarna: nu är det korsfararna som hamnat i farozonen. Nyhetsbrevet har uppmärksammat det nya coronavirusets framfart, särskilt i rika delar av västvärlden, som New York och norra Italien.

Viruset har enligt artikelförfattaren nedkallats av Gud över de otrogna, som en "grym plåga".

Med viss skadeglädje konstateras att ekonomisk nedgång och bristande stabilitet följt i farsotens spår. Detta hindrar de drabbade länderna från att erövra nya

territorier, menar al-Naba-skribenten.

Det här låter som religiös rappakalja. Men faktum är att det ligger mer än ett korn av sanning i al- Nabas utfall.

Ungefär samtidigt som coronasmittan spridit sig från kontinent till kontinent har IS brett ut sin terror. IS hjärtland i Irak och Syrien har drabbats hårdast. Men IS har tagit på sig terrordåd över hela världen: från Maldiverna över Moçambique till Mindanao i Filippinerna.

Ett IS på frammarsch. Det var inte vad USA:s president Donald

Trump tänkte sig när han för dryga halvåret sedan, den 27 oktober 2019, stod i Vita huset och med triumf i rösten meddelade att IS allerhögste ledare Abu Bakr al-Baghdadi spårats upp av ett amerikanskt specialförband i Idlib i Syrien. Trängd och jagad hade al-Baghdadi utlöst det bälte med sprängämnen han hade på sig. – Han dog som en hund. Han dog som en fegis, konstaterade Trump.

Naturligtvis är det en stor prestigeförlust för terrororganisationen IS att dess

ledare drivits i döden. Och det var ett minst lika stort bakslag när IS, ett halvår tidigare, i mars 2019, tvingades retirera från den sista lilla remsa av land som återstod av deras tidigare så vidsträckta ”kalifat”.

Men om Donald Trump verkligen trott att hotet från IS försvunnit samtidigt med ”kalifatet” och al-Baghdadi är det bara att konstatera att han hade fel.

Tvärtom har den senaste tidens utveckling i IS kärnområden, Syrien och Irak, spelat terrorsekten i händerna. IS hämtar sin näring ur hopplöshet,

oordning och kaos. Och sådant har det varit gott om i Syrien/Irak-regionen.

Irak skakas hösten 2019 av våldsamma gatuprotester.

Irakierna är missnöjda med de ständiga elavbrotten, den utbredda korrruptionen och det inflytande som både Iran och USA skaffat sig i landet. Hundratal människor dödas av utkommenderade säkerhetsstyrkor. President Adel Abdul-Mahdi avgår men demonstranterna är inte nöjda. I början av januari år 2020 dödas den iranske toppmilitären Qassem

Soleimani på irakisk mark av en USA-styrd drönare. Det är ytterst nära att Irak blir slagfält för ett krig mellan USA och Iran.

I Syrien är inbördeskriget snart inne på sitt tionde år. President Bashar al-Assad sitter kvar men läget är instabilt. 40 procent av syrierna (om man räknar med utlandsflyktingarna) bor i områden som inte kontrolleras av regeringen. Fyra länders krigsmakter är närvarande i Syrien: Rysslands, USA:s, Turkiets och Irans.

Den syriska ekonomin plågas av västvärldens sanktioner och

valutan rasar. Arbetslösheten är skyhögt och president al-Assad har hamnat i öppen konflikt med sina tidigare gynnare inom landets korrupta finans- elit.

Gemensamt för både Syrien och Irak våren 2020 är att samhällena stängts av rädsla för coronasmittan. Något som förvärrar ländernas krisläge än mer.

Krisen utnyttjas av de kvarvarande IS-sympatisörer som retirerat till de oländiga och glesbefolkade ökenområdena på gränsen mellan Syrien och Irak. Det är svårt att få en uppfattning om hur många de är: enligt vissa

uppskattningar handlar det om 15 000–20 000 man i vapen, andra talar om ett par tusen.

I vilket fall har IS tillräckligt många man i vapen för att utgöra ett ständigt hot för regeringsarméerna i Syrien och Irak, och för de irakiska shiamiliserna (som backas upp av Iran). Men även för affärsmän som pressas på pengar, för kvinnor som trakasseras om de inte följer den påbjudna strikta klädnormen, för lokala politiker som hotas och dödas.

Bedömare av IS slagstyrka konstaterar att rörelsen har gott

om pengar: i Irak beräknas IS-terroristerna dra in motsvarande 70 miljoner kronor i månaden på utpressning, beskyddarverksamhet och allehanda illegala affärer. Iraks försvarsministerium rapportar om nästan dagliga incidenter där IS-terrorister är inblandade. Det är händelser som sällan rapporteras i utländska medier.

IS har dragit nytta av att de amerikanska marktrupperna i Irak, ditkommenderade för att bekämpa terrorism, tillfälligt stoppade sin verksamhet i mitten

på mars på grund av coronaviruset.

Incidenterna har inte samma kaliber som under IS glansdagar för fem – sex år sedan, då några av Iraks största städer intogs i blixttackor. Men de är tillräckligt oroande för att man ska kunna tala om en pånyttfödelse för terrorsekten. Mellan januari och april 2020 dödades minst 170 människor i Irak i samband med IS våldsdåd, enligt Iraks försvarsministerium. Den svensk-kurdiska läkaren Nemam Ghafouri arbetar för hjälporganisationen Joint help for

Kurdistan som driver ett läger för yazidiska flyktingar i Bajed Kandala i Irak, nära punkten där Irak, Turkiet och Syrien möts. Hon evakuerades till Sverige för tre veckor sedan på grund av covid-19-utbrottet. Nemam Ghafouri säger till DN att IS närvaro är mycket påtaglig i regionen:

– IS-terrorister har börjat bränna böndernas vetefält. Och det går inte en vecka utan att man får höra talas om attacker och terrordåd.

Nemam Ghafouri har också regelbundet besökt det ökända al-

Hol-lägret i Syrien där många utländska IS-kvinnor och deras barn finns.

– Deras tro på ”det nya kalifatet” är starkare än någonsin tidigare, konstaterar hon.

Men det är inte bara i Syrien och i Irak som IS är ett växande säkerhetsproblem. Rörelsen är kanske mer utbredd än någonsin, med ett stort nätverk av *wilayats* (provinser) världen över.

Nyligen genomfördes hänsynslösa terrordåd i Afghanistan. Det mest chockerande, där tre beväpnade män bröt sig in på en förlossningsklinik på ett sjukhus i

Kabul och mördade spädbarn och deras mödrar, har den nationella IS-grupperingen visserligen inte tagit på sig. Men dådet, som var riktat mot shiamuslimer bär terrorsektens alla signum.

IS Khorasan, som terrorgruppen kallar sig i Afghanistan, har varit mycket aktiv på sistone och öppet utmanat talibanerna, den ledande sunniextremistiska grupperingen i landet.

IS knyts också till en blodig och hänsynslös massaker i Moçambique i Östafrika. I den oljerika provinsen Kap Delgado dödades 52 invånare i byn Xitaxi

den 7 april. Moçambikiska myndigheter anklagar en nyligen etablerad IS-gruppering för dådet. IS har också genomfört sin första attack i turistparadiset Maldiverna, en mordbrand som riktades mot en båthamn. I Europa har IS-terrorn hittills i år varit begränsad till ett knivdåd av en ensam gärningsman i London i februari. Tysk underrättelsetjänst avslöjade för en dryg månad sedan att man sprängt en terrorcell med IS-sympatisörer som planerat attacker mot amerikanska baser i Tyskland.

Men propagandaorganet al-Naba uppmanar IS-sympatisörer till terrordåd mot Europa och övriga västvärlden, i covid-19-pandemins spår:

”IS-medlemmar och anhängare uppmanas att utnyttja de svagheter som uppstått (i samband med pandemin), och inte visa något förbarmande när det gäller att genomföra fängelserymningar och attacker”, skriver den brittiske terrorforskaren Aymenn Jawad al-Tamimi i en analys.

Erik Ohlsson
Fakta. IS

Terrororganisationen Islamiska staten (IS) har sina rötter i al-Qaida, en annan terrorrörelse, och växte fram i Irak kring 2003, i spåren av den USA-ledda invasionen av Irak som skulle eliminera Saddam Husseins massförstörelsevapen. Några sådana vapen hittades inte. IS driver en extrem form av sunni-islam som de vill etablera med våld. I Irak blev de ökända för blodiga självmordsattacker. I slutet av 2011, när USA:s trupper lämnade Irak, ökade IS sin terror i landet. Ungefär samtidigt började

de också blanda sig i inbördeskriget i Syrien.

Erik de la Reguera: Frågan är hur mycket Boris Johnson visste

MÅNDAG 25 MAJ 2020

Hur mycket visste egentligen Boris Johnson om sin nära rådgivare Dominic Cummings långa resor i det stängda Storbritannien? Frågan blir alltmer brännande, efter att han på söndagen återigen tagit sin chefsstrategs omstridda agerande i försvar.

Det är en av pandemikrisens mest oförglömliga bilder.

Dominic Cummings bokstavligen springer ut ur premiärministerns kontor på Downing Street i centrala London med en svart ryggsäck på axeln.

Det är fredag den 27 mars.

Samma dag som Boris Johnson och hälsominister Matt Hancock isolerar sig, efter att de fått symtom och testat positivt för covid-19.

Den 48-årige Cummings – den omstridda hjärnan bakom Johnsons brexitstrategi och valsegern förra året – utvecklar själv symtom samma helg, 28–29 mars. Även hans fru insjuknar.

Då väljer familjen Cummings att resa till Durham i norra England – mer än 40 mil från huvudstaden – för att där sätta sig i hemkarantän. Och det trots regeringens instruktion om att stanna hemma och avstå längre icke-nödvändiga resor.

Cummings rättfärdigar resan med att han ville vara nära sin syster, som lovat hjälpa paret om de skulle bli så dåliga att de inte kunde ta hand om barnen.

Någon tipsar polisen, och vid en polisinspektion den 31 mars konstateras att Cummings mycket riktigt befinner sig i Durham.

Enligt tidningarna The Guardian och The Daily Mirror ska Cummings dock också ha gjort fler resor under nedstängningen. Den 12 april såg ett vittne honom vid Barnard Castle i norra England. Den 14 april fotograferades han i London. Den 19 april såg ett annat vittne Cummings i Durham i norra England på nytt.

Saken blir inte bättre av att Cummings avfärdar alla frågor med karaktäristiskt arrogant tonfall.

Oppositionspartiet Labour har grävt upp krigsyxan – och även en

rad tunga röster i regeringspartiet Tories vill att Cummings avgår. Men Johnson stod på söndagen fortsatt bakom sin rådgivare.

– Jag har haft långa samtal med Dominic Cummings och jag har kommit fram till att han bara följde samma instinkt som alla föräldrar följer, att ta hand om sina barn. En del av anklagelserna är också uppenbart falska. Jag tycker att han agerade ansvarsfullt, lagligt och med integritet, och med målet att få stopp på spridningen av coronaviruset, sa premiärministern.

Frågan är nu hur mycket Johnson har vetat om resorna.

Räkna med en fortsättning.

Erik de la Reguera

erik@delareguera.se

Donald Trump överväger historiskt kärnvapentest

MÅNDAG 25 MAJ 2020

**Donald Trump och hans ledning
överväger att genomföra USA:s
första kärnvapentest på nästan
30 år. Han har också valt att inte
svara på Rysslands förfrågan
om att förlänga
nedrustningsavtalet.**

**Samtidigt uppger Nordkorea att
man diskuterar ytterligare
satsningar på landets
kärnvapenkapacitet.**

Ledningen för USA:s nationella säkerhet möttes den 15 maj då några tjänstemän, enligt obekräftade uppgifter, anklagade Ryssland och Kina för att utföra kärnvapentester. Mötets hökar förespråkade att USA skulle svara med samma mynt, men ett beslut är ännu inte fattat, enligt flera källor till Washington Post.

– Det skulle vara startskottet för en exempellös kärnvapenkapprustning. Det skulle också slita upp förhandlingarna med nordkoreanska ledaren Kim Jong-Un som då kanske inte längre

kommer att känna sig bunden att respektera stoppet för provsprängningar, säger Daryl Kimball, chef för ideella organisationen för vapenkontroll ACA, till tidningen. Nyheten om Vita husets diskussioner sammanfaller med Nordkoreas statliga nyhetsbyrå KCNA:s uppgifter om att ledande Arbetarpartiets militärkommission haft ett möte om att stärka kapaciteten. ”Ny - politik för att ytterligare höja landets kärnvapens avskräckande effektivt presenterades”, skriver KCNA.

Nordkoreas senaste bekräftade kärnvapensprängning var den 3 september 2017, nästan på dagen 25 år efter USA:s senaste. Då hade nyligen presidenterna George HW Bush och Michail Gorbatjov slutit det historiska så kallade Startavtalet som i olika omgångar omförhandlats och heter i dag New Start. New Start löper ut den 5 februari 2021, två veckor efter att USA:s nästa presidentperiod börjat. Inför det har Ryssland i enlighet med avtalet erbjudit en förlängning på fem år, men Trump har tills vidare sagt nej för

att han kräver att ett avtal även måste omfatta Kina som det amerikanska försvarets militära underrättelsetjänst DIA tror kommer att fördubbla sin kärnvapenarsenal inom tio år.

Ossi Carp

ossi.carp@dn.se

Hongkongborna riskerar att förlora yttrandefriheten

MÅNDAG 25 MAJ 2020

Analys

Kravallustrustad polis, tårgas och vattenkanoner mötte de tusentals demonstranter som på söndagen protesterade mot Kinas kontroversiella förslag till ny säkerhetslag i staden.

Fler våldsamma sammandrabbningar är att vänta när Hongkongborna protesterar mot vad som kan bli slutet på deras yttrandefrihet.

Bekanta scener var tillbaka i centrala Hongkong när tusentals demonstranter trotsade restriktionerna om social distansering och protesterade mot Pekings planer på att införa en nationell säkerhetslag.

De oroar sig för att lagen innebär slutet på ett land, två system. Den formel som när Hongkong överlämnades från Storbritannien till Kina skulle försäkra att invånarna även som en del av fastlandet skulle få behålla demokratiska rättigheter som yttrandefrihet.

Precis som många gånger under de sju månader långa protesterna förra året slutade protesterna med att kravallutrustad polis skingrade demonstranterna med tårgas, pepparsprej och vattenkanoner. En del demonstranter kastade paraplyer och flaskor mot polisen, och slagord som "stand by Hongkong" ekade återigen mellan skyskraporna. När dagen var slut hade 120 demonstranter gripits, enligt polisen.

Frågan är om den här typen av demonstrationer ens är möjliga efter att den nationella säkerhetslagen införts. Enligt

lagen ska landsförräderi, utbrytningsförsök, uppvigling och omstörtande verksamhet vara straffbart. Att Peking nu har bråttom att införa lagarna visar att regimen vill få ett slut på det kaos som till stora delar lamslog Hongkong förra året. Den gången lyckades demonstranterna efter massiva protester pressa Hongkongs ledare Carrie Lam att dra tillbaka en lag som tillåter att misstänkt brottsling utlämnas till Fastlandskina. Nu står de inför en svårare motståndare – Kommunistpartiet i Peking. Om regimen bestämmer

sig för att driva igenom lagen kommer den att vara skoningslös mot demonstranterna. Tvärtom förklarade Kinas utrikesminister Wang Yi under den nationella folkkongressen att protesterna i Hongkong förra året är ett allvarligt hot mot den nationella säkerheten och visar på det akuta behovet av en nationell säkerhetslag. Lagen måste införas snarast, enligt Wang Yi. Tanken är att lagen, som väntas klubbas av kongressen på torsdag, ska föras in i den minikonstitution som skapades i Hongkong efter överlämnandet från

Storbritannien 1997. Där fastställs att Hongkong ska få behålla rättigheter som yttrande- och pressfrihet fram tills 2047. Då fanns en förhoppning om att Kina skulle röra sig mot ett mer demokratiskt samhälle och snarast bli mer likt Hongkong innan de 50 åren passerat. Men sedan Xi Jinping tog över som ledare 2012 har landet gått i motsatt riktning och blivit mer auktoritärt. Demonstranterna i Hongkong kallas extremister som är styrda av utländska krafter. Farhågor finns för att lagen kommer att användas för att tysta

alla kritiker och göra det enklare att sätta alla som vågar protestera i fängelse. Därmed skulle i praktiken yttrandefriheten vara på väg bort.

Ändå lär demonstrationer fortsätta. Om de blir lika stora som förra året återstår att se. Misstankar finns om att regimen medvetet inför lagen under pandemin för att slippa allt för stora protester. I Hongkong tillåts folksamlingar på högst åtta personer fram tills 4 juni. Men de unga demonstranter jag träffade förra sommaren andades desperation. Det handlar om

deras framtid och att få leva i ett samhälle som inte sätter upp brandväggar för att nå vissa sidor på internet och där människor har rätt att tycka vad de vill.

Att Carrie Lam i helgen försäkrade att dessa rättigheter inte kommer att påverkas av säkerhetslagen lär inte lugna aktivisterna. Henne litar de inte på över huvud taget utan ser som helt styrd av ledningen i Peking.

Marianne Björklund

Wuhanlabb: Vi har tre coronavirus

MÅNDAG 25 MAJ 2020

Kina.

Ett laboratorium i Wuhan i Kina, staden där covid-19 först bröt ut, har tre levande stammar av coronavirus från fladdermöss, enligt institutets chef.

Som mothugg till anklagelser från USA betonar hon dock att ingen stam matchar det coronavirus som orsakat pandemin.

Ett av forskarlagen på institutet har undersökt coronavirus sedan

2004 med fokus på att spåra sars, stammen bakom det stora virusutbrottet för runt 17 år sedan.

TT-AFP

Skolor i Storbritannien öppnar gradvis

MÅNDAG 25 MAJ 2020

Storbritannien.

Boris Johnson, Storbritanniens premiärminister, sade på söndagen att landets skolor ska börja öppna gradvis från den 1 juni.

– Skolan är en viktig plats för våra barn. Vi kommer börja med de yngsta barnen i klass 1 upp till klass 6, säger han.

Från den 15 juni ska även äldre barn gå i skolan. Flera åtgärder ska vidtas för att minska smittspridning i skolorna. Bland annat ska klasserna minskas och alla barn och lärare, inklusive barnens familjer ska ha rätt till att testas om de upplever symptom.

DN

Västafrika skiljs från fransk valutakontroll

MÅNDAG 25 MAJ 2020

Frankrike har i 75 år haft kontroll över valutan som används i landets tidigare kolonier i Västafrika. Men i veckan antog regeringen i Paris ett lagförslag som banar väg för en penningpolitisk skilsmässa med 14 länder.

Frågan är vad de ska göra nu. Det är den västafrikanska valutan CFA det handlar om. Den används

av totalt 14 länder i Västafrika som med två undantag varit franska kolonier och som efter självständighetsvågen på 1960-talet valde att behålla det koloniala arrangemanget.

I dag är valutaområdet uppdelat i ett centralafrikanskt block med sex länder och ett västafrikanskt block med åtta länder. Båda valutorna har samma nominella värde och var knutna först till Frankrikes franc, och nu till euron.

Men efter att den franska regeringen officiellt antagit ett lagförslag, som sedan ska klubbas

av parlamentet, rycker en penningpolitisk skilsmässa allt närmare.

– Detta symboliska avslut kommer att ge näring åt en förnyad relation mellan Frankrike och länder i Afrika. CFA skapade kritik och debatt kring Frankrikes närvaro i Afrika, säger regeringstalespersonen Sibeth Ndiaye enligt Bloomberg.

”Kritik och debatt” är något av en underdrift i sammanhanget.

Genom åren har generationer av politiker och aktivister i Västafrika rasat mot det faktum att länderna fortsatt måste deponera sina

valutareserver hos den franska riksgälden. Orimligheten i att penningpolitiska beslut fattas i Paris har förstärkts efter introduktionen av euron, som i praktiken inneburit att beslutsfattandet flyttats ännu längre bort, till Frankfurt. Men det har inte varit utan fördelar. Länderna i området har undvikit de höga inflationsnivåer som präglat andra ekonomier i regionen, det politiska styret har också blivit bättre då ledarna saknat egna sedelpressar och tillväxten i området har historiskt

varit högre då handeln gynnats av pålitligheten i CFA-valutan. Därför har man skyndat långsamt. Redan på 1990-talet togs de första initiativen till en skilsmässa men länderna i regionen funderar fortfarande på vad som ska ersätta dagens arrangemang. Klart är att det är länderna i det västliga CFA-blocket (se faktaruta) som driver på utvecklingen och att den ska samordnas med Ecowas, ett politiskt samarbetsblock som även omfattar tidigare brittiska kolonier som Ghana och Nigeria.

På sikt vill man skapa en ny valuta med namnet "Eco".

Men att släppa in två oljeberoende ekonomier kan äventyra stabiliteten i valutazonen, något som i synnerhet gäller i fallet Nigeria.

Landet är det med råge största befolkningsmässigt och tävlar med Sydafrika om den ekonomiska ledartröjan i Afrika. Nigerias ekonomi är större än den samlade bnp:n hos de andra länderna i Ecowas och landet får 80 procent av exportintäkterna från oljan, vars prisfall skapat

finansiellt kaos i landet under de senaste åren.

Att i detta läge skapa en valutazon med Nigeria skulle vara som att på nytt bygga en eurozon med Ryssland i stället för Tyskland som starkaste aktör – det låter sig inte göras i nuläget.

Erik Esbjörnsson

erikesbjornsson@gmail.com

Fakta. CFA

Valutan skapades i samband med Bretton Woods-avtalet 1945. Förkortningen CFA stod först för "les Colonies Françaises de l'Afrique" men ändrades sedan till

”Communauté Financière d’Afrique”.

CFA är uppdelad i två områden: Västafrikansk CFA, XOF, används i Benin, Burkina Faso, Guinea-Bissau, Elfenbenskusten, Mali, Niger, Senegal och Togo. Centralafrikansk CFA, XAF, används i Kamerun, Centralafrikanska republiken, Tchad, Kongo Brazzaville, Ekvatorialguinea och Gabon. Källa: DN, Bloomberg, Quartz

Indiens Ingves sänker räntan

MÅNDAG 25 MAJ 2020

Den indiska centralbanken sänker reporäntan för andra gången i år, från 4,4 till 4 procent.

– Coronavirusets påverkan visar sig vara större än väntat. BNP-tillväxten väntas bli negativ även 2021, säger Shaktikanta Das, chef för den indiska centralbanken. Indiens ekonomi, som är Asiens tredje största, har saktat in rejält under den senaste tiden. Även innan pandemin fick landet att i

stor utsträckning stänga ned
fanns problem med tillväxten och
arbetslösheten.

Tidigare i maj presenterade
regeringen ett stödpaket värt 20
000 miljarder rupier, eller 2 500
miljarder kronor, i ett försök att
rädda landets ekonomi.

TT-AFP

250

MÅNDAG 25 MAJ 2020

miljoner norska kronor blev priset
på affärsmannen Thor Johan
Furuholmens villa på Bygdøy, en
halvö väster om centrala Oslo,
skriver Dagens Næringsliv. Priset
gör fastigheten till Norges dyraste
bostad genom tiderna.

TT

Tesla ansöker om koboltfritt i Kina

MÅNDAG 25 MAJ 2020

Tesla har nu ansökt om att få bygga elbilar med koboltfria batterier i Kina, rapporterar nyhetsbyrån Reuters.

Ansökan finns på det kinesiska industri- och it-departementets sajt, där det framgår att Tesla vill kunna använda batterier av typen litiumjärnfosfat ("lifepo") i sin minsta bil, Model 3.

Kinesiska CATL har tidigare bekräftat att företaget kan börja

sälja lifepo-batterier till Tesla i juli.
TT

”Oro och olika behov av egentid kan tära på relationen”

MÅNDAG 25 MAJ 2020

I Kina rapporteras skilsmässorna öka markant i coronakrisens spår. Men i stället för otrohet – som där brukar var den vanligaste orsaken – är det parens isolering som verkar ligga bakom.

En av anledningarna till ökade påfrestningar på relationen kan vara olika behov av egentid, menar psykologen Anna Bennich.

I Kina kom rapporter redan för flera veckor sedan om ökade skilsmässotal till följd av den mycket hårda isoleringen som vissa delar av landet infört.

Steve Li, en skilsmäsoadvokat i Shanghai, berättar för Bloomberg Businessweek att hans firma sett en ökning av skilsmäsoansökningar med 25 procent sedan staden börjat öppna igen.

Otrohet brukade tidigare vara den främsta orsaken till att gifta par ville skilja sig, berättar han. Under de omständigheter som rått i Kina, med hårda regler och isolering i hemmet, är det dock ingen som har haft möjlighet till några utomäktenskapliga förbindelser.

Nu är det i stället veckorna då man tvingats vara inlåsta tillsammans som har börjat tära på många par.

– Människor behöver utrymme. Inte bara par – det gäller alla, säger han.

En kvinna som Bloomberg talar med beskriver hur livet i isolering innebar för mycket press på äktenskapet, när hennes man plötsligt var hemma hela dagarna. – Jag vill inte försöka stå ut längre. Vi har kommit överens om skilsmässa, och nästa steg är att hitta advokater, säger hon. Det är inte bara i Kina som isoleringen tär på parrelationerna. I Tokyo har ett företag börjat marknadsföra sina korttidsuthyrningar av smålägenheter till människor som behöver distans för att undvika en så kallad ”coronaskilsmässa”.

Tidningen Japan Times har talat med både en skilsmäsoadvokat och en psykiater, som båda ser en vanlig, potentiell konfliktyta bland japanska par: skillnader i hur man hanterar krisen. En är rädd, den andra inte alls – det kan leda till bråk.

– Jag hör ofta om skillnaden i hur par ser på, och hanterar viruset. Medan vissa fruar ser det som livshotande gör inte deras män det, säger psykiatern Rika Kayama till Japan Times.

Även i USA har många par och familjer tillbringat mycket mer tid hemma än vanligt de senaste

månaderna. Deborah Carr, professor i sociologi vid Boston University, säger till Boston Magazine att coronakrisen innehåller många av de stressfaktorer som brukar vara pressande i ett äktenskap, bland annat ekonomisk oro. Dessutom kan skillnader i synen på barnuppfostran eller pedagogik bli uppenbara när barnen nu ska hemskolas.

Krisen kan också gå hårt åt par som redan har en instabil relation, menar hon.

I karantänens långsamma tillvaro har folk tid att känna efter. ”Är det

här verkligen personen jag vill dela resten av mitt liv med?” är en tanke som kan dyka upp. Detta syntes även under slutet av en annan kris, andra världskriget. När den som krigat åter kom hem till USA var det många par som gick skilda vägar, enligt Deborah Carr.

– Man såg en ökning när partnern kom tillbaka ifrån sin tjänst, eftersom paren upptäckte att de vuxit isär när de sammanfördes igen.

I USA har arbetslösheten skenat under coronakrisen. Även om ekonomisk stress kan påverka

relationen negativt, så kan en ekonomisk kris paradoxalt nog leda till färre skilsmässor i slutändan – många är rädda för vad som ska hända ekonomiskt om man delar på sig, om bostadsmarknaden kraschar och arbetsmarknaden ser mörk ut. Så var i alla fall upplevelsen under finanskrisen 2008, enligt en skilsmäsoadvokat som tidningen talat med.

I Sverige är de flesta inte satta i karantän. Men krisen gör fortfarande att många människors vardag är annorlunda. Plötsligt jobbar många par hemifrån

tillsammans. Hos vissa sker också tonåringarnas gymnasiestudier från hemmet.

Rutiner förändras – och det är inte konstigt att oron i samhället leder till ansträngda relationer, säger psykologen Anna Bennich, en av Insidans experter som svarar på läsarnas frågor om relationer.

– Oro är en vanlig orsak till konflikter, påpekar även hon. Någon kanske är mer orolig än den andra, och vi hanterar kriser på olika sätt. Ovissheten är tärande, och något slutdatum är ju ännu inte i sikte.

– En stor del av vår tid lever vi också i framtiden. Vi är vana vid att kunna planera framåt och att ha saker att se fram emot. Nu är i stället framtiden oviss, och hur det ska bli med allt är suddigt, löst i konturerna och saknar svar. Det är ofta stressande för oss.

För många kan tid som de nu tillbringar tillsammans också vara härlig och kul. Flera av vardagens stressmoment har försvunnit, till exempel pendeltid. I stället får de som arbetar hemifrån möjlighet att umgås mer och kanske äta lunch tillsammans varje dag.

– Många kan nog acceptera att vardagen är tråkigare, om de kan känna att det är skönt att ha en tid där de kan leva mer här och nu. Bråk som uppstår i vardagen på grund av stress kan minska i en del familjer, med en mer eller mindre tom kalender, säger Anna Bennich.

Men för dem som har ett större behov av egentid kan krisen bli jobbig på flera sätt.

– En del par klarar sig faktiskt väl i vanliga fall just för att de inte ses så mycket. Man har mycket egentid och upplever kanske att det är på semestern, då man

tillbringar mer tid tillsammans, som det blir mer bråkigt. Saker man inte orkar ta tag i under vardagen kan dyka upp då, säger Anna Bennich.

I relationer är det viktigt med närhet och trygghet, men också med distans, framhåller hon.

Normalt är en viss distans inbyggd i vår vardag. När den nu försvinner kan det vara svårt för många att säga att man inte orkar umgås hela tiden, av rädsla för att såra sin partner. I stället ökar irritationen.

– Att man inte vill hänga ihop hela tiden varje dag behöver inte

betyda att man inte passar ihop, eller att man har underliggande problem. Alla behöver mer eller mindre egentid, säger hon.

Det här problemet är inte något som dykt upp nu, i coronatider, framhåller hon. Olika behov av egentid är ett vanligt problem hos par som hon möter i sitt arbete som psykolog.

– Det kan bli en märklig ”mellan raderna-dans” av att ordlöst backa undan eller pusha på, när den ena önskar mer distans och den andra i stället känner sig klängig.

Hur kan man då hantera det?

– Det är viktigt att våga prata om detta, och avdramatisera det. Det här har ju till stor del med varje individs personlighet att göra, och om olika grundläggande behov.

Det handlar inte om att man tycker mer eller mindre om varandra, olikheter går att hantera.

Så fort man lyckas minska negativa föreställningar och känslor kopplade till egentid och distans blir det hela ofta lättare att hantera.

– Det här är alltså inget nytt problem, men det intensifieras lite nu på grund av den krävande

situationen vi befinner oss i. Vi hanterar också ovisshet och oro på olika sätt, och har olika förmåga att stötta varandra i det, säger Anna Bennich.

Det kan kännas jobbigt att ta upp frågan om att man behöver mer tid för sig själv, eftersom många tänker på närhet som något positivt och distans som något negativt.

– Det ska vi inte göra. Vi behöver både och, säger Anna Bennich.

Sofie Österström

sofie.osterstrom@dn.se

Var inte så överdrivet rädda för EU:s nya återhämtningsfond

TISDAG 26 MAJ 2020

EU kommer inte att bli ett europeiskt USA den här gången heller. Den nya återhämtningsfonden skulle förändra unionens karaktär, men både kritiker och anhängare överdriver dess betydelse.

Följde ni presskonferensen med Frankrikes president Emmanuel Macron och Tysklands förbundskansler Angela Merkel

förra veckan? Det var ett fascinerande stycke EU-historia. Macron såg så påtagligt nöjd ut. Den franske presidenten lyckades inte hejda ett litet leende som ständigt sprack upp, trots att han verkade anstränga sig för att hålla det tillbaka.

Angela Merkel log inte. När - Tysklands förbundskansler fick ordet blickade hon med ganska dystert min ned från en skärm, uppkopplad från Berlin.

Under fem korta minuter förklarade Merkel att EU står inför ”den svåraste utmaningen under sin historia” och därför

måste försvara idén ”om Europa”. Därför behövs en helt ny krisfond, deklarerade hon.

Inte konstigt att Emmanuel Macron var belåten.

Under flera år har han försökt övertyga Merkel om att EU (framför allt eurogruppen)

behöver mer gemensam finanspolitik, men hittills har regeringen i Berlin bromsat.

Merkels besked innebär definitivt ett skifte i Tysklands EU-politik.

Under onsdagen ska EU-kommissionen avslöja detaljerna i förslaget som utan tvivel innebär något nytt. Kommissionen ska

låna upp 500 miljarder euro till en stor återhämtningsfond som ska fördelas som bidrag till investeringar i särskilt krisdrabbade delar av EU.

Entusiasterna hoppas att detta kan bli ett "hamiltonskt ögonblick" för EU.

I en intervju med tyska Die Zeit hävdar till exempel Tysklands finansminister Olaf Scholz att den nya fonden kan få historisk betydelse för EU, på samma sätt som USA:s förste finansminister Alexander Hamiltons reformer blev avgörande för den unga amerikanska republiken.

År 1790 drev Hamilton igenom att en amerikansk centralbank skulle inrättas och att de amerikanska delstaterna skulle tillåtas låna pengar gemensamt. Hamiltons idéer bidrog till att de förenade amerikanska delstaterna utvecklades till ett mer federalt styrt USA.

Skulle alltså den nya återhämtningsfonden få samma effekt i EU? Den frågan är naturligtvis otrevlig för Sverige och andra medlemsländer som bara blir provocerade av hänvisningar till Alexander Hamilton.

Men de behöver inte vara så nervösa.

Att låta kommissionen låna 500 miljarder euro innebär förvisso att EU skulle bli en mer finanspolitisk union. Gemensam upplåning har skett förut, men aldrig tidigare i den omfattning som nu föreslås.

Vän av ordning undrar förstås hur kommissionen, som inte har beskattningsrätt och alltså (i princip) saknar egna intäkter, kan låna så mycket pengar. Unionens budget ska vara säkerhet och medlemsländerna garantera lånen, men något fattas i detta nya upplägg.

Bli därför inte förvånad om kommissionen upprepar kravet på att få "egna medel", kanske i form av en EU-skatt på plast eller avgifter från EU-handeln med utsläppsrätter.

Så visst förändras unionen om den fransktyska återhämtningsfonden blir verklighet.

EU skulle börja "häva sig upp" till det sjätte steget på den "integrationstrappa" som statsvetaren Sverker Gustavsson har beskrivit så väl. EU skulle inte längre vara en inre marknad, en -tullunion och en valutaunion,

utan också få drag av en ”fiskal union”.

Men hänvisningen till Alexander Hamilton leder samtidigt fel.

Återhämtningsfonden ska för det första vara tillfällig. Det handlar om en tidsbegränsad åtgärd inför en djup ekonomisk kris.

Dessutom går det inte att jämföra det tidiga statsbygget i 1790-talets USA med 2020-talets EU.

Samarbetet i EU grundas på starka nationalstater som vill och tänker finnas kvar.

Rimligare är att betrakta den nya fonden som ännu en sten i den pragmatiska, ständigt

föränderliga och problemlösande konstruktion som EU är. Ett stänk finanspolitik betyder inte att unionen är på väg att bli ett - europeiskt USA.

Fonden blir inte heller överväldigande stor. Lånen ska inte delas ut som godis, utan gå till investeringar och ”fokusera på grön och digital omställning”. Och om EU ska lyckas hålla ihop kan det faktiskt behövas särskilt stöd till länder med stora problem.

Den pågående krisen har redan förändrat balansen mellan stater och företag på den inre

marknaden. Det är delvis en följd av att EU:s stränga förbud mot statligt stöd tillfälligt har tagits bort.

Rikare stater som Sverige och Tyskland har kunnat pumpa in skattepengar i ländernas företag, vilket fattigare medlemsstater inte haft råd med. Konkurrensen på den öppna inre marknaden har snedvridits, och det kan behöva rättas till.

Allt detta gör att Sverige, Danmark, Nederländerna och Österrike, som redan har avfärdat den fransktyska idén, borde fundera ett varv till.

Är det verkligen rätt läge att blåsa till stor EU-strid om en fond som kan göra viss nytta, men vars betydelse samtidigt överdrivs av både anhängare och kritiker? Det finns gott om andra och betydligt viktigare tvister i EU.

Annika Ström Melin är journalist och fristående kolumnist i Dagens Nyheter.

Annika Ström Melin

”Sverige måste låta Merkel och Macron rädda EMU”

TISDAG 26 MAJ 2020

DN. DEBATT 20200526

Angela Merkels och Emmanuel Macrons förslag om en gigantisk krisfond för att stimulera ekonomin i EU-länder som drabbats hårt är en bra idé. Coronakrisen riskerar att driva utvecklingen i EU:s valutaunion EMU helt bortom kontroll. Det ligger inte någons intresse och Sverige bör därför inte ställa

sig i vägen för förslaget, skriver Leif Pagrotsky.

Kommer veckan som gick att gå till historien som en av de avgörande i EU:s och kanske Europas historia? Det finns en del som använder stora ord om förslaget om en gigantisk krisfond för att stimulera ekonomin i EU-länder som drabbats hårt av coronapandemin från Tysklands förbundskansler Angela Merkel och Frankrikes president Emmanuel Macron.

De två föreslår att 500 miljarder euro ska lånas upp av EU och ges i bidrag till återhämtning i

krisdrabbade EU-länder. När lånen ska betalas tillbaka ska det ske genom EU:s ordinarie budget, det vill säga av de skattemedel som medlemsländerna betalar till EU. För Sveriges del skulle vår andel av finansieringen ställa krav på budgetmedel på inte mindre än 150 miljarder kronor. I år är Sveriges bidrag till EU:s budget 43 miljarder kronor. Sverige, Nederländerna, Österrike och Danmark har kontrat genom att föreslå lån i stället för bidrag. Det sensationella är Angela Merkels helomvändning. Tyskland har aldrig för ett

ögonblick velat acceptera att tyska skattebetalare ska betala till andra länder något som kan kallas bidrag, utöver det som är EU:s generella bidrag till jordbruk, forskning eller regionalpolitik. Den tyska politiker som ens andats om sådant har riskerat avsked, antingen av sitt parti eller av väljarna. Jag tycker bidragsfonden är en bra idé. Frågan är rent av om den är tillräckligt stor med tanke på uppgiften. Eurosystemets akilleshäl är att det inte finns några mekanismer för att minska skillnaderna mellan

medlemsländerna. I längden kan en valutaunion inte fortsätta om olikheterna i ekonomisk utveckling blir för stora. En gemensam centralbank och ränta kan i längden knappast fungera utan en någorlunda gemensam finanspolitik.

Att sjösätta en valutaunion utan att lösa detta var ett allvarligt misstag. Detta är en inbyggd fundamental svaghet i valutaunionens konstruktion, som från början skarpt påpekades av till exempel tunga amerikanska ekonomer, men tyvärr möttes av kompakt förnekelse i Europa.

Särskilt allvarlig är denna brist när euroområdet råkar ut för en så kallad asymmetrisk chock, en störning som träffar områdets delar olika hårt. Det är precis en sådan som inträffat nu. Italien och Spanien har drabbats mycket hårdare än till exempel Tyskland, Österrike och Finland.

Varje försök att lindra denna ofullkomlighet i unionens konstruktion har hittills blockerats av Tyskland, där väljarna avskyr tanken på att betala för andras problem. När den ekonomiska och monetära unionen, EMU, infördes lovades

Tysklands väljare också att valutaunionen aldrig skulle bli någon transfereringsunion. Men nu föreslår Angela Merkel likafullt en gigantisk fond där Tyskland skulle bli den största finansiären. Vad är det som hänt?

Jag tror att det beror på en insikt om att situationen i valutaunionen håller på att bli akut, att krisen riskerar att driva utvecklingen helt bortom kontroll. Efter snart 20 år är divergensen mellan olika medlemsländer på väg att bli ohanterbar.

Redan efter eurokrisen för ett decennium sedan var

utvecklingen i framför allt Grekland och Italien mycket bekymmersam och nu har därutöver just Italien drabbats extra hårt av denna nya kris. EU-kommissionen förutspår i sin alldeles färska prognos att Italiens bnp krymper med nästan 10 procent i år, och att landets redan alltför stora statsskuld växer kraftigt till 160 procent av bnp. Utfallet kan mycket väl bli ännu sämre.

Möjligheterna att hantera uppkommande svårigheter begränsas samtidigt av att den tyska författningsdomstolen i

Karlsruhe har ifrågasatt handlingsmöjligheterna för euroområdet enda effektiva krisbekämpare, den Europeiska centralbanken ECB. Domstolen kräver att ECB inom tre månader redovisar att deras planerade stora köp av obligationer till stöd för finansmarknaderna är ”proportionerliga”. Annars kommer den att förbjuda tyska Bundesbank att delta. Att euroområdets oberoende centralbank skulle acceptera att enskilda medlemsländers domstolar kan överpröva deras penningpolitiks lagenlighet är

svårt att tro. Men denna soppa skadar förtroendet för att en effektiv penningpolitik mot krisen kan bedrivas.

De risker för euron som nu tornar upp sig gör det nödvändigt att agera. Insikten om allvaret tror jag har fått makthavarna i Berlin att tänka om. Efter författningsdomstolens överraskande och för Tysklands regering pinsamma inhopp känns ansvaret säkert extra tungt för Tyskland. Det handlar mer om att rädda EMU än om att kickstarta efter corona.

Eurogruppens ordförande, Portugals finansminister Mario Centeno, beskriver också förslaget som ett stort steg mot en finanspolitisk union och en välfungerande valutaunion. Det är väldigt positivt att det äntligen, 20 år efter eurons införande, tas initiativ att börja ta i denna valutaunionens akilleshäla. Men EU och EMU är inte samma sak. Det är ett ansvar för de länder som valt att utforma systemet och som valt att delta i valutasamarbetet att tillsammans utveckla och vårda det i ljuset av de problem som visat sig.

Andra EU-länder som inte ingår i valutaunionen, till exempel Sverige och Danmark, bör inte motsätta sig de ändringar i EU:s regelverk som kan krävas – så länge de inte berör oss. Valutaunionens medlemmar behöver få skapa gemensamma finanspolitiska instrument. Att EMU kraschar ligger i ingens intresse. Att svenska skattebetalare ska vara med och ta notan för valutaunionens bristande funktion vore självklart orimligt. Men lösningen är inte att förvägra EMU-länderna möjligheten att ge

varandra bidrag. De behöver den förändring som Merkel och Macron föreslår.

Vi andra ska givetvis delta i de bidragssystem som finns inom EU:s ordinarie budget. I det läge som uppstått är det rimligt att omprioritera i budgeten så att de nya behoven i coronakrisens spår kan ges kraftfullt ökat stöd. Jag tycker också att vi kan visa öppenhet för nya ideer om lånebaserade stöd utanför EU:s budget. Men bidrag för att rädda EMU ska hanteras av EMU-länderna.

Kanske har det gått tillräckligt lång tid för att EU:s makthavare ska våga rätta till de allvarliga brister som hotat eurosamarbetet ända sedan dess tillkomst. Bland kommissionärer och politiker som tidigare blankt förnekat att det skulle finnas några problem har en ny ödmjukhet börjat visa sig. En mer gemensam finanspolitik kommer att medföra nya prövningar för valutaunionens medlemmar. Men i det läge som uppstått, och som var dömt att uppstå förr eller senare, är det svårt att se att de har något annat val.

Låt oss inte stå i deras väg.

Leif Pagrotsky, tidigare bland annat närings- och handelsminister (S)

Skånsk ilska när bara danskar har fritt fram att köra över bron

TISDAG 26 MAJ 2020

Danskarna reser fritt till Skåne för att semestra, shoppa och gå på krogen. I helgen var köerna över Öresundsbron timslånga. Men svenskar får inte åka till Danmark.

– Skåne har färre döda och smittade än Köpenhamn. Det är inte logiskt att fortsätta hålla

stängda gränser och säga att det beror på smittspridningen i Sverige, säger Philip Sandberg (L), kommunalråd i Lund.

Malmö/Køge.

Den 14 mars stängde Danmark sina gränser för att stävja det nya coronavirusets spridning. Beslutet var politiskt och baserades inte på hälsomyndigheternas rekommendationer. ”Historiskt har det visat sig fullständigt meningslöst” kommenterade Sveriges statsepidemiolog Anders Tegnell beslutet.

Samtidigt som gränserna är stängda för svenskarna kan

danskarna resa fritt fram och tillbaka till Sverige.

I Malmö sitter den danska sjuksköterskan Kathrine Hornebo och väntar på sin man utanför en klädbutik i shoppingcentret Emporia. Tillsammans med de två sönerna har paret åkt till Malmö över dagen för några timmars shopping och ”hygge”.

– Vi har i stort sett varit inspärrade de senaste månaderna, det är så skönt att bara få komma ut och se andra människor, säger hon.

Nya siffror från Öresundsbrokonsortiet visar att

den danska fritidstrafiken till Sverige har tredubblats jämfört med hur det såg ut vid tiden för gränsstängningen vecka 12, och de senaste veckorna har rapporterna duggat tätt om danskar på skånska golfbanor, krogar och shoppingcentrum.

I söndags kväll, efter långhelgen, kom kulmen. Då ringlade sig en sex-sju kilometer lång kö i riktning mot Danmark med upp till två timmar väntetid vid gränskontrollen på Pepparholm, rapporterade Öresundsbrons trafikledare.

Kathrine Hornebo menar att gränsstängningen är ”overkill”. – För smittspridningens skull är det är mycket viktigare med handhygien och att hålla avstånd. De danska politikerna har tagit ett beslut som inte vilar på medicinska grunder, säger hon. Att svenskar inte kan resa till Danmark tycker hon känns märkligt.

– Jag tycker gott att regeringen kan öppna upp för Sverige nu. I Skåne har ni ju dessutom färre smittade och döda än i Köpenhamn, vi är inte det minsta rädda för att åka hit.

Några mil bort, i Ljunghusen, Vellinge kommun, kommer Johnny Lindhard vandrande längs vattnet vid 18:e hålet på den lokala golfklubben. Han ingår i ett sällskap om fyra danska par som tillbringat de senaste sex dygnen i Skåne för att umgås och spela golf. Han är också kritisk till sin regerings hållning i frågan om gränserna.

– Det är vi alla. Det är inte rätt att vi kan åka över till Sverige medan ni inte kan komma till Danmark. Det gör ju egentligen hela strategin meningslös. Särskilt eftersom arbetspendlingen till

Danmark har fortsatt med svenskar inom vården och detaljhandeln i Köpenhamn och Helsingör, säger han.

I Skåne är många upprörda över danskarnas ovilja över att öppna gränsen mot Sverige. Den 1 juli fyller Öresundsbron 20 år och nu menar skånska politiker och näringslivsföreträdare att stängningen strider mot integrationstanken som låg bakom bygget.

– I stället för att fördjupa samverkan finns det en risk att regionen krackelerar och går åt helt motsatt håll, säger Lunds

kommunalråd Philip Sandberg (L).

Häromveckan skrev han ett öppet brev till den danska statsministern Mette Frederiksen (S) där han påtalade risken för att en förstärkt lågkonjunktur, högre arbetslöshet och minskad konkurrenskraft.

– Det råder total avsaknad av regional hänsyn i debatten. Region Skåne har hälften så många döda i covid-19 per 100 000 invånare som Region Hovedstaden i Danmark. Att då som skäl för fortsatt stängda gränser säga att det beror på

smittspridningen i Sverige, det är inte logiskt, säger Philip Sandberg.

Sett till den sammantagna utvecklingen har Danmark haft betydligt färre dödsfall än Sverige. Men smittspridningen i Sverige skiljer sig stort. Medan Stockholm har många smittade och döda har Region Skåne hittills klarat sig bättre jämfört både med andra svenska regioner – och närliggande danska.

I mitten av maj hade Region Skåne åtta covid-19-relaterade dödsfall per 100 000 invånare. I Region Hovedstaden handlade det

om nästan 17 fall per 100 000 invånare, på Själland låg siffran på knappt 13.

Niels Paarup-Petersen, centerpartistisk riksdagsledamot med danskt påbrå, anser att trenden med Skånesemestrande danskar är ett bevis för ”det danska hyckleriet”.

– Man skiter fullständigt i att en massa danskar reser till Sverige och gör saker de inte får göra hemma. Men om det kommer en skåning till Köpenhamn, ja då är inställningen att alla danskar kommer att dö.

– Det är inte faktabaserat, det är rent hyckleri – sett till utvecklingen är det danskarna som smittar skåningarna, inte tvärtom, säger han.

På måndagen infördes vissa lättnader i de danska gränskontrollerna för invånare i de nordiska grannländerna och Tyskland. Det innebär bland annat att affärsresenärer och personer med en partner eller -sommarbostad i Danmark tillåts inresa (rätt att köpa fritidsbostad i Danmark har dock bara den som är bosatt eller har varit bosatt i landet i minst fem år).

Senast den 29 maj ska den danska regeringen lägga fram en plan för hur landet ska öppna upp inför turistsäsongen. Flera av landets - oppositionspartier kräver att gränsen mot Sverige förblir stängd – samtidigt som man välkomnar tyska och norska semesterfirare.

– Om det inte är hälsomässigt försvarligt att öppna gränsen mot Sverige kan svenskarna bli där de är, och så kan tyskarna komma upp, sade Jakob Ellemann-Jensen, ledare för det största oppositionspartiet Venstre, nyligen till Danmarks Radio.

Sophie Hæstorp Andersen, dansk socialdemokrat och ordförande för Region Hovedstaden, håller inte med. Hon menar att diskussionen är ”oseriös” och ”absurd”.

– Sverige har ungefär samma låga smittryck som Norge och Tyskland även om strategierna skiljer sig lite åt. Nu när det danska samhället öppnat igen är det fullständigt obegripligt varför inte skåningarna kan åka till den danska sidan och lägga pengar på restauranger och hotell.

– Vi är en gemensam region och i Köpenhamn behöver vi både den

svenska arbetskraften och turisterna, säger hon.

I kuststaden Køge, några mil söder om Köpenhamn, står fritidsfiskarna på rad längs stenpiren. Karsten Larsen vevar in fiskelinan och tittar ut över ett spegelblankt Öresund. Han berättar att han tillhör en riskgrupp, han ska snart fylla 70 och nyligen gick en gammal skolkamrat bort i sviterna av covid-19.

– Därför är min åsikt bestämd. Danmark måste hålla gränsen mot Sverige stängd! Era dödstal är alarmerande och vore jag svensk

hade jag varit rädd för mitt lands strategi.

Karsten Larsen har hört på nyheterna att Sverige har haft bland de högsta dödstalen i världen sett till befolkningens mängden den senaste veckan. Det har även Peter Skaarup, högerpopulistiska Dansk Folkepartis gruppleddare i Folketinget gjort.

– Sverige har valt en helt annan strategi för att bekämpa covid-19 och vi är bekymrade över att spridningen är så mycket större där än i Danmark och andra närliggande länder. Vi gillar

Sverige. Men vi måste äta elefanten i små bitar. Om vi ska få kontroll på situationen behöver vi vara försiktiga med att öppna mot Sverige just nu, säger han.

I en villaträdgård ett par kilometer bort från fritidsfiskarna i förbereder Rikke Dahl sin dotters födelsedagskalas.

Grusgången är krattad, de rödvita flaggorna upphängda vid ingången.

– Vi får fortfarande inte vara fler än tio personer som samlas så det är bara morföräldrarna som kommer, säger hon och berättar om en kollega som dagen före

reste till sitt fritidshus i skånska Båstad.

– Vi skojade och sa att hon inte borde få komma tillbaka. Själv skulle jag inte åka till Sverige nu. Inte på grund av smittrisken, det är mer att det känns orättvist när inte svenskarna kan åka hit, säger hon.

Vid gränskontrollen på den svenska sidan Öresundsbron vinkar passkontrollanten halt.

Han kastar ett getöga på våra pass och antyder att förmiddagen varit hektisk.

Många danskregistrerade bilar som kört in på svensk mark?

– Kopiösa mängder. Det kan inte vara många danskar kvar i Danmark nu, säger han.

Hanna Grosshög
riksnatverket@dn.se

Fakta.

Den 14 mars stängde Danmark sina landsgränser för att stoppa spridningen coronaviruset. Medborgare i andra länder har bara fått passera om man har ett giltigt skäl, till exempel arbete.

Den 25 maj infördes vissa lättnader som bland annat innebär att affärsresenärer och personer

med fritidsbostad har rätt till inresa.

Senast den 29 maj ska den danska regeringen lägga fram en plan för att börja öppna för turismen.

Flera danska oppositionspartier vill att gränsen ska öppnas för tyskar och norrmän, men inte för svenskar med hänvisning till att smittspridningen kommit längre i Sverige.

Skåne har hittills haft lägre smittspridning och dödstal per capita än Köpenhamn och Själland. Flera skånska politiker och näringslivsrepresentanter vill

att detta tas i beaktning i diskussionerna och kräver att Danmark öppnas för svenskar samtidigt som för andra länder. De svenska gränserna har under hela coronakrisen varit öppna för EU-medborgare.

Fakta.

Antal smittade och döda i covid-19 per 100 000 invånare.

Skåne

Smittade: 101

Döda: 10

Själland

Smittade: 215

Döda: 14

Huvudstadsregionen Köpenhamn

Smittade: 345

Döda: 17

Smittade och döda har jämförts med Öresundsinstitutets uppgift om regionens befolkningstal.

Källa: Folkhälsomyndigheten, Sundhedsstyrelsen i Danmark och Öresundsinstitutet

”Tumme upp” på Facebook kan vara brott mot coronalagen

TISDAG 26 MAJ 2020

I Ungern grips människor av polis för uppdateringar i sociala medier, till och med för ett ”gilla”. De anklagas för brott mot en ny lag som kan ge fem års fängelse för lögner om coronapandemin.

Många anser att lagen används för att tysta kritik mot premiärminister Viktor Orbán och hans regering.

Klockan var sex på morgonen när polisen knackade på hemma hos János Csóka-Szücs, en 54-årig förtidspensionär i Gyula, en liten stad i östra Ungern.

– Jag vet inte exakt hur många de var, men jag tror de kom i tre bilar. Hela lägenheten var full av poliser, både uniformerade och civilklädda, berättar Csóka-Szücs, som är medlem i oppositionspartiet Momentum, för DN via en tolk.

Poliserna upplyste honom om att de skulle göra husrannsakan på grund av en uppdatering han hade gjort på Facebook.

– När jag frågade vad de menade svarade de bara ”du minns säkert”. Jag lämnade över min dator och telefon. De lät mig ta mina morgonmediciner och sedan tog de mig till polisstationen. I dagarna har Viktor Orbán suttit exakt ett decennium vid makten som Ungerns premiärminister. Det har på många sätt varit tio framgångsrika år: tillväxten har varit bland de högsta i EU och arbetslösheten har minskat rejält. Men samtidigt har Orbán och hans nationalkonservativa parti Fidesz – stödda av två tredjedelars majoritet i

parlamentet under de två senaste mandatperioderna – gradvis monterat ner demokratiska institutioner som ses som grundläggande i EU. Vallagar har skrivits om på ett sätt som gynnar Fidesz. Domstolars oberoende har kringkurits. Medier har förts in under regeringens kontroll. För detta har Ungerns regering fått skarp kritik – från EU-kommissionen, från enskilda EU-länder och från den inhemska oppositionen. En oberoende och respekterad organisation som Freedom house klassar inte längre

Ungern som ”fullvärdig demokrati”.

Men Orbán har genomgående viftat bort kritiken som orättvis och illasinnad, som orkestrerad av George Soros, den ungerskfödde finansmannen och filantropen som han har gjort till sin fiende nummer ett.

Och denna vår har han valt att flytta fram sina positioner ytterligare med coronapandemin som förevändning.

I slutet av mars klubbade parlamentet i Budapest en särskild ”coronalag” som gav regeringen befogenhet att styra

genom dekret under obestämd tid. En enig opposition röstade emot, med motiveringen att de ville ha ett slutdatum för lagen.

Den ungerska nödlagen går betydligt längre än motsvarande lagar som har antagits i andra europeiska länder under pandemin. Kritiken mot den har varit hård, och i förra veckan backade Orbán: på tisdagen läggs ett lagförslag om att avsluta regeringens speciella maktbefogenheter fram i parlamentet.

Men även om dekreten försvinner så har denna vår inneburit

förändringar i Ungern av mer permanent natur.

Ett exempel är att alla politiska partier har frångåtits hälften av sina statsbidrag, samtidigt som stora delar av ett ekonomiskt räddningspaket har gått till företag och oligarker som står Fidesz nära.

Staten har också tagit över en stor del av kommunernas inkomster. Det är ett hårt slag, inte minst för de många städer – bland dem Budapest – som styrs av oppositionen.

Men allra mest omdiskuterad är en ”munkavlelag” som klubbades

samtidigt med den mer övergripande nödlagen. Denna kan ge fängelsestraff på upp till fem år för den som sprider ”falsk information” om pandemin.

I praktiken, visar det sig, kan sådan information egentligen vara en vanlig åsiktsyttring – nämligen kritik mot de styrande.

Som i fallet med János Csóka-Szücs. Han säger att det var borgmästaren i hans lilla stad som ”tjallade” för polisen.

– Jag delade en uppdatering av en oberoende EU-parlamentariker och la till en kommentar om att i vår stad hade 1 170 patienter fått

lämna sjukhuset för att frigöra sängar för pandemin, säger Csóka-Szücs till DN.

– Jag sa till folk att vara med på en demonstration mot den grymma behandlingen av sjuka patienter. Och protesten var lyckad – vi körde tre varv runt stadshuset och tutade med våra bilar.

Borgmästaren i Gyula, som är medlem i Fidesz, uppskattade uppenbarligen inte den fredliga aktionen.

Och även på många andra håll i landet har medborgare tagits in för förhör för liknande ”brott”.

Det händer att folk blir uppringda av polisen för att de ”lajkar” något på sociala medier. Enligt vad DN erfar har flera förlorat sina jobb. Ofta verkar det handla om att statuera exempel, och landets högsta polisledning säger öppet att den vill att folk ska inse att myndigheterna ”kontinuerligt övervakar internet”.

När András Kusinszki, en man i norra Ungern, greps för kritik i sociala medier mot regeringens beslut att lätta på restriktionerna, lades en video när han ledsagas in i en polisbil genast ut på polisens

egen Youtubekanal. Den fick 75 000 visningar på ett par dagar.

– Coronalagen är ännu ett kraftfullt verktyg för Orbán för att kontrollera samhället, säger Edit Zgut, en ungersk statsvetare verksam vid universitetet i Warszawa.

– Poängen med att gripa folk är inte nödvändigtvis att de sprider ”falsk information”, utan att skapa en nedkylande effekt på yttrandefriheten i Ungern, inte bara bland journalister utan bland vanliga medborgare också.

Ungern har, precis som de flesta av sina grannländer, klarat

pandemin relativt bra så här långt. På måndagen hade landet 3 756 bekräftade fall av smitta och 491 döda i covid-19.

I vilken mån dessa siffror kan tillskrivas regeringens åtgärder – med bland annat utgångsförbud och skolstängningar – är för tidigt att säga.

Men den ”falska information” som polisen nu försöker stoppa handlar ytterst sällan om antalet smittade och döda, utan oftast om tillståndet i den ungerska sjukvården.

Den är omvittnat eftersatt. En opinionsmätning som gjordes

strax före coronavirusets ankomst visade att 63 procent av ungrarna – bland dem hela 40 procent av Fidesz anhängare – ansåg att sjukvården har blivit sämre under Orbáns senaste tio år vid makten. Detta är också bakgrunden till regeringens kanske mest kontroversiella beslut i coronakrisen. I början av april fick alla sjukhus åtta dagar på sig att tömma 60 procent av sina allmänt finansierade sängar. Resultatet blev att tusentals patienter, många av dem svårt sjuka, fördes hem. Ett okänt antal

tros ha avlidit som en följd av detta.

Amulansföraren Athina Nemeth i Budapest säger till Financial Times att av tio patienter hon hade haft hand om sedan mitten av april hade nio dött efter att ha skickats hem från sjukhuset. Och det är just sådant János Csóka-Szücs och många andra har protesterat emot – och gripits av polis. Jag frågar honom om han vågar fortsätta säga sin mening på Facebook.

– Mig skrämmer de inte. Jag greps redan för 33 år sedan av kommunisterna för att jag

vägrade delta i en av deras högtider. Så nog kommer jag att fortsätta att säga vad jag tycker även om borgmästaren tycker annorlunda.

Regeringen hävdar bestämt att den nya lagen mot falsk information är en nödvändig åtgärd mot smittspridningen. Och den pekar på att de flesta som har gripits har släppts, vilket ses som ett tecken på att ”rättsstaten fungerar”.

I ett inspelat tal som sändes till EU-parlamentet nyligen förklarade justitieminister Judit

Varga att lagen inte alls begränsar ungrarnas yttrandefrihet:

”Ingen kan seriöst hävda att yttrandefriheten omfattar avsiktlig spridning av lögner, särskilt när det försvagar vårt försvar mot pandemin.”

Ändå är många ungrare mer försiktiga nu och frågar sig om det är värt att hamna i klammeri med rättvisan för en kritisk nätkommentar.

Så här säger statsvetaren Edit Zgut:

– Budskapet som sänds ut är att det är bättre att ducka än att kritisera regimen. I framgångsrika

auktoritära hybridregimer
behöver man inte fängsla folk i
stor skala. Det räcker med att
avråda folk från att kritisera
landets ledning.

Ingmar Nevéus

**Fakta. Orbán deklarerade seger
mot viruset**

De första fallen av konstaterad
coronasmitta i Ungern
offentliggjordes den 4 mars. De
smittade var två iranska studenter.
Antalet smittade var den 25 maj 3
756.

Den 11 mars utlyste regeringen
undantagstillstånd. Från den 16

mars stängdes alla skolor och
bara livsmedelsbutiker och apotek
tilläts ha öppet efter klockan 15 på
dagen. Samtidigt stängdes
gränserna för alla utom ungerska
medborgare. Senare blev det
obligatoriskt att bära skyddsmask
i kollektivtrafiken i Budapest.

Den 30 mars antogs en nödlag
som gav regeringen rätt att styra
genom dekret under obestämd tid.
Lagen antogs av regeringspartiet
Fidesz och ett koalitionspartis
ledamöter som har två
tredjedelars majoritet.

Lagen har fått hård kritik och
jämförts med en statskupp. Under

denna vecka väntas styret genom dekret formellt upphöra.

Den 16 maj deklarerade premiärminister Viktor Orbán att Ungern hade vunnit kampen mot coronaviruset. Därefter har nedstängningen gradvis lyfts i landet.

Upprorsgeneralen tvingad till reträtt i inbördeskriget

TISDAG 26 MAJ 2020

Krigsherren Khalifa Haftar, som med stöd av ryska legosoldater har försökt invadera Libyens huvudstad Tripoli, har slagit till reträtt. Den 76-årige Haftar har i över ett års tid bombat och beskjutit miljonstaden Tripoli och därmed ökat på Libyens kaos.

”Att inta Tripoli kommer att ta två veckor, högst ... Ingen får retirera.

Den som slår till reträtt blir skjuten i huvudet”.

Orden kommer från general Khalifa Haftar och han uttalade dem för drygt ett år sedan, i april 2019, när hans så kallade Libyska nationella armé (LNA) inledde sin offensiv mot Libyens huvudstad Tripoli.

I dag är dock reträtten ett faktum. Fälttåget mot Tripoli blev inte det blitzkrieg som Haftar hoppades på. I stället ett nötande ställningskrig där civila ofta hamnat i korselden. Och där de utländska aktörerna ständigt har blivit fler.

Det anses klarlagt att Haftars armé haft stöd av ryska legosoldater från det beryktade säkerhetsföretaget Wagnergruppen. Men på måndagen backade den ryska hären från striderna i Tripoli och flögs österut i tre trupptransportplan. De landade först i staden Bani Walid som ligger cirka 15 mil sydväst om Tripoli. Enligt borgmästaren i Bani Walid flög de ryska soldaterna sedan vidare till Jufradistriktet i libyska öknen. Det var på måndagen oklart om de därefter lämnade Libyen.

Ryssland har hela tiden förnekat att de har militär närvaro i Libyen, men detta motsägs bland annat av en hemligstämplad FN-rapport som läckt ut till internationella nyhetsmedier. LNA-armén har också fått ryska vapen, bland annat det avancerade luftförsvarssystemet Pantsir-S1 som ska slå ut regeringsarméns stridsflyg.

Men det är inte bara Ryssland som deltar i det libyska inbördeskriget. Regeringsarmén inom GNA har sedan ett drygt halvår tillbaka militärt stöd från Turkiet, som skickat trupper. Bland de

turkiska stridande finns 2 000 man från den så kallade Syriska nationella armén, en samling av miliser fientliga mot Syriens president Bashar al-Assad.

Turkiet hoppas få del av Libyens territorialvatten i Medelhavet, där det finns olje- och gasfyndigheter. Khalifa Haftar anklagar den av FN godkända regeringssidan för att samarbeta med islamistorganisationen Muslimska brödraskapet. Men enligt bedömare handlar hans plan att erövra Tripoli snarare om egna maktambitioner – och kontroll

över Libyens betydande oljeresurser.

Haftar stöder formellt den så kallade Tobrukregeringen som konkurrerar med det FN-stödda styret i Tripoli. Men inom Libyska nationella armén är det den militära snarare än den politiska makten som talar.

General Haftar har också visat sig ytterst ovillig att kompromissa vilket har lett till att omvärldens försök att medla hittills misslyckats. Ett internationellt toppmöte i Berlin i januari, där både Rysslands president Vladimir Putin och hans turkiske

kollega Erdogan deltog, slutade i fiasko sedan Haftar vägrat medverka i samtalen.

I helgen talade USA:s president Donald Trump i telefon med Turkiets Erdogan om utvecklingen i Libyen. Trump underströk att det behövdes en ”snabb nedtrappning” i kriget, utan att gå in på hur detta ska gå till.

USA står inte särskilt högt i kurs i Libyen efter Natos medverkan i störtandet av envåldshärskaren Muammar Khaddafi år 2011. Efter att Khaddafi dödats av upprorsmän hösten 2011 lämnade

USA Libyen åt sitt öde, något som anses ha bidragit till dagens kaotiska situation med två rivaliserande regeringar.

I Libyens huvudstad Tripoli är osäkerheten stor om vad som ska hända efter Haftars reträtt. Det säger 42-årige Ibrahim Gasuda till DN.

Gasuda har varit politisk flykting i Sverige i elva år men återvände till sitt hemland år 2011 för att delta i upproret mot Khaddafi. Nu är han en av dem som tvingats fly från sitt hem för att inte hamna i kläm mellan de stridande trupperna.

– Jag tror att Khalifa Haftar bara vill vinna tid för att omgruppera. Han kommer att göra nya försök att inta Tripoli, säger Ibrahim Gasuda på telefon.

Han säger att civila områden beskjutits och bombats av Haftars trupper i flera månader, och att det varit ständig brist på grundläggande saker som el, gas och värme.

– Innan de drog sig tillbaka placerade de ut sprängladdningar och minor i husen. De har också minerat vägarna, säger Gasuda.

Saeed Alnahhal

saeed.alnahhal@dn.se

Erik Ohlsson

Fakta. Maktspelarna i Libyens krig

Samförståndsregeringen
Förkortas GNA efter engelskans
”government of national accord”.
Betraktas av FN som Libyens
legitima regering och leds av
Fayez al-Serraj, en 60-åring med
rötter i en av landets mäktigaste
familjer. GNA stöds även militärt
av Turkiet och Qatar.

Libyska nationella armén (LNA)
Leds av generalen Khalifa Haftar,
tidigare lojal med mångårige
envåldshärskaren Muammar

Khaddafi. Haftar anser att GNA är
för eftergivet mot islamister. LNA
stöds av bland andra Förenade
Arabemiraten, Ryssland,
Saudiarabien och Egypten.

Tobrukregeringen

Sitter i Tobruk i östra Libyen och
har sin grund i parlamentet som
valdes efter att Khaddafi störtats
2011. Stöder LNA.

Jihadister

Framför allt IS, som tidvis
kontrollerat delar av Libyen men
nu fördrivits och återgått till
gerillakrig.

Stammar

Libyen har cirka 140 stammar. Deras lojalitet mellan de större maktblocken är flytande. Samma sak gäller för de beväpnade kriminella grupperingar som finns i de större städerna. DN

Nya chefen för HD lojal med Kaczynski

TISDAG 26 MAJ 2020

Polens president Andrzej Duda utnämnde på måndagen Malgorzata Manowska till ny ordförande i Högsta domstolen. Hon utnämndes trots att hon fick stöd av endast en minoritet av domarkollegiet. Men hon är känd som en lojal supporter till det regerande nationalkonservativa partiet Lag och rättvisa, PIS.

I och med utnämningen av Manowska, en nära allierad till

justitieministern Zbigniew Ziobro, har PIS och partiledaren Jarosław Kaczyński ytterligare cementerat sin kontroll över rättsväsendet. Tidigare har PIS fyllt Författningstribunalen med sina anhängare. Presidenten hade av HD:s kollegium på 95 domare fått fem kandidater att välja mellan, där Manowska endast fick 25 röster. Den enda kandidaten som – med 50 röster – fick majoritetens stöd var Włodzimierz Wrobel. Men han har uppfattats som en stark röst för rättssäkerhet och en tredelning av statsmakten

(lagstiftande, verkställande, dömande). Han var i och med det öppet kritisk mot PIS-regeringens försök att gradvis politisera de domstolar som egentligen ska vara oberoende. Därmed var juristprofessorn och domaren Wrobel alltför självständig för att kunna accepteras av Kaczyński. President Duda, som alltid gör som Kaczyński vill, körde över HD-kollegiet. Annorlunda är det med Manowska, som förutom en lång domarkarriär, också under en tid var vice justitieminister under

Zbigniew Ziobro, vilket i dagens polariserade Polen många ser som en politisk belastning.

Den invändningen kommenterade hon i samband med en utfrågning inför HD:

– Jag hade kontakt med politiker, och det är ingen hemlighet ... efter sju månader i ministeriet återgick jag till att döma och jag har aldrig uttalat mig om politik.

En av Polens mest respekterade domare, juristprofessorn Andrzej Zoll, som bland annat har varit ordförande i

Författningstribunalen och polsk

JO, uttalade sig negativt om utnämningen av Manowska:

– Det var inte bara fel i proceduren, utan beslutet har ingen laglig grund, eftersom domarkollegiet inte fick fatta beslutet. Det var på samma sätt som man gjorde med Författningstribunalen.

Presidenten utgick från partiets intresse, och inte vad som är bra för staten, sade Zoll till tv-kanalen TVN.

Michael Winiarski

Erik de la Reguera: Britternas tålamod med Cummings snart slut

TISDAG 26 MAJ 2020

**Boris Johnsons chefsstrateg
Dominic Cummings tvingades
på måndagen offentligt försvara
sina omstridda resor inom
landet.**

**Men frågan är om det räcker.
Efter två månaders
nedstängning är britternas
tålamod närmast obefintligt
med högt uppsatta medarbetare
i regeringen som tar sig friheter
som andra inte har.**

Han har kallats ”karriärpsykopat” och blir utbuad av grannar i kvarteret där han bor.

Konservativa politiker har krävt hans avgång – för att inte tala om oppositionen, som blixtrar av ilska. Så vitt skilda tidningar som Daily Mail och The Guardian vill att han får sparken.

Boris Johnsons chefsstrateg Dominic Cummings väcker onekligen känslor. Han har ridit ut stormar förr, men den här är tveklöst en av de värsta.

– Jag ångrar inte det jag gjorde. Jag är inte överraskad över att folk är arga, med tanke på hur

medierapporteringen sett ut. Men jag hoppas att de inser nu att det här var en komplicerad situation med många svåra avvägningar, sade Cummings vid en hastigt sammankallad presskonferens på måndagen, där han grillades rejält.

Dominic Cummings fru, journalisten Mary Wakefield, fick symtom den 27 mars – samtidigt som Boris Johnson och hälsominister Matt Hancock insjuknade i covid-19 – och paret tog då sin fyraårige son och körde drygt 40 mil till Durham i norra

England, där Cummings familj bor.

– Det gjorde vi för att vår son skulle kunna få omvårdnad om vi båda blev allvarligt sjuka. Som jag ser det är det i enlighet med de legalt bindande regler som gäller, sa Dominic Cummings.

Frågan är om den förklaringen räcker.

I helgen framkom uppgifter om fler resor. Vittnen placerar honom vid Barnard Castle i norra England den 12 april. Två dagar senare i London. Och den 19 april har ett vittne placerat Cummings i Durham i norra England på nytt.

– Besöket i närheten av slottet var bara ett test för att se om jag kunde köra ordentligt. Och den sista uppgiften är helt falsk. Det går att bevisa med hjälp av min mobil och CCTV-bilder, sa Cummings.

Sista ordet är knappast sagt i denna affär.

Och tålamodet hos många briter är på upphällningen.

I Storbritannien går man nu in på tionde veckan med hårda restriktioner, stängda pubar, restauranger och risk för att bötfällas av polisen för den som dristar sig ut av fel anledning.

Premiärminister Boris Johnson menar att Cummings hade ett rimligt skäl för sin långresa, och att hans rådgivare bara följt ”sina faderliga instinkter”.

Samtidigt kräver Johnson av briter att de uthärdar ytterligare en tid av total nedstängning. Medan Italien, Spanien, Frankrike och andra länder i Europa lyfter utgångsförbuden och öppnar affärsinrättningar, håller briter fast vid restriktionerna. Skolor ska få börja öppna den 1 juni, men i övrigt håller Boris Johnson hårt i bromsen.

Många gör sitt bästa för att respektera reglerna. Men ska man orka härda ut krävs som allra minst att landets ledare föregår med gott exempel.

Det har inte minst en rad beteendevetare påpekat, som anlitats som rådgivare av den brittiska regeringen. En av dem är Stephen Reicher, professor i socialpsykologi:

”Var öppna och ärliga, sa vi. Det struntade de i. Visa respekt för folk, sa vi. Det struntade de i. Se till att alla behandlas lika, sa vi. Det struntade de i. Var

konsekventa, sa vi. Det struntade de i”, twittrade Reicher i söndags. När detta skrivs stöttar premiärministern fortfarande sin omstridde chefsrådgivare.

Skälet är åtminstone delvis att Cummings – trots sin arrogans och sina utrensningar bland tjänstemännen på 10 Downing Street – faktiskt är en erkänt briljant politisk strateg. Han låg bakom både Boris Johnsons strategi i brexitförhandlingarna och den dramatiska valsegern förra året.

Den som sett filmen ”Brexit: The Uncivil War” minns honom som

den excentriska hjärnan bakom lämna-kampanjens sensationellt framgångsrika valrörelse 2016. Cummings har varit omtyckt bland brexitförespråkare, som sett en antihjälte i honom – en man på ständigt korståg mot etablissemanget.

Det som gör denna skandal så svår att hantera för honom är att han är på väg att bli själva sinnebilden för det arroganta, maktfullkomliga etablissemanget som han sagt sig bekämpa.

Erik de la Reguera
erik@delareguera.se

WHO stoppar försök med Trumps medicin

TISDAG 26 MAJ 2020

WHO stoppar nu tills vidare alla försök med att ge malariamedicinen hydroxiklorokin till covid-19-patienter. USA:s president Donald Trump har både fört fram medicinen som ett möjligt botemedel och sagt att han själv har tagit den.

WHO-chefen Tedros Adhanom Ghebreyesus sa på måndagen att

de tester som hittills gjorts med malariamedicinen hydroxiklorokin visat att den ser ut att öka dödligheten hos de patienter som har fått den. Något som också tidigare har rapporterats.

De försök som WHO deltagit i och där medicinen använts stoppas nu tillfälligt.

– Vi stoppar detta som en säkerhetsåtgärd, sa Michael J. Ryan, Världshälsoorganisationens ansvarige för WHO:s krisberedskap.

Enligt Neuro Science News har patienterna fått problem med

hjärtrytmerna. Av 100 000 patienter sjuka i covid-19 fick 15 000 hydroxiklorokin. Dessa visade sig ha sämre chans att tillfriskna och överleva än de som inte fått malariamedicinen.

Clas Svahn

Fler flickor könsstympas när samhället stänger

TISDAG 26 MAJ 2020

Somalia. Knivar, rakblad och glasskärvor. Det är verktyg som kan användas för att könsstympla flickor. I Somalia ökar ingreppen i coronavirusets spår – där personer som livnär sig på sedvänjan går från dörr till dörr för att erbjuda sina tjänster. Omkring 97 procent av alla flickor i Somalia könsstympas när de är

mellan 5 och 11 år, enligt FN:s barnfond Unicef.

Nu ser Plan International ser en stor ökning av antalet ingrepp sedan delar av samhället stängt ned för att tackla utbrottet.

Dörrknackarna drivs av ekonomisk desperation samtidigt som många familjer passar på att utnyttja att skolorna håller stängt, eftersom det kan ta flickorna flera veckor att återhämta sig.

TT

Iranskt bränsle i hamn i Venezuela

TISDAG 26 MAJ 2020

Venezuela/Iran. Det första av fem iranska fartyg på väg mot Venezuela med bränsleleveranser har nått fram och lagt till vid raffinaderiet El Palito, uppger det engelskspråkiga iranska mediebolaget Press TV. Även sajten Tankertrackers uppger att fartyget nått fram till raffinaderiet. Leveransen sker i trots mot USA:s kraftiga sanktioner mot båda länderna.

TT-Reuters

Polacker lurade av felmärkt gurka

TISDAG 26 MAJ 2020

Polen. Den polska livsmedelskedjan Biedronka har systematiskt lurat sina kunder genom att märka utländska grönsaker som polska, enligt Polens konkurrensmyndighet, som nu inlett en utredning mot företaget. Bland annat har belgiska morötter och ukrainska gurkor försetts med polsk märkning, ett drag som

konkurrensmyndigheten tror beror på att Biedronka velat profitera på många polackers ”patriotiska” shoppingvanor den senaste tiden.

TT-Reuters

Spanien lockar med bikini-emoji

TISDAG 26 MAJ 2020

Spanien. Den 1 juli öppnar Spanien för utländska turister. ”Vi ser fram mot att välkomna er”, skriver utrikesminister Arancha González i ett Twitterinlägg, kryddat med emojis med bikini och solglasögon. En av Europas hårdaste nedstängningar håller på att lättas upp. Spanien, ett av världens mest besökta turistländer, stängde stränder och hotell i mitten av mars och två

veckors karantän har införts för besökare från andra länder på grund av cottonapandemin.

TT-Reuters

Biden bröt coronaisoleringen

TISDAG 26 MAJ 2020

USA. Joe Biden, Demokraternas kandidat i det amerikanska presidentvalet, lämnade på måndagen sitt hus för det första offentliga framträdandet på över två månader. Tillsammans med hustrun Jill Biden besökte han ett minnesmärke över krigsoffer i New Castle, Delaware.

– Tack för era tjänster, sade Biden när han lade ner en krans med

anledning av Memorial Day, då USA hedrar stupade soldater. På grund av coronapandemin har den 77-årige politikern sedan den 15 mars bedrivit sin valkampanj online från hemmet i Wilmington.
TT-AFP

Grönt ljus för gym och bad i Italien

TISDAG 26 MAJ 2020

Italien. I större delen av Italien öppnar nu gym och badhus, enligt den italienska nyhetsbyrån Ansa. För att undvika smitta införs dock hårda regler för verksamheterna, bland annat måste gymbesökare hålla två meters avstånd till varandra, och simanläggningarna får inte släppa in fler badgäster än att varje person har sju kvadratmeter bassängyta för sig själv.

Tysk VW-dom ändrar inte svenska biljättens syn

TISDAG 26 MAJ 2020

Den tyska biljätten Volkswagen måste betala skadestånd till en tysk bilköpare, sedan företaget 2015 ertappats med att ha manipulerat utsläppsnivåer i tusentals dieslbilar. Det slår Tysklands högsta domstol Bundesgerichtshof (BGH) fast i en dom, rapporterar tyska medier. Volkswagen förlorade därmed ytterligare en dom i spåren av

avgasfusket som avslöjades 2015. Men för svenska bilägare har den tyska domen ingen betydelse, i alla fall inte enligt svenska Volkswagen.

TT

Krastevs tröstande budskap är att det inte måste gå käpprätt åt skogen

ONSDAG 27 MAJ 2020

Efter pandemin kommer ekonomin att bli den stora frågan, och det är först då vi ser hur illa det kommer att gå. Så kan man i korta drag sammanfatta Ivan Krastevs långa essä om coronakrisen, "Är morgondagen redan här? Hur pandemin förändrar Europa".

Statsvetaren från Bulgarien har på senare år blivit en av Europas - intellektuella fixstjärnor, och hans essä följer samma mönster som de tidigare böckerna "Efter Europa" och "Ljuset som försvann": korthuggen analys och försök att förutse en kommande utveckling. Det är svårt att spå, särskilt om framtiden, och det är nog snarare för sina nedslag i nuet som Krastevs skrift har sina största poänger. Författaren har med sin familj fattat det hastiga beslutet att återvända till Bulgarien, trots att de stortrivts i Wien. Han menar

att det säger någonting om coronakrisens natur att den föder sådan hemlängtan, och 200 000 utflyttade bulgarer har gjort detsamma.

Från denna horisont märks en ny ”folkhälsonationalism” som ersatt en tidigare kulturell nationalism. Den är territoriell, gränserna är nu stängda också för bulgarer i utlandet, medan ödet på ett annat sätt är gemensamt för alla på samma ställe.

Boken är dock framför allt en reservation mot att dra för stora växlar på sådana tidiga trender. Dels för att pandemin är

övergående, dels för att den i sitt initialskede mötts med de verktyg som staten plockat fram vid 2000-talets tidigare kriser. Övervakningen från kriget mot terrorismen, statliga spenderbyxor och billiga krediter från finanskrisen samt stängda gränser från flyktingåret 2015. Nu får vi mer av allt det ovanstående. Till en början trodde också Krastev att coronakrisen skulle bli som de tidigare med extra allt, och att vi därför skulle komma att se ytterligare uppsving för nationalistisk främlingsfientlighet

och ökat inflytande i världen för auktoritära samhällsmodeller. Nu ser han i alla fall några indikationer som inte tyder på det. De auktoritära nationalistledarna har varit påfallande obekväma inför covid-19, och de länder som mer eller mindre vägrat medge dess existens har haft auktoritära ledare, som Brasiliens Bolsonaro. Krastev gör en intressant distinktion mellan oro och rädsla. De auktoritära populisterna har varit bra på att exploatera oro, denna är diffus till sin natur eftersom den rör farhågor om

framtiden och vad som komma skall. Coronapandemin väcker däremot rädsla, den är konkret och fokuserad på nuet, och i en sådan situation vänder vi oss snarare till experter och teknokrater som kan antas veta vad som bör göras. Inte heller Kina har lyckats framstå som handlingskraftigt. Landets propagandaoffensiv har synats och lett till ilskna motreaktioner när manipulerandet av politiska processer i andra länder avslöjats. Få har dessutom så mycket att förlora på en värld med minskade

handelsflöden som Kina, med ledare som rättfärdigat sitt styre med att det levererar tillväxt.

Landets växande repression bygger inte på självförtroende, utan på att Kommunistpartiets ledare är desperata och paranoida.

Västvärldens demokratier är också illa tilltufsade av tidigare kriser och hur de har hanterats. Krastev är dock inte orolig för att nuvarande tillfälliga och långtgående restriktioner ska bli permanenta – även om han menar att länder som imiterat varandra genom omfattande

nedstängning gjort detta mer för att slippa kritik än för att de vetat att det varit klokt.

Riskerna ligger snarare i efterverkningarna, och då särskilt om växande klyftor, arbetslöshet och fortsatt stagnation präglar ekonomin. Då lär oron och missnöjet bli dominerande igen. Sju avslutande paradoxer underbygger svårigheten att säga vilket håll utvecklingen tar framöver. Bland annat har krisen med avbrutna leveranskedjor påvisat en svaghet i globaliseringen, men pandemin är

samtidigt ett problem som förenar oss globalt.

Ett visst hopp finns i att de åtgärder som rullats ut under 2000-talet med övervakning, stängda gränser och kreditexpansion blir så omfattande att vi också noterar dess nackdelar. Då kan framtiden komma att ta en annan riktning än vårt nära förflutna.

Mattias Svensson
mattias.svensson@dn.se

”Det finns ingen återgång till det normala med Kina”

ONSDAG 27 MAJ 2020

DN. DEBATT 20200527

Det finns de som bara ser världen i siffror och kvartalsrapporter – som menar att vi inte har råd att stå upp mot Kina. Att det kommer att kosta oss för mycket att bryta lukrativa handelsavtal och säkra vårt industriella oberoende. Men det är inget mot det pris vi kommer att få

betala om Kina blir världsdominant, skriver Ebba Busch (KD) och David Lega (KD).

Efter Sovjets fall trodde de flesta att det bara var en tidsfråga innan Kina skulle följa övriga världen mot demokrati och frihet. Man trodde sig kunna bistå till en sådan förändring genom fri handel, ökat utbyte och goda internationella relationer. Efter 30 år måste vi nu konstatera att denna strategi misslyckats. Kina är i dag farligare, både ekonomiskt och militärt, och längre från att demokratiseras än

1989. Den kinesiska eliten har använt västvärldens goda vilja för att berika sig själv, öka förtrycket av det egna folket och ta kontrollen över viktiga delar av den globala ekonomin. Coronakrisen visar hur olycksbådande denna utveckling är men det finns fortfarande tid att stoppa den kinesiska imperialismen. De senaste veckorna har relationerna mellan Kina och USA försämrats efter att Vita huset menar att man funnit tecken som pekar mot att coronaviruset av misstag läckt från ett kinesiskt

laboratorium. Men huruvida det är så eller om viruset kom från den nu ökända djurmarknaden är till syvende och sist irrelevant. För oavsett pandemins exakta ursprung så ljög, fördröjde och vilseledde Kina världen om viruset och dess farlighet.

Vi vet nu att den kinesiska regimen tystade dem som försökte slå larm. Att man teg om hur kraftig smittspridningen var och censurerade sökord på internet. Att man tycks ha undanhållit information om att viruset kunde spridas från människa till människa och dolt hur många i

landet som verkligen har dött. I stället för att snabbt sätta in åtgärder och uppmärksamma världen på faran lät Kina smittan spridas vidare ut ur landet och utövade diplomatiska påtryckningar för att andra länder skulle hålla sina gränser öppna. Samtidigt pekar handelsdata på att man ströp exporten och ökade importen av medicinsk utrustning. Ansvaret för denna pandemi ligger till fullo i knät på den kinesiska regimen. För att förstå varför de agerar på detta sätt måste man inse att Kina i dag är en kleptokratisk och

imperialistisk stat. Mer än någon annan regim är den kinesiska eliten besatt av pengar, prestige och makt. Den har infört det värsta massövervakningssamhället världen någonsin skådat för att kunna nedtrycka sin befolkning. Den har satt närmare en miljon uigurer i koncentrations- och omskolningsläger och kidnappat kritiker i andra länder och fört dem till Kina för att döma dem för fiktiva brott – som till exempel svenska Gui Minhai. Bara det senaste året har vi fått se Kina stärka sina imperialistiska

ambitioner. Kina rustar militärt, har försökt ta makten i Hongkong och bedriver i praktiken hybridkrigföring mot Filippinerna i Sydkinesiska havet. Samtidigt använder den kinesiska regimen sin ekonomiska makt för att köpa upp strategiskt viktiga företag och infrastruktur i utlandet. I dagarna bekräftades att Kina köper stora andelar i Norwegian. Den kinesiska regimen har ingen respekt vare sig för internationell rätt eller mänskliga rättigheter. Trots regimen's nationalistiska fasad har den inte heller någon kärlek till sitt eget folk. För att

behålla sin prestige offrade regimen med öppna ögon människor i Wuhan och det är inte första gången man agerar så. Redan under Peking-OS fick myndigheter reda på att kinesiska storföretag sålde bröstmjölk ersättning som drygats ut med giftiga ämnen. Men i stället för att begära omedelbar återkallelse av pulvret skickade man order om att allt skulle tystas ner. Över 300 000 barn drabbades. 50 000 blev inlagda på sjukhus. Spädbarn dog av njursvikt. Medan västvärlden hyllar människovärdet så offrar

kinesiska regimen kinesiska spädbarn för bra press. Nu försöker Kina desperat tysta kritik i utlandet genom påtryckningar, ekonomiska muskler och desinformationskampanjer. Att WHO kröker ryggen för Kina i Taiwanfrågan är nu vida känt. Men alltför få känner till att WHO också sprider kinesiska talepunkter om hur lyckat dess arbete mot viruset varit. Det är talande att två av WHO:s goodwillambassadörer är kinesiska lakejer. Den ena är diktatorns fru. Den andra är en

inflytelseagent betalad för att sprida desinformation utomlands. Kina använder mycket medvetet vår medmänsklighet och vår omsorg om minoriteter emot oss. Man har satt i system att anklaga dem som riktar kritik mot landet för att vara "rasister". Man har sett att det är ett effektivt verktyg för att förvandla diskussioner om Kinas brott mot mänskliga rättigheter till en metadiskussion om etiketter.

Vi tar starkt avstånd från den rasism och främlingsfientlighet som drabbat personer med östasiatiskt ursprung. Det

kinesiska folket är regimens första och värst drabbade offer. Men man bör veta att någon genuin oro för rasismens ondska finns inte hos den kinesiska ledningen, som passivt accepterar öppen rasism mot utlänningar i det egna landet. Faktum är att Kinas regim inför de egna medborgarna hävdade att viruset planterades i landet av utlänningar och vände bort blicken när personer med afrikansk bakgrund kastades ut från sina lägenheter, stoppades från att handla i livsmedelsbutiker och förvägrades vård. Diskrimineringen av svarta har

blivit så omfattande att flera afrikanska länder skickat öppna diplomatiska protester till Kina. Exempelen är många på Kinas försök till desinformation. Man har hävdats att Sverige hotar den internationella folkhälsan och att Australien är rasistiskt för att vilja ha svar på virusets ursprung. Kina vill nu gärna måla upp sig självt som räddaren i nöden som kommer med medicinsk utrustning. I realiteten vägrar regimen att dela med sig av information om viruset som skulle möjliggöra ett framtida vaccin och hotar i statsmedier andra länder

med att om de blir för kritiska kommer de medicinska exporterna att strypas. För regimen är pandemin en möjlighet att öka sin makt – inte visa medmänsklighet. Kina är ännu inte den ledande globala aktören. Det finns fortfarande tid för väst att ändra den strategi som misslyckats de senaste 30 åren. Det handlar om att i den fria världen säkra tillgången till grundläggande logistikkedjor. Att sätta hårt mot hårt kring kinesiskt industrispionage. Och skapa rättvisa konkurrensvillkor mellan

européiska och kinesiska företag. Sverige kan inte göra detta ensamt. I denna fråga behöver vi samla hela EU kring en gemensam strategi. Det finns de som bara ser världen i siffror och kvartalsrapporter – som menar att vi inte har råd att stå upp mot Kina. Att det kommer att kosta oss för mycket att bryta lukrativa handelsavtal och säkra vårt industriella oberoende. Men det är inget mot det pris vi kommer få betala om Kina blir världsdominant. När pandemin är över kommer vi att börja återgå till det normala.

Men det finns ingen återgång till det normala i relationen till den kinesiska regimen.

Ebba Busch (KD), partiledare
David Lega (KD),
Europaparlamentariker och
ledamot i EU:s utrikesutskott

Historiskt samarbete väntar i coronans spår

ONSDAG 27 MAJ 2020

EU-länderna är på väg att inleda ett samarbete som aldrig tidigare skådats. Gamla principer läggs på hyllan när jobb och företag ska räddas i pandemins spår. Men en rejäl kamp väntar mellan medlemsstaterna, där framför allt solidariteten mellan nord och syd sätts på prov.

Efter att Frankrikes Emmanuel Macron och Tysklands Angela Merkel förra veckan presenterade sin plan för hur Europa ska återhämta sig från coronakrisen tog det inte många minuter innan förslaget omfamnades av ledarna för alla EU:s stora institutioner. EU-kommissionens ordförande Ursula von der Leyen gladdes åt att planen låg i linje med vad kommissionen redan arbetar med. Europeiska rådets ordförande Charles Michel och chefen för Europeiska centralbanken Christine Lagarde hyllade förslaget.

Regeringschefer i Sydeuropa, som Italiens Conte och Spaniens Sánchez, var också nöjda.

Macrons och Merkels plan var alltså väl förankrad.

När EU-kommissionen i dag, onsdag, presenterar sitt förslag till ny långtidsbudget, inklusive en tillfällig återhämtningsfond, är den förstas präglad av det fransk-tyska utspelet.

Macron och Merkel föreslår åtgärder som är långtgående. På hälsoområdet vill de att EU blir mindre beroende av omvärlden när det gäller läkemedel, tester, skyddsutrustning med mera. En

strategi som betyder att vissa saker som i dag sköts nationellt eller regionalt i medlemsstaterna ska samordnas på EU-nivå.

Mest kontroversiellt i M&M:s plan är en återhämtningsfond på 500 miljarder euro, över 5 000 miljarder kronor. Tanken är att EU-kommissionen ska låna på den internationella kapitalmarknaden, de 27 medlemsstaterna ska garantera lånen och sedan ska pengarna betalas ut som bidrag till länder och branscher som drabbats värst av pandemin.

Att det är bidrag, inte lån, får fyra länder, Danmark, Nederländerna, Sverige och Österrike, att se rött. De presenterade i helgen ett motförslag. Räddningsfonden som de fyra vill ha ska låna ut pengar, inte ge bort dem. Och EU27 ska inte ta på sig gemensamma skulder, anser länderna. Dessa fyra sparsamma har tidigare varit framgångsrika i att stoppa vad de anser vara EU-kommissionens vidlyftiga förslag till långtidsbudget för 2021–2027. Men när budgeten diskuterades senast, på ett toppmöte den 20–21 februari, var läget annorlunda.

Ingen förstod att covid-19 skulle döda långt över 100 000 européer och radera ekonomierna. Då, i februari, hade de fyra också ett indirekt stöd från Tyskland. Åtminstone tyska finansministeriet var på de sparsammas linje när det gällde att hålla nere staternas avgift till EU. Allt ändrades när Angela Merkel bytte fot och förra veckan enade sig med Emmanuel Macron. Nu har de fyra ingen stormakt i ryggen. I förhandlingarna om långtidsbudget och återhämtningsfond blir det

svårare att stå emot trycket från andra medlemsstater, som de hårdast drabbade i södra Europa. EU-kommissionen måste göra sitt för att grupperna ska kunna jämkas sig. Redan har det läckt ut att kommissionens förslag till återhämtningsfond handlar både om att låna ut pengar och ge dem som bidrag. Vad som blir mest lockande för olika länder och branscher beror förstås på hur villkoren ser ut för de olika alternativen.

Kommissionen vill också ha fler intäktskällor än i dag. Bland annat finns planer på en EU-gemensam

koldioxidskatt på vissa importvaror, avgift för plastavfall och att EU ska beskatta jätteföretag som Facebook, Google och Amazon. Allt detta är mycket ifrågasatt bland medlemsstaterna.

Efter kommissionens nya fond- och budgetförslag väntar förhandlingar mellan länderna. Regeringscheferna vet att de måste vara eniga och att besluten de fattar blir historiska. Den slutliga kompromissen lär filas fram under en nattmangling framöver.

Jämfört med senaste krisen inom EU, eurokrisen i inledningen av

2010-talet, är omvärlden en annan. Det sitter ingen Europavän i Vita huset. Storbritannien ska lämna klubben. Men Kina är lika mycket på hugget att ta för sig när sprickor uppstår i EU-kretsen.

Pia Gripenberg

Tysklands tvärvändning handlar om att rädda unionen

ONSDAG 27 MAJ 2020

Frankfurt am Main. Från noll till femtusen miljarder på bara några veckor. Den tyska helomvändningen om bidrag i stället för lån till drabbade länder markerar ett historiskt skifte.

Om den europeiska snålheten har ett affischnamn är det Wolfgang Schäubles. Tysklands tidigare finansminister och

förbundskansler Angela Merkels högra hand har sedan eurokrisen varit en symbol för hårda tag, gnet och tysk ordning och reda. Med sitt mantra om att tyska skattebetalare inte ska stå för notan för andras partyn retade han upp en halv kontinent.

Samme Schäuble, som har avancerat till parlamentets talman och därmed är näst högst i rang efter den tyska presidenten, har nu gjort en helomvändning och gör plötsligt inte längre skäl för smeknamnet Herr Snåljåp.

– Om Europa över huvud taget ska ha en chans måste unionen nu

visa sig solidarisk och kapabel att agera, sade han häromdagen i en intervju med den tyska dagstidningen Die Welt.

Att toppolitiker gärna efterlyser solidaritet och handlingskraft är inget ovanligt, men att Schäuble berömmar förslaget från Angela Merkel och hennes franska kollega Emmanuel Macron om en europeisk återhämtningsfond är något helt nytt.

Den fransk-tyska bombmattan innebär i korthet att EU-kommissionen ska ta upp lån i storleksordningen 5 000 miljarder kronor som ska delas ut som

bidrag – inte krediter – till medlemsländerna för att få deras ekonomier på fötterna igen.

– Ytterligare lån till medlemsstaterna hade verkat som stenar i stället för bröd eftersom de redan är tungt skuldsatta, sade Schäuble i den mycket uppmärksammade intervjun.

En tvärvändning så radikal att ingen kan tvivla på hur allvarligt Tyskland ser på framtiden för EU-samarbetet.

Medan den svenska regeringen verkar betrakta frågan om hur en återuppbyggnadsfond för EU ska utformas som en fråga om pengar

(”vi ska ha ordning och reda i de europeiska finanserna”, enligt statsminister Stefan Löfven) ser Tyskland ett större hot. Om eurokrisen handlade om att rädda Grekland kvar i eurozonen, handlar det den här gången om att rädda hela unionen och dess fredsprojekt.

Inte undra på att tongångarna mot den så kallade snålalliansen där Sverige ingår varit höga i Tyskland.

Bland annat har ledande kristdemokrater anklagat nejsägarna för att vara ett gäng provokatörer som ägnar sig åt populism.

Kritiker skulle invända att tyska politiker har låtit sig påverkas av pressen från det egna näringslivet. Tyskland hör till de länder som under åren har tjänat mest på den gemensamma marknaden och som har allt att vinna på att grannländernas ekonomier kommer på fötter igen. För hur ska spanjorer och italienare ha råd att köpa tyska bilar om de inte ens kan betala hyran eller gå på krogen?

Men vad anser tyskarna om att garantera skulder för länder med lägre skattemoral, större

korruption och högre statsskulder än dem själva?

Enligt en färsk opinionsmätning uppger hälften av de tillfrågade att de stöttar den fransktyska planen medan en tredjedel är emot.

Kanske spelar det en underordnad roll för landets mångåriga kansler. Angela Merkel är på väg att lämna politiken och kommer inte ens försöka att vinna fler val.

Lina Lund

lina.lund@dn.se

Mängden danskt avfall chockar miljödirektör

ONSDAG 27 MAJ 2020

Att Köpenhamn på fem år släppt ut 35 miljarder liter orenat avloppsvatten i Öresund chockerar miljödirektören på Skånes länsstyrelse. Det är 25 gånger så mycket som från städerna på den svenska sidan av sundet.

Miljödirektören på Länsstyrelsen Skåne, Annelie Johansson, kallar de danska siffrorna som danska TV2 publicerat extrema.

– Jag blev väldigt chockad, för det är så extrema mängder, så man undrar vad sjutton är det som har hänt, säger hon.

Utsläppssiffran för Köpenhamn gäller 2014–2018.

wTT

Kasinokungen Ho skapade världens största spelmecka

ONSDAG 27 MAJ 2020

"Kungen av Macao", kasino-miljardären Stanley Ho, har avlidit 98 år gammal. Han spelade en avgörande roll när Macao gick från att vara en liten fiskeby till att bli världens största spelmetropol. Nu väntar en bitter arvsstrid.

Han älskade att dansa och fick 17 barn med fyra kvinnor. Stanley Macao var en utlevande man som

tycks ha lämnat få oberörda.
Ibland kallas ibland för
gudfadern, ibland kasinokungen.
Oavsett smeknamn var han
avgörande för Macaos skepnad i
dag: en stad med lyxiga spelhotell
som lockar till sig kasinobesökare
från hela världen.

Stanley Ho kom från en mäktig
affärsfamilj i Hongkong som gick
från förmögen till fattig när den
stora depressionen kom och
familjens förmögenhet sjönk ihop
som ett korthus.

Men den unge Stanley Ho tycks ha
varit en man med stark drivkraft.
Kort efter att japanernas

ockupation av Hongkong under
andra världskriget drev honom på
flykt till Macao fick han jobb på en
firma som smugglade bland annat
lyxvaror och ris. Stanley Ho visade
framfötterna och blev partner i
firman bara 22 år gammal. Två år
senare var han miljonär och nästa
steg i karriären, att ge sig in i
byggbranschen, var ett lyckokast.
Efter kriget var efterfrågan på
fastigheter enorm.

Men det är som kasinokung i
Macao som Stanley Ho kommer
att bli ihågkommen. I dag äger
hans konglomerat över 40
kasinon som sysselsätter en

fjärdedel av invånarna i den före detta portugisiska kolonin. Att den tidigare fiskestaden Macao nu är en spelmetropol med glimrande lyxhotell och små kopior av europeiska städer som Venedig och Paris har Stanley Ho en stor del i. Kasinonas popularitet gjorde Macao rikt. Och de gjorde Stanley Ho till en av Asiens mest förmögna män. När han gick i pension 2018 beräknades hans förmögenhet till över 60 miljarder kronor. Pengar han tjänat på andras sug efter att spela.

Däremot undvek han själv spel och dobbel och han avrådde familj och vänner från att lockas av speldjävulen. Grunden till smeknamnet "kungen av Macao" lades i början av 1960-talet när Stanley Ho vann exklusiv rätt att driva kasinon i Macao. Det blev en framgångssaga. Inte minst efter att Kina på 1980-talet öppnade upp sin ekonomi flockades förmögna kineser till Macao, på fastlandet är spel med pengar förbjudet. Ljusskygga affärsmän kände sig trygga i de vip-rum som Stanley

Ho sett till fanns. Där kunde de spela utan att synas och dit kunde de ta med sig prostituerade. Här tvättades också med stor sannolikhet pengar. Stanley Ho har anklagats för samarbete med brottsliga syndikat, men aldrig fällts.

Några år efter att Macao lämnades över från Portugal till Kina 1999 öppnade den kinesiska regimen för konkurrens på kasinomarknaden. Utländska aktörer bjöds in och antalet spelställen ökade. Den ökande konkurrensen sporrade Stanley Ho. Han byggde nya lyxkasinon

som lockade horder av kineser från fastlandet. 2006 gick Macao om Las Vegas som världens största kasinostad.

Nu väntar en bitter strid om arvet mellan de 14 barn som är i livet, två exfruar och änkan. En försmak gavs för nio år sedan när Stanley Ho var inlagd på sjukhus. En kamp mellan olika falanger i familjeklanen spelade upp sig för öppen ridå för att när Stanley Ho lämnat sjukhuset sluta med att de lovade jobba tillsammans för att skydda familjens intressen.

Om de kan hålla löftet när Stanley
Ho inte längre finns i livet återstår
att se.

Marianne Björklund

Prinsessans förkämpar nu fiender

ONSDAG 27 MAJ 2020

**Prinsessan Latifa av Dubai
hålls i husarrest av sin far,
emiren Mohammed bin Rashid
Al Maktoum. Nu har de
personer som arbetar för
hennes frigivning inlett rätts-
processer mot varandra.**

Det har gått två år sedan den
hjärtskärande historien om den
frihetslängtande prinsessan Latifa
rullades upp. Den nu 34-årige

Latifa är ett av 27 barn till Dubais härskare, emiren Mohammed bin Rashid Al Maktoum. Prinsessan levde ett utåt sett bekymmerslöst liv med shopping och fritidsaktiviteter.

Men själv tyckte hon sig hållas fångslad av sin härsklystne och kontrollerande far. Hon hade inte tillgång till sitt pass och tjänarna i det stora slottet fungerade som fångvakter.

Latifa beslöt att fly. Det blev en spektakulär flykt som arrangerades i samarbete med den finländska fitnessinstruktören

Tiina Jauhiainen och en före detta fransk spion, Hervé Jaubert.

I början av mars 2018 lämnade Jauhiainen och prinsessan Dubai på vattenskotrar. Jaubert mötte dem på redde med sin motorseglare. Men flykten misslyckades: trion blev uppbringad av indiska kustbevakningen, Latifa återfördes till slottet i Dubai och där sitter hon än i dag.

Prinsessans sorgliga historia har blivit känd med hjälp av Detained in Dubai ("Frihetsberövad i Dubai"), en lobbyorganisation som specialiserat sig på

västerlänningar som hamnat i kläm i Dubais rättssystem. Men nu har de två drivande krafterna bakom Detained in Dubai blivit ovänner och börjat bekämpa varandra. Detained in Dubai grundades av den australiska juristen Radha Stirling för ett tiotal år sedan. År 2016 tog hon in en brittisk juristkollega, David Haigh, som partner. Haigh har erfarenhet av att vara frihetsberövad: han tillbringade 22 månader i ett fängelse i Abu Dhabi, sedan en tidigare affärspartner anklagat honom för förskingring.

Nu har Haighs fall även tagits upp av brittisk domstol. Samtidigt anklagar han Stirling för att driva en smutskastningskampanj mot honom, och har stämt sin forna vän för förtal och olaga dataintrång. Haigh är numera engagerad i en annan organisation för prinsessan Latifas sak som drivs av hennes vän Tiina Jauhiainen. Den går under namnet FreeLatifa. Prinsessan själv har inte uttalat sig offentligt på ett och ett halvt år och det finns inga aktuella uppgifter om hennes hälsotillstånd.

Erik Ohlsson

Putin utser en särskild representant i Syrien

ONSDAG 27 MAJ 2020

Rysslands president Vladimir Putin har utsett Moskvas - ambassadör i Damaskus, Alexander Yevimov, till en särskild representant "för att utveckla förbindelserna" med Syrien.

"Låt hundarna skälla och konvojen gå." Orden kom från Alexander Yevimov under en intervju i förra veckan med en syrisk tidning i Damaskus.

Yevimov ville tydligt och klart säga att allt som nyligen sagts om oenighet mellan Syrien och Ryssland, och att Putin vill ha bort Syriens president Bashar al-Assad, bara är rykten. Syrier som motsätter sig regimen anser, bland annat i sina kommentarer i sociala medier, att Putin har utsett en "high commissioner" i Syrien. – Syrien blir som ett ockuperat land. Det betyder att Putins representant blir den verkliga presidenten, säger Moutaz Al Shehabi, en syrisk politisk flykting i Sverige till DN.

Ryssland gick in i Syrienkriget på Bashar al-Assads sida i september 2015. Syftet var, enligt Moskva, att ”bekämpa terrorismen”. Det vill säga terrorsekten IS, som vid den tiden behärskade ungefär en tredjedel av Syriens yta.

Men de ryska bombplanen kom att rikta in sig främst på de delar av Syrien som kontrollerades av regimmotståndare som även de var motståndare till IS.

Saeed Alnahhal

saeed.alnahhal@dn.se

Politisk kris i Spanien sedan minister sparkat virusutredare

ONSDAG 27 MAJ 2020

Den spanska regeringens försök att ingripa i en utredning om coronapandemin har utlöst en svår politisk kris. Domaren Carmen Rodríguez-Medel varnar nu inrikesministern för att hans beslut att sparka utredaren strider mot författningen.

Socialistkoalitionen tillät, i strid med EU:s direktiv och sina egna

experters råd, massdemonstrationer i stora städer på kvinnodagen den 8 mars. De anses ha fungerat som gigantiska smittspridare under coronapandemins expansionsfas. Domaren Rodríguez-Medel gav polisöversten Diego Pérez de los Cobos i uppdrag att utreda förspellet till demonstrationerna, under vilka stora delar av regeringen smittades. De los Cobos begärde fram de rekommendationer som hälsodepartementet givit regeringen i ärendet. Av dokumenten framgår att

hälsoministern bestämt avrådde från folksamlingar, men kördes över av premiärminister Pedro Sánchez.

Utredningen inleddes sedan en privatperson som mist en anhörig stämt regeringen. Regeringens högste representant i Madrid, som tillät demonstrationerna stick i stäv med experternas råd, är svarande i målet. Fälls han öppnas vägen för liknande rättsliga åtgärder mot regeringens medlemmar och dess chef. När inrikesminister Fernando Grande-Marlaska fick veta att så pass besvärande data kommit till

utredarens kännedom, sparkade han polisöverste de los Cobos, som till vardags leder civilgardet i Madrid.

Detta, säger domaren Carmen Rodríguez-Medel nu, faller utanför ministerns befogenheter: Som utredare är de los Cobos inte en polis underställd sin minister, utan en ämbetsman utnämnd av henne. Träder avskedet i kraft, varnar hon, kan Grande-Marlaska själv bli föremål för rättsliga åtgärder.

Regeringen är mycket oroad över vart detta kan bära. Inte ens dagstidningen El País, dess

viktigaste opinionsstöd, visar förståelse för regeringens agerande i denna affär.

Mediegruppen Prisa, som kontrollerar tidningen, anser sig dessutom sviken av premiärministern, som häromveckan gjorde upp med det baskiska extremistpartiet Bildu om en kontroversiell arbetsrättsreform. Reformen kan göra det svårare och dyrare för företag att avskeda anställda.

Nathan Shachar

naranjal@gmail.com

Inga nya dödsfall i Danmark

ONSDAG 27 MAJ 2020

Danmark. Inga dödsfall kopplade till covid-19 har registrerats det senaste dygnet, enligt de senaste uppgifterna från Statens serum institut (SSI). Det är fjärde gången på två veckor som det inte registrerats några coronarelaterade dödsfall i SSI:s dagliga statistik.

I Danmark har 563 personer avlidit i covid-19.

TT-Ritzau

Fler guider än turister när Pompeji öppnade

ONSDAG 27 MAJ 2020

Italien. Det är nu fritt fram att besöka den antika ruinstaden Pompeji i Italien. Men när den arkeologiska turistmagneten öppnade på tisdagen var det fler turistguider än besökare på plats. Även om Italien börjat lätta på coronarestriktionerna råder fortfarande inresestopp från utlandet. Hoppet står nu till att

inhemska besökare ska kompensera för en del av tappet. Förra året lockade Pompeji nästan fyra miljoner besökare.

TT-AFP

Svenska turister välkomna i Kroatien Smittskyddsmyndighet dömer ut antikroppstester Syrier firar att utegångsförbudet hävts

ONSDAG 27 MAJ 2020

Kroatien. När Kroatien öppnar gränserna är turister från alla EU-länder välkomna, även svenskar. Det enda som krävs för att komma in i landet är att man visar upp en bekräftelse på en

semesterbokning, ägarbevis eller hyreskontrakt för en fastighet eller något liknande.

USA. Den amerikanska smittskyddsmyndigheten CDC dömer ut de antikroppstester (så kallade serologiska tester) som finns på marknaden då dessa visar fel i omkring hälften av alla fall. Det skriver CNN.

Testerna ska visa om någon har varit sjuk i covid-19.

”Serologiska testresultat ska inte användas för att ta beslut om grupper av personer ska kunna delta i större folksamlingar som

skolor, sovsalar eller inom fångvården”, skriver CDC.

Enligt CDC ska testerna heller inte användas för att bedöma om personal kan återvända till sina arbetsplatser.

Syrien. På tisdagen hävdades utgångs- och reseförbudet mellan syriska provinser.

Samtidigt rapporterades 20 nya fall av covid-19. Redan i måndags kväll, då det annonserades att utgångsförbudet skulle hävas, gick människor ut och firade med fyrverkerier.

I Syrien har hittills rapporterats 106 smittade personer och fyra

dödsfall i covid-19.

Hälsoministeriet har uppgett att alla registrerade fall under maj är syrier som nyss kommit från andra länder.

I det icke regimkontrollerade området i nordvästra Syrien har det inte rapporterats ett enda fall av covid-19 och därför har inga restriktioner införts.

Saeed Alnahhal

Clas Svahn

Självklart och oändligt - vemodigt om invandrarlandet USA

ONSDAG 27 MAJ 2020

**I Valeria Luisellis
migrationsroman "De förlorade
barnen" speglar den lilla
världen sig i den stora och den
stora tränger in i och splittrar
den lilla. Ingrid Elam tar del av
en underbar vision som aldrig
blir överlastad.**

Valeria Luiselli

"De förlorade barnen – ett arkiv"

Övers. Niclas Nilsson. Rámus, 450 sidor

De är fyra i bilen pappan, mamman, hans tioårige son och hennes femåriga dotter. Ingen av dem har namn, de har varit en familj i fyra år, nu är de vuxna på väg att glida isär. De har gett sig ut på en resa från New York till New Mexico och Arizona, han är ljudetnograf och vill dokumentera minnet av de sista apacherna, spela in deras "ekon". Hon är journalist och engagerad i alla de mexikanska barn som försöker ta sig till USA. Barnen i baksätet blir alltmer medvetna om att föräldrarna håller på att tappa dem och varandra ur sikte.

"De förlorade barnen" är mexikanska Valeria Luisellis femte roman, den första hon skrivit på engelska, och som hennes tidigare böcker en ekokammare där läsefrukter, språk, minnen från olika tider och platser studsar mot varandra som i en intrikat, perfekt avvägd ljudkomposition. Det är kvinnan som berättar först, om en inspelning av alla New Yorks språk, ett projekt som vittnar om att USA är ett invandrarland. Hon berättar om migrationsdomstolen där hon tolkar åt en mexikansk kvinna

vars barn har försvunnit, och om mannens önskan att ägna sig åt sitt arbete. Vi får aldrig veta vad han tänker, men hon låter förstå att han vill vara ensam, i ett år eller två.

I bilens bagageutrymme står arkivlådor som innehåller allt viktigt: anteckningar, cd-skivor, musik och ljudböcker, pojkens polaroidkamera och de vuxnas inspelningsapparat. Flickan leker med ord och är full av sådana frågor som bara femåringar kan ställa.

Böckerna speglar livet, berättar vilka de är, bildad medelålders

medelklass som är hemma i Dubravka Ugresics, Susan Sontags och Anne Carsons världar och stänger av Cormac McCarthys "Vägen" efter första meningen eftersom de tycker att den är för svart för barnen, som däremot får lyssna flera gånger på Goldings "Flugornas herre". När barnen själva får välja lyssnar de på "Highwayman" och leker att de är Major Tom och Ground control i Bowies "Space oddity".

"De förlorade barnen" är en road movie, en vemodig berättelse full av mörk humor om en familj på drift, en resa utan tydligt mål, och

en passionerad, vredgad historia om alla barn som dödas och dukar under på sin väg mot ett bättre liv. I en av arkivlådorna i bilen finns litteratur om medeltidens barnkorståg och utrotningen av USA:s ursprungsbefolkning, i en annan en röd bok med "Elegier för förlorade barn", en fiktiv berättelse om en flyktingsmugglare och sju barn som på tågtak och till fots tar sig genom öknen mot USA. Ur den läser mamman för barnen när de ska sova. Vad betyder det, att dokumentera grejer? frågar pojken. Mamman

prövar ett svar, att samla nuet till eftervärlden, till senare, men inser plötsligt att hon inte längre är säker på vad "till senare" betyder. Något har förändrats med tiden och världen, framtiden har gått förlorad. Mammans plötsliga osäkerhet förmedlar en stark känsla av sorg. Engelskans "lost" rymmer så mycket mer än svenskans "förlorad": att ha gått vilse, att ha tappats bort, som hittegods utan namn och adress, som urblekta kläder och föremål som hittats vid barnskeletten i öknen och finns bokförda på

registerkort i en av lådorna i bagaget.

Ett par dagar senare överläts berättelsen på pojken och perspektiv och tonfall skiftar, förändringen fångas fint i Niclas Nilssons översättning. Den vuxna kvinnans medvetandeströmmar mellan då och nu, den första förälskelsen och makens bortvända rygg i motellsängen, läsning av Sontags dagböcker och egna funderingar om det är rätt att gestalta andras olycka, förbyts i pojkäventyr. Pojken återberättar för systemn episoder som inte är nostalgiskt färgade av det han läst

och tänkt, som i mammans version, utan händelser i ett pågående nu. Han vill leta reda på de två mexikanska flickorna, han hoppas på så vis få modern att se sina egna barn, och tar med sin lillasyster, en karta och den röda boken med berättelsen om de förlorade barnen på en färd till Echo canyon.

Det är varmt, de har ingen mat och nästan inget vatten, vägen är längre än han trodde och hettan tar ut sin rätt: den röda bokens berättelse om de sju mexikanska barnen flyter ihop med syskonens färd i en andlös, febrig fantasi, en

enda tjugofem sidor lång mening som slutar i ekodalen. Innan dess har alla barnen mötts i öknen, i en övergiven öppen godsvagn med öppna dörrar åt två håll, som en övergång mellan två världar. Det är en underbar vision, lastad men inte överlastad med symboler och fragment från andra, svartare berättelser om fångenskap, utsatthet och frihet.

Luiselli lyckas i denna bok förena en självbiografiskt färgad skilsmässoroman med ett essäistiskt reportage om en brutal koloniserings- och invandringspolitik: den lilla

världen speglar sig i den stora och den stora tränger in i och splittrar den lilla. Inte för ett ögonblick känns detta konstruerat, utan bara självklart och oändligt vemodigt. Till sist återstår bara det hopp som ryms i barnens fantasier och en låda med blekta polaroidfoton, en påminnelse om att barn alltför ofta glöms bort i de vuxnas värld.

Ingrid Elam
kultur@dn.se

Krastevs tröstande budskap är att det inte måste gå käpprätt åt skogen

ONSDAG 27 MAJ 2020

Efter pandemin kommer ekonomin att bli den stora frågan, och det är först då vi ser hur illa det kommer att gå. Så kan man i korta drag sammanfatta Ivan Krastevs långa essä om coronakrisen, "Är morgondagen redan här? Hur pandemin förändrar Europa".

Statsvetaren från Bulgarien har på senare år blivit en av Europas - intellektuella fixstjärnor, och hans essä följer samma mönster som de tidigare böckerna "Efter Europa" och "Ljuset som försvann":

korthuggen analys och försök att förutse en kommande utveckling. Det är svårt att spå, särskilt om framtiden, och det är nog snarare för sina nedslag i nuet som Krastevs skrift har sina största poänger.

Författaren har med sin familj fattat det hastiga beslutet att återvända till Bulgarien, trots att de stortrivts i Wien. Han menar

att det säger någonting om coronakrisens natur att den föder sådan hemlängtan, och 200 000 utflyttade bulgarer har gjort detsamma.

Från denna horisont märks en ny "folkhälsonationalism" som ersatt en tidigare kulturell nationalism. Den är territoriell, gränserna är nu stängda också för bulgarer i utlandet, medan ödet på ett annat sätt är gemensamt för alla på samma ställe.

Boken är dock framför allt en reservation mot att dra för stora växlar på sådana tidiga trender. Dels för att pandemin är

övergående, dels för att den i sitt initialskede mötts med de verktyg som staten plockat fram vid 2000-talets tidigare kriser. Övervakningen från kriget mot terrorismen, statliga spenderbyxor och billiga krediter från finanskrisen samt stängda gränser från flyktingåret 2015. Nu får vi mer av allt det ovanstående. Till en början trodde också Krastev att coronakrisen skulle bli som de tidigare med extra allt, och att vi därför skulle komma att se ytterligare uppsving för nationalistisk främlingsfientlighet

och ökat inflytande i världen för auktoritära samhällsmodeller. Nu ser han i alla fall några indikationer som inte tyder på det. De auktoritära nationalistledarna har varit påfallande obekväma inför covid-19, och de länder som mer eller mindre vägrat medge dess existens har haft auktoritära ledare, som Brasiliens Bolsonaro. Krastev gör en intressant distinktion mellan oro och rädsla. De auktoritära populisterna har varit bra på att exploatera oro, denna är diffus till sin natur eftersom den rör farhågor om

framtiden och vad som komma skall. Coronapandemin väcker däremot rädsla, den är konkret och fokuserad på nuet, och i en sådan situation vänder vi oss snarare till experter och teknokrater som kan antas veta vad som bör göras. Inte heller Kina har lyckats framstå som handlingskraftigt. Landets propagandaoffensiv har synats och lett till ilskna motreaktioner när manipulerandet av politiska processer i andra länder avslöjats. Få har dessutom så mycket att förlora på en värld med minskade

handelsflöden som Kina, med ledare som rättfärdigat sitt styre med att det levererar tillväxt.

Landets växande repression bygger inte på självförtroende, utan på att Kommunistpartiets ledare är desperata och paranoida.

Västvärldens demokratier är också illa tilltufsade av tidigare kriser och hur de har hanterats. Krastev är dock inte orolig för att nuvarande tillfälliga och långtgående restriktioner ska bli permanenta – även om han menar att länder som imiterat varandra genom omfattande

nedstängning gjort detta mer för att slippa kritik än för att de vetat att det varit klokt.

Riskerna ligger snarare i efterverkningarna, och då särskilt om växande klyftor, arbetslöshet och fortsatt stagnation präglar ekonomin. Då lär oron och missnöjet bli dominerande igen. Sju avslutande paradoxer underbygger svårigheten att säga vilket håll utvecklingen tar framöver. Bland annat har krisen med avbrutna leveranskedjor påvisat en svaghet i globaliseringen, men pandemin är

samtidigt ett problem som förenar oss globalt.

Ett visst hopp finns i att de åtgärder som rullats ut under 2000-talet med övervakning, stängda gränser och kreditexpansion blir så omfattande att vi också noterar dess nackdelar. Då kan framtiden komma att ta en annan riktning än vårt nära förflutna.

Mattias Svensson
mattias.svensson@dn.se

Ledare: Bara vinn, Biden – vi måste bli av med lögnaren

TORSDAG 28 MAJ 2020

Just win, baby.

Så löd mottot för Al Davis (1929–2011), mannen bakom Oakland Raiders, ett lag i amerikansk fotboll. Många supportrar kan känna igen sig, särskilt inför viktiga matcher. Det spelar ingen roll om ni murar in elva personer i straffområdet och gör 1–0 i 92:a minuten på en feldömd straff. Bara vinn.

Det är svårt att tänka sig en viktigare match än det kommande amerikanska presidentvalet. Donald Trump har metodiskt rivit ner fundamenten för den demokratiska världsordning som vi känt sedan andra världskrigets slut. Han måste bort. Det löper från stort till smått. Förra veckan annonserade Trump att USA drar sig ur det viktiga internationella avtalet om observationsflygningar med förklaringen att Ryssland bryter mot det. Vilket må vara sant men ingen anledning att ytterligare sarga en av de så viktiga

förbindelserna mellan öst och väst.

Det senaste exemplet är att Twitter nu nödgats gripa in mot presidenten för att han har ljugit om valet i Kalifornien. Händelsen kommer bara timmar efter att Trump mer eller mindre anklagat Joe Scarborough, en av presidentens syrligaste kritiker, för att ha mördat en kvinna år 2001. Det fick kvinnans änkling att vädja till presidenten att ta bort påståendena på Twitter, men han vägrade.

Efter Twitters åtgärd – företaget bifogade länkar till artiklar som

visade att Trumps påståenden var fel – reagerade presidenten som han brukar: med halvartikulerade utbrott i versaler. Först hotade han med att ”strikt reglera” eller ”stänga” sociala medier som ”tystar konservativa röster”. Därefter kom en harang om det ”Obamagate” Trump uppfunnit för att förstärka bilden av en yttre fiende, och så ytterligare anklagelser mot Joe Scarborough. Det borde inte vara svårt att med demokratiska medel bli av med en företrädare som ljuger, hotar, förolämpar och hetsar sig fast vid makten. Att de amerikanska

Demokraterna förra gången lyckades hitta och lansera en av de få politiker som var mindre omtyckta än Trump själv var en bedrift som man hoppades kunna sortera under rubriken olycksfall i arbetet.

Men den som ser näste utmanare, Joe Biden, i aktion blir inte direkt överöst av skäl till optimism.

Den senaste fadäsen från Bidens sida kom i en radiointervju i förra veckan, när han avfärdade svarta Trumpväljare: ”Om du inte kan bestämma om du är för mig eller Trump, då är du inte svart”, sa han och lät som de perifera

identitetspolitiker som menar att åsikt och hudfärg hör ihop.

Det är långt ifrån första gången Biden låter munnen gå utan att hjärnan är med. Tavlan kommer dessutom efter en vår där han brottats med metoo-relaterade anklagelser och, på grund av corona, tvingats föra sin kampanj från hemmet i Delaware.

Fortfarande leder Barack Obamas vicepresident i opinionsmätningarna. Men det kan svänga snabbt, och det märkliga är att Bidens ledning inte är större.

Vi har en president som uppmanar amerikanerna att injicera desinfektionsmedel medan dödssiffran i covid-19 överstiger 100 000. Han hånar sina allierade, sluter bisarra överenskommelser med Nordkorea och spelar under täcket med Ryssland. Han ställer sig på beväpnade högerextremisters sida, dirigerar trollarméer och hotar stänga misshagliga medier för att de berättar sanningen bakom hans lögnaktiga utspel.

Bara vinn, Biden.

DN 28/5 2020

Livfullt område på Manhattan blev ”dödens stadsdel”

TORSDAG 28 MAJ 2020

**Var fjärde person som dött av
coronaviruset är amerikan.**

**Ingen stad i USA har drabbats
värre än New York och få
stadsdelar i New York har
drabbats värre än Washington
Heights.**

**Under drygt en månad dog 99
personer i en enda byggnad
här, på äldreboendet Isabella
Geriatric Center på Washington
Avenue.**

New York.

Det är en myt att New York är
staden som aldrig sover. Men det
stämmer i Washington Heights.

Det har alltid varit ett av de
områden här som präglas av en
konstant, sprudlande energi.

Washington Heights är det latin-
amerikanska hjärtat av New York,
högst upp vid Manhattans norra
ände. Här sker mycket av vardags-
livet på gatunivå. Pensionärer slår
sig ner på fällstolar utanför
lägenhetshusen på förmiddagen
och sitter kvar tills solen går ner.
Några gör ett bord av en ölback
och en bit kartong och spelar

domino. Överallt hörs den galopperande rytmen av puertoricansk reggaetonmusik, som tycks strömma ut ur varje förbipasserande bil och bodega, de lokala hörnkioskerna. Här är spanska det vanligaste språket. Den puertoricanska eller dominikanska flaggan fladdrar från betydligt fler fönster än den amerikanska. Det var länge känt som det mest levande området på Manhattan. Men de senaste två månaderna har det varit dödens stadsdel. USA är det land som drabbats värst i världen av

coronapandemin, räknat i antal döda och konstaterat smittade. Den här veckan steg dödssiffrorna till över 100 000 personer. Var fjärde person som dött av viruset världen över är amerikan. Ingen stad i USA har drabbats värre än New York. På onsdagen hade 204 111 fall konstaterats och 20 795 personer hade avlidit. Washington Heights tillhör de värst drabbade stadsdelarna i New York City. Felicia Lopez växte upp i Washington Heights med föräldrar som kommit till USA från Dominikanska Republiken. Hon har tillbringat våren i

föräldrarnas lägenhet, i ett bostadshus med tjugo våningar i hjärtat av Washington Heights. Sedan i mars har huset fått ständiga besök av ambulanspersonal som ofta tvingats bryta sig in i lägenheter mitt i natten för att bära ut allvarligt sjuka eller redan döda. Lopez har försiktigt sneglat ut genom kikhålet på dörren och sett hur grannar och barndomsvänner burits ut på bår.

– Jag har vaknat fem gånger av att ambulanspersonalen slagit in dörrar till våra grannars lägenheter, eftersom de som bott i

lägenheterna redan hade dött, säger hon till DN.

I intervjuer med sjukhuspersonal i området träder det fram en bild av ett infernaliskt kaos på sjukhusen under våren. När jag pratar med läkare, sjuksköterskor och personal på två av sjukhusen i Washington Heights påminner det om samtal jag tidigare haft med soldater som precis återvänt från Irak eller Afghanistan. De har sett så mycket död och så mycket mänskligt lidande att de ännu inte lyckats hitta en vokabulär för dessa nya känslor.

”Vi kan inte ta in så här mycket sorg”, skriver författaren Teju Cole i New York Times.

Alberto Diaz har arbetat som sjuksköterska på ett av de största sjukhusen i Washington Heights i sju år.

– Allt gick så fruktansvärt snabbt. I början av mars var det fortfarande som vanligt på sjukhuset. En vecka senare hade vi folk som låg och dog i korridorerna. Under en period var jag tvungen att täcka tre kollegors arbetspass eftersom de blev sjuka av viruset, säger Diaz.

Han säger att det var särskilt smärtsamt att han inte kunde trösta döende patienter, eller deras anhöriga. Diaz är van vid ett kamratligt tonläge med patienterna och som livslång invånare i stadsdelen känner han ofta dem som tas in på sjukhuset.

– Så många patienter som kommer hit talar spanska och de blir så lättade när de hör min röst, de ser mig som en av dem.

Eftersom jag är latinamerikansk behandlar de mig nästan som en släkting och de förväntar sig ett visst beteende från mig. Att jag kramar dem, skämtar med dem,

gråter med dem, visar mina känslor och min empati.

– Att jag håller dem i handen under svåra perioder, det är en kulturell grej. Men nu har jag inte kunnat göra något av det här. Det har varit väldigt smärtsamt, att sitta två meter bort när någon tar sina sista andetag, säger Diaz. Trots att nästan alla patienter på sjukhuset talar spanska som första språk är det få i personalen som kan spanska. Det innebär att många patienter som omhändertagits av engelskspråkiga läkare specifikt frågat

efter Alberto Diaz när de insett att de inte har många dagar kvar.

– De vill ha någon där vid sin sida som förstår deras språk under den sista perioden. Det gick så oerhört snabbt. Det var en kvinna som kom in med feber och lindrig hosta på fredagen och frågade efter någon som kunde spanska. Så jag satt med henne då, men sedan var jag ledig i två dagar över helgen och när jag kom tillbaka på måndagsmorgonen hade hon redan dött, säger Diaz.

Läkare och sjukvårdspersonal lär sig tidigt att inte ta varje tragedi personligt, men många av dem jag

talat med beskriver vårens kris som ett mentalt trauma som de kommer att behöva hjälp med att hantera.

Flera läkare säger att sjukhusen börjat erbjuda videoterapi för personalen som arbetat under pandemin.

Det har dött åtta gånger fler i New York under pandemin än vad som dog under terroristattacken här den 11 september 2001.

– Jag jobbade 80 timmar i veckan i mars och april. Det var så många som dog. Men det har varit så stressigt att jag inte ens hunnit påbörja processen med att

hantera det här mentalt. Det kommer att ta många månader, säger Jeremy Chang, som arbetat som narkosläkare på två sjukhus i närheten av Washington Heights under våren.

Chang säger att den främsta oron bland kollegorna nu är en andra våg av smittade, när sommarvädret anländer samtidigt som restriktionerna börjar lättas i många områden utanför New York.

– Men vi har lärt oss väldigt mycket av den här tiden. Vi har blivit bättre på att hantera plötsliga vågor av akuta fall. Själva

logistiken för att flytta runt personal till de sjukhus som behöver den har blivit mycket bättre. Kommer det en ny våg är vi bättre förberedda, säger Chang. En utbredd myt om pandemin är att alla skulle drabbas på lika villkor. I New York har det tvärtom blivit tydligt att det är områden med låginkomsttagare som drabbats värst. Det är inte i de välbärgade delarna av Manhattan, utan i latinamerikanska och afroamerikanska områden i Queens, The Bronx, östra Brooklyn och här i Washington

Heights som flest personer har dött.

Enligt Mary Bassett, tidigare hälsoansvarig för New Yorks stad, är förklaringen enkel. Det handlar om ojämlikhet, fattigdom och trångboddhet. Stadens själva täthet är inte i sig ett problem, menar Bassett. Många välbärgade områden av Manhattan där det bor tusentals människor i ett enda bostadskvarter har klarat sig utan många smittade.

Men i de fattigare delarna bor det ofta flera generationer av samma familj i små lägenheter. De har inga semesterhus att fly till, inga

jobb som gör det möjligt att arbeta på distans, inget sparkapital för att beställa hemleverans av mat och förnödenheter. I stället har de fortsatt pendla till jobbet på tunnelbanan, handla i den lokala bodegan och trängas med familjemedlemmar som ofta delar sovrum.

Som Felicia Lopez uttrycker det: Manhattan har splittrats i två läger, de som sitter hemma och de som levererar maten till dem. De ansvariga för äldreboendet Isabella, där 99 personer har dött, säger i ett pressmeddelande att

tragedin bottnar i att de inte fick tillgång till virustester, skyddsmaterial och extra personal i början av pandemin.

När krisen var som värst tvingades de hyra in en kyld lastbil som parkerades på gatan utanför för att förvara döda kroppar som inte rymdes i byggnaden. För att dölja lastbilen från förbipasserande täcktes den över med en presenning.

Mer än 3000 personer har dött på New Yorks äldreboenden under våren. Bland sjukhuspersonalen som DN talat med är det dock ingen som skyller tragedin på de

lokala myndigheterna. New Yorks delstatsguvernör Andrew Cuomo har tvärtom blivit mer populär under krisen, med förtroendesiffror på över 80 procent bland New Yorks invånare.

I stället riktar de flesta sin kritik mot Trumpadministrationen och den federala regeringen.

– Under min lediga tid under våren har jag läst böcker om andra pandemier, om pesten och spanska sjukan. Vi har kommit så långt framåt sedan dess, vetenskapen och sjukvården har utvecklats så mycket, men det

politiska ledarskapet har inte utvecklats alls. Det har präglats av antivetenskapliga och inkompetenta personer som kraftigt har förvärrat situationen. Så många dödsfall hade kunnat undvikas om vi bara fått vettig information från regeringen i tid, säger Alberto Diaz.

Martin Gelin

Fakta. Därför drabbades Washington Heights

Smittan anlände först till USA på västkusten, från resenärer som flugit från Kina.

Till New York kom smittan främst via resenärer som varit i Sydeuropa. Den första krishärden var New Rochelle, norr om Manhattan. Därifrån spreds smittan söderut.

Enligt New Yorks hälsoexperter drabbades Washington Heights på grund av koncentrationen av trångbodda låginkomsttagare. I mer välbärgade områden på Manhattan, som Upper East Side, har omkring 40 procent av invånarna rest bort under pandemin.

DN

”Säkerhetslagen blir döden för demokrati rörelsen”

TORSDAG 28 MAJ 2020

Den nationella säkerhetslag som Kina planerar att införa i Hongkong innebär döden för stadens demokrati rörelse, befarrar demokratiaktivisten Joshua Wong i en intervju med DN.

Nu rasar åter protesterna i Hongkong - på onsdagen greps över 200 demonstranter.

Kinas planer på att införa en säkerhetslag i Hongkong väcker

heta känslor och har gett förnyat liv åt stadens proteströrelse.

”Befria Hongkong”, ”stöd Hongkong” – samma slagord som ekade mellan skyskraporna förra året skanderas återigen.

Fullt utrustad kravallpolis är tillbaka i varje gathörn och på onsdagen när tusentals demonstranter protesterade mot säkerhetslagen, och mot en lag som förbjuder hån mot den kinesiska nationalsången, greps över 200 personer, bland dem många unga. Dramatiska scener utspelade sig i delar av Hongkong när polisen försökte skingra

demonstranterna med pepparspray och tårgas.

Det andas desperation i Hongkong – igen.

Demonstranterna pratar om sin sista chans att strida för stadens friheter. Förra året lyckades de, efter massiva protester, få den lokala politiska ledningen att dra tillbaka en lag som tillåter utlämning av misstänkta brottslingar till Kina. Den här gången kommer lagförslaget från Peking och deras chanser att få regimen att ändra sig ser magra ut.

– Men vi kommer inte att låta oss skrämmas från att säga sanningen och kämpa för vår rättvisa, säger Joshua Wong, som blev känd som ledare under Paraplyrörelsen 2014 och nu är generalsekreterare för det prodemokratiska partiet Demosisto, i en mejlintervju med DN.

Han påminner om att protester lyckades stoppa planerna på en nationell säkerhetslag 2003. Då kom förslaget från den politiska ledningen i Hongkong.

– Nu stoppar Peking den här kontroversiella och impopulära lagen ner i halsen på oss utan

någon rättslig utredning. Räkna med att Hongkongbor är beredda att ta strid för att skydda våra friheter, som är på väg bort, skriver Joshua Wong och uppmanar resten av världen att stötta Hongkong.

Ett utkast till lagen väntas få grönt ljus av Kinas folkkongress i dag, torsdag. Det lär inte bli någon debatt – folkkongressen liknas vid ett parlament men fattar i praktiken beslut som redan är tagna i ledningen. Därefter får ett utskott i uppdrag att skriva lagtexten som beräknas antas senare i sommar.

Enligt utkastet ska lagen förbjuda ”omstörtande verksamhet”, ”självständighetssträvanden”, ”terrorism” och ”utländsk inblandning”. Dessutom ger den centralregeringen rätt att placera kinesiska säkerhetsstyrkor i Hongkong.

Syftet är att stoppa några få bråkstakar som äventyrar Hongkongs säkerhet, enligt regimen i Peking.

Det tvivlar Joshua Wong starkt på.

– Det här är början på slutet för varje enskild medborgare i Hongkong, skriver han.

Han varnar för att lagen kommer att användas godtyckligt och tysta varje invånare som inte hyser samma åsikter som regimen i Peking.

Hongkong är en speciell administration under Kina och ska enligt löftet vid överlämnandet från Storbritannien 1997 få ha ett eget system med press- och yttrandefrihet samt ett oberoende rättsväsende. Ett land, två system, var principen som Peking lanserade och som man även hoppades skulle locka Taiwan att enas med Fastlandskina.

Men Hongkongs friheter är på väg att försvinna, varnade proteströrelsen redan förra året. Nu tycker de sig få vatten på sin kvarn.

– Den nya säkerhetslagen kommer att döda framtida demokratiska rörelser eftersom alla protester och andra rop på demokrati i staden kommer att klassas som försök att störta Kinas auktoritet, skriver Joshua Wong. Han räknar med att den kinesiska säkerhetspolisen med stöd av lagen kommer att genomföra hemliga gripanden av alla som sätter sig upp mot

kommunistpartiet i Peking, på samma sätt som aktivister för mänskliga rättigheter grips i Kina. – Med andra ord, den nya lagen fungerar som ett vapen för att utradera alla demokratiska aspirationer i Hongkong.

Ett exempel på när lagen skulle kunna användas, befarar kritiker, är vid den årliga ljusvakan den 4 juni i Hongkong för att hedra dem som dog i massakern på Himmelska fridens torg 1989. En händelse som är utraderad ur historieböckerna på fastlandet. En bekräftelse på att Kina inte kommer att ta lätt på brott mot

säkerhetslagen kom i tisdags, då överbefälhavaren för Kinas befrielsearmés trupper stationerade i Hongkong, runt 10 000 soldater, i en sällsynt intervju sade att de är beredda att försvara säkerheten i Hongkong.

Marianne Björklund

Fakta. Yttrandefrihet utlovades i Hongkong

Hongkong är en speciell administrativ region i Kina med mer än sju miljoner invånare, och ett av världens finansiella centrum.

Under 1970- och 1980-talen förändrades Hongkongs utseende, då många av stadens nu karakteristiska skyskrapor uppfördes.

Den forna brittiska kolonin överlämnades till Kina 1997, enligt en uppgörelse om "ett land – två system" som innebär att Hongkong är delvis självstyrkt med press- och yttrandefrihet, men att Peking ansvarar för stadens försvar och utrikespolitik.

Karin Eriksson: Nu är Trump i krig med Twitter

TORSDAG 28 MAJ 2020

För första gången försöker - Twitter tillrättavisa Donald Trump. Nu eskalerar debatten om plattformens måttstockar inför presidentvalet i höst.

USA:s president har blivit känd för att föra krig på Twitter. Men från och med den 26 maj 2020 befinner han sig även i krig med Twitter, sedan bolaget valt att faktagranska ett par av hans påståenden.

Det finns i ärlighetens namn ganska många påståenden att kontrollera. Inför valkampanjen har Donald Trump valt att trappa upp twittrandet till uppemot 1 000 inlägg i månaden.

Under de senaste veckorna har presidenten, bland mycket annat, attackerat olika delstaters försök att underlätta poströstning inför USA-valet i november. Trump tycks frukta att social distansering skulle minska hans möjligheter att bli omvald som president.

”Det finns INGEN CHANS (NOLL) att poströstning leder till något annat än allvarligt fusk”,

påstod presidenten under tisdagen, och varnade för plundrade postlådor och förfalskade valsedlar. Där gick gränsen för Twitter. Två av presidentens inlägg kompletterades med en länk med uppmaningen ”få fakta om poströstning”. Den som följer länken kommer till en sida där bolaget slår fast att Trump kommit med ett ogrundat påstående om poströstning och valfusk, med en genomgång av fakta om hur proceduren fungerar i praktiken.

Twitter kväver yttrandefriheten, kontrade en rasande Donald Trump – paradoxalt nog i ytterligare ett Twitterinlägg. Efter att ha sovit på saken trappade han upp retoriken, och hotade med att stänga ned sociala medier som tystar konservativa röster. Enligt Washington Post har Twitter tidigare raderat inlägg av andra ledare, som Brasiliens president Jair Bolsonaro och Venezuelas president Nicolás Maduro. Men detta blev det första tillrättaläggandet av Donald Trump.

Det är naturligtvis känsligt att plattformen väljer att korrigera just påståenden om valproceduren. Men det är också värt att notera att faktagranskningen sker efter en het debatt om ett annat av presidentens grova påhopp. Måltavlan i den historien är Joe Scarborough, Trumpkritisk - programledare och tidigare - republikansk kongressledamot. Donald Trump har på senare tid kommit med antydningar på Twitter om att Scarborough skulle vara inblandad i en medarbetares hastiga dödsfall för 19 år sedan.

Presidentens attack har väckt starka reaktioner och kvinnans änkling har uppmanat Twitters vd Jack Dorsey att radera texterna. Men även om Twitter har beklagat den smärta som familjen åsamkats, så ligger speklutionerna om Scarborough kvar. Liksom andra inlägg på Twitter som riktar mordanklagelser mot Trump. Så varför faktagranska post-röstning, men inte att folk pekas ut som mördare? Tillrättläggandet av Donald Trump blir nytt bränsle i debatten om måttstockarna i sociala medier –

och mer specifikt, Twitters möjligheter att bidra till en fri debatt i USA-valet, utan att samtidigt bli epicentrum för lögner och konspirationer. Faktagranskningen väcker också frågor om det som var bakgrunden till Trumps tisdagstweetar – problemen med att genomföra ett presidentval i skuggan av en pandemi.

Karin Eriksson

PIS: Presidentval senast den 28 juni

TORSDAG 28 MAJ 2020

Polen. Det uppskjutna presidentvalet i Polen måste hållas senast den 28 juni, enligt Jaroslaw Kaczynski, ledare för det styrande partiet Lag och rättvisa (PIS).

– Om det blir några försök att motsätta sig detta kommer vi att ta till alla medel som staten har för att se till att lagen följs, säger han.

Valet skulle ha hållits den 10 maj men sköts upp på grund av pandemin. Den sittande presidenten Andrzej Duda – formellt oberoende men stödd av PIS – leder i opinionsundersökningar och PIS sägs vilja hålla val innan de ekonomiska följderna av krisen slår igenom i landet.

TT-Reuters

Kvinnan i ”Ibizagate” söks av polisen

TORSDAG 28 MAJ 2020

Österrike. Polisen i Österrike har gått ut med bilder på en kvinna som man vill komma i kontakt med i samband med utredningen av ”Ibizagate”.

Bilderna på kvinnan är tagna från ett videoklipp som visar den blåögda, ljushåriga kvinnan som sägs ha använt sig av det påhittade namnet Alyona Makarov.

”Ibizagate” briserade i maj 2019 när tyska tidningar publicerade videoklipp från 2017 som visar hur högerpopulistiska FPÖ:s dåvarande partiledare och Österrikes då blivande vicekansler Heinz-Christian Strache festade på Ibiza, tillsammans med en ung kvinna som han trodde var släkt med en rysk oligark. Strache erbjöd offentliga kontrakt i utbyte mot hjälp i valrörelsen. Efter avslöjandet avgick Strache och övriga FPÖ-ministrar ur regeringen och ett nyval utlystes.
TT-AFP

50

TORSDAG 28 MAJ 2020

graders värme uppmättes på onsdagen i staden Churu i Rajasthan, i den nordvästra delen av Indien. Landets värmerekord ligger på 51 grader och uppmättes i Phalodi i Rajasthan i maj 2016.

TT-AFP

Hydroxiklorokin mot corona stoppas

TORSDAG 28 MAJ 2020

Frankrike. Regeringen förbjuder att coronapatienter behandlas med malariamedicinen hydroxiklorokin. Medicinen har blivit omdiskuterad sedan USA:s president Donald Trump uppgett att han tar den i förebyggande syfte mot covid-19.

Både Världshälsoorganisationen (WHO) och två franska rådgivande organ har tidigare i veckan varnat för

hydroxiklorokin, då den i flera studier har visat sig vara potentiellt farlig. Efter regeringens beslut kan medicinen nu endast användas i kliniska tester där dess effektivitet mot coronaviruset studeras.

TT-AFP

Vandrare hittade efter 18 dygn

TORSDAG 28 MAJ 2020

Nya Zeeland. Två vandrare har hittats vid liv efter att ha varit försvunna i 18 dagar i de täta skogarna i nationalparken Kahurangi på norra delen av Nya Zeelands sydö. De två 23-åringarna gav sig av på vandring den 9 maj och hade planerat att vara tillbaka efter fem dagar. De rapporterades saknade av en vän den 18 maj.

Med hjälp av helikopter hittades de till sist på onsdagen och har förts till sjukhus för hälsokontroller, uppger polisen. De tros ha gått vilse då dimman legat tät i skogen under de första dagarna.

TT-Reuters

26 gripna i fallet om döda migranter

TORSDAG 28 MAJ 2020

Frankrike/Belgien. Enligt franska åklagarmyndigheten har 26 personer gripits inom ramen för utredningen om de 39 vietnamesiska migranter som hittades döda utanför London i följ. Gripandena har skett i Frankrike och Belgien.

Belgiska åklagare uppger att 13 av personerna har gripits i landet. De misstänks för att ligga bakom det

smugglingsnätverk som låg bakom tragedin.

De döda, varav två 15-åriga pojkar, hittades när polisen larmades till ett industriområde i Grays, öster om London. Samtliga personer som befann sig i ett kylt lastutrymme dödförklarades enligt polisen på plats.

TT-AFP-Reuters

Boris Johnson pressas om Cummings resor

TORSDAG 28 MAJ 2020

Varför sparkar du inte bara din chefsrådgivare Dominic Cummings? Frågan ställdes gång på gång på onsdagen när premiärminister Boris Johnson pressades i ett särskilt utskott i brittiska parlamentet.

– Jag tycker att vi måste gå vidare och sluta slösa tid på detta, svarade Johnson.

Han möttes dock bara av fler ifrågasättanden och uppmaningar om att offentliggöra de bevis som han hävdar finns för att delar av anklagelserna mot Cummings är falska.

Sedan skandalen briserade i förra veckan har konservativa Tories ledning i opinionen framför Labour krympt med 9 procentenheter, enligt en Yougov-mätning i The Times. Tories har nu stöd av 44 procent av väljarna (–4 mot förra veckan) och Labour av 38 procent (+5 mot förra veckan).

Reaktionerna på Cummings drygt 40 mil långa resa norra England i slutet av mars – bara några dagar efter att regeringen stängt ned stora delar av samhället – har skakat regeringen i grunden.

Erik de la Reguera

”Sverige riskerar isolering genom att vara snålast i EU”

TORSDAG 28 MAJ 2020

Regeringen och oppositionspartierna är eniga om att säga EU-kommissionens förslag till återhämtningsfond på en punkt: att det mesta av pengarna betalas ut som bidrag. Men det är en orimlig och ohållbar position, menar Sveriges förra EU-kommissionär, Cecilia Malmström.

– Sverige kommer att bli fullständigt isolerat om man vidhåller principen att vara snålast i Europa, säger hon till DN.

I en skriftlig kommentar säger statsminister Stefan Löfven visserligen att fonden behövs för att sätta ”ländernas ekonomier på fötter”, men han tillägger:

– Det är samtidigt anmärkningsvärt att EU-kommissionen nu föreslår att mer än 5 000 miljarder kronor ska delas ut som bidrag, utan några krav på återbetalning. Det riskerar att bli ett kraftigt påslag av vad

Sverige betalar till EU, skriver Löfven.

– Sverige har hela tiden drivit att fonden i stället ska inriktas på långivning, som ger starkare incitament för att använda pengarna effektivt, tillägger han. Och det är en hållning som har stöd rakt genom hela det politiska fältet. Men för Cecilia Malmström är det en orimlig linje.

– Det är här den största krisen vi står inför med miljoner arbetslösa och kanske 100 000 döda. Det är klart att vi måste rusta Europa, det ligger i Sveriges intresse, säger hon.

Malmström betonar att hon tycker att förslaget ska granskas, och understryker att det blir tuffa förhandlingar. Men samtidigt måste Sverige backa från en ohållbar position, anser hon.

– Danmark signalerade i går att de kunde tänka sig en kompromiss och Österrike går allt mer mot den tyska linjen. Och det kommer Holland också att göra, säger hon.

– Så Sverige kommer att bli fullständigt isolerat om man vidhåller principen att vara snålast i Europa, tillägger hon.

Flera svenska politiker menar att bidrag inte ska betalas till länder

som Italien eftersom de har misskött sin ekonomi. Hur ställer du dig till det?

– Det här handlar inte om att sanera den italienska ekonomin. Det handlar om att hjälpa ett land som kanske har drabbats hårdast av alla länder i Europa, säger Malmström.

Hon påpekar också att Sverige är ett exportberoende land där det mesta av exporten går till andra EU-länder. Det ligger, menar hon, i svenskt intresse att hjälpa länder som Italien och Spanien.

Dan Lucas

dan.lucas@dn.se

Pandemipaketet rymmer tre ekonomiska dilemman

TORSDAG 28 MAJ 2020

EU-kommissionen har lagt fram ett historiskt förslag för att rehabilitera Europas ekonomier efter pandemin. Men länderna i den "frugala fyran" – där Sverige ingår – insisterar på att åtgärderna ska vara lån. För länder som Spanien, Italien och Grekland är det lite som att erbjuda någon som drunknar en simlektion.

Europa kan stå inför tidernas ekonomiska kris.

Europeiska centralbankens chef Christine Lagarde gjorde på onsdagen bedömningen att EU:s samlade bnp kommer att falla med mellan 8 och 12 procent i år. I så fall blir katastrofen dubbelt så stor som finanskrisen. Särskilt för länderna i syd kan det bli så att man snart kommer ur pandemin, men in i en djup ekonomisk depression.

Allvaret har gjort tidigare omöjliga upplägg tänkbara. Regeringen i Berlin har svängt helt. Att stimulera EU:s

ekonomier med kollektiva medel var länge en förbjuden idé i tysk politik. Skatter och finanspolitik har varit nationellt revir.

Men nu tycks Angela Merkel ha det politiska systemet bakom sig i en massiv ekonomisk räddningsauktion. Det handlar, enligt Merkel, om att rädda unionen.

Det är också målet med det förslag till återhämtningspaket som EU-kommissionens ordförande Ursula von der Leyen lade fram på onsdagen. Nu börjar förhandlingarna.

Vad krävs för att planen ska bli meningsfull?

Det första dilemma är själva storleken på åtgärderna. EU-budgeten är vanligtvis liten, ungefär 1 procent av unionens hela bnp. Den potten räcker inte särskilt långt om syftet är att hindra skenande arbetslöshet och bryta en ond ekonomisk cirkel som kan suga med sig hela kontinenten. Även Sverige är beroende av att Europas ekonomi fungerar. Och för att åtgärderna ska kunna kallas stimulanser behöver beloppen bli större.

Enligt EU-kommissionens förslag ska det bli 500 miljarder euro i bidrag och ytterligare 250 miljarder i låneerbjudanden till drabbade länder och branscher. Det är ungefär fyra gånger mer än EU:s årliga budget.

Men länderna i den ”frugala fyran” – Sverige, Danmark, Österrike och Nederländerna – insisterar på att nödgärden bara ska vara lån. För länder som Spanien, Italien och Grekland är det lite som att erbjuda någon som drunknar en simlektion. Om pandemipaketet ska bli mer än en gest behöver det vara riktiga

pengar. Och med mycket mindre belopp än det som EU-kommissionen föreslår riskerar projektet att bli symbolpolitik. Ett andra bekymmer handlar om fördelningen. Vem ska få pengarna?

Länderna i Sydeuropa ser ut att ha störst behov. Slumpens nyck gjorde att Italien och Spanien drabbades först. Deras dödstal blev höga och ekonomierna drabbas hårt av långvariga åtgärder. Andra länder fick mer tid att försöka stoppa smittan. Sydeuropa har otur på flera sätt. I Amsterdam och Berlin kan många

jobba hemifrån. Färre kan det i Spaniens kustorter, eller i södra Italien. Där är man dessutom mycket mer beroende av turismen, den bransch som pandemin har sänkt fullständigt. EU-kommissionens ekonomiska prognoser visar också att det är i sådana länder som knäcken blir värst.

Men ska länder i Öst- och Centraleuropa, som hittills klarat pandemin bra, vara med och betala för återhämtningen i rikare länder? Och om det visar sig att Sveriges ekonomi drabbas hårt, förtjänar vi då samma hjälp som

Grekland trots att våra statsfinanser är i oändligt mycket bättre skick?

Stödet behöver gå dit det behövs, rent ekonomiskt. Samtidigt behöver fördelningen bli gångbar politiskt.

En tredje nöt att knäcka gäller finansieringen. Tanken är att EU-kommissionen ska låna 750 miljarder euro på kapitalmarknaderna – ett historiskt och kontroversiellt steg i sig självt. Men återbetalningsplanen, som är tänkt ligga en bra bit in i framtiden, blir också knivig.

EU har små intäkter. En liten del är "egna" inkomster, främst tullar. Betydligt mer är medlemsländernas avgifter, som riskerar att höjas.

Men det finns flera förslag vars poäng är att undvika avgiftshöjningar. EU:s klimatpolitik genererar till exempel en del intäkter som nu tillfaller medlemsländerna. En idé är att EU ska ta mer av pengarna från försäljningen av utsläppsrätter. Det har sin logik. Systemet är gemensamt. EU-kommissionen har också planer på att införa särskilda

klimattullar på koldioxidintensiv import. Även här faller det sig naturligt att de framtida inkomsterna trillar in i EU-budgeten.

Mer kontroversiella är de planer som handlar om nya EU-skatter. Det är politiskt känsligt. Rent ekonomiskt kan det också bli krystat. Är EU rätt instans att beskatta exempelvis plastskräp? Risker är att det blir godtyckliga upplägg som inte löser några verkliga problem.

Carl Johan von Seth

carljohan.vonseth@dn.se

Fakta. Grekland hårt drabbat

Bnp 2020, prognos.

Italien −9,5

Spanien −9,4

Frankrike −8,2

Grekland −9,7

Tyskland −6,5

Sverige −6,1

Nederländerna −6,8

Danmark −5,9

Österrike −5,5

Polen −4,3

Källa: EU-kommissionen

Bnp i Frankrike rasar 20 procent

TORSDAG 28 MAJ 2020

Den franska ekonomin har påverkats kraftigt av coronapandemin när landet stängt ned för att stoppa smittan. Landets bruttonationalprodukt, bnp, bedöms rasa med 20 procent under andra kvartalet jämfört med föregående tre månader, enligt den nationella statistikbyrån Insee. Den ekonomiska aktiviteten i Frankrike bedöms ha varit 21

procent mindre än normalt sedan nedstängningen inleddes i mitten av mars fram till att restriktionerna lyftes den 11 maj. I början av maj var aktiviteten nere på 33 procent under normal nivå, enligt Insee.

TT-Reuters

Farsotens psykologi. Detta kan vi lära oss av Daniel Defoes - klassiska pestskildring

TORSDAG 28 MAJ 2020

Daniel Defoe, nu framför allt ihågkommen som författare till "Robinson Crusoe", den första postapokalyptiska romanen, skrev också om en verklig apokalyps: pesten som drabbade London 1665. "Pestens år" gavs ut 1722 och utger sig för att vara en krönika, ett ögonvittne, till händelserna ett halvsekel tidigare.

Fascinerande läsning nu när också vi hotas av en sjukdom för vilken det inte finns några botemedel, bara vård.

Böldpesten som härjade i London var betydligt dödligare än - covid-19. Under 18 månader tog den runt 100 000 liv, en fjärdedel av befolkningen i den tidens London. Ett mindre förfärande facit än det som följde på samma sjukdoms utbrott i Stockholm 1710 då antalet dödsoffer uppgick till cirka 22 000 i en befolkning på 55 000.

I dag förväntar vi oss att vården ska fungera och att läkarna ska

vara kunniga. Sjukdomar som inte går att bota ser vi som undantag. Men Defoe och hans läsare levde i en värld där de kunde dö av vad som helst när som helst.

Varje församling i London var tvungen att registrera dödsfall och deras orsaker. Vi kan därför i noteringarna för 1665 hitta inte bara 68 595 dödsfall i pest – med säkerhet en lägre siffra än den verkliga eftersom de gamla kvinnor som rapporterade dödsfall var lätta att muta – utan också 5 257 döda i ”frossa och feber”, 2 614 på grund av ”maskar i tänderna”, 134 i ”kolik och

gaser”, 1 288 i ”tarmvred” och 46 av ”sorg”.

Man kan fråga sig vilken glädje man hade av läkare i en sådan värld. Många av dem flydde från staden när pesten kom. Det gjorde också kungen, hovet och alla andra som hade råd. För det enda som alla visste om pesten var att den smittade. Det rådde betydande oenighet om hur smittspridningen gick till. Defoe argumenterade med anmärkningsvärd envishet för att pesten smittade genom kontakt med den infekterade, inte som många trodde via luften.

Han förstod också att man kunde smitta innan symtomen givit sig tillkänna. ”Det var de farliga personerna, det var dem de friska och sunda borde ha aktat sig för, men det var ju omöjligt att veta vilka de var.”

Han förstod konsekvenserna av detta, och förutsåg också de svårigheter som är förknippade med modern smittspårning: ”I det här fallet hjälper det inte att isolera de friska eller föra bort de sjuka, om man inte kan gå bakåt och isolera alla som de sjuka har talat med, också innan de själva visste att de var sjuka, och ingen

vet hur långt bakåt man måste gå och var man kan sluta.”

Här finns också andra iakttagelser som för en modern läsare framstår som tidlösa. De katastrofala effekterna på ekonomin, är ett exempel. När de förmögna köpmännen och hantverkarna lämnade staden kastades hela nätverket av underleverantörer ut i arbetslöshet.

De fattiga, säger Defoe, drabbades värst av pesten, men de var samtidigt de som var mest obenägna att hemfalla åt ett illusoriskt hopp. ”De skötte sina

sysslor med ett slags djuriskt mod... som inte hade någon grund i vare sig tro eller förstånd.” De tog alla jobb de kunde få, hur farliga de än var: ”vårdade de sjuka, vaktade tillbommade hus, bar sjuka till pesthuset och, vilket var ännu värre, bar döda till deras gravar.” Kvinnor led fruktansvärt. Havandeskapen var riskablare än vanligt när alla barnmorskor flytt. Många av de fattiga svalt. Defoe ger exempel på såväl osedvanlig och långvarig generositet som dramatiskt stegrad själviskhet: ”... detta var en tid då alla var så uppfyllda av

omsorg om den egna välfärden att det inte fanns plats för medlidande med andra som drabbats av olycka; för alla hade döden väntande vid sin dörr, många hade den redan i sina familjer... Det var sannerligen inte förvånande: när man själv riskerade att när som helst dö sinade kärlekens källor, dog all medkänsla för nästan.” Till sist ebbade epidemin ut. För Defoe var detta ett uttryck för Guds barmhärtighet, han visste inget om flockimmunitet, och inget annat kunde förklara att en så mäktig sjukdom klingat av.

Och så snart Gud hade visat sig barmhärtig återgick den religiösa verksamheten till vardagen. Pesten hade brutit ut bara fem år efter att restaurationen av monarkin markerat slutet på det engelska inbördeskriget. Det hade av de stridande tolkats som ett religionskrig. Vid restaurationen hade de förlorande protestantiska grupperna drivits bort från statskyrkan, men medan pesten rasade fick deras förkunnare återvända till predikstolarna. När farsoten försvunnit drevs de bort på nytt. Inte förrän på 1800-talet blev dessa frikyrkliga betraktade som

fullvärdiga medborgare, med rätt att studera vid universitet och bli parlamentsledamöter. Så Defoes sista läxa lär oss att när pandemin är över kommer våra egna kulturkrig att bryta ut igen med förnyad kraft.

Andrew Brown

Som krishanterare är Bolsonaro sämre än Trump

FREDAG 29 MAJ 2020

USA:s stopp för resande från Brasilien kan se ut som en paradox. President Jair Bolsonaros coronalinje har liknat kollegan Donald Trumps: nonchalans, förnekelse, motstånd mot sociala restriktioner, hyllande av malariamedicinen hydroxiklorokin som mirakelkur. Och de båda är i mångt och mycket populistiska själsfränder.

Fast medan Trumps krishantering har varit kaotisk och nyckfull har Bolsonaros ändå varit snäppet värre. Och det är Brasiliens brant stigande dödssiffror som är skälet till det amerikanska inreseförbudet.

En smärre förkylning, har Bolsonaro kallat covid-19, och vägrar vara med på någon stängning av samhället och ekonomin. Delstaters guvernörer och städers borgmästare har försökt var för sig, men resultatet är en blandning av motsägelsefulla regler som är olika överallt. Presidentens fans

demonstrerar ilsket mot alla åtgärder, emellanåt anförda av honom själv.

Två hälsovårdsministrar har fått sparken, den ene för sitt stöd för restriktioner, den andre för att han inte stödde tesen att malariamedel hjälper mot - coronaviruset. Att WHO varnar för att de är livsfarliga biter lika lite på Bolsonaro som på Trump. En general har tagit över som hälsovårdsminister, vilket är logiskt. Dels har försvarsmakten tilldelats ansvaret för att producera hydroxiklorokin. Dels dominerar officerare redan

regeringen, och Bolsonaro ser fortfarande Brasilien som ett lyckans land under forna tiders militärdiktaturer.

Att sätta in militären har dock hittills genererat magra resultat. Mitt i coronakalabaliken har Bolsonaro också skaffat sig andra problem. Han valdes på löften att göra slut på den allt överskuggande korruptionen. Justitieministern Sérgio Moro, en framträdande figur i just den kampen, hoppade dock av under buller och bång när presidenten fockade landets högste polischef.

Bolsonaro ville i stället ha en vän till sin familj på posten.

Besvärande utredningar pågår nämligen mot tre av presidentens söner, till exempel för djup insylning i den organiserade brottsligheten i Rio de Janeiro. Ett annat tema i valkampanjen var marknadsliberala reformer av ekonomin. Coronaviruset har ställt allt på huvudet. Men förutom att ”hålla öppet” tycks Bolsonaros plan bestå av diverse diffusa infrastrukturprojekt, i Brasilien ett gammalt känt recept på korruption.

Skövlingen av Amazonas, som Bolsonaro eldat på under sin tid som president, är illa nog. Den röra han har åstadkommit under coronakrisen visar nu på en säregen inkompetens.

Brasiliens hittills över 25 000 döda är en tragedi. Det är också landets ledarskap.

Gunnar Jonsson

gunnar.jonsson@dn.se

Trump väntas attackera lag som skyddar amerikanska techbolag

FREDAG 29 MAJ 2020

Vita huset går till motattack mot Twitter och andra stora techbolag. Enligt uppgifter i amerikanska medier har president Donald Trump valt att rikta en exekutiv order mot lagen som ger bolagen immunitet.

Det var i tisdags som konflikten mellan Twitter och Donald Trump trappades upp, när två av presidentens inlägg om valfusk

försågs med tillrättalägganden. Presidenten svarade sin vana trogen med en rasande attack på just Twitter, där han hotade att införa strikta regler eller stänga ned sociala medier som tystar republikanska röster.

Enligt Vita huset ska presidenten lägga en så kallad exekutiv order – ett presidentdekret till myndigheter och departement om hur lagar och regler ska tolkas.

Enligt uppgifter i flera amerikanska medier väljer Trumpadministrationen att rikta in sig på lagstiftningen i Communications Decency Act

från 1996, som har beskrivits som en av de viktigaste lagarna om internet. Den skyddar bolagen från ansvar för propaganda och lögnery som sprids på deras plattformar.

”Vi kan inte tillåta att ett begränsat antal plattformar får handplocka vilka yttranden som amerikaner kan få tillgång till eller framföra online”, står det i ett utkast som bland annat CNN har tagit del av. Washington Post uppger att The Federal Trade Commission – en amerikansk motsvarighet till Konsumentverket och

Konkurrensverket – ska hantera klagomål om politisk partiskhet. Under det senaste året har Trump trappat upp sina aktiviteter i sociala medier, med uppemot 1 000 inlägg i månaden på favoritplattformen Twitter. Så varför sågar han av den gren som han sitter på? Möjligen för att han vinner röster på att framställa sig som frihetskämpen som utmanar censuren.

Det här ”blir en stor dag för sociala medier och rättvisa”, twittrade presidenten på torsdagsmorgonen.

Facebookchefen Mark Zuckerberg har gjort klart att han inte vill att Facebook ska göra som Twitter och pröva sanningshalten i det som folk säger på sociala medier. – Privata företag och särskilt dessa plattformar, ska inte ha den positionen, säger Zuckerberg till konservativa Fox News.

Karin Eriksson

Björn af Kleen: Som svart är det ovanligt svårt att andas just nu

FREDAG 29 MAJ 2020

Polisvåld mot en afroamerikansk man har utlöst kravaller i Minneapolis. Samtidigt dör dubbelt så många svarta som vita i covid-19 i New York. Det ter sig bokstavligen livsfarligt att vara minoritet i USA våren 2020.

Kommentar. DN:s utrikeskorrespondent
Två kvällar i rad har hundratal demonstranter samlats i

Minnesotas största stad
Minneapolis.

De har skanderat:

– Jag kan inte andas!

De protesterar mot dödandet av
den 46-årige afroamerikanen
George Floyd.

Floyds sista ord i livet var:

– Snälla, snälla, jag kan inte
andas.

George Floyd stoppades av polis i
södra Minneapolis i måndags
kväll.

Floyd ska ha suttit på taket eller
huven av en personbil. Och enligt
polis gett intryck av att vara
påverkad av substanser. Enligt de

fyra poliser som närmade sig
Floyd ska mannen ha gjort
motstånd när poliserna försökte
omhänderta honom.

Polisrapporten från i måndags
kväll nämner dock inte vad en
mobilfilm fångade, inspelad av en
förbipasserande: en av
polismännen som närmade sig
Floyd trycker sitt knä mot
mannens nacke. Floyd ligger på
mage på gatan vid sidan om
polisbilen med händerna
bakbundna i handklovar på
ryggen.

Floyd bönar polismannen att han
ska ta bort sitt knä.

– Snälla, snälla, jag kan inte andas, säger Floyd upprepade gånger.

Polismannen håller kvar sitt knä. Efter flera minuter svimmar Floyd av. Fradga tycks komma ur munnen. Polismannen håller kvar knäet, trots att förbipasserade protesterar mot den hårdföra behandlingen.

Ambulanspersonal anländer till platsen och lägger Floyds avsvimmade kropp på en bår. Dödsattesten dröjer sannolikt några veckor, den officiella dödsorsaken är fortfarande oklar. Men av mobilfilmen att

döma, som väckt vrede över hela USA, ser det ut som om George Floyd kvävdes ihjäl under trycket av den vita polismannens knäskål.

När George Floyds kropp når sjukhuset förklaras han död.

De fyra poliser som sannolikt bidrog till dödandet av George Floyd har fått sparken.

Minnesotas borgmästare Jacob Frey har krävt att distriktsåklagaren i Minneapolis ska utreda polisen som pressade sitt knä mot Floyd. Hans familj kräver att polisen åtalas för mord och kastas i fängelse på livstid.

”Han tog ett liv – det kräver ett liv”, säger en familjemedlem. Det är ingen nyhet att USA:s afroamerikaner lever under hårt tryck i ett samhälle präglad av institutionaliserad rasism. Men denna vår är minoriteten ovanligt hårt ansatt.

George Floyds bön om luft i måndags kväll – ”snälla, snälla, jag kan inte andas” – fångar ett större skeende:

Under coronakrisen dör afro- och latinamerikaner i oproportionerlig omfattning. I staden New York avlider dubbelt så många svarta som vita. I mångkulturella

storstäder som Chicago, Detroit och New Orleans går att skönja liknande mönster.

Det brukar sägas att när Amerika blir förkylt så får landets afroamerikaner lunginflammation. Underliggande sjukdomar som astma, fetma och diabetes gör gruppen extremt sårbar för viruset. Trångboddhet, bristande sjukförsäkringar och utsatta arbeten bidrar också till riskbilden.

Som svart är det ovanligt svårt att andas i USA just nu.

Minnet av Ahmaud Arberys öde är fortfarande färskt.

I slutet av februari var 25-åringen Ahmaud ute och joggade i ett grannskap i utkanten av staden Brunswick i sydstaten Georgia. Ahmaud Arbery stannade till utanför en villa på väg att färdigställas. Han gick in och såg sig omkring i husskelettet. Han stal ingenting och var obeväpnad. En teori är att han stannade till i huset för att dricka en mun vatten.

Men tre vita grannar – varav en pensionerad polis – inbillade sig att Arbery var en inbrottstjuv. De jagade honom med två bilar. Arbery försökte springa ifrån

männen. Men hade ingen chans. Han sköts ihjäl på gatan fortfarande iklädd sina joggingkläder.

I onsdags kväll kastade demonstranter i Minneapolis vattenflaskor på polis som då svarade med tårgas och gummikulor. En butik plundrades. En man hittades med skottskador. Fastigheter brann i närheten av polisstationen i Minneapolis tredje distrikt. Stadens borgmästare har inte ställt sig bakom kravallerna. Men uppmanat människor att ”uttrycka sina åsikter och sin

ilska, sina brustna hjärtan och sin sorg”.

Frustrationen är förståelig. Att vara svart i USA just nu ter sig bokstavligen livsfarligt.

Björn af Kleen

bjorn.afkleen@dn.se

”Italien har haft en enorm otur”

FREDAG 29 MAJ 2020

Rom. Italiens

Stockholmsambassadör är sedan drygt tre år tillbaka Mario Cospito. En elegant, vänlig man som vill att saker skall vara rätt och som ibland skickar en kommuniké till den svenska pressen. Den senaste gällde om Sverige hade fler sjukhusplatser per tusen invånare än Italien. Svaret blir nej. Italien har fler.

I pressmeddelandet vänder sig ambassadören mot ett uttalande av den svenske statsepidemiologen Anders Tegnell i Aftonbladet om att Italien skulle ha mindre resurser än Sverige att hantera en pandemi. Ambassadör Cospito påpekar att antalet sjukhusplatser per tusen invånare är 3,4 i Italien och 2,2 i Sverige.

Och i Sverige har antalet intensivvårdsplatser varit hälften så många i förhållande till befolkningen, hävdar ambassadören. Han påpekar också att WHO rankar den

italienska sjukvården som nummer två i världen när det gäller effektivitet och funktionalitet. Sverige ligger på plats 23.

I italienska tidningar ser man nu hur utomhusserveringar i Milano är fulla av folk. Många dricker en aperitivo direkt på gatorna där det är så trångt att det är svårt att komma fram.

– Nu måste vi agera på samma sätt som svenskarna har gjort. Var och en måste ta sitt ansvar. För vi befinner vi oss i en situation där Italien inte längre kan förbli ett stängt land. Nu måste alla följa

myndigheternas rekommendationer. Detta för att begränsa den pandemi som fortfarande pågår, säger Mario Cospito.

Det ni beskriver liknar i hög grad vad Anders Tegnell säger?

– Inte precis. Vi skall komma ihåg att vi italienare tog vårt ansvar först efter att en total lockdown var gjord. Då måste man vara i karantän hemma. Man skall komma ihåg att de böter som fanns kunde uppgå till flera tusen kronor.

Mario Cospito säger att Italien har haft en enorm otur.

– Smittan bröt ut i de delar av Italien som har den högsta befolkningstätheten. Utöver Milano så rör det sig om städer som Bergamo, Cremona, Brescia. Kort sagt så är Lombardiet ungefär som Storstockholm men har hela tio miljoner invånare. Ambassadör Cospito liknar covid-19 vid att bli bombad under ett krig. Det finns många skadade. Det råder panik och då begår man misstag, såsom skedde på sjukhuset i Bergamo där man först stängde och sedan öppnade samma dag. Där fick covid-19 fäste ordentligt.

I Italien har det inte rått brist på viktiga mediciner. Landet har många stora läkemedelsföretag nära Milano.

– Men vi blev ändå snuvade på den Europeiska läkemedelsmyndigheten (EMA) som gick till Amsterdam och inte till Milano. I dag arbetar Italien med Astra-Zeneca för att få fram ett vaccin för covid-19. Vi måste vara optimister och hoppas på att vaccinationer kan komma i gång snarast.

Såväl Italien som Sverige har totalt misslyckats med att skydda de gamla på äldreboenden.

I Milano är det 7 000 personer som har dött på äldreboenden. Det är tre gånger fler än de personer som dog i Milano under andra världskriget.

– För mig är detta något enormt smärtsamt. Min hemregion Basilicata hör i dag tillsammans med Sardinien till de regioner som har lägst barnafödande. De gamla försvinner och dör nu. Personer som upplevt världskriget och sedan arbetat sig upp.

– Vi italienare har fortfarande en del kärnfamiljer kvar. Särskilt i södern. Då blir det lätt så att hela

familjer kan bli smittade, säger Mario Cospito.

Men pandemin kommer förr eller senare att gå över. Det är han övertygad om.

– När viruset är borta vill jag skåla med min vän Anders Tegnell med ett vitt italienskt mousserande vin, betonar ambassadören.

Från början hade han inga tankar på att bli diplomat. Han läste statskunskap på det berömda universitetet "La Normale" i staden Pisa. Hans avhandling handlade om Olof Palme.

– Redan då sympatiserade jag med socialisternas tankar och idéer.

Det var ingen direkt mjuklandning som Mario Cospito fick i Stockholm när han kom hit för tre år sedan. Tre dagar efter att ha blivit ackrediterad skedde attentatet på Drottninggatan.

– Jag trodde aldrig att ett sådant internationellt attentat skulle kunde hända i Stockholm. Det var som en dröm som sprack lite för alltid.

Peter Loewe

loewepeter@gmail.com

FREDAG 29 MAJ 2020

Vi italienare har fortfarande en del kärnfamiljer kvar. Då blir det lätt så att hela familjer kan bli smittade.

Mario Cospito, Italiens
Sverigeambassadör.

Nya säkerhetslagen kan bli en dödsstöt för Hongkongs friheter

FREDAG 29 MAJ 2020

Analys

Hongkongs tid som en fristad i Kina kan vara på väg mot sitt slut. Genom att införa en nationell säkerhetslag i staden får regimen i Peking möjlighet att slå ner på ovälkomna åsiktsmotståndare. Därmed riskerar det som demonstranterna befarat bli verklighet – Hongkong blir som en stad bland andra i Kina.

Som väntat klubbade Kinas nationella folkkongress igenom planerna på en nationell säkerhetslag i Hongkong på torsdagen. 2 878 ledamöter röstade för och en (!) emot förslaget. Folkkongressen brukar liknas vid ett parlament, men det är symboliskt. I praktiken är förslagen som läggs fram redan beslutade av kommunistpartiets högsta ledning.

Nu ska detaljerna i lagen skrivas och någon gång i sensommar väntas den vara införd.

Exakt hur lagen kommer att användas är än så länge osäkert.

Men många befarrar att den innebär dödsstöten för Hongkong som en relativt självständig del av Kina, slutet för ett Hongkong med större frihet att tycka och agera fritt än på fastlandet.

En titt på hur liknande lagar används i Fastlandskina förskräcker. Här finns den svenske medborgaren Gui Minhui som dömdes till tio års fängelse på oklara grunder anklagad för att ha samarbetat med utländska makter. Ett annat exempel är de två kanadensiska medborgare som sitter frihetsberövade anklagade för spionage.

I själva verket tyder mycket på att de fängslats som hämnd på att finanschefen för den kinesiska telekomjätten Huawei, Meng Wanzhou, greps i Kanada. Det brukar kallas gisslandiplomati. Nu befarrar kritiker att säkerhetslagen i Hongkong kommer att användas på liknande godtyckliga sätt, för att komma åt de som är besvärliga för regimen eller som ett påtryckningsmedel för att uppnå något annat. Enligt utkastet till lagen kommer den att förbjuda omstörtande verksamhet, självständighetssträvanden,

terrorism och utländsk inblandning i Hongkong. Dessutom ger den centralregeringen rätt att placera de fruktade kinesiska säkerhetsstyrkorna i Hongkong. Något som kan vara ett tecken på att regimen fått nog av kaos i staden. Enligt den kinesiske premiärministern Li Keqiang kommer lagen inte inkräkta på de friheter som utlovades vid överlämnandet från Storbritannien, såsom yttrande- och pressfrihet. Ett land, två system, ligger fast, enligt Li

Keqiang som när han höll en avslutande presskonferens på folkkongressen hävdade att lagen kommer att öka stabiliteten och förbättra de ekonomiska utsikterna i Hongkong.

Hongkongs ledare Carrie Lam har också försökt lugna invånarna.

Lagen kommer bara att beröra ett fåtal upprorsmakare, har hon sagt och försäkrat att Hongkong kommer att behålla sina friheter. Men förtroendet för både Lam och centralregeringen i Peking är kört i botten. Många befارar att lagen kommer användas som det passar regimen. Om någon anses

besvärlig och sätter sig upp mot kommunistpartiet, kommer den riskera fängelsestraff med stöd av säkerhetslagen. För dem är införandet av lagen en bekräftelse på något de har känt en lång tid – att Peking stärker sitt grepp om staden.

Under protesterna förra året fanns en desperat fruktan för att stadens friheter är på väg bort. Demonstranterna identifierar sig inte med Kina och är rädda för att de inte längre ska leva i en stad med yttrande- och pressfrihet, för att Hongkong blir som en stad bland andra i Kina.

Lagen väcker internationell kritik och Hongkong ser nu ut att bli en central bricka i maktspelet mellan USA och Kina. Utrikesminister Mike Pompeo sade i onsdags att Hongkong inte längre kan anses ha betydande autonomi.

Uttalandet bådade för en upptrappning i striden mellan världens två stormakter och öppnar för USA att införa sanktioner mot Hongkong. USA kan även överge den speciella handelsstatus Hongkong har, vilket skulle vara ett hårt ekonomiskt slag.

Den innebär bland annat att Hongkong inte omfattas av de tullar som införts på kinesiska produkter under handelskriget med USA. Den speciella statusen gör också att kinesiska affärsmän ofta utgår från Hongkong i sina affärer och den lockar utländska företag till Hongkong. Om de fördelarna försvinner riskerar Hongkongs roll som finansiellt centrum att flagna markant. Något som varken Hongkongs invånare eller den kinesiska ekonomin vinner på. På Hongkongs gator väntas nu nya demonstrationer. Anledningen

till att de upphörde var att coronaviruset kom och satte stopp för folksamlingar. Nu har restriktionerna börjat lätta något och flera mindre protester har skett sedan i söndags.

Unga människor i Hongkong för en desperat kamp för att få leva ett liv med tillgång till internet utan brandväggar, pressfrihet och samlingsfrihet. De fruktar en tid när de inte längre får säga vad de vill och rätten att protestera beskärs.

De har ett stort stöd bland befolkningen. Hundratusentals människor deltog i flera av

protesterna förra året och i lokalvalet vann prodemokratiska partier en jordskredsseger. Men demonstranterna står inför en mäktig motståndare, kommunistpartiet i Peking.

Marianne Björklund

Guvernör utreds för korruption

FREDAG 29 MAJ 2020

Rio de Janeiro. Brasiliansk polis misstänker att Rios guvernör Wilson Witzel och hans fru försnillat miljontals kronor som skulle gått till inköp av 1 000 respiratorer. Enligt polisen köptes endast 33 respiratorer som dessutom inte duger som behandling av coronapatienter.

Inte bara coronaviruset och president Jair Bolsonaro gör livet svårt för brasilianarna. Även

korruptionen ställer till det. När coronapandemin slog till i Brasilien var guvernören i Rio de Janeiro, Wilson Witzel, den första att agera och införde karantän redan den 16 mars. Han offentliggjorde att delstaten med 15 miljoner invånare tänkte investera 1,5 miljarder kronor till att bygga sju fältsjukhus. Nu, mer än två månader senare, står endast ett fältsjukhus klart, men utan respiratorer som fungerar. Delstatens hälsominister och affärsmannen som var ansvarig för inköpen är häktade sedan två veckor tillbaka och

åklagarmyndigheten säger sig ha bevis för att guvernören och hans fru var delaktiga i försnillandet av pengarna som skulle gått till sjukvården.

I tisdags genomförde den federala polisen en husrannsakan hos Wilson Witzel och beslagtog datorer och mobiltelefoner.

Polisen gjorde även en husrannsakan på guvernörens frus advokatkontor där de hittade ett kontrakt som binder guvernören till den häktade affärsmannen. Guvernören nekar till anklagelserna och påstår att

han är utsatt för politisk förföljelse.

Witzel menar att den federala polisen styrs av Jair Bolsonaro som gått till attack mot de guvernörer i landet som infört karantän, vilket presidenten menar saboterar landets ekonomi.

– Detta rör sig om politisk förföljelse som påbörjats i hela landet och kommer att drabba fler guvernörer som inte är allierade med presidenten, säger guvernören Wilson Witzel, vars fru också nekar till anklagelserna. Vad som talar till guvernören och hans frus fördel är att razzian mot

dem kommer efter att Bolsonaro bytt ut chefen för landets federala polis. Den nye chefen är en anhängare till Bolsonaros politik och har redan börjat omorganisera den federala polisens arbete.

Under tiden den politiska striden pågår mellan president Bolsonaro och guvernören Witzel dör allt fler människor i världens femte största land. Efter USA är Brasilien det land som drabbats värst av coronaviruset, med hittills över 25 000 dödsfall.

Henrik Brandão Jönsson

Steve Bannon vann strid om känt kloster

FREDAG 29 MAJ 2020

Rom. Italiens kulturdepartement har oväntat förlorat striden om det berömda klostret Trisulti sedan en administrativ domstol dömt att klostret åter går tillbaka till kyrkan. Men avsikten är att skapa en skola för högerpopulister – under ledning av Steve Bannon, Donald Trumps tidigare chefsstrateg.

Steve Bannon har nämligen ett finger med i spelet. Bannon har haft nära kontakter med ultrakonservativa präster och kardinaler. Bannon har varit i klostret. Men är normalt helt frånvarande.

Klostret leds därför av prästen Benjamin Harnwell som lever ett ensamt liv i detta jättelika kartusiankloster med över hundra rum. Klostret som grundades redan 1211 ligger isolerat i en avkrok kallad Colleparado, en kommun med färre än 1 000 invånare.

Det råder en politisk och ideologisk strid om klostret. Striden står mellan Italiens kulturdepartement som blev ansvarigt för klostret för ett år sedan och Benjamin Harnwell, ledare för den stiftelse som hyrde klostret innan dess.

Kulturdepartementet vill att Trisulti öppnas för besökare. Men med domen annulleras det 19-åriga kontrakt som kulturdepartementet fått för att driva klostret.

Benjamin Harnwell är ansvarig för Dignitatis Humanae Institute (DHI) – Institutet för mänsklig

värdighet, såsom denna religiösa kulturinrättning kallas. Harnwell är också den ende som bor i klostret permanent.

– Jag är mycket nöjd över rättens beslut. Nu hoppas vi kunna fullfölja projektet och ge kartusianklostret den dimension som vi redan presenterat i vår ansökan, säger Benjamin Harnwell.

Steve Bannon, som driver projektet tillsammans med Harnwell, skrev ett meddelande till honom efter att domen fallit: ”Vi har valt att vara trogna Italien, detta kloster, denna församling

och Italien under denna pandemi då det hade varit lätt att ge sig iväg. Nu kommer vi att presentera ett program för att forma och skapa en värld som är lyckligare, säkrare och friskare för alla.”

Ännu är kanske inte sista ordet sagt om Trisulti. Detta är andra gången på kort tid som klostret hamnar i händerna på högerpopulister.

Beslutet kan komma att överklagas på nytt av kulturvärlden. Även påve Franciskus har flera gånger offentligt uttryckt sitt ogillande att

högerpopulister nu skall leda
detta unika kloster.

Peter Loewe

loewepeter@gmail.com

Polis: Cummings bröt mot virusregel

FREDAG 29 MAJ 2020

Storbritannien. Den brittiska
regeringsrådgivaren Dominic
Cummings har brutit mot
coronariktlinjerna. Det slår
polisen i Durham fast. Men det
ses som en mindre allvarlig
händelse och polisen kommer inte
att vidta några åtgärder,
rapporterar The Telegraph.
Det har stormat kring
premiärminister Boris Johnsons
främste rådgivare Dominic

Cummings sedan det avslöjades att Cummings i slutet av mars reste 40 mil med sin fru och son från London till Durham, trots att britterna hade uppmanats att stanna hemma. Många har krävt att han ska avgå, men Cummings har stöd från Johnson, som har sagt att rådgivaren agerat förnuftigt och enligt lagen.

TT

Macron inbjuden till militärparad

FREDAG 29 MAJ 2020

Ryssland. Nya inbjudningar har skickats ut till en stor militärparad i Moskva i juni, som högtidlighåller 75-årsminnet av Nazitysklands kapitulation och segern i andra världskriget.

Paraden skulle ursprungligen ha hållits på segerdagen den 9 maj, men fick skjutas upp på grund av coronapandemin.

Bland de inbjudna dignitärer som tackat ja finns Frankrikes

president Emmanuel Macron och Kinas president Xi Jinping. President Vladimir Putin meddelade i tisdags att den årliga paraden ska hållas den 24 juni.

TT

Stor oro i södra Libyen efter coronasmitta

FREDAG 29 MAJ 2020

Södra och centrala Libyen har fått sina första fall av covid-19, nitton fall på en dag. Det skapade stor oro i området, samtidigt som myndigheterna införde ett två veckor långt utegångsförbud under 21 av dygnets timmar.

Optikern Mubarak Ahmed, 29 år, bor i Sabha, områdets största stad. Hennes kollegor på den allmänna vårdcentralen har

berättat att medicinska munskydd och steril sjukvårdsmateriel saknas. Hon beskriver området som ”det glömda”, invånarna har alltid sagt att de får för lite uppmärksamhet från regeringen jämfört med kuststäderna Tripoli och Benghazi i norr.

– Oron var stor, men nu är risken att smittas större. Vi känner oss maktlösa, men vi får försöka att skydda oss själva, säger hon till DN.

Mubaraka och många av hennes kvinnliga landsmän sitter hemma och försöker läsa på om epidemin i sociala medier. Men männen

lyssnar ofta inte på råden och håller inte avstånd från varandra ute, enligt henne.

Libyen har hittills rapporterat 99 fall av smitta och fyra dödsfall i covid-19.

Saeed Alnahhal

Iranier i chock över ”hedersmord” på 14- åring

FREDAG 29 MAJ 2020

Iran. En pappas mord på sin 14-åriga dotter har väckt starka reaktioner i Iran. Han dödade henne efter det att hon gett sig av med en 34-årig man. Hon hittades efter fem dagar på rymmen, togs till en polisstation varifrån pappan hämtade hem henne – trots att hon ska ha uttryckt rädsla för att bli straffad.

Fallet slogs upp stort i flera iranska tidningar och hundratala inlägg har gjorts i sociala medier, där de flesta fördömer mordet. Flickans pappa är gripen och riskerar upp till tio år i fängelse.

TT

Skolöppning gav inte ökad smitta

FREDAG 29 MAJ 2020

Finland/Danmark. Beslutet att låta barn i Danmark återgå till sina skolor och förskolor har inte lett till en ökad virusspridning, enligt smittskyddsorganet Statens serum institut (SSI). Samma bedömning gör motsvarande myndigheter i Finland om läget där.

Slutsatsen bygger på analys av data från en fem veckor lång period efter det att Danmark tillät

barn mellan två och tolv år att återgå till förskolor och skolor. Det skedde den 15 april, då de varit stängda i en månad.

I Finland har man inte heller funnit några bevis för att coronaviruset spridits snabbare sedan skolor och förskolor började öppnas på nytt i mitten av maj.

TT-Reuters

Restriktioner mot corona återinförs i Sydkorea

FREDAG 29 MAJ 2020

Sydkorea.

Smittspridningen ser ut att ha tagit fart igen i Sydkorea. Därför återinförs nu vissa restriktioner som tidigare lättats i landet, som då såg ut att ha lyckats bromsa spridningen av coronaviruset framgångsrikt.

Efter att många av de införda restriktionerna började tas bort den 6 maj har dock en stor

uppgång i antal fall noterats. De nya fallen har främst rapporterats från Seoul-området där hälften av landets befolkning bor.

På grund av ökningen kommer nu museer, parker och konstgallerier att stängas igen, meddelar hälsominister Park Neung-Hoo.

– Vi har beslutat att stärka alla karantänåtgärder i storstadsområdet i två veckor från i morgon till den 14 juni, säger han.

Invånarna uppmanas att undvika sociala sammankomster och folksamlingar, bland annat restauranger och barer. Även

religiösa institutioner uppmanas att ta hänsyn till åtgärderna.

Däremot meddelads inga planer på att ändra på planen att stegvis öppna skolorna.

På torsdagen rapporterades 79 nya fall, vilket är den största siffran sedan den 5 april.

TT-AFP

Den moderna krisens betydelse

FREDAG 29 MAJ 2020

Pandemin som nu löper genom världen ingår i en kedja av kriser. Den blev snabbt en global ekonomisk kris och hotar att slå ut i en politisk kris. Idéhistorikern Anders Ekström kartlägger vår tids svåraste stunder.

Sedan mitten av 1980-talet har världen ställts inför omfattande kriser och katastrofer av många olika slag: pandemier och finanskriser, kärnkraftsolyckor

och jordbävningar, terrorkrig och klimatkatastrofer. Vad kännetecknar modernitetens kriser? Och vad vet vi om samhällets sätt att möta dem?

1. Den moderna krisen är en kopplad kris

I dag minns världen den katastrof som drabbade Japans östra kust i mars 2011 som en kärnkraftsolycka. Men den kedja av händelser som eskalerade med staden Fukushima ödeläggelse startade med en jordbävning på två och en halv mils djup i den Japanska graven utanför landregionen Tohoku.

De djupa skakningarna i jordens golv drev upp enorma vågor som slog ut infrastrukturer och sköra tekniska system. När röken från reaktorbränderna lagt sig utlöstes en omfattande miljökris. Den pågår fortfarande och har ingen tydlig bortre gräns.

Det är i det senmoderna samhället inte längre meningsfullt att skilja på tekniska katastrofer och naturkatastrofer. Klimatkrisen är definitivt slutet för den sortens typologier. I takt med att världen länkats samman och människans aktiviteter accelererat till planetär

nivå har det blivit svårare att avgränsa kriser i tid och rum. Pandemin som nu löper som ett eldklot genom världens alla nät av sociala och materiella förbindelser ingår också i en kedja av kriser. Den blev snabbt en global ekonomisk kris och hotar i många delar av världen att slå ut i en politisk kris. Katastrofer speglar varje samhälles ojämlikhet och världens fördelning av välstånd. Principen är enkel: den som har minst och lever i störst osäkerhet drabbas hårdast. Länder som oftare utsätts

för väderkatastrofer blir också mer sårbara för andra kriser.

2. Den moderna krisen utspelar sig i flera tidsskalor

Den moderna krisens kopplade natur betyder att den utspelar sig i fler och allt längre tidsskalor. Det är något vi erfar genom klimatförändringarna som orsakar plötsliga stormar och översvämningar i nuet, och samtidigt visar hur våra samhällen sitter ihop med varandra över årtusendens avstånd.

Den händelse som först blottlade den moderna krisens

tidsöverskridande aspekter var kärnkraftsolyckan. Svetlana Aleksijevitj beskriver med rätta olyckan i Tjernobyl 1986 som en "tidskatastrof". För vem kunde egentligen säga när katastrofen var över?

Politiken och det moderna samhällets institutioner behöver därför hantera och väga olika tidsperspektiv och deras risker mot varandra. Det är ett allt svårare arbete som dessutom kommer i konflikt med politikens egna tider, som är beroende av kortsiktiga opinioner och

högljudda krav på medieduglig handlingskraft i nuet.

Den moderna krisens sammansatta tidsskalor är även ett dilemma för hur vi möter globala kriser som enskilda medborgare. Gång på gång genom historien har människor visat en extrem förmåga att anpassa sig till plötsliga förändringar av de mest grundläggande livsvillkoren. Krigsoffer kan överleva flera år i mörka jordhålor.

Vår förmåga att reagera på varaktiga och i tid mer utsträckta kriser är mer begränsad. Vi ingriper när skogen brinner men

uthärdar och normaliserar värmeböljor som kräver fler människoliv än Europas alla bränder tillsammans. Klimathotet visar att allmän kunskap om en kris av planetär omfattning inte är tillräckligt för att styra om våra instinkter och handlingsmönster. Hur ska vi annars förstå den djupa klyftan mellan hur vi beskriver världen och hur vi lever i den?

Nyckeln till omställningen ligger därför i samhällets förhållande till tiden. Den kopplade krisen kräver att vi utvecklar ansvarsformer som sträcker sig över flera

tidsskalor. Modernitetens stora idéer om den gränslösa expansionen in i en öppen framtid, individens orientering mot nuet och samhällets frigörelse från historien har förlorat tidens egen röst. I stället visar den moderna krisen att samtiden, det förflutna och framtiden aldrig varit så tätt sammankopplade som i dag.

3. Kriser gör samhället synligt
Kriser synliggör gemensamma strukturer och institutioner som vi annars tar för givna eller inte längre reflekterar över.

Myndigheter och experter träder

fram. Offentlighetens tillstånd
prövas. Grundläggande frågor om
tillit och samhällets
kunskapsbaser får en ökad
betydelse. Samhällets förmåga att
dela och kommunicera provisorisk
och komplex information sätts på
dagliga prov.

På samma sätt framträder
frånvaron av vissa institutioner,
och skillnader i politisk beredskap
och kultur, genom krisen. I
undantagstillståndet släpper
politiken sina masker. I Ungern
utnyttjas pandemin för att öka
takten i avdemokratiseringen. I
USA överröstar presidenten de

experter han inte gillar och
utlovar kontantcheckar i stället för
allmänna trygghetssystem. I
Storbritannien fördunklas
samarbetet mellan sakkunniga
och politiker av en förödande
fixering vid politiskt spin.

Paradoxalt nog har många länder
i Västvärlden under en period av
relativ trygghet och
välståndsökning minskat sin
kapacitet till beredskap genom
avveckling och privatisering av
skyddslager, infrastrukturer och
gemensamma institutioner. Den
perioden i Europas historia, som
inleddes under 1980- och 1990-

talen, utlöste i början av 2000-talet en ökad misstro mot myndigheter, medier och kunskapsinstitutioner.

I den sociala distanseringens tid ser vi betydelsen av det gemensamma på nytt och kan ompröva tidigare prioriteringar. Vad önskar vi av samhällets grå maskineri? Vad ska det få kosta? Hur ska ansvaret fördelas? Vad kan det offentliga och allmänna göra som det privata och enskilda inte kan?

4. Kriser blottlägger människans förmåga till social improvisation

Katastrofernas och krisernas historia kantas av vittnesmål om människor som vänder tillbaka in i faran för att undsätta andra. Den dokumenterar också i överflöd den speciella förmåga till spontan organisering och social improvisation som utvecklas när vardagen sätts ur spel.

Grannar utan tidigare kontakt organiserar hjälpkedjor. Enskilda träder fram i roller de tidigare inte haft. Hierarkier förbyts i ett intensivare vi. I varje kris uppstår under en begränsad period en zon av större öppenhet och social

inlevelse. En utopi mitt i förödelsen.

Filosofen William James skrev om sina erfarenheter av jordbävningen i San Francisco 1906. Han slogs av det jämnmod med vilket människor gick varandra till mötes och byggde nya gemenskaper bland de sönderfallna husen. När katastrofen betraktades på avstånd, skrev han, var reaktionerna mer uppjagade och patetiska.

Forskare har iakttagit detta samband mellan altruistiska impulser och den moderna

krisens historia sedan mitten av 1900-talet. Dessa insikter fortsätter att fungera som en motvikt mot en seglivad skräck för att samhällen som drabbas av kriser snabbt faller ner i anarki och egoistiskt våld.

5. Den moderna krisen tar slut genom anpassningar och normalisering

Den kopplade krisen har ingen slutpunkt som sammanfaller med att dess verkningar är över. I stället inträder efter en tid en gradvis normalisering av krisen. Det betyder att samhället införlivar dess följder och

fortsatta verkningar med sina institutioner och livsmönster. Den processen kantas av tysta överenskommelser och öppna konflikter om vilka förändringar som kan accepteras i den nya normaliteten.

Det kan, som efter Tjernobyl, handla om att införa högre gränsvärden för vad som anses vara farliga nivåer av exponering för radioaktiv strålning. Det kan handla om den anpassning till högre temperaturer och utsläppsnivåer som nu pågår under klimatkrisen. Det kan vid pandemier och ekonomiska kriser

handla om att samhället accepterar nya nivåer av fattigdom och dödlighet. Krishanteringens prognoser och exitstrategier söker efter den punkt i krisens förlopp när normaliseringen kan inträda. En dag upphör de dagliga presskonferenserna. Rubrikerna byter innehåll. Beredskapen släpper taget om dem som inte tillhör de närmast drabbade. Det betyder inte att krisen är slut utan att samhället vägt olika hänsyn mot varandra och avgjort krisens pris. Den förhandlingen är djupt politisk och blottlägger

skoningslöst samhällets kollektiva prioriteringar och normsystem.

6. Varje kris behöver sin berättelse

Trots att den moderna krisen sitter ihop med andra kriser måste den ges sin egen avgränsade berättelse. Varje kris skapar ett oavvisligt behov av jämförelser, sammanhang och mening. Att kollektivt minnas och berätta krisen är avgörande för återhämtningsarbetet.

I det arbetet spelar historien och kulturen en viktig roll. Den fungerar som ett förråd av erfarenheter och samlad förståelse

som vi vänder oss till i situationer av osäkerhet och oavvisliga meningskrav.

I samhällen som levt länge med stora naturfaror speglas katastrofernas historia i sagor och myter. I den japanske animationsmästaren Hayao Miyazakis filmer fortsätter samhället utan skarpa gränser ner i havet. Barnen leker tsunami och lär sig tidigt att springa uppåt när himlen och molnen larmar om att faran är på väg.

Det finns därför all anledning att ta vara på och samlas kring de historier och reflektioner som

uppstår i pandemins spår. I okända och extrema situationer vänder vi oss till varandra med små utsnitt av möjlig förståelse. Ingen har en färdig berättelse, alla behöver dela krisen med andra.

7. Krisen förvaltas genom vårt sätt att använda dess lärdomar

Kan pandemin förändra oss?

Genom hela det moderna samhällets historia har kriser och katastrofer fungerat som katalysatorer för nya politiska begrepp och mer varaktiga samhällsförändringar.

Internationella gemenskaper sviktar, nya institutioner instiftas,

normer förskjuts, gränsvärden justeras.

Kriser som mobiliserar hela samhället öppnar också ett fönster av hopp och framtida möjligheter. Kan den förmåga till snabb omställning som visat sig under pandemin överföras till hur samhället hanterar andra globala kriser? Eller väcker våra erfarenheter av krisen en så stark längtan efter normalisering att vi är beredda att förtränga samhällets sårbarhet till ett ännu högre pris? Det är till sist den fråga som avgör hur krisen förvaltas.

Anders Ekström

Ledare: USA måste erkänna att polisvåldet är en skam

LÖRDAG 30 MAJ 2020

Att det rör sig om polisbrutalitet borde stå utom varje rimligt tvivel. En svart man i Minneapolis, George Floyd, ligger still på gatan med handklovar. Den vite polisen trycker sitt knä mot nacken på honom i runt åtta minuter. Strypgreppet leder till medvetsslöshet. Mannen avlider. Vad som hänt före mobilvideon går ännu inte att veta.

Polisrapporten säger att Floyd misstänktes för att ha försökt betala med en falsk sedel, att han tycktes påverkad och gjorde motstånd. Även om det är sant finns det inget försvar för polisens våld. Anhöriga kräver att det ska bedömas som mord.

Polismannen och hans tre kollegor i patrullen har fått sparken. FBI utreder. Men demonstrationer, både fredliga och våldsamma, har nu skakat Minneapolis och andra amerikanska städer i flera nätter. Butiker har plundrats, bränder anlagts. Tårgas och gummikulor

har varit polisens svar, och Minnesotas guvernör har kallat in nationalgardet för att återställa ordningen.

På fredagsmorgonen greps ett tv-team från CNN på gatan mitt under direktsändning om kravallerna, ännu ett exceptionellt övergrepp som ytterligare sänker förtroendet för polisen.

George Floyds öde påminner om en rad andra fall där svarta män dödsdöms av polis i USA, inte minst när Eric Garner kvävdes under liknande omständigheter i New York 2014. Polismannen ställdes aldrig inför rätta. Våren 2020 har

flera uppmärksammade fall inträffat. Känslan bland svarta är att vita alltid klarar sig, särskilt om de är poliser.

Amerikansk polis dödar många, även om antalet har legat konstant kring 1 100 per år det senaste decenniet. USA:s kärlek till vapen är en förklaring, det finns alltid skäl att tro att misstänkta börjar skjuta. Statens våldsmonopol ger samtidigt en fördel i domstol, där ett fällande kräver ont uppsåt.

Svarta löper minst dubbelt så hög risk som andra amerikaner att dödas av polisen. En faktor är

utan tvivel ingrodd rasism, men framför allt speglar det att svarta oftare är fattiga och bosatta i utsatta områden med omfattande sociala problem och brottslighet. Åtgärder har vidtagits inom polisväsendet, utan större effekt, inte ens i Baltimore där de flesta anställda är icke-vita. Livsfarliga strypgrepp är förbjudna på många håll. Uppenbarligen är ansträngningarna att rensa ut rötägg helt otillräckliga. Minneapolis är en av många segregerade städer. Svarta tjänar en tredjedel mindre än vita, de har sämre skolor och inte råd med

sjukförsäkring. Frustrationen är begriplig, och får mer näring av coronakrisen. Viruset drabbar svarta oproportionerligt hårt, liksom arbetslösheten i dess spår. Med det sagt: inget rättfärdigar våldet och vandalismen efter George Floyds död. Bråkmakare som gillar att slåss och tända eld på saker ska lagföras. Det borde självfallet också ha gällt de vita högerdemonstranter som stormade delstatsparlamentet i Michigan tidigare i år. Men upploppen i Minneapolis spelar bara reaktionära krafter i händerna.

USA riskerar nu att polariseras än mer inför presidentvalet i höst. Provokatörer och nättroll jublar redan. Politiska strateger kommer för sin del att vilja locka missnöjda svarta, men också människor med sympati för polisen. President Donald Trump lever på splittring, och tar gärna hjälp av rasistiska klichéer. Den demokratiska utmanaren Joe Biden har redan stöd av en stor majoritet svarta, men behöver breda grupper för att vinna. Polisvåldet har tagit steget in i valrörelsen. USA måste erkänna

problemet. Måtte både domstolar och medborgare avkunna rättvisa.
DN 30/5 2020

CNN-journalister greps i direktsändning

LÖRDAG 30 MAJ 2020

Tre journalister från nyhetskanalen CNN greps i direktsändning av polisen i Minneapolis när de rapporterade från protesterna mot polisvåld. Mediechefer och människorättsgrupper kritiserar händelsen som ett brott mot pressfriheten.

CNN:s kameror spelade in polisens ingripande och visade tydligt hur reportern från nyhetskanalen, Omar Jimenez,

försiktigt sade att han kan flytta sig till en annan plats när polisen närmade sig honom. Alla tre identifierade sig tydligt som journalister.

– Vi kan gå någon annanstans, säg bara till vart ni vill att vi ska gå, sade Jimenez till poliserna.

Ändå blev alla tre gripna av polisen, med bakbundna händer. De släpptes efter en dryg timme, vilket hindrade dem från att rapportera under den mest turbulenta perioden av protesterna under natten.

Mediechefer och människorättsgrupper kritiserade

händelsen som ett brott mot pressfriheten, som skyddas av USA:s grundlag. Minneapolis delstatsguvernör bad offentligt om ursäkt till CNN:s tre journalister.

– För oss som rutinmässigt bevakar fängslandet av författare och journalister över hela världen påminde den här händelsen på ett kusligt sätt om sådant vi ser i auktoritära regimer, sade Suzanne Nossel, direktör för människorättsorganisationen PEN i USA.

CNN poängterade i ett pressmeddelande att Omar Jimenez, reportern som talade

med polisen, är svart, medan en vit CNN-reporter som också rapporterade från protesterna inte blev gripen av polisen.

CNN:s juridiska avdelning undersöker nu om polisen brutit mot lagen. Tv-bilderna från ingripandet visar att journalisten Omar Jimenez bemötte polisen vänligt och sansat.

– Han kunde inte ha varit lugnare eller mer samarbetsvillig, sade Alisyn Camerota, producent på CNN.

Att journalister blir gripna eller hindras från att rapportera från demonstrationer mot polisvåld

har hänt flera gånger de senaste åren i USA. Under protesterna mot polisvåld i Ferguson 2014 blev två journalister gripna. Vid Donald Trumps installationsceremoni i Washington 2017 blev sex journalister gripna.
Martin Gelin

De våldsamma protesterna sprider sig till allt fler städer

LÖRDAG 30 MAJ 2020

Protesterna mot polisens misstänkta övervåld mot George Floyd – som senare dog på sjukhus – sprider sig över USA. Byggnader har satts i brand och flera har skottskadats.

Samtidigt har polisen som tryckte sitt knä mot George Floyds nacke gripits misstänkt för vållande till annans död.

Händelsen inträffade i måndags i Minneapolis i delstaten Minnesota. I en video ses den polisman som nu frihetsberövats trycka sitt knä mot George Floyds nacke medan han ligger på marken. Detta trots att Floyd upprepade gånger säger att han inte kan andas. Efter händelsen hämtades George Floyd av ambulans och dödförklarades senare på sjukhus. Totalt var fyra poliser med vid insatsen. Alla har avskedats och den federala myndigheten FBI har meddelat att ärendet är topprioriterat. Enligt åklagaren

kan även de andra tre poliserna vänta sig att bli formellt misstänkta.

Efter George Floyds död har stora protester brutit ut runt om i landet.

Sent på torsdagen krossade demonstranter fönster och forcerade murarna till ett polishus i Minneapolis. De tände eld på polishuset och flera andra byggnader i staden.

Nationalgardet kallades in för att stävja oroligheterna som även präglas av plundring.

På fredagen fortsatte protesterna för tredje dagen i rad i

Minneapolis. Kravallutrustade delstatspoliser radade upp sig i närheten av polishuset. Iklädda ansiktssköldar och utrustade med batonger sprutade de tårgas mot demonstranter som kom för nära. Också på flera andra håll pågår demonstrationer, exempelvis i Los Angeles, New York, Denver och Phoenix. Vid en del platser har skott avlossats, som i Louisville där sju personer skottskadats i protester som redan var sporrade av polisens dödskjutning av 26-åriga ambulanssköterskan Breonna Taylor i mars.

Tvåbarnspappa George Floyd, 46, kom ursprungligen från Houston. Polisens ingripande ska inledningsvis ha handlat om bedrägeri sedan ett kafébiträde larmat om en misstänkt falsk sedel från Floyd. Handfängslad på marken vädjade han till polisen, ”döda mig inte”, men till slut tystnade han och pulsen upphörde medan polisen fortsatte att trycka sitt knä mot nacken. Den polis som gripits har enligt uppgifter tidigare varit föremål för internutredningar 18 gånger. En annan av poliserna har anmälts sex gånger han var 2017 åtalad för

övervåld mot en svart person,
men det målet slutade med
förlikning.

Händelsen har dokumenterats i
flera filmer och visar att Floyd inte
verkar göra något motstånd.

– Det finns inga ord som kan
uttrycka den förtvivlan jag kände
när jag såg den här mannens liv
lämna hans kropp och när han
skrek efter sin mor, säger Alicia
Smith i Minneapolis.

Demonstranternas ilska ska ses i
ljuset av att polisens dödliga våld
mot i synnerhet mörkhyade
återkommer som nyheter i USA.

– För att komma till botten av det
här så måste vi till att börja med
förstå varifrån vreden kommer.
Som vi alla vet, vi har sett video på
video, vi har sett de skyldiga gå
fria och det verkar som att inget
hålls till svars, säger staden Saint
Pauls borgmästare Melvin Carter
till CNN.

Minneapolis borgmästare Jacob
Frey har uttryckt sig kritiskt mot
polisens agerande. Han har sagt
att det rör sig om mord och menat
att händelsen har rasistiska inslag.
Tidigt på fredagsmorgonen,
svensk tid, skyllde USA:s

president Trump oroligheterna på Jacob Frey.

”Jag kan inte bara stå och se på hur det här händer i en stor amerikansk stad, Minneapolis. En total brist på ledarskap. Antingen tar sig den mycket svaga radikalvänster-borgmästaren Jacob Frey sig samman och får staden under kontroll, eller så skickar jag in nationalgardet och får jobbet ordentligt gjort”, skrev han på Twitter.

Marit Sundberg

marit.sundberg@dn.se

Ossi Carp

ossi.carp@dn.se

Amanda Dahl

amanda.dahl@dn.se

Bakgrund. Vädjar till polisen att sluta

Ett biträde på Cup Foods i Minneapolis larmade polis på måndagskvällen den 25 maj med misstanke om att 46-årige George Floyd försökt handla med en falsk 20-dollarsedel.

Fyra polismän ryckte ut och bad Floyd stiga ur sin bil. Poliserna hävdade först att han ”fysiskt vägrade”, men av de filmer som fångat händelsen från flera vinklar

ser Floyd ut att hela tiden följa instruktionerna han fick.

Poliserna handfångslar Floyd och placerar honom sittande mot en fasad. När de sedan för honom mot en polisbil faller han till marken med bröstet nedåt. I det läget väljer en av poliserna att pressa sitt knä mot Floyds nacke, två av hans kollegor hjälper till medan den fjärde försöker skärma av händelsen från att fångas vittnens kameror.

Flera personer försöker vädja till polisen att tona ner sitt agerande, påpekar att Floyd blöder och att han kommer att dö om situationen

fortskrider. Floyd själv upprepar minst elva gånger att han inte kan andas, att han har mycket ont och "Snälla, döda mig inte". Kort därpå är han livlös, död.

Upploppen visar att folk fått nog av polisens övervåld

LÖRDAG 30 MAJ 2020

Kommentar

Bakom de våldsamma kravallerna i Minneapolis finns en lång historia av misstro från stadens minoriteter gentemot den huvudsakligen vita poliskåren. Samtidigt kan man tolka upploppen som ett tecken på att fler delar av samhället har fått nog av polisens övervåld mot svarta.

Vid fyratiden på fredagsmorgonen svensk tid flyr poliser från sin egen station i Minneapolis tredje distrikt, centrum för veckans kravaller i delstaten Minnesotas största stad.

Demonstranter tar sig in i polisstationen, där de krossar utrustning och sätter eld på byggnaden.

Filmer visar hur lågor slår upp ur fastigheten. Delstatens guvernör utlyser undantagstillstånd och kallar på 500 medlemmar ur Minneapolis nationalgarde. Även i den sammanväxta grannstaden Saint Paul förstörs

100-tals byggnader och över tio eldsvådor rapporteras. (I kaoset förstörs även fastigheter som tillhör eller tas i bruk av afroamerikaner, som en frisersalong vars fönsterrutor krossas.)

Den folkliga vreden i Minneapolis efter fyra polisers övervåld mot den 46-årige afroamerikanen George Floyd sprider sig även till andra delar av landet.

I Columbus i Ohio krossar demonstranter fönsterrutor på delstatens regeringsbyggnad. I New York grips ett 40-tal demonstranter. Där väcker fallet

Floyd minnen av Eric Garner, en 44-årig afroamerikan som sommaren 2014 kvävdes ihjäl. En polis höll sin arm runt Garners hals. Garner, likt Floyd i Minneapolis i måndags kväll, kippade efter andan och bad till polisen innan han tuppade av: ”jag kan inte andas”. Kravallerna i Minneapolis är ett direkt resultat av mobilfilmen som fångar George Floyds plågsamma död. Under åtta minuter trycker en vit polisman sitt knä mot Floyds nacke. Det är svårt att titta på filmen utan att bli starkt berörd. Minneapolis

borgmästare uppmanade medborgare att uttrycka sin ilska och bestörtning när filmen spreds över landet, även om borgmästaren också bett medborgare att sluta förstöra staden.

Bakom kravallerna ligger decennier av misstro gentemot stadens huvudsakligen vita poliskår. Många poliser lever i andra delar av Minneapolis än den afroamerikanska minoriteten, som utgör omkring 20 procent av stadens befolkning.

Även om de svarta är i minoritet stoppas de och grips oftare än den

vita majoritetsbefolkningen, visar statistik från Minneapolis polis som New York Times citerar.

Mellan 2009 och 2019 var 60 procent av polisskjutningarna i Minneapolis riktade mot afro-amerikaner.

Polismannen som tryckte sitt knä mot George Floyd heter Derek Chauvin och är 44 år gammal.

Det är inte första gången som Chauvin står anklagad för att ha missbrukat sin auktoritet. Flera klagomål har riktats mot Chauvin under åren. Tre av dessa resulterade i reprimander för hans språkbruk och ton.

Chauvin har varit delaktig i minst tre tidigare skjutningar. Han sköt mot en man 2008 som ska ha försökt ta Chauvins pistol.

Ytterligare en skjutning som han närvarade vid resulterade i att en man dog. Men det är oklart om Chauvin avlossade skottet, enligt en rapport från organisationen Communities United Against Police Brutality som New York Times refererar till.

Kravallerna är en konsekvens av en splittrad befolkning med stora skillnader i inkomstnivå och tilltro till myndigheter och stat. Men bilden av svarta mot vita är sam-

tidigt förenklad. Många människor som lever i centrala Minneapolis är ättlingar till skandinaver med progressiva värderingar, som fått nog av den strukturella rasism som märks i brottsbekämpningen i Minneapolis och i USA i stort.

DN besökte Minneapolis hösten 2018, då Ilhan Omar var på väg att väljas till den första kvinnliga muslimska kongressledamoten i Washingtons historia. 37-åriga Omar invandrade till USA från Somalia som barn. Hon växte upp i Cedar-Riverside, ett invandrartätt kvarter i

Minneapolis som en gång befolkades av inflyttade svenskar och norrmän. Omar valdes av ett distrikt som till 69 procent består av vita.

– 80 procent av de som röstar på Ilhan är gamla vita tanter, sade Abdi Warsame med en lätt överdrift. Han är somalisk ledamot i Minneapolis kommunfullmäktige.

Man kan tolka kravallerna som ett nödrop från en afroamerikansk minoritet som lever under mycket hård press i Donald Trumps USA, där rasismen på många håll tycks

vara på väg att bli mer rumsren och våldsam.

Men man kan också tolka protesterna i Minneapolis som att hela samhället har fått nog. Svarta och många vita går hand i hand mot en polismyndighet som fortsätter att missbruka sin makt på ett människovidrigt sätt.

Den vita borgmästaren i Minneapolis, Jacob Frey, är själv inflyttad till staden från Virginia på den amerikanska östkusten. En 39-åring med ryskjudisk bakgrund som uttryckte stark solidaritet med den stora

somaliska minoriteten när DN träffade honom hösten 2018. Frey liknade somalierna med sin egen judiska minoritet: samma entreprenörsanda och tillvändhet gentemot majoritetssamhället. Judiska gubbar och somaliska farbröder har mycket gemensamt, sade Frey uppsluppet till DN – samma knarriga ironier och tunga gester. Jacob Frey är knappast omedveten om stadens historia av rasism. Polisen har fortsatt skjuta ihjäl minoriteter i Minneapolis under 2010-talet. Thurman Blevins, en svart 31-åring, sköts till döds av

två vita poliser i juni 2018. Blevins bad för sitt liv, på samma sätt som Floyd i måndags kväll: ”Snälla, skjut mig inte, låt mig vara”, bönade Blevins. Dödandet utlöste demonstrationer. Minneapolis polischef är själv svart. Medaria Arradondo, som han heter, slog tidigare i sin karriär larm om rasism bland cheferna på hans dåvarande avdelning. Han rekryterades till polischef bland annat för att försöka läka relationerna mellan stadens minoriteter och poliskåren.

Medaria Arradondo avskedade omedelbart de fyra poliser inblandade i dödandet av George Floyd när videon av övervåldet läckte ut i tisdags. Polischefen krävde att den federala polisen, FBI, startade en brottsutredning mot de fyra kollegorna.

Det finns också exempel på det motsatta, där svart polis använt dödligt våld mot vita (även om det är långt ovanligare). I mitten av juli 2017 sköts Justine Ruszczyk ihjäl av en polis med somalisk bakgrund, och hennes familj fick motsvarande 200 miljoner kronor i en uppgörelse med staden

Minneapolis. Den dåvarande polischefen fick sparken och Arradondo tillsattes.

Åklagare i Minneapolis meddelade under torsdagen att de ännu inte bestämt sig huruvida de tänker åtala Derek Chauvin, polisen som pressade sitt knä mot Floyds nacke under åtta minuter. Demokrater i representanhusets justitieutskott har bett Justitiedepartementet att utreda dödandet av bland andra George Floyd, då polisens bemötande av honom sannolikt inkräktar på Floyds konstitutionella rättigheter.

Justitieutskottets ordförande Jerold Nadler säger att "Amerikas historia av rasism och rasistiskt motiverat våld är en pest som fortsätter leva genom generationer".

Björn af Kleen

bjorn.afkleen@dn.se

Indiens regering - pressas att öppna landet trots ökande smittspridning

LÖRDAG 30 MAJ 2020

Coronasmittan i Indien har börjat ta ordentlig fart, samtidigt som pressen ökar på regeringen att snabbt öppna samhället för att få fart på ekonomin. Resultatet kan bli förödande för den fortsatta utvecklingen av covid-19 i världens näst folkrikaste land.

Länge var de registrerade corona-fallen i Indien förbryllande få i relation till befolkningen på 1,3 miljarder, men just nu ser situationen ganska dystert ut. De senaste veckorna hör Indien tillsammans med USA och Brasilien till de länder där smittan sprids snabbast.

Antalet bekräftade fall ökar med mellan 6 000 och 7 000 om dagen och hade på fredagen passerat 165 000. Detta i ett läge när samhället så sakta håller på att öppnas efter att ha varit stängt sedan i slutet av mars.

Butiker och skolor har öppnat på vissa platser och restauranger får sälja mat för avhämtning. Inrikesflyget fungerar i begränsad omfattning och tågen rullar mellan några av de största städerna. I huvudstaden New Delhi, som den här veckan noterat rekordmånga nya covid-19-fall, görs förberedelser för att öppna tunnelbanan i mars efter en drygt två månader lång stängning. Till Financial Times säger en hälsoexpert i New Delhi att stängningen av samhället har varit förgäves när Indien nu verkar ha gett upp: när det inte

går att få kontroll på pandemin satsar Indien allt på att få i gång ekonomin. Economist är inne på samma linje. Stängningen har slagit hårt mot befolkningen snarare än bekämpat virusutbrottet.

Den 1 juni väntas ytterligare lättnader när den fjärde förlängningen av restriktionerna löper ut. Samtidigt har rapporterna börjat strömma in om stängningens konsekvenser. Arbetslösheten har ökat från 8 procent i mitten av mars till 26 procent i mitten av maj, enligt

Source Centre for Monitoring Indian Economy.

Den internationella arbetarorganisationen ILO skriver i en rapport att de hårda restriktionerna, som nu har lättats något, kan leda till en humanitär katastrof i Indien. 400 miljoner människor som har livnärt sig inom den informella sektorn riskerar att falla djupare ned i fattigdom. Frivilligorganisationer varnar för undernäring och svält i coronapandemins spår.

Banken Goldman Sachs spår att den ekonomiska tillväxten kommer att minska med 45

procent under det andra kvartalet, för att sedan återhämta sig något. Den indiska centralbankens chef Shaktikanta Das räknar med negativ tillväxt både i år och 2021. Tidigare i maj presenterade premiärminister Narendra Modi ett stödpaket värt 20 000 miljarder rupier, mer än 2 500 miljarder kronor. Ekonomer både på hemmaplan och utomlands kräver mera djupgående strukturella reformer, inte minst när det gäller den bristfälliga och otidsenliga sjukvården. Indien satsar mindre än 2 procent av BNP på vården, vilket ger landet

en mycket blygsam placering i internationella jämförelser. I Sverige är motsvarande siffra 11 procent.

De registrerade dödsfallen i Indien ligger på samma nivå som i Sverige (Indien hade på fredagen 4 797 döda i covid-19 och Sverige 4 350) trots att Indiens befolkning är 134 gånger större än Sveriges. Mörkertalet är sannolikt enormt i Indien, på landsbygden är rutinerna för att registrera dödsfall bristfälliga och antalet provtagningar få i förhållande till befolkningens storlek.

När samhället stängdes med några timmars förvarning den 25 mars var det många migrantarbetare från landsbygden som förlorade sina jobb över en natt. De hade hankat sig fram som daglönare på byggen, restauranger och i fabriker i storstäderna, och som hushållsarbetare och chaufförer. När inkomsterna försvann var det upp till 80 miljoner människor som började röra sig mot sina hembyar, ofta till fots. Vad den här enorma folkvandringen har inneburit för smittspridningen

och dödsfallen i covid-19 finns det ännu inget svar på.

Bombay med 20 miljoner invånare har största antalet bekräftade coronafall och även det största antalet inhemska migranter. Det finns misstankar om att arbetarna som lämnat staden har fört med sig virussjukdomen till sina familjer på landsbygden.

Av de nästan 20 miljoner indier som lever utomlands är många gästarbetare i Mellanöstern och försörjer sina familjer. Även i den gruppen har en majoritet blivit av med sina arbeten. Många lyckades

dessutom inte ta sig hem när alla internationella flyg till Indien ställdes in.

Mia Holmgren

mia.holmgren@dn.se

Fakta. Över en miljard invånare

Indien är världens näst folkrikaste efter Kina med 1,3 miljarder invånare.

Indien är världens femte största ekonomi, men samtidigt ett av de länder i världen som satsar minst på sjukvården, med mindre än 2 procent av BNP.

Det finns 20 sjukvårdare per 10 000 invånare.

Indien stängdes den 25 mars, restriktioner har lättats i flera omgångar. Bland annat rullar tågen och inrikesflyget är igång i begränsad omfattning. Den 1 juni väntas fler verksamheter få klartecken att öppna.

Twitter dolde inlägg från Donald Trump

LÖRDAG 30 MAJ 2020

För första gången har Twitter dolt ett av USA:s president Donald Trumps inlägg för brott mot medieplattformens regler. Det skedde på fredagen med en tweet från presidenten eftersom det ansågs "förhärliga våld". Därmed trappas konflikten mellan Donald Trump och sociala medier-bolagen upp ytterligare.

Twitterinlägget handlade om de våldsamma protesterna i Minneapolis, efter att en afroamerikansk man dödades vid ett polisingripande. Händelsen fångades på en film, som visar hur polismannen trycker sitt knä mot mannens hals när han ligger på marken och säger att han inte kan andas.

Trump's inlägg fokuserade dock på protesterna som senare skakade staden. I ett första inlägg kritiserar han Minneapolis borgmästare och hotar att kalla in nationalgardet. Men det var ett andra inlägg, som av Twitter

bedömdes bryta mot medieplattformens regler: ”Denna tweet bryter mot Twitters regler om att förhärliga våld”, står där inlägget annars skulle synas.

Det är fortfarande möjligt att klicka fram inlägget för den som vill, eftersom det ”kan vara i allmänhetens intresse” att det är tillgängligt, som Twitter uttrycker det.

Det dolda inlägget innehåller bland annat formuleringen ”when the looting starts, the shooting starts” – när plundringen börjar, så börjar skjutandet.

Konflikten mellan Donald Trump och Twitter har trappats upp på senare tid. Nyligen började Twitter förse Donald Trumps inlägg med faktagranskningar. De dök först upp vid inlägg där presidenten hävdade att poströstning skulle leda till fusk. Dessa inlägg syns fortfarande, men i anslutning till dem länkar Twitter till en sida där hans påståenden granskas och avfärdas. Faktagranskningen hänvisar till CNN och Washington Post, två av de medier som presidenten oftast utmålar som opålitliga.

Det fick Donald Trump att hota med att ”starkt reglera eller stänga” plattformar som Twitter. Tidigare i veckan undertecknade han en presidentorder där han försöker upphäva en lag som skyddar techbolag från ansvar för material som användare har publicerat.

Twitters nya, offensiva inställning skiljer sig från hur Facebook agerar. Visserligen arbetar Facebook med externa faktagranskare och varningar vid misstänkta bluffar, men vd Mark Zuckerberg har tidigare sagt att politiskt kampanjmaterial ska bli

kvar på Facebook även om det innehåller direkta lögner. Det är en inställning han står fast vid. I en intervju med konservativa Fox News säger han att Facebooks policy skiljer sig från Twitters. – Jag anser inte att Facebook ska döma vad som är sant, säger han. Twitter-vd:n Jack Dorsey har svarat att han inte håller med om att Twitter gör sig till en sanningsdomare. ”Vi kommer fortsätta att peka ut felaktig eller ifrågasatt information om val över hela världen. Och vi kommer medge alla fel vi begår”, skrev han på torsdagen.

Presidenten är inte den enda som Twitter faktagranskar. Ett inlägg från i mars, där en talesperson för Kinas utrikesdepartement antyder att coronaviruset skulle ha sitt ursprung i USA, försågs med en liknande markering.

Twitter blev en viktig kanal för Donald Trump redan innan han tillträdde som president. Hans flöde tjänar därför som något av ett arkiv över tidigare uttalanden, som att vaccin orsakar autism, att klimatförändringar är en bluff och den 24 februari i år, att coronaviruset var under kontroll i USA. Donald Trump har strax

över 80 miljoner följare på Twitter.

Linus Larsson

linus.larsson@dn.se

Ensamt Sverige vill ha sanktioner mot Kina

LÖRDAG 30 MAJ 2020

Sverige driver på för EU-sanktioner mot Kina – men i ensamhet och mot regeringens vilja.

– Det är nästan att be om att det inte ska fungera, konstaterar utrikesminister Ann Linde (S).

Sanktioner mot jätten i öster är inte en populär fråga hos EU-ländernas utrikesministrar.

– Jag tror inte att sanktioner är rätt sätt att hantera problemen i vår relation med Kina, fastslår utrikeschefen Josep Borrell på sin presskonferens efter fredagens webbmöte.

Sverige har ändå försökt – på oppositionens order.

– Ytterst så handlar det om att stå upp för våra grundläggande värden, säger EU-nämndens andre vice ordförande Jessika Roswall (M) sedan en majoritet i nämnden drivit igenom sanktionskravet mot regeringens vilja.

– Det som har skett den senaste tiden i Hongkong och gårdagens beslut i den kinesiska folkkongressen har gjort att det är väldigt viktigt att EU är tydliga mot Kina om det inte är business as usual, anser Roswall.

Utrikesminister Ann Linde (S) försökte göra vad hon kunde.

– Det var bara Sverige som tog upp detta och jag fick heller inget stöd från något annat land och inget annat land kom ens i närheten av något sådant. Så det kommer med största sannolikhet inte att vara någonting i den

riktningen, säger Linde efter mötet.

För att få stöd hade Sverige sannolikt behövt ha mer tid på sig för att förankra förslaget.

– Att bara ta upp det så här på ett möte, utan att ha sett om det finns någon möjlighet att gå fram, utan att kunna lobba för förslaget, det är nästan att be om att det inte ska fungera. Och det gjorde det inte heller – vilket jag är ledsen för, säger Linde.

Hur Kina kommer att reagera på den svenska linjen återstår att se.

– Det är alltid så när man tar upp sådana här saker – särskilt då när

man blir helt ensam – att det kommer reaktioner som inte är önskvärda. Så därför hade jag önskat att vi hade gjort det på ett annat sätt, säger Ann Linde. För EU:s del mynnade fredagens diskussion ut i ett gemensamt uttalande om att man ser med ”stor oro” på händelserna kring Hongkong.

”Det här riskerar att underminera principen med ett land, två system och den stora graden av självstyre för den särskilda regionen Hongkong”, heter det i uttalandet. Ett starkt uttalande, tycker Linde.

– Det finns en enighet om att reagera mot beslutet från folkkongressen. Vi menar ju att det går emot de regler som Kina ska följa när det gäller Hongkong, säger utrikesministern.

TT

Storbritannien öppnar för att ge Hongkongbor pass

LÖRDAG 30 MAJ 2020

Låt förrädarna fly. Det budskapet förs fram i det kinesiska kommunistpartiets propagandaorgan efter att Storbritannien öppnat för att upp till tre miljoner invånare i Hongkong kan få fullvärdiga brittiska medborgarskap. Demokratiaktivister i staden fruktar att fri- och rättigheter snart kan vara ett minne blott.

Storbritanniens utrikesminister Dominic Raab sade i torsdags att han är djupt oroad över att Kinas folkkongress röstat ja till en ny och omstridd säkerhetslag i Hongkong.

– Om Kina går vidare och sätter denna nya lag i verket kränker det självstyret för Hongkong och de friheter som lades fast i överenskommelsen mellan Storbritannien och Kina 1984. I så fall kommer vi att göra det möjligt för de som har BNO-pass att komma till Storbritannien och ansöka om att arbeta och studera under tolv månader – vilket

öppnar för medborgarskap, sade Dominic Raab.

Så kallade BNO-pass är en kvarleva från den tid då Hongkong var en brittisk kronkoloni, 1841–1997. De som bodde i regionen då har rätt till sådana pass (BNO står för ”British National Overseas”).

Knappt 350 000 av Hongkongs fler än 7 miljoner invånare har sådana pass just nu. Men enligt den brittiska regeringen är upp till 2,9 miljoner invånare i staden berättigade till pass, om de skulle vilja ha dem.

Kina protesterar mot den brittiska regeringens utspel, och i det

kinesiska kommunistpartiets engelskspråkiga tidning Global Times stämplas det som ”ett hot”. Propagandaorganet hävdar att reaktionen bland ”kinesiska internetanvändare” har varit närmast entydig: ”Skicka alla förrädare till Storbritannien”. Artikeln har inte någon angiven skribent, men för Hongkongs demokratiaktivister är avsändaren självklar: den sortens budskap förmedlas inte i Kina utan grönt ljus uppifrån.

Detaljerna i säkerhetslagen ska spikas av landets högsta ledning i ett dekret. Det står dock redan

klart att lagen förbjuder
”omstörtande verksamhet” och
syftar till att stabilisera Hongkong
– det vill säga få ett slut på
protesterna.

Mycket tyder också på att Kinas
säkerhetsstyrkor kommer att
sättas in i Hongkong. Även om
kommunistpartiet fortsatt talar
om ”ett land, två system”, är det
med andra ord tydligt att det ena
systemet – det auktoritära –
börjar få övertaget.

Hongkongs ledare Carrie Lam har
försökt lugna invånarna i staden
med att säkerhetslagen bara
drabbar ”en extremt liten grupp

kriminella, medan den
överväldigande majoriteten av
medborgarnas liv, egendom och
grundläggande fri- och rättigheter
skyddas”.

Det är något oklart vad hon
grundar det på.

Samtidigt fruktar hundratusentals
demokratiaktivister en våg av
gripanden och inskränkta fri- och
rättigheter om några månader, då
lagen ska träda i kraft.

Erik de la Reguera

erik@delareguera.se

Trump: USA avslutar samarbetet med WHO

LÖRDAG 30 MAJ 2020

USA avbryter sitt samarbete med Världshälsoorganisationen WHO, säger Donald Trump. På fredagen presenterade han flera nya åtgärder för att markera kraftigt mot både WHO och Kina.

– Kina har total kotroll över WHO, sade presidenten på en presskonferens.

Donald Trump har tidigare under våren hotat WHO ett flertal gånger med att permanent stoppa

det ekonomiska stödet till organisationen. Så tycks nu ha skett.

USA avslutar sina relationer med WHO och de ekonomiska bidragen ska istället gå till ”andra globala insatser för allmän hälsa, som förtjänat det”, sade presidenten. Han menar att organisationen inte gjort de förändringar som krävs för att USA ska återuppta sin finansiering.

Donald Trump menar att Kina mörkade det nya coronaviruset i utbrottets början och lät det sprida sig över världen. Han säger

att landet pressade WHO att vilseleda världen.

Förra året var USA WHO:s största finansiär och stod för omkring 15 procent av organisationens budget med över 400 miljoner dollar i stöd.

– Det är tråkigt och känns väldigt onödigt, säger Sveriges statsepidemiolog Anders Tegnell.

Marit Sundberg

Amanda Dahl

27

LÖRDAG 30 MAJ 2020

miljarder norska kronor lägger Norges regering fram i ett paket för att stimulera näringslivet efter coronakrisen. I paketet ingår en satsning på 3,6 miljarder inriktad på grön omställning.

Bland de föreslagna åtgärderna finns lönestöd för företag som tar tillbaka permitterad personal, pengar för att stimulera byggbranschen och pengar till utbildningsplatser för att säkra framtida kompetens.

TT

Inga svenska turistbesök i Grekland i sommar

LÖRDAG 30 MAJ 2020

Coronaviruset.

Grekland meddelar att landet öppnar sina gränser för turister från 29 länder från och med den 15 juni.

Sverige finns inte med på listan över länder. Totalt 16 EU-länder står med på den lista som turismdepartementet i Grekland offentliggjorde på fredagen över

de länder vars turister får besöka Grekland.

TT-AFP-Reuters

Dödstalen i Moskva ökade lavinartat

LÖRDAG 30 MAJ 2020

Ryssland.

Hälsovårdsmyndigheterna i Moskva har mer än fördubblat siffrorna över avlidna i covid-19 i staden under april, rapporterar BBC. Den tidigare uppgiften 639 döda har ersatts med 1 561 dödsfall. Uppgifterna kommer dagen efter det att borgmästaren Sergej Sobjanin meddelat att Rysslands huvudstad från måndag ska öppnas igen.

Enligt Johns Hopkins-universitetet i USA är totalt 370 000 personer i Ryssland bekräftat smittade, och 4 142 har avlidit.

TT

Snattande apor flydde med coronasmittat blod

LÖRDAG 30 MAJ 2020

Indien.

En grupp apor har stulit blodprover från fyra patienter som testat positivt för covid-19. Den fräcka kuppen ägde rum på ett medicinskt campus i Meerut i Uttar Pradesh i Indien. Aporna attackerade en laboratorietekniker, som bar runt på proverna utomhus.

– Aporna flydde med blodprover från fyra patienter som vårdas för covid-19. Vi var tvungna att ta nya blodprover, säger doktor S. K. Garg.

Vad som hände efter det att aporna flydde från brottsplatsen tycks inte vara känt.

TT-Reuters

Kvinna svårt skadad i lejonattack på djurpark

LÖRDAG 30 MAJ 2020

Australien.

Tillståndet är kritiskt för en 35-årig djurskötare sedan hon attackerats av två lejon på en djurpark i Australien. Lejonen bet henne flera gånger i huvudet och halsen, då hon befann sig i deras inhägnad för att städa.

TT

Långsam återhämtning väntas i USA

LÖRDAG 30 MAJ 2020

Den ekonomiska aktiviteten i USA väntas återuppstå under tredje kvartalet, men återhämtningen väntas bli långsam. En ”V”-formad återhämtning är ”svår att föreställa sig”.

Det sade Loretta Mester, Fed-chef i Cleveland, till Bloomberg TV på fredagen.

Mester sade att hon ser en ”andra fas” av penningpolitiskt stöd från Fed för att stötta återhämtningen.

Direkt

Finland i recession

LÖRDAG 30 MAJ 2020

Finlands ekonomi krympte för andra kvartalet i rad under årets första kvartal enligt ny officiell statistik. Det betyder att landet är inne i recession, enligt definitionen.

Under perioden januari till mars sjönk Finland bruttonationalprodukt (bnp) med 0,9 procent jämfört med föregående kvartal då nedgången

var 0,6 procent, enligt reviderade siffror. På årsbasis sjönk bnp med 1,1 procent.

TT-Reuters

Geely gör miljardemission

LÖRDAG 30 MAJ 2020

Den kinesiska biltillverkaren Geely Automobile Holdings har dragit in cirka 6,5 miljarder Hongkongdollar (motsvarande omkring 8 miljarder kronor) i en nyemission. 600 miljoner nya aktier emitterades med en rabatt på 7,8 procent jämfört med börskursen.

Emissionen späder ut Geely Automobiles aktiekapital med drygt 6 procent och aktien föll

med 9,4 procent på
Hongkongbörsen efter
emissionen. Pengarna ska gå till
affärsutveckling och
tillväxtsatsningar, enligt bolaget.
TT-Reuters

Susanne Ljung: Hon ska sköta Trumps presskonferenser och nog passar hon in i mallen

LÖRDAG 30 MAJ 2020

**Den amerikanska högern
föredrar kvinnor som är
blonderade, har utslätade
anletsdrag och ljust rosa
läppar. Så ser många av
kvinnorna ut på Fox News och
numera också Donald Trumps**

pressekreterare. Vi kan tala om en amerikansk arketyper.

Vita husets nya pressekreterare Kayleigh McEnany ser så förvånansvärt bekant ut att man skulle kunna tro att hon är stöpt i en sorts form, vilket hon kanske kan sägas vara.

Hon har nämligen den arketyperiska look med konventionellt kvinnliga attribut som många, ofta starkt högerorienterade, republikanska kvinnor i USA favoriserar och gjort till ett slags signum. Många av dem har samma tydliga

kännetecken som gör dem intill förväxling lika, som:

Långt blonderat och ofta professionellt salongblåst hår. Utslätade anletsdrag med hjälp av tjocka lager täckande foundation. Förstärkt blick tack vare mörka ögonskuggor och mycket mascara.

Ljust rosa och glansiga läppar. Kroppsnära kläder som förstärker kvinnligheten.

Presidentens rådgivare Kellyanne Conway, tv-programledaren Laura Ingraham – och flera av hennes kollegor på Fox News – och författaren och den politiska

kommentatorn Ann Coulter är bara några som kan sätta ett "ja" på alla checklistans punkter över denna blonda arketyper. Liksom Ivanka Trump, förstås. För det är också en look som den amerikanske presidenten favoriserar på ett mer personligt plan, i alla fall att döma av hans tidigare fruar, Ivana Trump och Marla Maples. Det kan också vara anledningen till att Melania Trump har blekta slingor i sitt hår. Hans faiblesse för denna blonda stil är något som den 32-åriga Kayleigh McEnany är väl medveten om. De senaste åren har

hon målmedvetet mejslat fram en bild av sig själv som en av hans mest entusiastiska anhängare, bland annat som politisk kommentator på den amerikanska kabelkanalen CNN.

Där förhöll hon sig emellertid till en början kritisk till Trump som republikanernas presidentkandidat. "Han är inte seriös och kommer inte vara i närheten av de fem främsta kandidaterna", som hon först sade.

Men det ändrades snart. Enligt en artikel i New York Times (27 april i år) fick hon 2015 tipset av en

manlig bekant att stödja Donald Trump om hon som "ung och blond Harvardstudent" ville satsa på en karriär som politisk tv-kommentator.

Snart därefter gjorde hon sig känd som en av de mer bokstavligt högröstade Trump-anhängarna som ständigt slirade med sanningen, aldrig erkände misstag eller bad om ursäkt.

Meddebattörer slet sitt hår i förtvivlan över hennes oförvägna sätt att alltid försvara alla Trumps handlingar och uttalanden, inklusive de misogynna och rasistiska.

För Kayleigh McEnany vet hur en slipsten ska dras. Hon har inte bara pluggat internationell politik i både USA och på Oxford innan hon tog examen i juridik på Harvard Law School. Hon är också väl medveten om vikten av hur saker och ting tar sig ut medialt.

I sin bok "The new American revolution" från 2018 beskriver hon sig själv som "den där blonda tjejen som passionerat arbetade för att Donald Trump skulle bli vald till president".

Det är förstås ingen hemlighet att Donald Trump älskar kabel-tv,

där hans mest hängivna fans ges möjlighet att försvara honom och de beslut han fattar. Och ju mer hängivna de är, desto större möjlighet har dessa individer haft att fånga hans intresse och få in en fot i Vita huset.

I synnerhet om de utstrålar egenskaper han beundrar – som skönhet, styrka och självsäkerhet och förmågan att föra sig framför en kamera.

Så frågan är kanske snarare varför det dröjde ända till april 2020 innan han gav Kayleigh McEnany jobbet som Vita husets pressekreterare.

Men, nu är det förstås valår. Vad kan då passa bättre för en man som älskar kabel-tv än att skaffa sig en pressekreterare som inte bara ser ut som en programledare på en konservativ kanal, utan också till fullo behärskar konsten att på fullt allvar under sitt första möte med pressen bedyra ”jag kommer aldrig att ljuga för er. Ni har mitt ord på det”, för att nästan omedelbart därefter göra motsatsen utan att blotta en enda glipa i den blonda fasaden.

Susanne Ljung

lordag@dn.se

&

Till uppdraget som pressekreterare hör att arrangera presskonferenser för att informera om vad presidenten och administrationen gör. Tidigare har nyhetsreportrar ofta anställts. Detta ändrades i och med Donald Trump.

Den första blev i stället en republikansk politisk strateg och konsult, Sean Spicer. En man som inledde Trump-administrationens första presskonferens med att beskylla journalister för att ljuga. Han gjorde sig också bemärkt för sina illasittande kostymer i fel

storlek och skrikiga slipsar med slarviga knutar.

Sarah Huckabee

Sanders var Vita husets pressekreterare 2017–2019. Hon är inte någon arketypisk blondin, utan en brunett med pärlhalsband som ville framställa sig som en småbarnsmorsa. Hon efterträddes av Stephanie Grisham som inte gav en enda presskonferens under de nio månader hon hade jobbet.

Ministern kritiserar beslutet om WHO

SÖNDAG 31 MAJ 2020

Donald Trumps besked att USA avbryter sitt samarbete med Världshälsoorganisationen (WHO) beskrivs av många som ett bakslag för den internationella hälsan. Flera varnar för vilka konsekvenser det kommer att få för bland andra barn i fattiga länder. Sveriges biståndsminister Peter Eriksson hoppas nu att USA:s kongress ska få presidenten på andra tankar.

Trots att Trump redan i mitten av april införde ett tillfälligt stopp i WHO-utbetalningarna säger biståndsminister Peter Eriksson att han är överraskad av det senaste beslutet. Inte minst för vad det kan komma att betyda för USA självt.

– När Kina nu seglat upp som en av de stora inrikespolitiska valfrågorna är risken ur hans perspektiv väldigt stor att Kina får ännu större inflytande i internationella organisationer. Kina har redan sagt att man är beredd att lägga in mer resurser i WHO, säger Peter Eriksson.

Med hänvisning till pandemin ser man enligt honom hur tydligt och viktigt behovet är att internationella samarbeten fungerar. Såväl Sverige som EU-kommissionen har skjutit till ytterligare pengar till WHO under våren för att möta det nya coronavirusets utmaningar.

– Mer långsiktigt tycker jag att det är rimligt att EU kliver i en starkare roll. Uppgiften för Sverige, som redan är en av WHO:s största givare, är framför allt att få andra ombord i större utsträckning.

Kommer Sverige eller EU att försöka stoppa Trumps beslut?

– Sådana diskussioner pågår hela tiden i förhållande till den amerikanska regeringen, men det är svårt att han något slags styrsel på Donald Trump, måste jag väl säga. Vad man kan hoppas är att senaten i USA har en annan inställning – kongressen har stoppat honom när han velat skära ner på biståndet, säger Peter Eriksson.

”Det är ett nedslående bakslag för den internationella hälsan. Om WHO ska ha en framtid behövs reformer och EU måste engagera

sig mer, även finansiellt. Det kommer att vara en av vårt hälsodepartements prioriteringar under vårt ordförandeskap i EU-rådet”, skriver Tysklands hälsominister Jens Spahn på Twitter. För säkerhets skull även på engelska och franska. Sedan Trump väl tillstod att det nya coronaviruset faktiskt är en pandemi har han bemött kritiken om senfärdighet genom att rikta skulden mot Kina och just WHO. I en dryg månad har han hotat med att lämna organisationen och därmed beröva den från sin största finansiär.

Kort efter att han på fredagen meddelade sitt beslut kommenterade utrikesminister Ann Linde saken på ett sätt liknande Spahns, om behovet av samarbete och solidaritet. ”WHO:s ledarskap och kompetens behövs men vi behöver även USA som sedan länge varit en viktig partner till WHO och till Sverige”, skrev hon till DN. Från forskarhåll är kritiken ännu hårdare. Lawrence Gostin, chef för folkhälsoinstitutet O’Neill vid universitetet Georgetown , kallar Trumps beslut ”olagligt och farligt”. ”Vi kommer alla att betala

priset längre fram för det här beslut. En infektionssjukdom någonstans i världen kan bli en infektionssjukdom var som helst i världen”, säger Michael Osterholm, chef för forskningscentrumet Cidrap. Cidrap påpekar att WHO är den världsledande aktören i kampen mot infektioner, med allt från forskning och distribution till rådgivning och vägledning. Många varnar för att sjukdomar som polio, malaria och mässlingen kommer att slå tillbaka mot framför allt barn. WHO rapporterade nyligen att 80

miljoner barn redan är i riskzonen för det fokus som pandemin har tagit från vaccinationsprogram i fattiga länder.

Ossi Carp

ossi.carp@dn.se

Bakgrund.

President Donald Trump förklarade i fredags att USA avbryter sitt samarbete med Världshälsoorganisationen, WHO. Skälet uppges vara att Kina ges för stort inflytande över WHO. Organisationen ska inte ha gjort de förändringar som krävs för att USA ska återuppta sin

finansiering, enligt USA:s högsta ledning

I stället ska USA:s ekonomiska bidrag i stället gå till ”andra globala insatser för allmän hälsa, som förtjänat det”, säger presidenten.

USA var WHO:s största finansiär. I fjol stod landet för omkring 15 procent av organisationens budget med över 400 miljoner dollar i stöd. Det amerikanska ekonomiska stödet till WHO frystes i april med hänvisning till att organisationen påstods ha misskött hanteringen av coronaviruspandemin.

Källa: DN, TT

Karin Bojs: Det bästa arvet från neandertalarna

SÖNDAG 31 MAJ 2020

Arvet från neandertalarna påverkar oss än i dag. Det får kvinnor att föda fler barn, och ger oss djupa insikter om hur evolutionen fungerar.

För bara tio år sedan visade Svante Pääbo och hans medarbetare att vi – moderna människor i större delen av världen – har en liten andel neandertalare i vårt dna. För

personer med europeiskt ursprung handlar det om ungefär 2 procent.

Den enda möjliga förklaringen till detta udda inslag i vår arvs massa är att sådana som vi hade sex med neandertalare, och att det föddes barn som i sin tur kunde få barn. Våra sexuella möten bör ha inträffat för ungefär 54 000 år sedan någonstans i trakterna av Mellanöstern – strax efter det att sådana som vi hade klivit ut från vår ursprungskontinent Afrika. Svante Pääbos upptäckt 2010 var banbrytande på flera plan. Rent tekniskt var det en stor bedrift,

som visade hur långt dna-tekniken då hade nått. För den breda allmänheten var det fantasieggande att neandertalare faktiskt inte är helt utdöda utan till en liten del finns kvar inuti oss, och att den lilla delen går att mäta och observera.

Dessutom vill jag påstå att Svante Pääbos upptäckt var en milstolpe i teorin om evolutionen.

Tidigare har biologer oftast liknat evolutionära processer vid träd, där grenar viker av och utvecklas åt olika håll. Men nu fick de inse att *korsningar* också har en avgörande roll. Alltså

sammanslagningar – fusioner – av linjer som har levat åtskilda i många generationer.

Visserligen insåg växtförädlare korsningarnas betydelse redan i början av 1900-talet, inte minst den svenske pionjären Herman Nilsson-Ehle. Men på många andra områden har forskare först på senare år börjat lägga in fusioner i sina modeller.

Som andra européer har jag alltså ungefär 2 procent neandertal-dna i min arvs massa. Det skulle motsvara att en neandertalare var en släkting som levde någon gång i slutet av 1700- eller början av

1800-talet. Ungefär min farfars farfars farfar.

Men så är det ju inte. Korsningen inträffade för cirka 54 000 år sedan. Om bara slumpen hade styrt, skulle anlagen från neandertalare ha spätts ut och försvunnit för länge sedan.

Det handlar inte bara om slumpen. Det handlar också om evolutionen. Anlagen från neandertalare var i vissa fall gynnsamma.

Så fort Svante Pääbos rön blev offentliga för tio år sedan, började forskare leta efter vilka gener från neandertalare som kan ha varit

bra att ha. Först ut var en amerikansk immunolog som heter Peter Parham. Han fann att vårt nutida immunsystem till stor del är ett resultat av de där mötena för ungefär 54 000 år sedan. Arvet från neandertalarna verkar ha gett oss oss ett bredare, mer varierat skydd mot virus, bakterier och parasiter.

Andra forskare – däribland Svante Pääbo själv – har hittat spår av gener som påverkar hår och hud, och förmåga att tillgodogöra sig fett och kolhydrater.

På tio år har dna-tekniken utvecklats med stormsteg, och det finns numera många fler dna-analyserade människor att jämföra med. Både forntida individer och nutida, som i brittiska databasen UK Biobank med nästan en halv miljon frivilliga deltagare.

Denna resurs har nu använts av Svante Pääbo och Janet Kelso vid Max Planck-institutet för Evolutionär antropologi i Leipzig och Hugo Zeberg som även är knuten till Karolinska institutet. De har hittat vad som troligen är vårt i särklass mest påtagliga arv

från neandertalarna. Nämligen en gen som påverkar förmågan att få barn. Genen kallas PGR, som står för progesteron receptor. Det styr alltså cellernas förmåga att ta upp könshormonet progesteron.

Det visar sig att nästan en tredjedel av kvinnorna i den brittiska databasen hade neandertal-varianten av genen.

Dessa kvinnor tenderar att i lägre grad drabbas av blödningar under graviditeten och missfall.

Och de föder i genomsnitt fler barn.

Följaktligen har genen bevarats hos oss i 54 000 år. För så fungerar evolutionen.

Karin Bojs

vetenskap@dn.se

En greps för inblandning i mordet på Catalán

SÖNDAG 31 MAJ 2020

Över tre år efter morden på svenska FN-experten Zaida Catalán och hennes två kollegor har en kongolesisk milisledare gripits, misstänkt för inblandning, säger åklagaren i ärendet enligt AP.

Mannen greps i staden Katole i centrala Kongo-Kinshasa sent på fredagskvällen och har förhörts under lördagen.

– Vi har försökt gripa honom många gånger sedan 2017 men han har undkommit, säger Jean-Blaise Kuzola militär åklagare i centrala Kasaiprovinzen, till nyhetsbyrån AP.

Svenska Zaida Catalán, amerikanen Michael Sharp försvann under sitt arbete med att utreda brott mot mänskliga rättigheter i centrala Kongo-Kinshasa. I mars 2017 hittades de båda och även deras lokala tolk Betu Tshintela döda.

Kongolesiska myndigheter har länge anklagat milisen Kamwina Nsapu, som den nu gripne

mannen leder, för mordet.
Människorättsorganisationer har
dock sagt att landets egen
säkerhetsstyrka kan ha varit
inblandad, något som
kongolesiska myndigheter
förnekar.

Amanda Dahl

Nya protester i Minneapolis – svensk reporter skjuten med gummikula

SÖNDAG 31 MAJ 2020

**Demonstranter i Minneapolis
trotsar utgångsförbudet och
fortsätter protestera mot den
svarte medborgaren George
Floyds död. Tidningen
Expressens reporter Nina
Svanberg träffades på lördagen
i låret av polisens gummikula.
Demonstrationerna i
Minneapolisområdet i delstaten**

Minnesota är inne på sin fjärde dag och har även spridit sig till flera andra städer i USA.

Sent på fredagen, lokal tid, blev Expressens USA-korrespondent Nina Svanberg skjuten i benet med en gummikula när hon bevakade protesterna i Minneapolis.

Hon berättar att polisen började gå mot demonstranterna och avfyrade tårgas.

– Sedan small det till i min höft. Jag föll ihop och insåg att jag var träffad, säger hon till DN.

Hon kröp i skydd bakom en bil, men fick inte med sig sina saker

och var tvungen att hämta dem. Sedan tog hon skydd i en gränd tillsammans med flera internationella journalister.

– Medan ögonen rann av tårgas drog jag ned byxorna och såg att jag var träffad. Jag kände ingen smärta förrän flera timmar senare när jag hade slutat jobba och adrena-linet gått ur kroppen. Då såg jag att jag var ordentligt träffad, säger hon.

Även den norska tidningen Verdens Gangs fotograf Thomas Nilsson befann sig på platsen.

Han berättar att han såg att polisen riktade ett lasersikte mot

honom innan Nina Svanberg träffades i låret.

– Polisen fortsatte att skjuta i vår riktning. Vi bestämde oss för att springa till andra sidan av gatan för att söka tillflykt. Det var då jag upptäckte att jag hade ett rött lasersikte mot mig i magregionen, säger fotografen till Verdens Gang.

Fotografen anser att polisen måste ha varit medvetna om att de var journalister.

– Jag bar två kameror, presskort runt halsen och hade hjälm och gasmask, säger han till Verdens Gang.

Protesterna i Minneapolis tog ny fart på fredagskvällen, trots helgens utegångsförbud.

Hundratals personer var ute på gatorna där omkring 2 500 poliser hade satts in.

– De kan inte gripa oss allihop, skanderade demonstranterna, skriver Star Tribune.

Men när polisen svarade med tårgas flydde många gatorna.

På lördagen satte guvernör Tim Walz in hela delstatens nationalgarde, uppger tv-bolaget KSTP-TV.

Det var i måndags som den svarte medborgaren George Floyd, 46,

dog efter ett polisingripande i Minneapolis. En polis misstänks för dråp alternativt vållande till annans död.

Marit Sundberg

marit.sundberg@dn.se

Katarina Lagerwall

katarina.lagerwall@dn.se

Risk att Trumps utsträckta hand blir en knytnäve

SÖNDAG 31 MAJ 2020

Under våren har Donald Trump trappat upp ansträngningarna för att rubba Joe Bidens starka stöd bland afroamerikanska väljare. Minneapolis kan tvinga honom att visa var han står egentligen.

Dessa LIGISTER vanhedrar minnet av George Floyd”, skriver Donald Trump på Twitter, och

hotar att slå ned demonstrationerna med våld. Om inte annat är den amerikanske presidenten skicklig på att sammanfatta sina motstridiga budskap till USA:s afroamerikanska befolkning med några få ord.

De landsomfattande demonstrationerna mot rasism och polisbrutalitet äger rum efter en vår när Trump intensifierat sina ansträngningar för att nå fram till svarta väljare.

Möjligen tog det fart redan förra sommaren när rapartisten ASAP Rocky greps i Stockholm och

Trump anklagade Sverige och Stefan Löfven för att svika afroamerikanerna. I mars i år konstaterade New York Times att Trumpkampanjen investerat mer pengar och större resurser på att nå svarta väljare än någon annan republikansk presidentkampanj på senare år. Men trumfkortet inför valet 2020 – att arbetslösheten sjunkit bland afroamerikanerna – försvann när coronaviruset svepte in över USA. Joe Bidens stöd i väljargruppen har förblivit starkt.

Det är kanske inte så förvånande, med tanke på alla gånger som den

sittande presidenten kommit att förknippas med rasism och främlingsfientlighet. Trumps försök att ifrågasätta Barack Obamas härkomst är ett exempel. Hans överslätande kommentarer om nazisterna och vit makt-aktivisterna i Charlottesvile 2017 är ett annat.

Men i förra veckan fick Republikanernas kampanjmakare en oväntad gåva, när Joe Biden gjorde bort sig i en intervju med radioprataren Charlamagne Tha God i programmet "The Breakfast Club". Demokraternas presidentkandidat fick bland

annat besvärliga frågor om sina insatser för medborgarrättsrörelsen under de senaste decennierna. Som senator var Biden med och författade 1994 års lag om våldsbrott och brottsbekämpning. Det var bara några år efter raskravallerna i Los Angeles, som utlöstes av den friande domen mot fyra poliser som brutalt misshandlat en svart man vid namn Rodney King. Förhoppningarna på den nya Clintonadministrationen var stora. Men lagen ledde till hårdare tag och – påstår kritikerna – att

många unga, svarta män hamnade i fängelse.

När Biden skulle runda av intervjun med Charlamagne tha God försökte han sätta sina insatser i relation till rivalen.

– Om du har problem med att avgöra om du ska rösta på mig eller på Trump så är du inte svart, hävdade Biden.

Den som säger sig bekämpa fördomar bör undvika att sätta likhetstecken mellan hudfärg och politiska preferenser.

Framstående afroamerikanska republikaner reagerade snabbt och hårt. ”Den här morgonen sa

Joe Biden till var och en av oss att vi inte är svarta”, löd en protest på Twitter från senatoren Tim Scott.

Trumpkampanjens rådgivare Katrina Pierson beskrev Biden som en ”77-årig vit man” som tror att han kan ”diktera hur svarta människor ska agera”.

Under veckan som gått har Biden bett om ursäkt och lovat att ”aldrig, aldrig någonsin” ta den svarta väljargruppen för given.

I hanteringen av Minneapolis är det upp till bevis för presidentkandidaterna.

Nog, protesterar Biden, som säger sig vara ”rasande” över

presidentens hot om våld i en tid av smärta för så många.

President Trumps respons på protesterna kommer att visa om han har någon förståelse för den afroamerikanska befolkningens förtvivlan och desperation. Hans utsträckta hand kan snabbt bli en knytnäve.

Karin Eriksson

karin.eriksson@dn.se

Våren befäster att rasismen i USA fortfarande är dödlig

SÖNDAG 31 MAJ 2020

Kommentar

Dussintals våldsamma demonstrationer ägde rum i helgen mot polisvåldet mot svarta i USA. Protesterna utlöstes av en video som visar hur George Floyd, en 46-årig svart man, dödas av polis i Minneapolis.

Den landsomfattande protestvågen måste även ses i ljuset av en vår då svarta

**drabbats värst av
coronaepidemin och den
ekonomiska krisen.**

New York.

– Vi är frustrerade. Utmattade.
Mest av allt förbannade.

Lenny Bell gestikulerar ut över
folkhavet som samlats utanför en
sportarena i Brooklyn.

Tillsammans med sin familj och
ett tusental demonstranter har
han tågat från nedre Manhattan
till Brooklyn i protest mot
polisvåldet mot svarta i USA.

Demonstrationen är en av
dussintals i den landsomfattande
våg av protester som ägt rum i

kölvattnet av en video som visar
hur en polis dödar George Floyd,
en 46-årig svart man i

Minneapolis.

Lenny Bell har tagit med sig sina
två barn till demonstrationen.

– Vi har suttit hemma i tre
månader under pandemin. Nu
tyckte jag att det var viktigt att ta
med mina barn ut och visa den
här demonstrationen. Min pappa
tog mig till min första
demonstration mot rasism när jag
var fyra. Hans pappa tog med
honom och demonstrerade när
han var fyra. Nu är min son fyra,
så det är hans tur att förstå hur

det här landet fungerar, säger Lenny Bell.

Berättelsen om rasismens historia i USA sker ofta på ett slags fallande skala. Från slaveri till segregation till mer subtila former av diskriminering, på arbetsplatser eller i bostadspolitik. Men den här våren befäster att rasismen i USA fortfarande är dödlig.

I stad efter stad, från New York till Detroit, Miami och New Orleans, har coronaepidemin drabbat svarta bostadsområden allra värst. Samtidigt fortsätter polisvåld att skörda svarta människoliv.

På demonstrationen i Brooklyn räknar jag skyltar med åtminstone 14 olika namn på svarta amerikaner som dödats av poliser de senaste åren: Philando Castile. Walter Scott. Eric Garner. Tamir Rice. Omkring 1 100 amerikaner dör varje år av polisvåld. Svarta löper dubbelt så stor risk som vita att tillhöra offren.

I den amerikanska offentligheten reduceras debatten om rasism ofta till upprörda reaktioner när någon sagt något olämpligt. Men de senaste månadernas händelser befäster att rasismen i USA inte

bara handlar om ord, utan om hjärtan som slutar att slå.

På Hart Island, utanför The Bronx i New York, byggs nu massgravar för de som dött under vårens epidemi. En majoritet av offren i New York är svarta eller latinamerikaner. I Minneapolis begravs 46-åriga George Floyd och i Louisville, Kentucky, 26-åriga Breonna Taylor den här veckan efter att de dödades av poliser.

En mindre våldsam scen från veckan som gick fångar en annan aspekt av vardagens rasism i USA. Videon visar hur Amy Cooper, en

vit kvinna i New Yorks Central park, ringer polisen efter att en svart man som hon inte känner, Christian Cooper, bett henne att koppla sin hund. Christian Cooper är fågelskådare och de vistas i en del av parken som är avskild för just detta ändamål, med strikta regler om att hundar måste kopplas eftersom de annars riskerar att skada fåglarna. Ändå reagerar Amy Cooper som om han utgör ett akut hot. Hon vägrar koppla hunden och säger i stället att hon tänker ringa polisen ”för att berätta att en afroamerikansk man hotar mitt liv”. Videon från

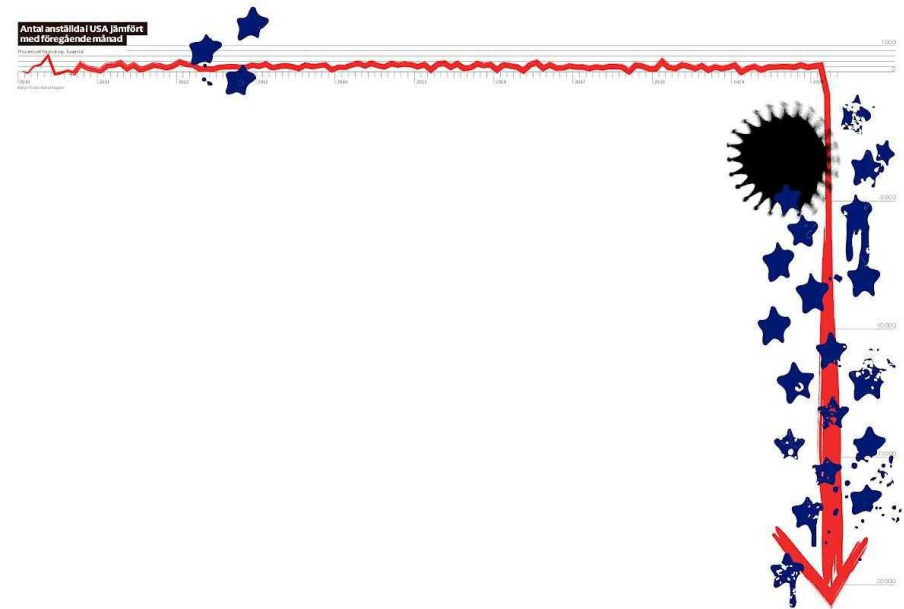

händelsen visar att det är en grundlös anklagelse, men hon ringer ändå polisen och betonar att hon blir ”hotad av en afroamerikan” utan att reflektera över vilka risker Christian Cooper utsätts för av den falska anklagelsen. Det är en video som visar en person som förlorat förmågan att se sin svarta granne som en fullvärdig människa. Det är själva definitionen av rasism. Bilderna från de sista åtta minuterna av George Floyds liv har ett mer brutalt slut. Där får vi se hur Floyd ligger på marken och kämpar för sitt liv, medan en polis

trycker sitt knä mot hans nacke tills Floyd slutar andas. Videon var den viktigaste katalysatorn för helgens landsomfattande demonstrationer. Men protesterna måste även ses i ljuset av de senaste månadernas massdöd under epidemin i USA. I princip varje vecka dör svarta män av polisvåld i USA. Att det är just den här helgen som hela landet till slut exploderat i protester mot detta är ingen slump. – Pandemin har drabbat svarta värre än andra. Ekonomins kollaps har drabbat svarta värre än andra. Polisvåldet har drabbat

svarta värre än andra. Det är en kombination av allt detta som fått oss att samlas här. Christian Cooper var bara ute och fågelskådade i Central Park, men han hade kunnat dö han också, säger Lenny Bell.

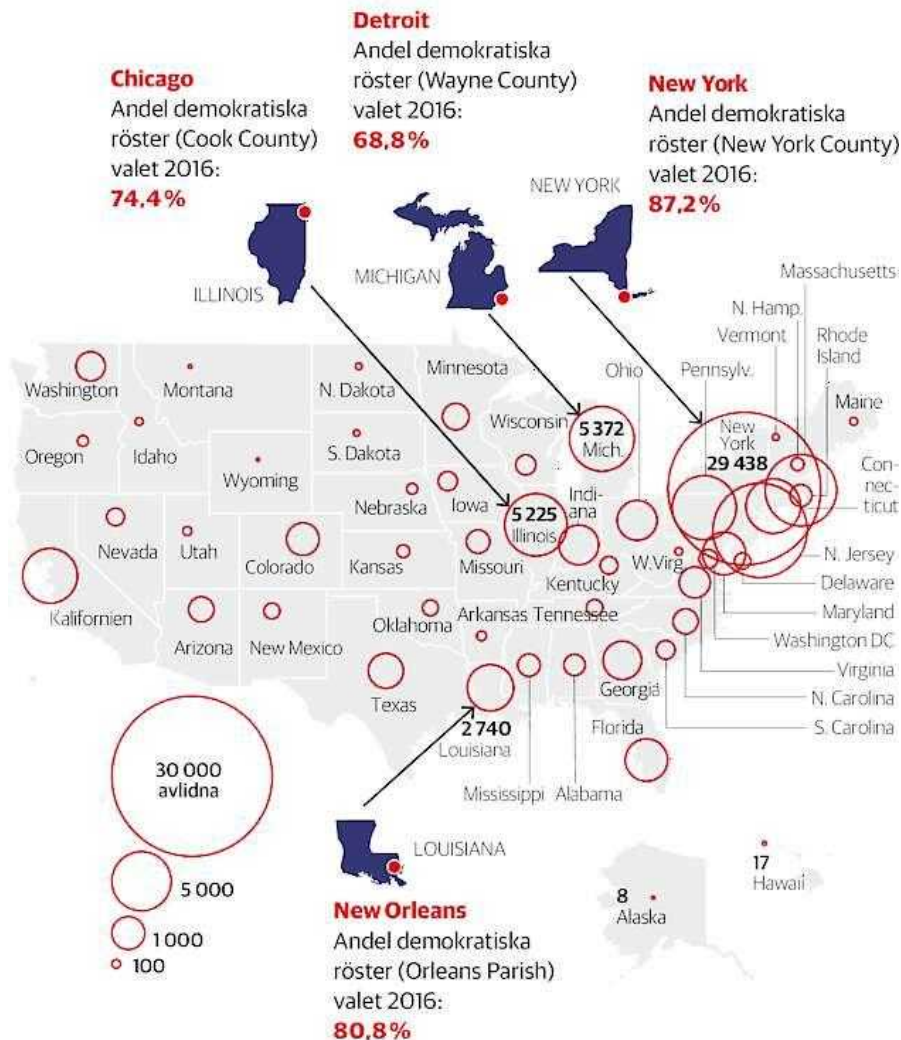
Martin Gelin

Bekräftat avlidna i covid-19 i USA

Antal per delstat, 29 maj 2020.

Källa: New York Times

”Jag fruktar att det ’nya normala’ inte kommer skilja sig från hur det var tidigare”

SÖNDAG 31 MAJ 2020

Pandemin har förändrat världen i grunden. Men alternativet är kanske värre. ”Om det är något jag är rädd för, så är det att ingenting kommer att förändras. Precis som med klimathotet. Folk är redan ute och shoppar och planerar sina turistresor”, säger Donald Tusk, före detta polsk

**premiärminister och ordförande
i Europeiska rådet i en intervju
med DN:s Michael Winiarski.**

Om det är någonstans Donald Tusk, en av Europas tyngsta politiker, ska sitta fast är det i EU-huvudstaden Bryssel. Det är där han befinner sig sedan snart tre månader när jag intervjuar honom. Men han ser ändå glad och avspänd ut på min datorskärm.

– Jag har bara tvingats sitta i självisolering i två veckor. Det berodde på att jag hade symtom på en misstänkt covid-19, men

sedan visade ett test att jag var frisk.

Han följde reglerna i Belgien om att den som har symtom måste isolera sig och när han fick gå ut var staden förändrad.

– Att vandra genom Bryssel på helt tomma gator på de platser man brukar trängas på är en nästan metafysisk upplevelse. Om man bortser från det tragiska sammanhanget upplevde jag det som ett intressant ögonblick i mitt liv.

Han lämnade hemlandet Polen strax innan det stängdes, och familjen stannade i Gdansk. Men

nu har Belgien öppnat samhället, livet börjar återgå till det normala. Gränsen mot Tyskland och Nederländerna är öppen igen. Och om en dryg vecka kan han åka hem till de sina.

Donald Tusk är sedan förra året ledare för EPP, det borgerliga Europeiska folkpartiet, den största partigruppen i EU-parlamentet.

Fram till i höstas stod han i spetsen för EU, som ordförande i Europeiska rådet. Hur har institutionen som han haft – och har – sådant inflytande över

klarat att hantera den värsta krisen i sin historia?

– I den första etappen blev det underkänt. De senkomna reaktionerna på begäran om hjälp från Italien och länder utanför EU, som Serbien, gav i början av pandemin intrycket av att EU och dess institutioner helt saknar empati.

Han syftar på att några medlemsländer i början vägrade att exportera medicinska förnödenheter. Det ser han som ett hårt slag mot de europavänliga stämningarna.

Ovanpå det kom vad han kallar propaganda, främst från Kina och Ryssland.

– De utnyttjade omedelbart tillfället, ryssarna sände några ryska lastbilar med ganska värdelös utrustning och Kina ett fraktflygplan. Som propaganda fungerade det, för att visa att de har mer hjärta för italienarna än vad EU har. Men efter ett par veckor stod det klart att stödet till Italien från EU och grannländerna inte bara var flera gånger större än det kinesiska och ryska biståndet, utan tusen gånger

större. Men som så ofta förlorade EU det politiska spelet.

Han anser att EU efter den inledande misskötseln har klarat sin examen bättre, bland annat i hanteringen av den kraftiga ekonomiska tillbakagången.

– Den föreslagna stödfonden på 750 miljarder euro är ett tecken på att EU försöker tackla denna utmaning. Men det kommer naturligtvis inte att stoppa den globala ekonomiska nedgången. Han tror däremot inte så mycket på att pandemin kommer att leda till stora sociala och mentala förändringar. En del har spått att

krisen kommer att föranleda en omvärdering i vårt tänkande. Att människor lär sig något om sig själva, om miljön, och ifrågasätter hur de beter sig mot vår planet.

– När jag observerar vad som händer i Bryssel och i Polen och på många andra ställen kan jag säga att återgången till den gamla normaliteten går mycket snabbare än någon kunde ha förväntat sig. Och jag fruktar att det ”nya normala” inte väsentligt kommer att skilja sig från hur det var tidigare.

– Människor kommer snabbt att glömma sina ädlare impulser och

storsinta förmaningar om att vi nu ska uppföra oss annorlunda, mer anspråkslöst och mer eftertänksamt. Vad jag ser är tusentals människor ute på gatorna och i butikerna, och några planerar redan turistresor och så vidare. Jag tror inte att förändringarna i samhället kommer att bli så radikala. Men det finns saker som kommer att bli annorlunda, konstaterar han.

– Distansarbete kommer inte bara vara en modenyck eller en exklusiv modell som tilldelats några få yrken, utan vi har lärt oss

att detta blir ett vanligt sätt att arbeta.

Vad är du mest orolig för efter pandemin?

– Om det är något jag är rädd för, så är det att ingenting kommer att förändras. Någon har räknat ut att minskade koldioxidutsläpp på grund av att en stor del av världsekonomin stannade upp inte på långa vägar räcker för att stoppa klimatförändringen. Det visar hur gigantisk utmaningen är att skydda klimatet.

Både viruset och växthusgaserna är osynliga, noterar Donald Tusk,

vilket kräver lite abstrakt tänkande för att bli varse.

– Det var samma människor som bortsåg från klimathotet som ignorerade coronaviruset. Trump är det värsta och mest spektakulära exemplet. Viruset rasade redan i Wuhan, viruset fanns redan i Italien och alla de som tror på att jorden är platt och de som avfärdar all vetenskap skrattade oss i ansiktet och sa att det inte finns någon epidemi. Jag hoppas att klimatet äntligen kommer att bli en del av varje människas tänkande och inte bara

något som eliter eller aktivister ägnar sig åt.

Kommer EU:s stödpaket rädda ekonomin i Europa?

– Det pågår en debatt om hur man konstruerar stödet, men i princip har alla redan kommit överens, så i denna del av pandemin har EU klarat provet, och definitivt mycket bättre än Putins Ryssland, Trumps USA eller Johnsons Storbritannien. Om man jämför verkligheten och inte propagandan.

Vad anser du om de ”snåla” ländernas – däribland Sveriges – kritiska attityd till stödpaketet.

– Jag skulle aldrig i mitt liv säga att Sverige är ett snålt land. I ett internationellt perspektiv har Sverige alltid varit en symbol för generositet gentemot behövande. De här länderna är försiktiga när det gäller skuldsättning, men jag har varit i kontakt med politiker i dessa länder och de förklarar sig vara beredda att hjälpa till.

Vilka hot finns mot EU:s framtid?

– EU-projektet är ett märkvärdigt projekt, som står i strid med politikens väsen. Det innebär att länder offrar delar av sina intressen, att de som är starkare och rikare avstår sitt överläge. Ett

försök att fortlöpande praktisera solidaritet.

Därför, menar Donald Tusk, kommer EU alltid att riskera att egoismen en dag segrar över solidariteten. Då kommer unionen att falla sönder som ett korthus.

– Vi måste vara extremt fokuserade. Med EU är det som med en trädgård – slutar du vårda den blir den övervuxen med ogräs och försvinner.

Det är i detta läge som en del politiker i Europa använder krisen för att uppnå sina politiska mål. Donald Tusk syftar bland annat på sin landsman Jaroslaw Kaczynski,

Polens starke man, och Ungerns premiärminister Viktor Orbán, som enligt honom utnyttjar det rådande nödläget för att stärka sin makt, montera ned rättsstaten och de medborgerliga friheterna.

– De döljer det inte ens. I dag talar de helt öppet om att makten och staten är viktigare än individen. Det är exakt samma visa som på kommunisttiden, att det nationella samfundet och staten är viktigast och att individen ska tjäna dem, att de har vunnit makten och kan göra vad de vill.

Hur förklarar du vad som har hänt med gamla demokratiaktivister som Orbán? – Jag vill inte ge mig in på psykoanalys, det kan leda in på farliga vägar. Fenomenet är universellt. Ta president Erdogan eller Kaczynski eller Orbán. Jag kände dem alla väl, och var vän med några. Kaczynski och jag var med i Solidaritet, och Orbán och jag var närmaste allierade när våra länder gick in i EU. Jag stödde Erdogan när han vann makten i Turkiet i de demokratiska principernas namn. Det finns uppenbarligen

någonting som får människor att bli likadana som den odemokratiska makten de en gång bekämpade – när de själva får makten.

I Donald Tusks egen partigrupp, EPP, det borgerliga Europeiska folkpartiet, ingår inte bara partier som svenska M och KD, och tyska CDU. Här ingår också ungerska Fidesz.

Borde då ungerska Fidesz få vara med i denna grupp?

Donald Tusk svarar med att beskriva Ungern som en del av en hotfull global trend. Efter Brexit, Trump i USA – en av de största

politiska chockerna i vår historia – och med sådana ledare som Bolsonaro och Duterte och andra finns det mycket mer än Orbán att oroa sig för.

– Därför kommer jag göra allt för att försöka skydda den politiska familj som jag är ansvarig för i dag. För att hindra att detta virus av icke liberal demokrati sprider sig på samma sätt som coronan har gjort. Därför är det värt att tänka på att ta till isolering.

Eller med andra ord: frågan om uteslutning av Fidesz kommer upp så snart EPP-gruppen kan

mötas i Bryssel. Det tror han kanske i september.

I vilken mån går Polen i Ungerns fotspår?

– Efter en valförlust för några år sedan sade Kaczynski till sina partikamrater: ”Var inte ledsna, snart får vi Budapest i Warszawa”. Han drömmer om att vara som Viktor Orbán, och han härmar mycket av det han gör. Han är också fascinerad av Orbáns effektivitet. Men i flera avseenden går Ungern och Polen inte att jämföra. I Polen är en autentisk folklig aktivitet djupt rotad i vårt medvetande, vilket var tydligt

redan under kommunismen. Så även om Kaczynski i dag hämningslöst tar för sig av makt, så är oppositionen ojämförligt starkare än i Ungern. Snart är det presidentval i Polen, där opinionsundersökningarna för första gången på flera år visar att oppositionen kan vinna valet. Det gör Kaczynski aggressiv och nervös.

Hur står sig EU inför utmaningen från den växande nationalismen? – Unionen bildades till stor del som en reaktion på andra världskriget, i medvetande om att ifall nationalismen än en gång

triumferar kommer det att leda till fler katastrofer. Det gick ut på att hitta ett bra svar på nationalismen som tog de egna folkens och staternas oberoende och säkerhet på allvar.

Donald Tusk anser sig som polack ha särskilda skäl att vara besatt av sin egen stats självständighet.

– Vi har berövats detta i århundraden och har det i våra gener. Det finns en ständig oro för att vi ska förlora vårt oberoende. Men med min erfarenhet kan jag säga att det i vår historia aldrig har funnits en bättre garant för nationens självständighet än EU.

Michael Winiarski

Fakta. Donald Tusk

Polens förre premiärminister Donald Tusk, 63, var under fem år, från 2014 till 2019, ordförande i Europeiska rådet.

Han föddes i Gdansk 1957, av föräldrar som tillhörde den kasjubiska etniska minoriteten.

Han studerade historia vid universitetet från 1976, var aktiv i studentrörelsen och samarbetade med de fria fackföreningarna i kuststadens varv och fabriker.

Han tog sin examen 1980, samma år som folkrörelsen Solidaritet

grundades efter de stora strejkerna i staden. Där blev han aktiv.

Efter kommunismens fall och demokratins återkomst 1989 blev han politiskt aktiv i ett mindre liberalt parti, och därefter ledare för det polska liberala partiet Medborgarplattformen (PO), som han var med att grunda 2001.

Han kandiderade i presidentvalet 2005, men förlorade mot Lech Kaczynski, tvillingbror till nuvarande högernationalistledaren Jaroslaw Kaczynski.

Sedan han lett PO till seger i parlamentsvalet 2007 var han Polens premiärminister fram till 2014.

Tusk tillträdde som Europeiska rådets ordförande 2014, det år som Ryssland intervenerade militärt i Ukraina och annekterade Krim. Han lyckades skapa en enad EU-front mot den ryska aggressionen.

Sämre gick det med försöket att skapa en enad EU-linje i migrationskrisen 2015, och året därpå röstade britterna för brexit.

Amerikas splittrade stater

SÖNDAG 31 MAJ 2020

USA är ett land på väg att slitas isär. Presidenten skyller i ena stunden brister i hur pandemin bekämpas på delstaternas guvernörer. I nästa stund tar han åt sig äran för en insats som går bra. Regeringen har inte lyckats uppbåda någon samlad insats mot viruset. Vad betyder det för höstens presidentval?

New York brukade glittra
nedanför hennes fönster. Från
35:e våningen har Amanda Robb
utsikt över Central Park. Men det
lyser inte längre ur grannarnas
fönster. Våningarna i husen som
ramar in parken är mörklagda.
Staden som aldrig sover har
släckts.

Under våren har de förmögna flytt
New York. Fyra grannar av tio har
gett sig av från metropolens mest
privilegierade kvarter. Nästan en
halv miljon människor, 420 000
personer, har lämnat staden. Det
visar data från

mobiltelefonföretagen som vet var
deras kunder befinner sig.

Att få tillbringa våren i New York
City brukade vara en fröjd. De
ljumma vindarna från Atlanten.
Körsbärsträdens blomning i
Central Park. Farbröderna som
spelar kinesiskt schack under
mullbärsträden i
Columbusparken. Höjden av
urban civilisation.

Men den här utdragna våren
brummar likbilarna utanför de
allmänna sjukhusen. Det är svårt
att få tag i bröd, jäst och
toalettpapper. Familjer som inte
kan betala hyran tar sin tillflykt

till de stängda företagens vestibuler. Tunnelbanan går man ogärna ned i.

Amanda Robb, 54, arbetar som frilansjournalist. Men den amerikanska tidskriftsmarknaden blöder. Även de rikaste mediekonglomeraten, som Condé Nast, säger upp hundratal medarbetare.

Hon och hennes make har köpt en pastellfärgad barnbassäng åt sig själva och blåst upp på balkongen. Annars ägnar Amanda Robb dagarna i karantän åt att bråka med folk på Facebook, barndomsvänner från Colorado

som antyder att New York-borna får skylla sig själva.

Viruset trivs bäst i tätbefolkade områden. En tredjedel av alla amerikaner som dött hittills bodde i delstaten New York. New York City, och andra hårt drabbade storstäder som Detroit och Chicago, röstade demokratiskt 2016 och kommer göra det igen i presidentvalet i november.

I USA följer virusdöden samma geografiska skiljelinje som splittrar demokrater och republikaner. Kriser kan ena ett folk. Men pandemin lär öka

klyftan mellan konservativa och liberala amerikaner ytterligare. Landsbygdens vita befolkning har en helt annan erfarenhet av krisen än städernas mångkulturella medborgare.

– Det finns över huvud taget ingen känsla av solidaritet, säger Amanda Robb. Det är inte alls som efter 11 september när det fanns en yttre fiende att enas mot. Vi har gjort det här mot oss själva. Och det råder stor misstänksamhet mot oss i städerna, som Trump spätt på genom att hävda sådant som att New York hamstrar respiratorer i

onödan. Men städer behövs. New York är landets ekonomiska motor.

Underliggande sjukdomar gör amerikaner mer sårbara inför viruset. Människor med astma och diabetes har dött i högre utsträckning än friska. I staden New York dör afro- och latinamerikaner i dubbelt så hög utsträckning som vita. Mönstret går igen i New Orleans, Chicago och Detroit. Det förstärker en redan existerande klyfta mellan demokrater och republikaner. 88 procent av afroamerikanerna röstade demokratiskt i förra valet.

Många lever i just de urbana kluster där pandemin skördat tusentals liv.

I tidskriften the Atlantic liknar författaren och journalisten George Packer nationen USA vid en patient med underliggande sjukdomar. Den sönderslagna byråkratin, den ojämlika ekonomin, den distraherade och splittrade befolkningen har bidragit till att USA är världens mest drabbade land. Pandemins ”problembarn”, som det tyska nyhetsmagasinet Der Spiegel uttryckt saken.

Över 100 000 människor har dött i USA. Fler än 1,6 miljoner har smittats. Fler amerikaner har dött i covid-19 än i Vietnam- och Koreakriget tillsammans. ”Det krävde omfattningen och intimiteten hos en pandemi för att blotta allvaret i symtomen”, skriver George Packer om den underliggande samhällsproblematiken i USA. ”Viruset hade krävt en reaktion som var snabb, rationell och kollektiv”, fortsätter han. ”I stället svarade vi med en bruten infrastruktur och en dysfunktionell federal regering.”

– Under Trumpregeringens första tre år förundrades jag ständigt över att konsekvenserna av vanstyret inte var värre, säger Amanda Robb.

– Nu under pandemin förundras jag över hur illa det faktiskt visat sig vara. Vi har inget som liknar en centraliserad statsapparat. När det var som allra värst var Elmhurst hospital i Queens i New York fullständigt överlastat. Det stod sju åtta lastbilar utanför där liken staplades på varandra. Mindre än tjugo minuter därifrån fanns sjukhus med 3 500 tomma sängar.

New Yorks demokratiske guvernör Andrew Cuomo bekräftar Amanda Robbs intryck: ”Vi har inget riktigt allmänt sjukvårdssystem”, säger Cuomo.

”Vi har ett system av olika sjukhus.”

Donald Trump lyckades inte samordna samhällets insats mot smittan. Under krisens första två månader ägnade Trump åtskillig tid åt att ljuga och skylla ifrån sig om viruset. Presidentens allierade i konservativa medier lanserade konspirationsteorier och mirakelkurer som bot mot pandemin.

Några senatorer och företagsledare agerade visserligen snabbt, men ”inte för att förebygga den kommande katastrofen, utan för att profitera på den”. Det skriver George Packer i Atlantic. Han liknar den amerikanska regeringens handlande vid det slags respons man kan förvänta sig av korrupta politiker i ”Pakistan eller Belarus”.

En väl drastisk slutsats? Ta Richard Burr, den republikanske senatören från North Carolina. Fram till mitten av maj var Burr ordförande för senatens

underrättelseutskott. En av den amerikanska statsapparatus viktigare befattningar, med insyn i åtminstone delar av informationsunderlaget som ska vägleda Donald Trump i regerandet. Senaten kan fungera som presidentens överrock, vilket hade behövts då Trump till en början var ovillig att ta till sig underrättelser om virusets dödlighet.

Vad gjorde Richard Burr med underrättelserna som han ansvarar för? I mitten av februari lät senatören publicera en artikel på Fox News där han slog fast att

USA är ”bättre föreberett än någonsin” att försvara sig mot viruset. Men privatpersonen Burr verkade tvivla på vad senatoren Burr skrev. För tidigare i februari hade Burr låtit sälja privata aktier för minst sex miljoner svenska kronor. Han misstänks ha gjort affären baserad på information om smittan som han fått i egenskap av senator och ordförande för underrättelseutskottet. I mitten av maj avgick Burr från den senare positionen. Då hade FBI beslagtagit hans mobiltelefon, på

grund av misstankar om insiderhandel.

Steven Levitsky är professor i statsvetenskap vid Harvarduniversitetet och författare till den uppmärksammade boken ”How democracies die” från 2018. Auktoritära politiker, säger Levitsky över telefon från Boston, utnyttjar ofta katastrofer för att koncentrera makt i sina egna händer. Trump har inte varit förmögen till det. Han har fortsatt styra med ”lathet, brist på disciplin och sin egen person i fokus”, säger Levitsky. Däremot

har pandemin blottat till vilken grad som Trump faktiskt har lyckats underminera den amerikanska staten.

– Trump har demonterat institutioner som hade behövts i bekämpandet av pandemin, säger Levitsky. Genom att strypa budgetar, genom att sparka experter och ersätta dessa med vänner eller näringslivslobbyister. Personer som har som uttrycklig ambition att undergräva departementen som de är tillsatta för att leda. Trump påminner mycket om en latinamerikansk diktator, som själv vill ha all

uppmärksamhet och vägrar delegera eller dela med sig av rampljuset till experter.

Det är ”svårt att kvantifiera konsekvensen av vanstyret”, säger Steven Levitsky.

– Men vi talar sannolikt om tiotusentals ytterligare döda. Trumps sätt att leda har fått förfärliga konsekvenser för det amerikanska folkets hälsotillstånd. Vi har medborgare som dricker blekmedel eftersom presidenten föreslagit detta i tv! Levitsky syftar på en presskonferens i Vita huset i slutet av april där presidenten lekte med

tanken på att injicera desinfektionsmedel i amerikaners kroppar för att städa bort viruset. Delstater uppgav att deras telefonlinjer överbelastades av medborgare som undrade om rekommendationen borde tas på allvar. Men det är oklart hur många som faktiskt hörsammade Trumps uppmaning.

I Sverige har Folkhälsomyndighetens bedömningar legat till grund för statens katastrofhantering. I USA har en motsvarighet, Centers for Disease Control and Prevention (CDC), spelat en mer marginell

roll. I Sverige har Folkhälsomyndigheten hållit dagliga presskonferenser. I USA har CDC inte hållit en presskonferens sedan mitten av mars.

Det är en ny situation. Under ebolakrisen 2014–16 intog CDC en världsledande roll.

Myndigheten specialutbildade 6 500 personer i USA och 25 000 personer i Västafrika som skulle vårda offer för smittan. Ett vaccin testades i ett av myndighetens laboratorium. Läkaren Tom Frieden, som då ledde

myndigheten, höll presskonferens nästan dagligen.

Vita husets specialstyrka mot coronaviruset, som leds av vicepresidenten Mike Pence, litar inte på CDC. I stället för att använda data från CDC över tillgången på sjukhussängar och test har Vita huset lagt ut den uppgiften på ett privat företag som bedriver en parallell insamling.

Enskilda amerikaner har fortsatt uppsöka CDC för råd. Sedan pandemins början har myndighetens hemsida klickats 1,2 miljarder gånger. Men

institutionen med landets högsta koncentration av vetenskaplig expertis har bakbundits av presidenten. Marc Lipsitch, professor i epidemiologi vid Harvarduniversitetet, säger till the Economist att regeringen ”satt handklovar på en viktig institution”, genom att beröva myndigheten makt under pandemin.

Pandemin har inte gjort Trump mer ödmjuk inför behovet av oberoende experter. Tvärtom har utrensningen av självständiga tjänstemän ökat under krisen. Under våren har presidenten

sparkat fem ”generalinspektörer”, den befattning i statsapparaten som sedan Watergateskandalens dagar har till uppgift att övervaka budgetar, utreda maktmissbruk och bedrägeri på departementen. Den 1 maj nominerade Trump en ersättare till Christi Grimm, generalinspektören för USA:s hälso- och socialdepartement. Grimms misstag? Hon hade i början av april låtit publicera en rapport som belyste det skriande behovet av test och skyddsmateriel vid amerikanska sjukhus. ”Helt enkelt fel”, var

Trump recension av rapporten, byggd på enkätsvar från sjukhusadministratörer.

Trump förströdda reaktion på pandemin är överraskande ur åtminstone ett perspektiv. Privat är presidenten känd för sin bakteriefobi. I boken ”The art of the comeback” från 1997 kallar Trump sig själv för ett ”clean hands freak”, besatt av rena händer.

I boken ”How to get rich” från 2004 föreslår Trump att USA bör ersätta den ”ohälsosamma” västerländska handskakningen med japanskt bugande. Under

upptakten av årets primärval bannade han Mike Bloomberg när den tidigare borgmästaren åt på en pizzabit och slickade oljan från sina fingertoppar: "Både ohälsosamt och farligt för andra och dig själv!"

Hade USA:s respons varit mer kraftfull om Trump låtit sig vägledas av sina egna fobier? I New York Review of Books skriver Fintan O'Toole att Trump visserligen skyr bakterier som pesten. Men presidenten inbillar sig samtidigt att samhällets vinnare kan stöta bort bakterier genom "positivt tänkande".

"För mig är bakterier bara en annan form av negativitet" skriver Trump i "How to get rich". I boken berättar Trump om en vän som hamnar på sjukhus.

Återställd körs han hem av en ambulans, som då krockar.

"Kanske är han bara en verkligt olycksalig kille", skriver Trump.

"Eller kanske är han en *loser*".

Anlägger man ett sådant "psykologiskt" perspektiv på pandemin så blir befolkningen som dött i USA:s mångkulturella storstäder samhällets "losers".

Fintan O'Toole citerar ett uttalande av Trump från 2013, där

den blivande presidenten säger att den ekonomiska recessionen 2008 förde med sig åtminstone en ”bra sak”, eftersom krisen ”separerar vinnarna från förlorarna”. De som klarade sig helskinnade ur det ekonomiska kaoset hade visat att de var ”värda” att överleva, resonerar Trump.

Vinnare förtjänar att leva. Losers ”väljer” att dö. Kanske en väl cynisk tolkning av Trumps hantering av pandemin. Men presidenten har haft påfallande svårt att uttrycka empati med offer eller deras anhöriga. Han har

stått värd för besök från företagsledare, guvernörer och lastbilschaufförer. Han har varit på turné i läkemedelsfabriker och hyllat sjuksköterskor. Men han har ännu inte arrangerat någon mottagning för anhöriga till döda eller ”dröjt kvar vid deras sorg” i något av sina offentliga framträdanden, skrev New York Times politiska kommentator Peter Baker i veckan.

Under krisen fortsätter Trumpregeringen med en politik som kan leda till att redan utsatta amerikaner blir ännu mer sårbara för viruset. Den amerikanska

miljöskyddsmyndigheten EPA
beslöt i april att slopa en standard
som reglerade
bränsleeffektiviteten i
nyproducerade bilar. En
avreglering som kan leda till
utsläpp av ytterligare 923
miljoner ton koldioxid, enligt den
amerikanska statens egen kalkyl.
Samtidigt visar forskare vid
Harvard att amerikaner som
exponeras för förorenad luft tycks
löpa större risk att dö i covid-19.
Mike Harrington studerar
relationen mellan USA:s
minoriteter och klimatkrisen vid
universitetet The New School i

New York. Harrington är själv
afroamerikan uppvuxen i Chicago.
Två nära familjemedlemmar har
avlidit i pandemin, en faster och
en morbror.

– Det förvånar mig inte att
afroamerikaner dör i mycket
högre utsträckning, säger Mike
Harrington på telefon från
Brooklyn. Vi ser samma tendens i
klimatkrisen. Bostadsområden
som domineras av svarta är till
exempel mycket mer utsatta för
dödliga värmeböljor än områden
med vit majoritetsbefolkning.
Pandemin speglar detta.
Virusmittade som måste åka till

sjukhus på grund av underliggande besvär med sin andning eller sitt hjärt- och kärlsystem tenderar att vara svarta eller latinos.

Jag ringer till John Warner, en 51-årig trebarnsfar i småstaden Fairhope i södra Alabama.

Warner är en välmående sydstatsrepublikan, djupt religiös och starkt kritisk till idén om en välfärdsstat. Han försörjer sig som kringresande försäljare av tekniska produkter till sjukhusens förlossningsavdelningar. På fredagskvällar tittar han på amerikansk fotboll och om

söndagsförmiddagarna går han till kyrkan.

Warner sitter i förmiddagsvärmen på sin veranda, komplett med utekök och tv. Stora trädkronor skuggar honom. Viruset är på riktigt, säger han. Värt att ta på allvar och bekämpa. Men den federala regeringens respons ter sig motbjudande för honom. Att ge arbetslösa motsvarande 6 000 kronor i veckan i statligt stöd kommer minska människors motivation att återvända till sina jobb, tror han.

Hans förståelse av krisen utgår från situationen i Alabama.

Hittills är Warners del av Alabama rätt skonad. Bara nio personer har (enligt New York Times karta) dött i Baldwin county, regionen som omfattar Fairhope och det vackra torra kustlandskapet sydost om hamnstaden Mobile. Warners två söner är hemma från universitetet. De har tagit ströjobb runt om i Fairhope och dragit in tio tusen kronor i veckan på att rensa upp trädgårdar och tvätta bilar. Vill man arbeta så kan man arbeta under pandemin, säger John Warner.

Presidenten gjorde ett misstag som lyssnade på "Dr Fauci och de andra clownerna" i Vita husets specialstyrka mot coronaviruset. (Anthony Fauci är den ledande medicinska experten i styrkan). Vetenskapsfolkets domedagsprofetior slog ut helt fel, säger Warner. Resultatet är 15 procents arbetslöshet och över 20 miljoner förlorade arbetstillfällen. Det passar Demokraterna utmärkt. Så saboterar man ett presidentval som i det närmaste var avgjort till Donald Trumps fördel. Så

uppfattar John Warner politiken bakom pandemin.

– De säger hela tiden att vi befinner oss i det här tillsammans. Jag känner inte att jag befinner mig i detta tillsammans med någon annan än med mig själv. John Warner tar New York som ett avskräckande exempel.

– Guvernören Coumo fattade katastrofala beslut kring ålderdomshemmen. Nästan hälften av alla som dött är åldringar. Ett skolboksexempel på varför man inte ska lyssna på folk som han. Man ska lyssna till sitt eget sunda förnuft. Då hade man

hämtat hem sin gamla mamma och placerat henne bland sina nära och kära där hon varit säker. Men det tillät inte Cuomo.

Amerikanerna är så splittrade inför pandemin att forskare är rädda att polariseringen ska spilla över och äventyra presidentvalet i november. Både republikaner och demokrater lär vara motiverade att rösta, en god sak. Men resultatet kan bli mycket jämnt i avgörande delstater. Och professor Levitsky vid Harvard ser framför sig ett scenario som påminner om det i Florida hösten 2000, där marginalen mellan

George W Bush och Al Gore var så liten att Högsta domstolen tvingades avgöra.

Då erkände sig Al Gore besegrad. Men det är svårare, säger Steven Levitsky, att föreställa sig Donald Trump i rollen som storsint förlorare. (Eller för den delen Demokraterna, som drev en bitter kampanj mot presidentens senaste tillsättning till HD, domaren Brett Kavanaugh.)

– Det är väldigt sannolikt att Trump skulle hävda röstfusk, vägra acceptera resultatet, gå till domstol och vem vet vad som händer där när Högsta domstolen

är så konservativ som den är just nu.

Andra föreställer sig att Trump strax före valet skulle använda sin presidentmakt för att utlysa undantagstillstånd och förbjuda vallokaler från att öppna i delstater där han ligger under i mätningarna. Trump skyr ett scenario där majoriteten av befolkningen tvingas poströsta på grund av pandemin. Färska forskningsrapporter visar visserligen att varken Republikanerna eller Demokraterna sannolikt skulle förlora på poströstning. Men

Republikanernas vita kristna kärnväljare utgör en allt mindre del av den totala amerikanska väljarkåren. Partiet och presidenten skyr instinktivt alla reformer som skulle underlätta för fler väljare att göra sin röst hörd. I förra veckan hotade Trump med att vägra betala ut federalt katastrofbistånd till delstater som planerar att ge alla röstberättigade medborgare möjlighet att rösta per post. Hotet riktades bland annat mot Michigan, där Trump vann presidentvalet med 0,23 procent hösten 2016, den snävaste marginalen i delstatens historia.

Han behöver upprepa den bedriften i höst igen, om han ska behålla Vita huset. I opinionsmätningarna leder nu Joe Biden över Trump i Michigan. Samtidigt fortsätter pandemin att skörda dödsoffer i delstaten. Strax över 5 000 människor har dött i Michigan. Nästan hälften, 2 368 av dessa, bodde i Wayne county som rymmer storstaden Detroit, ett demokratiskt fäste. Viruset frågar inte efter partibok. Men det dödar i kluster. 100 000 människor är en mellanstor amerikansk stad. Fortsätter coronadöden att slå hårdast mot

minoriteter, fattiga och storstadsbor skulle det kunna påverka valutgången i viktiga stater.

Björn af Kleen

bjorn.afkleen@dn.se

Ledare: Boris Johnson borde be om respit med brexit

MÅNDAG 1 JUNI 2020

Det stolta brittiska imperiet har gjort en olycklig figur under coronakrisen. Tvära kast har präglat regeringens linje, och dödssiffrorna är höga.

Premiärminister Boris Johnson blev smittad och var så illa därän att han måste intensivvårdas. Hans närmaste rådgivare Dominic

Cummings är hårt ansatt för att ha brutit mot reserestriktionerna. Och Cummings är inte lätt att göra sig av med. Han var arkitekten bakom både Johnsons jordskredsseger i valet i december och det som definierar premiärministern: brexit. I dag, måndag, startar en ny runda förhandlingar om de framtida relationerna med EU. Storbritannien lämnade unionen den 31 januari, efter att folket röstat nej till medlemskapet 2016 och så småningom gett Johnson nycklarna till 10 Downing Street. Så långt är det solklart.

Men under övergångsperioden fram till årsskiftet ska mycket falla på plats. Johnson har hittills vägrat flytta deadline, trots att den redan före pandemin var orealistisk. Ett nytt, senare datum kräver beslut redan den 1 juli. Tidigare samtalsomgångar har inte visat några tecken till framsteg. Coronaviruset har inte gjort något lättare, eftersom båda sidor har fullt upp med annat. Den ekonomiska krisen borde dock ge incitament, särskilt för Storbritannien, att försöka lösa dödläget.

Syftet med förhandlingarna är framför allt ett nytt frihandelsavtal. Men britterna har alltid inbillat sig att EU ska inse sitt eget bästa och gå med på alla villkor. Johnson tycker nu därtill att hans stora valseger ger honom mandat att strunta i tidigare löften till Bryssel.

Utgångspunkten är inga tullar eller exportkvoter, men dessutom inga gemensamma regler om till exempel produktstandard.

Londons hållning fortsätter att vara den som varit omöjlig från början: att få välja och vraka från en meny.

EU håller fast vid det som också står i den politiska deklaration som antogs samtidigt med utträdesavtalet. Rättvis konkurrens förutsätter en viss nivå på regler för arbetsvillkor, miljö, skatter och statsstöd till företag. Den inre marknaden är unionens kärna, och ett tredje land får inga privilegier ens om det är ett förenat kungarike. Tillgång till fiskevatten och finansmarknader är stora stridsfrågor. Men Nordirland är och förblir den mest symboliska konfliktytan. För att slippa en hård gräns mot republiken Irland,

livsviktigt för att bevara freden i Ulster, ska Nordirland i praktiken stanna kvar i EU:s tullunion och på den inre marknaden. Då måste en gräns mot Storbritannien uppstå på Irländska sjön, något som Johnson låtsas som om det går att undvika.

Tidsbrist och brittisk verklighetsflykt skapar åter en risk för att handelsavtalet inte blir av. Det vore dåligt för EU men betydligt värre för Storbritannien, vars halva export går till unionen. London behöver 50 000 nya tulltjänstemän även med ett avtal, och borde börja planera

parkeringsplatser för långtradarköer. Den brittiska industrin är inte redo, och corona-krisen blåser knappast bort i förstone.

Brexitfanatikerna påstod alltid att EU var en boja, utan vilken nationen skulle blomstra. Några av dem drömde om det globala Storbritannien, USA:s och Kinas like, en återuppstånden marknadsliberal stormakt som skulle ta världen med storm.

Förutom att det var motsatsen till vad majoriteten av brexitväljarna önskade sig, har pandemin raserat spelplanen.

Boris Johnson är ingen vän av eftertanke. Att förlänga övergångsperioden och skilsmässan med EU är likväl det enda tänkbara.

DN 1/6 2020

Trump kan bara samla till strid

MÅNDAG 1 JUNI 2020

Svarta amerikaners protester mot polisvåld spred sig snabbt över USA under helgen. Bilderna på hur George Floyd ser ut att kvävas till döds i samband med ett gripande i Minneapolis har åter väckt en berättigad vrede mot bestående orättvisor och rasism. Men kravallerna måste få ett slut. Plundringarna och vandalismen hjälper bara bigotta reaktionärer. Martin Luther King var

motståndare till våld i de svartas kamp mot diskriminering, och av mycket goda skäl.

Samtidigt skulle situationen underlättas om det fanns en president som hade en förmåga till empati och en vilja att mana till samling. USA har Donald Trump.

Desperation över polisbrutalitet är inget nytt. Rörelsen Black Lives Matter föddes under Barack Obamas tid. Men till skillnad från företrädaren är Trumps instinkt aldrig att försöka släcka bränder utan att lägga mer ved på brasan.

De liberala mesarna till politiker i Minnesota klarar inte att slå ned ligisterna, hävdar Trump, och hotar att sätta in "den obegränsade styrkan hos vår Militär". Stridsvagnar, eller? En annan gång lånar han en fras från en rasistisk polischef på 60-talet om att sätta hårt mot hårt. Och demonstranter utanför Vita huset bör mötas med "elaka hundar" och "olycksbringande vapen". Även hans vanligtvis lojala hejar-klackar på Fox News skakar på huvudet.

Polisvåldet är inte Trumps fel, lika lite som coronapandemin. I båda

fallen har han dock svårt att känna sympati med någon annan än sig själv. Och i stället för tröstens ord till nationen smattrar han utfall mot verkliga och inbillade motståndare. När han inte som på Memorial Day, dagen för att minnas amerikaner som stupat i krig, ägnar sig åt golf. Donald Trump anser sig stå över lagen, en president får göra vad han vill. Då finns inte mycket att tillföra när ordningen ska återställas i Minneapolis.

Gunnar Jonsson

gunnar.jonsson@dn.se

Anna-Lena Laurén: Hur sjunger näktergalen?

MÅNDAG 1 JUNI 2020

Mamma, hur sjunger
näktergalen?

Min dotter har alltid älskat fåglar,
men inte känt igen deras sång.
Det beror på att fåglarnas sång
inte hörs i Moskva över
trafikbullret.

I år blev det annorlunda. På grund av coronan har hon tillbringat större delen av våren hos mormor och morfar på landet, och lärt sig känna igen talgoxen, bofinken och koltrasten. Nu ville hon alltså veta hur näktergalen låter.

Det är i själva verket inte så lätt att förklara. Näktergalen har inga färdiga drillar, varje näktergal låter på sitt eget vis. När man en gång lär sig att känna igen dess starka, distinkta sång glömmer man den aldrig.

Men innan dess? Hur förklara? Näktergalens sång går inte att beskriva utan att man sätter den i

relation till hur andra fåglar sjunger.

– Det är en grå liten fågel med den största repertoaren, sade jag.

– Vad betyder repertoar?

– Alla olika ljud som fågeln kan göra.

Efteråt funderade jag länge på hur många saker i livet som inte går att förstå utan att se helheter.

Coronaviruset och tillvaron i dess skugga är en av dem.

Det är konstigt att försvara en coronastrategi som ledde till att liemannen släpptes in på äldreboenden med att allt hade

gått bra om det inte varit för äldreboendena.

Det är konstigt att folk klagar över alla coronaregler som måste följas. Vad är alternativet?

Att racka ner på äldre personer som väljer att träffa sina barnbarn är också besynnerligt. Liksom äldre personer som känner sig utpekade på grund av dessa rekommendationer. Det finns ingen lag som förbjuder dessa möten. Att en gammal människa kan välja att ta risken att dö tidigare, hellre än att missa månader, kanske år av umgänge med sina barnbarn, är inte

konstigt. Det är normalt. Det betyder inte att myndigheterna kan säga att det är riskfritt.

Att missa en skidresa för det allmännas bästa är något annat. Där handlar valet om att sätta andras liv och hälsa före sin egen förströelse.

Allt handlar om proportioner och sammanhang. Tendensen att se varje enskilt fenomen som har med coronan att göra som ett allomfattande bevis på någon viss tes är märklig. Det som borde räknas är sammanhanget och helheten.

Jag förstår att folk är trötta på att leva så här, men jag förstår inte poängen med att klaga på rekommendationer, eller med att kräva ett slutdatum för dem. Den sortens krav får mig att tänka på en anekdot om den finländska nationalpoeten Jean Sibelius, som brukade sitta och supa med sina kompisar på hotell Kämp i Helsingfors.

Ibland ringde hans fru hotellet.

– När kommer du hem?

– Jag är kompositör, inte spåman.

Det betyder inte att man inte kan längta. Själv längtar jag förskräckligt efter mitt liv i Sankt

Petersburg. Jag längtar efter marshimlen över Nevskij prospekt, efter känslan att slå sig ner i en restaurang på Petrogradskij-sidan och beställa ett glas vitt. Jag längtar efter ridlektionerna där jag blir utskälld och hotas med nålar i rumpan. Jag längtar efter att sätta mig i bilen med en fotograf och åka ut till någon avstjälningsplats. Jag längtar efter allt det där, men jag vet att jag är tvungen att sätta mig över min längtan och gå tillbaka till mitt arbetsrum på en tom folkhögskola och göra mina intervjuer per telefon. Det går inte

att klaga när man befinner sig i ett land med fungerande förvaltning och utvecklad sjukvård.

Vi vet inte hur länge den här perioden kommer att vara, viruset förhandlar inte om slutdatum. Lev i ovetskapen och ta en promenad. Håll säkerhetsavstånden. Och lyssna noga när ni passerar buskar och snår. Kanske hör ni näktergalens sång.

Anna-Lena Laurén

WHO planerar för coronavaccin före årets slut

MÅNDAG 1 JUNI 2020

Arbetet med att få fram ett vaccin mot covid-19 går framåt i snabbare takt än vad man tidigare trott. Nu hoppas Världshälsoorganisationen (WHO) att vaccinet ska vara klart före årsskiftet, skriver SVT. Den intensiva jakten på ett vaccin har lett till att över hundra olika

varianter tagits fram – och tio av dem testas redan på människor. – Utvecklingen går med rasande fart. Vi har aldrig sett något liknande, säger Ann Lindstrand, enhetschef för vaccinprogrammen på WHO i Genève.

De varianter som kommit längst i utvecklingen har visat resultat som tyder på önskvärd effekt. Men innan någon slutsats kan dras gällande vaccins verkan måste de testas på en stor mängd människor.

Resultaten har lett till en förhoppning om att hitta ett

fungerande vaccin till årsskiftet, säger Lindstrand.

– Vi hoppas att det ska kunna gå, men utmaningarna är många. Bland utmaningarna finns också att nå internationella överenskommelser för hur fördelningen av vaccinet, när det är klart, ska se ut globalt.

– Det handlar om solidaritet. De som behöver vaccinet mest ska få det först, det ska inte bero på vem som kan betala mest eller har vaccinproduktion i sitt eget land, säger Lindstrand.

TT

Trump får mycket svårt att trösta USA

MÅNDAG 1 JUNI 2020

Analys

Upploppen i USA blottar ett land i desperat behov av nationell samling. Donald Trump får mycket svårt att trösta USA.

Rivalen Joe Biden agerar gärna landsfader – men demonstrationerna kan påverka hans val av vicepresident.

Vem klarar att sätta ord på den kris som just nu skakar USA? Kanske kommer svaret från en

lokalpolitiker i en av de städer som drabbats allra hårdast av upploppen efter George Floyds död.

Atlantas borgmästare Keisha Lance Bottoms, 50, har hyllats för sina starka tal.

”Ni vanärar vår stad, ni vanärar George Floyds liv och alla som dödats i detta land. Vi är bättre än det här. Vi är bättre än det här som stad, vi är bättre än det här som land. Gå hem”, lyder ett av budskapen från borgmästaren. Hon betonar att hon själv är mamma till fyra afroamerikanska barn, och att hon har fått oroa sig

över sin egen 18-åring under kravallerna.

Precis som i hanteringen av coronapandemin måste lokala och regionala ledare i USA kliva fram och mana till samling, när presidenten har fullt upp med att attackera Twitter, Kina och WHO. Trump har förvisso pratat kort med George Floyds anhöriga och beklagat sorgen över dödsfallet. Men han har också kallat demonstranterna för ligister och varnat för att skjutningarna börjar i samma ögonblick som plundringarna – en formulering djupt förknippad med rasism.

Hanteringen av protesterna är en svår balansgång för alla amerikanska topppolitiker, som behöver visa förståelse för vreden och frustrationen, utan att blunda för den plundring som pågår i amerikanska storstäder.

Trumps förmåga att agera som en samlande ledargestalt i kris har hittills framstått mycket begränsad.

”Trump har flytt från plikten”, skriver den politiska kommentatorn David Gergen i en kolumn för CNN. Gergen – som har arbetat för så vitt skilda presidenter som Richard Nixon

och Bill Clinton – jämför den sittande presidentens agerande med några av företrädarnas: Ronald Reagan när rymdfärjan Challenger exploderade 1986, Bill Clinton efter bombningen av Oklahoma City 1995, George W Bush i spillrorna efter terrorattentatet i New York den 11 september 2001, Barack Obama efter rasistdådet i Charleston 2015. Några ögonblick när såväl republikanska som demokratiska presidenter levt upp till USA:s lite ålderdomliga landsfaderideal. Den ständigt så polariserande Donald Trump får mycket svårt

att trösta USA. Det är dåliga nyheter för hans kampanjstrateger inför valet i höst.

Motkandidaten Joe Biden hade stora problem i inledningen av Demokraternas primärval just för att han uppfattas som en kompromissvillig mittenpolitiker. Men som samlande ledargestalt kan han paradoxalt nog positionera sig som Donald Trumps absoluta motsats. På Facebook betonar Biden att USA är ”en nation i smärta, men vi får inte låta smärtan förstöra oss”.

Han vet alltför väl vad en svår förlust är – hans första fru och dotter dog i en bilolycka 1972, hans äldste son avled i cancer 2015. I februari i år skildrade DN Joe Bidens starka stöd bland afroamerikaner i ett reportage från Orangeburg, South Carolina: en farfar i krisen, en överbefälhavare i sorg. Det var före pandemin och Floyds död, som satt fokus på villkoren för svarta medborgare i USA. Men det finns även vissa frågetecken kring Joe Bidens insatser för att motverka polisbrutalitet och rasism.

Våren 1992 skakades Los Angeles av omfattande kravaller, sedan fyra polismän friats för grov misshandel av Rodney King. Stora förhoppningar knöts till demokraten Bill Clinton som senare samma år besegrade George Bush den äldre i presidentvalet. Författaren Toni Morrison beskrev Clinton som USA:s första svarta president. Det var ett uttryck som hon delvis kom att ångra. Under Clintonadministrationens år drev kongressen bland annat igenom en ny lag om våldsbrott och brottsbekämpning. Kritikerna

hävdar att lagen från 1994 ledde till att många svarta män kastades i fängelse. Joe Biden var senatören bakom lagen, och han fick ägna tid under primärvalskampanjen åt att försvara den. Den demokratiska senatören Kamala Harris hörde till de tydligaste kritikerna.

George Floyds död och debatten om villkoren för svarta i USA kan få påtagliga konsekvenser för Demokraternas kampanj. Joe Biden har förbundit sig att utse en kvinna till vicepresidentskandidat, men inte avslöjat om hon också kommer att vara svart. Kamala

Harris hör till de hetaste kandidaterna. Ett annat namn som nämnts, med särskild intensitet de senaste dagarna, är Keisha Lance Bottoms.

Karin Eriksson

Flera döda i upploppen – militären i beredskap

MÅNDAG 1 JUNI 2020

Minst tre personer har skjutits ihjäl under kravallerna som skakar USA efter att den svarte mannen George Floyd dog vid ett polisingripande förra veckan. Försvarshögkvarteret Pentagon har satt militärstyrkor i beredskap.

Philonise Floyd kallar polisinsatsen under vilken hans bror dog för en ”nutida lynchning”.

De landsomfattande protesterna inleddes i Minneapolis förra veckan och tog ny fart under helgen.

I Detroit, Michigan, blev en 19-årig man skjuten till döds och i Oakland, Kalifornien, skottsbadades två statliga väktare på fredagskvällen, skriver CNN. En av dem avled senare på grund av skadorna.

I centrala Indianapolis, Indiana, rapporterades tre personer

skjutna varav en dog under protesterna på lördagskvällen. Ytterligare en polis ska ha fått mindre skador.

I Ferguson, Missouri, har en polisstation blivit vandaliserad och alla i byggnaden har evakuerats.

I New York sattes 20 polisbilar i brand. En video visar hur en polisbil kör in i en folkmassa med demonstranter.

I Chicago säger borgmästaren Lori Lightfoot till BBC att hon är "äcklad" av våldet.

– Jag har sett demonstranter kasta saker mot vår polis,

vattenflaskor, urin och gud vet vad.

De senaste tre dagarna har polisen gripit nästan 1 700 personer i 22 städer, uppger ABC News.

Försvarshögkvarteret Pentagon har satt militära styrkor i beredskap så att de ska vara redo att rycka ut inom fyra timmar om Minnesotas guvernör ber om hjälp.

Minnesota räknar med att 10800 personer från delstatens nationalgarde är redo att rycka in. Alla infartsleder till staden är avstängda och myndigheterna har infört utgångsförbud i

Minneapolis och Saint Paul fram till söndagsmorgonen.

Fler guvernörer har följt Minnesotas exempel. Nationalgardet hade under lördagskvällen kallats in till åtta delstater samt

Washington DC. Minst 25 städer i 16 delstater har infört utgångsförbud.

På de flesta håll respekteras utgångsförbudet, även om vissa bryter mot reglerna.

Tina Harrison, 32, trotsade utgångsförbudet i Minneapolis och gav sig ut på gatorna på lördagskvällen där polisen sköt gummikulor och sprutade tårgas

mot omkring 500 demonstranter vid en brandhärjad bank. Hon var i sällskap med två andra personer och hävdar att de var där för att uttrycka berättigat missnöje – inte för att sporra till laglöshet.

– Vi kom hit som vita kvinnor för att skydda färgade människor ("people of color"), säger hon till Reuters.

Demonstranterna kräver att alla fyra poliser som var inblandade i gripandet av George Floyd ska åtalas.

George Floyd greps för misstänkt bedrägeri sedan ett kafébiträde sagt att han betalat med en falsk

sedel. En polis tryckte sitt knä mot hans nacke, ett grepp han inte släppte på över åtta minuter trots att Floyd sade att han inte kunde andas. Polisen har häktats misstänkt för dråp alternativt vållande till annans död och kommer att framträda i rätten på måndagen, uppger BBC.

George Floyds bror Philonise Floyd kallar polisernas agerande för ”en nutida lynchning mitt på ljusa dagen” och tycker att de ska dömas till dödsstraff för överlagt mord.

– De visste vad de gjorde, men han var inte en människa för dem

– han var ett avskum, han var ingenting. Jag kan bara föreställa mig hur många andra de har behandlat så här, säger han till MSNBC.

Philonise Floyd har talat med president Donald Trump efter händelsen och är kritisk.

– Han gav mig inte ens möjlighet att tala. Det var väldigt svårt. Jag försökte prata med honom men han fortsatte avbryta mig och det var som ”jag vill inte höra vad du säger”. Men jag berättade bara för honom att jag vill ha rättvisa, säger han om samtalet.

Marit Sundberg

marit.sundberg@dn.se

Katarina Lagerwall

katarina.lagerwall@dn.se

Amanda Dahl

amanda.dahl@dn.se

Konflikten mellan polis och demonstranter har eskalerat

MÅNDAG 1 JUNI 2020

Landsomfattande protester mot polisvåld fortsätter i USA.

I nio delstater kallades nationalgardet in för att hantera kravaller. I New York körde en polisbil rakt in i en stor samling demonstranter, där flera skadades. I Minneapolis blev journalister, från bland annat Expressen, beskjutna med gummikulor.

New York

Längs avenyerna i Brooklyn vibrerade asfalten än en gång under natten till söndagen, när tusentals demonstranter tågade fram i protest mot polisvåld. De enades bakom slagordet: "No justice. No peace." Utan rättvisa, ingen fred. Kravallerna tidigare i veckan verkade inte avskräcka unga demonstranter från att ansluta sig till nya protester.

– Jag såg bilderna på alla som blev misshandlade eller fick tårgas i ansiktet i går. Det gjorde mig inte rädd för att delta i demonstrationerna utan tvärtom känner jag att jag måste delta,

säger Keyanna Walker, en ung kvinna från Brooklyn i en tröja med texten "Skjut mig inte". Bara ögonblick efter att jag träffar henne kör en statsjeep från New York-polisen rakt in i en folksamling med hundratal demonstranter. Några av demonstranterna har kastat skräp, soppåsar och plastflaskor med vatten på polisbilen. Plötsligt gasar polisbilen och kör rakt in i folksamlingen. Dussintals demonstranter faller till marken som käglor.

Kongressledamoten Alexandria Ocasio-Cortez var en av många

politiker som riktade hård kritik mot New York-polisens beteende. – New Yorks polis körde just en statsjeep rakt in i en folksamling. De kunde ha dödat dem. Vi vet inte hur många som skadats. Ingen har rätt att köra en bil in i folksamlingar, skrev Ocasio-Cortez i en kommentar på Twitter. Över hela USA har liknande scener utspelats under natten. Tusentals demonstranter har gripits under helgens våldsamheter, i bland annat Minneapolis, Los Angeles, Atlanta, Louisville, Washington DC och här i New York. I

dussintals städer har demonstranter förstört butiker och tänt eld på bilar. Vid många tillfällen tycks polisen ha initierat våldsamheter. Under kravallerna i New York attackerades bland annat två lokalpolitiker med tårgas, trots att de själva inte gjort något för att provocera polisen. Flera filmer från helgens demonstrationer visade även hur unga kvinnor knuffades så hårt av polis att de fick hjärnskakningar och tvingades till sjukhus. Donald Trump har i veckan uppmanat poliser att ”bli tuffare” och skjuta demonstranter som

beter sig våldsamt. Många poliser i USA verkar ha tagit honom på orden. I åtminstone tre städer har poliskåren riktat våld direkt mot journalister. I Minneapolis attackerades en grupp journalister med gummikulor av polisen, vilket bland annat skadade en reporter från Expressen. I Kentucky visade bilder från tv-kanalen ABC hur polisen hotfullt siktade med vapen rakt mot deras huvuden, trots att de uppenbart var journalister. Tidigare i helgen grep polisen i Minneapolis tre CNN-journalister trots att de tydligt identifierade sig.

Erika Shields, polischef i Atlanta, erkände under en presskonferens i natt att polisens beteende måste förbättras.

– Folk har rätt att vara upprörda. Svarta män dödas rutinmässigt, sade Shields.

Många inflytelserika svarta politiker och aktivister har samtidigt riktat kritik mot de demonstranter som använt våld. Den politiska aktivisten och rapparen Michael Santiago Render, mer känd som Killer Mike, höll ett tal i Atlanta där han vädjade till demonstranterna att

vara fredliga och undvika våldsamheter.

– Ni som bränner ner ert eget hus för att ni är arga förstör även den svarta gemenskapen här, sade han.

Hans vädjan om fredliga protester bar på ett eko från ett berömt tal som hölls av senatoren Robert F Kennedy efter att mordet på Martin Luther King 1968 utlöste kravaller i den amerikanska södern.

Även i Donald Trumps kommentarer hördes dock ett eko från 1960-talets USA.

Trump varnade i veckan demonstranterna att de kan förvänta sig att bli skjutna om de beter sig våldsamt. ”When they start looting, we start shooting”, sade Trump. ”När de börjar plundra så börjar vi skjuta”. Just den formuleringen användes av flera politiker som förespråkade segregation i den amerikanska södern under 1960-talet, bland annat sheriffen Walter Headley i Florida 1967 och den öppet rasistiska presidentkandidaten George Wallace 1968.

Martin Gelin

Marianne Björklund: Trumps hot trappar upp konflikten mellan USA och Kina

MÅNDAG 1 JUNI 2020

**Med hot om att frånta
Hongkong dess speciella
handelsstatus hoppas Donald
Trump sätta press på Peking.
Men lite talar för att
Kommunistpartiet går USA till
mötes. Troligare är att utspelet
kyler ner den frostiga relationen
mellan USA och Kina ännu mer,**

**enligt DN:s Asienkorrespondent
Marianne Björklund.**

1 Varför vill USA:s president
Donald Trump revidera
Hongkongs speciella status?
Enligt Trump kan inte längre
Hongkong anses ha den höga grad
av självständighet som utlovades
vid överlämnandet från
Storbritannien till Kina. Då sades
att Hongkong skulle behålla
press- och yttrandefrihet och ha
ett oberoende rättsväsende.
Droppen för USA blev den
nationella säkerhetslag som
klubbades i den nationella
folkkongressen i Peking i veckan.

Enligt lagutkastet blir det förbjudet med omstörtande verksamhet, självständighetssträvanden, terrorism och utländsk inblandning i Hongkong. Exakt hur lagen kommer att användas är oklart. Men många fruktar att den blir ett verktyg för regimen i Peking att tysta åsiktsmotståndare, på samma sätt som liknande lagar frihetsberövat oliktankande på fastlandet. Men Donald Trump är inte bara ute efter att försvara demokratiska rättigheter. Att vara tuff mot Kina har tidigare visat sig

populärt på hemmaplan och Hongkong används nu som en bricka i den allt mer infekterade strid som utspelar sig mellan USA och Kina.

Hur långt USA kommer att gå är oklart. Donald Trump gav ingen tidsplan för när handelsstatusen ska ändras. Förmodligen sker det steg för steg, för att försöka sätta press på Kina att dra tillbaka säkerhetslagen.

2 Skulle inte borttagandet av den speciella handelsstatusen slå mot invånarna i Hongkong snarare än mot Kina?

Det skulle slå mot alla delar av samhället i Hongkong: företag, invånare, finansmarknaden och utländska medborgare. Det i ett läge när ekonomin redan är kraftigt försvagad av förra årets månadslånga protester och coronaepidemin. Utan den speciella handelsstatusen skulle staden bli mindre attraktiv som finanscentrum och jobb riskerar att gå förlorade.

Ändå stödjer delar av Hongkongs proteströrelse Trumps besked. De hoppas att ekonomisk press ska få Kina att backa och inse att ett fritt Hongkong är nödvändigt.

Kinesiska företag utgår ofta från Hongkong för internationella affärer, och rika kineser, däribland många i Kommunistpartiets ledning, äger fastigheter i Hongkong.

3 Hur har Kina reagerat?

Zhao Lijian, talesperson för utrikesministeriet, har varnat Trump för kinesiska motåtgärder om USA inför sanktioner. Att Peking skulle backa från att införa säkerhetslagen är inte särskilt sannolikt. I stället ser regimen på Trumps utspel som ytterligare ett bevis på det Kina alltid misstänkt:

att USA vill trycka tillbaka dess
uppgång.

Marianne Björklund

Space X har dockat med rymdstationen ISS

MÅNDAG 1 JUNI 2020

De två astronauter som på lördagen sköts upp i Space X anlände på söndagen rymdstationen ISS.

Rymdfärden är historisk, då det är första gången ett privat bolag genomför en uppskjutning i USA.

Doug Hurley och Bob Behnken, de två astronauterna från Nasa som på lördagen sköts upp från startplatta 39A på Kennedy Space

Center i Florida, har anlänt till den internationella rymdstationen ISS.

Doug Hurley och Bob Behnken stod beredda att ta över kontrollen och styra manuellt om det skulle bli nödvändigt, men kapseln närmade sig stationen och dockade automatiskt, utan att de behövde ingripa, enligt ABC News.

Doug Hurley sade att kapseln hanterade dockningen ”mycket bra och precist”.

Nasaastronauterna reste till ISS med företaget Space X. Det är första gången USA skjuter upp

astronauter i en privatägd rymdfarkost. Till ISS har ingen astronaut tagit sig i en privatägd raket på nästan 20 år.

Nasa har ännu inte bestämt hur länge astronauterna ska befinna sig på ISS, det kan handla om allt mellan en och fyra månader.

Under sin tid på stationen ska de ansluta till arbetet som utförs på stationen. De ska bland annat utföra experiment och eventuellt gå en rymdpromenad för att byta ut batterier.

Tidigare på söndagen visade Doug Hurley och Bob Behnken runt inne i kapseln, som är något större

än vad dessa kapslar vanligtvis brukar vara. I videon sade de att uppskjutningen var ganska skumpig, på ett sätt som de simulatorer som de övar i inte har kunnat härma.

Efter uppskjutningen sade Elon Musk, ägare av Space X, att kapselns resa tillbaka till jorden på vissa sätt är farligare än resan upp. Trots det uttryckte han stor lättnad över att astronauterna kom iväg säkert.

– Det här är förhoppningsvis ett första steg på resan mot en civilisation på Mars, sade Elon Musk.

USA:s astronauter har tidigare fått köpa in sig på Rysslands Sojuz-raketer för att kunna ta sig till ISS, men efter uppskjutningen sade president Donald Trump att USA nu återtagit sin plats som världens etta i rymden.

Amanda Dahl

amanda.dahl@dn.se

Helig plats öppnar efter stängning

MÅNDAG 1 JUNI 2020

Mellanöstern. Islams tredje heligaste plats, al-Aqsamoskén i Jerusalem, öppnar igen efter att ha hållit stängt i drygt två månader på grund av coronapandemin. Tiotals muslimer iförda munskydd släpptes in inför söndagens gryningsbön, som hölls dagen efter det att israelisk polis skjutit

ihjäl en palestinsk man som misstogs för beväpnad, en händelse som utlöst kraftiga protester.

Området, som även rymmer den mer än 1 000 år gamla Klippdomen, har varit stängt sedan mars för att hindra spridning av coronaviruset.

TT-AFP

Spanien vill förlänga restriktioner

MÅNDAG 1 JUNI 2020

Spanien. I går, söndag, uppgav Spaniens premiärminister Pedro Sanchez att han ska be parlamentet om en sista förlängning på två veckor av den nationella nedstängningen, som därmed ska gälla till och med 21 juni.

Efter det kommer regeringen inte längre på något sätt begränsa

spanjorernas rörelsefrihet, rapporterar tidningen El País. Sanchez sade i ett videomöte med regionala regeringsledare att detta skulle bli den sista nedstängningen, då Spaniens smittotakt har minskat dramatiskt.

Över 27 000 personer med bekräftad covid-19 har avlidit i Spanien.

TT-Reuters

Sex miljoner smittade av corona

MÅNDAG 1 JUNI 2020

Världen. De samlade officiella siffrorna över antalet smittade av coronaviruset har stigit till över 6 miljoner människor.

När lördag övergick till söndag, svensk tid, noterades 6 003 762 smittade personer, enligt Johns Hopkins-universitetet i USA. Antalet avlidna till följd av viruset i världen är 367 356.

Värst drabbat, i antal, är USA, med nära 1,8 miljoner smittade och 103 600 döda. I Sverige har totalt 37 113 personer bekräftats smittade, varav 4 395 personer har avlidit.

TT

IS-anhängare tog sig till Finland

MÅNDAG 1 JUNI 2020

Finland. Tre kvinnor, som flytt lägret al-Hol i Syrien där misstänkta IS-anhängare hålls fångna, har tagit sig till Finland. De finländska kvinnorna kom tillsammans med nio barn, alla yngre än tio år.

– Vi vet att flera länders medborgare flytt från lägret men vi vet inte om flera finländare ännu är på väg, säger

understatssekreterare Pekka Puustinen.

Kvinnorna uppges ha kopplingar till terrorrörelsen IS. De har liksom barnen tagits om hand av myndigheter, vilka myndigheter vill inte Puustinen specificera.

TT-SPT

Taj Mahal skadat i dödligt åskväder

MÅNDAG 1 JUNI 2020

Indien. Ett våldsamt åskoväder som slog mot norra Indien har skadat delar av det världsberömda mausoleet Taj Mahal i Uttar Pradesh. Enligt lokala medier dödades även 13 människor i åskvädret.

Indiens mest populära turistattraktion, tillika ett av

världens sju nya underverk, har varit stängt sedan mitten av mars som en del i krafttagen mot coronapandemin – och nu kommer alltså ännu ett bakslag. Huvudbyggnaden ska inte ha tagit skada i ovädret, men flera andra delar.

TT-AFP

500

MÅNDAG 1 JUNI 2020

personer blir den nya maxgränsen på tillställningar när Finland i dag, måndag, lättar på flera av de restriktioner som införts under coronapandemin. Det förutsätter dock att arrangörerna genomför evenemangen så att smittläget inte förvärras.

TT

Vi har definitivt sett botten av krisen, och världsekonomin är på väg tillbaka.

MÅNDAG 1 JUNI 2020

Deutsche Post DHL:s koncernchef Frank Appel ser ljuset i slutet av tunneln för Europas näringsliv.

Fortsatt dystert i Kinas ekonomi

MÅNDAG 1 JUNI 2020

Kinas fabriker har startat igen efter att karantänen lyfts i landet, men coronavirusets spridning i viktiga utländska marknader sinkar landets försök att åter få ekonomin på fötter.

Inköpschefsindex (PMI), en viktig måttstock för aktiviteten i Kinas fabriker, sjönk något i maj, visar preliminära siffror – från 50,8 i april till 50,6.

Två månader tidigare, i mars, låg samma siffra på 52 enligt den nationella statistikbyrån. Men det ligger fortfarande över den viktiga siffran 50, vilket anses tyda på tillväxt.

TT-Reuters

1,3

MÅNDAG 1 JUNI 2020

miljoner kronor blev det slutliga priset när en flaska Gautier Cognac från slutet av 1800-talet såldes av auktionsbyrån Sotheby's. "Endast tre flaskor av denna ytterst sällsynta Cognac finns kvar i dag, och de har förvarats hos samma familj under generationer" skriver Sotheby's. Flaskan såldes till en asiatisk privatsamlare.

TT-AFP

Brasiliens president vill tillåta fotboll

MÅNDAG 1 JUNI 2020

Fotboll.

Brasiliens president Jair Bolsonaro vill att landets ligor drar i gång igen, trots coronaläget. Enligt presidenten löper fotbollsspelare liten risk att drabbas allvarligt av covid-19. – Eftersom fotbollsspelare är unga idrottsmän så minskar risken drastiskt för dödlig utgång om de

skulle smittas med viruset, säger han i en radiointervju.

– Spelarna måste överleva på något sätt, säger han och påpekar att även om det inte går någon nöd på de välbetalda storstjärnorna så finns det många spelare i de lägre ligorna som måste spela ”för att ge sina familjer mat”.

TT-AFP

Per Svensson: Det kan bli ännu en långhet sommar i USA

MÅNDAG 1 JUNI 2020

Lågorna som slår ut från polisstationen i Minneapolis ges energi av historiens vinddrag. Blueslegenden John Lee Hooker sjöng 1967 in ”Motor City is burning”, ett slags ögonvittnesrapport från upploppen i Detroit samma år: ”My home town burnin’ down to the ground / Worser than Viet Nam”.

Värre än Vietnamkriget? Kanske inte. Men det var illa. Det var dramatiskt. "I could hear the people screaming / Sirens fill the air".

Historien upprepar sig inte, den bara rimmar, brukar man snusförnuftigt säga (Mark Twain lär ha sagt det först). Ibland kan man dock gripas av tvivel.

Kravallerna i Watts i Los Angeles 1965, Detroit 1967, Rodney King-kravallerna i Los Angeles 1992, Ferguson-oroligheterna 2014, Baltimore 2015 och nu Minneapolis – alla följer samma mönster; ett polisingripande mot

en afrikansk-amerikansk man blir gnistan som får ett kruttorn av frustration, förödmjukelser och fattigdom att explodera.

Och nästan alltid är kontrasten mellan det brott den svarte mannen misstänkts för, och polisens agerande, absurt stor. Eric Garner – som vädjade, "I can't breathe" – innan han dog i samband med att han greps i New York 2014, var misstänkt för att ha sålt svarta cigaretter. George Floyd som i veckan dog under ett polisingripande i Minneapolis, och också han vädjade "I can't

breathe”, antogs ha försökt använda en falsk 20-dollarsedel. I Detroit i juli 1967 började det med en polisräd mot en illegal bar i de svarta innerstadskvarteren. Folk samlades utanför lokalen. Någon kastade en flaska. Sedan bröt inbördeskriget ut. Skottlossning. Plundring. Byggnader som stacks i brand. Guvernören satte in nationalgardet. President Johnson skickade fallskärmsjägare. Pansarvagnar patrullerade gatorna. När striderna ebbade ut efter några dygn hade ett fyrtiotal

människor dödats och 1 400 byggnader eldhärjats. Det var inte det enda upploppet i USA sommaren 1967, som gått till historien som ”the long hot summer”. I runt 150 städer utbröt kravaller och oroligheter. I april 1968 exploderade tryckkokaren på nytt. Martin Luther King mördades, dagen efter att han hållit sitt berömda tal om hur han, likt Moses, fått se det förlovade landet från bergets topp, kanske inte skulle få komma dit själv, ”...but I want you to know tonight, that we, as a people, will get to the promised land!”

Den första spådomen blev tragiskt besannad, den andra har gång på gång falsifierats.

Mordet utlöste omfattande oroligheter, upplopp och sammandrabbningar med polis och militär i en rad stora amerikanska städer: Washington DC, Baltimore, Chicago... Under sommaren kom konfliktnivån i USA sedan att förvärras ytterligare genom mordet på den liberala presidentkandidaten Robert F Kennedy i juni och sammandrabbningarna mellan Vietnamdemonstranter och kravallstyrkor under

demokraternas partikonvent i Chicago i augusti.

Två till synes vitt skilda proteströrelser löpte parallellt: Å ena sidan den afrikansk-amerikanska desperationen och bitterheten, i det dagliga livet kanaliserad i välmotiverad misstro mot polisen. Å andra sidan den vita medelklassungdomens uppror mot ett ljugande etablissemang, också detta uppror präglad av misstro mot "ordningens" upprätthållare.

I maj 1970 blev fyra studenter skjutna till döds av nationalgardet vid en antikrigsdemonstration vid

Kent State University i Ohio, och Neil Young skrev en av pophistoriens mest bittra strofer: "Tin soldiers / and Nixon coming / We're finally on our own / This summer I hear the drumming / Four dead in Ohio".

Nu ljuder trummorna igen.

Växande frustration och desperation i de befolkningsgrupper som drabbas hårdast av coronaepidemin och dess ekonomiska konsekvenser, inte minst då den afrikansk-amerikanska gruppen. Politisk, kulturell och social polarisering. En atmosfär så uppjagad att CNN-

reportrar grips av polis när de gör sitt jobb i kravallernas Minneapolis. En president som på Twitter hetsar till fortsatt och upptrappat våld: "...when the looting starts, the shooting starts", när plundringen börjar, börjar skjutandet.

Allt tyder på att det blir en lång het sommar i Amerika.

Per Svensson

per.svensson@dn.se

En global kris förändrade deras liv. Hur de reagerar kommer att förändra världen.

MÅNDAG 1 JUNI 2020

Tidskriften Time ägnar en stor del av ett nummer åt "generation pandemic" (1-8 juni). Inte minst intervjuar de en rad amerikanska ungdomar som skulle ha gått ut skolan men inte kunnat vara där och knappast kan fira som de

hade tänkt sig. Hur tänker de nu, hur ser de på världen?

Per Svensson: Det kan bli ännu en långhet sommar i USA

MÅNDAG 1 JUNI 2020

Lågorna som slår ut från polisstationen i Minneapolis ges energi av historiens vinddrag. Blueslegenden John Lee Hooker sjöng 1967 in "Motor City is burning", ett slags ögonvittnesrapport från upploppen i Detroit samma år: "My home town burnin' down to

the ground / Worser than Viet Nam".

Värre än Vietnamkriget? Kanske inte. Men det var illa. Det var dramatiskt. "I could hear the people screaming / Sirens fill the air".

Historien upprepar sig inte, den bara rimmar, brukar man snusförnuftigt säga (Mark Twain lär ha sagt det först). Ibland kan man dock gripas av tvivel.

Kravallerna i Watts i Los Angeles 1965, Detroit 1967, Rodney King-kravallerna i Los Angeles 1992, Ferguson-oroligheterna 2014, Baltimore 2015 och nu

Minneapolis – alla följer samma mönster; ett polisingripande mot en afrikansk-amerikansk man blir gnistan som får ett kruttorn av frustration, förödmjukelser och fattigdom att explodera.

Och nästan alltid är kontrasten mellan det brott den svarte mannen misstänkts för, och polisens agerande, absurt stor. Eric Garner – som vädjade, "I can't breathe" – innan han dog i samband med att han greps i New York 2014, var misstänkt för att ha sålt svarta cigaretter. George Floyd som i veckan dog under ett polisingripande i Minneapolis,

och också han vädjade "I can't breathe", antogs ha försökt använda en falsk 20-dollarsedel. I Detroit i juli 1967 började det med en polisträcka mot en illegal bar i de svarta innerstadskvarteren. Folk samlades utanför lokalen. Någon kastade en flaska. Sedan bröt inbördeskriget ut. Skottlossning. Plundring. Byggnader som stacks i brand. Guvernören satte in nationalgardet. President Johnson skickade fallskärmsjägare. Pansarvagnar patrullerade gatorna. När striderna ebbade ut efter några dygn hade ett fyrtiotal

människor dödats och 1 400 byggnader eldhärjats.

Det var inte det enda upploppet i USA sommaren 1967 , som gått till historien som "the long hot summer". I runt 150 städer utbröt kravaller och oroligheter.

I april 1968 exploderade tryckkokaren på nytt. Martin Luther King mördades, dagen efter att han hållit sitt berömda tal om hur han, likt Moses, fått se det förlovade landet från bergets topp, kanske inte skulle få komma dit själv, "...but I want you to know tonight, that we, as a people, will get to the promised land!"

Den första spådomen blev tragiskt besannad, den andra har gång på gång falsifierats.

Mordet utlöste omfattande oroligheter, upplopp och sammandrabbningar med polis och militär i en rad stora amerikanska städer: Washington DC, Baltimore, Chicago... Under sommaren kom konfliktnivån i USA sedan att förvärras ytterligare genom mordet på den liberala presidentkandidaten Robert F Kennedy i juni och sammandrabbningarna mellan Vietnamdemonstranter och kravallstyrkor under

demokraternas partikonvent i Chicago i augusti.

Två till synes vitt skilda proteströrelser löpte parallellt: Å ena sidan den afrikansk-amerikanska desperationen och bitterheten, i det dagliga livet kanaliserad i välmotiverad misstro mot polisen. Å andra sidan den vita medelklassungdomens uppror mot ett ljugande etablissemang, också detta uppror präglad av misstro mot "ordningens" upprätthållare.

I maj 1970 blev fyra studenter skjutna till döds av nationalgardet vid en antikrigsdemonstration vid

Kent State University i Ohio, och Neil Young skrev en av pophistoriens mest bittra strofer: "Tin soldiers / and Nixon coming / We're finally on our own / This summer I hear the drumming / Four dead in Ohio".

Nu ljuder trummorna igen. Växande frustration och desperation i de befolkningsgrupper som drabbas hårdast av coronaepidemin och dess ekonomiska konsekvenser, inte minst då den afrikansk-amerikanska gruppen. Politisk, kulturell och social polarisering. En atmosfär så uppjagad att CNN-

reportrar grips av polis när de gör sitt jobb i kravallernas Minneapolis. En president som på Twitter hetsar till fortsatt och upptrappat våld: "...when the looting starts, the shooting starts", när plundringen börjar, börjar skjutandet.

Allt tyder på att det blir en lång het sommar i Amerika.

Per Svensson

per.svensson@dn.se

En global kris förändrade deras liv. Hur de reagerar kommer att förändra världen.

MÅNDAG 1 JUNI 2020

Tidskriften Time ägnar en stor del av ett nummer åt "generation pandemic" (1-8 juni). Inte minst intervjuar de en rad amerikanska ungdomar som skulle ha gått ut skolan men inte kunnat vara där och knappast kan fira som de

hade tänkt sig. Hur tänker de nu,
hur ser de på världen?

Koltrastens sång

MÅNDAG 1 JUNI 2020

*Koltrasten är en kvinna
som sjunger om kvällen
både skör och stark
på samma gång.
Långt efter
sången tystnat
dallrar minnet av tonerna
i försommarnatten.
Väcker både längtan
och sorg.*

Helena Ringström

Provokatörer försöker beblanda sig med fredliga demonstranter

TISDAG 2 JUNI 2020

Analys

**Protesterna mot
polisbrutaliteten mot svarta
amerikaner fortsätter att sprida
sig över ett skakat USA. Bland
demonstranterna finns det
våldsverkare som bränner och
förstör. Vilka är de? Donald
Trump pekar på vänster-**

extremister, men bilden är komplex. Även andra blandar sig i den explosiva mixen.

Det tog en knappt vecka av ilska och frustration över att George Floyd greps och dödades av en polis i Minneapolis innan president Trump tog till orda om var ansvaret för plundringarna och våldet ligger:

Det är "Antifa", en gruppering på yttersta vänsterkanten, som ligger bakom en stor del av våldet, twittrade Trump. Därför ska den antifascistiska rörelsen Antifa klassas som en "inhemsk terrororganisation".

Men liksom med mycket annat som USA-presidenten sänder ut på Twitter är det långt mellan hans ord och vad han kan förverkliga. Det finns flera problem med hans önskemål. För det första är det tveksamt om det ens är lagligt möjligt att terrorstämpla en amerikansk organisation; flera experter påpekar att det inte finns ett lagrum som tillåter det. För det andra blir det svårt att bevisa att det är Antifa, som inte är en fast organisation utan snarare ett lösligt nätverk med filialer runt om i världen, som

ligger bakom vågen av plundring och förstörelse över hela USA. Vita husets påstående ligger delvis i linje med vad guvernören Tim Walz i delstaten Minnesota, startplatsen för protesterna, liksom myndigheterna i New York och några andra oroshärdar har sagt: att det är utomstående krafter, däribland anarkister, vit makt-aktivister och knarkkarteller, som står bakom eller har underblåst våldet. De hävdar också att en stor del av våldsverkarna kommer från andra delstater. Inga konkreta bevis för dessa uppgifter har lagts fram.

I själva verket är det svårt att särskilja vad som är vad. Är våldsaktionerna organiserade av personer med en politisk agenda? Är det kriminella gäng som plundrar affärer när lag och ordning har brutit samman? Eller är det spontana reaktioner mot polisens extrema övervåld, när fredliga demonstranter och journalister misshandlas och beskjuts med gummikulor och tårgas? Sannolikt ingår alla dessa ingredienser i gatubataljerna.

Vad man kan förmoda är att Trump framställer vänsterradikala som upploppsmakare för att vända uppmärksamheten från en befogad vrede mot det oupphörliga polisvåldet mot afroamerikaner.

Det saknas dock inte vittnesmål om att provokatörer beblandar sig med de fredliga demonstranterna. En förtvivlad Facebook-vän som befinner sig i Portland, Oregon, beskriver vad som hände natten till lördagen:

”I kväll såg jag en rörande minnesstund för George Floyd och

en protestmarsch mot polisbrutaliteten övergå i ett upplopp som inte hade något att göra med någon av dem. Jag såg hur en organiserad grupp av vita män i svarta kläder slog sönder butiksfönster, sprejade väggar, detonerade sprängladdningar, och till slut satte eld på domstolsbyggnaden. Bränderna och plundringen har lämnat centrum i ruiner. Jag är chockad. Det handlar inte längre om George... men ingen stoppade anarkisterna, så de bara fortsatte.”

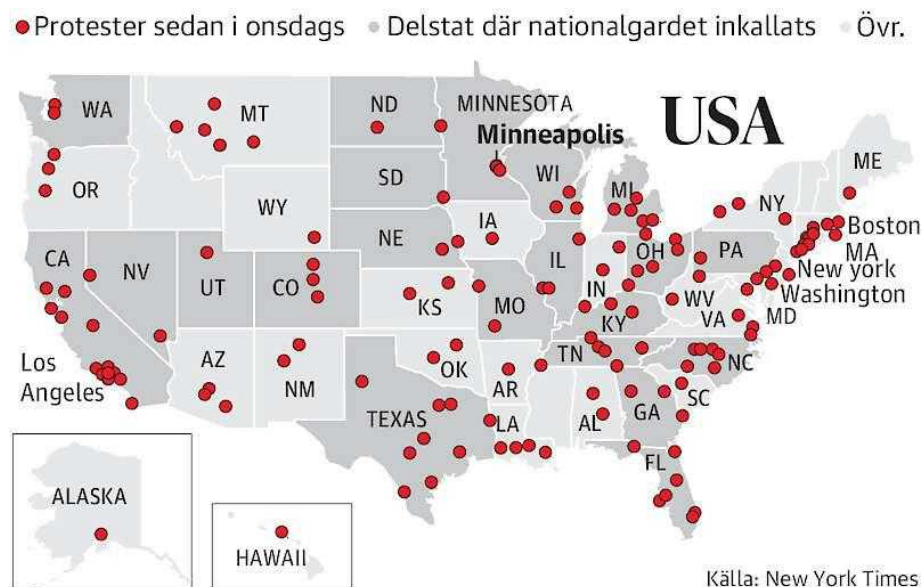
Forskare har noterat att agitatorer från ultrahögern dyker upp i

sammanhanget på sociala medier. Deras drivkraft är att utlösa ett raskrig som kan påskynda det eftersträvade sammanbrottet för USA som ett mångetniskt samhälle. En sådan grupp kallas för "boogaloo", där medlemmarna uppträder kraftigt beväpnade och klädda i hawaiiiskjortor. Men de har ännu inte synts till under upploppen.

"Jag har inte sett några klara belägg för att vit makt-anhängare eller milismän har maskerat sig för att gå ut och bränna och plundra", säger Howard Graves, forskare vid Southern Poverty

Law Center, en organisation som granskar rasistiska och regeringsfientliga högergrupper till New York Times.

Michael Winiarski

Upploppen kan vidga klyftan mellan väljarna

TISDAG 2 JUNI 2020

Nu sprids bilder av våld och kaos från Los Angeles, New York och Chicago. Upploppen kan vidga klyftan mellan stad och land i den amerikanska väljarkåren.

Butiker plundras på Manhattan i New York. I Los Angeles brinner det på gatorna. Polisbilar attackeras i Philadelphia. Fönsterrutor krossas i Portland. I Washington

DC har demonstranterna tänt eldar utanför Vita huset. Kaos skakar storstäderna i USA efter den senaste veckans landsomfattande demonstrationer mot rasism och polisvåld. I polariseringens USA är det trots allt svårt att hitta någon som använder förmildrande omskrivningar om det som utlöste protesterna: att George Floyd, en obeväpnad svart man, avled efter ett polisingripande där en vit polisman tryckte sitt knä mot hans nacke i mer än åtta minuter. Det är reaktionerna, och hur de bör hanteras, som den politiska

debatten kretsar kring. Högerkanalen Fox News har en stor genomgång av kaoset i många amerikanska städer, kompletterad med alla städernas borgmästare och partitillhörighet. Det är kanske ingen slump eftersom de flesta av dessa lokalpolitiker är demokrater. Vad har de för ansvar för kaoset? Vad ska de republikanska väljarna på landsbygden tänka om de bilder som just nu sprids från de största, ofta demokratiska, städerna i USA? Blir de en symbol för det som högerpopulister brukar beskriva som den liberala

elitens misslyckande?

Mångkulturens haveri?

Trumps kritiker hävdar tvärtom att det är städerna som fått kliva in och ta ledarskapet för hanteringen av både pandemin och protesterna.

Klyftan mellan stad och land eller centrum och periferi uppstod inte i USA-valet 2016, men den syntes tydligt när rösterna räknades.

Hillary Clinton lockade flest väljare men förlorade ändå valet, när Donald Trump kopplade greppet om vita väljare på landsbygden. Det går att beskriva de växande slitningarna mellan

liberala och konservativa amerikaner som ett kulturkrig.

Men det handlar också om ekonomi. Mellan 2008 och 2017 ägde nästan all tillväxt rum i städerna. Under de senaste årens högkonjunktur är det också städerna som gynnats mest.

Pandemin under våren 2020 har ställt en del på ända:

coronaviruset har drabbat städerna hårt, med många dödsoffer i trångbodda bostadsområden och massarbetslöshet efter nedstängningarna.

Vandaliseringen under

massprotesterna blir ännu ett hårt slag för butiksägare i city.

Donald Trump vann valet 2016 genom att mobilisera kärnväljarna och han har fördjupat splittringen under sina snart tre och ett halvt år som president. Han har mycket svårt att agera som en samlande kraft i den djupa kris som nu skakar USA. Enligt rapporter i amerikanska medier som CNN och New York Times under de senaste dagarna är rådgivarna genuint osäkra på vilken väg som presidenten bör gå – höja tonläget mot våldsverkarna eller överbrygga motsättningarna.

Republikanerna har under våren lagt stora resurser på att försöka rubba Joe Bidens massiva stöd bland afroamerikanerna – och faktiskt nå bortom kärnväljarna. Tim Scott, som är den enda afroamerikanska republikanen i senaten, har öppet kritiserat några av Trumps Twitterinlägg om demonstrationerna.

Men om Trump bestämmer sig för att vara Trump, så kommer presidenten att trappa upp attackerna på lokala politikers tillkortakommanden med att hantera våldet. Det är ett välkänt mönster från pandemin, där

presidenten har lagt skulden för smittspridningen på delstaternas guvernörer, samtidigt som han försöker ta åt sig äran av lyckade insatser. Hans kärnväljare på landsbygden har inte heller drabbas lika hårt av pandemin som de mångkulturella medborgarna i storstäderna. Därmed ställs motkandidaten Joe Biden inför ett dilemma. Han behöver göra bättre ifrån sig än Hillary Clinton i de viktiga delstater som utgör tungan på vågen i amerikanska val – som Michigan, Pennsylvania, Wisconsin, Arizona och Florida.

Trumps övertag bland vita väljare på landsbygden är svårt att rubba, men Biden behöver i alla fall nå en förändring på marginalen i det som kallas rostbältet och Mellanvästern i USA, samtidigt som han säkrar röster från latinos och afroamerikaner. Han försöker nå ut till väljare som kompromissvillig mittenkandidat, snarare än att mobilisera mer radikala vänsterväljare. Han har mycket goda skäl att undvika kulturkrig och i stället överbrygga klyftor mellan stad och land. Kanske blir det ett virus som jämnar ut skillnader, där

politikerna misslyckas. Men på det dystraste sättet: nu tilltar smittspridningen av covid-19 på den amerikanska landsbygden, bland fattiga arbetare inom köttindustrin.

Karin Eriksson

Trump fördes till bunker

TISDAG 2 JUNI 2020

I helgen förde Secret Service USA:s president Donald Trump till en underjordisk bunker när demonstrationerna utanför Vita huset blev för våldsamma. Han uppmanar nu guvernörerna att ta i hårdare mot protesterna.

De landsomfattande demonstrationerna i USA har pågått i en vecka.

Minst 4 400 personer har gripits för bland annat plundring och brott mot utgångsförbudet,

uppges AP. Dessutom har minst 40 städer infört utgångsförbud och hälften av landets delstater har aktiverat nationalgardet, enligt CNN.

Flera videofilmer visar hur polisen verkar agera oproportionerligt kraftigt. I Atlanta har två poliser avskedats sedan de använt ”massivt övervåld” vid ett ingripande mot två studenter i en bil. En film visar hur poliserna krossar rutorna, sliter ut studenterna och använder elpistol.

Samtidigt har det varit stökigt kring Vita huset. Demonstranter

har satt eld på bilar, krossat fönsterrutor och forcerat kravallstaket. Kravallutrustad polis har svarat med tårgas och pepparsprej.

Under fredagen fördes presidenten till ett skyddsrum i Vita huset, där han uppges ha tillbringat en timme, skriver New York Times.

Trump har via Twitter kallat demonstranterna för ligister och hotat med att sätta in militär. Han anklagas nu för att elda på protesterna.

– Om han inte kommer att tala om enande och respekt och

försoning och reformer för våra grupper, anser jag inte att han ska uttala sig alls, det kommer bara att göra saker värre, säger Atlantas borgmästare Keisha Lance Bottoms.

I går, måndag, höll Trump en videokonferens med landets delstatsguvernörer där han uppmanade dem att ta i hårdare för att stävja protesterna. Han menar att deras agerande får dem att framstå som "svaga".

– De kommer att köra över er, ni kommer att se ut som en samling fåntrattar. Ni måste dominera, säger presidenten enligt en

ljudinspelning som CBS News har kommit över.

Protesterna startade i Minneapolis efter polisens ingripande mot afroamerikanen George Floyd förra måndagen. En ny obduktion gjord på uppdrag av hans familj visar att Floyd dog av kvävning orsakad av tryck mot nacke och rygg, rapporterar AP. Resultatet skiljer sig åt från en tidigare obduktion, där man inte hittat något som stödde att han dött av kvävning.

En polis misstänks för dråp alternativt vållande till annans död, men demonstranterna vill

även att de andra tre poliserna som deltog i insatsen ska ställas inför rätta.

Marit Sundberg

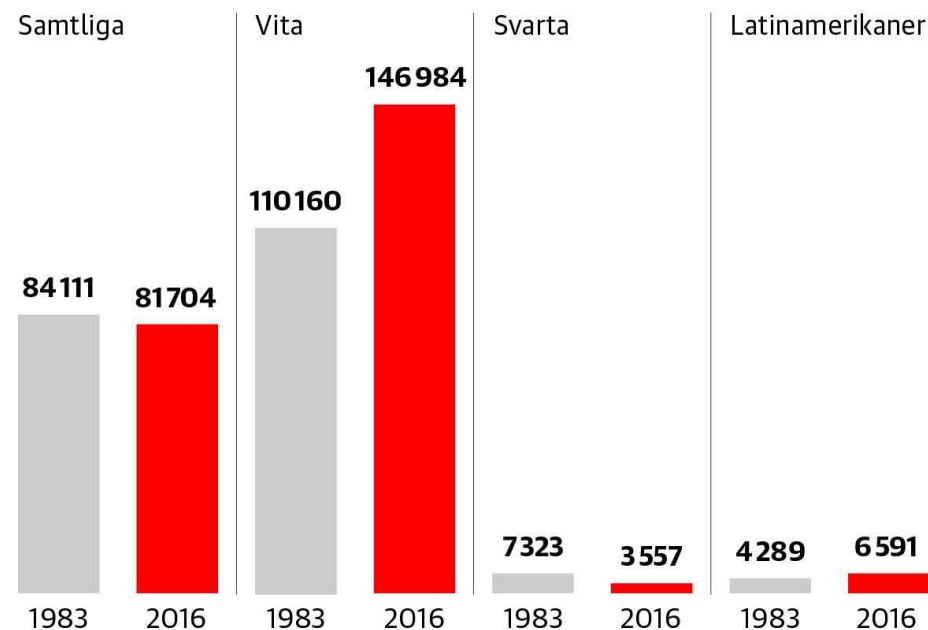
marit.sundberg@dn.se

Katarina Lagerwall

katarina.lagerwall@dn.se

Genomsnittlig förmögenhet i olika etniska grupper i USA

(Dollar)

Ekonomiska gapet gör sig påmint i krisen

TISDAG 2 JUNI 2020

När demonstrationer och upplopp drar fram över USA gör sig det ekonomiska gapet mellan afroamerikaner och majoriteten av vita medborgare påmint på område efter område: inkomst per timma, hushållens förmögenhet, utbildningsnivå, arbetslöshet och hälsa.

I vissa avseende har situationen förbättrats, men på andra sätt har skillnaden blivit större de senaste årtiondena. I spåren på coronapandemin ökade arbetslösheten i USA i april till över 14 procent.

Andelen arbetslösa svarta invånare brukar vara nästan dubbelt så stor som andelen i den vita befolkningen. Det kan betyda att minst 25 procent av den afroamerikanska befolkningen snart går utan arbete.

– Skillnaderna i inkomster och utbildningsnivåer är stora mellan olika grupper i USA. Vad det

betyder för relationen mellan etniska grupper är en av nervpunkterna, givet att man fortfarande lever i skuggan av slaveriet. Det kastar väldigt långa skuggor över det amerikanska samhället i dag, säger Dag Blanck, professor i nordamerikastudier vid Uppsala universitet.

Å ena sidan, konstaterar han, har det skett stora förbättringar de senaste 50 åren eftersom den legala diskrimineringen har upphört.

– Det finns en grupp afroamerikaner som haft en positiv ekonomisk utveckling och

bildat en medelklass. Men fortfarande finns det mycket stora grupper som är kvar i någon sorts underklassläge, säger Dag Blanck. Han pekar på den amerikanska modellen av så kallad positiv särbehandling, ett kontroversiellt system för att bekämpa diskriminering, som drivits sedan 1960-talet och som betyder att minoriteter kan ges företräde till anställningar och utbildningar.

– Framför allt bland svarta har det varit en faktor som förklarar framväxten av en medelklass, säger han.

Men många har nu även drabbats hårt som en följd av pandemin.

– Svarta jobbar inom lågavlönade sektorer som snabbmat och restauranger, som avskedat många. Det är en mycket sårbar grupp – också när det gäller hälsan. Minoritetsgrupper har drabbats hårt när smittan slagit mot stora städer, där de bor trängre och sämre och har sämre möjligheter att skydda sig, säger Dag Blanck.

I Chicago har afroamerikaner stått för mer än 70 procent av alla dödsfall i covid-19, trots att de bara utgör 30 procent av

befolkningen, rapporterade internetportalen Inequality i mitten av maj.

När det gäller timlöner, hushållens inkomster och förmögenheter är skillnaderna stora. Medianvärdet för vad en svart arbetare tjänar per timme ligger på runt 75 procent av vad en vit anställd har. Det afroamerikanska hushållets inkomster under ett år är runt 60 procent av det vita hushållets, enligt statistik från tankesmedjan Economic Policy Institute. Den samlade storleken av den genomsnittliga förmögenheten i

ett svart hushåll är endast ett par procent upp till tio procent av vad den vita familjen äger, beroende på undersökning.

När Dag Blanck nu ser bilderna av upplopp från Minneapolis säger han att han tänker på kravallerna i Los Angeles efter att Rodney King 1991 överlevt en brutal misshandel av polisen.

Den gången låg spänningar mellan afroamerikaner och asiater till en del bakom upploppen. Koreaner och kineser hade gått framåt i det amerikanska samhället och fick sina butiker plundrade.

I dag växer framför allt andelen latinamerikaner i USA, som blivit 18 procent. I Kalifornien utgör de över 35 procent av befolkningen. Och i vissa delstater har andelen vita sjunkit till under 50 procent. – Det finns demografiska förutsägelser om att det är så det kommer att se ut i hela USA 2040–2050. Det är en förklaring till mycket av vad som händer i USA i dag – för den förändringen leder till spänningar, säger Dag Blanck.

Torbjörn Petersson

torbjorn.petersson@dn.se

Så har bilden av Sverige förändrats under krisen

TISDAG 2 JUNI 2020

Sverige har aldrig varit så uppmärksammat i världen som under coronakrisen. Bilden av hur Sverige har hanterat pandemin är splittrad. I Tyskland har bilderna av röda stugor och badande älgar fått konkurrens av höga dödstal och vårdpersonal utan skyddsutrustning.

Snart tre månader efter att WHO klassade det nya coronavirsuet

som en pandemi fortsätter Sveriges vägval att väcka stort intresse i omvärlden.

Internationella medier har rapporterat flitigt och Sverige har på många håll blivit ett slagträ i debatten om de restriktioner som olika länder har infört för att minska smittspridningen.

I Tyskland har de stora medierna dagligen rapporterat om det som kommit att kallas det "svenska experimentet" och som nyanserat den annars grundmurat positiva Sverige bilden som frodats i Tyskland. Längre var "Schweden" synonymt med röda stugor i

solnedgången, orörd natur och människor som tycktes sakna riktiga bekymmer. Romantiska bilder som hämtade ur en reklamfilm från en reseentreprenör eller en bok av Astrid Lindgren. Faktum är att i inget annat land har allmänheten haft en så positivt syn på Sverige som i Tyskland, enligt Nation Brands Index (NBI) som mäter styrkan i olika länders nationsvarumärken. Trots rubrikerna om Vattenfalls brunkolsaffärer, Sverigedemokraternas framgångar och de många

skjutningarna har tyskarnas positiva syn på Sverige bara ökat sedan mätningarna startade för tio år sedan.

Landet ses som en modern Bullerby där traditioner går hand i hand med innovationer och där jämlikhet, rättvisa och ordning och reda härskar.

Men pandemin har satt bilden av Sverige som en Bullerby i gungning.

Svenska institutet analyserar Sverige bilden i omvärlden och har aldrig tidigare uppmätt ett större medialt intresse än under coronakrisen. Att Sverige som ett

av få länder valde att inte införa stränga restriktioner och hålla bland annat skolor öppna har väckt både nyfikenhet och förfäran i Tyskland, som följt en striktare linje.

Rubrikerna i tyska medier har varierat: "Sverige – den dödliga specialvägen" (liberala Süddeutsche Zeitung) och "Myten om det svenska paradiset" (konservativa Die Welt) är två exempel. Andra har frågat sig om den svenska vägen är "vansinnig eller genial" och om "Sverige trots allt gör rätt" (Der Tagesspiegel).

Efter att Tyskland stängde stora delar av samhället skickade Bild, en av Europas mest lästa dagstidningar, en reporter till Stockholm för att få håret klippt, inhandla toalettpapper (som då sålt slut i många tyska butiker) och gå på krogen. Andra har rapporterat om bristen på sjukvårdsmaterial och hur smittan tagit sig in på svenska äldreboenden.

"Schweden" betydde plötsligt mycket mer än röda stugor och badande älgar.

Enligt Svenska institutets analyser har rapporteringen i tyska medier

i huvudsak varit nyanserad och tonläget ”neutralt”. Bilden delas av Per Thöresson som är Sveriges ambassadör i Berlin.

– Det har varit väldigt omfattande diskussioner som i regel varit sakliga. Ena veckan har det skrivits positivt om Sverige och andra veckan negativt, säger han. Vid ett par tillfällen har ambassaden upptäckt rena felaktigheter i rapporteringen. I ett fall påstods att Sverige har slut på iva-platser och i ett annat fall handlade det om ett uttalande i ett av tv:s mest sedda debattprogram. En tysk läkare som tjänstgör på

ett svenskt sjukhus hävdade att patienter över 80 år nekas vård. Ambassaden svarade med att öka beredskapen och publicera korrekt information på sina hemsidor och i sociala medier.

– I de här fallen bedömde vi att det inte behövdes en dementi. Risken är att en dementi leder till en fortsatt diskussion om felaktigheterna, säger Per Thöresson.

En av dem som bidrar till att skapa Sverige bilden i Tyskland är Christian Stichler, Nordenkorrespondent för public servicebolaget ARD men kanske

mer känd under epiteten ”den mystiske tysken” eller ”presskonferenstysken”. Även om Stichlers rapportering spänner över många olika ämnen (de senaste veckornas inslag har bland annat handlat om Pippi Långstrumps 75-årsdag, lanthandlare i Stockholms skärgård och Sveriges bidrag till Eurovision) är det framför allt hans envisa frågor under Folkhälsomyndighetens presskonferenser som uppmärksammas i Sverige. Att förklara den svenska coronastrategin för tyska tv-tittare

har inte alltid varit enkelt, men intresset har varit enormt.

– Det har gått lite i vågor hur man ser på Sverige. Först med nyfikenhet och viss beundran inför att landet vågat gå sin egen väg. Sedan har det mer präglats av förskräckelse, säger Christian Stichler.

Framförallt är det de jämförelsevis höga svenska dödstalen som nu skapar rubriker i Tyskland. Sverige har hittills rapporterat fyra gånger fler avlidna i covid-19 per capita än Tyskland.

– Redaktionerna jag jobbar för vill ha förklaringar till vad som gått fel. Vad hände på äldreboendena? Stämmer det att personer över 80 år inte får respirator och att äldre patienter ges palliativ vård utan att ha fått träffa läkare?

Medan de tyska kurvorna över smittade och döda pekar kraftigt nedåt, är minskningen inte alls lika tydlig i Sverige.

– De som har velat försvara den tyska linjen har nästan blivit lättade över att det hittills tycks ha gått dåligt i Sverige.

Sveriges ambassad i Berlin får ett ökat antal frågor från den tyska

allmänheten om Sveriges hantering av coronapandemin och har fått sätta in extra personal.

– Det kommer både glada tillrop och negativa kommentarer. Vissa hyllar Sveriges öppenhet och andra undrar vad vi egentligen håller på med, säger Per Thöresson.

– Men de flesta ringer för att fråga vad som gäller för resor till Sverige och om gränsen är öppen. Tyskland är också Sveriges viktigaste handelspartner och står för omkring en tiondel av den svenska exporten och närmare en femtedel av den svenska

importen. Goda relationer till Tyskland är viktigt för svenska företag.

– Vi brukar tala om en ”Schwedenbonus”, en Sverigebonus, som gör att vissa varumärken stärkts av den här positiva bilden, säger Malin Johansson på Tysk-Svenska Handelskammaren.

Det gäller framför allt företag som säljer konsumentprodukter eller är verksamma inom turistnäringen.

– Förra året hade vi ett rekordår vad gäller antalet turister från Tyskland. Det kommer vi inte upp

till i år. Det är klart att man som privatperson inte reser till ett land om man vet att det pågår en stor smittspridning där.

Vad innebär det för Sverige bilden – och handelsrelationerna länderna emellan?

– Vi har sedan många år byggt så starka band mellan Sverige och Tyskland att krisen snarare kan utveckla affärsrelationerna.

Sverige ses som ett innovativt, högteknologiskt och pålitligt land, säger hon.

Men under coronakrisen har den svenska flaggan även kommit att

förknippas med andra värden – både positiva och negativa.

Kritiker till den hårdare tyska linjen hyllar ofta Sveriges liberala linje som bygger på att medborgarna själva anses kunna fatta ansvarsfulla och välinformerade beslut.

Mer bekymmersamt är att den växande rörelse som samlar bland annat konspirationsteoretiker, vaccinetståndare, extremister och missnöjda medborgare använder Sverige som ett slagträ. Under de återkommande demonstrationerna syns ofta blågula flaggor i vimlet.

– Vi har noterat det. Men vi kan ju inte gå och plocka av folk de svenska flaggorna, säger Sveriges Berlinambassadör Per Thöresson. Den svenska flaggan har alltså gått från att vara en symbol för jämlikhet, innovationer och röda stugor till att bäras av foliehattar och extremister. Korrespondenten Christian Stichler tror att det påverkar Sverige bilden i lika hög grad som de jämförelsevis höga dödstalen.

– Det är allvarligt att Sveriges varumärke används av konspirationsteoretiker och högerpopulister på det här sättet.

Håller bilden av Sverige som en Bullerby på att grusas?

– Den får i alla fall en väldigt mörk fläck. Jag upplever det inte bara som korrespondent utan också som vanlig tysk som bor här. Mina tyska vänner frågar hur jag har det och om jag verkligen är säker i Sverige. Det kommer upp i varje samtal, säger Stichler.

Men Per Thöresson tror inte att vi kommer få svar på hur bilden av Sverige påverkats av krisen i år.

– Sverige bilden är mycket mer än det som står i tidningarna. Många tyskar betraktar fortfarande Sverige som ett paradis: ett

glesbefolkat land med vacker natur och trevliga människor, säger han.

Lina Lund

lina.lund@dn.se

Fakta. Tyska rubriker

Myten om det svenska paradiset
Dagstidningen Die Welt

Den dödliga specialvägen
Dagtidningen Süddeutsche Zeitung

Vad kan vi lära av Sveriges väg?
Tidskriften Manager Magazine

Är den svenska linjen bättre för näringslivet?

Public service-bolaget
Bayerischer Rundfunk

På besök i det svenska underlandet

Dagstidningen Der Spiegel

Fem länder om Sverige

TISDAG 2 JUNI 2020

Från beundran och positivitet till kritik och negativ rapportering – så har bilden förändrats under krisen.

Beundran omvandlad till kritik

Ryssland. I början av krisen fick jag flera meddelanden av ryska vänner som uttryckte sin beundran gentemot Sverige och dess förnuftiga coronapolitik.

Ryssar som är vana vid myndigheter som bara förmår förbjudna var djupt fascinerade av

hur svenska myndigheter litar på sina medborgare. Den oberoende ryska pressen, bland annat Novaja Gazeta, publicerade beundrande reportage om hur svenskarna själva visar försiktighet utan att behöva drivas av hårda regler.

I takt med att dödssiffrorna i Sverige ökade ändrades debatten. Nu rapporteras om hur Tegnells optimistiska utsagor visat sig vara felaktiga.

I Ryssland anser 23,6 procent av befolkningen att coronaviruset är ett påhitt av ”någon som vinner på det”. Det kan eventuellt vara förklaringen till att jag något

förvånande fick beundrabrev riktade till Sverige från Tjetjenien, den mest auktoritärt styrda republiken i Ryssland. Dessa personer anser att farorna med coronan överdrivs och tolkar de svenska åtgärderna som ett bevis på att de har rätt.

Medier: Ett avskräckande exempel
Ungern. I Ungern är bilden av pandemins Sverige kluven: antingen en katastrof eller en intressant avvikelse.

För regeringstroga medier har Sverige länge tjänat som ett skräckexempel – landet som släppte in alldeles för många

muslimer och som därför står på ruinens brant.

Samma mönster kan man se under coronavåren 2020. En artikel på den stora webbportalen Origo slår i rubriken fast att Sveriges strategi är ”ett totalt misslyckande för vänstern med många döda och en hotad ekonomi”.

Sajten hävdar att ”svenskarna försöker manipulera data”:
”Det är anmärkningsvärt att nästan ingen dör på söndagar (...) Man misstänker att söndagarnas siffror helt enkelt försvinner från statistiken.”

Ungerns få oberoende medier har en mer balanserad rapportering om Sverige, där det betonas att det är för tidigt att säga vilken strategi som är bäst.

Sajten 24Hu har intervjuat András Bán, en ungrare bosatt i Stockholm som säger att han först såg den svenska strategin som ”folkmord”, men att han nu stöder den:

– Svenskarna sa från början att de vidtar åtgärder som håller på längre sikt. Och jag tror att det som har gjorts i Västeuropa och i Ungern inte håller i långa loppet.
Både lovord och attacker från Trump

USA. Man kan nog säga att Donald Trump har gjort en hel del för att stärka den svenska föreställningen att internationell debatt kretsar kring exemplet Sverige. Presidenten har ömsom lovordat och attackerat den svenska corona-strategin under våren 2020.

”Tvärtemot rapporter om motsatsen betalar Sverige ett högt pris”, hette det i ett Twitterinlägg från Trump på valborgsmässoafton.

Det är långt ifrån första gången som Sverige skapar debatt under Trumps presidenttid –

presidentens uttalanden om ”Last night in Sweden” och terrordådet i Stockholm väckte stor uppmärksamhet 2017, liksom tumultet runt rapparen ASAP Rocky och Greta Thunbergs klimatkamp i fjol. Men enligt Svenska institutet handlar fem av de tio mest delade amerikanska nyhetsartiklarna om Sverige de senaste fem åren om hanteringen av covid-19.

En bild i amerikanska medier är att makthavarna i Stockholm har tagit en hög risk. De höga dödstalen i sekulära och kosmopolitiska Sverige får till och

med fungera som exempel på hur hela den liberala världsordningen utmanas av pandemin.

Samtidigt spekulerar opinionsbildare att Trump egentligen valt samma väg som Sveriges regering, med försöken att hålla samhället så öppet som möjligt och hoppas på flockimmunitet. ”Han har bara inte berättat det för sitt land eller sina virusexpertter eller kanske ens sig själv”, skriver kolumnisten Thomas J Friedman i New York Times.

Ökad kritik i takt med större dödstal

Frankrike. Fler än 28 000 har avlidit i covid-19 i Frankrike, trots drakoniska nedstängningslagar, utgångsförbud och höga böter. Sverige har här framställts som ett land som valt en radikalt annorlunda väg, utan hårda restriktioner, där livet mer eller mindre kunnat fortsätta som vanligt.

I franska medier var tonen till en början övervägande positiv, med uppskattande omdömen om svenskarnas stora ansvarskänsla och tilltro till myndigheter. Men med tiden har det ändrats, i takt med att dödstalen stigit.

Antalet avlidna per miljon invånare i Sverige är nu nästan lika högt som i Frankrike, och den svenska strategin beskrivs allt mer nyanserat.

Bland annat framhålls nu att den svenska författningen gör det svårt att införa drakoniska åtgärder som i Frankrike och att ansvaret i stället lagts på individen.

Grundläggande skillnader mellan länderna understryks – som befolkningstätheten – och att Sverige hade mer tid att förbereda sig än Frankrike. En rad franska medier konstaterar också att

Sverige tycks ha misslyckats med en central del i strategin: att skydda de äldre.

Ändrad bild efter negativ rapportering Arabvärlden. I arabvärlden har bilden av Sverige alltid varit positiv, framför allt när det handlat om forskning, uppfinningar, tillämpning av modern teknik och mänskliga rättigheter.

Men efter coronautbrottet har bilden ändrats. Bland annat från det krigshärjade Syrien har vänner och bekanta hört av sig och undrat över ”den katastrofala situationen i Sverige”.

Medierapporteringen kan ha bidragit. Bland annat har al-Arabiya, den saudiska tv-kanalen, haft mycket negativ rapportering om den svenska hanteringen av coronakrisen.

Också den franska radion Monte-Carlo International arabiska sändningar, har rapporterat om att "Sverige haft det högsta dödstalet i världen eftersom svenskarna har fortsatt som vanligt, vilket drabbat sjukvården".

Men samtidigt finns det fortfarande en beundran över hur Sverige alltid har valt en unik väg

jämfört med andra länder i världen.

Erik de la Reguera

erik@delareguera.se

Saeed Alnahhal

saeed.alnahhal@dn.se

Ingmar Nevéus

Anna-Lena Laurén

Karin Eriksson

Thailands stränder börjar fyllas med badsugna

TISDAG 2 JUNI 2020

Thailand.

Några av Thailands paradisliska stränder har öppnat för första gången på flera månader. Men besökarna måste hålla minst en meters avstånd.

Sedan mitten av mars gäller olika restriktioner i Thailand med anledning av coronaviruset. En del stränder har varit öppna hela tiden och av de som varit stängda

var det inte alla som fick öppna igen under måndagen.

Thailand har strax över 3 000 bekräftade fall av covid-19 och 57 döda. Vissa experter menar dock att siffrorna egentligen är högre eftersom att testkapaciteten är dålig.

TT

Försvarsminister: Över 70 jihadister dödade

TISDAG 2 JUNI 2020

Moçambique.

78 jihadister, däribland upprorsledare, har dödats i strider i Cabo Delgado i norra Moçambique, uppger försvarsminister Jaime Neto i statlig tv.

Enligt myndigheter tillhör jihadisterna terrorrörelsen IS.

TT-EFE

Belarusisk oppositionell politiker bortförd

TISDAG 2 JUNI 2020

Belarus.

Den belarusiska oppositionspolitikern Mikola Statkevityj har gripits, rapporterar den ryska nyhetsbyrån Interfax. Han fördes bort av civilklädda personer på söndagseftermiddagen, berättar hans hustru för människorättscentret Vesna,

enligt Interfax. Hon har anmält sin make som kidnappad. Om knappt tre månader är det presidentval i Belarus och Statkevitj har försökt ställa upp som kandidat mot den långvarige presidenten Alexandr Lukasjenko, vars auktoritära regim kontrollerar landet.

TT

En miljon coronafall i Latinamerika

TISDAG 2 JUNI 2020

Latinamerika.

Nästan 1 016 700 människor har smittats med coronaviruset i Latinamerika och Karibien, varav hälften av fallen finns i Brasilien, enligt ländernas officiella siffror.

TT-AFP

Norge vill öka möjlighet till tvångsisolering

TISDAG 2 JUNI 2020

Norge.

Helsedepartementet i Norge föreslår att smittskyddslagen ändras så att vården får möjlighet att tvångsisolera patienter med covid-19 i högre utsträckning, - rapporterar norska NTB.

Den föreslagna lagändringen skulle göra det lättare att tvångsisolera patienter, med exempelvis demens och vissa

intellektuella funktionsnedsättningar, som motsätter sig isolering. Enligt departementet motsätter sig vissa patientgrupper isolering eftersom att de har svårt att förstå anledningen till den.

Norge hade på måndagen 8 442 bekräftade fall och 236 döda, enligt Johns Hopkins-universitetet.

TT

Upploppen visar att förändringen är möjlig

TISDAG 2 JUNI 2020

Det kommer att skrivas böcker om den gångna veckans upplopp i USA. Men oroligheterna efter George Floyds våldsamma död är bara symptom på den sjukdom som är rasism, polisvåld och -ekonomisk ojämlikhet, skriver Amat Levin.

Brunswick, Georgia, den 23 februari 2020. Ahmaud Arbery, 25, -

avrättas av två vita män, den ena en ex-polis, under en joggingtur. Först när en video av händelsen når sociala medier grips männen. Det har då hunnit bli maj och 74 dagar har passerat sedan mordet.

Det kommer att skrivas böcker om den gångna veckan i USA. Sedan i tisdags, en dag efter att polisen haft ihjäl den 46-årige George Floyd, har Minneapolis präglats av först plakat och högljudd frustration, sedan av plundrade butiker, förkolnade byggnader och blodiga ansikten. Protesterna, de flesta fredliga men vissa

våldsamma, har nu spridits till minst 40 amerikanska städer över 20 stater.

Videoklipppet som sporrade demonstrationerna och som visade George Floyds sista andetag har etsat sig fast på näthinnor världen över: hans bakbundna händer och medgörliga kropp, hans vädjan för sitt liv och rop efter sin bortgångna mamma, knäet som trots det pressas mot hans nacke under nästan nio minuter.

Louisville, Kentucky, den 13 mars 2020. Akutsjukvårdaren Breonna Taylor, 26, väcks av att polisen

slår in hennes lägenhetsdörr på jakt efter en droggömma. Hennes pojkvän skjuter ett skott mot dörren i tron att de är utsatta för ett inbrott. Polisen svarar med en serie skottsallvar. Åtta kulor träffar Taylor som avlider på plats. Inga droger hittas.

Trots att Floyds död var det som utlöste vreden ska fallet inte förstås som en enskild händelse. Bara under 2019 sköts 1004 personer ihjäl av polisen i USA. Den siffran inkluderar inte personer som George Floyd, som dödades på andra sätt. Andra siffror, som den framtagna av den

amerikanska vetenskapliga tidskriften Proceedings of the National Academy of Sciences i augusti 2019, vittnar om att svarta män löper två och en halv gång så hög risk som vita att dödas av polisen. Dessutom grips svarta oftare och döms till hårdare straff. Rasprofilering och det utbredda polisvåldet är alltså inga upplevda problem, de har stöd i empirin. Men det är inte bara själva dödandet som upprör, utan faktumet att de ansvariga tenderar att få lindriga, eller helt undslipper, straff.

En annan faktor till ilskan i Minneapolis är metropolen i sig. Minneapolis och dess tvillingstad Saint Paul hamnar ofta i topp på listan över amerikanska städer med högst levnadsstandard. Men för städernas icke-vita invånare är verkligheten en annan.

Minnesota-Saint Paul tillhör de amerikanska storstadsområden med sämst etnisk jämställdhet vad gäller utbildningsnivå, inkomst, kvalitet på boende och arbetslöshet.

New York, den 17 juli 2014. Eric Garner brottas ned av en grupp poliser efter misstanke om att ha

sålt illegala cigaretter. En av poliserna tar ett stryptag på honom. Garner upprepar "I can't breathe" elva gånger innan han avlider. Polismannen slipper åtal.

De fördömanden av demonstrationerna som har strömmat in har hittills haft obefintlig effekt. Kanske är ilskan för stor. Kanske är minnet för färskt av NFL-spelaren Colin Kaepernick's knäböjning under nationalsången – en fredlig och symbolisk protest som även den möttes av massiv kritik.

Cleveland, Ohio, den 22 november 2014. Tamir Rice, 12, leker med en soft air gun i en park. Ett vittne ringer polisen, men påpekar att vapnet - antagligen är en replika. Två sekunder efter att polisen anlänt till platsen skjuts pojken i bröstet. Dagen efter avlider han. Poliserna går fria.

Viss tilltro sattes till att gripandet av Derek Chauvin, polisen som pressade sitt knä mot George Floyd, skulle lugna demonstranterna. Men trots att han greps i fredags har protesterna fortsatt. Och ny

information som sipprar ut – att Chauvin hade 18 tidigare formella klagomål emot sig, att den första obduktionen av Floyd hävdade att underliggande hälsoproblem kan ha legat bakom hans död, att Chauvin åtalas för ”mord av tredje graden” i stället för ”mord av första” – blir som bensin på elden.

Oakland, Kalifornien den 1 januari 2009. Oscar Grant, 22, grips efter ett tunnelbanebråk och pressas ned med ansiktet mot perrongen. Ena polisen trycker knäet i hans nacke medan den andra försöker handfängsla

honom. Plötsligt ställer sig en av poliserna upp, tar fram sin pistol och skjuter Grant i ryggen. 22-åringen dör sju timmar senare. Polisen döms för dråp och frigges efter elva månader.

Men för all kritik demonstranterna mottar har polisen haft en stor roll i det eskalerande våldet. Påeldade av Donald Trumps tweetar (vem kan glömma fredagens ”when the looting starts, the shooting starts”) har polisen gått över flera gränser. Sociala medier översvämmas just nu av videoklipp på demonstranter som

körs över av polisbilar, reportrar som arresteras och vanliga åskådare som sprayas med tårgas eller attackeras med gummikulor. *New York, den 4 februari 1999. Gatuförsäljaren Amadou Diallo, 23, är på väg in i sin lägenhet när fyra civilklädda poliser hejdar honom. Diallo fiskar upp plånboken för att ta fram sitt ID-kort. Poliserna avfyrar då 41 skott, varav 19 träffar Diallo. Med hänvisning till att de trodde att han tog fram ett vapen frias poliserna i rätten.* Att svarta amerikaner protesterar för sina rättigheter är inget nytt.

Vi såg det i Baltimore år 2015 och Ferguson 2014, Los Angeles 1992 och Watts 1968. Men den här gången är det massmediala intresset om möjligt ännu större och allt fler, ur alla möjliga etniska grupper, är övertygade om att något konkret måste göras. Kanske är det ett tecken på att en förändring trots allt är möjlig. Att fängsla de ansvariga poliserna är det naturliga första steget. Men de underliggande problemen är många: systematisk diskriminering, synen på svarta som farliga, segregation, en poliskår som till varje pris håller

varandra om ryggen. Det vi ser nu är bara symtomet på den sjukdom som är rasism och ekonomisk ojämlikhet. Åtgärdas inte det kommer upphörandet av dessa demonstrationer endast innebära en halvtidsvila. Och det blir en tidsfråga tills nästa polisorsakade död – och nästa våg av protester – inträffar.

Amat Levin

Trumps soldater är valtaktik snarare än vapen mot våldet

ONSDAG 3 JUNI 2020

Plundring och kravaller. Flera poliser skottsbadade. Tårgas, gummikulor och distraktionsgranater från polisen mot både fredliga och våldsamma demonstranter. Journalister som attackeras och grips när de

bevakar händelserna. USA får inget andrum.

Det gällde förstås också George Floyd, den svarte mannen vars chockerande öde på en gata i Minneapolis förra veckan utlöste vrede och avsky. Två obduktioner har nu konstaterat att en polis sakta kvävde honom till döds, med hjälp av sina kollegor.

Protester har skakat mer än 100 amerikanska städer.

Nationalgardet har kallats in i hälften av delstaterna. Under en demonstration i helgen evakuerades president Donald

Trump av säkerhetsskäl till en bunker under Vita huset.

Och nu talar han om att sätta in militären om inte städer och delstater kan försvara sina invånares liv och egendom. Ni måste vara tuffa, dominera, hämnas på "terroristerna", säger han och pekar ut vänsterligister och anarkister (men inte de högerextremistiska provokatörer som också är i farten). Vid ett möte med guvernörer hänvisade han nöjt till hur demonstranter slagits omkull som bowlingkäglor. Soldater på gatorna, är det praktiskt möjligt? Trump kan

använda militärpolis i huvudstaden Washington för att skydda sig, men har i övrigt knappast tänkt igenom saken. En upprorslag från 1807 tillämpades förvisso i samband med kravaller i Los Angeles för snart 30 år sedan. Men om delstaterna inte vill ha ”hjälp” kan landets överbefälhavare inte bara leka Irak och skicka en ockupationsarmé. Fast Trump är sannolikt inte så intresserad av ordning på gatorna, utan av att hålla i gång konflikten. Polarisering var hans livselixir under valkampanjen 2016. Under

installationstalet målade den nye presidenten upp en mörk bild av USA som ett land där inget fungerade, och där han, endast han, kan ställa allt till rätta. Så har det fortsatt.

Det rapporteras om intensiva diskussioner i Vita huset om taktiken inför protesterna mot polisvåldet, men Trump behövde inte fundera så länge. Mana till enande av nationer, som presidenter brukar, ta rasism inom polisen på allvar? Ånej, elda på motsättningarna, mobilisera den lojala väljarbasen, uppvigla

mot ”svaga” demokratiska guvernörer.

George Floyds död har utlöst en djup kris, samtidigt som en annan fortfarande rasar. Coronaviruset har redan skördat över 100 000 amerikanska offer, och skapat massarbetslöshet i sina spår. Även här har landets svarta drabbats hårt.

Pandemin har varit extremt obekvämt för Trump. Hans vanliga tirader och förolämpningar biter inte. Han har girat vilt mellan att nonchalera hotet och förkunna en strid på liv och död. Dödssiffrorna har inte gått att vifta bort, och

hans idéer om mirakelkurer som injektioner av desinfektionsmedel har inte direkt ingett förtroende. Ekonomin, som skulle vara basen för höstens valrörelse, dignar under viruset och blir svår att använda som argument till Trumps fördel. En avledningsmanöver är vad han behöver.

Både 2016 och inför kongressvalet 2018 hade Trump hets mot invandrare som trumfkort. En mur mot Mexiko skulle byggas för att hålla ”knarklangare” och ”våldtäktsmän” borta. ”Karavaner” av

centralamerikanska migranter påstods vilja invadera USA, och gömma arabiska terrorister i sina led.

Räkna med att skräckpropagandan återkommer i höst, men en coronahärjad ekonomi lär inte vara någon magnet för invandring.

Presidenten är dock inte främmande för rent rasistiska handgrepp. När nazister marscherade i Charlottesville 2017 kom inget fördömande från Vita huset. Om Trump använder dagens kravaller till att underblåsa vita amerikaners

vrångbilder om svarta ska ingen bli förvånad.

Utmaningen för Demokraternas kandidat Joe Biden är att hitta motgift. Våldsverkarna på gatorna måste uppmanas att gå hem, men varken polisbrutalitet eller social frustration kan sopas under mattan. Och om Trump försöker söndra och härska, ska åtminstone hans motståndare kunna appellera till samling och respekt.

Gunnar Jonsson

gunnar.jonsson@dn.se

Rusning efter snabbtester får länder att chanssa

ONSDAG 3 JUNI 2020

Rusningen efter snabbtester för covid-19 har blivit internationell storpolitik. Storbritannien köpte tester för 200 miljoner kronor som inte höll måttet. Samtidigt som Indien tillfälligt bannlyste ett test importerade Danmark miljontals – varav en kvarts miljon nu skickas tillbaka. Samma test används på Karolinska

universitetssjukhuset, men där tonar man ner hur säkra de är på individnivå.

Ett snabbt test för antikroppar mot det nya coronaviruset. Som kan köpas på på vanliga apotek för att själv använda hemma, ungefär som ett graviditetstest.

Det var den brittiska regeringens budskap. Amazon och vanliga apotek skulle stå för leveransen – ”inom några dagar” kunde de börja skickas ut. Testerna kunde förändra allt, sa Boris Johnsons medicinske chefsrådgivare Chris Whitty.

Det var den 25 mars. Flera miljoner tester beställdes från Kina. Stora summor betalades för att inget annat land skulle hinna köpa dem först. Testerna skulle bara kontrolleras.

Men den kontrollen skulle visa sig bli en pinsam historia för Boris Johnsons regering.

Coronapandemin har skapat en internationell rusning efter skyddsutrustning, vissa mediciner och respiratorer. Men även efter tester. I debatten om testning har mycket handlat om tester för pågående infektion, alltså vem som är sjuk i covid-19. Sverige har

visat sig utföra betydligt färre sådana tester än andra nordiska länder, och trots laboratriekapacitet på 100 000 tester i veckan utförs bara runt en tredjedel.

Snabbtester för antikroppar ska i stället berätta vem som har genomgått sjukdomen och därför troligtvis har en viss immunitet mot covid-19. Sådana tester har väckt hopp om att fler ska kunna återvända till arbete, röra sig i samhället och träffa personer i riskgrupper. Allt som ska behövas är en droppe blod.

Danmark satsade också stort på kinesiska snabbtester. 60 miljoner danska kronor kostade beställningen, enligt tidningen Politiken. Affären fick stor uppmärksamhet, av två skäl. Dels kom en del av pengarna från en mystisk donation av en då anonym givare, vilket väckte frågor om vilka intressen som låg bakom. (Senare framkom att affärsmannen Anders Holch Povlsen hade stått för gåvan, och han uppger sig helt sakna egna ekonomiska incitament). Men även själva testerna gav huvudbry, för samtidigt som

Danmark lade sin stora beställning så beslutade Indien, att stoppa import av samma test, från den kinesiska leverantören Livzon diagnostics. De bedömdes inte vara tillförlitliga, slog indiska myndigheter fast, och uppmanade delstater som hade köpt testerna att lämna tillbaka dem. Det lyfte frågan till mellanstatlig nivå, när Kina slog tillbaka via sin ambassad i Indien: "Orättvist", "oansvarigt" och "fördomsfullt", kallade en talesperson för ambassaden det. Trots striden stod Danmark fast vid sitt köp.

Senare har Indien åter fört in Livzon på listan över accepterade tester. Men kontroversen kring det kinesiska företaget har fortsatt. I förra veckan skickade Danmark tillbaka en kvarts miljon Livzontester, av totalt 1,4 miljoner beställda, eftersom dessa tycktes ge för osäkra resultat.

I Sverige har Läkemedelsverket redan stoppat flera importörer av snabbtester. Vissa har överklagat men förlorat i domstol. Striden om testerna har gått så långt att Tullverket har börjat beslagta försändningar vid gränsen.

Ett av snabbtesterna som finns i Sverige är just Livzon, som säljs av företaget Octopus Medical. I marknadsföringen nämns att det används i studier på Karolinska universitetssjukhuset. Här blir uppgifterna först motstridiga – när DN först ställer frågan uppger informationsavdelningen först att man inte känner till det.

– Det här är inte korrekt och inte godkänt av oss. Vi har inte använt och använder inte deras tester. Vi kommer att ta kontakt med dem omgående om det här. Vi testar - jättemånga olika kits och det här

höll inte prestanda, sa presschef Kim Sjölund då.

Men faktum är att testerna används, åtminstone på en del av sjukhuset. Fredrik Gadler, hjärtspecialist och överläkare har utvärderat testet. Han pekar på goda resultat och använder Livzons snabbtester i en studie på hjärtpatienter. Samtidigt betonar han att de inte är tillförlitliga nog för att ensamma avgöra om en individ har haft covid-19 eller inte. Men för statistik och i kombination med andra metoder fungerar de, anser han.

– Vi använder det som ett prov bland andra, säger Fredrik Gadler.

Att låta privatpersoner använda testerna som i dag finns tillgängliga för att få svar på om huruvida de kan röra sig friare i samhället ser han dock som uteslutet.

– Man får ta dem för vad de är: Ett billigt första linjen-instrument som ofta måste kombineras med andra. Det är ingenting för personligt bruk, för då kan man väldigt lätt dra fel slutsatser. Även Uppsala universitet används i marknadsföringen av Livzon-

testet i Sverige. Erik Salaneck, infektionsläkare och forskare vid Akademiska universitetssjukhuset uppger att han har godkänt det, men forskargruppen i Uppsala har inte publicerat några data om testet.

– Vi har inte delat med oss några siffror till någon, inte heller till återförsäljaren. Vi kan varken hissa eller dissa det här testet – underlaget vi tittat på har varit alldeles för litet.

Enligt Salaneck har man på Akademiska testat snabbtester från en rad olika tillverkare för att

se om någon av dem är värd att gå vidare med.

– Det florerar många tester på marknaden. Vi har fått indikationer på att vissa är riktigt dåliga, framför allt avseende sensitiviteten.

Helst vill man ha en sensitivitet på över 90 procent på ett snabbtest, enligt Salaneck. Ligger det kring 80, som man sett för Livzon i Danmark, kan det ändå finnas ett visst värde i att se på populationsnivå – hur stor andel av en befolkning som har genomgått sjukdomen. Känner man till att 17,6 procent inte

fångas upp av testet kan man göra beräkningar och uppskatta den egentliga andelen, baserat på testresultaten.

Han understryker att det finns en rad problem som man bör flagga för. Forskarna är oroliga för att det vid storskalig testproduktion kan förekomma

kvalitetsvariationer mellan olika partier, batcher.

– Allt är i sin linda, och det finns ett stort sug efter de här testerna.

En annan tillverkare har sålt flera miljoner till Saudiarabien och Storbritannien – där kan man fråga sig om dessa miljoner

kommer hålla samma kvalitet som när det som släpptes initialt. Det vet vi ingenting om än. Det vi vill göra för att verkligen kunna säga något är att göra direkta jämförelser med helt andra metoder som vi har bättre koll på hur de fungerar, med större volymer.

Det viktiga, anser Erik Salaneck, är att testerna används av personer som har kompetens att tolka resultaten.

– Det har florerat i medier att privat bolag erbjudit tester till privatpersoner – det är jag tveksam till. Man måste känna till

testernas begränsningar och inte dra för långt gångna slutsatser. Octopus Medical skriver på sin webbplats att testet bara ska användas av vårdpersonal. Vd Jan Andersen säger i ett mejl till DN att Indiens tidigare beslut att bannlysa Livzon-testerna kan bero på att landet har flera egna företag som tillverkar motsvarande tester. ”Som ofta är fallet är det mycket politik (som även är fallet här i Sverige), spel för gallerierna samt förhandlingstaktik i relationerna mellan Indien och Kina”, skriver han.

Den 8 april konstaterade Världshälsoorganisationen WHO att kvaliteten på snabbtest varierar kraftigt – organisationen uppmuntrar till fortsatt forskning på området men avråder från att använda snabbtest för enskilda patienter. Kontrollen av de brittiska testerna ledde till samma slutsats – de höll inte måttet för hemmabruk. Motsvarande nästan 200 miljoner kronor betalade den brittiska regeringen för testerna som nu samlar damm, enligt New York Times.
– De kan ha förhastat sig en smula, säger Peter Openshaw,

professor på Imperial College i London och rådgivare till regeringen, till tidningen.

– Pressen på politiker att säga - något positivt är enorm.

Fredrik Gadler på Karolinska universitetssjukhuset tror att framtida tester kommer ha bättre träffsäkerhet än de som finns i dag.

– Som med allt annat vad gäller sjukdomen så lär man sig hur antikroppssvaret ser ut och hur mätinstrument som snabbtester ska fungera. Inom ett halvår vet vi nog mer och våra testmetoder är bättre.

Linus Larsson

linus.larsson@dn.se

Fakta. Olika mått

För att utröna kvaliteten på ett test måste två parametrar fastställas:

Dels sensitiviteten – andelen sjuka som identifieras med ett test (sannolikheten för positivt testresultat när man har sjukdomen), och specificiteten – andelen friska som friskförklaras med ett test - (sannolikheten för negativt testresultat när man är frisk).

Normalt brukar man för immunitetstester prioritera specificiteten. Får man ett positivt

svar om antikroppar ska man kunna lita på att man har haft sjukdomen, får man ett negativt svar är det inte lika säkert att man inte har eller har haft sjukdomen.

Trump höjer Bibeln – Biden går ner på knä

ONSDAG 3 JUNI 2020

Bilderna från USA visar tydligt hur polariseringen tilltar i synen på massprotesterna. President Donald Trump höjer Bibeln och hotar skicka militär. Poliser och presidentkandidaten Joe Biden går ned på knä i solidaritet med kampen mot rasismen.

Så stod presidenten med Bibeln i hand, som för att driva ut demonstranterna från

Washington DC. Donald Trump poserade bredvid kyrktrappan efter måndagens framträdande i rosenträdgården i Vita huset, där han uppmanade ledarna i städerna och delstaterna att ta kontroll över gatorna i USA:s städer.

Med stöd av en lag från början av 1800-talet hotar Donald Trump med att skicka militär till USA:s storstäder, för att kväsa upploppen. Budskapet är att han ska "lösa problemet" åt de borgmästare och guvernörer som inte får jobbet gjort.

Det var nödvändigt för Donald Trump att kliva fram och försöka framstå som en president för lag och ordning, efter flera dagars låg profil. Landet befinner sig i en allvarlig situation efter en vecka av landsomfattande protester mot rasism och polisbrutalitet, som på många platser urartat i plundring och våld.

En så auktoritär politiker som Donald Trump har ett kontrakt med sina väljare om att ta kontrollen, och kan dömas hårt om han tappar den. Mönstret från de senaste månadernas hantering av coronaviruset återkommer, när

Trump försöker lägga över skulden för misstag och missgrepp på lokala och regionala ledare.

Reaktionerna på utspelet följde partilinjen. Republikanska guvernörer försvarade presidenten, medan demokrater som Michigans guvernör Gretchen Whitmer tog avstånd och anklagade Trump-administrationen för att sprida hat och splittring.

Trump fick också kritik för hanteringen av protesterna i Washington DC. Fredliga demonstrationer motades bort från

gatorna runt Vita huset med tårgas och gummikulor, så presidenten kunde posera för fotoagraferna vid kyrktrappan. Demokraternas presidentkandidat Joe Biden protesterade på Facebook: "För våra barns skull, och för själva själen i detta land, måste vi besegra honom". Under måndagen samtalade Joe Biden med svarta ledare i en kyrka i hemstaden Wilmington, Delaware. På tisdagen reste han för första gången på nästan tre månader ut från delstaten, för att hålla tal i Philadelphia om kampen mot rasismen.

”Jag kommer inte att underblåsa hatets eld”, sa Biden, som därmed har tagit klivet ut ur sin corona-karantän.

Den 77-årige presidentkandidaten har visat sin vördnad för USA:s afroamerikaner på ytterligare ett sätt under de senaste dagarna: han har flera gånger gått ned på knä. Till exempel han besökte stadskärnan i Wilmington efter helgens protester.

Presidenten som höjer Bibeln mot demonstranterna är nämligen inte den enda betydelsebärande bilden av USA försommaren 2020.

Det finns andra som visar hur poliser möter protesterna genom att knäböja i solidaritet med kampen mot rasismen.

Polismännen i Coral Gables i Miami förenades i helgen i bön med demonstranterna. Poliser i Queens knäböjde för en marsch. I Ferguson, Missouri, där 18-årig svart man dödades av polisen för sex år sedan, pågick en manifestation med demonstranter och poliser i närmare nio minuter – lika länge som polismannen i Minneapolis tryckte sitt knä mot George Floyds hals. I Washington DC knäböjde poliser bland annat

utanför Trump International Hotel.

De här scenerna skapar också splittring. Precis som Donald Trump och hans anhängare kräver hårdare tag mot demonstranterna, finns en förbittring bland många färgade medborgare mot brutaliteten i polismakten. Kritikerna avfärdar bilderna som polispropaganda. ”Hur länge dröjer det innan samma polismän skapar mer våld?”, lyder en kommentar på Twitter till en bild av poliser på knä i Washington DC.

Det säger något om den stora politiska laddningen i symbolhandlingen.

Det finns ett moment mot slutet av matchen i amerikansk fotboll när spelare kan välja att gå ned på knä. Under 2016 började amerikanska fotbollsspelare gå ned på knä i protest mot polisvåld och diskriminering, när den amerikanska nationalsången spelades inför avspark i fotbollsligan NFL. Efter Donald Trumps seger i presidentvalet valde fler att anamma protestgesten. Presidenten skapade i sin tur rabalder genom

att kräva att spelare som inte stod upp under nationalsången skulle få sparken.

Donald Trump är inte känd för sin religiositet, men det är inte förvånande att han höjer Bibeln hellre än att knäböja.

Karin Eriksson

karin.eriksson@dn.se

Flera poliser skjutna under protesterna

ONSDAG 3 JUNI 2020

Minst fem poliser har skjutits under de landsomfattande protesterna mot rasism och polisövervåld i USA. Samtidigt har poliser i flera städer helt överraskande knäböjt i solidaritet med demonstranterna.

Natten till tisdagen sköts fyra poliser under protester i St Louis.

Deras tillstånd uppges inte vara livshotande, enligt Reuters.

I Las Vegas sköts en polis till döds när ordningsmakten försökte skingra en folkmassa, uppger nyhetsbyrån.

I New York blev en polis påkörd av en bil, smällen var så kraftig att polisen slungades upp i luften och föraren flydde från platsen.

Polisen har ben- och huvudskador. Tillståndet uppges vara allvarligt men stabilt.

Protesterna i USA startade förra veckan efter ingripandet mot den 46-åriga afroamerikanen George Floyd, som dog efter att en polis

hade hållit sitt knä mot hans hals i över åtta minuter. Polisen misstänks nu för dråp och vållande till annans död.

Som en del av protesterna har demonstranter knäböjt på gatorna. På flera håll som i New York, Miami och Washington, har poliser gjort samma sak i solidaritet med demonstranterna mitt under sin tjänsteutövning, uppger CBS News.

I Washington radade poliser upp sig och knäböjde framför Trump International Hotel.

Aktivisten Aleeia Abraham i New York säger att hon aldrig har sett något liknande.

– Det är fantastiskt, det är ett gott tecken, men vad vi verkligen vill se är handling, säger hon till CNN. Över 75 städer har skakats av protester och på många håll har utgångsförbud införts. Polisen använder tårgas och skjuter gummikulor för att skingra demonstranter.

New Yorks borgmästare Bill de Blasio meddelade på tisdagen att det nattliga utgångsförbudet förlängs en knapp vecka till den 7 juni. Utgångsförbudet utvidgas

också till att gälla från klockan 20 till klockan 7, från att tidigare ha varit från klockan 23.

Men borgmästaren, som är demokrat, får skarp kritik av guvernören och partikamraten Andrew Cuomo.

– Borgmästaren och polisen i New York gjorde inte sitt jobb i går kväll. Jag tror att borgmästaren underskattar problemets omfattning, sade Cuomo på tisdagen. Han sade att delstatens nationalgarde, med 13 000 aktiva reservister, står redo, rapporterar nyhetsbyrån Reuters.

DN TT

”Vi behöver en samlande kraft som kan hjälpa oss få slut på polisvåldet”

ONSDAG 3 JUNI 2020

Många i USA oroas över att de våldsamma protesterna ska ta död på de frågor som allt från början handlade om – rasdiskrimineringen och polisförtrycket mot svarta. Medan demonstranter på nytt samlades framför Vita huset träffade DN amerikaner som

längtar efter en fredlig handlingsplan.

– Tyvärr kan vi nog inte hoppas på vår president, säger Washingtonbon Reggie Covington.

Fortfarande en vecka efter 46-årige George Floyds utdragna död på en gata i Minneapolis, med en polismans knä mot halsen, rasar vrede över hela USA.

Men inte bara mot det brutala polisingripandet i sig.

Även allt fler butiksägare, krögare och andra som drabbats av plundring, bränder och skadegörelse uttrycker ilska och

frustration. Många hade sett fram emot att äntligen öppna igen efter månader av påtvingad stängning till följd av covid-19. Nu måste de byta glasrutor, tvätta bort sprejfärg eller i värsta fall hitta nya lokaler.

– Visst förstår jag demonstranternas känslor och ilska, det här landet har ett akut problem med polisbrutalitet mot svarta män. Men att bränna ner och förstöra för lokala näringsidkare underminerar hela saken.

Det säger läraren Jen Dillon från San Francisco. DN träffar henne

och en vän, kocken J C Royalty, i den krogtäta stadsdelen Adams Morgan några kilometer från Vita huset.

– Fredliga protester fungerar helt enkelt bättre. Det tycker jag visade sig under Vietnamkriget, fortsätter Jen.

En timme återstår innan klockan slår sju och utgångsförbud för andra kvällen i rad inträder. Restaurangerna har stängt i förväg och liksom många andra har Jen och J C i stället slagit sig ner i en park. Orsaken till utgångsförbudet är den vandalisering som utbröt i

Washington DC i helgen. Därmed har alltså hela huvudstadens redan hårt pressade krogbransch drabbats av ett nytt, oväntat slag. Något som i sin tur gjort att kocken J C Royalty inte får någon lön den här kvällen.

– Jag kan bara hoppas att uppmärksamheten kring polisvåldet ändå får flera att engagera sig politiskt, säger han. Den före detta presidenten Barack Obama bor alldeles i närheten och även han är irriterad. Under måndagen fördömde Obama på sociala medier ”förstörelsen av kvarter som redan lider brist” och

menade, liksom Jen Dillon, att fokus flyttas bort från den egentliga problematiken.

Att inte alla demonstranter bryr sig så mycket om grundfrågan, utan mest hänger på, vittnar mamman Naseela Amdweeb om. Hennes 19-årige son och hans kompisar är redan nere vid Vita huset för att protesterna, men det har i hennes ögon inte särskilt mycket med polisvåld och politik att göra.

– Skolterminen är precis över, de har inga jobb, de behöver något annat att göra. Det är nog mest därför, säger hon.

Vid parken i Adams Morgan träffar DN även Reggie Covington, tidigare flygbolagsanställd men nu arbetslös på grund av pandemin. Han längtar efter att någon verkligen ska ta sig an polisvåldet på ett konstruktivt sätt.

– Mitt problem med den president vi har nu är att han varken intresserar sig för själva frågan eller för folket. I mina ögon pratar han bara om hur han ska slå ner upploppen. Vad vi behöver är en samlande kraft som kan hjälpa oss att komma tillrätta med det här tillsammans, och det tyckte jag att både Obama och tidigare

presidenter faktiskt försökte göra, säger Reggie Covington.

Fyrtio minuter senare är miljontals amerikaners blickar riktade mot Vita huset. President Donald Trump har hittills inte gjort något framträdande efter Floyd Georges död, bara twittrat. Bland annat om vikten av att upprätthålla lag och ordning och att delstatsguvernörerna, i hans tycke, inte är tillräckligt hårda mot upploppsmakare och plundrare. Nu är det dags för presidenten att ta bladet från munnen, framför tv-kamerorna i Vita husets rosenträdgård.

– Alla amerikaner kände vämjelse och avsky över George Floyds brutala död, inleder Donald Trump.

Rättvisa ska skipas, lovar han.

George Floyd dog inte förgäves.

– Men vi kan inte tillåta att fredliga demonstrationer tas över av en arg mobb, fortsätter Donald Trump och ska så småningom förklara att han är beredd att till och med sätta in militären.

Under ett stort säkerhetspådrag promenerar han och hans stab därefter ut från Vita husets område, bort till en liten kyrka cirka 150 meter iväg som

eldhärjades under natten till måndagen. Minuterna innan har en stor styrka av militärpoliser och Secret Service-agenter tryckt tillbaka hundratals demonstranter från platsen med hjälp av pepparsprej och gummikulor. Vattenflaskor i plast har tidigare kastats mot poliserna, i övrigt har demonstrationen gått relativt lugnt tillväga.

Framme vid kyrkan håller Donald Trump upp en bibel.

”Vi har fantastiskt land. Vi ska göra det ännu mer fantastiskt. Det kommer inte ta lång tid.”

När framträdandet är över och Vita huset-staben återvänder in har presidenten inte berört det faktum att andelen svarta män som dödas vid polisingripanden är oproportionerligt hög. Bakom honom fortsätter kravallpolisen att göra chocker mot demonstranterna.

Utegångsförbudet inträder prick klockan sju, men hundratal människor väljer att stanna kvar.

– Vi kommer att fortsätta demonstrera tills det här landet hittar en långsiktig lösning på polisvåldet, säger Paula och Dennis, två av demonstranterna

som DN hinner prata med innan ett stort antal poliser kommer ut från sidogatorna och slår en järnring runt demonstranterna.

Lasse Wierup

lasse.wierup@dn.se

Amerikanska företag tar ställning mot polisbrutalitet

ONSDAG 3 JUNI 2020

En rad amerikanska företag har de senaste dagarna öppet tagit ställning på sociala medier mot polisbrutalitet och rasdiskriminering.

– Det här är något relativt nytt. Det är möjligt att företag nu vill vara mer proaktiva för att undvika kritik för att inte ha ställt upp när det gällde, säger Merrick Tabor, forskare vid Stockholms universitet.

När upplopp skakar USA efter afroamerikanen George Floyds död går stora amerikanska företag som Walt Disney, Nike, Levi Strauss och Netflix officiellt ut och säger sin mening.

Streamingtjänstbolaget Netflix publicerade ett uttalande på sitt Twitterkonto som spreds i stora kretsar och snabbt fick över en - miljon gillanden.

Uttalandet lød:

”Att vara tyst är att vara medskyldig. Svarta liv betyder något. Vi har en plattform och en skyldighet inför våra svarta medlemmar, anställda,

upphovsmän och talanger att höja våra röster.”

– Det här är något relativt nytt. Många företag har traditionellt sett varit avvaktande för att de inte har velat blanda sig i kontroversiella frågor, säger Merrick Tabor, forskare vid statsvetenskapliga institutionen vid Stockholms universitet.

Varför syns en förändring nu?

– Man kan inte utesluta att det är av moraliska skäl, att företagen verkligen tycker det är viktigt att ställa upp på det här, säger han. Men det finns ytterligare minst ett par skäl, enligt forskaren på

Stockholms universitet. Ett är den kritik som förbundet för NFL, ligan i amerikansk fotboll, tvingades utstå när spelaren Colin Kaepernick under nationalsången inför matcherna 2016 genomförde en stillsam protest till stöd för organisationen Black Lives Matter, som uppmärksammar polisens våld mot svarta.

Kaepernick stod under nationalsången på ett knä för att protestera mot rasdiskriminering, i en ställning som tidigare använts av medborgarrättskämpen Martin Luther King.

President Donald Trump krävde 2017 att ägarna av NFL skulle avskeda spelare som protesterade under nationalsången.

– De hamnade då i en mycket besvärlig situation när det uppfattades som alltför avvaktande i sitt stöd för Kaepernick. Det är möjligt att företag nu försöker vara mer proaktiva för att undvika råka ut för kritik för att inte ha ställt upp när det gällde, säger Merrick Tabor.

Andra skäl till bolagens nya frispråkighet tror han hänger ihop med att de försöker positionera

sig i förhållande till frågan och rikta in sig mot potentiella kundgrupper.

Riskerna traditionellt med ett sådant beteende är att stöta sig med andra kundgrupper.

– Men i det här fallet är den största risken Donald Trump. Han går hårt åt alla som går emot honom. Om han inte gillar det här kan han peka ut företag och han har trots allt starkt stöd bland vissa grupper, säger Merrick Tabor.

Richard Wahlund är professor i företagsekonomi vid Handelshögskolan med lång

erfarenhet av forskning om vad som bygger och raserar ett företags anseende.

– Företag har generellt två utgångspunkter. Det ena är det rent företagsekonomiska, men det finns också bolag där ägarna har stort inflytande och utövar ett ägarsamvete och har en ideologi, säger han.

Företag är alltid beroende av marknadens reaktioner och det handlar då framför allt om hur - företaget uppfattas.

Att företag nu tagit ställning i känsliga frågor kan bero på att de gjort bedömningen att situationen

som råder inte kommer att vara hållbar, menar Richard Wahlund.

– ”Ska vi överleva på sikt så gäller det att stå på rätt sida nu.” Det kan vara en tanke hos bolagen – men det beror på vilken marknad de har. Det är svårt att till exempel se vapenindustrin i USA göra ett sådant här ställningstagande. Allt beror på vilken målgruppen är, säger han. Han tar företaget Walt Disney som ett exempel på varför det kan ha varit viktigt med ett snabbt agerande.

– Många av Disneys filmer bygger på en sensmoral. Om bolaget

frångår den ideologin får det ett problem med varumärket, som är byggt på vissa ställningstagande i filmerna, påpekar han.

Det finns, enligt Richard Wahlund, således mycket att vinna på att inta en ställning som överensstämmer med de värden som bolaget redan byggt sitt varumärke runt.

Torbjörn Petersson
torbjorn.petersson@dn.se

Putin och Erdogan ger grönt ljus för samtal

ONSDAG 3 JUNI 2020

Ryssland och Turkiet som står på olika sidor i inbördeskriget i Libyen har gett FN:s säkerhetsråd klartecken för återupptagna samtal. Det säger till DN en diplomatisk källa i Istanbul, där man vill undvika en kollision med Ryssland.

De senaste veckorna har sett en vändning i det libyska kriget, då

den turkisk-stödda GNA-regeringen i huvudstaden Tripoli drivit bort rebellgeneralen Khalifa Haftars LNA-milis från flera av de punkter varifrån den ringat in Tripoli. I förra veckan återtog GNA, som enligt FN är Libyens lagliga regering, flygbasen al-Watia 14 mil sydväst om Tripoli efter fem månaders hårda strider. Den islamistiskt präglade GNA-regeringens styrkor har under det gångna året fyllts ut av syriska legosoldater, värvade och avlönade av Turkiet, men framför allt av stora uppbåd pilotlösa flygplan. Dessa drönare, av det

turkiska märket Bayraktar, har visat sig mycket effektiva mot Haftars markstyrkor. Vladimir Putins reaktion på skyddslingen Haftars bakslag blev dramatisk: en skvadron ryska stridsflygplan skickades i en hast till Syrien, där de målades om för att dölja sitt ursprung, enligt US AFRICOM som ansvarar för USA:s militära operationer i Afrika. Därifrån skickades de till Libyen dit de anlände häromdagen. Putin och hans turkiske kollega Recep Tayyip Erdogan går en svår balansgång i Libyen. De har

många gemensamma intressen, samarbetar framgångsrikt på flera andra fronter och vill inte riskera någon brytning.

Förhandlingar mellan GNA och LNA hölls i Moskva och i Berlin i början av året, men ledde ingenvart. Turkiet och Ryssland är de synliga huvudaktörerna i kriget, men räkningarna betalas i hög grad av GNA:s sponsor Qatar och LNA:s gynnare, Förenade Arabemiraten. Så länge resurser finns att tillgå torde den libyska konflikten, nu på sitt tionde år, bli svår att lösa förhandlingsvägen.

Nathan Shachar
naranjal@gmail.com

Förbud mot vaka för offren vid Himmelska fridens torg

ONSDAG 3 JUNI 2020

För första gången någonsin förbjuds den årliga ljusvaka som hålls i Hongkong för att hedra offren vid massakern på Himmelska fridens torg.

Hongkongs polis motiverar beslutet med att det finns risk för spridning av covid-19. Men farhågor finns för att vakan ställs in för all framtid efter att den kontroversiella säkerhetslagen införts.

Det har på torsdag gått 31 år sedan den kinesiska militären rullade in med stridsvagnar på Himmelska fridens torg i Peking och öppnade eld mot demonstrerande studenter. Hundratal, eller tusentals, någon officiell siffra finns inte, dog. Sedan dess är händelsen uttraderad från de kinesiska historieböckerna, minnesceremonier tillåts inte och många unga kineser känner inte ens till massakern. I Hongkong däremot har offren hedrats med tända ljus varje år. Tiotusentals brukar delta. Fram

tills nu. I år har polisen i Hongkong för första gången någonsin förbjudit minnesstunden den 4 juni. Polisen anger restriktioner om social distansering på grund av det nya coronaviruset som skäl till att ljusvakan inte kan hållas – i Hongkong får man samlas i grupper om högst åtta personer. Men många Hongkongbor ser beskedet som ytterligare ett tecken på att yttrandefriheten är på väg att inskränkas i Hongkong. För bara några dagar sedan klubbade den nationella folkkongressen i Peking igenom

en nationell säkerhetslag som ska införas i Hongkong. Lagen gör bland annat omstörtande verksamhet och självständighetssträvanden i Hongkong straffbart. Exakt hur den kommer att användas är ännu oklart. Men oro finns för att den kommer frånta Hongkong-borna deras friheter och innebära slutet på Hongkongs relativt stora självständighet.

Flera upprörda röster höjdes i Hongkong efter beslutet att förbjuda vakan. Amnesty International menade att myndigheterna borde se till att

minnesstunden kan hållas med social distansering, snarare än förbjuda den.

– Covid-19 får inte användas som en ursäkt för att begränsa yttrandefrihet. Med det här förbudet och den kommande nationella säkerhetslagen är det oklart om Hongkongs vaka till minne av händelserna vid Himmelska fridens torg någonsin kan hållas igen, kommenterade Joshua Rosenzweig, vice chef för Amnesty i sydöstra Asien.

De som organiserar vakan säger att de trots förbudet kommer att gå till Victoria Park, platsen där

ljus tänds varje år, ändå. De uppmanar människor att anlända i grupper om högst åtta personer för att inte bryta mot reglerna om folksamlingar. Hur många de blir återstår att se, men flera Hongkongbor säger till nyhetsbyrån Reuters att de tänker hedra offren trots förbudet.

– Jag kan inte vara tyst bara för att folk säger åt mig att vara tyst, säger en kontorsarbetare som deltagit i varje vaka sedan 1989 till Reuters.

Hongkongs politiska ledare Carrie Lam förnekar bestämt att den nationella säkerhetslagen kommer

att inverka på Hongkongs relativa självständighet. Press- och yttrandefrihet kommer att vara kvar i Hongkong, enligt Carrie Lam.

Samtidigt anklagade hon på tisdagen USA:s politiska ledning för dubbelmoral. USA har stöttat demonstranterna i Hongkong och hotade i förra veckan att frånta Hongkong dess speciella handelsstatus om den nationella säkerhetslagen införs.

Carrie Lam konstaterade att polisen i USA går hårt åt mot amerikaner som deltar i den protestvåg som sköljer över USA.

Tongångarna från USA var helt andra när protester rasade i Hongkong, menade Carrie Lam vid en pressträff.

– De tar sitt eget lands nationella säkerhet på stort allvar, men när det gäller säkerheten i vårt land, särskilt situationen i Hongkong, har de skygglappar, sade Lam. Däremot ville hon inte svara på frågor om den nationella säkerhetslagen, när den är införd, kommer att hindra framtida minnesceremonier den 4 juni. Inte heller ville hon gå in på om sloganer som ”bort med

enpartidiktaturen” i framtiden kommer att vara straffbara.

Marianne Björklund

Fakta. Militär sköt obeväpnade

Protesterna vid Himmelska fridens torg i Peking började redan i april 1989. Framför allt studenter deltog. De krävde ett slut på korruption och ökade demokratiska rättigheter.

Flera av demonstranterna slog läger på torget, stämningen var länge positiv.

Men den 3 juni drabbade militär och demonstranter samman och tidigt på morgonen den 4 juni

rullade stridsvagnar med
beväpnade soldater in på torget.
Militären attackerade till att börja
med torget som tömts vid
soluppgången. Fyra timmar
senare sköt de på obeväpnade
civila som samlats i grupper i
torgets hörn.

DN

Smått hisnande - tanke att det går att leva som vanligt

ONSDAG 3 JUNI 2020

Ibland är de enklaste tingen de
viktigaste.

Ett runt kafébord.

En ljum vind som fläktar.

28 grader i skuggan under
trädkronorna.

En kypare som säger ”bonjour”
och vänligt tar upp beställningen.

En stund senare står en espresso
med en skvätt skummad mjölk

framför mig på bordet, med ett glas vatten till.

I resten av landet får man servera även inomhus. Men i Parisregionen är smittan ännu så pass utbredd att man håller i bromsen.

På en del håll i staden har man fått utvidga serveringarna, som en slags kompensation.

Finansminister Bruno Le Maire gav en ny och dyster prognos för Frankrikes tillväxt på tisdagen: minus 11 procent för helåret. Men nu har affärslokalerna fått öppna. Vi tillåts ta en promenad i vår

lokala park. Och många har otåligt väntat på just den här dagen.

Inte sedan den 14 mars har det gått att ta en kaffe på en servering i Paris, vars kafékultur har anor till 1600-talet. Otaliga författare och poeter har plitad i anteckningsböcker på dessa uteserveringar.

Men de är också mötesplatser. De intensiva samtalens plats.

Läsandets plats. Vilans, och ibland de kulinariska njutningarnas plats.

Ja, det är märkligt: plötsligt är uteserveringarna öppna igen.

Som om inget hänt. Som om inte 28 000 människor avlidit i covid-19 i landet.

Som om vi inte hade varit instängda hela våren (många trångbodda Parisbor använder det lokala kaféet som sitt vardagsrum).

Som om vi inte under åtta veckors tid behövt fylla i formulär för att ens få gå ut genom dörren.

Som om livet går att leva som förut.

”Som vanligt”.

Det är en smått hisnande tanke. Kyparen bär munskydd. Men det är vi så vana vid att ingen

reagerar. Tvärtom hade det varit märkligt om han inte gjort det.

Gatorna är fulla av munskydd. I synnerhet på vardagar. Det är munskyddstvang i kollektivtrafiken, och den som inte respekterar det kan få 135 euro i böter.

Men runt kaféborden syns de knappt till. Det är svårt att dricka kaffe med munskydd. En del hasar ner dem på halsen. Sådär som man inte ska göra, fast många gör det ändå.

Jag dricker lite kaffe. Ser mig omkring.

Nästan som förut.

Ja. Nästan.
Erik de la Reguera
erik@delareguera.se

Ja, Mayweather betalar för begravningen.

ONSDAG 3 JUNI 2020

Floyd Mayweather har erbjudit sig att betala begravningen för George Floyd, den 46-årige afroamerikanen som avled under ett polisingripande i Minneapolis. Det säger Leonard Ellerbe, vd för Mayweathers promotionbolag. Boxningsikonen, som var världsmästare i fem olika viktklasser och vann alla sina 50

proffsmatcher, har skrivit en check på 88 500 dollar, motsvarande runt 830 000 kronor, för att täcka kostnaderna kring begravningen, skriver TMZ Sports.

Begravningen ska äga rum den 9 juni i Floyds hemstad Houston.

TT

Grönt ljus för F1-premiär

ONSDAG 3 JUNI 2020

Bilsport.

Formel 1 har fått grönt ljus att återuppta säsongen. Den 3–5 juli körs premiären på banan i Spielberg i Österrike.

På tisdagen presenterades ett program för de åtta första deltävlingarna, som alla körs i - Europa. Fler deltävlingar kommer att presenteras framöver.

TT

Hoppets låga riskerar att brinna ut i Hongkong

ONSDAG 3 JUNI 2020

Under torsdagen högtidlighålls minnet av massakern på Himmelska fridens torg i Peking 1989. Men när Kina nu drar åt tumskruvarna i Hongkong kan den årliga ljusvakan plötsligt börja räknas som samhällsomstörtande verksamhet, skriver Göran Leijonhufvud.

De årliga ljusvakorna i Hongkongs Victoria Park har alltid varit vädiga och stämningsfulla kvällar. På torsdag är det 4 juni igen, årsdagen av massakern i Peking 1989.

Att påminna om denna dag då den kinesiska militären på Kommunistpartiets order ställde till med blodbad på demonstrerande studenter är strikt tabu i Kina. Men vartenda år har Hongkongborna samlats till ljusvaka för att hedra offren. I fjol deltog 180 000 i alla åldrar på vakan.

Hur blir det i år? Den lokala polisen vägrar i år att ge tillstånd och hänvisar till risken för spridning av coronavirus. I stället vill organisatörerna att Hongkongborna tänder ljus där de befinner sig. De planerar också en manifestation på internet. Hongkongborna känner sig ännu mer utlämnade när Kina och USA trappar upp sina motsättningar över deras huvuden. Donald Trump angriper Peking i Hongkongfrågan, bland annat för att avleda uppmärksamheten från kravallerna hemma. Han hotar att slopa Hongkongs speciella

handelsstatus, något som inte minst skulle drabba de vanliga Hongkongborna.

I Peking för 31 år sedan var jag med om upprinnelsen till massakern den 4 juni. Som reporter följde jag studenternas första stora protestmarsch. Stämningen var osäker – och godmodig. Många Pekingbor ropade sitt stöd från bostäder och kontor.

Studenterna hade bland annat osmälta krav på demokrati, som knappast skulle förverkligas.

Kanske var jag naiv ändå, för jag

kunde aldrig föreställa mig att allt skulle sluta så illa.

Vad som hände där mitt i Peking 1989 har direkt bäring på Hongkong i dag. Deng Xiaoping och övriga ledare såg hur protesterna växte och öppet trotsade partiets kontroll. Det påverkade hur de tyckte att en lag om nationell säkerhet skulle utformas för Hongkong. Den brittiska kolonin skulle ju återgå till kinesisk överhöghet 1997. Därför lade de till ”omstörtande verksamhet” och ”utländsk inblandning” som brott i en

föreslagen säkerhetslag i Hongkong.

Ledarna uppfattade nämligen – eller ville låtsas – att det var sådant som låg bakom studenternas aktioner i Peking 1989. Som exempel på utländsk inblandning pekade de på tälten som aktivisterna använde när de ockuperade torget vid Himmelska fridens port. Tälten hörde till de förnödenheter som Hongkongborna hjälpte studenterna i Peking med genom insamlingar och stödkonserter. Efter stora folkliga protester har demokrati rörelsen i Hongkong

hittills ändå lyckats stoppa en säkerhetslag av Kinamodell. Men nu är en lag snart på plats när otåliga ledare i Peking helt sonika tar över denna lagstiftning från Hongkongs lagstiftande församling. Därmed gör Peking slut på det stora mått av självstyre som staden skulle åtnjuta till 2047.

Och därmed kan till exempel en ljusvaka för offren den 4 juni klassas som "omstörtande verksamhet" mot den kinesiska staten. Den kan också betraktas som "utländsk inblandning" med budskap från landsflyktiga

aktivister i den kinesiska diasporan.

Säkerhetslagen är bara senaste exemplet på hur Peking dragit åt tumskruvarna i Hongkong sedan 2010. Hur stadens invånare upplever trycket framgår av en översiktlig rapportbok av den amerikanske historikern Jeffrey Wasserstrom: "Vigil. Hong Kong on the brink".

Bland annat har Wasserstrom frågat flera Hongkongbor vilken bok eller film som bäst speglar läget i staden. Svaren från några yngre oroar. 21-åriga Hana Meihan med flera nämner

filmserien "Hunger games" för känslan av desperation, allt eller intet, som präglar en del tonåringar i stadens proteströrelse. Deras slagord "Om vi brinner, brinner ni med oss" kommer från filmserien.

Författaren Ma Jian säger att han tappat känslan av trygghet i Hongkong och det påminner honom om George Orwells roman "1984". Han bor numera i London.

Flera nämner filmen "In the mood for love" av den lokale regissören Wong Kar-wai. En talar om drömmar som verkar nära att

förverkligas men egentligen är de ouppnåeliga.

Många tar upp den dystopiska filmen "Ten years" (2015) av fem yngre regissörer i Hongkong. De förmedlar var sin bild av sin stad 2025. En taxichaufför får stora problem för att hans gps inte klarar den lokala kantonesiska dialekten. Samtidigt tvingas hans son lära sig mandarin, den nordkinesiska standarddialekten. En ledande politiker i demokratiska lägret, Wong Yeung-tat, tycker att filmen "Titanic" bäst beskriver läget:

”Fartyget går sakta under, men
vissa ombord fortsätter att festa.”

Göran Leijonhufvud

Inrikes DN-artiklar 24 maj - 3 juni 2020

Artiklar i kapitel 1 är ej med här.

Ledare: Låt inte corona sätta munskydd på demokratin

SÖNDAG 24 MAJ 2020

Vilket samhälle kommer vi att se efter coronapandemin? Många känner sig kallade att svara på frågan, och märkligt nog tycks de tro att det kommer bli precis som de själva ville långt innan "covid-19" var något annat än en

meningslös räcka bokstäver och siffror.

Den danske författaren Carsten Jensen har skrivit flera artiklar i DN Kultur där han målar upp en post-corona-värld utan "asocial, orättvis marknadsekonomi", "populistisk självisolering" och "finanskapitalism". Få har som han gett röst åt tron att människan, efter att pandemin läkt ut, ska ha förvandlats till något helt annat än hon var bara några månader tidigare. Andra förutspår biografens död, stopp för resor samt att vi kommer att sluta handhälsa.

Det är förstås inte förvånande att debattörer till vänster, som avskyr ekonomisk globalisering, marknadsekonomi och konsumtion, kommer att ta chansen att använda pandemin som argument för sina gamla teser. Exakt samma sak gör debattörer, och regeringar, med högerförtecken.

I ett webinarium arrangerat av SNS, Studieförbundet näringsliv och samhälle, i veckan visade statsvetarprofessorn Johannes Lindvall hur farsoter och epidemier alltid setts som skäl att inskränka människors fri- och

rättigheter och förändra vedertagna processer för lagstiftning.

Vi har även i Sverige sett hur regeringens makt ökar under corona.

Vi måste vara mycket vaksamma så att maktens växande befogenheter hela tiden är proportionella och ändamålsenliga. Bara att sätta en gräns för hur många människor som får samlas kan förstås användas som vapen mot demonstranter.

Andra regimer tar gladeligt de möjligheter som viruset ger för att stärka sin makt och strypa

möjligheter för oppositionen. Och det är ett bekant faktum att tillfälliga undantagslagar gärna blir permanenta.

På samma webinarium redogjorde en annan professor i statsvetenskap, Staffan I Lindberg, vid Göteborgs universitet, för den internationella demokratis mot- och framgångar de senaste åren.

Att bilden blir allt dystrare, med demokratiska inskränkningar även i stora och inflytelserika länder som USA, Indien, Polen, Ungern, Serbien och Brasilien är välkänt. Men det finns också en

motbild. Lindberg målade upp 2019 som året av pånyttfödelse för prodemokratiska rörelser.

Hongkong, Polen, Sudan, Algeriet och Bolivia är alla exempel på länder där människors högljudda protester i varierande grad hindrat auktoritära regimer från att strypa demokratin.

Då kom pandemin. Vilken gåva för en ljusskygg president som vill resa staket runt sin tron; fältet ligger öppet för folksamlingsförbud, inskränkningar i informations- och resefriheten, ökade befogenheter för polis och militär

och en mängd andra åtgärder för vilka bara fantasin och maktbegäret sätter gränser. Människor har en förmåga att studsas upp igen. Vi kommer att vilja resa och konsumera även efter corona. Förmodligen också gå på bio och skaka hand. Visst måste "finanskapitalismens" avarter fortsätta att regleras, men kapitalismen i sig lär stå stark tills vi hittar ett mindre dåligt system för att utrota svält och höja den globala levnadsstandarden. Då är de ständigt pågående antidemokratiska, auktoritära restriktionerna av vår frihet ett

betydligt större problem. Före, under och efter pandemin.

DN 24/5 2020

Amanda Sokolnicki: Sverigebilden får inte gå före människoliv

SÖNDAG 24 MAJ 2020

Pandemin har satt Sverige på kartan. Kanske är det därför regeringen har så svårt att backa.

Coronaviruset testar Sverige. Ett av de svåraste proven handlar om vår förmåga att ändra oss. Om debatten inledningsvis var trevande, och sedan splittrande – de som brukar hålla med varandra landade plötsligt i olika slutsatser – så har den nu stelnat.

Är du med eller mot Tegnell? Ungefär så kan de två lägren sammanfattas, för den som tillåter sig att förenkla. Dr Alban är för, och ger rytm åt det som hörts i ett par månader: ”Hello Sverige, lyssna på Tegnell. Han e stabil, rak och rationell.”

Kritikerna har inte något eget soundtrack; en sådan refräng hade inte varit lika smickrande. Men i praktiken handlar det förstås inte om hur man ser på en enskild person. Anders Tegnell har blivit symbolen för Sveriges beslut. Beslut som regeringen bär ansvaret för.

Hejarklacksmentalitet är alltid fördummande eftersom den handlar om att heja på ett lag, inte vem som gör eller säger det bäst. Men nu – med ett ständigt inflöde av ny och avgörande information – är den livsfarlig. Pandemin gör att vi måste ändra oss mycket mer frekvent än vad vi är vana vid. Men klarar vi det? Förra veckan berättade Ekot att beräkningarna av virusets dödlighet har uppdaterats: Folkhälsomyndigheten beräknar nu att 0,6 procent av de som drabbas av covid-19 i Stockholm dör. Det är alltså nästan dubbelt

så hög dödlighet som man förutspådde när strategin togs fram.

På samma sätt visar nya antikroppstester betydligt lägre siffror än vad både Folkhälsomyndigheten och utomstående experter som Tom Britton presenterat i sina prognoser. 7,3 procent av de testade i Stockholm har antikroppar. Den berömda flockimmuniteten tycks alltså hopplöst avlägsen. Därmed försvinner också ett av de starkaste argumenten för den svenska linjen: att tillåta mer

smitta verkar inte leda till någon uppenbar fördel i kampen mot viruset. Däremot dör många fler. Det alarmerande här är inte att Folkhälsomyndigheten har räknat fel. Med så många osäkerhetsmoment kan man inte förvänta sig annat. Problemet är hur de som styr den svenska strategin bemöter kritiken mot det som sedan inte visat sig stämma. Matematikprofessorn Britton beskriver det som att modellerna har blivit ”ganska ordentligt fel”, och resonerar om potentiella orsaker till det. Anders Tegnell förklarar i stället att ”pusslet i

stort visar nog att den prognosen som är gjord av oss och Tom Britton och andra stämmer ganska bra”.

Kontrasten kunde inte vara tydligare.

Attityden blir extra besvärlig i ett land som sticker ut: andra länder kan lära mer av varandra. Vi är beroende av att beslutsfattarna orkar och vågar vara ödmjuka och ta till sig ny information om våra världsunika beslut.

”Det finns ingen prestige hos oss”, förklarade Mikael Damberg (S) nyligen i Aktuellt: regeringen är ”beredd att ompröva, växla spår”.

Men han kunde sedan inte säga en enda punkt där regeringen gjort fel. När Stefan Löfven får frågan om strategin har misslyckats talar han bara om detaljer han tycker har blivit rätt. ”Det är ett problem när länder inte har den rätta bilden”, säger utrikesminister Ann Linde (S) om kritiken mot Sveriges val (TT 21/5).

Och kanske är det den svenska coronastrategins största svaghet. Vi har blivit ett världsfenomen, landet på allas läppar. Att backa då, och ompröva besluten, kan förstås framstå som att erkänna sina misstag för hela världen.

Det har blivit en fråga om prestige. Som många gånger tidigare blir problemet vad andra länder har för bild av Sverige, snarare än hur vi ska lösa problemen som vi själva kan se. För det är inte bara andra länder som ”inte har den rätta bilden”, för att låna utrikesministerns ord. Annika Linde, som var statsepidemiolog innan Tegnell tog över, förklarar också (DN 19/5): ”Jag tror inte att vår strategi på sikt kommer att ge det bästa utfallet.” Hon sammanfattar det kärnfullt: ”De som bestämmer hur man ska sköta en pandemi

måste ju veta om det är möjligt att göra detta i praktiken... Men det har uppenbarligen helt saknats en övergripande kunskap om vilken beredskap som faktiskt fanns. Det avslöjar väldiga samordningsbrister där den ene skyller på den andre. Och i grunden är det regeringen som tillåtit detta hända.”

Äldrevården klarade inte av att hantera den svenska strategin. Regionerna hade inga krislager. Instruktionerna utgick från hur man önskade att Sverige fungerade, inte hur det faktiskt såg ut.

Men regeringen fortsätter att tala om det som hänt på äldreboenden och i hemtjänsten som någonting olyckligt, men separat, från valet av strategi mot viruset. I praktiken är just skyddet av riskgrupper själva kärnan i strategin. Och det har misslyckats. ”I klokskap ingår att våga ompröva sina egna ställningstaganden och våga säga det”, påminner Annika Linde. Det finns fortfarande mycket att vinna på att förändra delar av de beslut som fattats: hela landet lider inte som Stockholm. Att säkerställa att det som gått fel i huvudstaden inte

upprepas i resten av landet borde vara högsta prioritet.

Lindes förslag är: testa mycket, spåra och agera kraftfullt och lokalt där smittan dyker upp.

Det är också därför det är viktigt att regeringen nu lyssnar på Moderaterna och så fort som möjligt tillsätter en kommission som ska granska det svenska agerandet. Det skulle öka våra chanser att justera det som behöver ändras, dra tillbaka det som blev fel – och stå fast vid det som blev rätt. Pandemin är långt ifrån över, och varje läxa kan rädda liv.

Ändå avfärdas förslaget: Vi måste få distans innan vi bedömer det här, tycker Löfven. ”När man väl tillsätter en kommission finns det ju en ganska uppenbar risk att det skickar en signal om att vi är igenom krisen”, lyder Mikael Dambergs argument i P1.

Men det finns en annan signal som regeringen borde börja oroa sig mer över: att vi i Sverige har valt en väg som beslutsfattare nu satt en ära i att försvara – oavsett vad den ger för resultat.

Amanda Sokolnicki

amanda.sokolnicki@dn.se

”Kärnkraften inte nödvändig för ett fossilfritt Sverige”

SÖNDAG 24 MAJ 2020

DN. Debatt 20200524

Flera partiföreträdare har hävdat att ”kärnkraft behövs i det svenska energisystemet” bland annat för att klara klimatomställningen, för konkurrenskraften och för att trygga elförsörjningen. Vi vill bidra till en faktabaserad debatt och därför publicerar vi i dag en rapport där vi granskar vanliga

påståenden, skriver sju forskare inom energiområdet. Kärnkraftens roll i den framtida svenska elförsörjningen har fått stor uppmärksamhet. Flera partiföreträdare har hävdat att ”kärnkraft behövs i det svenska energisystemet” bland annat för att klara klimatomställningen, för konkurrenskraften och för att trygga elförsörjningen. Som forskare inom energiområdet vill vi bidra till en faktabaserad debatt, och därför publicerar vi i dag en rapport där vi granskar vanliga påståenden.

Först är det viktigt att skilja på befintlig och ny kärnkraft. Enligt Energiöverenskommelsen kan den befintliga kärnkraften finnas kvar till början av 2040-talet, eller ännu längre om det bedöms vara lönsamt och säkert att livstidsförlänga reaktorerna. Men stämmer det, som en del aktörer hävdar, att det är nödvändigt att bygga ny kärnkraft för att få ett stabilt och fossilfritt svenskt elsystem?

- Behövs kärnkraften för att elektrifiera industrin och transporterna? Även om elanvändningen väntas öka

kraftigt till 2040 och all kärnkraft försvinner, finns det mer än tillräcklig potential att bygga ut de förnybara kraftslagen.

Naturvårdsverket och Energimyndigheten arbetar nu med en strategi för 100 TWh vindkraft till 2040 och vindkraftens produktion kan bli ännu större. Tillsammans med en stor potential för solenergi och bioenergi samt dagens vattenkraft finns en stor möjlighet att producera den efterfrågade elen, och även att kunna fortsätta exportera el till grannländerna.

- Behövs kärnkraften för att klara klimatmålen? En ökad elproduktion är ett mycket effektivt sätt för Sverige att minska klimatpåverkan, både genom att elektrifiera transporterna och industrin i Sverige och genom att exportera el till Europa. Den kvarvarande kärnkraften kan bidra med klimatnytta så länge den kan drivas vidare med lönsamhet och på ett säkert sätt. Men för att klara klimatmålen behöver elproduktionen byggas ut, och den förnybara elen kan byggas ut snabbt och den tekniken är inte

förenad med de långa ledtider som kärnkraften kännetecknas av.

- Behövs kärnkraften för leveranssäkerheten så att vi alltid kan få el? Detta har analyserats i Svenska kraftnäts "Långsiktig marknadsanalys 2018" där de studerat ett scenario utan kärnkraft, men där i stället vindkraft, solkraft, biokraft och dagens vattenkraft står för elproduktionen och elanvändningen antas vara cirka 30 procent högre än i dag. Resultatet är att det finns risk för att elen inte räcker till alla under i genomsnitt 42 minuter per år, och

att den saknade elen motsvarar årsförbrukningen i 25 villor. Vår bedömning är att detta kan undvikas till låg kostnad, bland annat genom flexibilitet i elbilar, biokraft, elvärme, batterier eller vätgaslager.

- Behövs kärnkraften för att ansluta nya elförbrukare i storstadsområdena? Det senaste året har det uppmärksammats att det ibland inte går att ansluta större elförbrukare till elnätet i storstadsområdena. Ofta missuppfattas detta som att det skulle bero på att det inte finns tillräckligt med elproduktion. Så

är det inte, Sverige hade ett rekordstort elöverskott under 2019 och Energimyndighetens prognos är att detta överskott kommer bli än större 2022. Men däremot har utbyggnaden av elnäten inte hängt med när elförbrukningen ökat i vissa regioner. Detta behöver åtgärdas snabbt, framför allt genom att bygga ut och stärka elnäten, främja lokala ellager och införa incitament för konsumenter att använda el när den är billig. Mer eller mindre kärnkraftsproduktion har dock ingen betydelse för detta, såvida inte nya kärnkraftverk

placeras inne i storstäderna. Detta är knappast ett rimligt alternativ.

- Behövs kärnkraften för att ge stödtjänster till elsystemet? I ett elsystem måste det varje sekund vara balans mellan produktion och konsumtion, även vid snabba eller oväntade störningar. Detta hanteras genom stödtjänster som Svenska kraftnät handlar upp på olika marknader. Det är främst vattenkraften som levererar dessa tjänster och kärnkraften bidrar inte till dessa. Vidare finns det en stark teknisk utveckling av olika typer av tjänster som kan bidra till balanseringen, som nya typer av

energilagring och smart styrning av olika processer och elbilsbatterier.

- Behövs kärnkraften för att få tillräckligt med rotationsenergi? När ett stort kraftverk oförutsett snabbstoppas eller en stor elledning slutar fungera krävs att annan energi omedelbart och automatiskt tillförs elnätet för att undvika avbrott. Det kan ske genom att det finns lagrad rotationsenergi i tunga, roterande turbiner och generatorer (svängmassa). I ett framtida elsystem kan detta klaras med andra typer av snabba reserver

(batterier, efterfrågefleksibilitet och syntetisk svängmassa i vindkraft). Svenska kraftnät och deras nordiska kollegor tar nu fram en marknadsbaserad lösning för detta, med målet att upphandla sådana reserver redan i år.

Den slutsats vi drar från detta, och baserat på mer underlag i rapporten, är att kärnkraften inte är nödvändig för att vi ska kunna få ett stabilt, säkert och fossilfritt elsystem i Sverige i framtiden. Ett elsystem med stor mängd sol- och vindkraft ser dock annorlunda ut än ett med stor mängd kärnkraft.

Frågan är då om detta system blir dyrare. Ingen vet vad olika kraftslag kommer att kosta år 2045, men under senare år har det skett en kraftig minskning av kostnaderna för sol- och vindkraft. Samtidigt har kärnkraftens kostnader i stället ökat kraftigt. Den är nu betydligt dyrare än ny vindkraft.

Med stora mängder sol- och vindkraft kommer det att behövas andra investeringar i elsystemet, inklusive i elnät och smart styrning. Vår bedömning är att totalkostnaden för dessa extra investeringar under de närmaste

decennierna kommer vara betydligt lägre än den merkostnad som kärnkraftsalternativet innebär.

Det finns en risk att föreställningen om att ny kärnkraft behövs i framtiden kan bromsa utbyggnaden av förnybar el och ny teknik för lagring och flexibilitet. Det finns förvisso utmaningar med att få ett förnybart elsystem på plats men Sverige har mycket goda förutsättningar med bra vindlägen, rikligt med biomassa och flexibel vattenkraft samt en industri som visar alla tecken på

att vilja gå före i klimatarbetet och ställa om till förnybart.

Givet det allvarliga i klimathotet är det naturligtvis viktigt att vi inte stänger dörrarna för någon teknik som har potentialen att bidra till klimatomställningen. Men även om det pågår forskning om ny och potentiellt mer kostnadseffektiv kärnkraft pekar dock allt på att en sådan ligger ganska långt fram i tiden – knappast innan år 2045 när Sverige har ett mål om netto nollutsläpp. Det kan finnas regioner i världen där förutsättningarna för förnybar

energi är sämre och där kärnkraften kan komma att spela en roll, men Sverige har utmärkta geografiska förutsättningar att bli ett fossilfritt välfärdsland utan att behöva bygga ny kärnkraft.

Ola Carlsson, biträdande professor i förnyelsebar elproduktion, Chalmers

Lisa Göransson, forskare i energisystem, Chalmers

Filip Johnsson, professor i energisystem, Chalmers

Tomas Kåberger, affilierad professor i industriell energipolicy, Chalmers

Staffan Laestadius, professor emeritus i industriell utveckling vid KTH

Lars J Nilsson, professor i miljö- och energisystem, Lunds universitet

Lennart Söder, professor i elektriska energisystem, KTH

Professorernas svar om livet, sommaren och framtiden med corona

SÖNDAG 24 MAJ 2020

Experternas tips. I brist på svar på den stora frågan om när den pågående coronakrisen kommer att vara över får alla försöka lösa livet så gott det går. I Sverige ligger stort ansvar på individen att själv fatta beslut som hjälper till att minska smittspridningen.

Som hjälp på vägen har DN frågat tre experter om sommaren, arbetet, det sociala livet och epidemins framtid.

Vardagen och arbetslivet

Offentliga evenemang med över 50 personer är förbjudna sedan den 1 april och allmänheten uppmanas minska sina sociala kontakter. Flera stora sportevenemang har pausats och de många festivaler som brukar hållas under somrarna har ställts in.

När kan fotbolls- allsvenskan dra i gång?

Magnus Gisslén: Jag skulle gissa att fotbollen kommer igång under sommaren men utan publik.

Fotbollen i sig är inte något problem utan det är mer det där med publik och supportrar som samlas och åker över landet, så det man måste se till att lösa.

Lars Calmfors: För mig låter det olämpligt att spela med publik före hösten. Men däremot ska klubbarna få generöst stöd eftersom många drabbas ekonomiskt.

När kan jag träffa mina barnbarn?

Agnes Wold: Jag tycker att de får skärpa till sig och få ordning så att man kan testa sig för viruset. Jag kan inte begripa varför det går så segt. Om man får fram enkla tester så att man kan mäta i saliv då kan man testa sig så att man inte är smittsam innan man träffar de äldre.

Lars Calmfors: Det är en fråga som jag själv måste ta ställning till och jag har varit försiktig. Men det är beslut som var och en måste ta. Där kan man resonera olika.

När kan jag gå på konsert igen?

Magnus Gisslén: Det beror på vad det är för typ av konsert. Att

samlas inomhus under hösten eller vintern tror jag inte vi kan räkna med.

Agnes Wold: Det intressanta är inte mängden människor utan tätheten. Det är inte som mässlingen som kan smitta ett helt rum utan det tar sig på sin höjd någon meter. De konserter där man sitter stilla och tittar rakt fram är alltså inte så väldigt smittfarliga situationer. Sedan får det inte bli trängsel vid in- och utgångar.

Får jag semestra med mina vänner?

Magnus Gisslén: Det går såklart bra men man måste fortfarande se till att inte vara alltför nära varandra. Man får hitta former där det går, för vi måste såklart fortsätta att leva. Många har också anpassat sig, genom att inte kramas och hålla lite större distans.

Agnes Wold: Är man ung och frisk så ja, det tycker jag.

Sommar och semester

Den 13 maj gick Folkhälsomyndigheten ut och förtydligade sin avrådan om onödiga resor inom Sverige.

Budskapet var att resor motsvarande 1–2 timmar från med bil kan vara okej, förutsatt att de genomförs på ett smittsäkert sätt. Den tredje juni ska tydligare råd för sommaren ges.

När kan jag åka till mitt lantställe längre bort än två timmar?

Magnus Gisslén: Det beror också på hur epidemin utvecklas och hur belastningen på sjukvården ser ut. I sommar kan det vara tveksamt att åka till områden långt från hemorten. Även om smittspridningen går ned kommer det sannolikt ligga kvar en risk för smitta.

Agnes Wold: Det är klart att man kan åka till sitt sommarställe. Det jag kan känna mig tveksam inför är att åka till Gotland, eftersom det blir en stor befolkningsökning på sommaren som sjukvården inte är byggd för att husera. Annars kan jag inte tänka mig att det skulle vara problematiskt, förutsatt att man ser till att inte träffa eller bo tätt med äldre personer.

Kan man bli smittad på stranden?
Magnus Gisslén: Är du utomhus med någorlunda avstånd så finns ingen risk. Det är närheten som avgör och det gäller att undvika

trängsel. Möjligtvis kan klimatet som finns på sommaren göra att det blir lite mindre smitta, men i stort sett har det väldigt liten betydelse för individen.

Agnes Wold: Då får man anstränga sig. Alla som vet någonting om sådana här virus vet att det främst är en inomhusmitta. Alla rapporter om superspridarevenemang har varit platser där man trängs inomhus. Hur kan jag fira midsommar?

Magnus Gisslén: Midsommar är en högtid med stor risk, när många från olika generationer träffas. Jag är ganska övertygad

om att det gäller att hålla avstånd. Undvika midsommardans där man håller i handen, umgås utomhus och hålla distans.

Lars Calmfors: Jag förespråkar försiktighet. Innan vi återgår till ett vanligt liv vill jag se att smittspridningen har kommit ned rejält. Det bottnar sig i att jag tycker att vi ska följa en strategi där man försöker få ner smittspridningen radikalt. Ur ett ekonomiskt perspektiv tror jag att de långsiktiga kostnaderna blir mindre av en större nedstängning under begränsad tid än av en

mindre nedstängning under lång tid.

Får jag åka till en camping i sommar?

Agnes Wold: Absolut, men se upp med små och trånga utrymmen som butiker och expeditioner.

Men jag utgår ifrån att campingställena kommer ordna det där inför semestern.

Lars Calmfors: Jag skulle inte göra det, men det skulle jag inte göra utan corona heller.

Fritiden och det sociala livet

För drygt två månader sedan började Folkhälsomyndigheten

förordna hemarbete. En stor poäng med åtgärden är att minska resandet och trängseln i kollektivtrafiken. Restauranger får hålla öppet, men kan stängas av smittskyddet i regionen om de inte håller sig till de regler om social distansering som gäller. Det råder förbud mot att stå vid bardisken och förtära mat och dryck. I största möjliga mån ska bordsservering erbjudas.

När kan jag gå tillbaka till jobbet?

Magnus Gisslén: Jag tror att en del hemarbete kommer fortsätta även när epidemin är över, likaså att resandet kommer att minska

med mer virtuella möten istället. Men vissa arbeten kan inte skötas på distans och måste få komma igång igen, många har gjort stora uppoffringar. Egentligen är det rätt fantastiskt hur mycket man har kunnat anpassa sig.

Lars Calmfors: Det hänger bland annat på om man får igång testerna i större omfattning. Det finns många indikationer på att om smittspridningen blir så låg att man kan genomföra testning och smittspårning på det sätt vi gjorde i början, och som många andra länder gör, så skulle det gynna

både smittbekämpningen och ekonomin.

När får jag åka kollektivtrafik igen?

Magnus Gisslén: Det har ju kommit rapporter om mycket trängsel i kollektivtrafiken i Stockholm och andra storstäder och då kan det finnas en risk för smittspridning. Den är inte jättestor men den finns. Det är svårt att veta hur man ska komma till rätta med det. Man kan diskutera om munskydd skall användas i trånga miljöer. Men alla får använda sunt förnuft,

personligen undviker jag att kliva på om det är trångt.

Agnes Wold: Är man 70-plus ska man hålla sig borta. Men vissa tider på dygnet är det väldigt lite folk. Det är egentligen mindre smittrisk där än på jobbet eftersom det är under en kortare tid. Man har inte sett någon smitta mellan de som delat tåg eller flyg till exempel.

Kan jag gå till frisören?

Agnes Wold: 70-plus ska undvika det, andra kan gå och klippa sig tycker jag. Det finns visir och om frisörerna an tänka sig att ha på sig sådana så är det väldigt

effektivt för att hindra smitta åt båda håll.

Lars Calmfors: Det blir snart ett avgörande för mig för jag börjar bli väldigt långhårig. Det drabbar såklart mindre företagare hårt men allmänt tycker jag att det här är så allvarligt att man ska följa en försiktighetsprincip. Hellre ta i för mycket. Min uppfattning grundas i hypotesen att startar man för tidigt så slår det tillbaka även ekonomiskt.

Är det bra eller dåligt att gå på restaurang?

Magnus Gisslén: Om restaurangerna respekterar

reglerna som finns tycker jag det är helt okej. Jag har själv gått på restaurang men då gäller verkligen att man inte står och trängs vid barer och såklart att man är frisk.

Agnes Wold: Om man går ut med dem man bor med till exempel och sitter vid ett bord med dem man känner så är risken för att smittas väldigt liten. Det är på barer och klubbar där man trängs och dansar som man kan smittas.

Viruset nu och framåt

Vi ser en långsam nedgång av smittan, sade statsepidemiolog

Anders Tegnell så sent som i onsdags. Men flera frågor kvarstår. Det ser bland annat ut att vara färre som bär på antikroppar i Sverige än vad myndigheterna trott. Resultatet av en undersökning som publicerades den 20 maj visade att 7,3 procent bar på antikroppar i Stockholm för drygt tre veckor sedan.

När får jag testa om jag har antikroppar?

Magnus Gisslén: Min gissning är att det kommer att komma igång för allmänheten i slutet av sommaren eller början på hösten.

Det gäller att testerna är säkra. Det är de på sjukhusens laboratorier men många snabbtester är mindre säkra. Så jag tycker att man ska undvika dem och vänta in de validerade. Det finns så stor efterfrågan på serologiska antikroppstester det så de kommer att komma.

Lars Calmfors: Den enda synpunkten jag har är om man kan få i gång testandet i stor skala så skulle det hjälpa ekonomin i allra högsta grad. De som har antikroppar och med stor sannolikhet inte kan smittas igen

skulle kunna gå till arbetet och leva ett mer normalt liv.

När kommer smittspridningen gå ned?

Magnus Gisslén: Nu har den ju gått ned något, sedan är frågan hur pass mycket den kommer fortsätta att gå ned. Jag tror absolut inte att den minskar till noll under sommaren eller hösten.

Agnes Wold: Jag tror att den går ned redan nu. Det känns så i alla fall. Iva-fallen går ned och de smittade som kommer till sjukhusen också. Men det är helt enkelt omöjligt att svara på hur

mycket smitta som sprids i
samhället just nu.

Blir en "andra våg" av smittan?

Magnus Gisslén: Risken är
påtaglig skulle jag säga. Sedan är
frågan hur pass stor den andra
vågen kommer bli och det vågar
jag inte sia om. Fördelen är att vi
har en bättre beredskap inom
vården nu.

Agnes Wold: Många tror det, men
jag tror mer på en enda lång, seg
utförsbacke. Jag vet inte varför jag
tror det, det är bara en gissning.
Hur kan jag bäst stötta en anhörig
på vårdboende?

Magnus Gisslén: Det gäller att
hålla tät kontakt och att man
också tänker på dem man inte
brukar ringa. Man kan också
träffas ute med distans. Men det
är klart att det är jättesvårt att
inte få vara nära barn och
barnbarn och många mår väldigt
dåligt av det.

Agnes Wold: Om man får till
bättre testning kan man testa sig
och sedan träffa sina gamlingar.
Vi har gått igenom flera faser och
nu tror jag verkligen att nästa fas
är att bygga upp testkapaciteten.
Det här kommer fortsätta en lång
tid och då måste vi lösa så att även

personer över 70 kan leva ett mer socialt liv.

Amanda Dahl

amanda.dahl@dn.se

Agnes Wold.

Är professor i klinisk bakteriologi på Göteborgs universitet och överläkare på avdelningen för infektionssjukdomar på Sahlgrenska universitetssjukhuset.

Hon har skrivit flera böcker i olika ämnen inom medicin och hälsa. Den senaste tiden har hon blivit en stark röst i debatten om

coronaviruset och åtgärderna för att stoppa det.

Lars Calmfors.

Är professor emeritus i internationell ekonomi och forskare vid Institutet för näringslivsforskning. Han har varit ordförande i Finanspolitiska rådet och ledamot av nobelpriskommittén i ekonomi. Han deltar i Omstartskommissionen som analyserar coronapandemins ekonomiska följder och har varit en flitig debattör av strategin mot smittspridningen.

Lars Calmfors är fristående kolumnist i Dagens Nyheter.

Magnus Gisslén.

Är professor i infektionssjukdomar och överläkare på Infektionskliniken på Sahlgrenska Universitetssjukhuset i Göteborg. Han har arbetat som infektionsläkare i omkring 30 år. Sedan epidemins början har Magnus Gisslén arbetat kliniskt med covid-19-patienter och forskat om olika aspekter av sjukdomen.

Experternas olika bud om andelen smittade: 50, 26 eller 7 procent

SÖNDAG 24 MAJ 2020

Experter spådde att halva Sveriges befolkning skulle ha smittats av det nya coronaviruset i slutet av april. Folkhälsomyndigheten räknade på en fjärdedel av stockholmarna 1 maj. I veckan presenterades de första resultaten av myndighetens antikroppsstudie: I månadsskiftet bar bara 7,3

procent i Stockholm på antikroppar. Här är alla turer i frågan.

Det var i onsdags som Folkhälsomyndigheten presenterade de första resultaten från sin pågående undersökning av antikroppar för covid-19. Analyser av 1104 blodprover från vecka 18 (27 april–3 maj) visar att 7,3 procent av personerna som testats i Region Stockholm bar på anti kroppar. För Skåne handlade det om 4,2 procent och i Västra Götaland 3,7.

– Jag tycker det är tråkiga nyheter, sade Tom Britton,

professor i matematisk statistik vid Stockholms universitet, till DN.

Sju veckor tidigare hade han trott på helt andra siffror.

1 april

Tom Britton gästar SVT:s Morgonstudion. Ett par dagar tidigare har han sagt till Sveriges Radio att uppemot fem procent av Sveriges befolkning, en halv miljon, redan kan vara smittad av det nya coronaviruset. Nu blickar han framåt.

– Det är fullt rimligt att hälften av befolkningen har smittats när april är slut.

Beräkningarna bygger på att april är den månad då smittspridningen kommer att vara som mest intensiv, säger Britton samma dag till TT.

– Därefter kommer smittspridningen inte att upphöra, men den kommer att gå något långsammare så att cirka två tredjedelar kommer att vara smittade i slutet av maj månad.

5 april

Tre experter kommenterar i Expressen hur många som hittills kan ha smittats i Sverige.

Tom Britton:

– Jag skulle tippa på att det är mer än en miljon.

Jan Albert, professor i smittskydd vid Karolinska institutet:

– Jag tror att om vi nu har 5 000 bekräftade fall i Sverige, så har vi kanske 100 gånger fler som har infektionen eller haft den.

Någonstans där, några hundratusen, upp mot en halv miljon.

Tove Fall, professor i molekylär epidemiologi vid Uppsala universitet:

– En brittisk studie från Imperial College uppskattade att ungefär tre procent av svenska

befolkningen var smittad i slutet på mars, men den studien vilade på en del osäkra antaganden.

9 april

Inför påskhelgen går debatten om smittspridningen varm. Jan

Albert gästar TV4:s

Nyhetsmorgon och svarar på

tittarnas frågor om allt från

lösgodis till vad som händer om

någon hostar på ett mjölkpaket.

Om hur många som hittills kan ha smittats säger han:

– I Stockholm kanske 30–40 procent, i bästa fall.

20 april

975000 svenskar har bänkat sig framför SVT:s "Aktuellt". Den här måndagen diskuteras

flockimmunitet och Tom Britton, på plats i studion, presenterar olika kurvor och uträkningar.

Runt 30 procent av

stockholmarna har haft smittan,

är matematikprofessorn analys.

Samma dag har resultatet av ett

nytt antikroppstest, signerat

Karolinska universitetssjukhuset

och Karolinska institutet, visat att

minst elva av 100 blodgivare i

Stockholmsområdet har utvecklat

antikroppar.

– Vi är glada att ha ett test som vi vet är okej, säger Jan Albert, som har varit med och arbetat fram testerna, till SVT.
– Det är inte hundra procentigt känsligt, det har sensitivitet på 70–80 procent. Några kommer att testa negativt trots att de haft det. Men ingen kommer att testa falskt positivt.

21 april

Forskarna på Karolinska drar tillbaka sin rapport. Underlaget anses osäkert.

Då har redan Johan Giesecke, tidigare statsepidemiolog och konsult åt Folkhälsomyndigheten,

kommenterat undersökningen om elva procent smittade i SVT:s Morgonstudion:

– Det är fantastiskt. 600 000 stockholmare har haft den här sjukdomen.

23 april

Folkhälsomyndigheten har presenterat en matematisk modell för smittspridningen av covid-19. Men modelleringen innehöll ett fel, och nu är den uppdaterad. ”Resultaten av de matematiska beräkningarna visar att 26 procent av befolkningen i Stockholms län har eller kommer att ha haft covid-19 den 1 maj”,

skriver Folkhälsomyndigheten på sin hemsida.

Enligt Statistiska centralbyrån bor nära 2,4 miljoner människor i länet. Det skulle innebära drygt 600 000 smittade.

13 maj

Bara fem procent i Spanien, av 60 000 testade, bär på antikroppar.

”Inte bra för Sverige”, är

Uppsalaprofessorn Tove Falls

analys. Men enligt

statsepidemiolog Anders Tegnell

finns inte anledning att revidera de svenska uppskattningarna.

18 maj

15 procent av personalen vid Karolinska universitetssjukhuset har varit eller är smittade av covid-19, visar en stor studie över svalgprover (för pågående infektion) och blodprover (antikroppstest). 11 000 anställda testades vecka 18 – och siffrorna går att applicera på Stockholm i stort, säger Joakim Dillner, professor i infektionsepidemiologi och ansvarig för covid-19-studien, till DN.

– Det blir lite av ett Stockholm i miniatyr.

20 maj

När de första resultaten från Folkhälsomyndighetens kartläggning av antikroppar, från nio regioner i vecka 18, presenteras är andelen positivt testade lägre än förväntat; 7,3 procent i Region Stockholm är långt ifrån både Folkhälsomyndighetens tidigare beräkningar och de minst 40–45 procent som troligtvis krävs för flockimmunitet. Siffrorna speglar enligt Folkhälsomyndigheten visserligen läget några veckor tidigare i april, eftersom det tar ett tag för kroppens immunförsvar att

utveckla antikroppar. Men matematikprofessorn Tom Britton är förvånad.

– Det betyder antingen att de statistiska beräkningarna som Folkhälsomyndigheten och jag själv gjort är ganska ordentligt fel. Det är möjligt, men i så fall förvånande att de skulle vara så fel. Eller så är det en större del som har varit smittade än som utvecklat antikroppar, säger han till DN och tillägger i "Aktuellt" att man nu "får gå tillbaka till skrivbordet".

Anders Tegnell säger på Folkhälsomyndighetens dagliga

presskonferens att man måste väga in tidsförskjutningen i analysen.

– Det är ju inte sju procent nu. Vi ligger nog någonstans på 20 procent plus i Stockholm.

Lisa Edwinsson

lisa.edwinsson@dn.se

”Medarbetare i omsorgen känner sig anklagade”

SÖNDAG 24 MAJ 2020

I månader har hon stått mitt i den historiska coronakrisen, i kampen för att skydda - invånarna i Sveriges svårt drabbade huvudstad.

I en stor intervju i DN berättar Stockholms finansborgarråd Anna König Jerlmyr (M) om påtryckningarna på ledarskapet, kritiken mot äldreomsorgen och oron för framtiden.

– Det blir otroligt tuffa tider. Svårare än vad de flesta kan förutse, säger hon.

Nog går det att skönja positiva tecken när stadsledningen i Sveriges härjade huvudstad studerar maj månad.

Smittspridningen sjunker, dödsfallen blir färre, och bristen på skyddsutrustningen är inte längre akut.

Men vid avstämningen i finansborgarrådet Anna König Jerlmyrs sammanträdesrum märks andra bekymmer.

Medarbetarna i äldreomsorgen är ledsna efter en SVT-debatt om dödsfallen.

Stadsdirektör Magdalena Bosson konstaterar att anställda känner sig utpekade och uthängda.

Stockholms högst uppsatta politiker funderar över vad hon kan göra.

– Tänk på hur man kan ingjuta mod och visa tacksamhet för personalen som kämpar, uppmanar Anna König Jerlmyr tjänstemännen.

Sedan början av mars har Stockholm varit epicentrum för coronasmittan i Sverige och en av

de hårdast drabbade storstäderna i Europa. Världen har riktat blickar mot den svenska modellen. I Sverige växer debatten om kommunernas ansvar – äldreomsorgen. Här upphör samförståndet mellan riksdag och regering, och mellan myndigheter, regioner och kommuner. Och här är Anna König Jerlmyr, moderat finansborgarråd i Stockholm och ledare för det grönbå styret sedan oktober 2018, en huvudperson. Reagerade hon i tid? Vilka påtryckningar utsattes hon för? Varför protesterar hon mot bilden

av äldreomsorgen? Och vilka erfarenheter hjälper henne att hantera den svåra ovissheten i pandemin? DN har följt henne under några veckor i maj.

○ ○ ○

Förväntansfullt gläntar hon på locket till frigolitboxen efter stadsledningsmötet.

– Åh, kåldolmar, säger Anna König Jerlmyr, entusiastiskt. Det är skönt att åtminstone hinna äta lunch igen.

Stadens hantering av coronaviruset är på väg in i ett nytt skede.

– Vi har en avmattningsfas i smittutvecklingen, med beredskap för en andra våg. Men vi är i uppstarten av en period som kommer att bli mycket dyster när det gäller den ekonomiska utvecklingen. Där vi kan förvänta oss att företag går omkull, där vi har en högre arbetslöshet, och ett högre bidragsberoende, säger hon. Hon konstaterade tidigt att pandemin är den största krisen som Stockholm har genomgått i modern tid.

– Det står jag fast vid. Det är en exceptionell tid, en historisk tid.

När förstod du allvaret?

– Jag kommer ihåg att jag kom hem från sportlovet och nåddes av de första beskederna om att det hade smittats personer i Stockholm. Då var det fortfarande relativt lugnt. Sedan började regeringen ha extrainkallade möten, och vi fick fler signaler om att det var en allmän smittspridning.

När kan du peka på att ni agerade?

– Redan i februari började stadsledningskontoret sätta i gång

samverkan med Stockholmsregionen om beredskapsplanerna. Hur ser bemanningen ut? Hur är tillgången till materialet? Sedan förstod vi allvaret. Det var en successiv upptrappning. Den 18 mars inkallades Stockholms krisledningsnämnd för första gången sedan terrorattentatet 2017. Samma dag togs beslutet att införa besöksstopp på samtliga äldreboenden i staden. – Det var mycket mer bekymmersamt i början. Därför att vi visste att vi hade en stor materialbrist. Men någonstans

kom en tydlig prioritering. Vad är det vi håller på med? Vi ska rädda liv. Det är vårt uppdrag, säger Anna König Jerlmyr. Fram till mitten av maj har omkring 1 850 personer avlidit i Stockholmsregionen i covid-19. Uppemot hälften av de dödsfallen har inträffat i Stockholms stad. – Det är så lätt att man blir avtrubbad av siffrorna. Men man ska veta att bakom varje siffra finns det en människa med anhöriga. Min bästa väninna fick ta farväl av sin mamma på sjukhuset via telefon. Det vill jag inte att någon ska behöva vara

med om, säger Anna König Jerlmyr.

Vad gjorde att Stockholm drabbades värst i Sverige?

– Det är ofta de stora städerna som drabbas först. London drabbades några veckor före resten av Storbritannien. New York drabbades före de andra städerna i USA. Vi är internationella och vi reser mycket. Det hade precis varit ett sportlov också.

Vi drabbades hårdare än till exempel Oslo, Köpenhamn eller Helsingfors. Vad beror det på?

– Vi måste vänta och se hur det blev med dödstal och smittspridning, för att utvärdera olika städers strategier. Framför allt bygger städernas strategier på de nationella regeringarnas beslut. Men jag tror ändå att Stockholm och Sverige gjorde rätt som inte stängde skolorna.

Anna König Jerlmyr är ordförande för nätverket Eurocities med borgmästare i 130 europeiska städer. Hon haft kontakter med kollegor som leder städer i karantän.

– De utvärderar inte huruvida det var rätt eller fel, men de

utvärderar effekten av sina egna åtgärder. De pekade tidigt på problem med våld i nära relationer och psykisk ohälsa och självmord, problem som kom i spåren av att samhället stängdes ner på kort tid.

○ ○ ○

Det är inte många personer i rörelse utanför Tensta galleria, men fler som bär munskydd än i Stockholms innerstad. Smittspridningen i Järvaområdet blev tidigt ett stigma för invånarna.

– Precis som i välbärgade stadsdelar i Stockholm så var det inte alla som kanske agerade i början. Man förstod inte hur allvarlig virusmittan var. Men sedan fick jag signaler om att Järva var exemplariskt i att hålla social distans, säger Anna König Jerlmyr.

Nu är problemet ett annat. På medborgarkontoret i Tensta försöker stadsdelsdirektören Fredrik Jurdell och hans medarbetare få ut information om att smittspridningstakten minskat, så att friska elever ska återvända till klassrummen.

– Förskola är viktigt och skolan är hyperviktig, säger han.

Anna König Jerlmyr kan bara instämma: De mest utsatta barnen drabbas om undervisningen dras in.

När smittspridningen eskalerade fick hon många samtal från personer i den bredare borgerligheten. De uppmanade henne att införa hårdare restriktioner i staden.

– Det var mycket propåer om att ”nu finns chansen att visa ledarskap, du kan agera tydligt här och stänga ner skolan”. Men ledarskap kan också vara att stå

emot sådana krav, och stå upp för att hålla skolorna öppna. För alternativet är värre, säger hon. Det är en insikt att bära med sig under kommande månader, när debatten om virushanteringen tar fart. Socialdemokraterna leder landet, Moderaterna leder huvudstaden. I grunden finns ett brett samförstånd om att försöka hålla samhället öppet.

Kanske är det så enkelt som att medborgarna sluter upp bakom sina regeringar i krisen, säger Anna König Jerlmyr.

– Men Sverige är också ett öppet exportberoende land. Särskilt

Stockholm är beroende av utländsk kompetens och internationella talanger. Öppenheten finns som ett grunddna i vår stad.

Hon konstaterar att debatten om den svenska modellen splittrar familjer och vänner, i storstaden såväl som i glesbygden.

– Det har funnits en oro för att vi ska resa runt i landet och bidra med ökad smittspridning. Men det finns också de som ser ett värde i att hålla samhället öppet och att företagen överlever.

**Orust kommunalråd,
socialdemokraten Catharina**

Bråkenhielm, har sagt att "de bor bra i sina bostäder i Stockholm och ändå måste de åka hit och belasta". Vad tänker du om den sortens retorik?

– Jag känner inte igen mig.

Stockholm är en stad som består av många inflyttade från andra delar av Sverige eller andra delar av världen. Jag är från Uppsala, och jag har själv en pappa som är från Dalarna, en mamma från Medelpad, en syster som bor utanför Falun i en liten by. Vi har ett stort hjärta för Stockholm och ett stort engagemang för andra delar av Sverige.

○ ○ ○

Johanna Picano var guide för 150 turister på Sicilien när Italien gick i karantän. Nu sitter hon med Anna König Jerlmyr i soffan på gården utanför Axelsbergs vård- och omsorgsboende i södra Stockholm.

Hon har ryckt in som extra resurs, efter en intensivutbildning på distans. Boendet friskförklarades samma dag som hon kom dit.

– Jag tror att stormen är över. Så jag känner mig uppskattad, men jag tror inte att jag kommer in som räddaren i nöden, säger hon.

Enhetschefen Hossein Ahmadian protesterar.

– Det är en stor avlastning. Tänk på de äldre som har varit ett par månader i isolering, säger han. Det var tufft när viruset kom in på äldreboendet. Men covid-19 var ingen dödsdom.

– De som bor här är i genomsnitt över 80 och har många andra sjukdomar. Två tredjedelar tillfrisknade, säger Hossein Ahmadian.

Folkhälsomyndighetens generaldirektör Johan Carlson har sagt i SVT:s "Agenda" att det är anmärkningsvärt stor skillnad på

landets äldreboenden och att vissa saknar rätt ledning, styrning och kompetens.

Den beskrivningen väckte upprörda känslor i Stockholms stad. Anna König Jerlmyr tycker att den bild som ges av svensk äldreomsorg är missvisande.

– Vi har fått flera reaktioner att våra medarbetare inom vård och omsorg känner sig anklagade, säger hon.

Hon betonar att svenska äldreboenden är en hemlik miljö för dementa eller sköra människor i livets slutskede, och att personalen är van att hantera och

begränsa olika utbrott av influensa, magsjuka och multiresistenta bakterier.

– Men i debatten beskrivs det att det springs mellan avdelningar och mellan sjuka utan skyddsutrustning. Det är många som inte känner igen det.

Anna König Jerlmyr säger att det är ”nästan oundvikligt” att smittan kommer in på äldreboenden när det finns en allmän smittspridning i samhället.

– Sedan om det handlar om personal som har åkt kollektivtrafik eller varit i mataffären och blivit smittade, det

vet vi inte. När smittar man? Är det innan symtom? Det saknar vi fortfarande fullständiga svar på. Med detta sagt är det ju människor bakom alla siffror. Givetvis är det jobbigt för anhöriga och medarbetare. Men det har förekommit protester mot Stockholms strategier. I början av april lade skyddsombuden på äldreboendet Serafen ett så kallat skyddsstopp. De krävde att personalen skulle ha tillgång till både munskydd och visir. Arbetsmiljöverket instämde, men Stockholms stad överklagade

beslutet och fick rätt i nästa instans.

Varför inte bara ta det säkra före det osäkra och se till att personalen har den utrustning de begär?

– Det blev en olycklig bild av Serafen. Det blev som om vi skulle ta strid mot möjligheten att ha skyddsutrustning. Inget kunde vara mer fel. Men skulle vi överanvända munskydd så skulle det bli brist på munskydd när man verkligen skulle behöva dem, säger Anna König Jerlmyr. Hon hävdar att myndigheterna har kommit med motstridiga

budskap om behoven och nyttan med munskydden.

– Arbetsmiljöverket går utöver sina egna föreskrifter i just det här fallet och kräver både munskydd och visir. Vad är det som gäller? Vi behöver klarhet i det.

De som säger att pengarna får styra, vill du svara dem?

– Att man politiserar och driver sin egen agenda i detta. Vi vill vår personals bästa. Men precis som i vanliga fall inom äldreomsorgen ska vi använda utrustningen vid rätt tillfälle.

○ ○ ○

Bristen på skyddsutrustning – visir, förkläden, handskar och framför allt munskydd – blir ett huvudtema när experterna ska analysera smittspridningen på svenska äldreboenden.

– Vi vet ju vikten av att kunna skydda sig just i den här virusspridningen med droppsmitta. Samma sak med att basal handhygien fungerar, säger Anna König Jerlmyr. Så vems var ansvaret för att skyddet brast? Det är en fråga som kan besvaras på flera sätt. Ett svar handlar om lagren.

– Det är klart att Sverige skulle haft beredskapslager. Sedan vilken nivå som de ska ligga på, det får vi återkomma om. Men vi kommer kanske att landa i en slutsats att vi behöver mer inhemsk produktion av skyddsmaterial, säger Anna König Jerlmyr.

En del har pekat på Alliansens utförsäljning av apoteken, alltså beslut som du var med och fattade i riksdagen?

– Då vill man ju spela in sin egen politiska agenda. Det är uppenbart för alla att det här blev en pandemi som ledde till brist på

skyddsmaterial. Inte bara i Sverige och i Europa utan i hela världen.

Stockholms stad försökte få hjälp från Socialstyrelsen, som fick det nationella inköpsansvaret för skyddsmaterial. Men Anna König Jerlmyr upplevde att sjukvården gick före.

– Självklart hade Stockholmsregionen ett ansträngt läge. Men det var inte så att samtliga Sveriges regioner hade samma typ av behov. När Stockholms kommun som största kommun blev så drabbad så hade

vi behövt gå före en hel del regioner.

Kommunen började köpa in skyddsutrustning på egen hand. Tillsammans med Uppsala, Göteborg och Malmö gick Stockholm också i borgen för en halv miljard i materialinköp till alla landets kommuner.

– Andra kommuner kommer att behöva material under lång tid framöver, säger Anna König Jerlmyr.

Hon tycker att det har varit svårt att nå fram till Socialstyrelsen och Folkhälsomyndigheten i den akuta krisen.

– Vi har flera gånger skrivit brev utan att få den respons vi hade hoppats på. Vi har fått ta del av presskonferenser där de oroar sig över äldreomsorgen, i stället för att samarbeta med kommunerna.

Hur ser du på risken att vi får ett "blamegame" där alla står och pekar finger på varandra?

– Den tror jag är ganska hög. Vi börjar se det redan nu. Men vi kan inte ägna tid nu åt att peka finger och skylla ifrån oss. Vi måste säkerställa att vi har en samstämmig bild av vad vi kan göra bättre till nästa gång.

Vad kunde du ha gjort bättre?

– För att det här ska bli ännu bättre behöver vi få in material till personalen tidigt, vi måste få in testning i ett tidigare skede. Vi tyckte att vi var tidiga med besöksstopp på äldreboenden. Men vi kanske kunde ha varit ännu tidigare, kanske redan vid det första bekräftat smittade fallet.

○ ○ ○

På en pressträff i Stadshuset konstaterar Anna König Jerlmyr att Folkhälsomyndighetens otydlighet om munskydden skapar oro bland medarbetare,

äldre och anhöriga. Efteråt lutar hon sig mot trappan i Blå hallen och utvärderar.

– Jag vet inte om jag var slagkraftig nog, säger hon. Coronapandemin har blivit storstadspolitikernas stora test. Världen över har lokala ledare klivit fram.

Jämfört med till exempel New York-guvernören Andrew Cuomos dagliga pressträffar får Stockholmledningens mediestrategi beskrivas som lågmäld. Men Anna König Jerlmyr har aldrig varit med om något liknande, med intervju-

förfrågningar från många internationella medier.

– Intresset har varit enormt, säger hon.

Hon säger att hon har försökt att prioritera svenska journalister. Hon vill inte gömma sig bakom tjänstemännen med svåra besked. – Jag har i praktiken tackat ja till nästan allt som jag har kunnat hinna med.

Nu har hon alltid hört till scenpersonligheterna i politiken. Hon kom in i riksdagen i samband med med Nya moderaternas framgångar 2006 – en frejdig tjej med utspel om alltifrån alfa-

hannarna i näringslivet till våldtäktslarm på krogtoaletter.

Efter valet 2010 fick hon erbjudande om att bli socialborgarråd i Stockholms stad.

– Alla politiker borde ägna sig åt social politik någon gång. Det finns inget svårare, säger hon. I oktober 2014 blev hon ledare för Moderaterna i opposition. En och annan trodde att hennes dagar som toppolitiker i Stockholm var räknade, efter tillbakagången i valet 2018. Men allianspartierna gjorde upp med Miljöpartiet om att bilda en ny grönblå majoritet.

– Jag är väldigt glad för vårt samarbete. Vi är fem partier som någonstans delar en vision om vilken stad Stockholm ska vara. En modern, hållbar och växande storstad, säger hon.

Anhängarna brukar lyfta fram finansborgarrådets starka engagemang. Kritikerna tycker att hon har satt makt framför idéer. Kritik mot ledarskapet förekommer. För lite pondus, säger en. Hård internt, säger en annan.

Enligt en artikel i Dagens industri har det varit turbulent i staben.

– Jag delar inte den bilden. Vi har haft medarbetare som rekryterats till högre positioner, det är inte konstigt, säger hon.

○ ○ ○

Reagerade Stockholm snabbt eller sent? Det kan diskuteras.

Några hållpunkter sticker ut, när Socialdemokraterna i Stadshuset granskar hanteringen.

Ett är beskedet den 4 mars att beredskapen var god. Ett annat är beslutet att stoppa besök på äldreboenden i mitten av mars, som togs efter diskussioner om juridiken. Ett tredje är beslutet i

mitten av april om att inrätta evakueringsboenden i Järvaområdet. Ett fjärde är det besked som kom den 24 april om så kallad kohortvård, särskilda team som arbetar endast med smittade. Då beslöt krisledningsnämnden att erbjuda förstärkningsteam i hemtjänsten och särskilda korttidsboenden för personer med covid-19.

– Ibland måste man våga fatta beslut. Men här rullade dagarna på. Vi var väldigt tydliga med att vi ville ha kohortvård i hemtjänsten. Det krävdes enorm påtryckning, säger

oppositionsborgarrådet Karin Wanngård (S).

Anna König Jerlmyr hävdar att rutinerna för kohortvård var på plats före det formella beslutet: Riktlinjer för coronasmitta kom den 10 mars, och särskilda korttidsplatser för smittade demenssjuka inrättades den 13 april.

– Vi lyssnade på våra chefer. De är vana att isolera smittade och jobba med olika team med särskild skyddsutrustning som inte träffar andra. Så det var något vi förstärkte. Vi valde att vara proaktiva i hemtjänsten trots att

vi inte såg en utvecklad smittspridning, säger hon. Kanske kommer den stora debatten om äldreomsorgen i Stockholms stad främst att handla om de långsiktiga villkoren för personalen.

Vad betydde det att Stockholms stad har många timanställda som kommer och går? Mycket, hävdar Socialdemokraterna, som kritiserar att den grönbå majoriteten har tonat ned skrivningar om heltid som norm och fasta anställningar i upphandlingskrav till de privata bolagen.

– Det är klart att vi ska ha trygga anställningar, säger Karin Wanngård.

Anna König Jerlmyr säger att Stockholm arbetar hårt för att locka fler till äldreomsorgen, men att kommunen behöver timanställningar för att kunna kalla in vikarier.

– Den flexibiliteten måste finnas. Och särskilt i ett läge när 50 procent är frånvarande på grund av sjukdom eller är hemma med barn med symtom.

○ ○ ○

På Långbro värdshus serverar krögaren Fredrik Eriksson cheddarost på grovt bröd och yoghurt med jordgubbssylt. Blåskimrande handsprit i en särskild kolv. På arbetsfrukosten med Anna König Jerlmyr berättar han hur han med korttidspermitteringar och uppfinningsrikedom har klarat att hålla restaurangen vid liv.

– Den lokala, lojala publiken har varit fantastisk, säger han. Men frågetecknen om framtiden är stora.

Anna König Jerlmyr tror att coronakrisen blir större och

bredare än både it-kraschen efter millennieskiftet och finanskrisen 2008–2009. Med minskade intäkter och ökade kostnader i Stockholms stad.

– Det blir otroligt tuffa tider. Svårare än vad de flesta kan förutse. Det är ett helt annat ledarskap som kommer att behövas nu, säger hon.

Det är ombytta roller i svensk politik, som länge präglats av debatten om hur små orter på landsbygden halkat efter i utvecklingen.

Kan man säga att det är tvärtom nu – att det faktiskt är synd om just Stockholm?

– Ja, jag tycker att Stockholm har blivit hårdast drabbat, både när det gäller smittutveckling men också när det gäller ekonomi. När besöksnäringen drabbas så hårt, när var åttonde stockholmare är varslad eller permitterad, då är det bekymmersamt.

Hon vill se en nationell debatt om storstadens villkor, och alltifrån reformer av bostadspolitiken till satsningar på Arlanda flygplats, bättre tågförbindelser Oslo–Stockholm

och stöd till tunnelbaneutbyggnaden i Stockholm.

– Vi har haft mycket fokus på glesbygdspolitik, och på hur hela Sverige ska leva. Det behövs en tydligare storstadspolitik, säger hon.

Hon riktar liknande krav mot makthavarna i Bryssel. I början av april vädjade hon och hennes kollegor i Eurocities till EU om solidaritet i krisen. Inom kort ska hon ha överläggningar med flera representanter för kommissionen.

– EU måste involvera städerna i alla reformer, säger hon.

Tillvaron i städerna sätts under hård press av pandemin. Men Anna König Jerlmyr tror inte att covid-19 kommer att avskräcka människor från att vilja leva tillsammans.

– 1800-talet tillhörde de stora imperierna och 1900-talet tillhörde nationalstaterna men 2000-talet tillhör städerna, säger hon.

– Vi ser att vi är mer snabbbrörliga än den nationella nivån. Vi står närmare medborgarna, mer handlingskraftiga. Städer är ofta väldigt modiga i att ta beslut och gå före.

○ ○ ○

Ena stunden talar Anna König Jerlmyr klarspråk om dystra prognoser. I andra försöker hon inge hopp.

– Jag tror att Stockholm kommer att komma tillbaka, om än i en mer digital och högteknologisk form, säger hon.

Stadens högst uppsatta politiker vet vad det innebär att leva med stor osäkerhet.

Det lärde hon sig för elva år sedan, när hon var gravid i nionde månaden med sitt första barn.

– Två veckor innan jag skulle föda visade det sig att han hade en cysta i hjärnan. Vi gjorde många operationer, och vi låg lång tid på sjukhus med honom. Vi visste inte alltid om han skulle överleva, säger hon.

När familjen till sist kunde lämna sjukhuset samlades sjuksköterskorna och berömde Anna König Jerlmyr och hennes make för hur de hade klarat alla provningar.

– Det blev jag väldigt rörd över. Men jag känner också, efter det, att jag klarar av kriser. Jag vet hur det är att befinna mig i en

situation som är väldigt svår, när man inte är säker på utgången.

Jag är enormt stark, om jag ändå får säga det.

I pandemin känner hon igen den tärande ovissheten.

– Men det kan gå bra. I dag har jag en fantastisk son, som har svårigheter, men som ändå klarade sig bättre än vad vi trodde, mot alla odds.

○ ○ ○

Det är detta som får bli Anna König Jerlmyrs hopp i virusets tid: Att hon ser kraften i staden.

– Det är så många som har ställt om på ett helt beundransvärt sätt. Givetvis de som jobbar med äldre, covidsjuka och anhöriga. Men också vår evenemangsavdelning som har jobbat dygnet runt med logistik om material.

Sömmerskorna på Kulturhuset Stadsteatern som satt i påsk och sydde upp skyddsförkläden. Den sammanhållningen.

Stockholmsandan. Det ska vi ha med oss i framtiden.

Vad ska du göra för att tacka alla?

– Jag har funderat mycket på det. När det är över, då ska vi samla

alla, och visa hur tacksamma vi är för allt man har bidragit med. Jag tänker att det kommer att bli storslaget.

Karin Eriksson

Fakta. Anna König Jerlmyr

Född: 1 maj 1978. Uppvuxen i Uppsala.

Familj: Maken Philip Jerlmyr och tre söner.

Bor: Bostadsrätt i Vasastan.

Bakgrund:

Kommunikationskonsult. General för Mufs kampanj för euron 2003.

Riksdagsledamot 2006–2010.

Socialborgarråd 2010–2014.
Oppositionsborgarråd 2014–2018.
Gör: Finansborgarråd och ledare
för det grönblå styret.
Styrelseordförande för
Stockholmsmässan och
Stockholm Business Region.
Ordförande för Eurocities som är
ett nätverk av större städer i
Europa. Ledamot i styrgruppen för
klimatnätverket C40.

Fakta. Coronaviruset

31 december.
Världshälsoorganisationen (WHO)
informerar av Kina om ett okänt
virus i storstaden Wuhan.

31 januari. Sveriges första fall av
covid-19 konstateras i Jönköping.
Patienten har besökt Wuhan.
1 februari. Svenska regeringen
klassar det nya coronaviruset som
en samhällsfarlig sjukdom.
10 mars. Folkhälsomyndigheten
rapporterar att det finns tecken på
samhällsspridning i
Stockholmsregionen och Västra
Götalandsregionen.
11 mars. Första svenska
dödsfallet i covid-19. Regeringen
förbjuder större sammankomster.
12 mars. Kommunerna får rätt att
stänga grundskolor.

17 mars. Gymnasieskolorna stängs.

18 mars. Stockholms krisledningsnämnd samlas. Besöksstopp på äldreboenden införs.

30 mars. Regeringen inför nationellt besöksstopp på äldreboenden.

13 april. Stockholm inrättar särskilt korttidsboende för demenssjuka.

22 april. Statistik visar att tre fjärdedelar av alla äldreboenden i Stockholms stad har drabbats av covid-19.

”Jag har alltid älskat att få hjälpa och ta hand om människor”

SÖNDAG 24 MAJ 2020

**Maryanne Cali Mahmoud står långt ifrån arbetsmarknaden och har under coronakrisen haft svårt att få jobb. Men sedan några veckor tillbaka har plastfabriken Stegoplast ställt om sin verksamhet till att producera skyddsmateriel till vården och kunnat erbjuda jobb till ekonomiskt utsatta.
– Vi skrattar här hela dagarna samtidigt som vi gör en**

**samhällelig insats, säger
Maryanne.**

Tidigt på morgonen hoppar Maryanne Cali Mahmoud på bussen i Nyköping. Sedan tre veckor tillbaka har hon tagit sig till sin nya arbetsplats Stegoplast där hon tillverkar skyddskläder till vårdpersonal under coronakrisen.

Maryanne Cali Mahmoud berättar att hon har haft svårt för att hitta en arbetsplats sedan hon kom till Sverige från hemlandet Somalia. Även om hon är utbildad sjuksköterska har språket varit ett hinder.

Med ett års studier kvar på SFI, svenska för invandrare, ser hon äntligen att hennes mål kan bli uppfyllt.

– Jag har alltid älskat att få hjälpa och ta hand om människor. Jag har jobbat som sjuksköterska både i Somalia och i Italien, men det tar tid att lära sig ett nytt språk så det har dröjt innan jag kunnat jobba i vården även i Sverige, säger hon.

Sedan ett år tillbaka har hon haft möjlighet att hoppa in i äldre vården parallellt med sina studier genom arbetsmarknadsenheten.

Men Maryanne förklarar att hon möttes av rasism och hade heller inte möjlighet att behålla sin tjänst under coronakrisen.

– Jag grät ofta när jag kom hem, men jag behöver ett jobb för att kunna leva och för att min familj ska ha det bra. Så när jag fick erbjudandet om att jobba på Stegoplast och även bidra i coronatider blev jag så glad, säger hon.

Karin Hertz är handledare på Nyköpings arbetsmarknadsenhet och har hjälpt Maryanne Cali Mahmoud, och hennes två vänner Hiba Hussein Hassen och Anab

Maalin Dahir med att hitta jobb och att arbetsträna.

– Våra tre tjejer är jätteduktiga, men det blev svårt för dem liksom för alla andra nu i coronatider. Vi på arbetsmarknadsenheten blev tillfrågade att göra visir, och då hade jag Maryanne, Hiba och Annab hos mig som kunde hjälpa till, vi producerade ungefär 500 visir som ligger på ett extralager, säger hon.

Snart därefter fick de frågan av plastföretaget Stegoplast, som vanligtvis bygger lock för lastpallar till olika företag, om de

tre kvinnorna även kunde hoppa in och arbeta för dem.

Företaget behövde permittera sin personal till 60 procent när ekonomin bromsades in i mars.

Men under samma vecka som permitteringarna infördes fick de in en beställning på skyddsvisir från kommunen.

Sedan dess har de tillverkat över 1 000 visir om dagen åt vården.

– Det innebär att vi snabbt kunde komma tillbaka igen. Veckan efter kunde vi öka på igen och körde på 100 procent tillverkning av visir och skyddsförkläden. Det ledde till att vi även fick ta in

extrapersonal för att kunna komma upp i ett tillräckligt tempo, säger Henrik Enoksson, vd för Stegoplast.

I dagsläget ligger företagets produktion uppe i nästan det dubbla mot vad den vanligtvis gör.

För att hinna med har Henrik Enoksson anställt nya timanställda och personer från arbetsmarknadsenheten.

– Det är spännande att kunna göra nytta på flera sätt. Det är kul att kunna ta in Maryanne, Hiba och Anab dels för att det är en väldigt mansdominerad bransch i vanliga fall. Sen är det fint att vi

har anställda som kommer från flera delar av världen, och att vi alla förstår varandra ändå, säger han.

Henrik Enoksson förväntar sig att kunna ha kvar de nyanställda så länge som möjligt, men berättar att de beror på hur länge kommunerna är i behov av deras tillverkning av skyddsmateriel. Inne i industrihallen arbetar de tre kvinnorna med hörselkåporna på. För tillfället viker de skyddsförkläden som sedan packas ner i stora kartonger. Även om arbetet kan vara aningen monotont så berättar Maryanne

Cali Mahmoud att det är den bästa arbetsplatsen hon har haft sedan hon kom till Sverige.

– Här är cheferna jättebra och vänliga. Det är också jättekul att vi tre får arbeta tillsammans, för vi är bra vänner sedan tidigare och även grannar, säger hon och skrattar.

Maryanne Cali Mahmoud ser sitt uppdrag som samhällsviktigt men längtar till den dagen hon kan få möta patienter igen.

– Jag har alltid älskat mitt jobb som sjuksköterska, och min 19-åriga son ska även studera till läkare. Men nu arbetar vi på här

för att hjälpa vårdpersonalen i sitt viktiga arbete, säger hon.

Johanna Sundbeck

johanna.sundbeck@dn.se

Allt fler patienter har fått hembesök under pandemin

SÖNDAG 24 MAJ 2020

Från 200 besök i mars förra året till 400 under samma månad i år. Coronapandemin har fått

Sahlgrenska

universitetssjukhuset i

Göteborg att utöka antalet hembesök hos patienter.

– Suveränt, säger 72-åriga Birgitta Kürzman.

Birgitta och Per-Åke Kürzman var vana vid hembesök av Sahlgrenska

universitetssjukhusets mobila team redan innan coronakrisen. I mars besökte Göteborgs-Posten paret i samband med ett vårdtillfälle hemma i villan i Partille. Nu träffar paret Kürzman inte ens barnbarnen längre.

– Vi är över 70 så vi är jätteförsiktiga med allt, säger Birgitta Kürzman till DN. Maken Per-Åke lider av hjärtsvikt och av diabetes. Kroppen samlar på sig vätska, och vid vårdbesöken får han sprutor med vätskedrivande läkemedel.

Birgitta Kürzman är tacksam för att slippa åka till sjukhuset vid

varje behandling och positiv till att antalet hembesök ökat under coronapandemin.

– Det är helt suveränt. Jag tycker att det är konstigt att fler sjukhus inte gör detta.

Under coronakrisen har färre patienter än vanligt sökt vård på Sahlgrenska universitetssjukhuset. I april riktade chefläkare Per-Olof Hansson en uppmaning till allmänheten om att söka vård om de behöver det.

– Det är väldigt viktigt att våra medborgare söker vård vid symptom på akuta tillstånd som till

exempel stroke och hjärtinfarkt där varje minut är viktig. Vi har full beredskap för att ta hand om dessa och andra patienter, sa chefläkaren då till DN.

Birgitta Kürzman säger att hon är beredd att åka in till sjukhuset om hon eller maken skulle behöva det. Sedan coronapandemin bröt ut har Per-Åke Kürzman varit där vid två tillfällen. Birgitta Kürzman säger att hon är medveten om att även hembesöken innebär en smittrisk, men att personalen är noga med sina hygienrutiner. Sedan coronautbrottet har

vårdpersonalen extra skyddsutrustning.

– De har visir och handskar, och de är väldigt noggranna.

Sahlgrenska universitetssjukhusets mobila team har funnits i tre år. Enhetens personal besöker patienter i hemmet, efter att vårdcentral, sjukhus eller ambulanspersonal bedömt att det är lämpligt. Målet är att minska trycket på akutmottagningen och de risker som det innebär för en patient att läggas in.

När coronapandemin bröt ut utökades personalstyrkan och de

tre teamen blev fyra. Shirin Pazireh som är sektionsläkare och arbetar i Östra sjukhusets mobila team säger att de allra flesta akuta besök som gjorts under pandemin varit hos patienter med misstänkt covid-19.

– Akutbesöken ökade ännu mer under april, de var ungefär dubbelt så många som i mars. Men nu ser vi att antalet misstänkta coronafall börjar gå ner, säger hon.

Före coronakrisen var det främst patienter med hjärtsvikt, kol och olika typer av infektioner som fick hembesök. Under pandemin har

teamen även träffat patienter med symtom som trötthet, diarré och uttorkning. Även vissa cancerpatienter har fått hembesök.

Shirin Pazireh säger att besöken uppskattas, framför allt av sköra och äldre patienter. Hemsjukvård kan verka resurskrävande, men i slutänden vinner man mycket på att slippa lägga in patienter, enligt läkaren.

– Jag tänker i första hand på patienterna, äldre som har mer trygghet i hemmiljön, säger hon. Även Maria Taranger, verksamhetschef för medicin, geriatrik och akutmottagning på

Östra sjukhuset, säger att det är svårt att säga hur mycket de mobila teamen kostar.

– Ett hembesök kanske kostar oss 2 000–3 000 kronor. Men ett vårddygn på vår verksamhet kostar 7 000 kr och en person ur gruppen ”sköra äldre” ligger ofta inne i snitt åtta dagar. Så om vi med våra hembesök kan förhindra inläggningar är det mycket billigare för samhället utöver den trygghet det ger den äldre och minskade risker att bli sjuk av sjukhusvården, säger hon.

Lovisa Herold

lovisa.herold@dn.se

Grisbröder sätts in i kampen mot invasiva arten parkslide

SÖNDAG 24 MAJ 2020

Den invasiva växten parkslide som sprider sig på flera håll i södra och västra Sverige och hotar all annan växtlighet har visat sig svår att bekämpa. Nu testar Härryda kommun ett nytt vapen – två småländska unggrisar.

De har stora öron, men inga namn än. På en gård i Småland laddar två grisbröder av arten

linderössvin för sommarens stora uppdrag i Härryda. De två unggaltarna ska attackera växten som ingen annan verkar kunna rå på – parkslide.

– Det är faktiskt ingen större gambling, säger Niklas Wennberg från Stadsjord, som ska leverera grisarna.

– Egentligen finns det *inga* växter eller örter som pallar att vara nära grisar för de är så brutala, säger han.

Länsstyrelsen i Västra Götaland bestämde nyligen att Härryda får 200 000 kronor för att testa grisar i kampen mot parkslide. För

kommunens projektledare Teresia Engbom känns det spännande.

Hon vet att experterna hittills stått ganska maktlösa mot den här invasiva arten.

– Just nu är rekommendationen att inte röra den alls. Alla försök att ta bort den brukar sluta med att man bara gör saken värre, säger hon.

DN har tidigare skrivit om växten, som ursprungligen importerades till Sverige för att pryda trädgårdar, men som runt förra sekelskiftet spred sig i det vilda. Parkslide kan växa sig flera meter

hög och dödar allt annat i sin närhet.

Den sprider sig inte med frö, utan skickar utlöpare under jorden, som sedan bildar nya stammar ovan mark. Den som försöker gräva bort parkslide riskerar i stället att sprida den, eftersom nya bestånd kan växa upp där grävmassorna dumpas.

Områdena som nu kan bli aktuella för grismetoden är en plats i Landvetter, en i Hindås och en vid sjön Massetjärn i Mölnlycke.

Niklas Wennberg från Stadsjord ska inspektera de olika förslagen på tisdag.

– Vi har haft detta på bevakning, och hoppats att någon kommun skulle vilja testa grisar mot parkslide. Det är jätteroligt att våra storörade småpojkar kan få sättas in i kampen.

Under sommaren anländer de två grisarna. Senast Hälaryda kommun hade grisar i tjänst var det för att böka fram förutsättningar för en ädelträskog i en risig barrbacke.

Kristina Hedberg

kristina.hedberg@dn.se

Så kan åtgärderna mot pandemin utvärderas av vetenskapen

SÖNDAG 24 MAJ 2020

Metoder från medicin och fattigdomsforskning kan användas för att vetenskapligt utvärdera vilka åtgärder som har varit mest effektiva för att hejda spridningen av covid-19. Men det krävs planering, samordning och systematik, skriver forskare.

Nu börjar en del av världens länder att lätta på restriktionerna som infördes för att bromsa

pandemin. Skolor och gränser öppnas, och människor tillåts gå ut mer. Men vad som faktiskt har fungerat vet vi inte mycket om.

– Åtgärder som nedstängning av samhällen, skolstängningar, munskydd och så vidare har diskuterats väldigt mycket. Men det vore bra med mer vetenskapliga belägg för hur bra de verkligen fungerar, säger Johannes Haushofer, forskare i ekonomi och psykologi vid Princeton university.

Eftersom det varken finns vaccin eller någon effektiv medicin mot covid-19 måste vi än så länge

förlita oss på andra metoder för att begränsa smittspridningen: att tvätta händerna, att hosta och nysa i armvecket, att låta bli att röra vid ansiktet och att hålla fysiskt avstånd till andra.

Världens beslutsfattare har försökt upprätthålla det sista – att hålla människor på distans från varandra – med metoder som kan låta vettiga i teorin, och förlitat sig på matematiska modeller som visar att de fungerar. Men eftersom åtgärder och restriktioner har införts i olika kombinationer på olika platser är

det mycket svårt att avgöra hur stor effekt de verkligen har haft.

– Det görs många observationsstudier nu för att undersöka vad som har fungerat. Men det vore bra att även ha experimentella belägg. Med observationer finns det gamla vanliga problemet med svårigheten att skilja på vad som är orsakssamband och vad som är korrelation, säger Johannes Haushofer.

I veckans nummer av tidskriften Science skriver han och hans kollega Jessica Metcalf om hur

åtgärderna skulle kunna jämföras experimentellt.

– Vi är förvånade över att det här inte diskuteras mer. Inom medicinsk forskning gör man ju så, till exempel när man testar vaccin, så utvärderas de med kliniska studier. Varför hanterar vi inte sociala åtgärder på samma sätt?

Principen är densamma som för kliniska tester inom medicinen, där en grupp patienter får behandlingen medan en kontrollgrupp inte får den.

– Då jämför man utfallet mellan grupperna. Det går att göra på

samma sätt här. Vi skulle till exempel kunna uppmana vissa grupper att bära munskydd men inte andra. För andra åtgärder kan det behöva göras i större skala, kanske på regionnivå. Man kan hålla stränderna stängda i vissa områden, och öppna dem på andra ställen för att få en uppfattning om hur väl det fungerar med stängda stränder, säger Johannes Haushofer. Det viktiga är att det sker med systematik, så att resultaten går att utvärdera.

– Naturligtvis är det politiker som avgör om och när skolor ska

öppnas igen. Men vi tycker att vi borde göra det systematiskt, så att vi kan lära oss något under processen.

Ett sätt är att avbryta en åtgärd vid olika tidpunkter på olika ställen.

– Det är inte tydligt när det är rätt tid att öppna eller stänga något. Det finns inget magiskt med att just den 15 juni är rätt dag att öppna gränserna för resor i Europa. Vi menar att man kan komma långt bara genom att förskjuta tajmningen lite. Till exempel skulle vi kunna öppna på några platser lite tidigare, och på

andra två veckor senare, och på så sätt lära oss en hel del om hur bra nedstängningar fungerar, säger Johannes Haushofer.

Metoderna liknar dem som förra årets ekonomipristagare Abhijit Banerjee, Esther Duflo och Michael Kremer använder för att studera sätt att minska den globala fattigdomen, till exempel hur andelen vaccinerade kan öka på den indiska landsbygden, eller hur resultaten kan förbättras i kenyanska byskolor.

– Esther Duflo och Abhijit Banerjee var mina handledare. Så det är inte en tillfällighet att jag

förespråkar det här, säger Johannes Haushofer.

Studierna måste göras på ett etiskt försvarbart sätt.

– Oron är förstås att om man släpper på restriktionerna så börjar människor bli smittade och dör. Det finns så stora osäkerheter om vad som är rätt att göra. Och det här kommer ju ändå att ske. Politikerna kommer att lätta på restriktionerna.

De etiska frågorna går att hantera, och är inte unika för denna typ av studier.

– Vi vet inte mycket om hur bra det är att stänga skolor eller att

bära munskydd. I vanliga fall är resultat från kliniska studier det kriterium vi har för att en åtgärd ska bli accepterad.

Skolstängningar och andra nedstängningar kan vara bra, men de har allvarliga bieffekter, som att ekonomin stängs ner, och att barnen inte får lära sig lika mycket. Så vi måste förstå både hur bra det fungerar och hur mycket det kostar, säger Johannes Haushofer.

Han jämför det med biverkningar vid medicinska behandlingar.

– Vaccin mot ebola eller covid-19 är bra exempel. Man hoppas att

de kommer att fungera, men är orolig för biverkningar. Det är mycket som står på spel, och det vore förstås oansvarigt att inte göra kliniska försök av vaccin. Jag hoppas att folk ska förstå att lika mycket står på spel med stängda skolor och samhällen, och att det vore lika oansvarigt att låta bli att göra försök där. Men människor är inte vana vid att tänka på det sättet. Det kan vara politiskt kontroversiellt. Fast det borde det inte vara, tycker jag.

Ett annat dilemma är att vi påverkas även av det som sker i andra samhällen. Om stränderna

är stängda hos mig men öppna i grannkommunen kan jag ju bestämma mig för att åka dit och bada i stället.

– Det kan vara ett allvarligt problem. Vi kallar det för spillover-effekter – att det som händer i ett område påverkar människor i andra områden. Att ge en behandling till vissa områden men inte till andra kan vara som att ha en kissfri avdelning i en pool, säger Johannes Haushofer.

Men det finns vetenskapliga verktyg att hantera även sådant.

– Mina kollegor och jag har till exempel gjort en studie i Kenya, där vi slumpvis valde ut grupper av byar som fick kontantbidrag. På vissa ställen gick pengarna till två tredjedelar av byarna och på andra platser till en tredjedel av byarna. Sedan kunde vi jämföra effekten i byarna som inte hade fått ta emot något, om en större eller mindre andel av byarna runt omkring hade fått pengarna. Sådana upplägg kan fungera även i den här frågan. Studierna är bara möjliga att genomföra efter godkännande av oberoende etikprövningar, och det

behövs även etiska diskussioner i samhället och mellan politiker och forskare.

– Det är helt avgörande, både för den vetenskapliga integriteten och för allmän acceptans.

Allmänheten måste vara med på det om det ska lyckas. Så etiken måste tas på mycket stort allvar, säger Johannes Haushofer.

Maria Gunther

maria.gunther@dn.se

Ålgräset tar också upp våldigt mycket närlingsämnen och kol.

SÖNDAG 24 MAJ 2020

Beatrice Alenius, marinbiolog på
Länsstyrelsen Västra Götaland, till
Ekot, om att 8 000 kvadratmeter
ålgräs ska planteras på havsbotten
i Kosterhavets nationalpark,
rapporterar Sveriges Radio Ekot.

TT

Svan skadad – skjuten med pil

SÖNDAG 24 MAJ 2020

Polisen söker tips om en skadad
svan, efter att man fått larm om
att en svan hade blivit skjuten
med pil i centrala Hudiksvall.
– Det är någon form av pilbåge
eller armborst som har skadat
svanen, säger Tobias Ahlén,
presstalesperson på polisen i
region Mitt.

TT

Man anhållen för mordförsök

SÖNDAG 24 MAJ 2020

En man har anhållits skäligen misstänkt för försök till mord efter att en man skadats allvarligt med ett stickvapen i Hässelby, i nordvästra Stockholm. Händelsen inträffade på t-banestationen Hässelby gård strax efter midnatt natten till lördag, den misstänkte greps en bit från platsen.

TT

Liknande dödstal för äldre varje år

SÖNDAG 24 MAJ 2020

Antalet döda i covid-19 på äldreboenden har upprört både politiker och experter och tagits som en intäkt för att Sverige misslyckats med att skydda de äldsta och sköra. Men enligt Thomas Lindén på Socialstyrelsen är dödstalen på särskilda boenden inte uppseendeväckande mycket högre än under en vanlig influensasäsong.

– Om vi nu säger att vi inte lyckats skydda våra äldre på äldreboenden då är det snarlikt varje år i så fall, säger Thomas Lindén som är chef för avdelningen för kunskapsstyrning för hälso- och sjukvården på Socialstyrelsen.

På särskilda boenden har det i år dött lite över 11 000 personer under perioden januari till april. Under samma period 2019 var det knappt 10 000 personer som dog, enligt Thomas Lindén.

TT

Misstänkt bomb – bostäder utrymda

SÖNDAG 24 MAJ 2020

Över 150 personer evakuerades under natten mot lördag från ett bostadsområde i Alby i Botkyrka kommun sedan en misstänkt sprängladdning påträffats vid en p-plats.

Larmet kom från en privatperson strax efter klockan ett natten mot lördagen. Området som utrymdes sträckte sig ett hundratal meter. En lokal där de boende kunde tillbringa natten öppnades också.

Strax innan den misstänkta sprängladdningen hittades inträffade en kraftig explosion utanför en bilfirma i Haninge. En fasad och flera bilar skadades.

DN

Stor polisinsats – bilträff spårade ur

SÖNDAG 24 MAJ 2020

En bilträff i Ludvika på fredagskvällen spårade ur och polisen fick sätta in en stor insats för att hantera situationen.

Hundratals fordon samlades och vad polisen beskriver som ”enormt mycket människor”.

Enligt polisen drev deltagarna runt i de centrala delarna av tätorten.

– Hela händelsen kan betecknas som beklämmande. Jag vet inte

riktigt vad jag ska säga ... det var väldigt mycket fylla, högljuddhet, våld, nedskräpning och brott mot alkohollagen, säger Lars Hedelin, presstalesperson för polisen i region Bergslagen.

DN

Regeringen kände inte till utsläpp

SÖNDAG 24 MAJ 2020

Stora mängder orenat avloppsvatten från Danmark ska släppas ut i Öresund under fem dagar med start på söndagen. Varken Sveriges regering eller svenska myndigheter har underrättats om utsläppet. Både Köpenhamns stad och danska Gentofte kommun har gett tillstånd för två avloppsföretag att släppa ut kloakvattnet.

Utsläppet omfattar 290 000 kubikmeter orenat avloppsvatten från bland annat Köpenhamn och sker fyra kilometer från kustlinjen vid Skovshoved, nära nöjesparken Bakken, på den danska sidan. Orsaken är ett förarbete till en utbyggnad av bostäder i Nordhavn i Köpenhamn, som gör det ordinarie avfallsröret otillgängligt under en begränsad tid. På lördagskvällen uppmanade Danmarks miljöminister Lena Wemlin (S) kommunerna att stoppa de planerade utsläppen och undersöka om det finns andra

möjliga alternativ, rapporterar nyhetsbyrån Ritzau.

TT

Nära 4 000 personer döda i covid-19 i Sverige

SÖNDAG 24 MAJ 2020

Totalt har nu 3992 personer med bekräftad covid-19 avlidit i Sverige, visar Folkhälsomyndighetens senaste statistik. Det innebär att ytterligare 67 dödsfall i sjukdomen har registrerats det senaste dygnet. Den region där flest personer har avlidit är Stockholm, därefter Västra

Götaland, Östergötland och Uppsala.
TT

MSB betalar miljoner för stoppad "corona-app"

SÖNDAG 24 MAJ 2020

Den stoppade satsningen på ett digitalt smittspårningsverktyg som upphandlats av MSB har hittills kostat över 6,4 miljoner kronor. Det rapporterar tidningen Arbetaren, som granskat fakturor från ett hälsoteknikföretag till myndigheten. Utvecklingen av tjänsten stoppades av Folkhälsomyndigheten i april.

– Riskerna var betydligt större än vinsterna, sade statsepidemiolog Anders Tegnell då.

TT

”Läget på arbetsmarknaden styr priserna på bostäder”

SÖNDAG 24 MAJ 2020

Under april rasade bostadspriserna i Sverige – det visar flera olika mätningar och analyser.

DN:s Dan Lucas svarar på läsarnas frågor om vad som är att vänta på bostadsmarknaden i spåren av coronakrisen.

Hur kommer bostadsmarknaden påverkas nu och framöver i förhållande till covid-19?

- Det är de ekonomiska följderna av olika åtgärder för att bekämpa smittspridningen som påverkar, inte själva smittan.
- Prisutvecklingen framöver beror därför till stor del på vad som händer på arbetsmarknaden. Skulle vi få en betydligt högre arbetslöshet som biter sig fast, är det troligt att priserna kommer att fortsätta att pressas.
- Ju tidigare vi får se öppningar i ekonomin, desto mindre blir effekterna på bostadsmarknaden i Sverige. Vi ser ju också att smittspridningen börjar avta och att länder som varit nästan helt

stängda sakta börjar öppna igen. I Sverige ser vi vissa tecken på en stabilisering på bostadsmarknaden, men det är för tidigt att säga hur stark och bestående den är.

Är det läge att sälja?

– Det måste alltid vara ens behov som styr bostadsaffärer. Om du behöver sälja för att din nuvarande bostad inte längre passar dina behov så tycker jag att du ska göra det. Har du ägt din bostad några år kommer du förmodligen att göra en vinst ändå, även om den kanske inte

blir lika stor som du hade hoppats på.

– Att försöka invänta en framtida prisuppgång är vanskligt. Även om det troligen kommer någon gång kan du få vänta länge.

Är det smart att köpa en bostad nu?

– Priserna har pressats generellt, men den senaste statistiken tyder på att en viss stabilisering har skett i maj, efter det stora raset i april.

– Men självklart kan priserna pressas ytterligare. Mycket hänger på vad som sker på arbetsmarknaden, om den

stigande arbetslösheten biter sig fast eller inte.

Bör man ha is i magen om man vill köpa lägenhet men väntar på sänkta kostnader?

– Det är en riskabel strategi. Får vi en segdragen och djup lågkonjunktur är det troligt att vi kommer att se fortsatt press på priserna.

– Men där är vi inte än.

Fortfarande har de flesta, även permitterade, kvar större delen av sina inkomster och människor kommer alltid ha behov av att flytta. Detta faktum och de låga räntorna samt att

Finansinspektionen har lättat på amorteringskraven, ger stöd åt priserna.

Hur går man från hyresrätt till bostadsrätt utan handpenning? Känns hopplöst att spara ihop och samtidigt leva. Är blacolån (lån utan säkerhet) vägen att gå?

– Blacolån kan vara en väg att gå, men det är en dyr väg.

Räntorna ligger skyhögt över vanliga bostadsräntor. Dessutom är det ju avbetalningslån så du måste också amortera.

– Vad som har blivit vanligare i dag är att föräldrar står som medlåntagare till unga som köper

sin första bostad. Men det förutsätter givetvis att banken accepterar föräldrarna som medlåntagare och att de klarar kraven banken och myndigheterna ställer på dem.

Kommer kontantinsatsen att tas bort?

– Än så länge har varken regeringen eller Finansinspektionen kommit med sådana antydningar. Men det finns en press på dem, både från delar av oppositionen och från en rad ekonomer.

Är det läge att köpa en bostadsrätt i Stockholms

innerstad nu eller tror du att priserna kommer sjunka ännu mer framöver?

– Stockholm är den rörligaste av de olika regionala marknaderna i Sverige. Den brukar reagera först när förutsättningarna ändras.

Bostadsrättspriserna sjönk i Stockholm med 3,9 procent i april, men åtminstone två mätningar tyder på att de steg med någon procent under första halvan av maj.

– Det går inte att dra några säkra slutsatser av två veckors handel, men den ökning av utbudet som syntes i början av coronakrisen

har mattats av, vilket lättar på prispressen.

Vad är bäst – sälja när det är höga priser och köpa när det är höga priser, eller sälja när det är låga priser och köpa när det är låga priser?

– Så länge man köper och säljer i samma marknad så har det egentligen ganska liten betydelse. Ska du byta bostad inom en och samma stad eller område så kanske du får mindre för den bostad du säljer än vad du hade tänkt dig. Å andra sidan blir sannolikt den bostad du köper billigare.

Om jag köper en lägenhet, kan jag fortfarande stå i kö till bostadsförmedlingen? Kommer jag kunna få en hyresrätt om jag har en bostadsrätt?

– Du kan stå i kön, trots att du har en bostadsrätt. Men det är däremot inte säkert att du kan få behålla ett hyreskontrakt om du fortsätter att äga bostadsrätten. Hyresvärden kan se det som att du inte har behov av hyresrätten och därmed utgöra grund för att häva kontraktet.

Hur ska man agera när man som säljare av en bostad gjort den ena sänkningen efter den andra

men ingen köpare lägger något bud?

– Tyvärr kan jag bara ge dig två handlingsalternativ – att sänka ännu mer eller dra dig ur affären. Det är också svårt att ge råd utan att veta vad det är för bostad.

Prata med din mäklare – det är dennes uppgift att hjälpa dig komma fram till rätt alternativ.

– De flesta banker ställer numera krav på att en köpare först ska sälja sin befintliga bostad innan denne kan få ett lån.

Hur länge bör man bo i en nyligen köpt bostadsrätt med två, tre rum innan man kan räkna

med vinst? (Göteborgs kommun)

– Det är omöjligt att ge svar på då det finns så många faktorer som spelar in, som bostadens läge och skick, avgiftens storlek och föreningens ekonomi, samt hur ekonomin både i Sverige generellt och på västkusten i synnerhet, utvecklar sig.

Många tacklar krisen med mer shopping

SÖNDAG 24 MAJ 2020

Trots en växande arbetslöshet och stundande lågkonjunktur till följd av coronakrisen väljer många att shoppa mer än vanligt. Allra helst saker de kanske egentligen inte behöver.

– Folk vill ha roligt, men med mindre medel än förut, säger Kajsa Knapp, vd för e-handelssajten Coolstuff.

De flesta hushåll i Sverige uppger att de håller hårdare i pengarna och har minskat sin konsumtion

under coronapandemin, enligt en rapport från Svensk handel från april.

Parallellt sker en annan utveckling – även om de totala inköpen går ner köper vissa mer av sådant de egentligen skulle kunna klara sig utan.

John Magnus Roos, doktor i psykologi vid Göteborgs universitet och Chalmers tekniska högskola, har sett liknande konsumtionsbeteenden hos människan i tidigare kriser.

– När framtiden är oviss tänker konsumenterna inte lika mycket på långsiktiga och kostsamma

köp, utan lönen tenderar att spenderas på sådant som kan uppfattas som ännu mer onödigt, säger Roos.

– Konsumenter bränner pengar av tristess, men också för att livet ska kännas meningsfullt när man inte har så mycket andra framtidsutsikter. De köper det för att må bättre för tillfället.

E-handelsföretaget som Kajsa Knapp driver ihop med sambon Christian Omander säljer prylar av alla möjliga slag och har haft en ökad försäljning de senaste månaderna.

– Det är lågkonjunktursprodukter. Även om man inte har råd att renovera hela köket eller kan åka på semester vill man ändå lägga några hundralappar på att ha kul med familjen, säger hon.

TT

Fakta. Mat ökar

Undersökningen genomfördes i april på uppdrag av Svensk handel. En majoritet av de som ändrat sina inköp uppger att de minskat sin konsumtion i alla kategorier, utom näthandel med mat – som i sin tur har ökat.

Källa: Svensk Handel

Iva-sjuksköterskan: Florence Nightingale är död sedan länge

SÖNDAG 24 MAJ 2020

**Trots att vården skriker efter -
resurser nekas iva-
sjuksköterskor jobb.
Anledningen är för höga
löneanspråk. Hur ska -
vårdpersonalen resonera? -
Acceptera eller vägra?
– Florence Nightingale är död
sedan länge, säger
sjuksköterskan Sophie Holm
Andersson.**

Sjukhusen behöver mer personal.
En ständigt efterfrågad
yrkesgrupp är personalen på
intensivvården, iva, särskilt i
samband med coronabrottet.

– Det är en ständig brist på iva-
sjuksköterskor. Alla som är hos
oss är viktiga eftersom det här är
långt ifrån över, säger Rigmor
Ingemansson Anshelm, hr-chef
för iva på Karolinska
universitetssjukhuset.

Samma sak gäller på Danderyds
sjukhus, som även de vill
rekrytera fler iva-sjuksköterskor.
– Sedan det här började i februari
har vi haft en annons ute där vi

söker personal. Det finns också privata vårdgivare som lånar ut sina medarbetare till oss, säger Sara Johansson, hr-strateg på Danderyds sjukhus.

Men trots personalbehovet möter sjuksköterskor som DN talat med på problem i rekryteringsprocessen.

Sophie Holm Andersson är en av dem som skyndade sig att söka. Hon har arbetat som iva-sjuksköterska i sju år. I mars lämnade hon sin iva-tjänst på Karolinska universitetssjukhuset för att arbeta inom ambulansen.

– Det kändes viktigt att kunna hjälpa till i de här tiderna. Speciellt eftersom jag har kunskapen att kunna vårda de här patienterna. Om jag hoppar in några timmar kan någon annan vara ledig, säger hon.

Sophie Holm Andersson sökte en timanställning både på Danderyds sjukhus och Karolinska universitetssjukhuset. I sin jobbsökan till den sistnämnda skrev hon att hon kunde arbeta cirka 20 procent och anger 340 kronor per timme i löneanspråk, vilket är i nivå med vad flera

sjukhus betalar
bemanningsanställda.
Båda sjukhusen gav Sophie Holm
Andersson tummen ner.
Danderyds sjukhus ringde upp
och var intresserade, men menade
att lönen var alldeles för hög,
enligt Sophie Johansson Holm.
På Danderyds sjukhus uppger
Sara Johansson:
– Det är klart att det finns folk
som har sökt sig hit som vi har
behövt tacka nej till för att vi inte
har kommit överens om lönen.
Mer än så vill jag inte
kommentera.

En annan specialistsjuksköterska
som DN har pratat med sökte en
timtjänst på Karolinska
universitetssjukhuset.
Medarbetaren lämnade
löneanspråket 350 kronor per
timme efter att ha rådfrågat sitt -
lokala fackombud.
Till slut blev det en timlön på 240
kronor. Personen gick med på
arbetsgivarens förslag eftersom
det kändes viktigt att bidra på
något sätt.
– Jag jobbar just nu inom en
annan del av vården där jag tjänar
mycket bättre. Det känns dock -
konstigt att göra det när de är så

få på sjukhusen. Frågan är hur länge personalen kommer att orka?

I dag finns det flera bemanningsföretag som erbjuder en timlön på 350 kronor. En månadslön kan i vissa fall ligga på mellan 46 000 och 64 000 kronor. Samtidigt är medianlönen för en iva-sjuksköterska i Region Stockholm cirka 41 000 kronor, enligt Vårdförbundet.

– 350 kronor är inte en orimlig lön att begära om du har rätt erfarenhet och kompetens. Om du ska hyra en bemanningssjuksköterska ligger

det ungefär på den nivån. Det är märkligt att sjukhusen tackar nej när man behöver all hjälp man kan få, säger Gunilla George, ordförande för Vårdförbundet i Stockholm.

På Karolinska universitetssjukhuset säger Rigmor Ingemansson Anshelm: – Vi har individuell lönesättning och sätter lönen efter kompetens och erfarenhet. Det beror på vilket lönekrav man ställer också, men det är inte den primära anledningen att vi nekar personer. Det har säkert varit några enstaka fall vi nekat, men då kan det ha

varit extra svårt att tillmötesgå det önskade lönekravet.

Sjuksköterskan Sophie Holm Andersson överväger att börja arbeta på ett bemanningsföretag. Att ge vika för en lägre lön menar hon skulle skada alla på lång sikt. – Jag vet att många är missnöjda med sina löner. Jag tror det också kanske är ett kvinnoproblem, att många tackar och bockar för den lön de får. Men vi ska få betalt för vårt arbete och de risker vi utsätter oss för.

Raffaella Lindström

raffaella.lindstrom@dn.se

Fakta. Så rustar sjukhusen

Danderyds sjukhus

Efterlyser personal inom flera områden, bland annat iva och undersköterskor. För att tillmötesgå behovet har sjukhuset omplacerat anställda internt. Det gäller till exempel personer som är utbildade inom intensivvård, men arbetar på andra avdelningar i dagsläget.

Karolinska universitetssjukhuset

Delar av personalen arbetar på krigslägesavtalet. Det innebär att flera arbetar 12-timmarspass.

Även här mobiliserar man anställda från andra delar av

sjukhuset. Likaså utbildas anställda internt så de kan arbeta på iva. Har även lånat personal från andra regioner, såsom Helsingborg.

Björn Wiman: Sju lärdomar inför framtiden efter coronakrisen

SÖNDAG 24 MAJ 2020

Det var kanske inte någon av humorhistoriens största stunder. Inte desto mindre var ”Optimisten och Pessimisten” ett av 1930- och 40-talets mest populära radioprogram – enligt uppgift ett sådant som ”fick landet att stanna”. Idén var enkel: två herrar ventilerade aktuella samhälls- och

vardagsfrågor under de arketypiska rollerna som munter livsbejakare och svårmodig dysterkvist. Representativ replik från Optimisten: ”Vädret är på väg att bli bättre, barometern stiger!” Pessimisten: ”Hm, den stiger då inte i min aktning.”

Programformatet har som bekant varierats i flera tappningar, både förr och senare. Men vem har rätt?

”Viruset kan öppna dörren till en bättre värld”, skrev den danske författaren Carsten Jensen nyligen i DN. Coronapandemin, menade Jensen, har gett oss en

insikt om livets korthet som kan vara början på någonting större och bättre.

Knappast, invände hans franske kollega Michel Houellebecq, när han ungefär i samma veva intervjuades om framtiden efter viruskrisen. Hos Houellebecq fanns inte plats för några ljuva drömmar om en rimligare värld. Hans konstaterande var enkelt: Det blir som nu – fast sämre. Den stjärnförklarade bulgariske statsvetaren Ivan Krastev placerar sig, skulle jag tro, någonstans däremellan. Inom kort ges hans bok ”Är morgondagen redan här?

Hur pandemin förändrar Europa” ut på svenska av bokförlaget Daidalos, men redan i mars presenterade Krastev en kortfattad version av hur krisen kommer att forma framtidens Europa. Krastev konstaterar att vi hux flux har hamnat i en situation som påminner om hur de stora samhällsdystopiska romanerna – ”Du sköna nya värld”, ”1984”, ”The handmaid’s tale” – allihop förverkligas samtidigt. Mycket av det som tidigare ansågs politiskt omöjligt att genomföra har visat sig vara fullt möjligt. Normaliteten har upphört och

kommer aldrig tillbaka. De sju lärdomar av krisen som Krastev identifierar är följande:
Den första handlar om att pandemin kommer att stärka statens roll. Människor sätter sitt hopp till att stater och regeringar ska organisera skyddet mot sjukdomen – och att de även ska rädda ekonomin från kollaps.
Den andra lärdomen rör gränsernas symboliska betydelse. Krastev menar att viruset aktualiserar gränsernas ”mystik” och kommer att stärka både nationalstatens betydelse och nationalismen.

Den tredje insikten handlar om att experterna och forskningen får en starkare roll i samhället. Med trumpismens och fakta-resistensens intåg har den blivit allt svagare, men nu återvänder i stället tilltron till sakkunskap och vetenskap när människors egna liv står på spel.

Den fjärde konsekvensen är att allt fler stater kommer att använda auktoritära metoder för övervakning och datainsamling av sina medborgare.

Den femte lärdomen är att samhällets förmåga till krishantering kommer att ta sig

mer drastiska uttryck, och i den sjätte varnar Ivan Krastev för en ökad motsättning mellan generationer. Som sista lärdom tar han upp de nya drastiska förutsättningar för ekonomiska förändringar och de avvägningar mellan människoliv och ekonomi som kan uppstå i ett krisläge. Allt som allt är det alltså de djupa paradoxernas kris – med både positiva och mindre önskvärda bieffekter. Ivan Krastev är inte ensam om att anse att globaliseringen, i den form som vi hittills har känt den, kommer att bli kraftigt försvagad när

coronapandemin klingar ut och världen ska försöka återgå till det normala. ”Det skulle verkligen vara en historiens ironi”, skriver han med en underfundig formulering, ”om Donald Trump förlorar presidentvalet i november på grund av en allvarlig backlash för globaliseringen, en backlash han själv har underblåst, och till slut blir besegrad av ett virus som har uppkommit i Kina och bär samma namn som ett mexikanskt öl.”

Och vad kommer i så fall att inträffa? Såväl optimister som pessimister borde fråga sig vad en

president, som på helt obefintliga grunder hävdade att det förekommit valfusk till och med när han vann ett val, skulle påstå om ett val som han förlorade. Hur sannolikt är det att Donald Trump kommer att gå med på en lugn och lagenlig maktöverlämning till sin eventuella överman i höst? Till och med den mest tillitsfulle borde ha lätt att se framför sig hur Trump – med pandemin som täckmantel – fortsätter att hetsa sina anhängare och driva den redan försvagade amerikanska demokratin in i en än mer akut

kris, kanske till och med ett inbördeskrig.

Demokratins situation i både USA och världen var prekär redan före coronapandemin. Och det har den varit förr. Nyligen publicerade tidskriften The New Yorker en genomgång med rubriken "Last time democracy died", som handlade om demokratins situation i USA under den förra stora krisen på 1930-talet, som den kommande redan jämförs med.

Debatten liknande på många sätt den som förs i dag. Flera av den tidens frågor påminner om

dagens. Den ekonomiska depressionen på 1930-talet gick hand i hand med en kris för den politiska demokratin, och en av lärdomarna är att det amerikanska samhället då lyckades undvika den auktoritära avgrunden genom en öppen medvetenhet och en aktiv debatt om farorna.

"Is democracy doomed?" och "Can democracy survive?", hette det i den tidens ödesmättade debattrubriker. Dagens böcker bär titlar som "How democracy ends" och "How democracies die". En sensmoral som var lika giltig då

som nu är att ingenting skärper vår uppskattning för demokratin lika mycket som att bevittna hur den hotas.

1932 vann Franklin D Roosevelt presidentvalet med den största marginalen någonsin i landets historia, med löftet om att rädda den amerikanska demokratin med sin *new deal*, det reformprogram som genom att skapa jobb till de arbetslösa syftade till att häva depressionen. Vad Roosevelt och hans medarbetare gjorde var att försöka rädda ekonomin. Vad de i förlängningen gjorde var att rädda demokratin.

Vad exemplet visar är att varken ekonomin eller demokratin är några naturkrafter. Det räcker inte att knacka på barometern och klagat. När den italienska filosofen Benedetto Croce, känd bland annat för sin opposition mot den italienska fascismen, 1937 fick frågan om han trodde att den politiska demokratin befann sig på tillbakagång svarade han genom att underkänna själva frågan. "Jag skulle vilja kalla den typen av fråga för 'meteorologisk'", grymtade han. "Det är som att fråga: 'Tror du att

det kommer att börja regna i dag?
Borde jag ta med ett paraply?””

Felet, menade Croce, är att politiska problem inte är någonting som befinner sig utanför vår kontroll. Tvärtom står det helt i vår makt att kontrollera dem. ”Det är bara att bestämma sig och agera”, skrev Benedetto Croce.

Det är en position som knappast lär tilltala vare sig den förtröstansfulle optimisten eller den defaitistiske pessimisten. Snarare åskådliggör Croces – förvisso idealistiska – uppfattning det som hans landsman Antonio

Gramsci senare skulle formulera som ”förnuftets pessimism och viljans optimism”. Det vill säga en inställning där man inser lägets allvar, förbereder sig på det värsta och arbetar för det bästa.

Verkligheten är inte förutbestämd, den är möjlig att forma.

Omsatt i politisk meteorologi handlar det om att sluta stirra på barometern. Gå ut och försök stoppa regnet i stället.

Björn Wiman

bjorn.wiman@dn.se

”Som äldre blir man mer accepterande mot människor”

SÖNDAG 24 MAJ 2020

I ett halvt sekel har hon varit en av USA:s mest produktiva författare. Men inte ens Joyce - Carol Oates har kunnat skriva under pandemin. Nu kommer hennes nya spänningsroman ”Jagad” på svenska. ”Jag tror det finns mänsklig tröst i konsten”, säger hon till Björn af Kleen när han hälsar på i hennes hem i Princeton.

Jag förutsåg inte coronaviruset, säger Joyce Carol Oates. Men jag förutsåg en tid då vi alla må bära munskydd.

I oktober 2019 lät Joyce Carol Oates publicera en novell i tidskriften The New Yorker som tycks förutspå vissa inslag i coronakrisen.

I novellens lantliga villasamhälle strax norr om New York City är atmosfären förgiftad av osynliga bakterier som ”sipprar in” i människors ”lungor, in i märgen av deras ben”.

När den kvinnliga huvudpersonen Luce påtar i trädgården bär hon

ett grönt munskydd som hon köpt på apoteket och handskar av gummimaterial.

Bara ett halvår senare skulle Vita huset i verkligheten beordra det amerikanska folket att bära mask när de går utanför dörren. Många skyddar sig med plasthandskar.

Amerikanerna är just nu splittrade enligt samma konfliktlinje som paret i Joyce Carol Oates berättelse.

Luces make Andrew tycker att hustrun frossar i katastroftänkande. Själv intar Andrew en mer tillbakalutad hållning. När paret bjuder sina

högutbildade vänner på middag underhåller han med att citera ur en helvetespredikan av en puritansk 1700-talspastor. Men Andrew lägger till att fördömelse under 2020-talet inte handlar om "helvetet utan om en bristfällig sjukförsäkring" – en iakttagelse som verklighetens USA nu har bekräftat: Fattiga amerikaner utan heltäckande sjukförsäkringar har dött i oproportionerligt hög utsträckning under den pågående pandemin.

– Jag förundras över mig själv för berättelsens profetiska kvaliteter, säger Joyce Carol Oates.

– Jag önskar att det inte vore så! I novellen har människorna svårt att andas. De drabbas av dödliga infektionssjukdomar och går under i ovanliga cancerdiagnoser. Sjukdomsutbrotten tycks ha något att göra med rökplymerna som skjuter upp mot himlen över de stora industristäderna strax söderut.

När vinden ligger på mot norr stinker det som eter ur jorden. Men att föroreningarna skulle tränga in i välmående människors

lungor är svårt att ta in för dem. I novellens villasamhälle lever de medelålders akademikerna upplysta och hälsosamma liv, med tennismatcher, klassisk musik och regelbundna läkarbesök.

– Gestalterna i min berättelse har som de flesta av oss försökt leva utan att riktigt uppmärksamma de oroande omständigheterna. Men sedan kommer dessa villkor i kapp i form av extremt väder, eldstormar och översvämningar, säger Joyce Carol Oates.

– Jag har forskat lite i förorenade områden i delstaten New York och den här miljön är bekant för mig

eftersom jag reser norr ut i delstaten varje sommar. Är maskerna och gummihandskarna här för att stanna? Tvingar pandemin oss att bryta med det förflutna och ”föreställa oss världen förnyad”? som den indiska författaren Arundhati Roy nyligen skrev i DN.

Oates säger att hon ”inte vet svaret på dessa frågor”. Men den förutseende novellen i The New Yorker, som tycks smälta samman klimatkrisen med pandemins attribut, är kanske svar nog.

I slutet av januari i år besökte jag Joyce Carol Oates i hennes modernistiska tvåplansvilla utanför Princeton på den amerikanska östkusten. Miljön en timme söder om New York är lantlig. Det rinner en bäck utanför huset. I trädgården betar stora sagolika djurskulpturer. Detta var en månad innan den första amerikanen skulle avlida i sviterna av smittan, i delstaten Washington på andra sidan landet. Pandemin verkade avlägsen och registrerades knappt på inrikessidorna i amerikanska medier. Man kunde fortfarande

sitta ned med 81-åriga
stjärnförfattare i deras hem.
Men även under normala
omständigheter passar man sig
för att komma alltför nära Joyce
Carol Oates. Hennes uppenbarelse
är så skör, utstrålningen så
sensibel, att man ogärna andas för
häftigt i oraklets närvaro.
”Invisible writer”, osynlig
författare, kallar
litteraturprofessorn Greg Johnson
sin stora biografi över Oates. Hon
har lidit av anorexi under perioder
av sitt liv; även om hon själv
föredragit att kalla det för sitt
”fastande”.

När fotografen smäller av blixtar i
hennes anlete är det som om
hennes kropp lättar några
centimeter från fåtöljen. Litet
senare tar hon på sig en fotsid
cerise dunkappa och tar några
lätta steg i skogsdungen utanför
huset, liksom svävande mellan de
nakna träden. Om inte redo för
slutgiltig avfärd från jordens yta,
så åtminstone höjd över
gravitationen.
Joyce Carol Oates har överlevt två
makar. Den senare, Charlie Gross,
professor i neurovetenskap vid
Princetonuniversitetet, dog i
cancer för drygt ett år sedan.

Hemmet tycks fortfarande märkt av stilla sorg. Kökets anslagstavla är full av fotografier av Joyce och Charlie med andra stora författare ur den amerikanska efterkrigsgeneration som är på väg att utplånas.

I ett av sällskapsrummen på nedre plan, dominerad av en vit flygel med Chopins preludier uppslagna på notstället, står några märkliga glaskonstverk på ett bord. Små akvarier fyllda av trolska barbielika dockor som Oates fått av nära väninnan Gloria Vanderbilt, societetskvinnan och

modeskaparen som dog förra sommaren.

Det känns lite som att få audiens till ett förnämligt dödslandskap. Knäpptyst, förutom enstaka ljud från städpersonalen som bökar på andra våningen. Betryggande att något här inne fortfarande andas. I ett halvt sekel har Joyce Carol Oates vårdat positionen som den amerikanska litteraturens arbetshäst. Epitetet ”osynlig författare” syftar också på detta: en skriftställare så flitig att produktionen ter sig svår att överblicka. Ett bergsmassiv som blir gråsuddigt på nära håll.

I samtal med reportrar upprepar Oates att produktionstakten blott är ett resultat av sträng disciplin: arbete varje morgon från sju till elva, med ett glas vatten som bränsle. Jogging eller promenad. Sedan undervisning, litteraturkritik och intervjuer under eftermiddagen. Är Joyce Carol Oates en sådan författare som kan skriva sig igenom en pandemi, liksom orubbad av nyhetssändningar och det politiska spelet i Washington? Man misstänker det. Men när jag mejlar i mitten av maj och frågar om hon upprätthåller sina

arbetsrutiner under virusets härjningar svarar hon omedelbart: "Nej." När jag frågar hur hon lever under pandemin skickar hon över en länk till en nypublicerad essä i Times Literary Supplement. "Mitt liv", skriver hon där, "vanligtvis så förutsägbart, orubbligt och (till en nivå) angenämt, har nu blivit osäkert som en berg-och-dalbana." Hon är oförmögen att koncentrera sig. Slav under "barmhärtigheten från slumpmässiga e-mejl, sms och telefonsamtal – 'breaking news' – som sällan för med sig

löfte om hopp, bara mer fruktan...”

Tiden då hon kunde ”förlora sig i arbete i tio, tolv timmar per dag” är borta. Nu genomströmmas hennes medvetande av slumpvisa rader av poesi eller prosa som klibbar fast som ”härvor av alger”. En sådan rad kommer från den franske 1600-talsfysikern Blaise Pascal: ”All människans olycka kommer sig av detta enda: att hon inte lyckas sitta stilla på sitt rum.” Å ena sidan har Joyce Carol Oates alltid vårdat sin ensamhet, förutsättningen för en verklista som nu rymmer ett sextiototal

romaner, ett fyrtiototal novellsamlingar, tiotal lyriksamlingar, pjäser och essäsamlingar. Första meningen i hennes bok om skrivandets konst, ”The faith of a writer. Life, craft, art”, lyder: ”Skrivande är den mest ensliga av konstformer.” Å andra sidan förutsätter självvald ensamhet att det finns en omvärld att vända sig bort från. När hennes ungdomshjälte Henry David Thoreau bosatte sig i stugan vid sjön Walden och sjöng det primitiva ensamlivets lov var han i själva verket på promenadavstånd från sin älskvärda familj i

Concord. Som han kunde besöka ”närhelst han kände sig ensam, ville äta en god måltid eller behövde få sina kläder tvättade”, som Joyce Carol Oates skriver i Times Literary Supplement.

– Hur fan kan man jobba så mycket som hon?

Det frågar sig Stig Björkman, den svenske filmaren och författaren, när vi ses på hans takterrass på Mariaberget i Stockholm. I oktober kommer hans ”The writer”, en intervjufilm med Joyce Carol Oates.

– Alla tror ju att hon jämnt sitter framför datorn. Men i själva

verket har hon ett oerhört rikt yttre liv, ett sällskapsliv.

Björkman och Oates lärde känna varandra när han intervjuade henne för Dagens Nyheter 2001, strax efter utgivningen av romanen ”Blonde”. Så sent som i början av februari i år åt han lunch i hennes hem utanför Princeton.

Uppfattar du henne som en tillgänglig person?

– Tillgänglig på hennes villkor, säger Björkman.

Han beskriver en generös vänskap med vissa restriktioner. Äter man en middag tillsammans kan Oates

ganska plötsligt resa sig. En intervju tar slut när hon känner sig färdigpratad. När jag träffar henne i januari får hon plötsligt ett trängande behov av att skydda sin röst, och avrundar intervjun, artigt, mitt i ett resonemang. Joyce Carol Oates har inga barn. I en dagboksanteckning som Greg Johnson citerar i sin biografi skriver den då 43-åriga Oates: ”Modersinstinkten tycks saknas i mig... efter att ha tillbringat tid med barn eller andra orimligt enkelspåriga människor, vill jag fly till mitt eget privata, till mina egna tankar...”

Ändå är fullständig isolation inget alternativ. Under den påtvingade karantänen har hennes liv fått drag av ”overklighet”, skriver hon i Times Literary Supplement. Våra personligheter blir till i mötet med andra människor. Hon nådde samma slutsats i ”Änkans bok”, sorgeskildringen av hennes första make Raymond Smiths plötsliga död i lunginflammation i februari 2008:

”Vi har ingen personlighet om det inte finns människor som känner oss.”

Kanske känner hon en plikt att inte isolera sig. Att vårda sin

frihet. När Joyces yngre syster Lynn var fem år gammal diagnostiserades hon som autistisk. Lynn, arton år yngre, var hyperaktiv men kunde inte kommunicera med omvärlden. Sedan hennes tidiga tonår har systemen levt inspärrad på "institution".

Oates talar nästan aldrig om henne. Men i en intervju från 1980-talet som Greg Johnson citerar säger hon: "Att Lynn föddes på min födelsedag, liknar mig och aldrig har uttalat en sammanhängande mening medan jag är välsignad/fördömd som

'produktiv' har inte undgått mitt medvetande eller min känsla för ironi."

Pandemin har gjort Oates arbetslös. En avgörande del av hennes författarskap kretsar kring våld. Hon intresserar sig för den amerikanska drömmens baksida, ärren på den amerikanska folksjälens. (Vid Princeton undervisar hon i "den amerikanska drömmen", en påbyggnadskurs i litteratur där hon dissekerar centrala politiska texter från

Självständighetsförklaringen fram

till medborgarrättsrörelsen med fokus på James Baldwin.)

Men att gestalta våld och död som en metafor eller en allegori över ett amerikanskt tillstånd är svårt när döden är så påträngande i verkligheten som just nu. Jag frågar varför i ett mejl. Hon hänvisar återigen till Times Literary Supplement:

”Historieberättare som trollar fram dystopier och helveteslandskap har sedan länge tagit för givet den relativa normaliteten i den ’verkliga världen’”, skriver Oates där. ”Men när den verkliga världen har blivit

ett helveteslandskap känns det överflödigt att återskapa det.”

Den thrillerroman som nu ges ut på svenska, ”Jagad”, är uppenbarligen tillkommen innan viruset slog rot i Amerika. Den utgår, som många av Oates berättelser, från en inre bild som författaren inte kunde släppa förrän den var fäst på papper: två kranier i högvuxet gräs intill en flod.

I ”Jagad” följer vi Abby, flickan som stöter på skeletten som barn. Hennes pappa är en våldsam krigsveteran. Erfarenhet av grovt våld i barndomen äter sig in i den

vuxna Abbys rörelsemönster och bristande tillit till omvärlden. Abby gifter sig med en kristen fundamentalist när hon är i 20-årsåldern. Det unga paret vet inte mycket om varandra. Först läser jag skildringen av äktenskapet mellan Abby och Willem som en framtidsdystopi, en "Handmaid's tale" förlagd till en amerikansk landsbygd där tiden tycks gå baklänges.

Om den republikanska regeringen får som den vill är det kanske så här det äktenskapliga idealet snart ser ut.

Men Oates ärende är inte politiskt. Hon vill, säger hon, "frammana ett lyckligt äktenskap".

– Jag ville gestalta människor som faktiskt älskar varandra, säger hon när vi ses i januari. Och den unge mannen älskar sin fru trots att han inte känner henne alltför väl. Men han är genuint beskyddande. Han är en vit heterosexuell man med integritet – och jag ville visa att det finns män som han. För åtminstone i det här landet så är vita heterosexuella män ofta

framställda som förövare i litteraturen.

– Ibland möter vi människor som vi känner värme gentemot utan att behöva veta allt om dem. Den unge maken känner att Abby uppträder på ett älskvärt sätt. Att hon är en bra person och att han kan älska hennes själ. Och hans läsning av henne är exakt.

Bilden av äktenskapet i "Jagad" får mig att tänka på Oates skildring av Raymond Smith, som hon var gift med i 48 år. Genom nästan fem decennier upprätthöll makarna äktenskaplig distans gentemot varandra.

I upptakten av "Änkans bok" skriver Oates att de fortfarande var som "'nya' inför varandra" när Raymond dog: "... vi var som två personer som helt nyligen hade blivit nära bekanta och ingen av oss ville riskera att såra eller överraska den andra."

Smith, som var redaktör för den litterära tidskriften Ontario Review, läste aldrig hustruns romaner. "... och därför skulle man kunna säga att Ray inte kände mig helt och hållet – eller i ett visst avseende inte ens delvis", skriver Oates i "Änkans bok".

Så kan fruktbar "ensamhet" se ut i ett långt författarliv.

– Han läste mig inte vanligtvis, nej. Men jag vet inte hur viktigt det är. Vissa kan vara gifta i 30 års tid utan att känna till en del grundläggande fakta om den andra personen. Men det betyder kanske inget för relationen. Det kan vara okej. Jag blir alltid så förvånad när jag får veta något nytt om en vän. Men det underkänner inte vänskapen. När vi människor blir äldre blir vi också mer toleranta. Jag är inte längre lika dömande. Inför människors förflutna?

– Ja, eller i allmänhet. Unga författare är mycket mer dömande inför andra författare. Ju äldre man blir, desto oftare känner man: ja, det du skriver är annorlunda än mitt, men det är bra. Medan en ung person måste försvara sin estetiska utgångspunkt. Samma sak inför människor. Man blir mer accepterande. När min första make dog kände jag plötsligt en väldig sympati med människor som hade nervösa sammanbrott eller begick självmord eller självmedicinerade. Dessförinnan hade jag tänkt att de borde utöva

självkontroll. Men efter min egen katastrof kände jag – jo, jag förstår.

Nu har Oates sört sin andra make.

Kan man, i fråga om sorg, lära sig av erfarenhet? Eller var det samma känsla av förlamande chock när din andra make dog?

– Jag vet inte hur jag ska svara på det, men låt mig ge dig en bok.

Hon flyter upp för trappan för att hämta ett inbundet manus av den kommande tegelstenen ”Night.

Sleep. Death. The stars”, en 789-sidig familjесkildring som lägger

sig nära den egna släktens historia.

Joyce Carol Oates är inte säker på att hon kommer överleva pandemin.

Häromdagen mejlade hon Stig Björkman.

– Men, Stig, kommer vi någonsin att ses igen?

Hon sover inte mycket. Viruset lämnar henne sömnlös. Men i vargtimmen, ensam i nattlampans sken, kan hon finna ro i litteraturen. Hon läser Tolstojs ”Krig och fred” med samma inlevelse som paret med munskydd i novellen i The New

Yorker lyssnar till Franz Schuberts "Döden och flickan".
– Jag tror det finns mänsklig tröst i konsten, säger Joyce Carol Oates när pandemin skördat över 90 000 amerikanska liv i mitten av maj. Att försöka skapa skönhet av lidande och ångest är lovvärt.

Björn af Kleen

bjorn.afkleen@dn.se

Joyce Carol Oates.

Född den 16 juni 1938.
Debuterade 1963, 25 år gammal.
Bosatt i Princeton, New Jersey.
Växte upp i en familj av mindre

bemedlade jordbrukare. Var gift med professorn och förläggaren Raymond Smith mellan 1961 och 2008 och med neurologiprofessorn Charles Gross mellan 2009 och 2019. Skrivit en lång rad romaner, novell-, essä- och lyriksamlingar, bland dem "Dödgrävarens dotter", "Det var vi som var Mulvaney", "Fallen", "Blonde", "Änkans bok", "De fördömda".

Aktuell: Med spänningsromanen "Jagad" (Albert Bonniers förlag). I oktober släpps Stig Björkmans dokumentärfilm om och med Oates, "The writer". En nyutgåva

av "Blonde", romanen om Marilyn Monroe, har just utkommit i USA. I höst kommer "Night. Sleep. Death. The stars", en ny familjeskildring på 800 sidor.

Ledare: Stuprören lever trots lärdomarna från tsunamin

MÅNDAG 25 MAJ 2020

Katastrofkommissionen, ledd av hovrättspresidenten Johan Hirschfeldt, skrädde inte orden. 543 svenskar hade dött i tsunamin i Thailand på annandag jul 2004, och statens agerande efteråt var under all kritik.

Den grundläggande bristen "var att Regeringskansliet saknade en organisation för att hantera allvarliga kriser", hette det i

rapporten ett år senare. Sjukvårdsinsatser fördröjdes, utrikesförvaltningen sölade, logistik och transporter var svagt samordnade, informationen både mellan och inom departement och myndigheter fastnade i byråkrati. ”Tilltron till den svenska staten som yttersta garant för trygghet och säkerhet kom att skadas”, konstaterade kommissionen. Statsminister Göran Persson var huvudansvarig. Socialdemokraternas aura av regeringsduglighet fick en svår knäck, vilket bidrog till valförlusten 2006. Men det var

åtskilliga ministrar och höga chefer i statsförvaltningen som antingen inte hade gjort något alls, eller flaxat omkring som yra höns.

En del åtgärder vidtogs. Regeringen Reinfeldt upprättade ett krishanteringskansli i statsrådsberedningen. Stefan Löfven skickade raskt i väg det till justitiedepartementet. Coronaviruset ställer frågan om något har blivit bättre på de 15 åren sedan tsunamin. Göran Persson hade aldrig någon lust att delegera krisansvar, med påföljd att ingen kände sig manad.

Den svenska förvaltningsmodellen är samtidigt decentraliserad, med ett relativt litet regeringskansli och fristående myndigheter. Ministerstyre är formellt bannlyst, men regeringar både utser generaldirektörer och reglerar. Nackdelen är stuprörsmentaliteten. Ingen myndighet bestämmer över en annan, regioner och kommuner har sitt självstyre. Vissa kanske sköter sitt, men helheten saknas. Det som var tydligt vid flodvågskatastrofen har inte blivit mindre uppenbart under coronakrisen.

Folkhälsomyndigheten har förvisso tilldelats ett slags dirigentpall, som regeringen gärna gömmer sig bakom, men ägnar sig i första hand åt ”rekommendationer”. Socialstyrelsen, Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, Inspektionen för vård och omsorg – alla och ingen tycks ha ansvaret. Om regioner tycker att lager av munskydd är för dyrt, då är det inget att göra. Ett problem har varit att Folkhälsomyndigheten alltför ofta haft fel. Sverige behövde inte oroa sig för smittan, symtomfria

smittar inte, melodifestivaler är inte farliga. Dessutom har myndigheten från början varit ointresserad av testning i breda grupper, och när regeringen till slut började muttra om det förstod inte regionerna vad de förväntas göra eller vem som ska betala.

Mantrat var att ”skydda våra äldre”. I stället är det just de sköraste som har drabbats värst. Folkhälsomyndigheten tyckte länge att det inte var nödvändigt att testa personal på äldreboenden och i hemtjänsten, och hade heller ingen aning om hur kommunerna

hade det med skyddsutrustning. Socialstyrelsen behövde en månad på sig för att sjösätta ett system dit kommunerna kunde rapportera sina behov.

Socialminister Lena Hallengren (S) är fullt upptagen med att fördela skuldbördan på vem som helst utom regeringen.

”Sverige saknade en strategi”, som förra statsepidemiologen Annika Linde sa i en DN-intervju (19/5).

En dag kommer en coronakommission att granska hur allt gick till. Den måste förhålla sig till hittills runt 4 000 avlidna. Sverige, denna välfärdens

fästning, har mycket höga dödstal i jämförelse med både Norden och övriga världen. I den mån någon har regerat, så är det stuprören.

DN 25/5 2020

”Stryp inte valfriheten för att lösa coronakrisen”

MÅNDAG 25 MAJ 2020

DN. Debatt 20200525

Ta inte kampen mot pandemin till intäkt för att begränsa valfriheten inom välfärdssektorn. Gå i stället vidare med en satsning på ökat företagande och stärkt valfrihet i välfärden. Det kan ske genom att göra Lagen om valfrihet (lov) obligatorisk för välfärdssektorn i hela landet, skriver fem entreprenörer.

En ökad osäkerhet och oro över covid-19 har fört med sig krav på

såväl bredare som tyngre roller för politiskt beslutsfattande.

Hos vissa socialister har staten med tillhörande lagstiftningsmakt alltid varit det primära verktyget för enhetliga lösningar och offentliga monopol. Nu väcks förhoppningar om att de inskränkningar i medborgares och företags handlingsutrymme som kampen mot pandemin naturligen nödvändiggjort, framöver ska begränsa valfrihet till förmån för enhetliga lösningar. Eller som en nostalgisk socialist uttryckte det: ”Corona kan bli det verktyg löntagarfonderna aldrig blev.”

Runt om i landet har det rapporterats om problem med hanteringen av coronaviruset på äldreboenden. Det är av värde att detta grundligt utreds.

Den gängse metoden hos socialister är att hitta fel i de privata välfärdsföretagen i syfte att ifrågasätta deras existens. För det fall det skulle visa sig att privata äldreboenden är överrepresenterade i dödsfallen på äldreboenden finns stor risk att detta skylls på ägarformen och vinsterna. Om de kommunala äldreboendena är överrepresenterade drivs inte

motsvarande debatt. På detta sätt angrips valfriheten systematiskt i vårt land.

I en ny bok som Nätverket valfrihetens vänner publicerar i dagarna beskrivs Sverige i början av 1980-talet. Det fanns två statliga tv-kanaler. Televerket hade monopol på telefoni. Den som ville lyssna på popmusik i etern på lördagskvällen fick skruva in Radio Luxemburg på mellanvåg. Sverige var ett land där valfriheten var satt ur spel. Ett område där bristen på egenmakt var tydligast var välfärden. I Stockholm fördelade

skolstyrelsen de tiotusentals eleverna ut på stadens skolor enligt centralplaneringens logik, utan att de inblandade hade något att säga till om. Årslånga köer för rutinoperationer hörde till det normala. Tusentals platser saknades i barnomsorgen. Inom äldreomsorgen låstes för att citera Hans Alfredsson, de äldre och deras konjak in i olika skåp. För alla utom de riktigt rika fanns inga andra alternativ än det offentliga. Den maktutredning som dåvarande vice statsminister Ingvar Carlsson (S) hade tillsatt konstaterade år 1990: ”*Den*

offentliga sektorn är till stora delar uppbyggd enligt de standardiserade enhetslösningarnas princip. Medborgarundersökningen visar att många som kommer i kontakt med den offentliga sektorn känner tyst vanmakt. Områden som skola och sjukvård kännetecknas av brist på valalternativ.”

Är det detta samhälle de som nu vill strypa valfriheten vill tillbaka till? Ska vi återvända till en tid då människors relation till det offentliga präglades av vanmakt?

Sedan 1980-talet har valfrihet och privat företagande ökat, såväl i samhället som helhet som i välfärden. Vi har fått ett större utbud av telefoner, radioprogram och tv-kanaler. Vi kan dessutom välja den förskola och skola vi tycker passar åt våra barn, gå till den läkare som vi tycker ger bäst vård på de tider vi föredrar och hjälpa våra åldrande föräldrar med att välja det boende som de tycker är bäst. Lärdomen är att människors vanmakt bryts om vi som medborgare får göra våra egna val.

Ta inte kampen mot pandemin till intäkt för att begränsa valfriheten inom välfärdssektorn. Gå i stället vidare med en satsning på ökat företagande och stärkt valfrihet i välfärden.

Det kan ske genom att göra Lagen om valfrihet (lov) obligatorisk för välfärdssektorn i hela landet. Vi behöver ökade investeringar från den privata sektorn i välfärden.

Då duger det inte att denna vart fjärde år hotas av nedläggning av de politiker som vill ha offentliga monopol. Vi behöver frigöra nya ekonomiska resurser så den grundläggande välfärden sköts

bättre. Det kan ske genom att ökad egenfinansiering och privata försäkringar avlastar offentliga åtaganden så att mer resurser kan tillföras såväl grundläggande samhällsåtaganden som högkvalificerad sjukvård. Vi behöver slutligen värna det grundläggande samhällskontraktet genom att det offentliga lägger fast ramverket med gemensam finansiering och värnar bra kontrollsystem för vård, skola och omsorg, så att privata aktörer ska kunna utföra tjänsterna på samma villkor som offentliga.

Vi vill inte ha ett samhälle där offentliga monopol ses som idealet. De som lägger ner stor möda på att hitta brister i privata alternativ förnekar ofta problem i det offentliga. Undermåliga kommunala skolor får leva kvar, år efter år, decennium efter decennium. Om dynamiken och valfriheten ökar samtidigt som likabehandlingsprincipen stärks kommer dåliga skolor – såväl kommunala som fristående – att försvinna snabbare än i dag. Om fler akutsjukhus fungerade som privata Sankt Görans skulle

problemen vara avsevärt mycket mindre än i dag.

Vi menar att det är marknads-ekonomin som skapat vårt välstånd och att denna bygger på en grundläggande frihet såväl hos den som levererar en tjänst som hos den som nyttjar tjänsten. Vi utgår från att människor är olika och har varierande behov. Vi bejakar alternativ och medborgarnas förmåga att själv göra egna val, samtidigt som det offentliga står upp för gemensam finansiering och kvalitetsuppföljning.

Vi ifrågasätter starkt att undersköterskor i äldreomsorgen får mest stimulans i arbetet om det endast finns en arbetsgivare, det offentliga. Vi är övertygade om att när alternativa driftformer utvecklas så blir det sammantaget bättre. Vi hyser en stor skepsis mot centralistiska politikerstyrda tjänsteverksamheter.

För näringslivet är investeringar naturligt eftersom det skapar bättre tjänster och varor och ökar produktiviteten. Utan investeringar försvinner ett företag. Översatt till välfärdstjänster innebär

investeringar att resurserna räcker till mer välfärd. Framtidens välfärd behöver också präglas mer av den tekniska utvecklingen där digitaliseringen möjliggör anpassning till varje individs behov.

När det gäller kommunernas välfärdsverksamhet är det tyvärr inte investeringar utan neddragningar som dominerar. Kommunernas stora utmaning är att kunna upprätthålla oförändrad service när i stället alla goda krafter skulle behövas för investeringar, positivt

förändringsarbete och bättre välfärdstjänster.

Förra året var det 30 år sedan Berlinmuren revs. Den förra Maktutredningen presenterades året efter. Under 1990-talet revs sedan ett antal av de mentala murar som hade rests runt olika offentliga monopol. Vi behöver nu åter lyfta blicken och få en ny våg av reformer för att öka såväl människors makt över sina liv som dynamik och utveckling i välfärden.

Johan Andersson, vd Mellby gård

Mariana Burenstam Linder, entreprenör, grundare av Burenstam & partners och Proactive medicine
Peje Emilsson, grundare av Kreab, Demoskop, Kunskapsskolan och Silver life
Dan Olofsson, entreprenör, grundare av Sigma
Maria Rankka, arbetar med egna investeringar och olika styrelseuppdrag

”Vi är ännu bara i startfasen av de ekonomiska svårigheterna”

MÅNDAG 25 MAJ 2020

Coronakrisen ökar risken för att skapa en permanent underklass i Norge, varnar landets arbets- och socialminister Torbjørn Røe Isaksen (Høyre).

– Många blir arbetslösa och det slår socialt skevt. De som har det svårt sedan tidigare drabbas hårdare av

ekonomiska nedgångar, säger han i en intervju med DN.

Norge har den högsta arbetslösheten på 75 år eftersom många permitterats i spåren av coronautbrottet.

– Det är en extrem situation och det är en kris och en ökning av arbetslösheten när det gäller permitteringar som vi inte har sett paralleller till i fredstid, säger Torbjørn Røe Isaksen.

Arbetslösheten steg till långt över 10 procent kort efter att pandemin nått Norge, men att jämföra siffror över arbetslöshet mellan

Sverige och Norge är i det här fallet svårt (se faktaruta).

På sikt när permitteringsvågen är över räknar finansdepartementet i Oslo, enligt sin reviderade budget, med att arbetslösheten har ökat från 2,2 procent 2019 till 5,9 procent 2021.

– Högsta prioritet nu är att så snabbt som möjligt betala ut dagpenning för att stötta folk som ska ha den. I slutet av maj kommer ett förslag i Stortinget som handlar om hur vi ska komma i gång igen och motverka den största ekonomiska

nedgången vi haft i fredstid, säger Torbjørn Røe Isaksen.

Det handlar, enligt arbets- och socialministern, om en klassisk lågkonjunkturpolitik, genomförd av den borgerliga regeringen.

– Många har blivit arbetslösa, det slår socialt skevt. Det är de som har det knappt sedan tidigare som drabbas hårdare av ekonomiska nedgångar. Vi måste tänka om en del när det gäller ordningen vi haft, säger ministern.

Det gäller bland annat de stränga reglerna för att kombinera utbildning med dagpenning.

– Där måste vi fundera på att göra eftergifter så att vi tar tillvara tillfället att rusta upp kompetensen hos dem som nu drabbas av arbetslöshet, säger han.

Torbjørn Røe Isaksen oroas av att utanförskapet ökar efter coronakrisen eftersom det privata näringslivet är hårt drabbat – särskilt inom handel, service, hotell och restaurang – branscher där många utan högre utbildning varit anställda.

De som förlorar jobbet mister, enligt ministern, sin största

säkerhet för att inte hamna utanför samhället.

– Det är svårare att bedriva socialpolitik när ekonomin går dåligt. Ingenjörer och ekonomer har också förlorat jobbet, men det är den ensamstående mamman som jobbar i handeln som får det svårast när ekonomin går dåligt, säger han.

Många gånger handlar det om unga människor eller om de som just kommit in i arbetslivet.

– Får vi en hög arbetslöshet är ett stort bekymmer att fler människor hamnar i permanent arbetslöshet. Det finns en risk att några av dem

som förlorar jobbet i dag
fortfarande sliter med att komma
tillbaka i arbete om fyra år, säger
Torbjørn Røe Isaksen.
Situationen han varnar för beror
emellertid inte bara på den
pågående pandemin, påpekar han.
– Vi såg redan före coronakrisen
konturerna av det jag skulle kalla
en underklass. Det beror på en rad
faktorer, bland annat på en stor
invandring de senaste två
decennierna och en
integrationspolitik som inte
fungerat tillräckligt bra. Och ett
välfärdssystem som i första hand
varit passiviserande.

Han hade just tagit plats på
posten som arbets- och
socialminister då coronakrisen
slog till. Den tidigare
kunskapsminister och
näringsministern, som suttit i
regeringen sedan 2013, blev själv
smittad av det nya coronaviruset
och isolerades i ett par veckor.
Sedan dess har det norska
samhället varit med om en
omfattande stängning. Nu öppnas
det successivt och snart
presenteras planerna på hur
ekonomin ska komma i gång igen.
– Det här är en situation som
definierar alla grunder till varför

politik är viktigt. Vi är i en kris, det är verkligen nu det känns att politik behövs, säger Torbjørn Røe Isaksen.

I Sverige brukar vi tittar på er i Norge och säga att ni har er olja, den gigantiska oljefonden på 10 000 miljarder kronor, därför klarar Norge också det här utan problem?

– Det är bara delvis riktigt. Så klart gör oljan att vi kan använda 300 miljarder kronor extra i år, utan att vi behöver låna pengar, men det betyder inte att vi kan använda 3 000 miljarder kronor under nästkommande tio år.

Viktigast nu för att undvika situationen som han varnat för är först och främst det uppenbara att följa hur smittspridningen utvecklas, säger arbets- och socialministern.

– Det andra är att snabbt få i gång hjulen. Att använda pengar för att återstarta ekonomin. Kom ihåg att det är det privata näringslivet som har det värst, säger han.

Det tredje är att noga ge akt på hur arbetslösheten utvecklas och då sätta in till exempel kompetensutveckling för att förhindra att en permanent underklass uppstår.

– Vi är ännu bara i startfasen av de ekonomiska svårigheterna, konstaterar han. Och även om covid-19 aldrig hade kommit hade norsk ekonomi varit inne i en tuff period på grund av det stora prisfallet på olja.

Chris Maluszynski foto

Fakta. Stöd i Norge

I både Sverige och Norge finns ett permitteringssystem med stöd till dem som tas ur arbete. Men medan det i Sverige sker i form av stöd till de drabbade företagen, så att de kan fortsätta betala ut

lönerna, sker det i Norge genom direkta utbetalningar till anställda. Så länge arbetsplatsen betalar ut lönen anses den anställda vara sysselsatt. Kommer pengarna från annat håll, som NAV (som ungefär motsvarar Arbetsförmedlingen i Sverige), räknas personen in i den norska statistiken som arbetslös.

Mjuka åtgärder – men vår ekonomi kan drabbas hårt

MÅNDAG 25 MAJ 2020

Den svenska pandemimodellen har gett en del kortsiktiga ekonomiska fördelar. Men i längden är risken att vi drabbas minst lika hårt som övriga Norden. Tillverkningsindustrin är sårbar. Och om omvärlden fortsätter att se Sverige som en smitthärd förlorar vi dubbelt.

Att hantera pandemin är ett maraton, säger Stefan Löfven. Det

gäller i ännu högre grad problemen i ekonomin. Att hantera viruskrisens härjningar i näringslivet och på arbetsmarknaden blir ett kvalfyllt långdistanslopp. Säkert blir effekterna mer långvariga än själva smittan.

Har Sverige, med sin avvikande modell för att dämpa epidemin, något försprång här?

Även om regeringen och Folkhälsomyndigheten förnekar att ekonomin varit en faktor i den öppna svenska strategin ser det faktiskt ut som om företagen har klarat sig lite bättre.

Åtminstone inledningsvis.
Preliminära bnp-siffror för årets första kvartal ger intrycket av ett övertag.

Mellan januari och mars krympte Sveriges ekonomi bara med 0,3 procent. En så liten nedgång kan man i princip räkna till slumpens normala variationer.

Både Norges och Danmarks bnp backade däremot med runt 2 procent. Den nedgången är mer jämförbar med nivåerna under finanskrisen.

Andra – och mer osäkra – siffror pekar i ungefär samma riktning. Bankernas statistik visar till

exempel att restaurangerna och butikerna har haft aningen bättre omsättning i Sverige än i resten av Norden under de senaste månaderna. Sådant gör skillnad. Det är inte alls gratis att stänga ett samhälle. Att tvinga barn i skol- och förskoleåldern att vara hemma i nästan två månader kostar mer än man kan tro. Förutom att eleverna förlorar omistlig undervisning hindras en stor del av arbetskraften från att jobba. Den kostnaden har Sverige sluppit, medan våra grannländer aldrig får tillbaka den produktion som gick om intet under våren.

Men i takt med att andra länder nu lättar sina restriktioner håller skillnaderna också på att jämnas ut. Gästerna börjar åter strömma till uteserveringarna i Oslo och Köpenhamn. Butikerna säljer mer.

Ett intressant mönster visar sig på arbetsmarknaden. Både i Norge och i Danmark märktes en snabb uppgång i antalet ansökningar om arbetslöshetsersättning redan i mars, kort efter att de hårda åtgärderna infördes. Uppgången i Norge var 150 procent. Fast det dämpades månaden därpå, och nedgången har fortsatt i maj.

I Sverige var ökningen bara fördröjd. Det stora antalet arbetslösa kom i stället i april. Fördelarna med vår modell ser därför ut ha varit ganska tillfälliga. I praktiken befinner sig Nordens ekonomier nu sannolikt i ungefär samma dystra läge. Framtidsutsikterna är naturligtvis osäkra i alla länder. Men ovissheten är extra stor i svensk ekonomi. Vi har, för det första, en sårbar export med en tillverkningsindustri som främst säljer maskiner, lastbilar och annan hårdvara. De företagen

drabbas hårt av både konjunkturen och pandemin i sig. Ingen köper en Volvo i karantän, och det är sannolikt också få som skyndar sig till bilförsäljaren när isoleringen släpper.

Återhämtningen lär dröja.

Svensk fordonsindustri minskade sin försäljning med 70 procent i april. En katastrof.

I jämförelse framstår dansk industri som gjord för en pandemi. Här är de stora exportvarorna mediciner och mat – virussäkra varor. Efterfrågan står sig dessutom bättre i en konjunkturedgång.

Swedbanks senaste prognoser visar att de danska och norska utsikterna ser ljusare ut. Finland, vars industri påminner mer om Sveriges, hamnar mittemellan. Den andra stora ovissheten vi kommer att få leva med handlar om viruset.

Har Folkhälsomyndigheten rätt i att det är en tidsfråga innan smittan växer till en ny våg i våra grannländer? Eller är det Sverige som har begått misstaget att låta viruset få fäste här, medan andra faktiskt lyckats få bukt med sina utbrott?

Om omvärlden fortsätter att betrakta Sverige som ett fäste för ett dödligt virus ligger ekonomin ganska illa till. Reserestriktioner, eller rädsla för smittsamma svenskar, kan bli dyrt. Svensk ekonomi är visserligen inte direkt beroende av turism, men inkomsterna är inte obetydliga. Att hoppas på en stimulerande "hemestereffekt" lär också komma på skam ifall resandet inom landet fortsätter att vara begränsat. Affärsresenärerna är ännu viktigare. Industrin behöver att folk kan resa in och ut. Sverige

exporterar dessutom tjänster för runt 700 miljarder kronor varje år. Då krävs det att folk kan träffas över gränserna.

Om det vill sig illa kan Sverige därför bli en dubbel förlorare på pandemin, med både höga dödssiffror och en kostsam ekonomisk isolering.

Carl Johan von Seth

carljohan.vonseth@dn.se

Tryckkammare testas i kampen mot covid-19

MÅNDAG 25 MAJ 2020

I en tryckkammare får en person ökad leverans av syre till kroppen – just det som svårt sjuka covidpatienter behöver. Forskare på Karolinska institutet har påbörjat en studie av behandlingsmetoden, men än så länge har inget sjukhus med tillräckligt många försökspersoner hakat på. Blekingesjukhuset i Karlskrona står redo att inleda försöken där

covidpatienter ska behandlas i tryckkammare. Metoden har redan prövats utomlands och den svenska forskningsledaren Anders Kjellberg siktar på att få med 200 personer i sin studie.

– Det handlar om patienter som ligger inne på sjukhus med så svullna lungblåsor att de riskerar inte kunna få in syrgas med vanliga metoder. De behöver mer än 100 procents syre, och det kan man få i en tryckkammare, säger han till DN.

Behandlingen riktar sig mot det stadium av sjukdomen där virusinfektionen lett till en svår

inflammation i lungorna. I flera av de fallen reagerar det egna immunsystemet på ett skadligt sätt för patienten, men det skulle tryckkammaren möjligtvis kunna råda bot på.

– Om vi får in så mycket syre i kroppen att signalen blir att faran är över, kriget är vunnet, då skulle vi kunna lugna ner immuncellerna och helt enkelt lura den del av immunförsvaret som ställer till så mycket oreda i lungorna hos de här patienterna, säger Anders Kjellberg.

I Sverige finns tre tryckkammare – en i Stockholm, en i Göteborg

och en i Karlskrona. Det enda sjukhus som sagt ja hittills är Blekingesjukhuset, de andra två har varit för ansträngda till följd av akut covidvård.

Problemet med Blekinge – vad gäller studien – är just att regionen inte har något stort utbrott av epidemin och därmed inte heller något stort utbud av försökspersoner. Men nu kan kanske Göteborg haka på trots allt. Verksamhetschefen på Östra sjukhuset, Olaf Gräbel, säger till Sveriges Radio Göteborg att han vill undersöka möjligheten.

– Om Göteborg kommer med får vi såklart ett mycket bättre läge. Det är ett idealiskt ställe eftersom tryckkammaren ligger på Östra sjukhuset där covidvården också utförs, säger Anders Kjellberg. Tryckkammarbehandling har visat goda resultat mot andra typer av inflammationer i kroppen och leder också till snabbare sårhäkning hos diabetessjuka, enligt Anders Kjellberg. Exakt hur behandlingen fungerar är dock ganska outforskat. Tanken med den här studien är att patienterna ska få fem behandlingar på en timme åt

gången och processen ska nästan inte kännas alls.

– Nej, det är mest bara mysigt. Man kan ligga och titta på tv under tiden. Det enda möjliga obehaget är att det kan göra ont i öronen som vid en flygplanslandning, säger vårdenhetschef Joakim Trogen på Östras tryckkammare.

Han vill också gärna delta i studien, men frågan är om det fungerar med nuvarande tryck på organisationen.

– Normalt är vi tre sjuksköterskor på heltid här, men numera är jag ensam eftersom de andra flyttats

till covidavdelningarna, säger han.

Om inte Göteborg kan delta hoppas forskaren Anders Kjellberg på två tyska sjukhus som väntar på sista klartecknet från landets läkemedelsverk innan de kan vara med. Dessutom ligger en fråga inne för behandling hos motsvarande myndighet i USA. Där har en mycket liten studie på fem covidsjuka patienter i Louisiana gett hoppfulla signaler. De fem skulle alla intuberas, men slapp detta och fick tryckkammarbehandlingar i stället. Alla har återhämtat sig och

tre är numera utskrivna från sjukhus, enligt Anders Kjellberg.

Kristina Hedberg

kristina.hedberg@dn.se

Fakta. Tryckkammarbehandling

Behandling med tryckkammare kallas också för hyperbar oxygen behandling, HBO, och kan användas vid olika sjukdomstillstånd, bland annat diabetessår som inte läker eller strålskadad vävnad efter cancerbehandling.

Svårläkta infektioner i skelettet kan också i vissa fall behandlas med HBO.

Även akuta sjukdomar som exempelvis dykarsjuka, rökgasförgiftning, allvarlig mjukdelsinfektion och luftembolisering behandlas med HBO.

Hon vill certifiera regeringen mot våld i nära relationer

MÅNDAG 25 MAJ 2020

När allt fler isoleras i sina hem under coronapandemin ökar risken för våld i nära relation.

Nu vill organisationen Alla kvinnors hus utbilda och certifiera regeringen inom området.

– Vi vill erbjuda ministrarna utbildning då det är många som kan väldigt lite om våld i nära relation, säger

verksamhetschefen Ann Isaksson.

Efter coronapandemin spår Ann Isaksson att samtalen kommer att öka lavinartat gällande våld i nära relationer till samtliga myndigheter och organisationers hjälplinjer.

DN har tidigare rapporterat att 95 procent av socialsekreterarna i Stockholm tror att våld i nära relationer kommer att öka under pandemin liksom andra sociala problem.

– Det här är en fråga som man pratar ganska mycket om just nu, men vi vet av ren erfarenhet att

det är många som kan väldigt lite om våld i nära relationer, säger Ann Isaksson.

Hon upplever att det är lätt att skjuta ifrån sig våldsrelaterade problem när man saknar kunskap och ser det därför som viktigt med utbildning.

– En del säger att ”det händer inte här” eller ”det händer inte mig eller någon i min bekantskapskrets”, men det är viktigt att Sverige har en regering med certifierad kunskap om våld i nära relationer som även innefattar det sexuella våldet, säger hon.

Alla kvinnors hus består av tre olika verksamheter där skyddat boende och en öppen mottagning ingår. Men organisationen ser det även sitt jobb att sprida kunskap och bilda opinion.

Under veckan har organisationen därför beslutat att gå ut med ett öppet brev till Sveriges ministrar för att väcka uppmärksamhet.

Ann Isaksson berättar att de har tänkt börja med regeringen för att sedan arbeta vidare med andra arbetsplatser, stora som små.

– Framför allt tycker jag att det låter modernt att vi inte bara pratar utan att vi även gör

verkstad av det. Det vore fint om Sverige som är ett jämställt land också har en regering som är jämställd. Att man inte bara säger det utan att man också har kunskaper, säger hon.

Hon själv upplever att regeringen i stora drag har hanterat coronakrisen och dess följder bra, men att kunskaperna behöver bättras på.

– Hela krisen har varit en oförutsedd händelse som man inte riktigt kan förbereda sig för. De har gjort det bästa utifrån situationen. Men jag har ett förflutet i polisen innan jag blev

verksamhetschef här och vet utifrån mina erfarenheter att det är låg kunskap om hur det här påverkar familjer och arbetsplatser, säger hon.

Jämställdhetsministern Åsa Lindhagen (MP) ser det som en av regeringens viktigaste prioriteringar att bekämpa våldet. Hon ser även att det finns en tydlig medvetenhet om att det är ett stort samhällsproblem.

– Jag är en av få nya ministrar som kom in i regeringen under förra året och har jobbat mot våld i nära relationer och mäns våld mot kvinnor i flera år på

kommunal nivå. Jag uppfattar att det finns ett stort engagemang i regeringen att bekämpa våldet mot kvinnor. Då förutsätter jag att engagemanget inte bara gäller utsidan, säger hon.

Samtidigt ser hon att alla ständigt har behov av att lära och är själv i kontakt med Sveriges kvinnojourer regelbundet.

– Vi är några av ministrarna som jobbar ännu närmre dessa frågor, bland annat jag. Vi alla har ett ansvar på vilken arbetsplats vi än befinner oss på. Var fjärde kvinna kommer någon gång att utsättas för våld i nära relationer och vi

har också hedersrelaterat våld och förtryck i samhället. Det finns så klart kvinnor på våra arbetsplatser som är utsatta så vi behöver alla vara uppmärksamma, säger hon. Vidare ser hon positivt på förslaget om en potentiell certifiering mot våld i nära relation hos regeringen.

- Det är en viktig fråga som de lyfter just om arbetsplatserna och vad vi kan göra i den mellanmänniska relationen. Det är viktigt att titta på hur man kan ta hand om varandra, både i strukturer men också att alla får

kunskap om att man kan ställa en fråga om man är orolig, säger hon.

Johanna Sundbeck

johanna.sundbeck@dn.se

Fakta. Ur det öppna brevet till regeringen

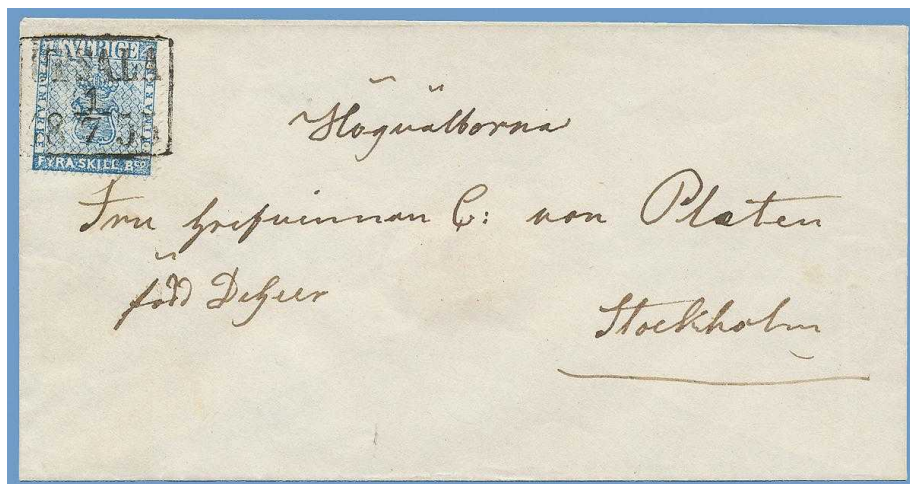
Öppet brev till regeringen: Hur mår ni ministrar i era kärleksrelationer? Hur har era våldsutsatta riksdagskollegor det på hemmakontoret? Vill ni motverka våld i nära relationer och föregå med gott exempel, fortsätt läs och meddela oss sedan ert svar!”

"Nu erbjuder vi regeringen, för första gången i Sveriges historia, en möjlighet att gå före och visa hur man bör agera i ett samhälle som ännu inte kommit tillrätta med våld i nära relationer. Vi önskar förse statsministern och statsråden med verktyg att se – och agera. Och så gör vi det jourrörelsen alltid gjort: finns för dem som verkligen behöver oss!"

...

"Vi vet att våldet i nära relationer trappats upp i flera länder sedan pandemins utbrott och så tycks ske också här. Därför vore det en viktig markering även till arbets-

givare här i Sverige att regeringen på allvar tar det ansvar som faktiskt krävs för att kollegorna inte ska lämnas ensamma i en redan mycket svår situation".

Sveriges första frimärke sålt för över en miljon

MÅNDAG 25 MAJ 2020

Den 1 juli 1855 började frimärken användas i Sverige. Ett fyra skilling banco-märke från den dagen har nu inbringat över en miljon kronor.

Dyrgripen ingick i den största samlingen av svenska frimärken som någonsin har sålts på auktion.

Det är den kände filatelisten Sven Eric Beckemans frimärksamling som nu portioneras ut på auktioner. Beckeman gick bort 2018.

I lördags hölls den andra auktionen och rariteten över alla andra objekt var ett fyra skilling

banco-märke i felfritt skick på ett brev stämplat "UPSALA 1.7.55", den första utgivningsdagen för svenska frimärken.

– Jag kan inte berätta någonting om köparen mer än att det är en privatperson, säger Johan Ericsson, vd för Frimärkshuset Skandinavisk Filateli.

TT

Sex nya dödsfall i covid-19 i Sverige

MÅNDAG 25 MAJ 2020

Totalt 3 998 personer har avlidit i Sverige med bekräftad covid-19, visar Folkhälsomyndighetens senaste statistik.

Det är en ökning med sex personer det senaste dygnet. De uppdaterade siffrorna visar även att totalt 33 459 har bekräftats smittade av coronaviruset i Sverige.

Antalet personer som får eller har fått intensivvård i Sverige på grund av covid-19 är 1 936.

TT

Inga renodlade likhundar hos polisen

MÅNDAG 25 MAJ 2020

Svensk polis har sedan ett år tillbaka inga sökhundar som är specialiserade på att enbart söka efter lik, rapporterar Ekot.

De kriminalsökhundar som finns kan visserligen söka efter flera olika saker, som narkotika, sperma – och lik. Men i vissa fall är det önskvärt med specialiserade liksökhundar.

Bristen på likhundar är bekymmersamt, anser åklagaren i fallet, Jim Westerberg.

– Det tar tydlig tid att få fram bra likhundar, och renodlade likhundar, som den här tyska hunden var. Det är ett problem, säger han till Ekot.

TT

Sex räddade när snöskotrar sjönk

MÅNDAG 25 MAJ 2020

Sex personer gick genom isen med snöskotrar i Torneträsk vid lunchtid på söndagen. De var fast på den förrädiska isen men strax innan klockan 13 hade fjärräddare hjälpt sällskapet till säker mark, skriver polisen på sin hemsida.

TT

M-topp greps för sexköp – avgår

MÅNDAG 25 MAJ 2020

Kommunstyrelsens ordförande i Kungsbacka, Hans Forsberg (M), lämnar alla sina uppdrag för partiet sedan han på lördagen greps, misstänkt för köp av sexuell tjänst.

– Detta är otrolig tragiskt och inte acceptabelt inom vårt parti, säger Mikaela Waltersson, förbundsordförande för M i Halland.

Avgångsbeslutet föranleddes av ett samtal med personer inom M-

ledningen i Halland. Enligt Mikaela Waltersson var det ett självklart beslut som alla var eniga om.

– Beslutet att lämna sina uppdrag hade Hans redan tagit. Vi är alla överens om att efter en sådan här händelse kan man inte vara en representant för Moderaterna.

Gunnar Strömmer, partisekreterare för Moderaterna kallar agerandet för oacceptabelt. ”Det är helt oacceptabelt.

Förtroendet är förbrukat, och han måste nu lämna sina uppdrag”, skriver han i en kommentar till DN.

Enligt källor till GP greps Hans Forsberg i ett tillslag mot misstänkt bordellverksamhet i en lägenhet.

Amanda Dahl

Campingbranschen vill ha besked

MÅNDAG 25 MAJ 2020

Myndigheternas motstridiga besked gör det svårt för svenskarna att planera sin semester.

Det hävdar camping-vd:n Johan Söör.

– För alla i branschen underlättar det med tydliga och konsekventa budskap.

I vanliga fall är sommarplaneringen och alla sommarjobbare klara i mars. Men i år är ingenting som vanligt för

Sveriges största campingkedja. Ett par veckor från att högsäsongen inleds är oron stor, och myndigheternas besked imponerar inte.

– Förra veckan gick Folkhälsomyndigheten ut och preciserade att man kunde åka 1-2 timmar med bil. Ett par dagar senare sade Socialstyrelsen att man helst inte ska resa alls. Myndigheterna ger tyvärr delvis motstridiga besked, säger Johan Söör, vd för First Camp med 39 campingar i Sverige. Det märks hos campingbolaget.

– Det myndigheterna säger får fäste snabbt, det syns på både bokningar och frågor till vår kundtjänst.

Camping-vd:n tycker att Folkhälsomyndigheten skulle kunna ge olika rekommendationer för olika sätt att resa på.

– Det är olyckligt att klumpa ihop alla semesterformer. Campare har eget fordon med eget boende, och åtta av tio har egen toalett och kök, säger Johan Söör.

Planen för bolaget var att i år anställa 700 sommarjobbare. Men inga har anställts, på grund av osäkerheten. Dessutom har

investeringar och inköp stoppats, och en tredjedel av de cirka 120 fast anställda har permitterats.

– Det är en stor utmaning, 700 sommarjobb står på spel. Vi kan inte ge dem något besked, och vet inte heller när vi kan göra det. För det behöver vi tydliga besked från myndigheterna, säger Johan Söör. I april minskade First Camps omsättning med 30 procent. Nu arbetar man utifrån olika scenarier för sommaren, från ljusa till mörka.

Redan nu syns en stor variation mellan destinationer, där de nära storstäder klarar sig bäst medan

de som är mest beroende av utländska gäster går sämst.

Statsepidemiolog Anders Tegnell säger att ett samlat besked om vad som gäller för sommaren kommer i början på juni.

– Det blir på en övergripande nivå, så att den som är ansvarig för en verksamhet kan planera den på ett sätt som minska smittspridningen så mycket som möjligt. Vi kan inte ge individuella råd om allting, säger han.

TT

Tjock plastkasse blir fråga för skattenämnd

MÅNDAG 25 MAJ 2020

**I morgon tisdag avgör
Skatterättsnämnden om en
dubbelt så tjock plastkasse ska
slippa den omdiskuterade
plastskatten och bli hälften så
dyr som en tunn kasse.**

Den nya skatten på tre kronor
gäller inte flergångskassar som är
avsedda för varaktigt bruk. Därför
har landets största tillverkare
Bengt Lundin AB i Jössefors tagit

fram en extra hållbar plastkasse
som klarat testet för
flergångsbärkassar hos
forskningsinstitutet Rise.

Den nya kassen är mer än dubbelt
så tjock som den vanliga och
klarar att bära hem 13 kilo varor
minst 50 gånger utan att gå
sönder.

– De tester vi kör är ganska tuffa
och på den här kassen är
hållfastheten högre, säger
laboratorieingenjör Lisa Strömros
på Rise.

Den testade kassen är lite större
än engångskassarna och
materialet har en annan struktur.

Om varje kasse används många gånger vore det en vinst för miljö och klimat. Om den blir soppåse som en vanlig engångskasse vore det en förlust eftersom den är tjockare.

Lisa Strömros tror inte att den nya kassen skulle användas som soppåse.

– Jag skulle snarare tänka att jag skulle använda den till att bära andra saker i, säger hon.

Skatten har slagit hårt mot tillverkarna. Bengt Lundin AB har knappt fått en enda order till den svenska marknaden sedan 1 maj. Däremot har handeln visat stort

intresse för den nya flergångskassen.

– Det vore väl en bra service att kunna tillhandahålla konsumenterna en prisvärd påse för varaktigt bruk. Den här är lätt att vika ihop och stoppa i fickan. De flergångskassar som finns på marknaden idag är för otympliga, säger Lars Lundin som tagit fram den nya kassen.

Om den slipper skatten på tre kronor blir den ungefär hälften så dyr som engångskassen. Båda är gjorda av återvunnen plast. I den tunna är råvaran till 80 procent plast som konsumenterna lagt i

återvinningen. Den tjocka är gjord av industrispill från tillverkningen av balplast till jordbruket.

– Om den blir godkänd är ambitionen att ta tillvara återvunnen plast från de balar som bönderna använt på åkrarna, säger Lars Lundin.

Enligt lagen om skatt på bärkassar är det inte tjockleken som avgör vad som är en skattefri flergångskasse. Det viktiga är vad kassen är avsedd för. Skatteverket anser att Lars Lundins nya kasse är skattepliktig.

– Kassen ser ut som en plastbärkasse och då spelar

tjockleken ingen roll, säger sektionschef Titti Campalto på avdelningen för punktskatter. Därför har företaget begärt ett bindande förhandsbesked hos Skatterättsnämnden, som är en myndighet under finansdepartementet. Den 26 maj ska nämnden avgöra om den nya kassen är en skattefri flergångskasse eller bara en tjockare skattepliktig engångskasse.

Beslutet tar några veckor att expediera. Både Skatteverket och företaget kan överklaga till Högsta förvaltningsdomstolen.

– Får vi nej i nämnden så överklagar vi, säger Lars Lundin.

Börge Nilsson

riksnatverket@dn.se

Fakta. Kassen som kan slippa skatt

Den testade kassen väger 53 gram och är 95 mikrometer tjock, mer än dubbelt så tjock som en vanlig kasse på 35 - 40 mikrometer. Måttenheten mikrometer är en miljondels meter.

Kassen är testad enligt forskningsinstitutet Rises

bärighetstest av bärkassar för flergångsbruk.

Materialet är industrispill från balplasttillverkningen. Bengt Lundin AB ägs av Trioplast som tillverkar balplast till jordbruket. Skatterättsnämndens avdelning för indirekt skatt ger bindande förhandsbesked om beskattning och består av sju ledamöter som utses av regeringen.

Kommunals ordförande sågar nytt förslag om las

MÅNDAG 25 MAJ 2020

Den 1 juni lämnar regeringens utredare över förslaget om förändringar i arbetsrätten till arbetsmarknadsminister Eva Nordmark (S).

SVT:s "Agenda" har tagit del av innehållet och Kommunals ordförande Tobias Baudin är mycket kritisk till förändringarna av lagen om anställningsskydd, las.

– Det är ett våldsamt angrepp på medlemmar på arbetsplatser runt om i Sverige, säger han.

I april förra året tillsatte regeringen en särskild utredare för att modernisera arbetsrätten och anpassa den efter dagens arbetsmarknad.

Utformningen av direktiven bygger på januariavtalet, den politiska överenskommelsen som slöts mellan Socialdemokraterna, Centerpartiet, Liberalerna och Miljöpartiet vintern efter valet 2018.

Förslaget ska lämnas över till arbetsmarknadsminister Eva

Nordmark den 1 juni, men SVT:s ”Agenda” har tagit del av innehållet i förtid. I korthet ser det ut så här:

Kompetensutveckling skrivs in i lagen.

Det ska bli enklare och mindre kostsamt för arbetsgivare att säga upp anställda av personliga skäl.

Undantagen i turordningsreglerna ska utökas från två till fem. Det omfattar alla företag, även de med över tio anställda.

Arbetsgivaren ska få välja vem som ska få gå vid arbetsbrist om det står mellan personer som

jobbat lika länge – ålder ska inte längre vara en faktor.

Turordningskretsar får inte längre slås ihop. En driftsenhet ska räknas som en krets.

Visstidsanställda ska ha rätt till förtur vid anställning efter nio månader i stället för tolv månader.

Lagen ska träda i kraft den 1 juli 2022 – inte 2021 som det står i -januariavtalet.

Kommunals ordförande Tobias Baudin, som fått läsa innehållet via SVT:s Agenda, riktar skarp kritik mot förslagen.

– Det är ett extremt långtgående förslag. Jag hade inte kunnat tror att utredningen skulle kunna gå så här långt från januariavtalet och utredningsdirektiven, som är tydliga med att säkerställa maktbalansen på arbetsmarknaden och trygga individen, säger han till DN. Han menar att förslaget tydligt går emot formuleringarna.

– Det är ett våldsamt angrepp på medlemmar på arbetsplatser runt om i Sverige, säger Tobias Baudin och nämner särskilt förslaget om att utöka undantagen i

turordningsreglerna från två till fem personer.

– Man kan göra hela fem undantag. Sedan kan man göra om hela proceduren igen efter tre månader. Det är inte många som kan känna sig trygga, arbetsgivaren kan styra en hel del vilka de vill ha kvar.

Han är också mycket kritisk till förslaget om att det ska bli enklare för arbetsgivare att säga upp en anställd av personliga skäl.

– Man kan få gå om man käftar emot chefen eller om denne tycker att man har fel hårfärg. Det enda sättet att få rätt då är via

diskrimineringslagstiftningen och det vet man ju hur lätt det är att få rätt där. Det här innebär en enorm förändring på arbetsmarknaden.

När det gäller förslaget om att man inte längre får slå ihop turordningskretsar kommer det att innebära större orättvisa på arbetsmarknaden, menar han.

– I dag kan vi till exempel slå ihop flera förskolor i en kommun till en krets, så att den som har kortast anställningstid får gå. Det blir mer rättvist så.

Men Lise-Lotte Argulander, jurist på Företagarna, menar att det är

viktigt att genomföra förändringar.

– Vi har en lagstiftning som är från 70-talet när arbetsmarknaden såg helt annorlunda ut, säger hon till SVT:s ”Agenda”.

Vänsterledaren Jonas Sjöstedt menar att det här är ”ett ensidigt och extremt förslag”.

– Jag skulle säga att det är det värsta angreppet på löntagarnas trygghet på årtionden, säger han i ”Agenda”.

Sjöstedt har tidigare sagt att de är redo att fälla regeringen om det läggs fram som lagförslag. Han

säger nu att regeringen är beroende av Vänsterpartiets mandat.

– Om de väljer att gå fram med en lagstiftning som ser ut som det här, där man kör över fackföreningsrörelsen, då kan Stefan Löfven inte vara statsminister.

Men Anders W Jonsson, vikarierande partiledare för Centerpartiet, menar att det behövs förändringar i arbetsrätten för att småföretag ska våga anställa – särskilt nu i coronatider.

DN har sökt arbetsmarknadsminister Eva Nordmark, som inte vill uttala sig förrän hon sett förslaget.

Marit Sundberg

marit.sundberg@dn.se

Dela

5G-nät nu tillgängligt i Stockholm

MÅNDAG 25 MAJ 2020

Nu har striden om de svenska 5g-kunderna börjat. I fredags meddelade Telia att man ska ha ett kommersiellt nät i centrala Stockholm klart till midsommar. I går söndag gjorde konkurrenten Tele2 ett sådant nät tillgängligt för sina kunder.

Telia och Ericsson har kallat till pressträff i dag för att inviga det man kallar Sveriges första publika nät för 5g. Det handlar om den nya mobila bredbandsteknik som

ska göra att man sekunds snabbt kan ladda ned en långfilm men också får miljardtals maskiner att kommunicera med omvärlden. Med bland annat infrastrukturminister Anders Ygeman som gäst kommer Telia att lova att man lagom till midsommar kommer att täcka ”större delen av centrala Stockholm” med sitt nya nät. Det kommer då att vara ”tillgängligt för kunder med 5g-redo mobiler”. Detta fick uppenbarligen fart på konkurrenten Tele2, som i helgen meddelade att de tänker vara med i racet om de nya 5g-kunderna,

och ge dem upp mot fyra gånger snabbare surf mot 4g:

– Från och med söndag kommer kunder med 5g-redo telefoner att kunna surfa med över 1 gigabits hastighet innanför tullarna i Stockholm. Från den 24 juni kommer vi att erbjuda samma sak i Göteborg och Malmö, säger Björn Lindberg, nätchef på Tele 2. Inte många har 5g-färdiga mobiler?

– Det finns ett antal, och nu när vi kan erbjuda ett nät så tror vi att efterfrågan kommer att öka, säger Lindberg.

Sverige har varit tidigt ute i världen med både 3g och 4g, men har halkat efter resten av Europa när det gäller 5g, vilket bland annat Ericsson-chefen Börje Ekholm har kritiserat i DN.

Auktionen av de mest kommersiellt gångbara frekvenserna har skjutits upp flera gånger, och ska nu enligt planen hållas i november.

– Men vi har lyckats förvärva sådana frekvenser, vilket gör att vi kan dra igång ett kommersiellt 5g-nät redan i dag, säger Björn Lindberg.

Förseningen av den auktionen gjorde att operatören Tre före årsskiftet drog igång ett pilotprojekt med 5g-teknik i södra Stockholm. Tre utnyttjar frekvenser i det nuvarande 4g-nätet för 100 hushåll som kan 5g-surfa med sina datorer.

Hans Strandberg
hans.strandberg@dn.se

Uppenbart är att vi i framtiden kommer att arbeta och mötas mer digitalt.

MÅNDAG 25 MAJ 2020

Lars Heikensten, tidigare riksbankschef och nu vd i Nobelstiftelsen, ser en allt snabbare strukturomvandling i pandemins spår.

TT

1500-talsvrak utanför Dalarö har plundrats

MÅNDAG 25 MAJ 2020

När marinarkeologerna i början av maj gick ned för att undersöka det så kallade Osmundvraket vid Dalarö upptäckte man att handelskeppet från 1500-talet blivit plundrat.

– Någon har hittat vraket och tyvärr stulit en jättefin trefotsgryta, en keramikskål och en del andra föremål, säger marinarkeologen Jim Hansson.

I december 2017 gjordes de första dykningarna kring vraket som ligger utanför Dalarö.

– Det var en privatperson som hade sett något på ekolodet. Vi såg på ekolodsbilder att masten stack upp, det såg ju spännande ut, konstaterar Jim Hansson som är anställd på myndigheten Statens maritima och transporthistoriska museer.

Redan vid första dyket insåg han att det handlade om ett fartyg han aldrig sett tidigare.

– När vi kom ned så sa vi: ”Vad fan är det här?” Det var något hel unikt, säger Jim Hansson.

Men det sensationella fyndet har också lockat till sig plundrare.

– Tyvärr, för vi skulle hålla det här lite hemligt för att kunna göra vårt jobb i lugn och ro och sedan skicka in vår rapport till

Länsstyrelsen. Men under tiden har någon hittat vraket och bland annat stulit en jättefin trefotsgryta som en kollega daterat till 1540-talet.

Hur plundrarna kommit över positionen för Osmundvraket kan Hansson bara gissa.

– Det kan vara så att någon har sett att vi låg där under ett par dagar med dykflagga. Då kanske

man blev intresserad, men vi vet inte.

Plundringen, som ska ha skett mellan januari och juli 2019, har polisanmälts.

– Som tur är finns det foton på de föremål som stulits är dokumenterade. Det är oerhört tråkigt att man inte kan få ha det i fred, det blir bara svårare och svårare för oss att berätta en rättvis historia om man tar bort pusselbitar, säger Jim Hansson. Han kan bara spekulera om vilka som ligger bakom plundringen.

– Jag skulle tro att det är ligor. Gemene man i sportdykarsvängen

är kanonbra, de är superseriösa. Både vi och kustbevakningen har sett att det är en ganska stor trafik utifrån, från andra länder som kommer och dyker i Sverige. Vi har inga bevis för någonting, men man måste undersöka hur vi kan skydda vraken bättre.

Tillsammans med marinen, sjöpolisen och kustbevakningen arbetar man nu med att hitta ett system för bevakning så man slipper satt vraken bli plundrade. – Det finns bara två vrak till som man hittat med osmundjärn i Östersjön, ett i Gdansk och ett utanför Rügen.

Även om skeppet är sensationellt, det är ett av världens bäst bevarade vraken från 1500-talet, så är det lasten som fångar det största intresset.

Marinarkeologerna uppskattar att det finns ett 50-tal tunnor med osmundjärn ombord.

– Det kanske är 20–25 som är synliga och fullproppade med osmundjärn, säger Jim Hansson. Osmundjärn är ett råämne som exporterades för att tillverka bland annat vapen och byggnader. När järnet kom ur blästugnen delades det upp i klumpar om 300 gram som också kunde användas

som betalningsmedel när skatten drevs in.

– Dateringen på tunnorna visar att lasten är från 1540-talet och skeppet är byggt lite innan dess, mitt under Gustav Vasas storhetstid.

Dykarna har också hittat åtta andra tunnor som man gissar innehåller exportvaror som tjära, vax, tran eller smör.

Handelsskeppet ligger på ungefär 30 meters djup och den långa masten sticker upp och har bara tio meter upp till ytan.

Att vraket är så välbehållet förklarar Hansson med att vattnet

är syrefattigt, det saknas skeppsmask och att farvattnet är hyfsat skyddat mot stormar.

Högst upp i masten finns en blockskiva bevarad som man hissade råseglet med och marin-arkeologerna tror att skeppet sjunkit väldigt snabbt.

– Mycket står orört. Det är nästan en lite kuslig känsla när man simmar förbi den murade byssan där koppargrytan står kvar på spisen, då är man tillbaka på mitten av 1500-talet, säger Jim Hansson.

Det tunga osmundjärnet, som sannolikt kommer från

Bergslagen och transporterats ut via Mälaren, har tryckt ned fartyget så det ligger inbäddat i dyn. Skeppet är drygt 20 meter långt, åtta meter brett och har ett välbevarat skrov som är förstärkt för att klara av den tunga lasten på färden söderut.

– Det troliga är att fartyget haft tre master, det är byggt på traditionellt nordiskt vis och har medeltida inslag.

Östersjön var viktig för Sveriges export av bland annat järn, virke och rep.

– Utan den här typen av fartyg hade vi aldrig kunnat bygga upp den svenska stormaktstiden. Vilket namn skeppet seglade under och hur stor besättning som krävdes hoppas Jim Hansson kunna ta reda på.

– Vi vet inte, ju mer vi tittar på vraket desto fler frågor dyker upp. Får vi in lite medel så skulle vi nästa år kunna gräva lite vid vraket och ta reda på konstruktionen och se lastens sammansättning, det är väldigt kostsamt att ligga på 30 meters djup och gräva.

Det ligger många skeppsvrak begravda utanför Dalarö som hade en nyckelposition för Sveriges sjöförsvar och var ett viktigt nav för handeln och resandet. Det uppskattas att det finns runt 100 000 vrak runt om i hela Östersjön.

– Jag har en liten pott med stekheta prylar, det handlar egentligen bara om tid och pengar, just nu får vi ligga lite lågt.

Statens maritima och transporthistoriska museer skulle öppna det nya museet ”Vrak, - Museum of Wrecks”, under andra

halvåret 2020 vid Galärvarvet i Stockholm. Öppningen är i - coronatider skjuten på framtiden. – Mycket av det vi hittar ska vi kunna förmedla på museet. Vi vill försöka ta ned besökarna på botten för att återskapa ett dyk och berätta historierna. Vi har ingen tanke på att bärga saker men det kommer ändå att bli riktigt häftigt, säger Jim Hansson.

Lars Grimlund

lars.grimlund@dn.se

Bostadsbyggandet minskar i Stockholm

MÅNDAG 25 MAJ 2020

Under årets första fyra månader har 780 nya bostäder markanvisats. Stockholms stads mål för 2020 är 10 000. – Det här kan inte fortsätta, det är riktigt usla siffror och jag menar att det är politiskt betingat. Den grönblå majoriteten kan inte skylla på marknaden, intresset för markanvisningar är stort bland

bygggherrarna, de är oroliga och vill få fram nya projekt, säger Jan Valeskog (S), vice ordförande i stadsbyggnadsnämnden.

Stadsbyggnadsborgarrådet Joakim Larsson menar att staden håller takten i antal startpromemorior för nya bostäder och har över 120 000 nya bostäder i olika politiska faser.

– Vi har sett sedan valet 2018 att antalet nya projekt har minskat. Det är viktigt att skilja på byggstarter – som är kopplat till konjunkturen, särskilt när det

gäller bostadsrätter – och nya projekt där byggstarten ligger fyra fem år fram i tiden. Där kan staden påverka dels genom markanvisningar och dels genom nya byggplaner, säger Jan Valeskog.

Joakim Larsson anser att nedgången i byggandet beror på nya krav från olika statliga instanser.

– Olika projekt fastnar i förhandlingar och fördröjs avsevärt. Länsstyrelsen har ofta synpunkter på våra planer, det finns en tröghet i systemet som vi har sett i några år. Byggandet har

alltid legat lägre än stadens mål, även när Socialdemokraterna styrde, säger han.

När det gäller färdigställda bostäder är det en rejäl nedgång, enligt Joakim Larsson.

– Men det beror på konjunkturen som vi inte kan påverka och på kreditrestriktioner och amorteringskrav som vi inte heller kan påverka. Men målet är att klara av att leverera även om marknaden förändras, säger han.

Jan Valeskog menar att det är stopp för förtätningar i villaområden och det att går väldigt trögt i förorterna.

– Ett konkret exempel är Spångadalen i nordvästra Stockholm med 1 800 lägenheter, där tanken var att bygga ihop socialt utsatta områden som Rinkeby med mer välbeställda. Men Miljöpartiet vill inte bygga på grönytor och Moderaterna vill inte reta upp villaägarna i Spånga. Det finns ofta en opposition mot byggprojekt bland grannarna, staden måste ha ett högt tryck, säger Jan Valeskog. Enligt honom behövs det betydligt starkare politiska signaler.

– Majoriteten kan inte låta de politiker som vill stoppa byggprojekt få sista ordet. Projektet Spångadalen är inte stoppat utan bearbetas, enligt Joakim Larsson.

– Några planer på att få in flerfamiljshus i småhusområden har ifrågasatts och stoppats. Vi ska inte förstöra den miljön. På en del ställen passar flerfamiljshus, på andra gör de inte det, säger han.

Valeskog är kritisk till att den organisation som fanns under den förra mandatperioden, där de berörda förvaltningarna som

exploaterings- och stadsbyggnadskontoren samlades varje vecka för att lösa knäckfrågor, har skrotats.

– Om det är någonstans det finns förutsättningar för att bygga är det i Stockholm, det finns ett stort intresse hos byggherrarna. Jag är oroad för att vi kommer att få se en baksmälla, siffrorna talar för sig själva. Även om majoriteten säger att de ska klara målen så kommer de inte att göra det, säger Jan Valeskog.

Nämndens första tertialrapport, för januari–april 2020, visar också att inga seniorbostäder och

inga lägenheter med nedpressade hyror har markanvisats.

Även Clara Lindblom, Vänsterpartiets gruppledare i Stadshuset, är kritisk.

– Jag blev besviken och väldigt förvånad över tertialrapporten, inte minst för att andelen hyresrätter är så låg som 35 procent när majoriteten har lovat minst hälften hyresrätter. Det är hyresrätter som är den stora bristen i Stockholm, med hyror som timvikarier, bussförare och undersköterskor kan betala, säger hon.

Clara Lindblom är också bekymrad över för att inga seniorbostäder har markanvisats hittills i år – och för att markanvisningar för lägenheter med pressade hyreskostnader också är noll under årets första månader.

– För majoriteten handlar det väldigt mycket om att få in så mycket pengar som möjligt för marken och de får in mer för bostadsrätter. Men att sälja till högstbjudande är en riskabel strategi, bostadsrätter är mycket mer konjunktur känsliga.

Allmännyttan får, enligt Clara Lindblom, i princip inga markanvisningar nu.

Årsmålet för hyresrätter är 50 procent och Joakim Larsson ser inte att det skulle bli annorlunda. – Vi vill gärna fortsätta projektet med Stockholmshus med pressade hyror, även om det har visat sig att de inte alltid blir pressade. Många privata aktörer ligger ofta bättre till prismässigt. Men allmännyttan har väldigt många projekt i gång och de kommer även fortsättningsvis att bygga mycket, säger han.

Mia Tottmar

mia.tottmar@dn.se

Tiden blir kanske aldrig som förr igen

MÅNDAG 25 MAJ 2020

När pandemin avtar kommer - livet åter att taggas med datum och klockslag. Men något kommer ändå i grunden att vara förändrat. Den brittiske författaren Ian McEwan reflekterar över hur tidsuppfattningen påverkats av coronakrisen.

Nu när vi kanske kan ana början till slutet på nedstängningen har vi ett bra tillfälle att reflektera över tidens natur – inte tiden som ett periodiseringssystem baserat

på jordens rotation kring sin egen axel och bana runt solen, utan tiden som vi *upplever* den, tiden som går långsammare under en kris, snabbare när vi åldras, tänjs ut när vi kokande av otålighet väntar på ett kraftigt försenat tåg. Pandemin har gjort många av oss delaktiga i ett experiment i subjektiv tid. När coronaviruset har fördrivits eller tämjts och klocktiden har återtagit sitt herravälde kommer vi naturligtvis att fyllas av en omedelbar lättnad. Men samtidigt känner vi redan nu att det kanske aldrig blir som förr. Vi vill kanske bevara några

element från denna annorlunda tid.

Vi som inte har samhällsviktiga arbetsuppgifter, hur har vår upplevelse av tid förändrats?

Delar av svaret kanske finns hos en ex-fånge som jag en gång hörde berätta om sina 20 år i fängelse: Tiden gick blixtnabbt, sa han. Nu har vi själva ”suttit av tid”, i husarrest, och kan kanske börja förstå vad han menade. När händelser och åtaganden bleks bort, och den ena dagen blir den andra lik, komprimeras och kollapsar tiden. Fredag igen, men det var ju måndag i går.

Inbyggt i detta finns det motsatta fenomenet, upplevelsen av hur tiden expanderat under nedstängningen och drivit fram en exponentiell tillväxt – för att nu använda ett omtyckt uttrycksätt – av introspektion, dagdrömmar, inre strövtåg, särskilt i det förflutna.

Kierkegaard påpekade att livet bara kan förstås baklänges men måste levas framlänges. När rörelsen framåt stoppas ligger det nära till hands att vi ramlar baklänges genom tiden. Man kan börja fråga sig, eller till och med minnas, vem man är och hur man

minut för minut tog sig fram genom tiden, från den ena lilla vadstenen till den andra, från ens femåriga jag till den person man är nu.

Och detta "nu" har vidgats kraftfullt. Man kan hänge sig åt det. Man kan slösa bort det, utan skuldkänslor. Inom dess rymd kan du kanske till och med bli varse det märkvärdiga fenomen, alldagligt men mirakulöst, som är existensen av ditt eget medvetande, eller få en skymt av ett inre jag som tidigare delvis dolts bakom den dagliga rutinen.

Om man misstänker att samhället befinner sig i en djupgående förändring med fortfarande oviss utgång, kan det kännas irrelevant, eller för koncentrationskrävande, att läsa en bok eller, till och med, att titta på tv. Man går in i ett rum för att göra en viss sak, men ägnar sig i stället åt något annat. Så länge man inte kämpar emot kan det vara en upplyftande upplevelse. Den oöppnade posten högar sig på köksbordet. Det är inte så mycket lättjan som stillheten som hindrar dig från att ta itu med den. När tiden sträcker ut sig så långt framför dig, varför

då göra i dag vad du kan göra
nästa månad?

Narkosläkare, anställda i äldre-
vården och många andra som
utför samhällsviktiga
arbetsuppgifter slipper inte undan
tidens piska. Den som förlorat en
närstående upplever att tiden
förlorats eller stympats och lider
särskilt svårt. Och på ett annat,
godartat, plan: min svärdotter och
min yngsta son arbetar från
hemmet och har hand om sin
livliga två och ett halvtåriga son.
De delar upp barnomsorgen i skift
och har en agenda där varje dag
portioneras ut i halvtimmar.

Klockan 9: göra enhörningar med
pappa; klockan 2 göra
superhjältemasker med mamma.
Men för oss andra, vi som från
tillvarons stambana växlats in på
ett stickspår, har det inte funnits
någon agenda eller någon
tidtabell. Nu kan den episoden gå
mot sitt slut. Det gamla livet, med
plikter men också många
behagliga inslag, kommer att
taggas med datum och klockslag.
Men det livet kommer att vara i
grunden förändrat. Vi står inför
massiva ekonomiska svårigheter
och, kanske, möjligheter. Vi
kommer att behöva nya verktyg

Fysikerna berättar för oss att tidsflödets hastighet är en funktion av hur starkt ett gravitationsfält är. För en tid befriades vi från tidens tyngd och linjära strukturer och bejakade en paradox: vi har varit som lekande barn, för vilka ett sommarlov är ett helt liv och ändå gick tiden blixtsnabbt.

Min förhoppning är att vi kan ta med oss ett minne av, och en lektion i, tidlöshet och stillhet från denna djupgående tragedi. Vi kan ha glädje av det i kommande turbulenta tider.

Ian McEwan

Försvaret: Det var pappan som hade ansvaret för 3-åringen när hon dog

TISDAG 26 MAJ 2020

Rättegången mot mamman till den 3-åriga flicka som hittades död i januari inleddes på måndagen.

Åklagaren anser att hon ska dömas för mord. Under förhandlingens första dag presenterade kvinnans advokat ett alternativt händelseförlopp. Norrköping.

Flickan fick smeknamnet Lilla hjärtat av handläggarna på socialtjänsten i Norrköping. Hon placerades i familjehem där hon bodde fram till några veckor innan hon skulle fylla tre år. I september 2018 slog en dom i kammarrätten fast att det inte längre fanns en ”påtaglig risk” för flickan att flytta till sina biologiska föräldrar, trots uppgifter om psykisk ohälsa och att föräldrarna vägrade drogtestar. Tio månader efter flytten hittades flickan död i sina föräldrars lägenhet.

Kroppen låg invirad i tyg och plast under en barnsäng. Enligt rättsläkarens bedömning hade flickan då varit död i omkring två dagar.

Om flickan hade fått akutvård hade hon haft goda till måttliga chanser att överleva, enligt rättsläkarens bedömning. Ingen av föräldrarna larmade SOS.

Enligt åklagare Anna Lander har 3-åringen dött av flera fall av trubbigt våld mot huvudet och kroppen. Hon hade även narkotikaklassade preparat i blodet som tillsammans med våldet ska ha orsakat hennes död.

Under måndagen inleddes rättegången i Norrköpings tingsrätt inför ett stort medieuppbåd. Mamman, klädd i svart jacka och svarta jeans, lyssnade när åklagaren gick igenom sin sakframställan. Åklagaren tog bland annat upp den skriftliga bevisningen som finns i målet, exempelvis sms-konversationer mellan föräldrarna. Där använder de mycket nedsättande ord om sin dotter. Av sms:en framgår också flera omfattande beställningar av narkotikaklassade preparat.

Anna Lander gick också igenom alla narkotikaklassade preparat som funnits i, eller varit i kontakt med, flickan och hennes yngre bror.

DN har tidigare berättat att den rättskemiska undersökningen visar att mammans missbruk pågick redan innan den treåriga flickan lämnade familjehemmet och flyttade till sina biologiska föräldrar. I lägenheten gjorde polisen omfattande beslag av narkotikaklassade preparat. Förundersökningen ger bilden av att flickans sista tid i livet var svår. De sista sex månaderna tappade

hon i vikt. Hon frågade efter sin familjehemsmamma, vilket skapade irritation i hemmet. Flickan ska också ha varit tunnhårig på vissa ställen, vilket enligt föräldrarna berodde på att hon själv brukade tvinna håret. Lilla hjärtats mamma nekar till brott. Enligt hennes försvarare, Per Oehme, har hon mycket vaga minnesbilder av vad som har hänt. Hon minns fragment, säger han till DN efter förhandlingen. Försvararen påpekade att ingen utomstående kan veta vad som har hänt. Ingen annan var där.

Under måndagen presenterade han ett alternativt händelseförlopp.
– Det är ganska sent på kvällen när flickan inte kan sova. Hon får bada, det är det bästa hon vet. Pappan har ansvaret för henne och vid något tillfälle lämnar han badrummet. Under tiden halkar hon så illa att hon slår huvudet i kranen eller kanten. Skadorna som hon ådrar sig, påstår vi, kan var förenliga med att hon slår i en eller två gånger på väg ner i badkaret. Per Oehme säger att han grundar sin beskrivning av händelsen på

pappans berättelse innan han avled, mammans minnesbilder, andra fynd och utlåtandena från rättsläkare och rättskemist. När pappan hittar flickan i badkaret vet han inte hur skadad hon är. Han tror att hon har drunknat. Han gör hjärt-lungräddning, enligt Per Oehme. – Jag tror att det är nu de dumma besluten kommer. Han försöker medicinera henne själv för att hon ska komma ur sitt kramp- och chocktillstånd. Han gör det här i välmening, påstår jag. Han förstår inte hur illa därnå hans dotter är. Han förstår inte att den ursprung-

liga skadan är ett livsfarligt tillstånd.

Försvaret menar att 3-åringen avled av aspirationspneumoni, som betyder att man andas in exempelvis magsäcksinnehåll. Så vilken roll hade mamman, - enligt försvaret?

Per Oehme poängterar att pappan hade garantansvaret för flickan vid tillfället.

– Hon deltar inte i det här. När flickan slutar andas är han så rädd att berätta det här, så han gör inte det förrän långt senare. När faktum kommer fram, att hon avlidit, är det pappan som

tillverkar byltet. Pappan beskriver att hon inte har med paketeringen att göra.

Varför ingen av föräldrarna larmade SOS kommer mamman att svara på i förhör under tisdagen, enligt Per Oehme. Även de förhör som gjordes med pappan kommer att spelas upp. – Hon kommer att berätta mer om det men de var naturligtvis livrädda för socialtjänsten, att de skulle bli av med barnen.

Josefin Sköld

josefin.skold@dn.se

Fler än 4 000 har nu dött i covid-19 i Sverige

TISDAG 26 MAJ 2020

På måndagen klättrade antalet inrapporterade dödsfall i covid-19 i Sverige över 4 000. Ytterligare 31 har registrerats som avlidna det senaste dygnet. Dödssiffran stiger därmed till 4 029 personer. Totalt har 33 843 personer smittats och 1 957 personer har fått eller får intensivvård.

Kurvan i Sverige fortsätter att luta svagt nedåt, uppger Folkhälsomyndigheten under måndagens pressträff. Fortsatt är situationen inom äldre vården, där en stor andel av registrerade dödsfall i landet har inträffat, ett stort orosmoment.

Folkhälsomyndighetens generaldirektör Johan Carlson har tidigare sagt i SVT:s "Agenda" att det är stor skillnad på landets äldreboenden och att vissa saknar rätt ledning, styrning och kompetens.

Även Sveriges statsepidemiolog Anders Tegnell pekade i Sveriges

Radios söndagsintervju på svagheter vad gäller kvaliteten inom äldre vården.

– Jag tänker på den äldre vård där mycket av detta har hänt.

Äldre vården i Sverige har diskuterats under många år och man har pekat på svagheter i kvaliteten. Men jag tror inte att någon hade kunnat förstå hur fruktansvärt uppenbara de skulle bli, säger Anders Tegnell i Sveriges Radio.

I en längre intervju med DN i söndags säger Stockholms finansborgarråd Anna König Jerlmyr (M) att Folkhälsomyndighetens

uttalande om bristande kvalitet inom äldreården lett till att flera medarbetare inom vård och omsorg känt sig anklagade.

– I debatten beskrivs det att det springs mellan avdelningar och mellan sjuka utan skyddsutrustning. Det är många som inte känner igen det, säger hon i intervjun.

Anders Tegnell säger att det är ”extremt olyckligt” att uttalandena tolkats som kritik mot enskilda medarbetare.

– Vi är väldigt väl medvetna om att de allra flesta som jobbar i äldreården är extremt ambitiösa

och brinner för sitt jobb och det har absolut inte varit vår mening att peka på de anställda utan vi har varit väldigt noga med att peka på att det är strukturer, organisationer och annat där man måste hitta lösningarna. Och hur de stöttar sina anställda, både när det gäller att vara hemma när man är sjuk och få utbildning och tillgång till vettig skyddsutrustning. Det är inte de anställdas fel att det brister på de områdena, säger statsepidemiologen.

Vad exakt som har brustit i kedjan vill Anders Tegnell inte gå in på.

– Jag tror inte vi är färdiga med den analysen ännu. Det här är nog en av de väldigt stora frågorna vi kommer att titta på efter pandemin och verkligen gräva djupt i varför det här hände i svensk äldreomsorg, och vad vi kan göra för att det inte ska behöva upprepas, säger han.

Personer över 70 år tillhör riskgrupperna för covid-19 och rekommenderas av Folkhälsomyndigheten att begränsa nära kontakter, samt ”låta bli att åka med kollektivtrafiken, handla i butiker eller vistas i lokaler där det finns

många människor samtidigt”, enligt myndighetens hemsida. På måndagens pressträff flaggade Anders Tegnell för att ett besked om att ändra rekommendationerna kan komma inom det närmsta dygnet.

Jonas Desai

jonas.desai@dn.se

Fulla båtar trots risken för smitta

TISDAG 26 MAJ 2020

Ordningsvakter, extrainsatta avgångar och ett antal resenärer som inte ens fick plats ombord. Långhelgen började stökigt på kajerna i Stockholm och Göteborg när många, trots coronaläget, ville ta sig ut i skärgården. Resten av helgen fortlöpte dock utan några större incidenter och enligt både Västtrafik och

SL ska ingen ha behövt lämnas kvar på någon av öarna.

Trots Folkhälsomyndighetens rekommendationer att undvika onödiga resor i kollektivtrafiken blev kombinationen sol och långhelg en alldeles för stor frestelse för vissa. Det blev trängsel på kajerna i Stockholm och i Göteborg, och flera nekades gå ombord på färjorna på väg ut mot öarna.

Efter samråd med rederierna sammanfattar Claes Keisu, informatör på SL, helgen i siffror: 20 000 resenärer varav 500 inte

kunde åka med den avgång som de hade tänkt.

– Det gäller resenärer både på väg ut och tillbaka. Mer specifikt vid Strömkajen, Hasseludden, Nacka strand och Gåshaga men också Vaxholm. Det fanns några vid Årsta havsbad ut till Utö och ett antal resenärer vid Nynäshamn till Nåttarö, säger han.

Under fredagen blev det irriterad stämning vid Strömkajen och man tvingades kalla in ordningsvakter. Resten av långhelgen fortlöpte dock utan några incidenter, enligt Claes Keisu.

Det blev även trängsel vid Saltholmen i Göteborg på grund av ett ökat antal resenärer ut i skärgården.

Enligt Johanna Eriksson Eknander, affärschef på Västtrafik, var det främst under torsdag och fredag som det blev trångt på färjeterminalen.

– Är det långhelg vet man att folk vill ut och resa. Vi hade på förhand beställt informatörer på plats vid Saltholmen för att informera kunderna. Vi satte också in förstärkningsturer. Det var på några enstaka turer som vi

fick neka resenärerna att gå ombord, säger hon.

Både i Stockholm och i Göteborg kör man med hälften så många resenärer som färjorna är certifierade för. Västtrafik förbereder just nu för sommaren och fokuserar på andra åtgärder som kan förebygga trängsel.

– Vi kommer att sätta in två extra båtar som förstärker trafiken och extra informationsinsatser. Sedan är det fortfarande viktigt att man följer Folkhälsomyndighetens riktlinjer och undviker onödiga resor, säger Johanna Eriksson Eknander.

Marina Ferhatovic

marina.ferhatovic@dn.se

Tidigare chef på djurpark döms efter björnattack

TISDAG 26 MAJ 2020

Robert Lindvall hade bara jobbat 48 dagar på Orsa rovdjurspark när han dödades i en björnattack.

På måndagen dömdes den - tidigare djurparkschefen för arbetsmiljöbrott bestående i vållande till annans död och framkallande av fara för annan. Han dömdes till villkorlig dom och dagsböter. Den tidigare

vd:n, som också åtalats, frikändes.

På förmiddagen den 4 augusti 2017 gick den 18-årige djurskötaren Robert Lindvall in i ett björnhägn i Orsa rovdjurspark. Han hade arbetat i parken i 48 dagar och skulle hålla i en aktivitet tillsammans med en nederländsk familj som skulle få prova på att vara djurskötare i parken, lägga ut mat och rengöra platsen.

Under aktiviteten grävde sig två björnar in under stängslet och tog sig in i hägnet där Robert Lindvall befann sig tillsammans med den

besökande familjen. Familjen lyckades fly över ett högt elstängsel men Robert Lindvall blev attackerad av björnen och dog senare till följd av skadorna. Björnen avlivades strax efter incidenten.

I november förra året väcktes åtal kring händelsen. Två av djurparkens dåvarande chefer åtalades för arbetsmiljöbrott och grovt vållande till annans död samt framkallande av fara för annan. Åklagaren yrkade på att Grönklittsgruppen AB ska få en företagsbot på minst åtta miljoner kronor.

Enligt åklagarna har de tidigare cheferna varit oaktsamma, eftersom det enligt stämningsansökan var allmänt känt bland personal och parkledning att björnarna var grävningsbenägna. De åtalade har nekat till brott. En av dem, den tidigare vd:n, hävdar att han delegerat arbetet med säkerheten till djurparkschefen.

Djurparkschefen hävdar å sin sida att han utgick från att ett grävskydd fanns på plats. På måndagen föll domen. Den tidigare anläggningschefen döms för arbetsmiljöbrott bestående i

vållande till annans död och framkallande av fara för annan. Han döms till villkorlig dom och dagsböter.

Anläggningschefen har enligt domen genom vårdslöshet ”brustit i säkerhetsarbetet genom att underlåta att göra de riskbedömningar och säkerhetsrutiner som behövdes för att förhindra att björnar grävde sig in i hägn där människor vistades”.

Han har genom detta orsakat djurskötaren Robert Lindvalls död och framkallat fara för den nederländska familjen som

befann sig i hägnet under aktiviteten, enligt domen.

Den tidigare vd:n frikänns, eftersom han enligt domstolen inte kan anses ha brustit i sin tillsyn av anläggningschefens arbete med säkerheten.

Grönklittsgruppen AB som äger rovdjursparken döms att betala en företagsbot på 2,5 miljoner kronor. Anläggningschefen och Grönklittsgruppen AB döms att betala skadestånd till var och en av den avlidnes anhöriga med 30 000 kronor.

Kammaråklagare Anders Johansson menar att tingsrätten

inte gått helt på åklagarnas linje, när de bedömt att parkchefen är ensam ansvarig för brottet.

– Men tingsrätten konstaterar att det skett ett arbetsmiljöbrott och att man åsidosatt arbetsmiljölagstiftningen. Där har de ju gått på våra yrkanden, säger han till DN.

Målsägarbiträde Erik Elgán Maschmann, som företräder Robert Lindvalls familj, säger att hans klienter är lättade över att någon ställts till svars för det som hände honom.

– Även att tingsrätten bedömt att samtliga, både föräldrar och

syskon, är berättigade till skadestånd anser de vara rätt bedömning. Det ska ju till särskilda skäl för att syskon ska få skadestånd. Och det har rätten ansett att det finns, säger han. Johan Eriksson, advokaten som företräder den dömda djurparkschefen, säger att hans klient är besviken över utgången. Han menar att hägnet där - björnarna grävde sig under var felbyggt, något som djurparkschefen inte kände till eftersom det byggdes innan hans tid där.

– Hade det varit rätt byggt så hade det här aldrig hänt. Det är målets knäckfråga, säger Johan Eriksson.

Evelyn Jones

evelyn.jones@dn.se

Fakta. Djurskötare dog

Den 4 augusti 2017 dödades den 18-årige djurskötaren Robert Lindvall i sitt arbete på Orsa rovdjurspark. Det var under en aktivitet som två björnar grävde sig in i det hägn där Robert Lindvall befann sig med en besökande familj.

Åtalet mot två tidigare chefer vid djurparken väcktes i november

förra året, och rättegången inleddes i mars 2020. På måndagen dömdes en tidigare djurparkschef för arbetsmiljöbrott bestående i vållande till annans död och framkallande av fara för annan. En tidigare vd som också var åtalad frikändes.

Ökat resande under kristi himmelfärd

TISDAG 26 MAJ 2020

Resandet inom Sverige ökade under kristi himmelfärds-helgen jämfört med veckan innan, enligt nya siffror från Telia crowd insights. Jämfört med förra året är siffrorna dock betydligt lägre, framför allt när det kommer till de längre resorna.

Inför kristi himmelfärds-helgen var råden från myndigheterna samma som tidigare under våren

– undvik längre resor och håll dig borta från större folksamlingar.

Nya siffror från Telia crowd insights antyder emellertid att många rest under långhelgen.

Datan, som bygger på anonymiserad och aggregerad data från mobilmaster över hur många abonnenter som finns i närheten och som sedan justeras utifrån Telias marknadsandel, ger en ungefärlig bild över hur mobiltelefonanvändare rör sig i Sverige.

Positionen är inte exakt, men visar mönster över var människor befinner sig.

Kristi himmelfärds-resandet skedde framför allt under onsdagen, dagen före röd dag. Siffrorna visar att resandet från Stockholms län till Skåne och Gotland var mer än dubbelt så högt som veckan före. Även under torsdagen restes det mer än under föregående vecka, men ökningen var betydligt mindre än onsdagens siffror.

– Det är en kraftig ökning jämfört med veckan innan, men man ska komma ihåg att man också jämför en ledig dag med en arbetsdag, säger Kristofer Ågren, chef för data insights på Telia.

Anders Tegnell, statsepidemiolog vid Folkhälsomyndigheten, är av samma åsikt.

– Vi har minskat resandet mer än något annat land i Norden, enligt Telias siffror, så jag tror man måste vara försiktig innan man drar några slutsatser av just den här siffran, säger han.

Jämfört med 2019 års kristi himmelfärds-helg visar Telias siffror dock på en tydlig minskning i resandet till nästan alla kommuner. Resandet till Stockholm från Malmö och Göteborg var till exempel 85

respektive 87 procent lägre än året innan.

När det kommer till resor mellan grannkommuner och inom samma län är skillnaden betydligt mindre. Siffrorna över resandet från Stockholm till Danderyd, Tyresö, Österåker och Värmdö är i princip oförändrade jämfört med kristi himmelfärds-helgen 2019. I två fall visar siffrorna på tydliga ökningar, resandet från Stockholm till Vaxholm ökade med 13 procent och resandet från Stockholm till Ekerö ökade med 44 procent.

Jonas Desai

jonas.desai@dn.se

Hugo Ewald

hugo.ewald@dn.se

Få åhörare ryms när rättegången inleds mot ex-pojkvännen

TISDAG 26 MAJ 2020

I dag, tisdag, inleds rättegången om mordet på 17-åriga Wilma Andersson i Uddevalla.

Under tio dagar, utspridda på veckorna fram till midsommar, ska åtalet mot hennes ex-pojkvän prövas av tingsrätten.

Det blir en speciell rättegång på flera sätt. Wilma Anderssons försvinnande och död har

engagerat mängder med människor och att hennes före detta pojkvän nu åtalats – efter att en kroppsdel hittats i hans lägenhet – väcker både upprördhet, engagemang och sensationslystnad. Men bara ett ytterst litet antal människor kommer att kunna följa förhandlingen på plats. Det är coronapandemin som dikterar villkoren i Uddevalla tingsrätt. 24 åhörarplatser finns inne i sal 1 där förhandlingen hålls. När varannan stol tas bort för att säkra avståndet mellan åhörarna blir det tolv kvar. Fyra går till Wilma

Anderssons anhöriga, fyra till den åtalade mannens närstående och de fyra sista till olika medier som kommer att turas om att närvara inne i salen.

De mediebolag som inte får plats i sal 1 bereds möjlighet att följa rättegången med ljud och bild i en sidosal, men även där är platsantalet begränsat för att hindra eventuell smittspridning.

Tio dagar har avsatts för förhandlingarna. Tisdagen är åklagarens dag. Jim Westerberg kommer att göra sin sakframställan och berätta vilket

straff han yrkar på för ex-pojkvännen.

På onsdag gör försvaret sin sakframställan och därefter förhörs Wilma Anderssons föräldrar som målsägande. Det kommer bland annat att handla om deras iakttagelser i den misstänktes lägenhet. När de var där för att söka efter sin dotter såg de Wilmas saker i bostaden, trots att den nu åtalade mannen sa att hon tagit dem med sig när hon gick.

Torsdag är den dag då den åtalade ska förhöras. Den 23-årige mannen har nekat från start och

fortsätter att göra så. I förhör har han bland annat antytt att någon annan måste ha placerat Wilmas kroppsdel i hans lägenhet. Trots att hans dna – och bara hans dna – finns på emballaget som använts för att dölja beviset.

Efter detta gör rätten en veckas uppehåll för att först fredagen den 5 juni påbörja vittnesförhören. De pågår under spridda dagar fram till den 16 juni, då det är dags för slutanföranden från åklagaren och försvaret. Det finns också en reservdag avsatt den 17 juni. En del av förhandlingarna kommer hållas bakom lyckta

dörrar, eftersom detaljer från Wilma Anderssons privatliv anses omfattas av sekretess.

Kristina Hedberg

kristina.hedberg@dn.se

Migrationen delar regeringen – MP vill inte skriva på förslag

TISDAG 26 MAJ 2020

Skruvarna dras åt runt Socialdemokraterna och Miljöpartiet när slutdatum för migrationskommittén närmar sig.

Medan S är positiva till flera av förslagen hotar MP med att inte skriva under.

– Om vi skulle ta ställning till de förslag som ligger på bordet i dag så skulle jag börja skriva på en reservation, säger Annika Hirvonen Falk (MP).

I skuggan av den pågående pandemin pågår migrationskommitténs arbete med att ta fram en långsiktig lagstiftning som kan ersätta dagens tillfälliga lag. Det börjar bli bråttom, i slutet av juli ska en överenskommelse finnas på plats. Eftersom de åtta riksdagspartierna fortfarande står långt från varandra på flera

punkter har ett extramöte bokats in den 4 juni.

Kommitténs opolitiska tjänstemän har tagit fram en lista med förslag för förhandling. Men flera av förslagen splittrar de två regeringspartierna – till exempel föreslås en gräns för det svenska asylmottagandet och tillfälliga uppehållstillstånd.

I vintras signalerade Socialdemokraterna att de var redo att diskutera en gräns för asylmottagandet: Ett rörligt mål anpassat till andra EU-länders mottagande till skillnad från

Moderaternas förslag om ett fast så kallat ”volymmål”.

Miljöpartiet avfärdar helt förslaget om ett volymmål, att riksdagen varje år ska bestämma ett riktmärke för asylmottagandet de närmaste tre åren och vill inte ha någon diskussion om ett riktmärke.

– Vi tror inte att det är möjligt att förena en politik som står upp för asylrätten och med den här typen av målsättningar. Antingen bygger de på att man inte står upp för asylrätten eller så bygger de på att göra livet så jävligt som möjligt för människor som söker skydd

genom att till exempel att hålla barn från sina föräldrar eller låta människor leva i fattigdom. Det är helt oacceptabelt, säger Annika Hirvonen Falk (MP).

Att både M och KD står bakom ett volymmål och att Liberalerna vill att svensk migrationslagstiftning anpassas till andra nordiska länder, räcker inte, anser S-företrädaren Rikard Larsson. Om det ska bli en bred uppgörelse bör Miljöpartiet också vara med, anser han.

– Det är klart att det underlättar betydligt om de partier som sitter i regeringen är med eftersom det

ska bli en proposition och en lagstiftning, säger han.

M, KD och SD har återkommande kritiserat S för att inte visa korten i migrationssamtalen. Det finns flera olika förklaringar bakom Socialdemokraternas försiktighet, utöver balansgången gentemot regeringspartnern. S måste ta hänsyn till sina budgetpartners i Liberalerna och Centerpartiet men också väga in opinionstappet till Sverigedemokraterna – det riksdagsparti med den mest restriktiva migrationspolitiken. Medan Rikard Larsson anser att många av förslagen från

tjänstemännen ”ligger i linje med vår politik” är miljöpartisterna mycket kritiska till helheten.

Bland annat pekar Annika Hirvonen Falk på förslaget om försörjningskrav som villkor för familjeåterförening till alternativt skyddsbehövande som särskilt problematiskt.

Migrationsfrågan höll på att äventyra regeringssamarbetet med Miljöpartiet hösten 2015 men MP gick till slut med på rejäla åtstramningar av lagstiftningen. Nu när kommitténs tjänstemän lagt upp

en rad förslag till förhandling rivs den gamla konflikten upp igen.

Ser du att Miljöpartiet kan hamna i en liknande situation som 2015?

– Jag kan säga för egen del att om vi skulle ta ställning till de förslag som ligger på bordet i dag så skulle jag börja skriva på en reservation, säger Annika Hirvonen Falk.

Vad skulle en reservation från er betyda för regeringssamarbetet?

– Att man har slösat bort ett års arbete och att man får börja om från början.

Moderaternas migrationspolitiska talesperson Maria Malmer

Stenergard vill helst att S och M utgör basen i överenskommelsen.
– Givet hur S uttalat sig som parti ser jag goda förutsättningar för en överenskommelse. Men om det är så att Socialdemokraterna hellre tar hänsyn till Miljöpartiet och prioriterar regeringsmakten framför en ordnad och hållbar migrationspolitik blir det väldigt svårt att komma överens.
Kommittén ska lämna sitt betänkande till regeringen senast den 15 augusti.

Hanna Jakobson

hanna.jakobson@dn.se

Fakta. Förslag som diskuteras i migrationskommittén

Tidsbegränsade uppehållstillstånd ska vara huvudregel.

Flyktingar får tillstånd på tre år, som kan förlängas med tre år.

Alternativt skyddsbehövande får tillstånd på 13 månader, som kan förlängs med två år.

Om permanent uppehållstillstånd blir aktuellt ställs språk-, samhällskunskaps- och försörjningskrav.

Kvotflyktingar får permanent uppehållstillstånd direkt.

Skydd kan även ges av humanitära skäl i 13 månader och kan förlängas med två år.

Även alternativt skyddsbehövande har rätt till familjeåterförening, men undantas inte från försörjningskrav.

Personer med asylavslag får inte göra ny ansökan förrän om tio år.

Möjlighet att använda elektronisk fotboja på dem som ska utvisas.

Skyldighet att bo på en viss plats för dem som ska utvisas.

Återetableringsstödet för personer som återvänder utvidgas till fler länder.

Riksdagen ska varje år bestämma ett riktmärke för asylmottagandet de närmaste tre åren (volymmål).

Källa: Migrationskommittén/TT

Tjuvar som stal övervakningskamera hamnade på bild

TISDAG 26 MAJ 2020

Tre inbrottstjuvar har brutit sig in hos ett industriföretag i Lessebo kommun och stulit en övervakningskamera, men då själva hamnat på bild, skriver Smålandsposten.

Flera andra övervakningskameror på företagets område fångade hur personerna gick omkring där vid 20-tiden på onsdagskvällen.

– De tittade på våra maskiner och sedan tog de en övervakningskamera värd 3 000 kronor på vägen ut, uppger Mats Axelsson som äger företaget, för tidningen.

Tack vare det goda bildmaterialet har tjuvarna kunnat identifieras, säger han.

TT

Myskoxkalvar födda i Härjedalen

TISDAG 26 MAJ 2020

Två myskoxkalvar har fötts i hägnet på Myskoxcentrum i Tännäs i Härjedalen. På söndagsmorgonen fick kon Helga sin kalv och på måndagsmorgonen nedkom hägnets andra ko Neassa med sin kalv.

”Båda födslarna har gått bra, det är två pigga kalvar och mammorna mår också bra!”,

meddelade Myskoxcentrum på måndagseftermiddagen.

Vilket kön kalvarna har är än så länge okänt.

Myskoxkalvar brukar födas i maj och väga runt sju kilo. I dag finns några få vilda djur i Härjedalsfjällen och

Myskoxcentrum har sedan 2007 arbetat för att bevara den svenska stammen. Våren 2013 släpptes kalven Idun ut i det vilda, vilket har lett till att flera vilda kalvar har fötts på fjället, enligt den ideella föreningen.

Myskoxen är det sista av de stora urtidsdjuren och tros ha betat i

Skandinavien tillsammans med mammutar för över 30 000 år sedan.

DN-TT

380

TISDAG 26 MAJ 2020

miljoner kronor i extra bistånd satsar regeringen med anledning av coronapandemin.

Pengarna fördelas på flera organ: 100 miljoner kronor till FN:s fond för katastrofbistånd. 100 miljoner kronor till Världslivs-medelsprogrammet. 100 miljoner kronor till Sidas humanitära anslag. 50 miljoner kronor till WHO. 30 miljoner kronor till IMF:s skuldavskrivningskatastroffond.

De 380 miljonerna är en omfördelning av pengar inom - biståndet.

TT

Döms till 18 år – kvävde sambon till döds

TISDAG 26 MAJ 2020

Mannen kvävdes till döds med - kuddar, och den misstänkta - kvinnan – hans sambo – erkände i förhör sitt brott. Nu dömer Växjö tingsrätt en 48-årig kvinna till 18 års fängelse för mord.

Mordet inträffade i slutet av februari, då den äldre mannen - hittades död i en lägenhet i - centrala Markaryd.

Kvinnan greps i lägenheten där hon befann sig tillsammans med en jämnårig man när ambulansen anlände. Även mannen var inledningsvis misstänkt för mord och anhölls, men han släpptes senare.

TT

Regioner mer restriktiva med planerade snitt

TISDAG 26 MAJ 2020

Coronaviruset gör att två regioner – Östergötland och Dalarna – är mer återhållsamma med kejsarsnitt som planerats på grund av förlossningsrädsla, rapporterar Sveriges Radio Ekot. – Vi har inte operationsutrymmet. Det är att välja cancer eller onödiga kejsarsnitt, och då väljer vi att operera cancer. Vi låter

andra få det utrymmet, säger Agneta Romin, verksamhetschef för kvinnosjukvården i Dalarna, till SR.

Flera andra regioner uppger att möjligheten till snitt på grund av förlossningsskada kan påverkas om coronaläget förvärras.

TT

Två av tre misstänkta för mord släpps

TISDAG 26 MAJ 2020

Två av de tre män som suttit häktade misstänkta för mordet i Råslätt, i Jönköping, i mitten på maj kommer att släppas.

– Misstankarna mot dem kvarstår, men vi bedömer inte att de är tillräckligt starka för att de ska kunna vara fortsatt häktade, säger Terése Klein, en av de två

åklagarna i målet, till Jönköpings-Posten.

Men åklagaren säger samtidigt att misstankarna mot den tredje mannen har stärkts. Det var i mitten på maj som en man i 40-årsåldern sköts vid en lekplats i bostadsområdet Råslätt. Mannen fördes till sjukhus, där han avled.

TT

Brände dottern med plattång – åtalas

TISDAG 26 MAJ 2020

Mamman och en manlig anhörig misstänks ha bränt en femårig flicka med cigarettändare och plattång. Nu åtalas kvinnan och en manlig släkting vid Värmlands tingsrätt för synnerligen grov misshandel, alternativt grovt vållande till kroppsskada.

Misshandeln ska ha ägt rum på en ort i Värmland år 2016. Det handlar om ett flertal tillfällen då de två bränt flickans fotsulor

genom att hålla lågan från en tändare mot flickans fötter. Vid ett annat tillfälle ska de enligt åtalet ha turats om att hålla en upphettad plattång mot hennes nacke, hals och ansikte. TT

Nästan en miljon svenskar är arbetslösa eller permitterade

TISDAG 26 MAJ 2020

Arbetslösheten i Sverige steg till 8,2 procent i april – en ökning med 1,4 procentenheter jämfört med mars.

DN:s Carl Johan von Seth svarar på tre frågor om läget på arbetsmarknaden.

1. Hur hög är arbetslösheten i Sverige just nu?

– Statistiska centralbyråns nya siffror för april visar att arbetslösheten var 8,2 procent. När man tar hänsyn till säsongsvariationerna är siffran lite lägre, 7,9 procent. Uppgången är ändå tydlig jämfört med mars.

– Det vi ser nu är de allra första effekterna av pandemikrisen på arbetsmarknaden.

2. Vad är det som händer på arbetsmarknaden?

– Arbetslöshetssiffran säger tyvärr inte allt. Omkring 450 000 svenskar är arbetslösa, men ännu fler, omkring en halv miljon, är just nu permitterade från sitt

jobb. Om de i stället hade räknats som arbetslösa skulle vi ha haft en arbetslöshetssiffra på runt 17 procent.

– Samtidigt sjunker andelen sysselsatta i befolkningen. Många, särskilt unga människor, lämnar arbetsmarknaden helt och har slutat söka jobb.

– Men den kanske mest illavarslande siffran i SCB:s statistik är antalet arbetade timmar i ekonomin, som har sjunkit med nästan 12 procent jämfört med för ett år sedan. Det är en dramatisk förändring som tydligt sammanfattar läget: stor

sjukfrånvaro, många
permitteringar och minskad
sysselsättning.

– Det säger också något om den
snabba inbromsningen i svensk
ekonomi. Om människor inte
jobbar sjunker både företagens
inkomster och skatteintäkterna.

3. Hur ser det ut framåt, kan det
vända?

– De flesta bedömare tror att läget
kommer att fortsätta att
försämrans under sommaren, även
om det inte sker i samma snabba
takt som de senaste månaderna.

– Ett skäl till att arbetslösheten
väntas stiga är att många redan

har blivit varslade. En stor del av
dem väntas bli av med jobbet
inom kort. En annan faktor är att
det finns anledning att tro att det
kommer fler konkurser bland
företagen i sommar. Delar av
näringslivet går ju på knäna nu.

– Samtidigt är det inte alls
otänkbart att det kommer en
ljusning. Men det hänger helt och
hållet på pandemin. Om smittan
ebbar ut och vi får kontroll över
virusets spridning kan också
ekonomin hämta sig.

Carl Johan von Seth

carljohan.vonseth@dn.se

Fakta. Hotell och restaurang värst drabbade

Varsel inom några branscher den
11 mars–24 maj:

Hotell- och

restaurangverksamhet: 17 607

Uthyrning, fastighetsservice,
resetjänster: 12 047

Transport, magasin: 8 900

Tillverkning: 8 450

Handel, reparationer: 8 018

Kultur, nöje, fritid: 5 146

Juridik, ekonomi, vetenskap: 5
033

Information, kommunikation: 3
229

Byggverksamhet: 3 002

Annan serviceverksamhet: 1 225

Vård, omsorg, sociala tjänster: 1
197

Utbildning: 889

Korttidspermitteringar dämpar vågen av varsel

TISDAG 26 MAJ 2020

Antalet varsel per vecka har planat ut på en hög nivå, som ligger ungefär fyra gånger högre än normalt.

Korttidspermitteringar hjälper till att trycka ned nivån, enligt Annika Sundén, analyschef vid Arbetsförmedlingen.

Förra veckan varslades 2 432 personer om uppsägning. Det är något färre än veckan före och väsentligt mycket färre än de

historiska varseltopparna på uppåt 18 000 personer per vecka i månadsskiftet mars–april.

– Nu ser vi lika många varsel på en vecka som vi normalt sett på en månad. Så det är höga nivåer.

Men varslen tycks ändå ha planat ut och det handlar mycket om möjligheten att ansöka om korttidspermitteringar. De har dämpat varslen, säger Annika Sundén.

Syftet med korttidspermitteringarna, som främst har använts inom industrin, är att företag i stället för att varsla anställda ska välja

att permittera dem, så att de snabbt kan tas tillbaka i tjänst när återhämtningen kommer.

Om det kommer att fungera som avsett är dock svårt att bedöma i nuläget. Det avgörs av hur det går för svensk industri under de kommande månaderna och hösten, enligt Annika Sundén.

Antalet nyinskrivna som arbetslösa förra veckan var cirka 9 000, vilket är en något lägre nivå än veckan före. Men det kan förklaras av att det var en kort vecka, med en helgdag på torsdagen. Enligt Annika Sundén finns det en del jobb att söka för

dem som nu blir arbetslösa, främst inom vård och omsorg.

– Men även inom dagligvaruhandeln, på lager. Vi hör också att de gröna näringarna har stor brist på arbetskraft, eftersom det är en sektor som är starkt beroende av utländsk arbetskraft.

Många av dem som varslas nu är unga, i åldersgruppen 18–24 år, där arbetslösheten har ökat till 11 procent, enligt

Arbetsförmedlingens mätningar. Det hänger samman med att andelen unga i personalen är stor inom besöksnäring, bemanning

och handel, som drabbats värst av krisen hittills.

– Det gäller för den här gruppen att söka de jobb som finns. Man kanske också behöver ställa om, utbilda sig. Det är ju inte säkert att det jobb man har haft kommer att komma tillbaka när det vänder, säger Annika Sundén. Hon pekar på en del jobb inom vård och omsorg som möjliga att söka för dem som är beredda att gå introduktionskurser eller kortare utbildningar.

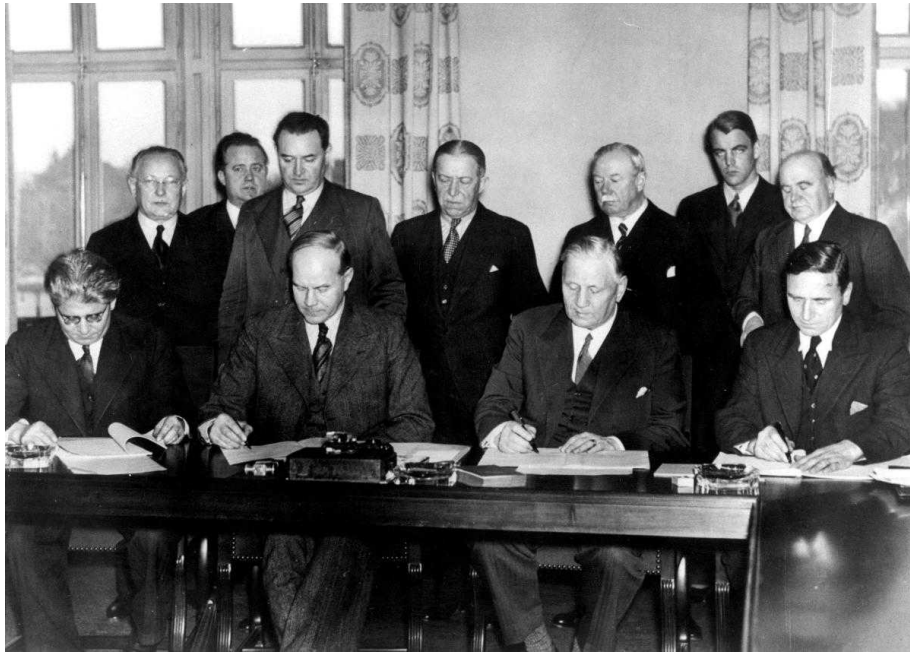
Det kraftiga inflödet av varsel har gjort det svårt för Arbetsförmedlingen att hinna

med annat än att se till att alla som nu varslas kan skriva in sig som arbetslösa och få ersättning, enligt Annika Sundén.

Hon tror att det ansträngda läget kan göra det svårt för Arbetsförmedlingen att klara av den så kallade ungdomsgarantin, enligt vilken arbetslösa ungdomar ska erbjudas aktivitet efter 90 dagar.

– Vi har ett utmanande läge, säger hon.

TT

Nu utmanas den traditionella svenska modellen

TISDAG 26 MAJ 2020

Den svenska modellen bygger på att arbetsgivare och arbetstagare avtalar fram villkoren på svensk arbetsmarknad, med politikerna på behörigt avstånd. Nu utmanas den på allvar – samtidigt som en viktig part är försvagad av inre splittring. Bilden från 1938 har blivit klassisk: fyra allvarsamma män

vid ett skrivbord, sju lika sammanbitna gubbar bakom. Platsen är Grand Hotel i Saltsjöbaden. Här skrivs ett avtal och här skrivs historia när arbetare och direktörer enas om reglerna på den svenska arbetsmarknaden. Här föds ”den svenska modellen” eller ”Saltsjöbadsandan”. Den handlar om formaliserade handslag i form av kollektivavtal parterna emellan om löner, arbetsvillkor, försäkringar, övertidsarbete etcetera. Det är ingen slump att Sverige har överlägset minst strejkdagar årligen i Norden.

Den svenska modellen har utmanats flera gånger, men alltid överlevt. För även om parterna bråkar om lönerna så att stickorna ryker, är de helt eniga om grunden: det är parterna som ska göra upp om reglerna. Därför bildar arbetsgivare och arbetstagare enad front mot EU:s lagstadgade minimilöner. Därför reagerade de för två år sedan mot ett hotande förslag om strejkrätten genom att avtala fram en ny skrivning. Men strejkrättsfrågan är ändå ”enkel” jämfört med den utmaning som nu väntar. Den

statliga arbetsrättsutredningen, som läckte ut på söndagen, föreslår en rad förändringar om till exempel anställningstrygghet och uppsägningsregler.

Enligt utredningen, som blir offentlig på måndag, ska de nya reglerna träda i kraft 2022, ”om inte arbetsmarknadens parter träffar en överenskommelse föredess”. Här finns en öppning och en tidsfrist för parterna – direktiven sade att ändringarna skulle ske 2021 – men frågan är om de mäktar med att utnyttja dem.

Samtidigt som utredningen, vilken var en eftergift åt samarbetspartierna i januariavtalet, har arbetat har Svenskt Näringsliv, LO och tjänstemannaorganisationen PTK förhandlat om ”ökad trygghet och flexibilitet på svensk arbetsmarknad”.

Samtalen återupptas i augusti. En viktig grund blir de tre fördjupningsstudier som parterna ska vara färdiga med nu till helgen. Rapporterna handlar om anställningsskydd, omställningssystem och a-kassa.

De fackliga organisationerna vill bland annat ha säkrare anställningsskydd för tidsbegränsade jobb och avtalsenlig kompetensutveckling. Då måste de sälja bort några av dagens regler, det handlar bland annat om förändringar i lagen om anställningsskydd, las. Även om det finns optimism i de grupper som gjort underlaget finns motsättningarna kvar – de kommer att synas tydligt när de riktiga förhandlingarna börjar efter sommaren. Situationen blir extra besvärlig av att det finns en djup spricka inom

LO – sex av 14 förbund har hoppat av samtalen. Utan enighet där så minskar chanserna att parterna kommer överens. Nya LO-basen Susanna Gideonsson får en viktig roll i att värna den svenska modellen – och samtidigt lyfta bort en het potatis från den gamle fackföreningsledaren Stefan Löfven.

Hans Strandberg

hans.strandberg@dn.se

Ewa Stenberg: Stefan Löfven kan bli räddad av gonggongen när det gäller arbetsrätten

TISDAG 26 MAJ 2020

Snart kommer ett utredningsförslag om försvagat anställningsskydd.

Vänsterpartiet hotar med misstroendeförklaring om det förverkligas. DN:s politiska kommentator Ewa Stenberg svarar på tre frågor om striden.

Analys. Ewa Stenberg, DN:s politikkommentator

1. Varför är det ett sådant liv om denna utredning? Den presenteras först nästa vecka, ändå talar partiledare om att avsätta regeringen på grund av förslaget?

– För att regeringsmakten delvis vilar på den. Ett av de viktigaste skälen till att Stefan Löfven (S) fick bilda sin rödgröna regering i januari 2019 var att han lovade Centern och Liberalerna att modernisera arbetsrätten och utöka undantagen från turordningsreglerna. Reglerna säger, mycket förenklat, att den sist anställda ska bli den som först

får gå vid arbetsbrist, om inte fackföreningen och arbetsgivaren kommer överens om annat. Att luckra upp anställningsskyddet har varit en laddad konfliktfråga ända sedan lagen om anställningsskydd (las) kom till på 1970-talet. Borgerliga partier har ansett att den ger fackföreningarna för mycket makt.

I januariavtalet mellan Socialdemokraterna, Miljöpartiet, Centern och Liberalerna sägs att utredningsförslaget ska genomföras 2021, om inte arbetsmarknadens parter kommer

överens om annat. På måndag presenteras utredningsförslagen, men SVT:s "Agenda" har redan tagit del av dem. Det har fått Vänsterns Jonas Sjöstedt att genast hota med misstroendeförklaring för att avsätta regeringen.

2. Betyder det att Sverige går mot nyval?

– Nej, sannolikt inte. I januariavtalet var planen att ändringarna i arbetsrätten skulle genomföras 2021, om inte arbetsmarknadens parter nått en uppgörelse innan dess. Men i utredningen föreslås

förändringarna träda i kraft först den 1 juli 2022, enligt förslaget som SVT:s "Agenda" har läst. Med det nya, senare datumet kan riksdagen fatta beslut om förändringarna först våren 2022. Om Vänsterpartiet då fullföljer sitt hot att avsätta Löfven som statsminister blir det med stor sannolikhet inget extra val, som V vill. Det ordinarie riksdagsvalet ska ju hållas i september hur som helst. Få väljare skulle nog se vitsen med att rösta två gånger inom loppet av några månader. En misstroendeförklaring skulle förstås ändå kunna läggas och

leda till en ny talmansrunda i riksdagen. Men det blir nog svårt att hitta en ny statsminister. Ulf Kristersson (M) saknar fortfarande majoritetsstöd i riksdagen. Skulle han mot förmodan lyckas bilda en regering skulle den hinna tillträda lagom till valrörelsen drar i gång och inte hinna åstadkomma särskilt mycket.

Moderatledaren Ulf Kristersson säger till SVT att han inte kommer att tveka ett ögonblick att avsätta regeringen om Vänsterpartiet på allvar vill göra det. Men han säger samtidigt att han inte vill hjälpa

Sjöstedt att stoppa en reform som mycket väl kan vara nödvändig. Det är inte glasklart hur M tänker agera. Ulf Kristersson har under sin tid som partiledare ständigt framhållit att sakpolitiken är viktigast, det har också varit en central del av argumentationen för att samarbeta med Sverigedemokraterna. Ska M nu rösta mot sin övertygelse och bli kvitt Löfven bara för att visa att det är ett vasstandat oppositionsparti?

3. Vilket parti sitter mest i klistret här?

– Värst är Socialdemokraternas dilemma. Partiets beslut att ta

regeringsmakten till priset av liberaliserad arbetsrätt och arbetsförmedling har skapat en svår förtroendekris med LO. Stämningen mellan arbetarrörelsens två grenar har varit usel. Socialdemokraterna hade hoppats att fackföreningsrörelsen skulle rädda regeringen från att behöva lagstifta om en försvagning av anställningsskyddet genom att göra upp med arbetsgivarna om en egen lösning. Men i stället för en överenskommelse med arbetsgivarna sprack samarbetet inom LO och en sårig intern strid

tog vid. I augusti ska LO mötas för att försöka ena sig och slå fast vilka krav man ska driva i förhandlingarna. Kraven lär bli hårdare än dem som tidigare diskuterades och det är mycket osäkert om Svenskt Näringsliv och LO kan hitta någon gemensam linje.

LO förväntar sig att regeringen gör allt för att försvara anställningstryggheten och fackföreningarnas inflytande. Det kommer att pröva den tidigare fackföreningsledaren, tillika statsministern, Löfven hårt. I ena vågskålen har han samarbetet

med Centern och Liberalerna, som krävs för att få fortsätta regera. I andra vågskålen ligger det över hundra år långa samarbetet med fackföreningarna. Statsministern kan räddas av gonggongen från att bli avsatt, men kan dessförinnan tvingas ta strid med LO för arbetsgivarnas rätt att få undanta fler anställda från turordningsreglerna. Det var inte vad Stefan Löfven ville när han tog politikens tyngsta uppdrag.

Ewa Stenberg

ewa.stenberg@dn.se

Bank räknar med stort prisfall på bostäder

TISDAG 26 MAJ 2020

De ”gyllene åren” är förbi på bostadsmarknaden och bostadspriserna kan falla uppemot 20 procent, om corona-krisen blir väldigt utdragen. Den prognosen gör Handelsbanken i en ny rapport. Samtidigt som andra delar av ekonomin väntas börja återhämta sig långsamt under andra halvåret

i år finns en risk att krisen då börjar synas på fastighetssidan. – Vi ser fortfarande framför oss att aktiviteten då kommer att vara lägre än normalt och det betyder att arbetslösheten kommer att vara högre. Tittar man på bostäder, byggande och fastighetsmarknaden generellt tror vi att det är andra halvåret som blir utmanande, säger Christina Nyman, chefsekonom på Handelsbanken.

TT

Företag ser långvariga problem under pandemin

TISDAG 26 MAJ 2020

Det finns ljuspunkter i vissa branscher, men överlag är företagen rejält deppiga i coronakrisen, visar Riksbankens företagsundersökning baserad på 62 företag med totalt cirka 300 000 anställda.

Många företag kämpar för sin överlevnad och ”den generella bilden är att det kommer att ta tid

innan läget normaliseras”, sammanfattar Riksbanken.

För rese- och hotellnäringen kan det dröja ett par år innan läget är normalt igen. Industribranschen noterar ”gröna skott” från Asien, men oroas samtidigt för en andra smittvåg. ”Om produktionen inte kommer i gång ordentligt efter sommaren finns det risk för att man måste säga upp personal”, skriver Riksbanken.

Byggbranschen har hittills klarat krisen väl, men märker en minskad orderingång.

TT

Nordic Capital köper Max Matthiessen

TISDAG 26 MAJ 2020

Risikkapitalbolaget Nordic Capital köper försäkringsförmedlaren Max Matthiessen, enligt ett pressmeddelande. Säljare är Willis Towers Watson.

Max Matthiessen har 440 anställda och hade i fjol en omsättning på drygt 1,5 miljard kronor.

TT

Våldet under coronakrisen blir synligt på skyddat boende

TISDAG 26 MAJ 2020

På Frälsningsarméns skyddade boende Skogsbo i Stockholmsområdet har det på kort tid flyttat in fem kvinnor som har berättat om hur deras situation påverkats under coronakrisen. Våldet har naturligtvis inte uppstått genom coronakrisen eller karantänen, påpekar verksamhetschefen Helena Andersson och biträdande

verksamhetschefen Karin Holmberg.

– Men tyvärr har vi en känsla av att våldet ökar i och med restriktionerna, säger de.

Skogsbo ligger idylliskt med gott om plats att röra sig ute i trädgården. En solig dag i mitten av maj springer barnen omkring utan ytterkläder. Det är ett av Frälsningsarméns skyddade boenden för kvinnor som har utsatts för våld i nära relationer, med plats för 15 kvinnor och 21 barn.

– Av de kvinnor som har kommit nu senast har någon blivit

påverkad av mannens förändrade arbetssituation, någon har inte tillåtits gå ut alls av sin man, barnen har hållits hemma från förskolan ganska mycket och det blir ohållbart om alla är hemma och det redan finns våld. Om en man blir arbetslös kan det eskalera våldet. Vanmakt, livsstress eller en känsla av ekonomisk stress påverkar så klart också, säger Karin Holmberg.

Skogsbos personal har däremot inte märkt av någon ökad efterfrågan på Skogsbos platser. Inte heller i sitt nätverk med

andra skyddade boenden har de sett någon ökning.

– Men flera av de socialsekreterare vi samarbetar med har lite oroligt sagt att de inte får fler samtal nu. Det är ju väldigt svårt att söka hjälp om du inte har något utrymme att göra det. Men utifrån allt vi vet om hur våld i nära relationer fungerar så förstår ju vi att många kvinnor och barn lever i ett helvete nu, säger Karin Holmberg.

– Men vad händer när restriktionerna släpper, när kvinnor kan och vågar söka hjälp,

hur kommer det då att se ut? säger Helena Andersson.

Kvinnorna på Skogsbo har berättat om hur det under pandemin, innan de kom hit, förekom våldshändelser hemma och att mannen i något fall bestämde att barnen inte fick gå till förskolan och då kunde de inte heller berätta. Det blir lättare att hålla undan våldet, de som utsätts för det blir extra drabbade.

Hur kommer kvinnorna till er?

– De flesta blir placerade av socialtjänsten, det kanske har hänt någonting akut eller det har varit ett långvarigt våld. De har

haft en kontakt med socialtjänsten och till slut har de blivit motiverade att ta emot hjälpen och blivit beviljade skyddat boende, säger Karin Holmberg. Andra kommer från Frälsningsarméns andra verksamheter.

– De kanske är utanför samhällets normala skyddsnät men vi kan fånga upp dem. Det gäller framför allt de som har varit utsatta för människohandel och en del av dem kan vara papperslösa. Där har Frälsningsarmén ett visst utrymme att stötta en period utan

att det finns en myndighet som betalar.

Kvinnorna stannar i allmänhet på Skogsbo från två tre upp till nio - månader, i vissa fall ett år.

Hur hanterar ni de barn som följer med?

– Vi har en speciell barnkurator som jobbar särskilt med barnen. Med att ta emot och ha samtal med dem när de kommer men också med att hjälpa till med ansökan om förskoleplats och skolplats, säger Helena Andersson.

Men i början blir det för alla barn en period då de inte kan gå i

förskola och skola. Det är oundvikligt, menar Helena Andersson och Karin Holmberg, skyddet måste gå först. De måste lämna sin gamla skola och det är svårt att byta skola, det tar lite tid och det är påfrestande för barnen. – Barnen blir jätteutsatta när de måste tas från sitt sammanhang och det är någonting som vi verkligen ser. Det är mycket lättare generellt för barn som är mindre att klara av den här situationen. Det är väldigt tufft, skulle jag säga, för barn som är från tio år och uppåt, de har mycket mer eget, egna

fritidsaktiviteter och kompisar och relationer som är väldigt viktiga. De har också en mycket större medvetenhet om situationen, säger Karin Holmberg. Under den tid kvinnorna är på Skogsbo arbetar de tillsammans med personalen med att bygga upp skyddet, till exempel att ansöka om skyddade personuppgifter och eventuellt kontaktförbud. Det blir kanske också en rättsprocess om våldet och ofta också en vårdnadsprocess, många av barnen har varit utsatta för våld och upplevt mycket våld.

Kvinnorna behöver dessutom hitta en ny bostad. Ibland får de hjälp av socialtjänsten, åtminstone med något tillfälligt som en jourlägenhet. Ibland får de hjälp med att flytta till en annan stad, men om föräldrarna har gemensam vårdnad, om barnen måste träffa pappa, så går inte det. – Det är en kamp, många får lösa det med andrahandsbostäder. Men det skakar ju om hela livet, det drabbar de här kvinnorna och barnen enormt. De kan inte gå till sitt jobb, de kan inte bo i sin lägenhet, de kanske inte kan träffa vänner och familj. de förlorar

kanske både nätverk och sammanhang och det får enorma ekonomiska konsekvenser, säger Karin Holmberg.

Vad gör ni på dagarna?

– Vi har mycket samtal och möten och försöker ordna alla praktiska saker. Polisförhör, träffa advokat, ordna med papper, fundera på bostad, träffa läkare, ordna med sjukskrivning, säger Karin Holmberg.

Kvinnorna har självhushåll, de åker i väg och handlar, lagar mat och bokar tvättstugan.

– Vi vill att det ska vara så normalt som möjligt. Det vanliga

måste pågå och det är nog ganska bra. Man behöver det jordiska att hålla sig i för att orka processa den här livskrisen, säger Karin Holmberg.

Kvinnorna hittar på aktiviteter tillsammans, mycket skapande verksamhet, går promenader, odlar i trädgården, fikar tillsammans varje dag.

– Vi tror att det är väldigt viktigt att försöka göra friska saker.

Barnen behöver se sin mamma skratta och barnen behöver se en mamma som ändå mår okej och har andra vuxna omkring sig.

Barn tar så mycket ansvar i det här, säger Karin Holmberg.

De kvinnor som bor på Skogsbo kommer oftast från en plats långt därifrån. Om de har anknytning till området där de närmaste affärerna ligger eller till busslinjerna i närheten placeras de någon annanstans.

– De kan ändå vara rädda, men det är någonting de måste ta sig igenom för att kunna leva ett normalt liv. Det finns skyddade boenden som är mer låsta men jag tror att det är bättre att vara på en plats där du kan röra dig än att

vara helt instängd någonstans, säger Karin Holmberg.

En grupp som hon och Helena Andersson oroar sig särskilt för är kvinnor som blir utsatta för människohandel, antingen för sexuell exploatering eller för arbetsexploatering.

– Det är en grupp som Frälsningsarmén jobbar väldigt mycket med. Vad händer med dem nu? Det är de som kanske är allra mest utsatta och som ingen ser eller fångar upp, säger Karin Holmberg.

– De omfattas inte av skyddsnät på något sätt, säger Helena Andersson.

Mia Tottmar

mia.tottmar@dn.se

Krisen har gett oss fler grannar, för digitalt är vi alla nästdörres

TISDAG 26 MAJ 2020

Miljön för denna kvällsdrink är likadan som den har varit de senaste månaderna, och det gästade paret är långväga. Klockan är eftermiddag för dem, men på våra skärmar är vi samtida.

Det första samtalsämnet är det som numera inleder samtliga konversationer i våra liv. En gång i tiden hade vädret den rollen.

- Vi hör att Sverige inte har stängt ner, säger paret på skärmen.
- Well, here in Sweden, säger jag och låter precis som Tegnell när han i all världens tv-program förklarar resonemangen med avstånd, förmågan att följa instruktioner och viljan att tro att de som har ansvar för landet gör sitt bästa.
- Så svenskar litar på sin regering?

Vi läppjar på våra glas. Våra vänner blev tvungna att sätta sig inomhus för det hackade och bröts när de satt i trädgården. De har suttit instängda nästan lika länge som vi.

Och när vi avhandlat den obligatoriska delen och amerikanerna häpnat över saker som kollektivavtal och borttagen karensdag och att det är forskare som styr och inte någon som vill experimentera med att injicera blekmedel, så klarar vi att prata om vädret. Det är soligt och varmt i Atlanta, och vi kan skryta med att vi hade snö häromveckan

vilket alltid får mig att känna mig lite märkvärdig. Snö är bara ett steg från isbjörnar på gatorna. Vi har känt varandra i femton år nu. De har alltid bott där, vi har alltid bott här, och vi har bara träffats vid fyra tillfällen.

Kontakten har vi hållit med sporadisk e-post.

– Det här var ju jättetrevligt, säger jag när timmen börjar bli sen.

Varför har vi inte gjort det förut?

Augustin Erba

augustin.erba@dn.se

Augustin Erba är redaktör för DN
Lördag och fascineras av den

man som klockan sju på
söndagsmorgonen satt på en
bänk i Södra Hammarbyhamnen,
rökte en cigarill, läste
papperstidningen och drack en
kopp kaffe i morgonsolen.

Begravningarna ökade med 261 procent i april

TISDAG 26 MAJ 2020

Stockholms kyrkogårdar är hårt belastade då 587 fler personer begravts hittills i år jämfört med förra året. I april ökade antalet jordbegravningar med hela 261 procent.

– Det är en ansträngd situation, men vi vill inte att det ska bli någon löpandebandprincip, säger Svante Borg,

förvaltningschef på Kyrkogårdsförvaltningen.

Kultur- och demokratiminister Amanda Lind (MP) har tidigare uppmanat anhöriga att inte skjuta upp begravningar eftersom det sätter hård press på landets begravningsverksamhet.

Trycket har varit extremt högt under årets första fyra månader.

Totalt begravdes 3 240 personer mellan januari och april vilket är 587 personer fler än förra året.

– Vi ser en stor ökning. Det är jättemånga fler som avlider på grund av covid-19 så vi tvingas bistå med begravning till många

många fler jämfört med 2019, säger Svante Borg på kyrkogårdsförvaltningen i Stockholms stad.

Bara i april ökade antalet kremationer med 35 procent, från 631 till 853, och antalet kistbegravningar med hela 261 procent, från 41 till 148.

Hanteringen av de avlidna skiljer sig inte åt under coronakrisen.

– Vi får kistor till oss som inte öppnas och kan hantera alla avlidna med samma värdighet. Det är ingen skillnad för de som dött i covid-19, säger han.

Störst belastning har det varit på Strandkyrkogården och Spånga kyrkogård. Här har man ökat begravningstiderna till 3–4 per dag och kyrkogård. Väntetiden för jordbegravning kan ändå tidvis vara upp till två veckor.

– Vi har växlat upp för att ta hand om fler jordbegravning, och ökat antalet platser där man kan jordbegrava. För en svensk begravning är två veckor vanligt, men för många andra trosbekännelser har vi försökt att tillmötesgå önskemålen för att kunna korta väntetiden till kanske 9–10 dagar, säger Svante Borg.

På Strandkyrkogården nära Tyresö har man i förtid öppnat upp ett nytt kvarter för att kunna möta muslimska begravningstraditioner.

– Muslimer vill att kistan ska vara vänd mot Mecka och på jungfrulig mark där ingen tidigare har begravts, så därför har vi öppnat ett nytt kvarter på Strandkyrkogården i förtid. Krematorierna går för högtryck på maximal kapacitet och sedan i påskas arbetar man i skift och även helger för att hinna med. Antalet kylrumsplatser också har utökats successivt och är nu fyllda

av avlidna som väntar på kremering, ceremoni eller jordbegravning.

– Det är en ansträngd situation men det är inte kris. Vi vill inte att det ska bli någon köbildning eller löpandebandprincip. Vi vill att det ska vara värdighet i hela ceremonin, säger han.

Kyrkogårdsförvaltningen räknar med att krematorierna kommer att gå för maximal kapacitet långt in på sommaren. Man planerar också för att skapa extra kylrumskapacitet.

– Vi har ganska många kistor med stoft, som vi kallar de avlidna,

som vi förvarar. Det kommer att vara stoft som förvaras i flera veckor, säger han.

Antalet begravningsceremonier har dock minskat något då fler anhöriga väljer att kremera den avlidne och då kan avvakta med ceremoni. Man har därför höjd beredskap för fler ceremonitider i sommar och till hösten.

Hur många som får delta vid begravningarna styrs av Folkhälsomyndighetens restriktioner, just nu ligger gränsen på max 50 personer.

– Vid svenska och kristna begravningar är snittet bara 20

personer. Däremot kan man i dag inte ha de stora begravningsföljerna som flera trosbekännelser i andra kulturer påbjuder, ibland med långt över hundra deltagare. Men då kan man ha en större minnesstund senare, säger Svante Borg.

Jessica Ritzén

jessica.ritzen@dn.se

Hemma hos Dramatens kådespelarna.

TISDAG 26 MAJ 2020

”Det var vildare förr – det fanns ett större förtroende för ensemblen då”

Lena Endre har enligt många en av de mest hemtrevliga logerna på Dramaten och hon kan inte nog understryka hur mycket den betyder för henne.

– Det känns som om jag har varit mer i logen och på teatern än hemma genom åren, säger hon. Min loge har använts extremt

hårt. Jag har fått valuta för min etta på Nybroplan.

Hur använder du den?

– Jag kan pusta ut och repetera, gå igenom text för mig själv, läsa, pausa i föreställningar. Ibland har man repat till klockan 3 och ska vara i sminket klockan 5. Då kanske jag går ut och köper en sushi och går tillbaka och äter den i logen innan jag tar en kort slummer.

Vilket föremål i logen betyder mest för dig?

– Sminkbordet, även om det är proffsen som sminkar mig. Jag sitter vid sminkbordet och går

igenom texten. Mattan är också viktig, att jag kan gå på den och förbereda mig.

I hur god tid är du på plats?

– Minst två, ofta tre timmar före föreställningen.

Har du något speciellt logeminne?

– Förr, innan jag fick barn. Då var det party i logerna. Man fick både röka och dricka. Då kunde det vara att vi sa: "Äh, vi ska ändå repa snart. Vi struntar i att gå hem." Men då fick man säga åt nattvakten att inte oroa sig och lova att inte gå ut så att larmet gick i gång (skratt). Det fanns ett större förtroende för ensemblen

förr och vi skötte det bra. Då var det mer som om teatern tillhörde oss. Nu är det mer brickor och koder. Jag ska inte säga att det var roligare förr. Det är roligt nu också, men det var vildare förr – på gott och ont.

”Jag har gjort en bokhylla på egen hand – det är kanske så jag kommer att bli ihågkommen”

Jonas Bergström tillhör

Dramatens veteraner. Han kom dit som ett pyre tillsammans med sin mamma Anita Björk och har många års logeerfarenhet.

– När jag har spelat har jag tillbringat mycket tid i logen. Här

kan man ligga och läsa och känna sig privat. Och vill man kan man alltid ha dörren öppen och snacka lite med dem som kommer förbi. Det är en väldig trygghet att ha en loge, säger Jonas Bergström som under åren donat där för att skapa hemkänsla. Han är mäkta stolt över att han har fixat en gardinkappa till fönstret.

Har du sytt den själv?

– Nej, men jag har låtit göra den. Precis som jag bad snickarna göra om en sängbotten till en kanapé. Tidigare hade vi verkstäder här i huset, både smedja, snickare och kostymateljé. Sven-Bertil (Taube)

lät göra bordet som jag har fått överta. Det bordet tycker jag mycket om. Dessutom har jag gjort en bokhylla på egen hand. Det är kanske så jag kommer att bli ihågkommen, som ”han som gjorde bokhyllan” (skratt).
Vad är det bästa med din loge?
– Att den ligger på femte våningen. Där är det ljusare än längre ner i huset och dessutom nära till allt. Spången (till huset på Almlöfsgatan), replokalerna och lunchrummet. Det är suveränt. Tillhör du dem som kommer sent eller tidigt till teatern?

– Jag är alltid ute i väldigt god tid. Annat var det med Ernst-Hugo (Järegård). Han svepte in, tog av sig hatten och gick rätt in på scenen. Och efter föreställningen gick han direkt ut till taxin som tog honom hem till Lidingö.

”Jag sladdar in i strumplästen så sent som man får komma”

Alexandra Rapaport använder sin loge som många av kollegorna; för att läsa, koppla av och ladda batterierna – både sina egna och telefonens.

För Alexandra Rapaport innebär logen i första hand en trygghet.

– Det är ett ställe där man kan koncentrera sig, kanske dra sig tillbaka och kanske sova. I logen finns det något mysigt och tryggt som jag förknippar med mitt arbete på teatern, säger Alexandra Rapaport, som definitivt inte tillhör dem som tillbringar mycket tid i logen före föreställningen, snarare tvärtom. En timme innan måste skådespelarna numera vara på plats, men det är inte alltid hon lyckas.

Så hur dags kommer du till teatern?

– Jag sladdar in i strumplästen så sent som man får komma, men jag

har satt i system att jag ringer och säger att jag är på väg, säger hon. Det är ett sätt för mig att få upp adrenalinet. Men jag vill understryka att jag inte sätter någon annan på pottan. För mig blir det ett dränage att vara på plats för lång tid innan. När jag kommer till teatern byter jag om snabbt och sedan springer jag in på scenen.

Hur använder du logen?

– Om jag är i stora huset använder jag den mest som repetitionsplats. Om man har två repetitionspass kan man stanna där och sova lite, kanske prata i telefon.

Vad är viktigast för dig i logen?

– Att jag får ha min egen plats, den vid fönstret. Jag kan bli väldigt nervös och störd om jag har varit borta tillfälligt och någon annan har tagit min plats. Då kan jag bli barnsligt störd. Jag är jättelarvig med det.

”Jag är jätteglad att jag har en singelloge – jag har mina ritualer innan jag går ut på scenen”

Thomas Hanzon ser fram emot att ta sin nya loge i besittning när han kommer tillbaka till Dramaten. Han har fått en singelloge på scenplanet, i Dödskorridoren.

– Logen betyder jättemycket för mig. Jag har gått igenom så många olika tider i mitt eget liv. Alltifrån att inte ha barn till att man fick barn och till att barnen har flugit ut. Framför allt under småbarnsperioden var det extremt viktigt att komma hemifrån för att få tid att koncentrera sig. Det var helt omöjligt hemma.

Vad betyder det att ha fått en singelloge?

– Det har jag aldrig haft förut och jag är jätteglad för det. Det är väldigt kul att sitta med andra, men i vissa produktioner behöver jag ha mera tid för mig själv före

föreställningen eftersom jag har mina ritualer innan jag går ut på scenen.

Vad går ritualerna ut på?

– Jag har vissa låtar som jag lyssnar på beroende på vad det är för föreställning. Vid premiärer, när man är väldigt spänd, brukar jag lyssna på en speciell låt som jag blir ledsen av och som framkallar att jag gråter. Det gör jag för att komma i kontakt med mina känslor igen och då kommer den där punkten när spänningen försvinner. Det blir som en rening och då kan jag gå in avslappnad.

Vilka föremål i logen betyder mest för dig?

– Jag har gjort mig av med mycket. Jag vill inte ha sådant som belastar mig, men jag har två originalmanuskript som jag aldrig kommer att göra mig av med. Dels från Lars Noréns ”Personkrets 3:1”, dels från ”Trolösa”. De är väldigt viktiga minnen för mig.

”Jag ska se till att jag har riktigt många tesorter i logen – så att man kan hänga här”

Sofia Pekkari och Christoffer Svensson är inte bara gifta med varandra. De kommer också att

dela loge när Dramaten så småningom öppnar igen.

– Jag har varit föräldraledig och tjänstledig de senaste tre åren, men när jag förstod att jag skulle vara kvar på Dramaten började vi luska om vi skulle kunna dela loge, Christoffer och jag.

Samtidigt frågade vi oss om vi verkligen skulle dela loge. Skulle vi inte vara ifrån varandra någon gång, säger Sofia Pekkari och berättar att paret kom fram till att det skulle vara praktiskt eftersom de har två små barn tillsammans. Hon betonar att det inte får kännas som att komma hem till

henne och maken om de framöver ska dela logen med ytterligare en person.

Vad betyder logen för dig?

– Mycket. Den är för mig ett ställe då jag kan stänga av mig själv. Ett ställe för lugn och ro, ett ställe där jag kan läsa och vila. Vi har fixat ett minikylskåp och en vattenkokare så att jag får dricka en kopp te i lugn och ro. Det är viktigt för mig.

I hur god tid kommer du till teatern?

– Fick jag drömma skulle jag säga två timmar, men det är inte lätt när man har småbarn så det är

snarare mellan en och en och en halv timme.

Har du något särskilt logeminne?

– Nej, det har inte varit så mycket häng i Dramatens loger under min tid. När jag var med i ”Så som i himmelen” på Oscars var det mycket mer häng i logerna. Det ska jag försöka ta med mig till Dramaten när jag kommer - tillbaka. Jag ska se till att jag har riktigt många olika tesorter i logen.

Vad händer egentligen i Dramatens alla loger?

TISDAG 26 MAJ 2020

Man behöver lugn och ro i ett litet krypin för att göra sig redo för den stora teaterscenen. I boken ”En etta på Nybroplan” öppnar några av Dramatens skådespelare dörrarna till sina loger.

I Kungliga Dramatens anrika bygge vid Nybroplan finns inte bara scener, foajéer och förråd... där finns också 39 loger – små krypin där de 90 skådespelarna

har sin fasta punkt i tillvaron när de inte står på scenen. När renoveringen av Dramaten avslutas inom kort kan skådespelarna flytta tillbaka till nyfixade lyor.

Journalisten Eva Redvall har ägnat åtta år åt Dramatens loger och dess invånare. Nu kommer boken "En etta på Nybroplan". Titeln var given eftersom flera av de intervjuade personerna kallar sin loge så.

Livet i logerna på Dramaten är något hon har varit nyfiken på länge. Under sina många år som reporter på Sydsvenskan gjorde

Eva Redvall flera intervjuer just i logerna.

– Jag tyckte att det var en spännande miljö och tänkte jag det vore roligt att intervjua skådespelarna om vad deras loger betyder, säger Eva Redvall som insåg att det skulle ta för mycket tid och kräva mer utrymme än en dagstidning kan erbjuda. Men hon kunde inte släppa tanken på att hon tyckte att logelivet borde dokumenteras.

Det första Eva Redvall gjorde var att närma sig skådespelarna på gammalt hederligt sätt – med ett handskrivet brev till var och en.

Det visade sig vara ett vinnande koncept. Nästan alla svarade ja och det resulterade i intervjuer med 26 skådespelare.

En av intervjuerna är en tandem med paret Marie Göranzon–Jan Malmsjö, som då delade den största logen på scenplanet i det som kallas Dödskorridoren.

– Det uttrycket kommer från Sif Ruud. Marie Göranzon har anammat det, men jag tror inte att det är så många som känner till att den kallas så, säger Eva Redvall om logekorridoren med högst status. Den ligger närmast Stora scenen, och här har man

genom åren framför allt placerat stjärnor och äldre aktörer.

Förutom att intervjua skådespelare har författaren tillbringat, som hon säger, hundratals timmar i Dramatens arkiv och bibliotek. Hon har lusläst rollböcker, reglementen, styrelseprotokoll, biografier, inventarielistor och personalrullor och ju mer hon letade, desto mer spännande tyckte hon att det var. – Man blir lite insnöad till slut, säger Eva Redvall med ett leende. Av coronaskäl sitter vi utanför en glassbar i Vasastan.

Hon berättar om hur hon fastnade i inventarielistorna och är inte så lite stolt över att hon har lyckats avliva en gammal Dramatenmyt – den om Anders de Wahls numera blekgröna schäslong.

Möbeln placerades i slutet av 1940-talet i regissören Alf Sjöbergs loge och har traditionellt benämnts Anders de Wahls schäslong. Men var den verkligen de Wahls? Enligt Eva Redvall finns starka indicier för att så inte är fallet. Schäslongen är nämligen märkt med siffran 11 på en liten etikett från 1908. Det indikerar att den ursprungligen var placerad i

aktrisen Frida Winnerstrands loge. Dessutom var den från början vit som alla andra damschäslonger. Då kan den rimligen inte ha tillhört de Wahl. Herrarnas loger var nämligen möblerade i mahognybrunt. Apropos Anders de Wahl var han en av dem som hade sin loge på scenplanet, i 43 år dessutom. Logen intogs senare av storheter som Anders Henrikson, Holger Löwenadler, Sven Lindberg, Ingvar Kjellson, Ernst-Hugo Järegård, Tomas Pontén och Hans Klinga. När Dramaten öppnar igen är det Thomas Hanzons

namnskylt som placerats utanför logedörren.

På detta plan hade den legendariske Lars Hanson sin loge i över 30 år och han satte en ära i att sminka sig själv. Det var endast om Hanson skulle bära peruk som perukmakare Lundh kom till logen och assisterade. Ibland rev Lundh av fyra tejprensor för att kunna strama upp Hansons ansikte. Åtgärden kallades "Hansons hissar" och lär ha praktiserats av några av Dramatens äldre aktriser. I boken kan man läsa om en hel del andra epitet än de Wahls

schäslong och Hansons hissar. Här finns såväl Lindbergs knackningar som Ekblads stampningar, Josephsons skabrösa ramsa, Rapaports dofter och Kulles strumpor. Ovanstående tarvar förstås en förklaring: Sven Lindbergs loge de sista Dramatenåren låg granne med Paulikaféets bar och om Sven Lindberg var sugen på en stor starköl knackade han hårt en gång. Två snabba knackningar betydde att han ville ha ett glas rött. Kaféet skickade då en servitör.

Stina Ekblad, utbildad i Odense har anammat en dansk teatertradition: när en uppsättning spelats för sista gången och hon har tagit av sig scenkläderna lägger hon dem på golvet och stampar på dem för att trampa rollen ur dem.

Erland Josephson hade en särskild ramsa som han drog tillsammans med medspelarna för att värma upp diktionen innan det var dags för entré. Många kanske skulle säga att den inte är riktigt rumsren, men den finns med i boken.

Alexandra Rapaport hävdar bestämt att varje rollfigur har sin egen doft och hon väljer därför parfym utifrån vilken roll hon ska spela.

Jarl Kulle hade ett argument för att få ha en egen loge: han klarade inte av att känna lukten av någon annans strumpor.

Nu råkar det dock vara så att det är ont om singelloger. De flesta av de 39 logerna på Dramaten är avsedda för minst två personer och att det är stor skillnad på inredningen framgår med all önskvärd tydlighet på bokens bilder, som har tagits av Kent

Hult, även han mångårig
medarbetare på Sydsvenskan.

Eva-Karin Gyllenberg

eva-karin.gyllenberg@dn.se

Varför vårdar ni mig egentligen?

TISDAG 26 MAJ 2020

Nyligen lades DN:s Richard Swartz in på sjukhus med hög feber, huvudvärk och hosta – ännu en siffra i statistiken över svenskar som insjuknat i covid-19. ”Jag kände mig provisorisk: som en halv människa”, skriver han i en personlig text om det existentiella gränslandet mellan sömn och tröstlös väntan.

Häromdagen blev jag intagen på akuten med mycket hög feber,

huvudvärk och hosta. I drygt fem timmar fick jag ensam vänta på en hård brits tills en barsk sjuksköterska kom förbi och körde upp en pinne i näsan på mig.

Mot midnatt kom en vänlig doktor och förklarade att han tänkte behålla mig över natten för observation. Misstänkt corona. Tidigt nästa morgon var den fastställd. Av en natt skulle bli fem.

Att ligga på sjukhus är enahanda, särskilt om det finns varken behandling eller medicin mot vad man är intagen för. Trots att jag låg på en akutavdelning bestod

verksamheten främst av rutiner. I gryningen togs diverse blodprover, inte så kul eftersom jag alltid varit svår att tappa på blod och och även de skickligaste sköterskor, nästan alltid kvinnor, brukar bli tvungna att sticka flera gånger innan det rinner till. Fast alltsammans ändå bara världsligt, som min salig mor skulle ha sagt.

Till de dagliga rutinerna hörde att ta temperaturen (i örat), blodtryck (medelst manschett), mäta blodsocker (ett stick i fingret), emellanåt att sitta upp på britskanten emedan tid på

sjukhus mestadels tillbringas halvdåsanade på rygg. Det mesta handlar om siffror; långt mer sanningsenliga och därför obarmhärtigare än ord. Vart tog mitt blod vägen? Det omvandlas till siffror med decimaler. Jourhavande skötare studerar en skärm på vilken resultaten visar sig i form av siffror. Min barndoms läkare, den där stränge halvguden med en liten flock devota assistenter och ett stetoskop om halsen, finns inte längre. Av rondens majestätiska procession har blivit en ensam demokratisk läkare; den ljusblå

namnbrickan är det enda som skiljer honom eller henne från en städare eller underskötare. Inte heller jag som patient finns som förr. Där ligger jag visserligen på min brits i kött och blod (det jag fått behålla), men bara som illustration till mitt numera verkliga, alltså virtuella jag: jourhavande skötare är långt mer upptagen av att med allvarlig min studera dataskärmen där min existens redovisas uttryckt i kurvor och siffror. Ville jag ta del av mitt fysiska tillstånd blev jag inte sällan tvungen att fråga om just siffror. Frågade jag, fick jag

svar. Men ändå som om man helst hade behållit svaren för sig själv. 39, 3? Vad skulle jag, strängt taget, med sådana siffror till? Annat än att börja leka doktor eller hysterisera mig? Helst verkade man vilja kommunicera med mig över symboler och diagram i stället för direkt där jag låg på britsen, som om journalens siffror hörde till sjukhusets egendom och bara indirekt till mig i egenskap av "fall". Från säng hade jag flyttats till skärm. Och först på skärmen existerade jag.

Frontsoldater brukar berätta att krig mest handlar om att sova och vänta, om att vara hungrig och frysa. Sjukhus är inte stort annorlunda. Mestadels sover och väntar man. Svälta behöver man inte fast vad jag misstänker vara en global antikulinarisk sammansvärjning gör sitt bästa att fördärva allt på sjukhustallriken. Och ja – man fryser. Lakan och täcken är tunna och coronafebern skickar kalla frossbrytningar genom kroppen. Men värst av allt är väntan. Och på vad?
"Varför vårdar ni mig egentligen?"

En sådan konstig fråga.
Sköterskan såg på mig som om
hon för första gången upptäckte
mig bakom alla siffror och
kanyler.

”Det är mitt jobb.”

”Är det allt?”

”Vi vill att du blir frisk.”

Jag stod på mig.

”Men varför egentligen?”

De andra patienterna halvsov eller
umgicks med sina mobiler. En
sådan har jag aldrig haft och
redan på den andra dagen frågade
jag om det kanske fanns en
dagstidning? Det fanns det inte.
Jag hade gått ut i korridoren,

något som inte gillades; jag borde
ha kallat på personalen, men
tyckte att mitt tidningsärendet inte
var tillräckligt viktigt för att
behandla dem som upppassare.

Men några timmar senare
rullades en liten hyllvagn in –
vilken fin, outtalad omtanke! –
med kanske en dryg meter böcker
huller om buller av varierande
slag. Dock hölls de samman av
den tröstlöshetens häftklammer
som den fullständiga oläsbarheten
utgör; jag övertygade mig snabbt
om saken genom att bläddra fram
och tillbaka i dem eller läsa ett
eller annat författarnamn på

omslaget för att sedan försöka fiska upp det ur minnet utan minsta napp.

Undantagen var två: en fotobok (i svartvitt) över det gamla Stockholm av K W Gullers samt Nya testamentet på svenska och engelska, där på hyllvagnen tack vare gideonisterna. Gideonister är protestantiska kristna, ofta affärsmän, som skänker biblar till sjukhus. Jag hade aldrig hört talas om dem, men var plötsligt mycket tacksam över att de fanns.

Sköterskan som jag frågat varför hon tog hand om mig var under

eftermiddagen tillbaka och förbluffad över min lektyr.

”Tror du på Gud?”

Det förnekade jag. Först efter att hon gått förstod jag hur förvirrande och dumt jag svarat, att hon förmodligen stärkts i uppfattningen att jag var en konstig gammal riskgruppsprick. Varför läsa om Gud och Jesus om man inte tror på dem? Jag ångrade mig, insåg att jag borde ha svarat annorlunda, också att den unga sköterskan knappast kunnat förstå min hårdnackade fråga om varför man egentligen tog hand om mig, varför jag gav

upp hoppet om det enda svar som jag i min naivitet hade önskat mig: därför att du är en medmänniska och jag genom att vårda dig befäster människan i mig själv. Särskilt nedslående var att jag efter ett halvt århundrade som journalist ännu inte hade lärt mig att ställa en precis fråga som leder till ett precist svar. ”Varför vårdar ni mig egentligen?” Vilket flum! Vilken mästrande ton! Och detta efter uppnådd riskgruppsålder. För resten av eftermiddagen stämde det mig melankolisk. Jag kände mig provisorisk: som en halv människa.

Mitt emot mig på salen låg en annan medmänniska. Trots att han var svårt sjuk och inte kunde gå – coronan var bara lök på laxen – utstrålade han en livsglädje av det sällsynta slag som berikar och gör oss alla gladare. Om dagarna gycklade han med sig själv och sitt skröpliga tillstånd på tröskeln till döden. Ibland om nätterna störde han oss med sina skrik av smärta. När vi vaknade i den grådaskiga gryningen bad han om ursäkt. Ofta stod jag vid hans sänggavel, talade direkt till honom, lade min hand (trots corona) på hans och såg rakt in i hans glittrande mörka

ögon där jag på botten av dem upptäckte mig själv.

Min granne hade svårt att tala trots att man genast förstod att det var hans mest älskade sysselsättning, och underhöll mig med sentenser som ”skratta bör man, annars dör man”. Nästan varje mening försökte han avsluta med just ett skratt, fast det nästan genast kvävdes i en attack av den torra coronahostan. Det gjorde nu ingenting: hans livsglädje rådde viruset inte på. Flera gånger om dagen stod jag där vid fotändan av hans säng och skrattade i kapp till hans hosta. De andra patienterna

låg till sängs och spetsade öronen för att inte gå miste om ett enda ord. Av hans, inte mina. Och varje gång återvände jag tillbaka till min säng, stärkt till både kropp och själ, dessutom aningen friskare.

Efter tre dagar lämnade han oss och tackade för vårt sällskap som skulle ha gjort hans tid lättare fastän det var precis tvärtom. När han rullades ut på bår för transport tillbaka till sitt vårdhem lovade vi tillsammans med personalen att aldrig glömma honom fast han sade nja, är det en bra idé egentligen, i stället borde

vi göra vad vi kunde för att ”inte glömma bort att glömma den här tiden”, innan hans skratt en sista gång kvävdes i en hostattack. Sedan försvann han för gott. Resten av dagen låg vi sorgsna i våra sängar och personalen gick med slokande huvuden ut och in i salen så tysta de kunde. Mot kvällen tror jag att vi alla blivit sjukare. Om dagarna läste jag Nya testamentet och funderade på det här med att vara människa. Där kan man lära sig att vi uteslutande blir människor genom andra människor. Genom medkänsla

och den empati som inte är medfödd annat än som anlag, en spröd planta som måste odlas, vårdas och stärkas. Det visste jag. Men hur skulle den unga sköterskan veta det? Jag är gammal nog att ha vuxit upp i ett samhälle där man fortfarande försökte lära ut vad det innebär att vara människa, att man inte är utan blir det, att det uteslutande sker tillsammans med andra medmänniskor. På min tid lärdes det ut genom kyrka, skola och familj, tre institutioner som anses befinna sig i kris sedan ungefär ett halvt

århundrade. Jag kan inte säga att jag då satte värde på dem: allt det där intresserade mig föga. Inte heller förstod jag att det hela inte så mycket gick ut på att bli en god kristen som just människa.

Slumrande tryckte jag i skolbänken under morgonbönen, dagdrömde eller ögontjänade mig igenom kristendomstimmen, gick i kyrkan bara under det år jag konfirmerades. Mina föräldrar var inte troende, kristna bara i vag kulturell mening. Inte ens Bibeln läste jag som den litteratur som förutom fotboll var det enda jag brann för.

Man skulle kunna hävda att kyrka, skola och familj misslyckades.

Men inte helt: ett och annat satte sig, fastnade som en vattenstämpel i den enkla utkast till människa jag ändå var. Så blev jag en aning mänskligare: inte med modersmjölken, men genom den tidens samhällsanda som inte längre finns och som väl yngre generationer inte ens kan föreställa sig. Och jag funderade på hur de blir människor – selfiegenerationen, de som fått lära sig att satsa på sig själva, på konkurrens i stället för på solidaritet, och att se så kallat

självförverkligande som livets högsta mening. Vem lär dem i dag vad en människa är? Vem lär dem medkänsla?

Att vi inte är ensamma?

Och jag kom fram till att jag inte kunde svara på det fast jag heller inte ville tro att en sådan modern ung människa blivit till den ö som skalden John Donne redan för mer än fyrahundra år sedan visste att hon inte är.

Inte kan vara.

På femte dagen skrevs jag ut fast ordet friskförklarad inte fanns på mitt papper. Inget heller om planering eller uppföljning – bara

”ingen planerad, vid behov”. Jag samlade på mig mina få saker; inlevererad med ambulans hade jag inget haft med mig mer än vad jag stått och gått i. En sköterska kontrollerade att jag ingenting glömt i mitt skåp. På bordet vid sängen lämnade jag kvar Nya testamentet.

”Du glömde din bok.”

”Den är inte min. Den är er.”

Hon vände den i handen. Jag tror hon läste titeln, men utan kommentar.

Hemma igen mötte mig det kaos jag i all hast lämnat efter mig när ambulansen hämtat. En halv

tallrik stelnad spaghetti med möjlig tomatsås stod framme. Några skruppna oliver fanns i frysen, basilikan i köksfönstret hade vissnat. Jag bäddade sängen och dammsög sovrummet, men började snart svettas och blev så trött att jag lade mig ovanpå sängen. Jag måste genast ha somnat och vaknade först mot kvällen. Mödosamt försökte jag raka mig; det tog nästan en timme. Sedan satte jag på mig en ren pyjamas och började bläddra i min egen Bibel tills jag hittade stället jag sökte.

”Då sade HERREN till Kain: ’Var är din broder Abel?’ Han svarade: ’Jag vet icke; skall jag taga vara på min broder?’ ” (1 Mos 4:9)
Jag funderade på hur vad Kain säger bör uppfattas. Som retorik, som halv förebråelse? Som: ”Det där har väl inte jag något med att göra?” Var och en är ju sig själv närmast. Eller som uppriktig förvåning? Som spirande omsorg om en bror och medmänniska, något som hittills aldrig riktigt fallit honom in? För både Kains och mänsklighetens skull hoppades jag på den oskuldsfullare andra tolkningen.

På tredje dagen av min ensamma karantän upptäckte jag ett plastband kring höger handled med mitt personnummer, streckkod och efternamn. Fast med bara ett av mina tre förnamn; på bandet fanns väl normerad plats enbart för ett enda. Men inte för mitt tilltalsnamn: i stället för "Richard" hade jag blivit till "Carl".

Först tänkte jag slänga bort bandet, men tvekade. Vem vet? Kanske skulle det förenkla en nyinskrivning vid ett eventuellt återfall (man hade varnat mig för den möjligheten). Fast helt säker

på min sak var jag inte. Siffror och streckkod vore då visserligen exakt desamma som förut och skulle exakt stämma överens med vad som redan fanns i sjukvårdens databas. Numren och siffrorna var entydiga. Och ändå var det inte jag. Fast vem skulle jag bli om jag försökte bli vem jag verkligen var? Till sist bestämde jag mig för att behålla plastbandet: att också till namnet insistera på att vara den jag faktiskt är, kunde kanske få mycket allvarliga byråkratiska konsekvenser för mig. Ja, för hela min existens.

Richard Swartz

richard.swartz@chello.at

”Sverige kan behöva kompromissa om EU-paketet”

ONSDAG 27 MAJ 2020

Sverige och de tre andra länderna i EU:s ”snåla” grupp kommer att behöva kompromissa kring det stora återhämtningspaketet efter coronakrisen. Det säger EU-minister Hans Dahlgren till DN. På onsdagen offentliggör EU-kommissionen sin plan för hur unionen ska ta sig ur sin svåraste ekonomiska kris hittills.

Ordföranden Ursula von der Leyen väntas presentera ett detaljerat förslag på en återhämtningsfond i storleksordningen 500 miljarder euro, pengar som ska lånas upp av EU-kommissionen och som sedan ska fördelas till de värst drabbade medlemsstaterna och branscherna.

En rad länder, främst i södra Europa, har länge motsatt sig att hjälpen ska komma i form av lån. De fick i förra veckan draghjälp av tungviktarna Frankrike och Tyskland när Emmanuel Macron och Angela Merkel i ett

gemensamt utspel föreslog en gigantisk återhämtningsfond som delas ut som bidrag.

För Angela Merkel var detta en tvärvändning – Tyskland har traditionellt motsatt sig att stå som garant för andras skulder. Den här gången anser hon att sammanhållningen inom EU, i förlängningen unionens framtid, står på spel.

Samtidigt står den grupp som har kallats ”snåla fyran” – bestående av Sverige, Österrike, Nederländerna och Danmark – fast vid sin linje att hela

återhämtningspaketet ska bestå av lån som sedan betalas tillbaka. Detta poängterade EU-minister Hans Dahlgren ännu en gång vid ett videomöte med sina kollegor från övriga medlemsländer på tisdagseftermiddagen. Han sa samtidigt att Sverige ”inte har något att skämmas för när det gäller europeisk solidaritet”.

Tyskland tycker uppenbarligen att man måste tänka i andra banor under den här krisen. Varför står Sverige så hårdnackat fast vid sin linje?

– Vi har också sagt att det är angeläget att få fart på de

europeiska ekonomierna, säger Dahlgren.

– Men i frågan om lån eller bidrag har vi en annan uppfattning. Det finns de som säger att det bara ska vara bidrag. Men det skulle innebära en kraftigt höjd medlemsavgift till EU i närtid.

Och som du vet är Sverige redan en stor nettobidragsgivare.

Det har talats om att det kan bli en kompromiss så att exempelvis 70 procent blir bidrag och 30 procent lån. Vad är Sverige berett att kompromissa om?

– Jag kan säga så här att för att det ska bli ett beslut måste vi

uppnå konsensus. Och då måste det till kompromisser. Men exakt vad Sverige kan kompromissa om tänker jag inte säga nu.

Ingmar Nevéus

Bottenrekord för L – lägsta noteringen sedan 1979

ONSDAG 27 MAJ 2020

Liberalerna slår bottenrekord i DN/Ipsos majmätning. Ett väljarstöd på under 3 procent är inte bara det lägsta sedan Nyamko Sabuni blev partiledare. Det är också det lägsta hittills i hela mätserien från 1979 och framåt.

I juni är det ett år sedan Nyamko Sabuni valdes till Jan Björklunds efterträdare som partiledare för Liberalerna. Många hoppades att

hon skulle kunna locka fler väljare med en tydigare profil i stället för den vankelmödighet som även interna kritiker ansåg präglade Liberalerna.

– Nyamko Sabuni har de kvalifikationer som krävs för att lyfta och skapa ny kraft inom vårt parti, skrev valberedningen i sin motivering.

Men något lyft har ännu inte kommit, åtminstone inte i opinionen. Noteringen i DN/Ipsos senaste mätning, 3 procent avrundat uppåt, är den sämsta under någon av partiets ledare från Ola Ullsten och framåt.

Väljarstödet är ungefär halverat sedan valet 2018.

Den senaste tidens rapportering om Nyamko Sabunis kopplingar till lobbyister, framför allt en granskning i Svenska Dagbladet, är en delförklaring, enligt Ipsos opinionsanalytiker Nicklas Källebring.

– Det har demobiliserat de egna väljarna. En del har gått till sofflocket men det finns också ett flöde till Moderaterna, säger han. Liberalernas kris syns också i att man tappat mycket av väljarnas förtroende på skolområdet, partiets hjärtefråga, vilket syns i

tidigare DN/Ipsos-mätningar. Där har det också framkommit att väljarnas förtroende för Nyamko Sabuni är lågt i jämförelse med de flesta andra partiledare. Men Liberalernas prekära läge kan inte bara knytas till partiledaren, enligt Nicklas Källebring.

– Liberalerna har gått kräftgång i opinionen under lång tid. Det är i grunden inte en fråga om vem som har ledartröjan utan vad som är Liberalernas politiska projekt. Andra partiledares exempel kan tyda på att Nyamko Sabunis chanser ännu inte är uttömda. Både Annie Lööf (C) och Ebba

Busch (KD) hade svaga starter. Opinionsmässigt klarade sig Ebba Busch till och med sämre än Nyamko Sabuni i början. Fem år senare har KD-ledaren lyft sitt parti till ett väljarstöd som är dubbelt så stort som Liberalernas. DN/Ipsos majmätning bekräftar trender som har synts tidigare under våren. Socialdemokraterna fortsätter uppåt för tredje mätningen i rad, till 31 procent. Bortsett från en kort topp i samband med att Alliansen bröt samman i slutet av 2018 har S inte varit på de höjderna sedan före flyktingkrisen 2015.

Det är enligt Nicklas Källebring i huvudsak väljare som lämnat partiet efter valet 2018 som nu återvänder. De kommer framför allt från SD, V och från kategorin osäkra.

Moderaterna får sin bästa notering sedan valet med 20 procent. Eftersom Sverigedemokraterna backar för sjätte mätningen i rad så hamnar dessa två partier jämsides.

I början av året låg SD och S mer eller mindre lika i kampen om att vara största parti. Nu skiljer det 11 procentenheter till S fördel.

– När det stormar söker sig väljarna till säkra hamnar. Moderaterna och Socialdemokraterna framstår som säkrare hamnar än Sverigedemokraterna i det här läget, säger Nicklas Källebring. SD:s tillbakagång inleddes redan före coronakrisen men har sedan förstärkts av att partiets profilfråga invandring hamnat i skymundan. Men även krisens efterbörd kan ge S och M opinionsmässiga fördelar på SD:s bekostnad, menar Nicklas Källebring.

– Ekonomi och arbetslöshet kommer troligen att stå högt på dagordningen inför valet 2022. Det gynnar de traditionellt största partierna.

För V, C, KD och MP är opinionsläget mer eller mindre oförändrat. MP ligger fortsatt i riskzonen kring 4-procentspärren till riksdagen.

Hans Rosén

hans.rosen@dn.se

Fakta. Så gjordes undersökningen

Ipsos har under perioden 12–24 maj intervjuat 1 530

röstberättigade väljare. Från ett slumpmässigt urval har 325 svarat via talad telefoni, och 378 via sms-länk. Därutöver har 827 digitala intervjuer gjorts med ett kvoturval från en slumpmässigt rekryterad webbpanel. Syftet med kvoturval är att säkerställa representativiteten hos de svarande. Eftersom kvoturval tillämpas kan inte felmarginaler beräknas på traditionellt sätt. 1 338 har uppgivit partisympati. Frågan som ställdes var: "Om det var val till riksdagen i dag, vilket parti skulle du då rösta på?"

Opinionsmätningar är alltid förknippade med viss osäkerhet. För mer information om urval, bortfall och svarsfrekvens, se ipsos.se eller kontakta Ipsos opinionsanalytiker Nicklas Källebring.

Ewa Stenberg: Sabuni tvingas vara luddig för att hålla ihop partiet

ONSDAG 27 MAJ 2020

**Liberalerna har tappat
riktningen. Att inte kunna svara
på vilken regering man vill se i
framtiden stöter bort väljare.
Inte konstigt att Nyamko
Sabunis parti sätter historiskt
bottenrekord i DN/Ipsos.
De andra riksdagspartierna har
gått vidare efter den långa och**

smärtsamma regeringsbildningen som följde på det senaste valet. Men inte Liberalerna. Partiet står kvar utan vare sig vänner eller fiender i behåll.

Först valde partiet att släppa fram en rödgrön regering och att ingå januariöverenskommelsen.

Därmed förlorade det sina borgerliga vänner till höger och sina gamla fiender till vänster.

Men de hade ju kunnat få nya.

Då valde L en ny partiledare som kritiserat januariavtalet hårt. Hon var också kritisk mot strategin att isolera SD, som avgjorde

Liberalernas vägval under regeringsbildningen.

Vem ska nu rösta på L? Den som gillar januariavtalet och inte vill ge SD politiskt inflytande gör klokare i att välja något av de andra tre januaripartierna. Det är ju tveksamt om L kommer att stå fast vid avtalet och fortsätta samarbetet.

Den som ogillar januariavtalet ser det troligen som tryggare att rösta på M eller KD. Det är fortfarande höljt i dimma om L kommer att stödja en borgerlig statsministerkandidat nästa gång.

Det är alltså inte så konstigt att Liberalerna bara når 3 procent i nya DN/Ipsos, efter avrundning uppåt. Det är den lägsta noteringen sedan mätserien inleddes 1979 och antyder att L kan åka ur riksdagen. Det finns förstås väldigt många väljare som inte låter regeringsfrågan avgöra utan ser till sakpolitiken. Den påverkas också av vilken regering vi har. Liberalerna har dessutom förlorat greppet över sin starkaste fråga, skolpolitiken. När hon tillträtt talade Nyamko Sabuni om att skolpolitiken behövde förnyas.

Sedan dess har det hörts ganska lite om hur den nya politiken ser ut. Det lämnar väljarna i osäkerhet. I det redan skakiga läget för partiet är SvD:s avslöjanden om att betalda lobbyister påverkat Liberalernas politik särskilt känsliga. Partiledaren Nyamko Sabuni har inte sett något problematiskt i att intressenter med dolda agendor och mycket pengar kan få påverka politiken utan att väljarna får veta om det. Sabuni valdes för sin karisma och för sitt mod. De egenskaperna har hon kvar. Men hittills har hon

varit ganska osynlig. När hon har framträtt har hon ofta levererat luddigheter. Det beror inte på Nyamko Sabunis person. Troligen är hon otydlig för att hon måste hålla ihop det djupt splittrade partiet.

Frågan är om ett litet parti som hotar att åka ur riksdagen kan stå svarslost fram till nästa val.

Coronaviruset har gett Liberalerna ökade möjligheter att stå i rampljuset. Men viruset har också dragit med sig en djup ekonomisk kris, som talar för en hårdare höger-vänsterkonflikt i politiken. Den kommer inte att

göra det bekvämare att stå kvar i limbo fram till hösten 2022.

Ewa Stenberg

ewa.stenberg@dn.se

Stockholm skiftar fokus för provtagningen

ONSDAG 27 MAJ 2020

Provtagning för covid-19 i Stockholm kommer att skifta fokus till personal inom samhällsviktig verksamhet. Regionens kapacitet är tillräcklig för att provta intagna på sjukhus och vårdanställda och den tredje prioriteringsgruppen, enligt hälso- och sjukvårdsdirektör Björn Eriksson.

Region Stockholm har ökat kapaciteten för provtagning till 40 000 personer i veckan, vilket är 15 000 fler än det nationella målet. – Därför har regionen accepterat regeringens fråga om att börja provta samhällsviktiga grupper, - sade Björn Eriksson på en pressträff på tisdagen. Prioritetsgrupperna 1 och 2 är sjukhuspatienter och personal inom sjukvård och omsorg, enligt Folkhälsomyndighetens riktlinjer. I den tredje gruppen, som Region Stockholm nu tar sig an, finns yrken som poliser och militärer och personer som arbetar med

energiförsörjning och livsmedelsförsörjning. Även medier och finansiella tjänster räknas hit. Myndigheten för samhällsskydd och beredskap ska avgöra i vilken ordning de olika yrkeskategorierna ska testas. Även om kapaciteten har ökat till 40 000 tester genomfördes bara 8 000–10 000 förra veckan. Det är oklart när kapaciteten kan utnyttjas fullt ut. I hela landet genomfördes 28 000 tester förra veckan, vilket är en minskning med 4 000 jämfört med veckan innan. Enligt Björn Eriksson har vårdbehovet i Region

Stockholm ökat det senaste dygnet.

– Efter en lång rad av dagar med minskat sjukvårdsbehov kan vi i dag se en lätt ökning, vi hoppas att det är en tillfällighet och inte ett tecken på att vi blivit sämre på att följa Folkhälsomyndighetens rekommendationer, säger Björn Eriksson.

Mia Holmgren

mia.holmgren@dn.se

Myndigheten backar från målet med covidtester

ONSDAG 27 MAJ 2020

Socialminister Lena Hallengren (S) har flera gånger krävt att antalet coronatester ska öka. Nu pekar flera av nyckelaktörerna på att ansvarsfördelningen varit otydlig.
– Det är en orsak till att det gått långsamt, säger regeringens testkoordinator Harriet Wallberg.

I stället för att öka så minskade antalet tester under förra veckan, från 32 000 till 28 000. I Stockholm, den största och värst drabbade regionen, gjordes under förra veckan bara 7 000 covidtester. De ansvariga pekade på helgdagar och kortvecka. Sverige befinner sig långt från det uttalade målet om 100 000 tester i veckan. Och nu backar Folkhälsomyndigheten från målet som sattes i månadsskiftet mars–april när smittspridningen var som högst.

– Det är fortfarande viktigt med en hög målsättning. Men däremot

ser vi med den sjunkande sjukligheten att det inte är relevant med ambitionen 100 000–150 000 tester i veckan. Det viktiga är att de som behöver testas får testas, säger Karin Tegmark-Wisell, avdelningschef på Folkhälsomyndigheten. Men trycket från regeringen att testa fler är fortfarande högt och socialminister Lena Hallengren (S) har riktat skarp kritik mot regionerna för att de inte testat i tillräckligt stor utsträckning.

- Testningen är väldigt viktig och det har tagit alldeles för lång tid, säger hon.

På tisdagens dagliga presskonferens med de ansvariga myndigheterna deltog plötsligt SKR, intresse- och arbetsgivarorganisation för Sveriges kommuner och regioner. Regionerna ska från och med nu ta på sig ansvaret för att också testa prioritetsgrupp 3 – personer med samhällsviktiga yrken. Beslutet togs i samtal mellan Folkhälsomyndigheten, regionerna och SKR som ska ha ett samordningsansvar.

- Vi har inte lyckats få klarhet i vilken myndighet som skulle ta det statliga ansvaret. Det finns ju

ingen sådan struktur ute i landet så därför har regionerna gjort bedömningen att man klarar av det här, säger Marie Morell (M), ordförande i SKR:s hälso- och sjukvårdsdelegation. Hon benämner de senaste veckorna som "förvirrande". Regionernas första fokus har legat på att testa patienter och sedan personal inom vård och omsorg. – Verksamheterna i hälso- och sjukvården är väldigt medicinskt inriktade och de arbetar främst utifrån ett medicinskt behov. Hur de andra grupperna ska hanteras har varit mer otydligt för

regionerna eftersom syftet varierar, menar Marie Morell. – Det som varit ett av de stora bekymren är att identifiera vad testen ska användas till. Ska vi testa för att få bättre kunskap om smittspridningen i samhället? Eller ska vi testa för att få veta om du och jag kan gå till jobbet? Det är olika strategier och där har det funnits en otydlighet. Karin Tegmark-Wisell på Folkhälsomyndigheten håller med SKR om att det funnits otydligheter kring ansvaret för testerna.

– Vi kan förbättra flera delar, som logistiken och osäkerheten kring vem som ska stå för kostnaderna. Där har ju Lena Hallengren och regeringen sista veckan varit tydliga med att de står för kostnaderna, säger hon.

Men Lena Hallengren säger att hon hela tiden ansett att regionerna har ansvar för testningen av grupp 1 till 3 – det vill säga patienter, vård- och omsorgspersonal samt personer med så kallade samhällsviktiga yrken.

– Jag tycker att det har varit tydligt att testningen är ett ansvar

för regionerna. Det som jag tror att en del regioner inte alltid har tyckt varit tydligt är att man kan en struktur för priogrupp tre vid sidan om, säger hon och fortsätter:

– Ett antal regioner har redan gjort detta vilket visar att man har kommit olika långt och att man har uppfattat olika och har dragit olika slutsatser. Det är olyckligt, tycker jag, men det är bra att de tar det steget och att de sätter full fart.

Regeringens testkoordinator Harriet Wallberg räknar upp flera brister i regionernas logistik: det

har saknats digitala system för remisser och provsvar. Dessutom måste både testkit och personal finnas på plats.

Men förseningarna handlar också om den splittrade svenska ansvarsmodellen:

– När vi befinner oss i en kris, i en pandemi, så har det decentraliserade systemet medfört att det varit svårare att få till systemet snabbare. Det är en orsak till att det gått långsamt.

Hanna Jakobson

hanna.jakobson@dn.se

Carl Cato

carl.cato@dn.se

Evelyn Jones

evelyn.jones@dn.se

Fakta. Så många har testats för covid-19

Vecka 21: 28 800

Vecka 20: 32 700

Vecka 19: 29 100

Vecka 18: 28 800

Vecka 17: 24 600

Vecka 16: 20 200

Vecka 15: 19 900

Vecka 14: 17 800

Vecka 13: 12 300

Vecka 12: 10 400

Vecka 11: 9 000

Vecka 10: 4 300

Siffrorna avser antal prover analyserade för det virus som orsakar covid-19. Varje individ har bara räknats en gång.

Sveriges befolkning har delats upp i fyra grupper utifrån vikten att testa för covid-19.

Prioritet 1: Patienter i behov av inneliggande vård, patienter på sjukhus, individer som tillhör en riskgrupp och boende inom omsorg och på institutioner.

Prioritet 2: Personal inom sjukvård och omsorg.

Prioritet 3: Personal inom övrig samhällsviktig verksamhet.

Prioritet 4: Övriga relevanta delar av samhället.

Källa: Folkhälsomyndigheten

Ökat antal patienter vårdas på sjukhus

ONSDAG 27 MAJ 2020

Efter några veckors nedåtgående trend av antalet personer som vårdas på sjukhus och i intensivvård för covid-19 rapporterade

Socialstyrelsen på tisdagen återigen en mindre ökning.

– Vi hoppas att det är en tillfällig avvikelse, men fortsätter det så går det så klart inte åt det håll vi vill, säger Johanna Sandwall, krisberedskapschef på Socialstyrelsen.

På tisdagen rapporterade Socialstyrelsen att 343 patienter med covid-19 får intensivvård i Sverige – en ökning med åtta patienter sedan gårdagen. Samtidigt vårdas 1 506 patienter på sjukhus för sjukdomen, jämfört med gårdagen då 1 404 patienter var inlagda på sjukhus.

Under de senaste veckorna har Socialstyrelsen rapporterat ett stadigt minskande antal patienter som får intensivvård. Och Johanna Sandwall sade på tisdagen att det rent erfarenhetsmässigt är en negativ

signal att antalet sjukhusinlagda ökar.

– För då finns risken att man blir så allvarligt sjuk att man behöver intensivvård, sade hon.

Sandwall säger att Socialstyrelsen får signaler om att antalet disponibla platser kan få större spridning i närtid. Något som skulle kunna leda till ett läge där det inte finns några patienter som vårdas i vissa regioner – medan det är fullt i andra regioner.

På tisdagen fanns 906 disponibla intensivvårdsplatser nationellt, vilket innebär 35 procent tillgänglighet. Men antalet

disponibla intensivvårdsplatserna varierar i regionerna.

Johanna Sandwall säger till DN att myndigheten hoppas att tisdagens uppgång i antalet sjukhus- och iva-vårdade är en tillfällig avvikelse.

– Det är för tidigt att säga någonting, men i dag är siffrorna högre både för de som vårdas på sjukhus utanför intensivvård och i intensivvård. Så vi får se hur trenden ser ut.

Skapar detta oro inom vården?

– Jag tror inte dagens siffror gör det, men fortsätter det så här går det så klart inte åt det håll vi vill.

Sommaren ligger framför oss, många har jobbat hårt och vi har personal som behöver vila, säger - Johanna Sandwall.

Socialstyrelsens krisberedskapschef menar att en fortsatt ökning av patienter på sjukhus i samband med planeringen inför sommaren skulle bli en ytterligare omställning för regionerna att göra.

Evelyn Jones

evelyn.jones@dn.se

Ålder en riskfaktor – 70-årsgränsen ändras inte

ONSDAG 27 MAJ 2020

Folkhälsomyndigheten håller fast vid att personer som är 70 år eller äldre utgör den större riskgruppen under den pågående pandemin, och är en grupp som måste skyddas. Men detta ska inte behöva betyda att sociala kontakter – där man träffas ute i det fria – inte kan ske.

– Personer i åldrar från 70 år och uppåt kan ha sociala kontakter med barn och även barnbarn, om dessa sker utomhus och med klart avstånd, säger Johan Carlson, generaldirektör vid Folkhälsomyndigheten, vid en pressträff på tisdagen tillsammans med socialminister Lena Hallengren (S).

Både Hallengren och Carlson var angelägna om att peka på möjligheter för äldre, som under lång tid hållit sig isolerade, att man kan träffa sina nära och kära under former som är att beteckna

som mindre farliga ur smittosynpunkt.

– Vi ser ingen anledning att ändra rekommendationen om 70 år och uppåt. Håller vi fast vid denna får vi största nyttan, säger Carlson.

– Man kan träffas vid en parkbänk, ha picknick, spela krocket eller boule. Förutsatt att man håller avstånd till varandra. Myndighetens bedömning bygger på jämförelser med sjukdoms- och dödsfall bland personer i olika åldrar som inte har andra underliggande sjukdomar. Statsepidemiolog Anders Tegnell säger att gränsen har satts sedan

Folkhälsomyndigheten gått igenom i stort sett alla fall av covid-19 som hittills bekräftats i Sverige och tittat på hur risken varierar med ålder:

– Vi har tittat på de som var friska och inte hade några andra riskfaktorer än ålder och då kan vi se att det finns en klar korrelation mellan ålder och risk. Den ökar successivt med åldern hela tiden, från 50-årsåldern och uppåt och redan vid 70–75 börjar den gå brantare uppåt för att vika av ordentligt uppåt i 80-årsåldern, säger Anders Tegnell.

– Detta gjorde att vi kom fram till att det inte finns någon grund för att ändra den 70-årsgräns vi har lagt.

På tisdagen rapporterade Folkhälsomyndigheten att ytterligare 96 personer i Sverige som smittats av coronaviruset har avlidit. Dödstalet stiger därmed till 4 125 personer, enligt myndighetens statistik.

Johan Carlson säger att bakgrunden till den gällande rekommendationen med 70-årsgräns var erfarenheter som drogs tidigt, i Kina men även i andra asiatiska länder.

Det faktum att kvinnor tycks drabbas mindre än män är inte skäl för att göra någon åldersskillnad på rekommendationer na, enligt Carlson. Han säger till TT att ”det finns en skillnad på gruppnivå, men det är väldigt svårt att säga på individnivå vad som gör skillnaden”.

Socialminister Lena Hallengren uppmanar svenska folket att ”hålla i och att hålla ut” i ett läge som ”fortsatt är allvarligt”.

– Det här är inte över i dag, inte heller i morgon, nästa vecka eller nästa månad. Många äldre har

hållit sig isolerade hemma under månader. Det säger sig självt att det frestar på, säger hon.

Evelyn Jones

evelyn.jones@dn.se

Kalle Holmberg

kalle.holmberg@dn.se

Clas Svahn

clas.svahn@dn.se

Man uppgav sig vara polis – lurade äldre

ONSDAG 27 MAJ 2020

Under nyårshelgen larmades det om en rad åldringsbrott som inträffat i södra Sverige, särskilt i Malmö med omnejd. Nu verkar det som att en bedragare kan ha åkt fast.

En man i 50-årsåldern åtalas nu för en rad bedrägerier mot äldre i Strömsnäsbruk, Malmö, Lönsboda, Älmhult, Hässleholm samt Ljungby. Händelserna inträffade från sen höst samt efter nyårshelgen.

Mannen ska enligt stämningsansökan ha lurat till sig de äldres bankkort, och i några fall andra värdesaker, genom att hävda att han var polis. I något fall uppgav den misstänkte även att han arbetade på bank.

När de äldre ringdes upp fick de veta att de riskerade bli utsatta för bedrägerier om de inte överlämnade värdeföremål och bankkort till den nu åtalade mannen.

Efter samtalet ska han ha åkt hem till sina offer för att hämta upp värdeföremål och kort i syfte att rädda dem från brott. Efter

hembesöken begav sig mannen dock till uttagsautomater och affärer för att ta ut pengar och handla för de äldres pengar. Enligt stämningsansökan bör brotten mannen misstänks för anses som grova då de ”riktat sig mot äldre skyddslösa personer”. Han åtalas för flera fall grovt bedrägeri, grov stöld och oredligt förfarande. I bevisningen mot mannen ingår bland annat telefonlistor som knyter samman gärningsmannen med de äldre samt övervakningsfilmer från bankomater.

Själv förnekar han besöken hemma hos de äldre, men erkänner i några fall att han använt deras bankkort.

TT

Nya bevis presenterades mot den åtalade i Wilma Andersson-fallet

ONSDAG 27 MAJ 2020

Uddevalla. En tunn och stillsam ung man tittar uppmärksamt på åklagaren som vill fälla honom för mord. Utmed andra väggen, dit hans blick inte vänder sig, sitter föräldrarna till flickan som inte längre lever.

Under den första dagen av rättegången om det misstänkta

mordet på Wilma Andersson dök helt nya bevis upp mot 23-åringen, i form av blodiga fotspår.

Det är Wilma som har namnsdag, och just den här dagen börjar tingsrättens prövning av hennes misstänkte mördare. De flesta som följer förhandlingarna sitter – på grund av coronapandemin – i en intilliggande sal och ser 23-åringen som en ganska liten detalj, på en skärm. Han säger ingenting, men det är inte heller hans uppgift. Tisdagen är åklagarens dag.

Det är han – Jim Westerberg – som påminner oss om namnsdagen. Och han lägger också kraft på att beskriva den levande Wilma Andersson och hennes villkor innan hon dog.

– Hon var ett barn. Bara femton år när hon flyttade ihop med den tilltalade, och han var då 21. Som 17-åring hade Wilma hoppat av gymnasiet och hon var skoltrött och arbetslös. Hon tycktes inte kunna, eller vilja, bo hos någon av sina föräldrar och hade sporadisk kontakt med kuratorer. Det är viktigt att minnas vilken livssituation och utsatthet hon

levde i. Hon var utsatt, menar jag, säger Jim Westerberg.

På tidslinjerna som åklagaren presenterar, där den blå är den tilltalade, och den röda är Wilma Andersson, markeras den första händelse som anses ha akut betydelse för förloppet som leder till att Wilma den 13 november 2019 träffar en kompis och berättar för henne att hon gjort slut med sin pojkvän, 23-åringen. Den sista kontakten Wilma Andersson har med någon, som går att spåra, är nästa dag kl 17.03 när hon talar med sin mamma. Då är Wilma i 23-åringens bostad.

– Efter detta samtal finns inga livstecken. Ingen talar med henne, hon skickar inga meddelanden, ingen har sett henne.

– Vid 18-tiden hör grannarna ett ihållande hjärtskärande kvinno-skrik som håller på i fem till tio minuter. Två grannar öppnar sina dörrar och avser att ringa polisen, men plötsligt upphör skriket och ingen larmar. Det görs gällande att det är då mordet sker, och det är uteslutet att någon annan än 23-åringen ska ha begått gärningen, säger Jim Westerberg. 23-åringen visar inga tecken på någonting när detta sägs. Wilma

Anderssons mamma gör anteckningar på ett papper som hon har liggande i knät.

Åklagaren presenterar en hel del tekniska bevis som stöd för åtalet, där vissa handlar om hur många nycklar paret förfogade över och vilka tider det går tåg mot Ljungkile. Sådana vardagliga ting. Men andra bevispunkter handlar om blod och muskelvävnad.

Vid ett tillfälle blir redogörelsen outhärdlig för Wilma Anderssons pappa. Han lämnar sal 1 när åklagaren läser högt ur obduktionsprotokollet som

upprättats kring den kroppsdel som hittades i 23-åringens bostad.

Den här dagen har Jim Westerberg också ett helt nytt bevis, som inte fanns när åtalet väcktes. Det är tre blodspår från lägenheten som ska visa att 23-åringen satt sina bara fötter i Wilmas blod. Två vänsterfötter och en högerfot har gjort avtryck på golvet.

Enda gången vi hör 23-åringens röst är på polisens första larmsamtal som spelas upp i rätten. Operatören ber mannen att titta på vinden så att inte den

då saknade Wilma befinner sig där.

Han går upp medan inspelningen pågår. Det är svårt att höra alla ord, men när polisen frågar om han ser något svarar han:

”Nej, jag hoppas ni hittar henne.”

Förhandlingarna i Uddevalla fortsätter på torsdag.

Kristina Hedberg

kristina.hedberg@dn.se

Gotland ber om ekonomiskt stöd när turister uteblir

ONSDAG 27 MAJ 2020

Region Gotland och näringslivsrådet på ön har skickat en skrivelse till regeringen för att be om ett riktat stöd till öns företagare, rapporterar P4 Gotland. Omkring en tredjedel av Gotlands ekonomi påverkas direkt eller indirekt av besöksnäringen, som blivit lidande under coronakrisen, enligt

regionstyrelsens ordförande Eva Nypelius (C).

– Många av de åtgärder som gjorts nationellt och lokalt för att mildra effekterna är bra, men de räcker inte riktigt för de besöksnäringsföretag vi har som tjänar in sin största del under sommaren, säger hon till P4 Gotland. TT

Myndighet för psykologiskt försvar föreslås i utredning

ONSDAG 27 MAJ 2020

En ny myndighet för psykologiskt försvar bör inrättas, föreslår en statlig utredning. Uppgiften blir att leda och samordna Sveriges psykologiska förvar.

Myndigheten ska ha nära samarbete med försvarsunder-rättelsemyndigheterna och få rätt till signalspaning.

Myndighetens uppgift blir att stödja, stärka och samordna

samhällets samlade motståndskraft inom det psykologiska försvaret. Det ska ske genom att identifiera, analysera och möta otillbörlig informationspåverkan och annan vilseledande information som riktas mot Sverige eller svenska intressen.

TT

Victoriadagen på Öland genomförs utan publik

ONSDAG 27 MAJ 2020

Den tv-sända hyllningskonserten på kronprinsessan Victorias födelsedag i Borgholm genomförs i år utan betalande publik. I stället kommer man enbart bjuda in ett fåtal gäster och konserten anpassas för tv-sändningen och sänds som vanligt i SVT1 klockan 21.

Kringarrangemangen under - Victoriadagarna, som äger rum den 10–15 juli på Öland, är fortfarande på planeringsstadiet.

TT

Lagrådet kritiserar glesbygdsskatten

ONSDAG 27 MAJ 2020

Regeringen sviker en av skattepolitikens viktiga principer i sitt förslag om lägre skatt för människor i 76 glest befolkade kommuner, anser Lagrådet: Skatteregler bör vara lika för alla. Förslaget drevs fram av regeringens samarbetspartner Centerpartiet och presenterades förra sommaren. Invånare i kommuner från nordligaste Norrland till nordvästra Götaland

ska betala uppemot 1 700 kronor mindre i skatt per år. Lagen ska införas i december men gälla för hela 2020.

Men Lagrådet är inte så begeistrat. Rådets jurister framhåller att riksdagen 2015 beslutade om riktlinjer för skattepolitiken. En viktig princip för att skattesystemet ska ses som rättvist och legitimt är att skatteregler ska vara generella. Regeringen har inte lyckats förklara de avsteg som glesbygdsskatten innebär, anser Lagrådet.

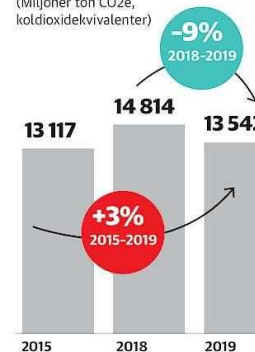
TT

Regeringen har inte lyckats
förklara de avsteg som
glesbygdsskatten innebär, anser
Lagrådet.

TT

Växthusgasutsläpp i den noterade aktieportföljen

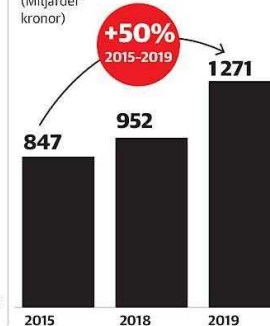
(Miljoner ton CO₂e,
koldioxidekvivalenter)

Aktieportföljernas marknadsvärde

Marknadsvärde för AP1, AP2,
AP3, AP4, AP6 och AP7.

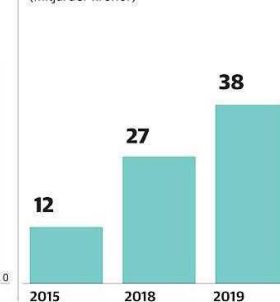
(Miljarder
kronor)

AP-fondernas investeringar i gröna obligationer

AP1, AP2, AP3, AP4 och AP7.
Inkluderar ej sociala obligationer.

(Miljarder kronor)

AP-fonders gränser för investeringar

AP1

- Under 2020 avinvesterat från bolag med fossil verksamhet.

AP2

- Avinvesteringar i ...
- Alla kolgruvebolag som utvinner kol avsett för förbränning.
- Kraftverksbolag med kolbaserade energiproduktion som överstiger 30 % av rörelseresultatet.

AP3 och AP4

- Avstår investeringar i bolag vars verksamheter till mer än 20 procent baseras på oljesand eller kol för förbränning.

AP6

- Avstår investeringar i utvinning och produktion av fossila bränslen.

AP7

- Exkluderar specifika företag som anses gå emot Parisavtalet (till exempel anti-lobbying eller oljeborring i Arktis).

Grafik: DN Källa: M&K Kinsey

AP-fonder minskade sitt koldioxidavtryck

ONSDAG 27 MAJ 2020

Första AP-fonden avyttrar nu sina innehav i fossila verksamheter. Under förra året minskade koldioxidutsläppen från samtliga AP-fonders placeringar med 9 procent. Det visar den första utvärderingen av hur första året med nya hållbarhetsmål för fonderna har gått.

Första till fjärde AP-fonderna som hanterar merparten av de svenska pensionspengarna ska sedan den

första januari 2019 följa ett nytt hållbarhetsmål i förvaltningen.

Fonderna ska genom ”ansvarsfulla” investeringar och ägande bidra till en mer hållbar utveckling utan att göra avkall på mål om avkastning och risk.

AP-fonderna hanterar cirka 1 800 miljarder kronor och deras investeringsbeslut kan ha stor påverkan. Enligt den utvärdering som konsultbolaget McKinsey nu har gjort på regeringens uppdrag minskade fondernas klimatavtryck med 9 procent under 2019 jämfört med året

innan. Samtidigt ökade marknadsvärdet med 34 procent. – Det är väldigt tydligt att den nya lagen har satt ett starkt tryck på AP-fonderna som nu gör väldigt snabba förändringar i sina placeringar, annars hade vi inte sett den här typen av minskningar som vi har sett det här året. Det har uppenbarligen tagit skruv och det händer väldigt mycket, säger finansmarknadsminister Per Bolund (MP).

Även om utsläppen minskade förra året så har de fortfarande totalt sett ökat sedan 2015, då AP-fonderna började mäta sina

klimatavtryck. Ökningen har varit 3 procent fram till slutet av 2019, samtidigt ökade marknadsvärdet med 50 procent.

Minskningen av utsläpp under 2019 beror främst på att fonderna har ändrat i sina portföljer och gått över till mindre utsläppsintensiva bolag.

Första AP-fonden är ensam om beslutet att i år helt sluta med investeringar i bolag som baserar sig på fossila bränslen. Fonden bedömer att den pågående omställningen till en mer fossiloberoende ekonomi för att bromsa klimatförändringen

innebär en stor osäkerhet för bolag verksamma inom kol, olja och gas som därför kan medföra en högre finansiell risk.

– Jag hoppas att fler fonder följer första AP-fonden i spåren. Vi vet att det finns enorma risker kopplade till investeringar i fossila bränslen, det kan vi se inte minst nu när oljepriset har sjunkit som en sten. Att minska fossilinnehavet är ett viktigt steg för att skapa en trygghet och minska riskerna i placeringar, säger Per Bolund.

– Första AP-fonden visar att det går alldeles utmärkt att

kombinera hög avkastning med att sluta investera i det som förstör planeten.

Fossila bränslen diskuteras allt mer i finansvärlden, inte minst internationellt, konstaterar rapporten. Blackrock, en av världens största kapitalförvaltare, har meddelat att de kommer att sälja innehav i företag där termiskt kol, kol avsett för förbränning, står för mer än 25 procent av intäkterna.

Förutom första AP-fondens beslut att sälja fossila verksamheter har flera av de andra fonderna satt olika gränser för fossila innehav,

exempelvis utesluter andra AP-fonden alla kolgruvebolag som utvinner termiskt kol medan tredje och fjärde AP-fonden utesluter bolag vars verksamheter till mer än 20 procent baseras på oljesand eller termiskt kol.

För att stötta hållbara verksamheter görs även så kallade temainvesteringar, det kan handla om förnybar energi eller hållbart jordbruk. Den vanligaste formen är gröna obligationer och där har investeringarna mer än trefaldigats sedan 2015.

Hållbarhetsmålet innefattar inte bara klimat utan även andra

områden som kärnvapen, minor, klusterbomber och tobak där fonderna undviker investeringar. McKinseys utredning pekar bland annat på att AP-fonderna behöver ha en bättre strategi när det gäller biologisk mångfald.

– Som biolog vet jag att biologisk mångfald är grunden för hela vår ekonomi och vår existens, om man inte värnar den i sin förvaltning så tar man väldigt stora risker både för ekonomin och för planeten, säger Per Bolund.

– Jag ser det som ett väldigt högt prioriterat område och där

förväntar jag mig att man kommer att utveckla strategier.

Jannike Kihlberg

jannike.kihlberg@dn.se

Fakta. AP-fondernas regler för investeringar

AP1.

Under 2020 säljs bolag med fossil verksamhet.

AP2.

Inga investeringar i kolgruvebolag som utvinner kol avsett för förbränning.

AP3 och 4. Avstår från investeringar i bolag vars verksamheter till mer än 20

procent baseras på oljesand eller kol till förbränning.

AP6. Gör inga investeringar i utvinning och produktion av fossila bränslen.

AP7. Exkluderar specifika företag som anses gå emot Parisavtalet (till exempel anti-lobbying eller oljeborrning i Arktis).

Kungahuset tvingas dra i nödbromsen – inkomsterna från turismen uteblir

ONSDAG 27 MAJ 2020

Inte bara näringsliv och företagare har det svårt under coronapandemin. Kungahuset har fått dra i nödbromsen och stoppar nu alla sommaranställningar. – Det rör sig om över 300 tjänster som vi vanligtvis tillsätter som vi inte har gjort i år, säger hovets

informationschef Margareta Thorgren.

Turismen i Stockholm stannade till stor av i april månad, visar siffror från Stockholms stads marknadsföringsorgan Visit Stockholm. Museibesöken har gått ned med 89 procent jämfört med samma månad i fjol och kategorin ”attraktioner” har gått ned med 98 procent.

Kungliga slottet i Stockholm räknas till attraktionerna, och där är nedgången i april hundra-procentig. Verksamheten, som lockar runt 900 000 besökare ett

bra år, har varit helt stängd sedan den 21 mars.

Nu tvingas man se över organisationen och framtida investeringar.

– Det är precis som för alla andra att ekonomiskt så är det mycket svårt. Det gör att man måste se över verksamheten för en lång tid framåt, säger kungahusets informationschef Margareta Thorgren.

Vad finns det för alternativ i det arbetet?

– Det finns inte så många alternativ utan det är att tänka sparsamt och se över och vända

och vrida på organisationen. Vissa investeringar kanske vi får göra senare, säger Margareta Thorgren. Kungahusets ekonomi redovisas i två huvudsakliga delar.

Den ena är Hovstaten, som har hand om kungafamiljens officiella åtaganden, sköter planering och genomförande av resor och representation. Den finansieras till stor del av det statliga anslaget och är inte beroende av så mycket andra intäkter.

Den andra delen däremot, Slottsstaten som ska underhålla och vårda ”det kungliga kulturarvet i form av slott och

lösöre”, vilar i stor utsträckning på turismen. Förra året kom drygt 125 miljoner av intäkterna från entréavgifter, visningar och försäljning medan 73 miljoner kronor var anslag från staten, enligt den senaste årsredovisningen.

Utgifterna består till största del av personalkostnader och det är också där man har vidtagit åtgärder.

Det är dock inte tal om några varsel eller permitteringar, poängterar Thorgren.

Den ordinarie personalen som blivit sysslolös har fått andra

arbetsuppgifter, till exempel i slottsparkerna som fortfarande är öppna. Sommarpersonalen uteblir däremot i år.

– En vanlig säsong sommaranställer vi personal, rätt så många. Men i och med att vi tog beslutet att stänga, och med prognosen att vi troligen inte kommer att öppna på ett tag, så gör vi inte anställningarna av extrapersonal, säger Margareta Thorgren.

Totalt för alla tio slott runt om i landet handlar det om över 300 tjänster som uteblir. Tjänster som annars ofta går till unga

sommarjobbare eller studerande inom historia och kultur, enligt Thorgren. När läget väl tillåter finns det en plan för hur vissa av slottsverksamheterna ska öppna igen utan extrapersonal. Men det är inte hela lösningen på de ekonomiska utmaningarna.

– Bara för att vi får en rekommendation att vi kan öppna slotten så innebär ju inte det att intäkterna kommer rullande, säger Thorgren.

Turisterna måste börja återvända och dem styr inte kungahuset över – det är snarare beroende av när människor får och vill börja resa

igen. Hur det än går säger Thorgren att man kommer att prioritera att de anställda inte ska drabbas.

– Som planen har varit hittills har vi känt att det är viktigt.

Människor är tillräckligt oroliga i den här tiden och vi försöker undvika att de ska känna oro för sina jobb också.

Blir det nedskärningar någon - annanstans?

– Jag kan inte gå in i detalj på vad vi gör utan jag hänvisar precis som alla andra organisationer till att man får tänka nytt och helt enkelt utifrån förutsättningarna

försöka hantera situationen, säger Thorgren.

Andreas Lindberg

andreas.lindberg@dn.se

Festmakaren vägrar ge upp: "Jag hittar nya projekt"

ONSDAG 27 MAJ 2020

Eventmakaren Richard Liljegren har anordnat fester i 17 år, men under coronakrisen lämnas discokulorna kvar på lagret. I ett sista försök att rädda bolaget drar småföretagaren på sig snickarkläderna. Men han funderar också på att använda sina egna besparingar.

En sträv doft sprider sig i den lilla lokalen på Lidingö. Richard

Liljegren håller i fjärrkontrollen till rökmaskinen. Oftast används produkten vid fester eller konserter. Med ett tryck får han röken att blåsa ut över kontoret. Till slut lägger röken sig i taket, innan den försvinner helt och hållet.

Småföretaget Eventation såg dagens ljus 2003. Under åren har Richard Liljegren fixat lösningar för den som vill anordna en fest eller en konsert. Vissa dagar hyr han ut till exempel ljudanläggningar. Andra dagar monterar han ihop en scen eller är dj på ett bröllop.

Richard Liljegren lutar sig mot den vita bänken. I dag är den nästan tom, men bara för några dagar låg där ett 50-tal avbokningar uppradade.

– Det var så deppigt så jag la in dem i en pärm. Jag skulle nog uppskatta att jag har förlorat 1,7 miljoner i avbokningar. Det värsta med det är att pengarna aldrig kommer igen.

Richard Liljegren arbetat många sena nätter. Under högsäsongen har han haft fyra företagsevenemang om dagen. Den senaste tiden har han försökt att varva ner, men i mitten av

mars ströps alla bokningar och uppdrag.

– Ingen vågar anordna en fest så länge coronaviruset finns. I vanliga fall brukar jag ha flera studentfester. Det känns som ett korthus som rasar, men jag försöker att hitta nya projekt och inte deppa ihop, säger Richard Liljegren.

Precis som många andra småföretagare tar han hjälp av familjen. Brodern Lesli Liljegren är utbildad rörmokare. Nu har syskonen slagit sig ihop och rycker ut tillsammans på ljud-, ljus- och elinstallationer.

Bland annat hjälper bröderna till att installera dekorljus i trädgården. Hittills har det bara blivit två uppdrag, men några fler är på ingång. Timlönen täcker långt ifrån alla fasta kostnader, men förhoppningsvis ska den hålla Richard Liljegren på fötterna.

– Jag har ju en buffert för bolaget, men det går ganska fort innan den äts upp och då måste jag skjuta in privata pengar för att hålla bolaget vid liv, säger han.

Trots motgångarna sträcker Richard Liljegren på ryggen. Visst kommer det in enstaka eventjobb,

men den kommande tiden kommer att bli tuff, medger han. Det är nu det gäller att tänka kreativt. Dessutom är han inte främmande inför att sadla om och byta ut arbetskläderna.

– Den ena dagen kan jag stå i smoking och koordinera en företagsfest på Grand Hôtel. Nästa dag står jag på en mäss och bygger en monter. Jag älskar variationen i mitt arbete, säger han.

Richard Liljegren tillägger:

– Nu gäller det att lägga ut trådar överallt.

Raffaella Lindström

raffaella.lindstrom@dn.se

Fakta. Tänk på det här innan du satsar privata pengar

Många småföretagare känner att deras enda val är att investera privata besparingar i företaget. DN har pratat med sparekonomen Johanna Kull på Avanza.

– Fundera ett extra varv innan du involverar familjens pengar i bolaget.

– Snåla inte på dina försäkringar, trots att det är tuffa tider. Går räddningsinsatsen inte som planerat kanske en

inkomstförsäkring eller sjukförsäkring kan hjälpa till.
– Om du ska låna ut pengar till bolaget, alltså ett regelrätt lån, ska du formalisera det skriftligen. Det kan vara avgörande för om du får ersättning om pengarna går förlorade.

Källa: Johanna Kull

Exportföretag anar ljuset i tunneln

ONSDAG 27 MAJ 2020

Fortfarande mörkt, men ljuset i tunneln kan skönjas, framför allt i Asien. Ungefär så kan de svenska exportföretagens syn på läget sammanfattas, enligt Business Swedens mätningar om stämningsläget.

Fler företag anger i den senaste mätningen, från den 27 april–14 maj, att försäljningen påverkats kraftigt negativt jämfört med perioden 11–20 mars. Men

samtidigt anger nu en betydligt mindre andel av de 800 tillfrågade exportföretagen att situationen kommer att vara avsevärt sämre om fyra veckor än vid mätningen i mars.

”Just nu är vi mitt i krisen och läget är ungefär så dystert som förväntat men när företagen blickar framåt är läget lite mindre mörkt än i marsundersökningen”, skriver Business Swedens chefsekonom Lena Sellgren i ett pressmeddelande.

TT

Bostadsbyggandet stabilt

ONSDAG 27 MAJ 2020

Bostadsbyggandet under första kvartalet var ungefär lika stort som under samma period året före. Preliminär statistik från SCB visar att det påbörjades cirka 11 900 lägenhetsbyggen första kvartalet, 100 fler än året innan. Klart störst var ökningen i Stockholmsområdet, medan bostadsbyggandet minskade i Malmö- och Göteborgsregionerna liksom i övriga riket som helhet.

TT

”Katter kan ha halsband om det har resår”

ONSDAG 27 MAJ 2020

Svar till Kristian Andersson
(26/5): Det är inte fel att ha halsband (utan bjällror) på katten med namn och telefonnummer, men det är viktigt att halsbandet är försett med resår så att den kan befria sig från bandet om den skulle råka fastna i något. Visst kan någon enstaka fågel stryka med, men det utgör inget

hot mot någon fågelart. Det huvudsakliga villebrådet för katten är råttan.

Rune Winter, Hässelby

Coronakrisen ger dömda brottslingar sänkta straff

ONSDAG 27 MAJ 2020

Coronakrisen ger dömda brottslingar lägre straff. I två nyligen avkunnade domar från Svea hovrätt konstateras det i domskälen att situationen ”bör ha viss påverkan på straffmätningen – i lindrande riktning”.

– Det är oerhört tufft att sitta häktad utan möjligheter att ta

emot besök, säger advokat Frida Wallin.

På måndagen kortade hovrätten straffet för en man i 30-årsåldern som i tingsrätten dömdes till sex års fängelse för att ha sålt stora mängder narkotika. Han döms nu istället till fem års fängelse – och ett av skälen är den pågående coronaepidemin.

– Jag yrkade på strafflindring av bland annat det skälet. Även om min klients restriktioner hävdes så har han inte fått ta emot besök. Det är väldigt påfrestande, säger advokat Frida Wallin, som försvarat den nu dömda mannen.

Hovrätten håller med och skriver i sin dom:

”Hovrätten instämmer i att detta förhållande bör ha en viss påverkan på straffmätningen i lindrande riktning.

Straffmätningens värde av den samlade brottsligheten motsvarar fängelse fem år.”

Det går inte att utläsa hur stor strafflindring mannen fått på grund av det besöksförbud som pandemin har medfört, bara att det påverkat straffmätningen.

– Det är rimligt att man gör den här bedömningen och jag är nöjd över att hovrätten gick på min

linje i den här frågan. Det hovrätten säger har prejudicerande effekt, så jag tror vi kommer att få se fler resonemang kring påföljderna som har koppling till covid-19, säger Frida Wallin.

I nuläget går det inte att få fram hur många domar som finns i tings- och hovrätter där man tagit hänsyn till coronakrisen när man räknar på strafflängderna.

Måndagens dom är dock inte den första i Svea hovrätt där covid-19 omnämns då man resonerar kring straffmätningen.

Den 23 april föll en dom i ett annat synnerligen grovt narkotikamål där coronakrisen fick betydelse.

– När domstolen skulle räkna av den tid de häktade suttit frihetsberövade räknades all tid som om de hade haft restriktioner på grund av covid-19, säger kammaråklagare Henrik Söderman.

I det fallet skrev hovrätten:
”Även därefter har häktningen inneburit större påfrestningar än vanligt på grund av de särskilda begränsningar som under våren 2020 infördes för att hindra

smittspridning av covid-19 på häktena. Det har upplysts att begränsningarna bland annat inneburit att de häktade inte har fått ta emot besök. Den tid som begränsningarna har gällt bör därför som såväl åklagaren som försvararna framhållit jämnställas med att den intagne har varit häktad med restriktioner. Förhållandena ska med stöd av 29 kap. 5 § första stycket 9 brottsbalken beaktas i skälig omfattning vid straffmätningen.”
– En rimlig bedömning, som jag ser det, säger kammaråklagare Henrik Söderman.

Åsa Bokström, hovrättsråd vid Svea hovrätt, förklarar:

– Bakgrunden är att Högsta domstolen 2015 uttalade sig om situationer där personer suttit frihetsberövande under långt tid med restriktioner. Det kan innebära både fysiska och psykiska påfrestningar. Då bör man ta hänsyn till det vid straffmätningen, även om behovet av restriktionerna inte kan ifrågasättas, säger hon.

I den dom som avkunnades på måndagen har rätten gjort en parallell till det HD-uttalandet. I det här fallet utgör restriktionen

coronaviruset – som omöjliggör besök av anhöriga.

– De häktade har ingen aning om hur länge det här kommer att vara. Jag tycker jag märker en ny och växande frustration bland de drabbade, säger advokat Frida Wallin.

Även Carl Mellberg, som åtalade den man som fick sitt straff sänkt i dag, anser att det är ”rimligt” att man tar situationen i beaktande.

– Jag har dock inte sett den typen av skrivningar i någon dom tidigare. Det är uppenbart att coronaepidemin påverkar alla

olika delar av samhället, säger han.

Carl Mellberg understryker att han inte har några synpunkter på Kriminalvårdens besöksförbud. Det har dock lett till att personer som sitter häktade i väntan på dom inte har haft några möjligheter att träffa närstående under den här tiden.

– Har en domstol gjort bedömningen att det ska påverka straffmätningen i de här två fallen så kan vi nog räkna med att det blir fler domar av samma sort. Vi får hoppas att det är en tillfällig

situation och att det inte drar ut på tiden, säger Carl Mellberg.

Det mål som han – och den dömde – överklagade till hovrätten rör en 33-årig man som förvarade och sålde bland annat kristalliserat metamfetamin, en drog som används vid så kallat kemsex.

Historien rullades upp när en av polisens narkotikaspårare förra sommaren fick syn på 33-åringen på Södermalm, och fattade misstankar om att mannen tagit droger. När polisen sedan gjorde husrannsakan i mannens lägenhet hittades stora mängder narkotika,

bland annat kokain, amfetamin, tabletter av olika slag och kristalliserat metamfetamin – ofta kallat ice eller crystal meth.

I tingsrätten dömdes också flera av köparna som hade spårats via säljarens telefon. I förhören med männen framgår att flera av dem tagit drogerna i samband med sex. Just ice kopplas ofta ihop med så kallat kemsex, alltså att man använder droger för att förhöja sexupplevelsen.

Ice är enligt experter exempelvis mycket beroendeframkallande, och åklagaren Carl Mellberg har argumenterat för att farligheten

hos det kristalliserade metamfetaminet borde föranleda ett hårdare straff.

Ulrika By

ulrika.by@dn.se

Dömdes till livstid – nu vill han hjälpa unga kriminella

ONSDAG 27 MAJ 2020

Efter 16 år i fängelse tar hiphopartisten Leo "Kinesen" Carmona sina första steg ut i verkliga livet. Fotbojan sitter fortfarande fast runt ankeln, men nu vill han hjälpa unga kriminella bort från brottslighet. – Det finns många som är fullblodskriminella redan när de är 18 år i dag, och 12-åringar som bär vapen, säger han.

Det är snart två månader sedan Leo "Kinesen" Carmona för första gången lämnade Skänningeanstalten i Östergötland efter att ha dömts till livstids fängelse för anstiftan till mord. Inne på anstalten erkände Leo Carmona ytterligare ett brott. I en intervju med ETC menade han att han både planerade och var med och utförde det omtalade Arlandarånet. Han erkände rånet en månad efter att preskriptionstiden gick ut och kunde därmed aldrig dömas för det.

Vid Arlandarånet körde tre beväpnade och maskerade män fram till ett plan som just anlänt från London på Arlanda flygplats sommaren 2002. De överföll sedan två väktare och försvann med 44 miljoner kronor – det största rånbytet genom tiderna i Sverige. Pengarna har aldrig hittats och ingen har någonsin dömts.

Men den man som Leo Carmona sedan dömdes för att ha beställt ett mord på var enligt polisen en av de inbladade i Arlandarånet. I dag bär Leo Carmona fotboja och lever ett näst intill normalt liv

med vanliga arbetstider i sin studio – så normalt som det kan bli med ett förflutet som tungt kriminell.

Sedan han sattes i fängelse 2004 har han flyttat runt på sju olika anstalter. Nu får han röra sig fritt under dagtid och har därför bokat in ett möte med bolaget Novare som bland annat arbetar med rekryteringar och kompetensutveckling.

Där hoppas han på ett potentiellt samarbete för att hjälpa kriminella in i arbetslivet och inleder det första mötet på måndagen.

– Jag vill starta ett projekt för att få kriminella killar att bli snälla, - säger han.

Leo Carmona drar lite förstrött i håret samtidigt som han slår sig ner i mötesrummet framför Fredrik Hillelson, vd och grundare på Novare, och Lotta Lundberg, som är organisationsutvecklare och tidigare verksam på Fryshuset.

– Det finns många som är fullblodskriminella redan när de är 18 år i dag, och 12-åringar som bär vapen, säger han.

Själv framhåller Leo Carmona bristen på goda förebilder under

sin uppväxt som förödande.

Förebilder kan lyfta de unga ur kriminaliteten och in i produktivitet, menar han.

– Jag hade bara tunga kriminella förebilder, gangstrar och så vidare. När man växer upp i fattigdom och mår dåligt så tror man inte att man kan lyckas för att allting annat är så jävla misslyckat. Att bli en läkare eller advokat blir en fantasi när man växer upp i en bubbla av taskiga värderingar.

Fredrik Hillelson har tidigare engagerat sig för unga i utsatthet och förväntas hjälpa omkring 1

500 ungdomar med att få jobb i sommar.

– Idén om att integrera unga kriminella i samhället intresserade mig, men än så länge är vi bara i uppstarten till ett möjligt samarbete, säger han.

I livet före domen kantades Leo Carmonas liv av brott. Något förändrades när han avtjänade sitt straff.

Dels grundade han från fängelset 2008 gruppen Kartellen tillsammans med bland andra Sebastian ”Sebbe Staxx” Stakset, dels mötte han så många unga tungt kriminella inne på

anstalterna som fick honom att tänka om. En drivkraft växte fram, menar han, att hjälpa dem att inte göra samma misstag som han gjort genom att leda bort dem från destruktiva miljöer.

– Det är en ny tid i dag och man måste ha en ny attityd till de här människorna, helst ska man även prata samma språk, säger han.

Genom dokumentärfilmande, talkshows, stand up-komedi, musikskapande och entreprenörsskap vill han, tillsammans med Hillelson och Lundberg, hjälpa de unga ur kriminaliteten. Aktiviteter, goda

förebilder och ett fast schema kan vara de första stegen i rätt riktning.

Tillsammans med Fredrik Hillelson har de redan hjälpt en kille med bakgrund som knarklangare att få jobb på Elgiganten.

Lotta Lundberg bidrar som rådgivare till det nya initiativet.

– Barn som är nio år plockas in i gängkriminalitet nu. Det är många som lever i communitys av trauman. Då kan man fråga sig var problemet sitter, säger hon. Leo Carmona ser sig själv som den perfekta rösten att leda projektet

då han menar att han gått från att vara tungt kriminell till att nu leva lagligt.

– Att unga får se någon som varit så grovt kriminell göra något annat kan inspirera dem, säger han.

Musiken var de första stegen ut för Leo Carmona.

– Drivet och hungern bytte jag till något som var lagligt och genererade en lön.

Hur ser du på dina brott?

– Jag ångrar dem väldigt mycket, jag levde ett liv som var väldigt destruktivt och tyvärr så är det många som gör det i dag. Det är

hemskt att så unga människor tappar hoppet för livet och respekten för människor. De är helt avtrubbade av tramadol och diverse droger. Jag ångrar verkligen min livsstil och ser vad den har gjort.

Vad vill du säga till de unga som är på väg in i kriminalitet?

– Det finns inget att hämta där, inga pengar, allt är en illusion.

Man tjänar bättre om man är utbildad och arbetar och sköter sig. Stressen som en kriminell livsstil medför får många att börja knarka och det sänker din livsstil till väldigt låga nivåer.

Han vrider på sig i stolen framför och blickar tillbaka. Leo Carmona tänker på sin son.

– Han är 16 år, är jättesnäll och fin och svär knappt. Men han har också vuxit upp i Vasastan så han är som man ska vara och har haft bra förutsättningar. Jag flyttade honom till stan för att inte ta några risker. Jag ville inte att han skulle bli som jag.

Tiden borta från sonen kändes hemsk, som ett svek. Det har inte varit lätt att ha Leo Carmona som pappa, konstaterar han.

Sedan två månader har han varit ute på vardagarna, med fotbojan fäst kring ankeln.

Nu ser han fram emot att komma igång med projektet.

– Jag vill jobba med det här.

Anställ människor även fast de har varit dömda, många är faktiskt motiverade och vill göra något med sitt liv. Men där sviker arbetsgivarna och då går de in i kriminaliteten igen. Så som man vågar chansa med kärlek måste man även göra med folket.

Johanna Sundbeck

johanna.sundbeck@dn.se

Lastbil visade sig innehålla cigaretter värda miljoner

ONSDAG 27 MAJ 2020

Chauffören körde av färjan på grönt men togs ändå in för kontroll. När tullen gick igenom lasten konstaterade man att den innehöll cigaretter till ett värde av tolv miljoner kronor. Nu riskerar chauffören upp till tre års fängelse.

Det var i mitten av april som Tullverket i Kapellskär fattade misstankar mot mannen som

körde av lastbilen som kom med M/S Regal Star från Paldiski i Estland.

Trots att chauffören körde på grön/blå fil, vilket innebär att man inte har något att deklarerat, stoppades han av en tullinspektör som ville se dokumenten som medföljde lasten.

– På dokumentation står det att det ska vara 28 pallar men det visade sig vara 20 pallar, redan där blir man ju fundersam. Det ger anledning till misstankar och anledning att gå vidare med en kontroll av lasten, säger tullkriminalchef Lina Andersson.

Vid en snabbkontroll av lasten påträffades kartonger med cigaretter och lastbilen togs in i visitationshallen för närmare kontroll. Ett flertal tullinspektörer skar upp allt fler kartonger och fann mängder av paket med cigaretter.

– Det var en ganska enkel fysisk kontroll, säger Andersson.

18 av de 20 pallarna var lastade med cigaretter av tre olika märken, totalt handlade det om 5 820 000 cigaretter till ett beräknat värde av närmare tolv miljoner kronor. Lasten togs i beslag och chauffören greps.

Den 45 årige chauffören anklagas nu för grov olovlig förflyttning av punkskattepliktiga varor alternativt grovt tullbrott.

Mannen, som talar genom rysk tolk, förklarar under förhör att han inte varit medveten om vad lasten innehöll.

– Jag förde inte in cigaretter utan jag transporterade bara lasten och visste inte vad som fanns där inne. Jag förnekar brottet därför att man begår brott om man vet om det, säger den anklagade.

Chauffören medger att han inte kontrollerat om det som stod på frakthandlingen stämde med

lasten, han har bara kontrollerat att lasten var rätt surrad.

I förundersökningsprotokollet säger chauffören att man i Lettland sade åt honom att sitta kvar i hytten under tiden lastningen pågick.

Tullverkets utredning visar att det norska företag som stod som mottagare av lasten inte haft verksamhet i Norge sedan 2016.

Den misstänkte mannen, som jobbar för ett litet åkeri i Estland med endast två bilar, säger i förhör att om han till exempel har en körning till företaget i Norge så kan de bestämma att han blir

skickad direkt till kunden istället för att han ska lossa hos företaget och att de i sin tur skickar varorna till kunden.

Huvudförhandlingen hölls den 19 maj 2020 i Norrtälje tingsrätt. I början av juni väntas domen, straffvärdet på en så omfattande smuggling ligger på 2,5–3 år.

Lars Grimlund

lars.grimlund@dn.se

Fem personer kopplade till Södertäljenätverket gripna

ONSDAG 27 MAJ 2020

I samband med flera tillslag i Södertälje på tisdagen grep polisen fem personer.

De misstänkta personerna är alla strategiskt viktiga individer inom Södertäljenätverket, skriver polisen i ett pressmeddelande.

Flera av dem ingår i det kriminella nätverkets ledande skikt.

– Dagens gripanden är också en del i att få stopp på sprängningarna och det stora antalet utpressningar som pågår mot boende i Södertälje, säger Daniel Löfgren som ansvarade för insatsen.

Fyra personer sitter nu anhållna misstänkta för bland annat allmänfarlig ödeläggelse, grovt vapenbrott, grov utpressning samt försök till grov utpressning. Både vapen och kontanter beslagtogs vid insatsen.

Magnus Västerbro: Nej, pandemin - betyder faktiskt ingenting särskilt

ONSDAG 27 MAJ 2020

Pandemin som vi nu genomlider betyder inget särskilt. Den är ett resultat av slumpen. Liknande och mycket värre har skett många gånger förr; liknande och mycket värre lär ske igen.

Visst är det en tanke som är svår att ta till sig?

När de stora pestepidemierna drabbade människor förr i tiden fanns det en given förklaring att ta till när man undrade varför det förfärliga skedde. Det var helt enkelt Guds vilja, Hans sätt att straffa mänskligheten för deras synder. Så löd den officiella retoriken, som knöt an till föreställningen om att allt i världen bar på ett hemligt budskap. Människor förr levde på så vis i vad som har kallats ett "retoriskt universum". Allt talar, allt betyder något. Inget sker av en slump.

Med tiden förlorade sådana förklaringar kraft. Historikern Keith Thomas skriver i den klassiska studien "Religion and the decline of magic" om hur allt fler under 1600- och 1700-talen började acceptera tanken på meningslöst lidande. Den svårsmälta insikten om att man som enskild människa kan drabbas hårt av plågor, utan att det finns någon särskild orsak till det.

Men att tänka på det sättet verkar inte riktigt komma naturligt för oss; vi är och förblir teckenskapande varelser.

Det märks inte minst nu när vi alla är fullt upptagna med att bearbeta coronavirusets härjningar, covid-19-pandemin som drabbar så många så hårt. Visst måste det ändå innebära något? Om inte annat så är det väl ett tecken i tiden? Kanske är pandemin en följd av vår tids extrema globalisering? Eller av de galopperande klimatförändringarna? Eller kanske beror det på att vi har rubbat balansen i naturen genom den storskaliga djurhållningen och vårt destruktiva sätt att förhålla oss till omvärlden?

Problemet är bara att det i så fall handlar om samband som inte är nya. Pandemier har gått fram över hela jorden åtminstone sedan 1500-talet, och över stora delar av den långt innan dess. Och vad gäller djurhållningen så har sjukdomar glidit fram och tillbaka mellan oss människor och de andra djuren i tusentals år. På samma sätt har oräkneliga epidemier brutit ut och klingat av redan långt innan de senaste decenniernas klimatförändringar. Att leta förklaringar av det här slaget handlar snarare om en återgång till de gamla

syndastraffstankarna. Om något så svårt som detta drabbar oss, då måste det bero på att vi förtjänar det.

Ett annat sätt att försöka göra pandemin betydelsebärande är föreställningen om att det som sker ändå kan föra något gott med sig. Nu kommer vi till exempel kunna skapa en mer miljövänlig - ekonomi, och över huvud taget börja leva mer i samklang med världen omkring oss. Carsten Jensen var inne på en sådan tanke nyligen (DN 12/5), men är bara en av många som provat liknande idéer.

Man skulle förstås kunna hoppas att det blir så, för nog finns det utrymme för förbättringar där ute. Men tyvärr är det inte särskilt troligt. Pandemier har visserligen orsakat stora samhällsförändringar förut, men för att få en bestående verkan skulle det rimligen krävas en mycket allvarligare sådan än den vi nu upplever. Covid-19 orsakar onekligen hundratusentals dödsfall världen över, och därmed ett lika stort antal tragedier. De kortsiktiga följderna blir därför säkert betydande.

Men jämfört med de historiska föregångarna är den ändå lindrig. Det är svårt att se att det som sker nu kommer att få verkligt systemförändrande effekter på det sätt som en gång de förödande pestutbrotten, eller för den delen koleraepidemierna på 1800-talet. Detta inte sagt för att förringa den smärta som sjukdomen och dödsfallen för med sig för de som drabbas av covid-19, utan bara som ett konstaterande: mänskligheten har utsatts för mycket värre prövningar utan att förbättras moraliskt. Är det något som historien visar så är det att vi

har en enastående förmåga att så fort en kris är förbi rycka på axlarna och gå vidare – som om inget särskilt har hänt.

Med andra ord: Pandemin är verkligen meningslös. Den kom, den drabbar oss, den kommer att försvinna. Och det betyder inget särskilt.

Magnus Västerbro

Säg ja till nejsägarna, Tegnell

ONSDAG 27 MAJ 2020

Den största nejsägaren av dem alla kan sägas vara statsepidemiolog Anders Tegnell. Han säger nej till många analyser av andra experter. Han säger nej till andra länders mål och strategier. Hatten av! Det kräver

mod att stå upp för sin övertygelse.

Konträra personer som ställer besvärliga frågor är ofta avgörande för att ett lag eller projekt ska lyckas. De bör därför inte negligeras.

Men hur ser Anders Tegnell på sina egna nejsägare? I BBC:s ”Hardtalk” (18/5) påstår han att majoriteten av Sveriges 40 000 forskare backar upp hans linje, liksom hela Folkhälsomyndighetens expertgrupp. De 22 forskare som riktat kritik mot Sveriges pandemihantering är bara en liten

minoritet som Tegnell dömer ut för att ”inte vara ledande inom vårt fält. De ledande forskarna står bakom oss.”

Albert Einstein lär ha kommenterat boken ”Hundra författare mot Einstein” som invände mot hans relativitetsteori: ”Om jag hade fel, hade en [kritiker] varit tillräckligt.” Titel, social status och antal röster ska inte per automatik få överskugga bra frågor, argument och nya fakta.

Och nu är inte Anders Tegnell bara forskare. Han är dessutom en policymakare och global

kommunikatör för Sveriges unika hållning under pandemin. En makthavare av rang. Det ställer krav på att ta motargument på allvar och att ompröva när utfallet av experimentet inte blir det önskade. Och då åsyftas inte att låta göra en ny undersökning av hur många svenskar som utvecklat antikroppar mot det nya coronaviruset för att den första studien inte gav tillräckligt positiva resultat.

Världens mesta nejsägare borde kosta på sig att omfamna sina kritiker – särskilt när de bråkar med den egna

verklighetsuppfattningen eller inslagna vägen. Hans företrädare Annika Linde och professor Tove Fall, som dragit lite andra slutsatser, borde kanske erbjudas en plats i någon referensgrupp?

Sofia Nerbrand

sofia.nerbrand@dn.se

Det är inte svartkontrakten som är problemet

TORSDAG 28 MAJ 2020

Många hundratusentals kronor betalar de rika för svarta hyreskontrakt i Stockholm, avslöjar Hem & Hyra (14/5). Och nog är detta upprörande – men framför allt för att det visar hur dysfunktionell den svenska bostadsmarknaden är.

För det är inte bara rika som handlar med svartkontrakt, utan också de många desperata som befinner sig utanför bostadsmarknaden: som inte har stått de erforderliga 10–20 åren i bostadskö och som inte heller har råd att köpa en bostad, som har för låg inkomst för att beviljas banklån. Återstår då osäkra andrahandslösningar – eller svarta hyreskontrakt. Att även köparna av svartkontrakt numera kriminaliserats är begripligt, men attackerar symtomen – eller rättare sagt

patienten – snarare än det ondas rot.

Så vad borde man i stället göra? Jo, avskaffa hyresregleringen.

Det är just typiskt Sveriges ”arbetareparti” att klamra sig fast vid en stagnerad modell som i själva verket motarbetar arbetarnas intressen.

För det har hetat från Socialdemokraterna att hyresregleringen ger billigare hyror, och visst stämmer det – men framför allt för de välutbildade, välbeställda som bor i innerstan, visar SNS-rapporten

”En hyresmarknad i kris”. Det är också dessa eftertraktade hyresrätter som andra rika betalar så dyrt för på svarta marknaden och som ombildas till bostadsrätter, varpå samtliga inblandade gör sig stora pengar. Januariavtalets punkt om att hyresregleringen inte ska gälla nybyggnation bär samma signum av bra men för lite och för sent som all annan svensk bostadspolitik. Om avskaffandet av hyresregleringen ska ha effekt måste det börja gälla alla bostäder, undan för undan.

Ingen ska över en natt ställas på bar backe. Men det är heller ingen mänsklig rättighet att under en hel livstid få betala underpriser för sitt centrala, ofta stora och vackra boende, särskilt inte när det – som Boverket har konstaterat – sker på bekostnad av dem som inte haft lika stor tur i ödets bostadslotteri. För självklart vill inte den som dragit en vinst låta den återgå in i tombolan, nej den håller man hårt i, vare sig man behöver den eller ej. Så står vi här med en bostadsmarknad som inte kan beskrivas som annat än sirapströg

och segregering: Den som är etablerad och har kontakter och pengar tjänar stort på status quo. Än de allt fler andra? Det är på tiden att de görs rättvisa.

Med marknadshyror följer förstås nya problem, som man får parera för och utjämna så gott det går.

Men en politik som gynnar de redan gynnade är inget hållbart alternativ.

Lisa Magnusson

lisa.magnusson@dn.se

Våldsbejakande extremister ska inte kunna ha skolor som plattform

TORSDAG 28 MAJ 2020

Ett tiotal skolor och förskolor drivs av personer med kopplingar till våldsbejakande extremism.

Larmet är inte skvaller från friskoleskeptiker, utan uppgifter från Säpo, som har invändningar mot att hundratals elever varje dag fullgör sin skolplikt under ledning av individer som

Säkerhetspolisen sitter med information på (Ekot 27/5). Det är ingen djärv gissning att kritiken har närapå hundra procentigt stöd i befolkningen. Samma sak gäller införandet av en demokratiparagraf, så att de som har antidemokratiska agendor inte tillåts starta och driva skolor. Den som ännu inte är övertygad kan lyssna på den operativa chefen, Johan Olsson, som berättar att det här till stor del handlar om personer som ägnar sig åt radikaliserings, rekrytering och finansiering: ”Exakt hur det

påverkar skolorna är ju svårt att säga, men det är tydligt att man använder skolorna för att få ut ett ideologiskt budskap... Det är både ett sätt för extremister att finansiera verksamhet, men också ett sätt att nå ut och skapa förutsättningar för att rekrytera och radikaliserar.” Om man rensar lite bland orden framkommer bilden av extremister som använder skolor som plattform för sin övriga verksamhet. Och de gör det åtminstone indirekt med Skolinspektionens goda minne,

finansierat av den kommunala skolpengen.

Även om en demokratiparagraf vore på sin plats borde det gå att komma åt en del av de här skolorna redan i dag. För skolans uppdrag är inte bara att lära ut kunskap. Den har även ett demokratiuppdrag, som anges i skollagen, där det står att utbildningen ska förmedla respekt för grundläggande demokratiska värderingar.

Dessutom stängde Skolinspektionen den omtalade Safirskolan, tidigare Vetenskapsskolan, så sent som vid

årsskiftet. Framför allt på grund av kopplingen till den förre rektorn och ägaren, som av regeringen förklarats utvisad eftersom han bedöms vara en säkerhetsrisk.

Men det betyder inte att dagens regelverk räcker. Det märks inte bara på larmet från Säpo, utan även på att det i Safirskolans lokaler redan planeras för en ny skola, av en ägare som har fått kritik från Skolinspektionen. Bland annat för att lektioner är könssupplade och det inte är tydligt för alla elever att de konfessionella inslagen är frivilliga.

I och med det borde frågan vara avgjord. Så länge Skolinspektionen kan peka på allvarliga brister i befintlig verksamhet, bör samma ägare inte kunna ges klartecken att starta något nytt, och skolor behöver även kunna stängas betydligt snabbare än i dag.

Givetvis trist för den som vill fortsätta eller önskar expandera. Men det är inte det här handlar om: Barns rätt till god utbildning går före vuxnas vilja att driva skolor.

Susanne Nyström

susanne.nystrom@dn.se

”Företag kan behöva fortsatt stöd för att överleva krisen”

TORSDAG 28 MAJ 2020

DN. DEBATT 20200528

Regeringens stöd till företagen är framtunga och börjar fasas ut redan i maj. Här måste finnas en beredskap för att fortsätta skydda våra företag mot pandemin. När sedan den akuta krisen är över behövs en återstart. Vi kommer att presentera reformförslag för att stärka klimatet för företagande, innovation och jobb, skriver

Jan-Olof Jacke, vd Svenskt näringsliv.

Svensk ekonomi går igenom en kris av en omfattning och ett djup som ingen av oss tidigare har upplevt. Krisen liknar inget annat – den slår mot alla länder, nästan alla branscher och både på efterfråge- och utbudssidan i ekonomin. Kunderna försvinner, samtidigt som förutsättningarna för investeringar, arbete och företagande försämras snabbt. Konjunkturinstitutets Barometerindikator ligger på en lägre nivå än under finanskrisens djupaste svacka. Arbetsförmedlingen har

över 430 000 arbetslösa registrerade och varslen fortsätter i hög takt, trots omfattande korttidspermittering.

Ungdomsarbetslösheten är över 11 procent och risken är stor att massarbetslösheten biter sig fast.

Vi vet vilka långsiktiga ekonomiska och sociala kostnader som följer av det.

Mycket tyder dessutom på att det kan bli sämre innan det blir bättre.

Svenskt näringslivs beräkningar visar att de månatliga konkurserna kan komma att fördubblas jämfört med mars och

april. Den värsta utslagningen kan alltså ligga framför oss.

Situationen är pressad. Men det finns skäl att ändå känna tillförsikt för att vi ska kunna ta oss igenom detta:

Sverige har mycket starka statsfinanser och goda möjligheter att låta sunda och fungerande företag övervintra denna naturkatastrof.

Sverige har ett i grunden starkt och konkurrenskraftigt näringsliv som kan återstarta Sverige när den akuta krisen är över.

Vi har framtiden i våra egna händer. De beslut som behöver

fattas för att stärka företagsklimatet och låta växande företag skapa jobb och välbefinnande råar vi över själva.

Den omedelbara krishanteringen – den fas som vi befinner oss i just nu – måste kännetecknas av följande:

Krishanteringen måste vara tillräcklig. Krisen pågår här och nu. Det råder bred enighet bland ekonomer om att kostnaden för den arbetslöshet och utslagning som följer av otillräckliga åtgärder kommer att överstiga de investeringar vi kan göra nu. Misslyckas vi blir det ingen

återstart, utan en mödosam återuppbyggnad.

Krishanteringen måste vara uthållig. För Svenskt näringsliv är det självklart att tillfälliga stöd ska fasas ut så fort som möjligt. Varje åtgärd som inte är långsiktigt välståndsskapande behöver avslutas när krisen är över. Detta gäller både de akuta stöd som nu går till företagen, men det måste också gälla exempelvis de förändringar av a-kassan som minskar arbetskraftsutbudet. Svenska företag räds inte konkurrens och varje företagares

grundläggande instinkt är att själv bära sin verksamhet.

Men detta är en extrem situation, där många företag ser mer än hälften av sin omsättning försvinna. Regeringens stödåtgärder i form av förstärkta permitteringsmöjligheter, sänkta arbetsgivaravgifter och ersättning för fasta kostnader har hittills både räddat människor undan arbetslöshet och hjälpt många företag att klara sig.

Men stöden är framtunga och börjar fasas ut redan i maj. Här måste finnas en beredskap för att fortsätta skydda våra företag mot

pandemin. En fortsatt eller eskalerande kris kan inte mötas med en nedväxling.

Krishanteringen måste gå att lita på. Trovärdighet och stabilitet i besked från politiker och myndigheter är centralt under normala omständigheter, men är helt avgörande i en akut kris.

Oklarheten kring korttidspermitteringarna är djupt olycklig. Ett stort antal företag har redan gjort utdelningar och ställs nu inför osäkerhet kring om de ska få permitteringsstöd.

Detsamma gäller korttidspermittering under

semestern, där nya besked helt ändrat spelreglerna. Svenskt näringsliv har all respekt för att situationen är unik – men oklarhet och ryckighet har en kostnad.

Mycket kommer att vara annorlunda när den akuta krisen är över. Men företagens centrala roll för samhället förblir densamma. Det är de strukturella förutsättningarna för företagande, arbete, forskning och utveckling, investeringar och handel som kommer att avgöra hur bra och hur snabbt vi tar oss tillbaka till ett nytt normalläge.

Svenskt näringsliv kommer därför under kommande månader att presentera konkreta policyförslag som stärker Sveriges förmåga till en återstart och som långsiktigt stärker klimatet för företagande, innovation och jobb. Tillsammans med våra medlemsorganisationer kommer vi att ställa all vår expertis till förfogande för att stötta politikens beslutsfattare i detta för landet svåra läge. Vårt projekt Återstarta Sverige kommer att bidra med konkreta reformförslag och prioriteringar i krisens kommande faser.

Återstarten av Sverige kommer att kräva åtgärder inom en bredd av områden. Men riktningen behöver vara tydlig:

1 Incitamenten att investera och ta risk. Många företag har försvagade balansräkningar, samtidigt som investeringsbehoven kommer att vara stora. Kapital- och företagsbeskattningen kommer att behöva ses över för att stärka kapitalförsörjningen. Men det kommer också att finnas ett behov av investeringar i infrastruktur, ny klimatsmart teknik, samt forskning och utveckling.

2 Viljan att anställa. Företagens kompetensförsörjning och möjlighet att återanställa kommer att vara avgörande i återstarten. Utbildningssystemets förmåga att kompetensförsörja företagen blir än mer betydelsefull i den nya verklighet vi kommer att ha efter krisen. Stimulanser för att få tillbaka människor i arbete behöver ses över.

3 Incitamenten att arbeta. De som nu permitteras, varslas eller sägs upp behöver komma tillbaka till jobbet. Arbetskraftsutbudet spelar stor roll för vår konkurrenskraft, för att minska trycket på de

offentliga utgifterna och för att vi ska lyckas med den integrationsuppgift som har blivit ännu tuffare. De tillfälliga förändringar av a-kassan och karensdagen som genomförts under den akuta krisen behöver återställas.

4 Handeln med omvärlden. De institutioner som skyddar handeln inom EU och globalt behöver stärkas. De nya hinder som krisen ställt upp behöver undanröjas och arbetet för fri handel återupptas. Sveriges engagemang i EU blir ännu viktigare.

Det kommer en tid efter den akuta krisen, då Sverige och världen återigen öppnar upp och företagen kan börja producera, sälja och anställa. Vi vet att det i svenska företag finns fantastiska medarbetare, en världsledande innovationskraft och en vilja att alltid ta för sig också i den tuffaste konkurrensen.

Det är så vi byggt vårt välstånd. Det är det som skapat resurser för den akuta krishanteringen. Och det är det som kan bygga Sverige vidare till ett rikare, mer klimatsmart och bättre samhälle.

Gör vi rätt i den akuta krisen och under vägen framåt finns det all anledning till optimism.

Jan-Olof Jacke, vd Svenskt näringsliv

Striden om försvarsbeslutet – borgerlig kravlista kan stänga dörren för uppgörelse

TORSDAG 28 MAJ 2020

De fyra borgerliga partierna har enats om en lista med över 20 krav för att rusta upp och fullfölja försvarsberedningens förslag. Men regeringen vill inte släppa till de ytterligare 49 miljarder kronor som det skulle kosta.

DN kan avslöja vad som i sak skiljer de politiska blocken i försvarsförhandlingarna.

Överläggningarna i försvarsberedningen om det militära försvarets framtid åren 2021–2030 skulle bli klara i morgon, fredag, men nu rinner tiden åter ut för en uppgörelse.

– Möjligheterna att vi kommer överens till fredag är i det närmaste obefintliga. Vi står fortfarande långt ifrån varandra och har ännu inte en seriös diskussion om den ekonomiska ramen, säger Pål Jonson, -

Moderaternas ledamot i beredningen.

DN har sökt försvarsminister Peter Hultqvist (S), som säger att han avstår från att kommentera läget i förhandlingarna.

För så sent som ett år sedan var alla de åtta partierna i riksdagen eniga när de i

Försvarsberedningens rapport "Värnkraft" slog fast: "Dagens krigsorganisation är inte utformad för att möta ett väpnat angrepp med krigshandlingar på svenskt territorium."

Eller i klarspråk: efter de första skottsälvorna mot en angripare så

riskerar Sveriges försvar att - kollapsa. Därför föreslog beredningen en omfattande upprustning för att kunna försvara svenskt territorium (den förmågan avvecklades åren 1996–2015 då fokus var små fredsförband utomlands).

Att ett större, starkare, militärt försvar krävs var partierna från Vänsterpartiet till

Sverigedemokraterna i huvudsak ense om i maj 2019.

Men när notan skulle betalas sprack enigheten. Efter många turer ska nu en återinkallad Försvarsberedning som i

praktiken leds av försvarsminister Hultqvist enas. Därpå ska regeringens proposition gå igenom höstriksdagen.

Enligt flera DN-källor fanns det på onsdagen politisk enighet om att genomföra följande:

Arméns tre mekaniserade brigader ska vara klara till 2030 i Lund, Skövde och Boden. Det gäller också en reducerad mekaniserad brigad i Kungsängen och en förstärkt mekaniserad bataljon på Gotland.

Jägarregemente återskapas i Arvidsjaur, amfibieregemente i

Göteborg, flygflottilj i Uppsala och marinens kustrobotar behålls.

Men därutöver är gapet stort - mellan regeringen och de borgerliga – både i sak och när det gäller pengar. Till exempel blir det inga nya regementen i Falun och Kristinehamn.

Det visar en jämförelse mellan regeringens bud och borgerliga dokument som lämnats till regeringen och som DN tagit del av.

Grundproblemet är den ekonomiska ram som S-MP-regeringen enades om med C och L i augusti. Den gäller till och med

2025. Men nya utgifter på 75 miljarder fram till 2030 har tillkommit (se fakta). Trots det har regeringen inte erbjudit en krona mer, enligt DN:s källor. ”Den globala pandemin och dess ekonomiska konsekvenser (utgör) realiteter som inte går att bortse från”, förklarade försvarsminister Hultqvist i måndags i Svenska Dagbladet.

- Pandemin visar tvärtom att vi måste stärka både vår civila och militära beredskap. Vi prioriterar förvaret högt och den säkerhetspolitiska utvecklingen i

närområdet har fortsatt att försämrats, invänder Pål Jonson. För att få plats med nya kostnader har försvarsdepartementet skurit i Försvarsmaktens underlag från den 15 november. I det underlaget hade myndigheten redan bantat eller senarelagt stora delar av Värnkraft.

- De förslag som Peter Hultqvist presenterat innebär stora nedskärningar i Försvarsmaktens och försvarsberedningens underlag. Vi kan inte ställa oss bakom dem. Vi har varit mycket tydliga med att det måste komma en ny ekonomisk överenskommelse med

en betydligt större ekonomisk ram, säger Pål Jonson.

– Redan Försvarsberedningens förslag var en kompromiss där flera viktiga behov inte kunde tillgodoses. Att som nu diskutera ambitionssänkningar i förhållande till det Försvarsberedningen föreslog är därför ansvarslöst, säger Mikael Oscarsson, Kristdemokraterna. Även C och L kräver i dokumentet till regeringen en ”återläggning” av det som prutats bort. ”Försvarsmaktens underlag ska uppfyllas i de delar som överensstämmer med ’Värnkraft’

samtidigt som förslag från ’Värnkraft’ återläggs för att skapa en sammantaget trovärdig krigsavhållande förmåga”, kräver de borgerliga.

Detta följs av en lista med 20 punkter med förband över hela landet där de fyra borgerliga kräver åtgärder. Regeringen vill inte anslå mer pengar och är emot, vilket påverkar förband runt om i Sverige, se grafik. Konkret innebär de borgerliga kraven att förbanden ska kunna ledas (ledningsbataljoner), få rörlighet (krigsbaser för flyg och helikoptrar samt krigsbroar) och

försörjas (logistik för bränsle och ammunition med mera). De borgerliga kräver också ökad slagkraft i form av mer divisionsartilleri till armén (tre bataljoner i stället för en) och jaktrobotar och kryssningsrobotar till flygvapnet.

– Detta är förmågor som är avgörande om olyckan skulle vara framme. Det handlar om uthållig strid. Ett angrepp ska inte vara över på ett par dagar, utan vi ska försvara oss över längre tid, säger Liberalernas försvarspolitiker Allan Widman.

”Det får inte bli ännu ett underfinansierat försvarsbeslut”, skriver de fyra borgerliga. För att undvika detta vill partierna göra upp om ökade anslag till år 2030. I kronor räknat blir summan på påslaget totalt 45 miljarder (5 miljarder 2026, och 10 miljarder per år 2027–2030).

Därutöver kräver M och KD, som inte är bundna av C och L:s budgetuppgörelse till 2025, att 3,8 miljarder tillförs fram till 2025.

Detta för att ersätta Försvarsmakten för förlorad priskompensation. I pengar skiljer det alltså mellan regeringens o

kronor de borgerligas krav på 45–49 miljarder kronor.

Utan extra tillskott före 2026 går Moderaterna inte med på en uppgörelse – medan både Liberalerna och Centern kräver att M som näst största parti ska vara med.

Mikael Holmström

mikael.holmstrom@dn.se

Fakta. Miljarderna till försvaret

14 maj 2019:

Försvarsberedningen ledd av Björn von Sydow (S) lägger fram rapporten "Värnkraft" om att rusta upp det militära försvaret, främst

armén. 2025 ska försvaret kosta 84 miljarder kronor, motsvarande 1,5 procent av bruttonationalprodukten.

30 augusti 2019: Partierna S, MP, C och L enas om 5 miljarder mer per år till det militära försvaret för att nå anslagsnivån 84 miljarder 2025.

15 november 2019: Försvarsmakten redovisar att 60 miljarder saknas för att genomföra beredningens förslag. Utan mer pengar kan endast 50 procent genomföras till 2025 och 75 procent 2030.

7 maj 2020: DN avslöjar ytterligare kostnader på 15 miljarder kronor enligt nya underlag från - Försvarsmakten och försvarsindustrin, utgifter som enligt regeringen är "nödvändiga".

14 maj 2020:

Försvarsberedningen kan inte enas. De borgerliga anger att utan mer pengar kan endast 30–40 procent av beredningens rapport förverkligas 2025. Regeringen svarar att pandemin inte gör det möjligt att nu besluta om mer pengar till försvaret. Beredningen får en ny tidsfrist till den 29 maj.

Lärare kritiska till hur skolor följer smittskyddsregler

TORSDAG 28 MAJ 2020

Var tredje lärare i grundskolan tycker inte att arbetsgivaren har vidtagit nödvändiga åtgärder för att skydda riskgrupperna i skolan. Det visar en undersökning från Lärarnas riksförbund.

För att få en bild av hur skolan har klarat pandemin så här långt har Lärarnas riksförbund gjort en undersökning bland 2 000

medlemmar som ingår i en särskilt utvald panel.

Hälften av dessa lärare, det vill säga 1 000, har svarat på frågor om hur lärarna ser på arbetsgivarnas och regeringens agerande.

Så mycket som var tredje lärare anser att arbetsgivaren inte har vidtagit nödvändiga åtgärder för att skydda riskgrupperna i skolan. I kommentarerna i anslutning till frågan framgår att en del lärare även är rädda att ta med smittan hem till en partner som kanske är i en riskgrupp.

Mest kritiska är lärarna i grundskolan. Där anser 32 procent av lärarna att arbetsgivaren hanterat coronapandemin dåligt.

Många upplever att de riktlinjer som gäller för andra yrkesgrupper, som att kunna arbeta hemifrån, inte gäller i skolan där verksamheten ska fortgå som om inget har hänt. – Det är underlåtenheten att göra något, när det faktiskt finns saker att göra, som mycket av lärarnas kritik går ut på, säger Åsa Fahlén som är ordförande för Lärarnas riksförbund.

Till exempel kan det vara svårt att tvätta händerna och det saknas tillgång till handsprit på många skolor, enligt lärare.

För de yngre barnen på lågstadiet är det särskilt svårt med den sociala distanseringen, särskilt som det kan vara trångt i klassrum.

Det är också vanligt att det uppstår trängsel i matsalen och lärare uppger också att de är kritiska till att vårdnadshavare som själva arbetar hemma har kunnat komma in i skolorna.

– Vissa saker blir i princip omöjliga att efterleva om man inte

till exempel delar upp klasser.

Man kan också möblera annorlunda eller se över hur man rör sig i skolan så man inte behöver vara så många på samma ställe samtidigt, säger Åsa Fahlén. Har inte lärarna något eget ansvar för att det fungerar?

– Det här är ett tydligt arbetsgivaransvar, skolledningen måste ta ansvar för att organisera det här, säger Åsa Fahlén.

Så vad är viktigast att göra när skolorna startar i höst?

– Om vi utgår från att grundskolorna är öppna och gymnasiet är på distans som i dag, så be-

höver lärarnas arbetsbelastning minska på framför allt grundskolorna, säger Åsa Fahlén. Som det är nu tvingas grundskollärare undervisa både på distans och i skolan. Samtidigt som lärarfrånvaron är hög och de hela tiden måste rycka in för varandra.

– Det gör att skolledningen behöver skaffa sig bättre rutiner för att sätta in utomstående vikarier i större utsträckning än i dag, säger Åsa Fahlén. De lärare som tillhör någon riskgrupp måste få möjlighet att

arbeta hemifrån med distansundervisning, menar hon.

– I de fall där distansarbete inte fungerar så behöver de få vara hemma med smittskyddspeng.

Peter Letmark

peter.letmark@dn.se

Gieseckes roll har varit oklar – drar tillbaka löneanspråk

TORSDAG 28 MAJ 2020

**Han har kallats ”coronakrisens Leif GW” och synts frekvent i debatten om Sveriges strategi. Samtidigt har den tidigare statsepidemiologen Johan Giesecke fakturerat Folkhälsomyndigheten för sina framträdanden i tv-kanalernas nyhetssändningar. Nu ska fakturan revideras.
– De gånger jag inte tydligt har representerat**

Folkhälsomyndigheten ska jag inte ha betalt för heller, säger Giesecke till DN.

Johan Giesecke har synts och hörts både internationellt och nationellt under coronapandemin. Sveriges tidigare statsepidemiolog har försvarat den svenska strategin, kommit med prognoser kring smittspridning och gjort uppmärksammade utspel.
– Alla andra gör fel, sade han exempelvis om övriga länders agerande i en intervju med Dagens Industri i början av april. Samtidigt har 70-årige Giesecke skapat rubriker när han gått emot

Folkhälsomyndighetens rekommendationer, bland annat genom att träffa sina barnbarn inomhus.

– Det gjorde jag själv i lördags, sade han i SVT:s ”Morgonstudion” i förra veckan.

Men vem talar Johan Giesecke egentligen för?

Han har presenterats som tidigare statsepidemiolog, senior expert och rådgivare åt såväl Världshälsoorganisationen WHO som Folkhälsomyndigheten.

WHO skriver i ett mejl till DN att Giesecke inte finns med på deras lönelista. ”Ett hedersuppdrag”,

kallar han själv det åtagandet i en intervju med brittiska UnHerd.

Men hos Folkhälsomyndigheten är han kontrakterad konsult – på ett miljonavtal.

Med anledning av ”hög arbetsbelastning under covid-19” finns ett ”behov av en senior expert som kan hjälpa till med modellering av olika utbrottsscenarion”, skriver Folkhälsomyndigheten i avtalet som DN har begärt ut.

Kontraktet skrevs den sista mars men gäller från 23 mars till årsskiftet.

Parterna: Johan Giesecke som leverantör och nuvarande statsepidemiologen Anders Tegnell som beställare.

Uppdraget: Johan Giesecke ska – under max 800 timmar 2020 – ”stötta enheten i analys med modellering och analys av covid-19”.

Priset: 1 250 kronor per timme, exklusive moms.

800 timmars jobb skulle innebära exakt en miljon kronor. Brutto-lönen påverkas också av att den så kallade egenavgiften för egenföretagare, den avgift som motsvarar arbetsgivaravgift, för

personer födda 1938–1954 bara är 10,21 procent.

Hittills har Giesecke fakturerat Folkhälsomyndigheten för sitt arbete i mars (50 timmar, 78 125 kronor inklusive moms) och april (157 timmar, 245 312,50 kronor). I fakturan för april redovisar Giesecke arbete under månadens alla dagar, även helger och röda dagar. Två gånger, den 8 och 14 april, har han i en specifik anteckning räknat in medverkan i SVT:s Aktuellt respektive TV4-nyheterna i sammanställningen. Nu ska fakturan göras om, något som frilansjournalisten Emanuel

Karlsten också har uppmärksammat i sin blogg. Till DN säger Johan Giesecke:
– Det har ifrågasatts om jag vid några av de här tillfällena har varit representant för myndigheten eller inte, om jag kan uppfattas som representant. Det är en journalist som har påpekat det. Jag hade inte ens tänkt på det, utan såg det som en del av mitt arbete för myndigheten. Men det är lika bra att jag tar bort det så blir det inget tvivel om saken. Han fortsätter om konsultuppdraget:

– Uppdraget har varit så som det står i avtalet. Men det man kan diskutera är, när jag har gjort olika framträdanden, om jag har gjort det som Folkhälsomyndigheten eller som Johan Giesecke. Är du Folkhälsomyndighetens talesperson?
– Nej. Men jag har försökt hjälpa till där på olika sätt och ett sätt har varit att ta intervjuer och tv-framträdanden. Men det har inte varit några större oklarheter. Och eftersom jag stöder Folkhälsomyndigheten och inte

säger emot dem så tycker de att det är bra också.

Samtidigt har du sagt emot dem till viss del, när du berättat att du träffar barnbarnen. Är inte det problematiskt?

– Du menar att det var emot rekommendationerna? Nej. Det var i och för sig dumt sagt att jag träffar barnbarnen, men samtidigt är det lika bra att vara öppen med det. Och för det mesta har jag haft Folkhälsomyndighetens linje, och inför större framträdanden – Aktuellt och sådant – har vi diskuterat vad jag ska säga.

Apropå aprilfakturan fortsätter Giesecke med att säga att den inte längre gäller.

– Jag ska revidera den fakturan.

– I april jobbade jag heltid för Folkhälsomyndigheten, mer än tolv timmar om dagen. Jag blev en del av verksamheten, jag kände mig som om jag var anställd och det uppfattades också så. Men de gånger jag inte tydligt har representerat

Folkhälsomyndigheten ska jag inte ha betalt för heller.

Du kommer räkna bort alla tv-framträdanden?

– Alla tv-framträdanden och även radiointervjuer, vissa intervjuer i dagspress. Det som är lite svårt är att ibland försöker jag förklara den svenska modellen, och då gör jag det enligt

Folkhälsomyndighetens policy.

Men andra gånger säger jag mer vad jag tycker och tror.

– Jag kommer att ta bort allt som inte har direkt att göra med mitt konsultuppdrag åt

Folkhälsomyndigheten. Men det är inte alldeles lätt att dra den gränsen.

Han tillägger skämtsamt:

– Sen är frågan om jag ska fakturera ditt och mitt samtal nu? Folkhälsomyndighetens generaldirektör Johan Carlson var under onsdagen inte tillgänglig för intervjuer, enligt myndighetens presstjänst.

Statsepidemiolog Anders Tegnell svarar däremot på DN:s frågor om Gieseckes konsultuppdrag:

– Han är ett stöd i vårt analytiska arbete som pågår på myndigheten.

När han uttalar sig i olika medier är det Folkhälsomyndighetens talan han för då?

– Nej, Folkhälsomyndighetens talan för vi, tjänstemännen. Han är ett stöd i den analytiska verksamheten, sen är han en världskänd expert och måste få kunna uttala sig.

Lisa Edwinsson

lisa.edwinsson@dn.se

Evelyn Jones

evelyn.jones@dn.se

TORSDAG 28 MAJ 2020

Man kan diskutera om jag har gjort olika framträdanden som Folkhälsomyndigheten eller som Johan Giesecke.

Johan Giesecke, expert

Ivo: Både hälsa och liv kunde ha räddats

TORSDAG 28 MAJ 2020

På onsdagen rapporterade Folkhälsomyndigheten ytterligare 95 dödsfall i covid-19 i Sverige. Samtidigt har Ivo avslutat en inledande tillsyn av 1 045 verksamheter inom äldreomsorgen, och noterat ett antal allvarliga brister.

– Om den minoriteten som inte lyckats lika väl hade gjort det så hade ju så klart både hälsa

och liv kunnat räddas, säger Sofia Wallström, generaldirektör för Ivo.

På onsdagens myndighetsgemensamma pressträff presenterade Sofia Wallström, generaldirektör för Inspektionen för vård och omsorg, resultaten av en inledande tillsyn av drygt tusen verksamheter inom äldreboende, hemtjänst och LSS för vuxna. I en tiondel av de 1 045 granskade verksamheterna har de noterat allvarliga brister.

– Vi har fått till oss ett stort antal riskupplysningar och en stor andel av dem är av allvarlig

karaktär, och det är dem vi agerar på, säger Sofia Wallström till DN. En del av de konkreta exemplen som Ivo funnit är svårigheter att skilja smittade patienter från icke-smittade. Det finns också exempel på hur personal som konstaterats smittad med covid-19 ombetts eller beordrats att arbeta.

– Det är såklart inte acceptabelt, och det reagerar vi på, säger Sofia Wallström.

Under pandemin har andelen riskupplysningar som inkommit till Ivo och som är allvarliga ökat. Vad det beror på är oklart.

Om man hade fått bukt med det här tidigare – hade det kunnat göra skillnad för hur många människor som avlidit i Sverige? – Vi ser att de verksamheter, den absoluta merparten som är framgångsrika med att begränsa smittspridningen och hantera det här, jobbar effektivt. Så det är klart att om den här minoriteten som inte lyckats lika väl hade gjort det så hade ju så klart både hälsa och liv kunnat räddas.

Ivo har också inlett en tillsyn kring prioriteringen av vilka som får tillgång till intensivvård på akutsjukhus i Stockholm. Det sker

efter att myndigheten fått information om att människor som bedöms vara i behov av intensivvård inte ges det med hänvisning till kapacitetsbrist.
– Det här är information om något som vi bedömer som allvarligt och en pågående tillsyn. Om det skulle visa sig att patienter har prioriterats bort trots att både behov och kapacitet finns så bedöms det som allvarligt.

– Det är inte acceptabelt, säger Sofia Wallström.

Evelyn Jones

evelyn.jones@dn.se

Utredare ska se över straffen för hot mot bönder

TORSDAG 28 MAJ 2020

Allt fler bönder har blivit utsatta för hot och trakasserier från djurrättsaktivister. Nu ska en utredning se över straffskalorna för olaga intrång och även om en gårdsplan på ett lantbruk kan likställas med en byggnad.

– Det här är en allvarlig brottslighet på det sättet att det kan vara ett fåtal individer som

står för den, men de kan ställa till rätt stor skada, säger justitieminister Morgan Johansson (S) till TT.

Dels drabbas enskilda bönder och dels kan djurrättsaktivisternas brott mot lantbrukare innebära att återväxten inom näringen drabbas, framhåller Johansson.

– Unga människor kan tveka att gå in i sektorn när man ser att det finns den här typen av trakasserier och hot förenat med det, säger han.

Hot och trakasserier mot djurhållande bönder från djurrättsaktivister har ökat de två

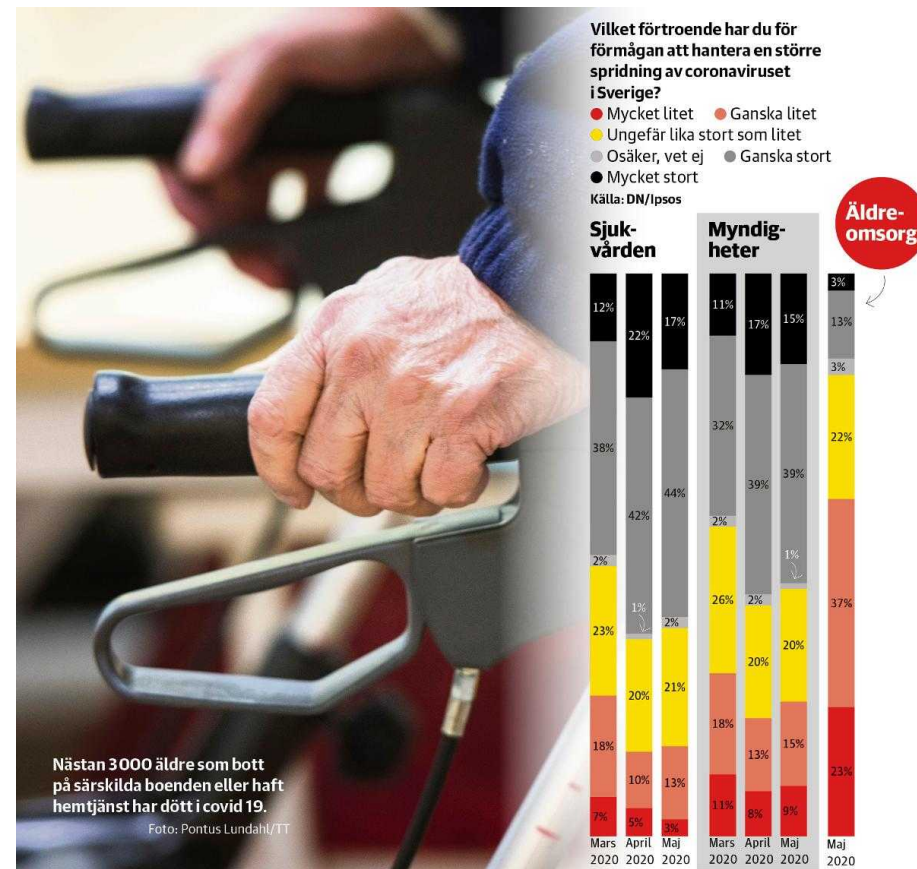
senaste åren, enligt en undersökning från Lantbrukarnas riksförbund (LRF). Efter ett möte mellan justitieministern och LRF har en tjänsteman på justitiedepartementet fått i uppdrag att se över straffbestämmelserna för brottet olaga intrång.

– Inriktningen är att straffbestämmelserna dels ska skärpas och dels också utvidgas så att man kan lagföra vid fler situationer än i dag, säger Morgan Johansson. Det är i linje med LRF:s krav om vad en utredning skulle se över. Intresseorganisationen anser att det är ett problem att olaga

intrång endast omfattar intrång i byggnader. LRF vill att en gårdsplan på ett lantbruk ska ses som en hemfridszon och om någon obehörig uppehåller sig på platsen ska det betraktas som ett hemfridsbrott.

TT

Äldreomsorgen får underkänt

TORSDAG 28 MAJ 2020

Svenskarna saknar förtroende för äldreomsorgens förmåga att klara coronakrisen. Det visar en mätning från DN/Ipsos.

– Förtroendet är dramatiskt lågt, säger Nicklas Källebring, opinionsanalytiker på Ipsos.

Det råder numera dyster enighet om att Sverige har misslyckats med att hindra spridningen av coronaviruset inom äldreomsorgen. Detta trots

upprepade varningar om att äldre löper särskilt stor risk att drabbas hårt om de smittas.

Enligt Socialstyrelsens senaste statistik (från den 25 maj) har 3 585 personer över 70 år avlidit i covid-19. Av dem var den stora majoriteten brukare inom äldreomsorgen. Drygt hälften hade plats på särskilt boende och en dryg fjärdedel hade hemtjänst. Det har satt tydliga spår i medborgarnas tillit. DN/Ipsos har sedan i mars undersökt hur svenskarna ser på coronakrisen. I majmätningen ställdes även frågor om äldreomsorgen.

– Förtroendet är dramatiskt lågt, säger Nicklas Källebring, opinionsanalytiker på Ipsos. Andelen som inte tror på äldreomsorgens förmåga att hantera smittan är 60 procent. Endast 16 procent uppfattar att verksamheten är kapabel att lösa uppgiften. För sjukvården är förhållandet det omvända med en andel på 16 procent som inte har förtroende. Tilltron till såväl sjukvårdens som myndigheternas kapacitet i coronakrisen steg kraftigt i april men ligger kvar tämligen oförändrat i maj.

– Vi kan se att förtroendet mattas marginellt men det kan fortfarande beskrivas som högt och stabilt, säger Nicklas Källebring. Det gäller över lag att medborgarnas syn på coronakrisen är ungefär densamma i maj som i april. Andelen som uppfattar viruset som ett hot mot Sverige avtar något, från 77 till 70 procent. Att inte bara experter utan även allmänheten lärt sig mer om smittan kan vara en faktor, enligt Nicklas Källebring.

– Det okända framstår alltid som farligare. Ju längre det här pågår desto mer normaliserad blir situationen. Nu börjar vi närma oss den fjärde månaden av krisen och även om dödstalen är höga så lär vi oss att leva med det, säger han.

En betryggande majoritet på ungefär två tredjedelar har alltså förtroende för statsepidemiolog Anders Tegnell. Bara var tionde saknar förtroende. Siffrorna är liknande för Folkhälsomyndigheten, där Tegnell arbetar.

Andelen som är orolig för att de svenska åtgärderna mot smittan inte är tillräckliga ligger stabilt runt en tredjedel. Annat oroar betydligt mer, som belastningen på sjukvården och effekterna på svensk ekonomi och svenska företag. Runt 8 av 10 är bekymrade över detta.

DN/Ipsos har i maj också frågat om förtroendet för politikernas insatser under krisen. Slutsatsen är att regeringen i alla fall inte har någon stark opinion emot sig. Ungefär hälften anser att regeringen och statsminister Stefan Löfven i huvudsak har

skött sig bra. Majoriteten av de övriga ger omdömet ”varken bra eller dåligt”.

Socialminister Lena Hallengren (S), med ansvar för vård- och omsorgsfrågor, får inte lika gott betyg som statsministern. En tredjedel av de svarande anser att hon har skött sitt jobb bra.

Hans Rosén

hans.rosen@dn.se

Fakta. Så gjordes undersökningen

Ipsos har den 12–24 maj intervjuat 1 205 röstberättigade väljare. 378 som kom från ett

slumpmässigt urval har svarat via sms-länk. 827 personer som var ett kvoturval från en slumpmässigt rekryterad webbpanel svarade via digitala intervjuer.

Regeringen föreslår förebyggande sjukpeng till riskgrupper

TORSDAG 28 MAJ 2020

**Flera månader in i krisen
föreslår regeringen nu
ekonomisk ersättning till
riskgrupper som inte längre kan
gå till arbetet på grund av
pandemin. Enligt förslaget ska
de från den 1 juli kunna få
förebyggande sjukpeng om de
måste stanna hemma.**

Under flera månader har regering och riksdag diskuterat hur personer som tillhör riskgrupper och behöver stanna hemma från sitt arbete för att undvika coronasmitta ska ersättas ekonomiskt.

På onsdagen kallade socialminister Lena Hallengren (S) och socialförsäkringsminister Ardalan Shekarabi (S) till ett möte med oppositionen för att presentera förslaget. Shekarabi skriver i ett sms till DN:

”Regeringen skickar i dagarna ut förordningen för införandet av en tillfällig ersättning för riskgrupper

på remiss. Ersättningen är en schablon på maxbeloppet i sjukpenningen, det vill säga 804 kr per dag. Förmånen kommer att hanteras av Försäkringskassan och föreslås träda i kraft 1 juli och gäller i tre månader.”

Enligt TT omfattas 70 000 personer som jobbar och har sjukdomar som gör dem extra utsatta om de drabbas av covid-19. Socialstyrelsen har pekat ut nio diagnoser, som cancer, immunbrist och stor fetma.

Kostnaden beräknas, erfar DN, till 5,9 miljarder kronor under tre månader. Ändringen kommer,

enligt uppgifter, inte att gälla retroaktivt.

Hanna Jakobson

hanna.jakobson@dn.se

Skolor kopplas till våldsbejakande extremism

TORSDAG 28 MAJ 2020

Ett tiotal svenska skolor och förskolor drivs av personer med kopplingar till våldsbejakande extremism. Det hävdar Säkerhetspolisen som vill se skärpta regler kring vem som ska ha rätt att driva skolor i Sverige, rapporterar Sveriges Radio Ekot.

DN har i flera artiklar rapporterat om Vetenskapsskolan (sedermera

omdöpt till Safirskolan) i Göteborg som tvingades stänga i vintras.

Skolan hade då vid ett flertal tillfällen fått kritik av Skolinspektionen för sin religiöst präglade undervisning, personer knutna till skolan uppgavs ha uttryckt sympatier för terrorsekten IS och skolans tidigare vd hade själv pekats ut som radikal islamist, klassats som ett säkerhetshot av Säkerhetspolisen, Säpo, och fått beslut om utvisning från Sverige. Exemplet kan låta extremt men det finns fler. Enligt Säpo, finns i

dag ett tiotal skolverksamheter som drivs av personer med kopplingar till våldsbejakande extremism, rapporterar Ekot. Johan Olsson, operativ chef på Säpo, berättar i Ekot-inslaget att syftet med att driva skolorna både kan vara att finansiera den egna extrema verksamheten samt att föra ut ideologiska budskap för att radikalisera skoleleverna. I januari i år föreslog en statlig utredning flera skärpningar kring reglerna för religiösa friskolor. Där föreslås bland annat att den som driver en skola ska uppfylla ett så kallat "demokrativillkor".

Finns misstankar om att personen i fråga förespråkar våld eller diskriminering ska han eller hon inte få starta någon skola. I en skriftlig kommentar till DN välkomnar Johan Olsson den föreslagna lagstiftningen. "Det skulle göra det svårare för extremister och andra antidemokratiska krafter att starta och driva skolverksamhet", skriver han. Det kan låta självklart att antidemokratiska organisationer inte ska få driva skolor. Borde en sådan skärpning av lagen ha kommit tidigare?

”De förslag som regeringen kommit med är välkomna. En lagändring kommer att göra det svårare för individer med koppling till våldsbejakande extremistmiljöer att bedriva skolverksamhet. Och det pågår flera processer som har gett resultat och det arbetet måste fortsätta.”

Enligt Johan Olsson är de extremismkopplade skolorna spridda över en stor del av landet och det finns ingen koncentration till något särskilt område i Sverige.

Erik Ask

erik.ask@dn.se

Privata storsatsningar för test av allmänhet

TORSDAG 28 MAJ 2020

Många svenskar vill testa sig för antikroppar mot covid-19. Ett svenskt hälsokontrollföretag - inleder nu masstestning med kapacitet på 100 000 personer i veckan. Men

Folkhälsomyndigheten tycker inte att privatpersoner bör testa sig än. Företaget är en av flera privata

aktörer som erbjuder och säljer antikroppstester till allmänheten. Werlabs vd Henrik Forsberg säger att alla som vill kan testa sig på något av bolagets provtagningscenter, men att prioriteten ligger på de anställda i vården.

Det är dock än så länge oklart om antikroppar mot covid-19 också innebär att man blir immun, eller hur länge immuniteten i så fall varar.

TT

Fler lågutbildade kan få stöd till studier

TORSDAG 28 MAJ 2020

Många turer och ryckiga villkor har bromsat satsningen på studier för lågutbildade arbetslösa. Men när coronapandemin lett till fler varsel väntas behovet av studiestartsstödet växa. Och snart lättas på reglerna för vilka som kan få stödet.

Studiestartsstödet syftar till att få fler lågutbildade 25-åringar och

äldre som står långt från arbetsmarknaden att börja studera. De som börjar plugga med hjälp av stödet får enbart bidrag och behöver inte ta lån. Men starten har varit trög och inte heller i fjol användes hela anslaget, utan tre fjärdedelar. Antalet personer som fick studiestartsstöd var 6 300. Hälften av dem utbildade sig till något bristyrke, främst inom vård och omsorg.

TT

Låg smittspridning – Skåne utökar provtagning

TORSDAG 28 MAJ 2020

Det finns en samhällsspridning i Skåne, men smittspridningen är låg, uppger Region Skåne som nu utökar sin provtagning.

– Vi ser inga trender eller tecken på en ökning, sade regionens smittskyddsläkare Eva Melander under en presskonferens på onsdagen.

Antalet avlidna i sviterna av covid-19 uppgår till 167 personer i Skåne, enligt den senaste siffran som är från tisdagen. Man ser inte heller att fler har dött i regionen – oavsett dödsorsak – under den pågående pandemin.

Totalt har närmare 15 000 personer provtagits i Skåne. Hittills har provtagningen gällt dem som behöver läggas in på sjukhus och boende på äldreboenden samt personal inom vård och kommunal omsorg.

TT

Spotifygrundarna ger miljoner till coronatester

TORSDAG 28 MAJ 2020

Spotifygrundarna Daniel Ek och Martin Lorentzon gör en mångmiljondonation för att antikroppstesta 15 000 sjukvårdsanställda i Stockholm och Göteborg.

– Jag tror på kraften i data och testerna kommer också att ge viktig kunskap till våra forskare, kommenterar Daniel Ek.

I går, onsdag, började företaget Werlabs testa hälso- och sjukvårdspersonal på konferenscentret Waterfront i Stockholm och på Åbymässan i Göteborg. Av testerna går 10 000 till personal i region Stockholm, resten till region Västra Götaland. Provtagningen kan enligt företaget göras utan att ta resurser från befintlig sjukvård.

Bolaget har tidigare snabbtestat personal på bland annat Tele2, Spotify och H&M. Nu använder man ett nytt så kallat serologiskt test med blodprov från företaget

Abbott för att kontrollera om en person har haft covid-19:

– Det är det bästa som finns nu, med en hög säkerhet. Vi talar om en risk för så kallad ”falsk positiv” på 1 på 1 000 tester. Till skillnad från snabbtestet kan det här upptäcka mycket små halter av antikroppar, säger Henrik Forsberg, tillförordnad vd på Werlabs.

Donationen från grundarna av den börsnoterade strömningstjänsten Spotify täcker all personal, säkerhetsutrustning och analys som krävs för att testa 15 000 personer, sedan är det slut.

Werlabs självkostnadspris för testverksamheten är 750 kronor per prov.

Varken Daniel Ek eller Martin Lorentzon vill ge intervjuer, men Ek säger i ett skriftligt uttalande till DN:

”Som många andra oroas jag av effekterna av covid-19. Därför har jag och Martin Lorentzon donerat antikroppstester till vår sjukvårdspersonal som gör stora uppoffringar så att de kan känna sig tryggare. Jag tror på kraften i data och testerna kommer också att ge viktig kunskap till våra forskare.”

Den som vill ta ett prov anmäler sig på företagets sajt och måste före provtagningen kunna legitimera sig som sjukvårdspersonal, som Folkhälsomyndigheten klassar som prioriterad grupp för antikroppstestning.

– Du måste ha varit symtomfri i två veckor för att få testas. Provet tar fem minuter, vi skickar det till två olika laboratorier.

Analyssvaret kommer till de testade inklusive en kommentar av en läkare inom 2–4 dagar, säger Henrik Forsberg.

– Han betonar att integriteten skyddas genom att man loggar in på sin personliga digitala journal.
– Vi kommer att dela med oss av aggregerad och anonymiserad data till bland annat Folkhälsomyndigheten, för att hjälpa dem att studera hur smittspridningen har skett bland hälso- och sjukvårdspersonal, säger Henrik Forsberg.

Hans Strandberg
hans.strandberg@dn.se

SAS öppnar flera flyglinjer i juni

TORSDAG 28 MAJ 2020

Under juni öppnar SAS flera flyglinjer, både inrikes och internationella rutter. Inom inrikestrafiken handlar det om fyra destinationer som adderas från Arlanda: Malmö, Kalmar, Ängelholm och Skellefteå. Dessutom börjar flygen gå mellan Arlanda och Helsingfors samt Åbo, enligt ett pressmeddelande. Olika startdatum gäller på olika rutter.

SAS återupptar också de internationella flygningarna från Köpenhamn till Amsterdam, New York och Chicago.

TT

Personalen återvänder till H&M

TORSDAG 28 MAJ 2020

H&M:s permitteringar om sammanlagt 2 500 personer vid klädbolagets huvudkontor kommer att upphöra snart.

Det säger H&M:s kommunikationsdirektör Kristina Stenvinkel till sajten Breakit.

”Som det ser ut i dagsläget kommer vi inte att ansöka om en förlängd period för korttidsarbete för våra medarbetare på huvudkontoret i Stockholm för

perioden juli–oktober”, skriver hon till Breakit.

På tisdagen uppgav H&M att bolaget återöppnat ytterligare 500 butiker den senaste veckan och cirka 1 500 butiker nu är tillfälligt stängda. Som mest hade H&M cirka 4 000 butiker tillfälligt stängda av totalt cirka 5 000 under coronakrisen.

Direkt

Nordea: Ekonomi kan ha bottnat

TORSDAG 28 MAJ 2020

Svensk ekonomi är i fritt fall, men vi kan ha det värsta bakom oss, spår Nordeas ekonomer i en ny konjunkturrapport.

Sveriges bnp bedöms falla med närmare 6 procent i år för att sedan studsa upp cirka 4 procent nästa år. Arbetslösheten spås landa på i snitt drygt 9 procent i

år för att stiga ytterligare till 9,6 procent 2021.

”Än så länge övervintrar många företag med permitteringar och andra stöd, men utvecklingen under hösten blir avgörande för företagens livskraft och därmed för arbetsmarknaden”, skriver Annika Winsth, chefsekonom på Nordea i en kommentar.

TT

Mardrömsperiod väntar turistnäring

TORSDAG 28 MAJ 2020

Svensk sommar kan bli en mardröm, i alla fall för turistnäringen. Län som Kalmar, Gotland och Kronoberg bedöms vara bland de mest utsatta. Stockholms handelskammare målar i en ny prognos upp en dyster bild där utländska gästers konsumtion på drygt 80 miljarder

kronor för perioden juni–augusti riskerar att falla bort.

– Vi går in i de tre allra mest kritiska månaderna där företag står och faller. Läget är redan dåligt med många företag som varslat och sagt upp medarbetare. Nu ser vi att situationen riskerar att bestå under sommarmånaderna, säger chefsekonomen Stefan Westerberg.

TT

Fler vill jobba hemifrån – men se upp för fällorna

TORSDAG 28 MAJ 2020

Coronakrisen har lett till att allt fler arbetar hemifrån. Men det finns fällor – inte minst risken att gränsen mellan arbete och fritid blir oklar.

– Alla behöver arbetsfri tid, tid när man inte tänker på jobbet, säger psykologen Siri Helle, som har intresserat sig för hur digitalisering påverkar oss människor.

När coronasmittan började spridas alltmer under februari och mars uppmanade arbetsgivare runt om i världen de anställda som kunde jobba hemifrån att göra det.

Även om det är tidigt att slå fast det, så pekar vissa undersökningar på att många som måste arbeta hemifrån under krisen, gillar det och vill fortsätta med det efter krisen.

Det förvånar inte Siri Helle, som bland annat gett ut populärvetenskapliga böcker om digitala verktyg och arbetslivet.

– Dagens kontorslandskap är inte byggda för att människor ska kunna fokusera. Man blir avbruten hela tiden, man hör andras samtal, säger hon.

– Lägg till då att man slipper en massa pendlingstid – det är inte konstigt att folk tycker att de jobbare bättre hemifrån, tillägger hon.

Även om coronakrisen har fått fler att arbeta hemifrån påpekar Helle att fenomenet inte är nytt.

Digitaliseringen i sig har underlättat för det. Då blir gränsen mellan arbete och fritid mer flytande – du svarar på

jobbmejl på kvällen, men kollar bostadsannonser på dagtid.

Här finns en tydlig risk – att den som arbetar så får svårt att hålla isär arbete och fritid, Siri Helle pratar om hur kroppen anpassar sig efter ”kontexten”, det vill säga att när vi gör oss i ordning för att gå till jobbet, så ställer kroppen in sig på det.

– Att byta kontext är en signal till kroppen att nu ska du fokusera på jobbet, respektive nu kan du släppa jobbet och ta ledigt.

– Och får vi inte det bytet så blir det mycket lättare att man blandar ihop det, säger hon.

Siri Helle tar som exempel att den som börjar jobba i sängen kan få problem med sömnen.

– Tidigare förknippade du sängen med att sova, nu plötsligt förknippar du den med jobb. Det gör att det blir svårare att varva ner när du ska sova, säger hon. Människor är olika – en del har inget emot att blanda arbetstid och fritid, andra vill ha tydliga gränser. Inom forskningen kallas de förstnämnda för integrerare och de senare för segregarer.

– Segregerare vill ha gränser, de vill jobba 9–5 och sedan ska de vara lediga. Ringer någon från

jobbet på kvällen blir de
jättestressade. Integreraren tycker
däremot om att ha det väldigt
blandat.

Men vi behöver alla tid för
återhämtning och det innebär att
även integreraren gör klokt i att
sätta vissa gränser för att kunna
koppla bort arbetet.

– Bestäm när du ska börja jobba,
när du ska ta pauser och när du
ska sluta för dagen. Tidigare har
du kunnat lita på att arbetsgivaren
ska ge dig strukturerna – nu
måste du göra det själv.

Även om det kan kännas skönt att
slippa morgonstressen för att ta

sig till jobbet i tid påpekar Siri
Helle att det också finns fördelar
med att gå till en fysisk
arbetsplats utanför hemmet.

– Dels får du mer stimulans, men
du kan också ta del av det
informella informationsutbytet.

Man träffas vid kaffeapparaten
och kan berätta vad man håller på
med, säger Helle.

– Där gäller det att tänka till så att
man inte går miste om det när alla
jobbar hemifrån. För det
informella och ostrukturerade kan
bli väldigt kreativt, tillägger hon.

Arbete hemifrån lägger ett stort
ansvar på den enskilde

medarbetaren – men också arbetsgivaren har ett ansvar.
– Arbetsgivaren har ansvar för medarbetarnas arbetsmiljö, även när de jobbar hemifrån. Det gäller såväl fysisk som organisatorisk och social arbetsmiljö, påpekar Siri Helle.

Dan Lucas

dan.lucas@dn.se

Siri Helles bästa tips.

1 Skapa egna rutiner. Bestäm när du ska börja arbetet, när du ska ta pauser och när du ska sluta. Och prata igenom rutinerna med

familjen så att de vet vad som gäller.

2 Lägg möten så tidigt som möjligt. Man är ofta mer fokuserad på morgonen men det hjälper dig också att komma i gång.

3 Ha en tydlig kommunikation med chefen eller arbetslaget. Har man inga tydliga deadlines är det lätt att det flyter i väg. Det är därför viktigt med målstyrning. Att man kommer överens om vad som är målet och vad man ska leverera under dagen.

Kamp att ta sig tillbaka efter nio dygn i respirator

TORSDAG 28 MAJ 2020

När Adam Frimodig, 42, planerade distributionen av skyddsmasker blev han själv sjuk och lades in för intensivvård. Han är en av omkring 4 000 covidpatienter som skrivits ut från Stockholms sjukhus och för flera av dem väntar en lång rehabilitering.

– Det är en kamp mellan kroppen, viljan och det sunda förnuftet, säger Adam Frimodig. När Adam Frimodig vaknar har han varit nedsövd i nio dygn. Sjuksköterskan som kramar hans hand är klädd i full skyddsmundering. Han minns ingenting av tiden i respirator och tycker att han mår ganska bra. Ganska snabbt märker han dock han att han inte kan prata och har svårt att röra sig. När det börjar dyka upp djur i behandlingssalen förstår han att han hallucinerar. Obehagliga sekvenser, med bland annat ett svårt sjukt barn – som i

verkligheten inte existerar – har han fortfarande svårt att sluta tänka på.

En dryg vecka tidigare, en tisdag i slutet på mars, får Adam Frimodig frossa. Han och hans kollegor på den statliga myndigheten jobbar intensivt med att få det nya fältsjukhuset i Älvsjö på plats.

Efter lunch går det snabbt: Det börjar sticka i fingertopparna och frossan tilltar. Febertermometern visar 39,5 samma kväll och den kommande veckan minns han inte mycket av.

– Jag hade en otrolig frossa och feber och de två sista dagarna i

hemmet fick jag väldigt ytlig andning.

Parallellt med planerandet av fältsjukhuset ingår det i Adam Frimodigs arbetsuppgifter att organisera distributionen av skyddsmask 90, kolossen som tidigare använts av försvaret mot bland annat kemiska stridsmedel, som nu ska skydda vård- och omsorgspersonal mot smitta, till landets olika delar. Han är fokuserad på uppgiften och har ingen oro att själv, 42 år gammal och fullt frisk, drabbas.

När så ambulanspersonalen kommer till hans hem den 8 april

är det en sak han i sin feberdimma lägger märke till.

– Maskerna. De hade skyddsmask 90. Jag tänkte: Vi lyckades.

Adam Frimodig säger att febern och den ytliga andningen var påtaglig, men att han inte hade ont. Framme på Södersjukhuset är han så pass vaken att han kan ta en selfie och lägga upp på Facebook. Han har ögonen halvslutna, en näsgrimma med syrgas och elektroder på den nakna överkroppen. ”Slutade på SÖS IVA”, lyder den korta texten.

Sedan ett meddelande till hans fru, som är hemma med deras tre barn: ”Åker in i respirator”.

De första dagarna efter uppvaknandet handlar om att försöka få igång den grundläggande motoriken – föra ett vattenglas till munnen, böja ett ben. Adam Frimodig vill bara få allt att fungera så att han kan åka hem. När det står klart att han behöver hjälp av två personer för att ens sätta sig på sängkanten blir han nedstämd.

– Du är helt hjälplös. Det var helt fruktansvärt. Jag ville inte vara beroende av någon annan.

Han samlar sin mentala kraft och börjar fokusera på övningar: Vicka på tårna, lyfta benen, så småningom ”plocka äpplen” liggande i sängen.

En natt, fem dygn efter att han vaknat upp, bestämmer han sig för att det får vara nog. Han drar av syrgasgrimman och stiger upp. – Jag var så trött på skiten. Jag gick ut i korridoren i regionens kläder, de gråa strumporna med halkskydd och med kateterpåsen i handen, fram till personalen och sa att ”nu ska jag hem”.

Så blev det inte. Adam Frimodig fick tillbringa ytterligare två

veckor på sjukhuset. Parallellt med rehabiliteringen, som han fick hjälp med av en fysioterapeut, insjuknade han i blodförgiftning och fick även blodproppar i lungorna. Han svarade dock bra på medicineringen.

Eftermiddagen den 28 april får han äntligen lämna sjukhuset. Med sig får han sex tabletter, två papper med rehabiliteringsövningar och en veckas sjukskrivning. Han har tappat elva kilo, har trycksår i ansiktet och blir andfådd av att stå upp.

Adam Frimodig får skjuts hem av sin svåger och överraskar sin fru och sina barn. Det blir kramar, tårar och pizza – som Adam Frimodig längtat efter på sjukhuset.

– Det var fantastiskt. Men de första dagarna kändes det ganska överkligt att vara hemma.

Han försöker förstå det han varit med om. När han läser journalen och ser att ecmo-behandling vid en tidpunkt nämns fryser han till.

Han ringer sin vän som är läkare för att höra vad det handlade om.

– Han förklarade att det är en hjärt- och lungmaskin som tar ut

blodet och syresätter utanför kroppen för att sedan spruta in det igen.

Adam Frimodig blir skakad – var han så dålig? Hans vän säger att det kan ha varit i förebyggande syfte, men obehaget dröjer sig kvar.

– Jag tänker på hur det skulle ha varit att lämna en fru och tre småbarn efter sig.

Flera gånger om dagen kan ha få flashbacks till tiden på sjukhus.

– Tankarna kan dyka upp när jag lagar middag, när jag tittar på tv och framför allt när jag är med barnen.

Adam Frimodig pratar mycket med sina vänner och sin familj, som han säger är och har varit ett fantastiskt stöd.

– Men något slags verktyg för att hantera de här tankarna vore bra. Han har själv hört av sig till primärvården för att få sin sjukskrivning förlängd och även lyft frågan om rehabilitering, där han hänvisats till ett sjukhus i närheten.

– Det svåraste just nu är att veta om jag gör rätt för att komma tillbaka till den form jag var i innan, framför allt när det gäller

muskelmassa. Gör jag rätt övningar?

Omkring 4 000 covidpatienter har skrivits ut från Stockholms sjukhus, enligt siffror från Region Stockholm. Det kan vara alltifrån längre intensivvård till korta vistelser.

Just nu pågår en kartläggning av rehabiliteringsbehovet i gruppen och organisering av hur det ska tillgodoses. Catharina Deboussard, överläkare och specialist i rehabiliteringsmedicin, är delaktig i detta. Hur många som kommer att vara i behov

rehabilitering är det dock ännu för tidig att slå fast, säger hon.

– De här patienterna är precis på väg ut från intensivvårdsavdelningarna. Vi vet att det kommer finnas stora rehabiliteringsbehov för ett mindre antal – men det är en rehabilitering som kräver enorma resurser.

Den grupp som Catharina Deboussard talar om är de som är svårt sjuka, där flera organsystem är påverkade. Det kan handla om hjärnskador och nervskador som kräver både medicinsk behandling och fysisk rehabilitering parallellt.

– Vi har fysiska platser och framför allt finns kompetensen, men vi saknar sjuksköterskor. Om vi inte har sjuksköterskor så kan vi inte bedriva den vården. Just nu är alla på akuten och på andra vårdavdelningar och gör ett fantastiskt jobb.

Hur många sjuksköterskor saknas?

– Om vi gissar att man inom regionen har 10–20 platser för den högspecialiserade rehabiliteringen så behöver vi tio sköterskor till, som jobbar både natt och dag. Om vi ska klara sommaren.

Om det inte löses kommer de med störst rehabiliteringsbehov att ligga kvar på medicinavdelningar, som egentligen behöver sina platser till svårt sjuka patienter, säger Catharina Deboussard. Det är också viktigt att rehabilitering sker i tid.

– Det finns specifika tidsfönster där hjärnans plasticitet och återhämtningsförmåga är som bäst. Det som också händer om man inte får samordnad rehabilitering är att det finns risk för komplikationer som gör att man sedan inte kan komma vidare. Att leder stelnar, att man

får sår eller andra komplikationer som gör att man får smärtor.

De som likt Adam Frimodig blivit allvarligt sjuka, men inte fått svåra men, som hjärn- eller nervskador, kallar Catharina Deboussard för ”den stora mellangruppen”.

– Där är det oftare ett organsystem som är påverkat, vanligt för den här patientgruppen verkar vara muskler och lungor. Där har vi också fysiska platser för inneliggande rehabilitering, men en viss brist på sköterskor även där.

När Adam Frimodig skrevs ut i slutet av april var dock mycket i samordningen av rehabilitering och uppföljning ännu inte på plats, säger Catharina Deboussard. Hon har svårt att tro att någon som legat nio dygn i respirator bara skulle få en veckas sjukskrivning i dag.

– Det vi jobbar för är att alla som skrivs ut från intensivvårdsavdelningen ska få en rehabiliteringsmedicinsk bedömning och sjukskrivningen tillgodosedd på ett bra sätt. Vi avser också följa upp patienter på ett bra sätt.

Mycket är fortfarande oklart kring vilken rehabilitering som behövs. Covid-19 är en ny sjukdom där många vårdats nedsövda en längre tid än vanligt och med tyngre medicinering. Catharina Deboussard berättar att det pågår studier kring i vilken grad dessa patienter kan ha fått psykiska trauman av vården – som posttraumatiskt stressyndrom (PTSD).

– Att man vaknar upp omkring folk i rymddräkter och med en förförståelse för att det kan ha varit en långvarig intensivvård och att man stått mellan liv och

död – den psykologiska resan påverkar förstås också efterförloppet.

En tredje patientgrupp, som enligt Catharina Deboussard är den största, är de som vistats en kort tid på sjukhus, eller kanske inte alls, och där många inte är testade för viruset. Hon säger att de ofta känner sig muskelsvaga och att vissa berättar om en kognitiv trötthet.

– Det är en viktig grupp som behöver få allt från egenråd till egenträning och i enstaka fall utredning kring utökat rehabiliteringsbehov.

Nästan tre veckor efter att Adam Frimodig skrivits ut från sjukhuset, kan han på egen hand ta sig ner för trapporna i sitt bostadshus. Han blir dock snabbt andfådd och har vissa svårigheter att gå. En vecka senare, precis innan artikeln ska gå i tryck, får han besök av ett rehabiliteringsteam från sjukhuset han kontaktat. Han har också fått besked om att önskan om samtalsstöd kommer tillgodoses av vårdcentralen. Samtidigt som han fokuserar på att bli helt återställd funderar han fortfarande mycket på hur det

kunde bli som det blev. Han vet varken hur han blev smittad eller hur han, relativt ung och fullt frisk, kunde bli så dålig. Till de som nu står inför att bli utskrivna, efter att ha genomgått något liknande som Adam Frimodig, har han ett råd:

– Passa på att ställa de frågor du har när det finns någon som kan svara på dem. Se till att få svar. Stå på dig. Jag ångrar att jag inte ställde fler frågor.

Amanda Lindholm

amanda.lindholm@dn.se

Så kan social isolering påverka hälsan hos äldre personer

TORSDAG 28 MAJ 2020

– Om jag tvingas isolera mig har jag inget att leva för, sade en äldre kvinna till brittiska The Guardian i början av coronapandemin.

I Sverige håller Folkhälsomyndigheten fast vid att personer som är 70 år eller äldre är en grupp som måste skyddas. Men det måste inte

innebära att man inte kan träffa andra utomhus, framhåller myndigheten nu.

Hur kan social isolering egentligen påverka äldres hälsa?

De äldre medborgarnas syn på sin frihet, och rädslan som uttryckts för social isolering, ledde i inledningen av coronakrisen till stora diskussioner. Då var det yngre som undrade hur de skulle kunna förmå sina åldrande släktingar att stanna hemma. Och vissa menade att de äldre var ansvarslösa då de inte tog myndigheternas råd på allvar.

Två månader har gått sedan dess. Och råden har varit tydliga: är man över 70 år ska man undvika sociala kontakter. Men vid en pressträff på tisdagen framhöll Johan Carlson, generaldirektör vid Folkhälsomyndigheten, att personer över 70 kan ha kontakter med barn och även barnbarn, om dessa sker utomhus och med klart avstånd.

På senare tid har diskussionen snarare handlat om hur framför allt yngre personer verkar ha tröttnat på restriktionerna eller glömt situationens allvar, och

trängts på uteserveringar,
restauranger och klubbar.

Men vad var det som gjorde att
det i början av pandemin var svårt
för många äldre att ta till sig av
råden?

Megan Gerhardt är professor vid
universitetet i Miami, Ohio, och
har myntat termen ”gentelligence”
om hur olika generationer kan
förstå varandra.

Hon säger att samma dynamik
som diskuterats i Sverige också
diskuterades i USA. Där verkade
det som att ”generation x” (födda
1965–1979) tog situationen på
allvar tidigt – medan de yngre

vuxna generationerna,
tillsammans med baby boom-
generationen (som delvis tillhör
riskgruppen) tenderade att tänka
på ett annat sätt kring riskerna.
För de yngsta handlade det om att
de inte ville inskränka sina egna
liv. Men för baby boom-
generationen fanns en annan
aspekt.

– De har uppnått en ålder där de
tycker att de förtjänat rätten att
besluta om sina egna liv. När de
får råd, eller tjat, från barn och
barnbarn så känner de att rollerna
blir ombytta: att barnen blir

föräldrar. Och detta skapar konflikt ,säger Megan Gerhardt. En annan aspekt är att många människor i sjuttioårsåldern är friska och aktiva personer, och att de därför har svårt att se sig själva som en riskgrupp.

– ”De äldre” är ju en relativ grupp. Jag tror att många i baby boom-generationen har svårt att se sig själva som ”de äldre”. De tänker att det gäller deras egna föräldrar eller människor på ålderdomshem.

Att en konfliktyta uppstod kan ha att göra med de spänningar som har synts under de senaste åren

mellan de olika generationerna. Under hösten 2019 blev ”ok, boomer”-uttrycket ett sätt för unga att säga att de äldre inte förstår deras problem. Men en pandemi är inte rätt läge för konflikt mellan generationerna, utan för att arbeta tillsammans för hela samhället.

– Även om jag känner mig immun på grund av min höga eller låga ålder så handlar det om att förstå att mina handlingar och beslut inte bara kan ha en negativ påverkan på mig själv. Det finns ett större ”vi” här och ett socialt ansvar.

Megan Gerhardt säger att det för barn och barnbarn ofta är svårt att ta diskussioner om den äldre personens hälsa. Och i det här fallet kan diskussionerna bli ännu svårare:

– För här handlar det om mer än individen, det handlar om ansvar för samhället.

Om rollerna var ombytta, och det visade sig att ett virus kunde ha större påverkan på yngre generationer, tror Megan Gerhardt att människor skulle göra andra typer av val. Äldre människor skulle ha lättare att

vara försiktiga om något kunde drabba deras barn eller barnbarn. Men det finns ytterligare en aspekt av att be äldre människor att isolera sig.

I mars talade myndigheterna i Storbritannien om särskilda regler där människor över 70 år skulle tvingas stanna hemma i upp till fyra månader. (Restriktionerna som sedan fattades beslut om gällde i stället en nedstängning av större delar av samhället.) Då rapporterade The Guardian om flera mor- och farföräldrar som planerade stora "hejdå-kalas" med släkten inför isoleringen.

En av dem var Dulcie Williams, 79, som samlade fyra generationer i familjen för det mest brittiska man kan göra – en ”cream tea”. Hon berättade att hon var osäker på om hon skulle kunna isolera sig fullständigt:

– Jag kanske finner att livet inte är värt att leva om jag inte får träffa mina nära och kära.

Ingeborg Nilsson är professor i arbetsterapi vid Umeå universitet, och forskar om aktiviteters roll och betydelse för hälsa hos den äldre människan.

Forskning har visat att isolering och ensamhet får faktiska

hälsokonsekvenser, framför allt för äldre, säger hon.

Många äldre lever också ensamma och möjligheter till sociala kontakter ökar då markant genom aktiviteter ordnade av organisationer och olika mötesplatser. Möjligheter som tas bort om de ska isolera sig.

– Det har en grundläggande betydelse för oss att träffa andra för att få möjlighet att se saker från andra perspektiv. Det här med oron för viruset, och allt det som det medför, kan man spegla sig själv i om man har människor

att prata med, säger Ingeborg Nilsson.

Dessutom kan mötesplatser och aktiviteter skapa struktur under dagar där man inte har någon annan social kontext, som till exempel ett arbete – även om detta utförs på distans.

– Vet man att man ska vara någonstans klockan elva så går man upp, man äter frukost och klär på sig. Andra kanske tycker det kan vara härligt att gå runt i mysbyxor och jobba hemma, men om man inte har några kontaktytor eller väldigt få sådana hamnar man i en speciell situation

där det blir upp till var och en att behålla dygnsrytmen, säger Ingeborg Nilsson.

Ingeborg Nilsson menar att man bör förstå äldre släktingars oro, men också att man som medmänniska har ett ansvar att öka möjligheterna till en bra vardag och att fortsätta ha social kontakt med de äldre, även om man inte kan ses.

– Ring och prata med personerna: Använd Facetime, ät middag tillsammans på distans. De kan leka med barnbarnen eller berätta sagor och vara involverade fast på andra sätt än tidigare.

Även samhällsaktörer har ett ansvar för att människor inte ska känna sig isolerade:

– Rigga aktiviteter för att kunna nå den här gruppen när de inte kan röra sig i samhället. Även om man inte kan nå alla så kan man nå många fler. Även för äldre på äldreboenden gäller det för personalen att hitta sätt att stimulera och aktivera personer även om de inte kan ta in besökare.

Vad kan en sådan isolering få för konsekvenser på sikt?

– Vi vet ju inte hur länge den här situationen kommer att fortgå,

och därför är det svårt att se vad det kan få för konsekvenser. Men forskning visar att social isolering och ensamhet påverkar både sjuklighet och dödlighet på lång sikt. Det är också individbaserat hur mycket man påverkas, säger Ingeborg Nilsson.

Evelyn Jones

evelyn.jones@dn.se

Fakta. Större andel smittade i åldrar under 65

Det är vanligast att personer mellan 20 och 64 år har genomgått en infektion med covid-19, jämfört med personer i

övriga åldersgrupper. enligt de första resultaten från Folkhälsomyndighetens undersökning av antikroppar mot viruset i blodprover. Antikroppar var vanligast bland personer mellan 20 och 64 år. Totalt var 6,7 procent av proverna i denna grupp positiva, vilket kan jämföras med 4,7 procent i åldersgruppen 0–19 år och 2,7 procent i åldersgruppen 65–95 år. Siffrorna i de första resultaten är från vecka 18 och speglar läget runt mitten av april, eftersom det dröjer några veckor innan

immunförsvaret utvecklar antikroppar. Blodproverna kommer från patienter i öppenvården och Folkhälsomyndigheten tittar vidare på hur representativa de är. Källa: Folkhälsomyndigheten

Plats på scen för nya discipliner

TORSDAG 28 MAJ 2020

Det är rafflande att i realtid iaktta scenskiftet i offentligheten. Det numera bidragsberoende näringslivet har tvingats dämpa retoriken, liksom ekonomerna fick göra redan efter finanskrisen 2008. Och snart fick alla sturska ekonomikommentatorer ge plats till statsvetare, som med frisk aptit uttalade sig om allt mellan himmel och jord.

Nu är det kanske dags för psykologer eller sociologer, som varit i stort sett osynliga i offentligheten sedan 1970-talet. Studiet av samhällen och mönster inom sociala relationer; är det inte dags att damma av den disciplinen och ge plats på scen? Eller filosoferna? En batalj mellan Jonna Bornemark och Åsa Wikforss i "Filosofiska rummet" ger mersmak. Det enda som har varit roligt på senare tid är att vi har fått se och höra en massa smarta naturvetare överallt, som till och med förklarar matematiska tabeller i tv

på bästa sändningstid. Och som dessutom vågar vara osäkra. De får gärna stanna kvar även efter covid-19.

Maria Schottenius

maria.schottenius@dn.se

Ledare: Sveriges beredskap var allt annat än god

FREDAG 29 MAJ 2020

Det är den 27 augusti 1939, klockan är 13.45. På scenen på Skansen i Stockholm står statsminister Per Albin Hansson (S). Han talar om den annalkande katastrof som senare ska få namnet andra världskriget. ”Om branden bryter ut”, säger han, ”måste alla vara på sin vakt.

Regeringen har vidtagit alla anstalter för vakthållning och skydd, som nu kan anses påkallade. Dessa komma att utvidgas och stärkas i den mån så befinnes nödvändigt. Vår beredskap är god.”

Efteråt visade det sig vara osanning. Tyskland hade förmodligen kunnat invadera Sverige, backa ut och sedan invadera igen.

Drygt 80 år senare, i februari 2020, uttalar sig en annan S-minister, inför en annan uppblåsande storm: ”När jag lyssnar till både Folkhälsomyndig-

heten, som är expertmyndighet när det gäller smittskydd, och på Socialstyrelsen, som också samordnar hälso- och sjukvården, så får jag bilden att vi har en god beredskap.”

Nu visar Ekot i en granskning att socialminister Lena Hallengrens ord om coronapandemin inte hade täckning.

Enligt interna mötesprotokoll från Folkhälsomyndigheten och landets smittskyddsläkare – samt i Socialstyrelsens och Folkhälsomyndighetens nationella lägesrapport – står klart att det helt enkelt saknades kunskap om

hur beredskapen för stor smittspridning såg ut. Det fanns ingen nationell inventering hos kommunerna. Läget för skyddsutrustning var ”osäkert”.

Regionerna hade enligt Ekot bara utrustning för något hundratal patienter. Och läget för att köpa in mer var minst sagt osäkert.

Så alltså stämde inte Hallengrens ord, vår beredskap var i själva verket dålig? Nej, säger ministern till Sveriges Radio i dag: ”Utifrån det vi såg och utifrån den kunskap vi hade så var det bilden, men på kort tid har vi gått igenom ett

förlopp som verkligen är historiskt ... det är vanskligt att titta i backspegeln, för det är ingen som sitter med facit och manual i de lägena.”

”När Hallengren talar uppstår en göl av tomhet”, skrev Aftonbladets Peter Kadhammar på onsdagen i en ovanligt svidande krönika.

Oavsett om man instämmer i så hårda omdömen kan konstateras att socialministerns bortförklaringar lämnar mycket att önska. ”Du garanterade ju att det inte skulle regna och sa att vi inte behövde paraply, nu är vi alla dyblöta.” ”Ja, men med den

information jag hade var förutsägelsen helt korrekt.”

Sveriges beredskap var dålig. Det är väl dokumenterat hur riksdagen på 1990-talet valde att montera ner beredskapslagren. Liksom hur staten trätt tillbaka och ansvaret vid katastrofer som coronaepidemin i Sverige delegerats till den grad att det blivit så uttunnat att det nästan är osynligt.

Eller med statsminister Stefan Löfvens ord i ”Ekot” på torsdagen om det svenska testhaveriet: ”Det verkar som att det beror på någon

otydlighet mellan staten och regionerna.”

En stat har ett fåtal riktigt viktiga uppgifter: att skydda sina medborgare mot brott, militära anfall, hungersnöd och epidemier. Men det är som att vi räknat in turen som en faktor vid budgetarbetet och därför slarvat med att försäkra oss mot den pandemi som alla visste skulle komma förr eller senare – liksom vi länge slarvat med resurser till polis och försvar.

Hallengrens fraser i februari var väl avsedda att lugna medborgarna. Men ingenting blir

säkrare för att en minister lovar
mer än hon kan hålla.
Och bortförklaringar har aldrig
botat virus.

DN 29/5 2020

**”Vi visste att barn kunde
bli sjuka men jag kan
ärligt säga att vi inte hade
räknat med att det så
snabbt skulle komma ett
så litet barn, så allvarligt
sjukt.”**

FREDAG 29 MAJ 2020

**En söndag i april förs en akut
covidsjuk, nyfödd bebis till
akuten i Uppsala.**

**Barnet är yngre och sjukare än
läkarna räknat med och fallet
blir början på ett detektivarbete**

**som leder till andra sidan
Atlanten.**

Bebisen har luftvägssymtom och testas rutinmässigt för covid-19 på barnakuten. Provet är positivt.

– Vi visste att barn, och då främst äldre barn, kunde bli sjuka men jag kan ärligt säga att vi inte hade räknat med att det så snabbt skulle komma ett så litet barn, så allvarligt sjukt i covid-19, säger Rainer Dörenberg, överläkare i anesthesi och sektionschef på barnintensivvårdsavdelningen på Akademiska universitetssjukhuset.

Bara några veckor tidigare har barnet skrivits ut från sjukhusets neonatalavdelning där hen vårdats sedan för tidig födsel i januari i år.

När kollegorna från akuten ringer den där söndagen beger sig Erik Normann omedelbart dit. Han är överläkare och sektionschef för neonatalvård och har bakjour den dagen. Rainer Dörenberg ansluter. Den närmaste tiden kommer de två att arbeta tätt, bolla varje beslut.

När vi träffar de båda överläkarna i Uppsala har intervjun planerats på minuten, deras scheman är

pressade. Jobba, äta, sova är livet under coronan. Att de jobbat tätt i många år lyser igenom i deras sätt att skratta åt samma saker, fortsätta på varandras resonemang. Rainer Dörenberg, mer rättfram och rak, Erik Normann, lugn och resonerande. Bara en vecka innan bebisen kom in akut hade sjukhuset organiserat om barnintensiven, biva, så att eventuella covidsjuka barn i stället skulle vårdas på vuxenintensiven. Resonemanget var att de flesta platserna på biva kommer att användas till barn som lider av annat än covid-19, och att det

därför är av yttersta vikt att hålla avdelningen ren från viruset.

Men planen omkullkastas. En så liten bebis kan inte vårdas bland vuxna.

– Barn, särskilt så små barn, är absolut inte en liten vuxen. Deras kroppliga mekanismer skiljer sig mycket, säger Rainer Dörenberg. På en timme färdigställs ett separat intensivvårdsrum. Man hoppas på det bästa men förbereder för det värsta. Snart grusas förhoppningen om att inte behöva ta rummet i bruk och Akademiska blir ett av de första sjukhusen i världen att

intensivvårda ett närapå nyfött barn för covid-19.

– Vi behandlade barnet som man skulle behandla alla barn med svåra sjukdomstillstånd, säger Rainer Dörenberg.

– Det handlar ju om att stötta de organ som sviktar av sjukdomen. De är ju ändå för oss bekanta reaktioner i människans kropp, tillägger Erik Normann.

Hur kommer covid-19 att agera i ett litet barns kropp? Läkarna har inget svar på den frågan när bebisen kommer in.

Från vuxenvården finns indikationer om att denna

sjukdom inte är som andra, patienterna kan ha svårt att syresätta även i respirator och tillståndet kan försämrast hastigt. Men de forskningsrapporter om barn som kommit fram är magera, baserade på ett fåtal fall. Varken Rainer Dörenberg eller Erik Normann har någon kännedom om andra nyfödda som intensivvårdas. I stället påbörjar sjukhuset ett eget detektivarbete. Medan en läkare ringer Spanien och en annan Italien, kontaktar en tredje Australien. Därifrån får man tipset att kontakta läkare i Houston i Texas. De har nyligen

framgångsrikt intensivvårdat en tre veckor gammal pojke för covid-19. Fallet ger hopp och Rainer Dörenberg lyckas upprätta en kontakt med de behandlande läkarna.

Av kollegorna i USA får Rainer Dörenberg veta att bebisen fått såväl malariamedicinen Hydroxiklorokin som ebolamedicinen Remdesivir. Han rådfrågar infektionsläkarna på Akademiska och får veta att det saknas evidens för att de fungerar.

– Samtidigt ger de väldigt svåra biverkningar. Därför beslutade vi

att inte sätta in någon av dessa mediciner utan fokusera på vanlig intensivvård. Sedan är det klart – skulle vi ha sett att det här går spikrakt åt skogen skulle man säkert ha övervägt att prova de icke bevisade metoderna, men det behövdes inte.

Bebisens värden övervakas noga. Parallellt pågår en diskussion om huruvida man bör sätta in blodförtunnande, då man på vuxensidan sett att patienterna har en benägenhet att utveckla blodproppar.

– Vi vägde nyttan mot riskerna, men vi var rädda för att det kunde

leda till andra komplikationer och kom fram till att vi inte ska göra någonting som kan skada barnet. Att boten kunde vara värre än soten, säger Rainer Dörenberg. Fallet i Houston har senare beskrivits i New England journal of medicine. Pojken, som föddes i vecka 36, fördes till akuten med täppt näsa, snabb andning och svårigheter att äta när han var tre veckor gammal. Han hade låg kroppstemperatur och en syremättnad på 87 procent. På röntgenbilder, som finns med i fallbeskrivningen, kan man se hur viruset sprider sig i lungorna och

resulterar i en lungkollaps. Men trots den allvarliga komplikationen vänder tillståndet och efter totalt nio dagar på sjukhus kan bebisen skickas hem. På grund av patientsekretessen kan Rainer Dörenberg inte gå in för djupt på vilka symtom bebisen i Uppsala hade. Men han säger att fallet i mångt och mycket påminner om fallet i Houston, med en stor skillnad – Uppsalabebisen fick inte kollapsad lunga. Vilka är barnen som har och kommer att drabbas hårdast? Det går inte att besvara i nuläget.

– Det har varit den stora frågan inom barnmedicin, har vi riskgrupper som vi måste skydda? Den frågan är ständigt aktuell men vi har inte lyckats identifiera några. Man ser inte riktigt att barnen som är multisjuka drabbas hårdare, det var man ju rädd för. Det är möjligt att det kommer att kunna identifieras riskgrupper även hos barn, men den informationen har vi inte än, säger Erik Normann. Han var med och tog fram riktlinjerna om att covid-smittade mödrar skulle separeras från sina bebisar vid förlossningen, något

som senare ändrades eftersom fördelarna av att vara nära föräldern bedömdes vara större än nackdelarna.

Men hur ska man göra med de mer sjukliga barnen, eller de som är för tidigt födda?

– Risken för friska, fullgångna barn är liten. Men om man tar extremen, det nyfödda barnet i vecka 22 som ligger i intensivvård hos oss, nej jag skulle inte rekommendera den smittsamma föräldern att vara tillsammans med barnet. Men var någonstans mellan de här två ytterligheterna som brytpunkten finns, det

grubblar jag på, säger Erik Normann.

Man kan förutsätta att barn som annars är i riskgruppen för luftvägsvirus, till exempel just för tidigt födda, kan vara riskgrupper även för covid-19, enligt Erik Normann.

– Jag brukar säga till oroliga föräldrar att som det verkar vara just nu är detta ett luftvägsvirus bland många andra. Och när det kommer till det nyfödda barnet är RS-virus mycket värre, säger Erik Normann.

Han får medhåll av Rainer Dörenberg, just luftvägsviruset RS

brukar leda till att barnintensiven fylls upp med svårt sjuka små barn en vanlig säsong, till skillnad från covid.

Samtidigt är covid-19 ett ”lurigt virus”, menar han. Barnen som söker vård för endast magproblem har visat sig smittade. Det pågår också diskussioner huruvida viruset kan ligga bakom ett tillstånd liknande Kawasakis-sjukdom, en allvarlig och ovanlig inflammatorisk sjukdom som bland annat drabbar blodkärlen. Några sådana fall har man inte sett i Uppsala.

– Jag skulle inte bli förvånad om covid-19 i framtiden betraktas som något annat än ett luftvägsvirus eftersom den verkar kunna angripa kroppen på flera olika sätt, säger Rainer Dörenberg.

Som förälder ska man framför allt vara uppmärksam på förändrat beteende.

– Det jobbigaste ett nyfött barn har att göra är att äta, näst jobbigast är att andas. Orkar man inte äta kan nästa steg vara att man inte orkar andas, säger Erik Normann.

Hittills har 552 barn testat positivt för det nya coronaviruset i Sverige, 17 av dem har behövt intensivvård, enligt Folkhälsomyndigheten. Ett barn under 9 år med en covid-diagnos har avlidit, men Folkhälsomyndigheten vill av patientsekretess inte svara på om viruset var dödsorsaken.

– Vi har en samhällssmitta, och det är troligt att barnen snorar på varandra precis som det brukar vara på förskolan och skolan. Där borde det spridas lika lätt som överallt annars men vi har inte

speciellt många sjuka barn, säger Erik Normann.

Underlaget är för litet, både internationellt och nationellt, för att man ska kunna säga något med hundra procentig säkerhet gällande barn och covid-19, enligt läkarna. Men skulle de återigen ställas inför att vårda ett litet barn skulle de följa intensivvårdsprotokoll, åtminstone så länge behandlingen ser ut att fungera.

Bebisen i Uppsala överlevde och är i dag hemma.

– Vi är förstås alltid glada när barn klarar sig. Och det är det

som är så förtjusande med att vårda barn, att de allra flesta av de barn som är väldigt sjuka klarar sig i dag. Och får bra livskvalitet efteråt, säger Rainer Dörenberg.

Marijana Dragic

marijana.dragic@dn.se

23-åringens lapp till föräldrarna: "Jag är ingen mördare"

FREDAG 29 MAJ 2020

Uddevalla. Försvaret tycker att åklagaren mörkat omständigheter som talar till den åtalade 23-åringens fördel. När rättegången kring mordet på Wilma Andersson fortsatte i Uddevalla presenterades en lapp som den misstänkte mannen lämnat i sin cell.

Med blå bläckpenna har han skrivit: "Jag är ingen mördare. Jag älskar Wilma för mycket." 23-åringen har samma kläder, samma stilla hållning, som när åklagaren presenterade sin syn på fallet i tisdags. Då avslutades förhandlingen med att en lapp visades för rätten. Den hade hittats i 23-åringens cell i samband med att han fördes till sjukhus den 13 maj. De två meningar som då lös på storbildsskärmen var: "Ni kommer aldrig lösa Wilmas mord. Jag bestämmer över mitt eget liv."

Nu börjar dagen med nya rader, skrivna med samma blåa bläck: ”Gud vet att jag är oskyldig. Jag är ingen mördare. Jag är en fri man. Och jag ska till min kärlek. Förlåt mig mamma pappa. Jag älskar Wilma för mycket.”

Försvarsadvokat Beatrice Rämssell menar att detta är ett av många exempel på hur åklagare valt bort uppgifter som talar till den 23-årige ex-pojkvännens fördel.

Hon fortsätter med att visa att hennes klient bevisligen är borta från lägenheten, där mordet sägs ha skett, mellan klockan halv sju och halv elva på kvällen. Ett vittne

som åklagaren inte lyft fram säger, enligt Rämssell, att det är någon gång mellan klockan nio och tio som kvinnoskrik hörs från lägenheten.

Försvaret vill också att rätten ska veta att i en polisbil som hennes klient färdas med under den tid han är ute den här kvällen hittas inga spår efter vare sig Wilma eller 23-åringen.

– Man har tagit väldigt mycket material, topsat och tagit prover. Och man ska komma ihåg att åklagaren menar att det skett ett mord strax innan den här bilresan, och att min klient är

skyldig till det mordet. Resultatet: inte någon träff från varken min klient eller Wilma, säger advokat Beatrice Rämssell.

Den viktigaste uppgiften är enligt 23-åringens försvar att det inte gått att fastställa hur Wilma dött. – Det gör att man måste ha ett otroligt öppet sinne här och acceptera alternativa förklaringar. Vi kan inte utesluta någonting, säger Beatrice Rämssell.

Kristina Hedberg
kristina.hedberg@dn.se

Ersättning till riskgrupper planeras först i sommar

FREDAG 29 MAJ 2020

Under fredagen skickas regeringens förslag om ersättning till riskgrupper som tvingas stanna hemma från arbetet ut på remiss. De tillfälliga reglerna planeras träda i kraft först den 1 juli men någon retroaktiv ersättning planeras inte.

För Blenda Wennborg som stannat hemma sedan i mars är det en besvikelse.

– Den här gruppen har fallit mellan stolarna, säger hon.

Under onsdagen lade socialförsäkringsminister Ardalan Shekarabi (S) och socialminister Lena Hallengren (S) fram ett förslag om ersättning till personer i riskgrupp som inte längre kan gå till sitt arbete på grund av smittrisk.

DN har tidigare skrivit om 65-åriga Blenda Wennborg som har både kol och astma och enligt

läkare löper hög risk att dö om hon får covid-19.

Hon har stannat¹ hemma från arbetet som fritidspedagog sedan den 16 mars för att skydda sig från smittan. De första tre veckorna med sjukpenning men efter den 6 april har hon inte haft någon inkomst utan tvingas i stället ta av sina besparingar.

– Jag funderar på om jag ska ta ett lån eller försöka låna från släktingar eller bekanta, säger hon.

För Blenda Wennborg var beskedet en besvikelse, dels att hon inte får någon ersättning

bakåt men också att det nu ser ut att dröja flera månader innan hon kan få några pengar.

– Det är märkligt att man låter det gå så lång tid när det är så många människor det handlar om. Det känns orättvist. Regeringen pytsar ut miljarder till alla möjliga men den här gruppen har fått vänta och vänta, säger hon.

Samtliga riksdagspartier och regeringen enades tidigare i våras om att personer i riskgrupp ska få ersättning. Men Lena Hallengren sa till DN tidigare i maj att det är en komplicerad fråga och att det därför kan ta tid.

Varken socialförsäkringsminister Ardalan Shekarabi (S) eller socialminister Lena Hallengren (S) har velat svara på DN:s frågor om varför förslaget inte ska gälla retroaktivt.

Hanna Jakobson

hanna.jakobson@dn.se

”Regeringen måste ändra svenska coronastrategin”

FREDAG 29 MAJ 2020

DN. DEBATT 20200529

När vi nu ser i vår omvärld att det åtminstone tillfälligt är möjligt att trycka tillbaka smittan och därmed minska antalet döda bör vi dra lärdom och ändra den svenska coronastrategin. Ytterst är det regeringens ansvar. Smittan behöver bekämpas med större precision och vi föreslår fem

tydliga fundament för en ändrad strategi, skriver Anders W Jonsson (C).

Coronapandemin har på några månader förändrat en hel värld. Ett nytt virus, som det saknas både vaccin och läkemedel mot, har snabbt spridit sig över världen och fått ofattbara konsekvenser globalt. Miljontals människor smittade och hundratusentals avlidna världen över. Länder som stängt ner sina samhällen och gränser. Svåra ekonomiska följder, med konkursdrabbade företag och växande arbetslöshet. Vi befinner oss i en global kris

som på många sätt är historisk i sin omfattning.

Den samlade vetenskapen arbetar för närvarande intensivt med att samla in data och kunskap om covid-19. Kunskapsläget kring det nya viruset förändras därmed i en mycket hög takt. Det innebär att samtliga länder kontinuerligt måste följa forskningen och dra ny lärdom av de senaste månadernas erfarenheter kring virusbekämpningen. Detta gäller även Sverige.

Den svenska strategin för smittbekämpning har hittills avvikit på vissa punkter från vad som har

tillämpats i andra länder. Därmed har vi fått stor uppmärksamhet internationellt. Ingen kan i dag säga med säkerhet vilken strategi för smittbekämpning som i slutändan kommer att visa sig ha varit mest verkningsfull.

Vi kan dock konstatera att Sverige i dagsläget sticker ut jämfört med flera av våra grannländer vad gäller dödlighet. Ett annat område där Sverige delvis skiljer sig från bland annat våra nordiska grannländer, är antalet genomförda tester i befolkningen. Även om Sverige tycks vara på väg in i en ny fas av pandemin med en

potentiellt minskad smittspridning, finns det skäl att se över delar av den strategi vi hittills tillämpat. Utifrån de senaste månadernas erfarenheter ser Centerpartiet ett behov av en utvecklad och något förändrad svensk strategi.

Att minimera smittan i samhället är en tydlig målsättning för alla länder. Nu, efter några månader med pandemin, ser vi i vår omvärld att det åtminstone tillfälligt är möjligt att trycka tillbaka smittan och därmed minska antalet döda. Detta är erfarenheter som Sverige bör dra

lärdom av. Vår bedömning och målsättning är att det med några viktiga förändringar går att behålla grunderna med rekommendationer och frivillighet i Sveriges arbete. Vi behöver dock med större individuell precision bekämpa smittan och bygga vidare vår strategi på fem tydliga fundament:

- 1 Vi måste testa fler och göra det mer aktivt. Det är bara genom en aktiv testning som vi kan få ordentlig kunskap om hur utbredd smittan i samhället är, var den finns och vilka som behöver avstå från kontakter med

andra för att undvika smittspridning. Trots att kapaciteten för ökad testning finns på plats i regionerna, befinner vi oss långt från målet om 100 000 testade i veckan. Om vi ska få i gång en bred testning måste den nuvarande ordningen, där varje individ själv ska avgöra huruvida man tillhör en samhällsviktig yrkesgrupp, förändras. Försöket att dela upp befolkningen i prioriteringsgrupper för testning fungerar inte när de två första prioritetsgrupperna är avklarade.

Att inför provtagning avväga om patienten tillhör en samhällsviktig yrkesgrupp eller ej är i praktiken omöjligt och förhindrar en bred testning. Det behöver i stället bli tydligt att alla med symtom ska kunna testas. Detta tillvägagångssätt tillämpas i dag för vissa andra smittsamma sjukdomar, som exempelvis klamydia, där det finns ett enkelt självtest som sedan skickas i kuvert och där svar ges digitalt. Om det fungerar med omfattande testning i till exempel Tyskland måste det kunna gå att göra även i Sverige.

2 Återuppta den aktiva smittspårningen i samhället. Kopplat till en utökad testning måste vi börja arbeta med klassisk smittspårning igen. När coronaviruset började spridas i snabb takt i framför allt Region Stockholm och testkapaciteten var begränsad, gjorde Folkhälsomyndigheten bedömningen att det inte längre var meningsfullt att arbeta med smittspårning. Nu finns testkapaciteten och många regioner har en minskad smittspridning. I de regioner där det är möjligt bör man därför

återgå till klassisk smittspårning baserad på omfattande tester.
3 Gör en tillfällig förändring av smittskyddslagen. Den svenska smittskyddslagen är inte anpassad efter en situation där en betydande del av befolkningen är smittad. Kravet på behandlande läkare och anmälningsplikt är ett hinder för effektiv snabbt utökad testning och därmed begränsning av smittan. Eftersom ingen behandling finns för den som inte har allvarliga symtom är dessutom sjukvårdens uppgift begränsad till att förmedla råd till självbehandling och

instruktioner om hur man inte ska föra smittan vidare. I syfte att möjliggöra en mer aktiv och effektiv bekämpning av smittan vill vi därför att ansvaret för att rapportera läggs på individen och att primärvården får ansvaret för den eventuella smittspårningen och fortsatta testningen. Att ändra denna ordning kräver regeringsbeslut.

4 Säkerställ att smittkedjan bryts. Vid förkylningssymtom ska rekommendationen att undvika kontakt med människor tills man vet att det inte är covid-19 självklart kvarstå. Men med en

utökad testning och återupptagen smittspårning, krävs också tydliga råd för personer med bekräftad smitta. Då måste man på individnivå tydligt rekommenderas att stanna hemma vid ett positivt provsvar. Det måste finnas en klarhet för den enskilde om vikten av att hålla sig hemma och hur länge en sådan isolering behöver pågå för att hindra smittspridning. Sannolikt behöver sådana råd också omfatta eventuell familj/sammanboende samt personer som varit i kontakt med den som konstaterats smittad.

5 Öka möjligheten för regionala insatser utifrån den sammanhållande nationella strategin. Smittspridningen skiljer sig stort mellan olika delar av landet, vilket kräver olika former av insatser. Tätbefolkade storstadsområden med hög smittspridning kräver andra åtgärder än områden med mindre orter och landsbygd. Därför behöver strategin kring smittbekämpning anpassas till lokala förhållanden. Vi vill att det ska bli möjligt att tillämpa lokala strategier och riktlinjer. På så sätt

kan vi få en mer dynamisk och verkningsfull smittbekämpning. Coronapandemin har satt vårt samhälle under stor press. Med ett strukturerat arbete och gemensamma krafter kommer vi att klara oss ur krisen, men det kräver en tydlig, lättbegriplig och långsiktigt hållbar strategi. Detta behövs för att varje individ ska kunna ha full kunskap och förståelse för vilka regler och skyldigheter som gäller. Det är också en viktig del i att öka omvärldens förtroende för vårt sätt att bekämpa corona – något

som är angeläget för ett litet exportberoende land som Sverige. Vilken strategi och vägval ett land väljer är ytterst regeringens ansvar. Vi uppmanar därför regeringen att ta in det förändrade kunskapsläget och presentera en uppdaterad riktning för Sveriges bekämpning av coronasmittan. Människor och företag måste åter kunna planera sina liv och vi behöver ett fungerande samhälle igen.

Anders W Jonsson (C),
vikarierande partiledare

Professor: Tryck ner covid-19 med aktiv smittspårning

FREDAG 29 MAJ 2020

Smittspårningen i Sverige är otillräcklig – en mer aktiv spårning skulle kunna få ner antalet nya covidfall, anser professor Tove Fall.

Men Folkhälsomyndigheten menar att den typen av smittspårning bara är genomförbar i regioner med få sjuka.

När de första fallen av covid-19 upptäcktes i Sverige satte Folkhälsomyndigheten, FHM, stor tilltro till smittspårning. Genom att testa alla personer som kunde misstänkas bära på sjukdomen och isolera smittade och deras närstående skulle spridning i samhället förhindras. Tanken på en heltäckande smittspårning övergavs när allmän smittspridning hade konstaterats i först Stockholmsregionen och sedan i Västra Götaland. Men enligt Tove Fall, professor i molekylär epidemiologi vid Uppsala

universitet, skulle mycket vinnas om Sverige på nytt tog upp en mer aktiv smittspårning.

– Varje bruten smittkedja är värdefull, säger hon till DN.

Blekinge tillhör de regioner som än så länge har klarat sig lindrigast undan smittspridning.

Bengt Wittesjö är smittskyddsläkare och hygienöverläkare i regionen och han tror att smittspårning är en av förklaringarna till att Blekinge har relativt få smittade.

– Så länge man kan tala med alla smittade och deras bekanta och

anhöriga så har man möjlighet att begränsa spridningen, säger han. Maria Amér, smittskyddsläkare på Gotland, är inne på samma spår. Gotland har bara 70 bekräftade fall av covid-19 och smittspårningen fungerar bra. Många patienter är enligt Maria Amér väl pålästa och isolerar sig redan innan de har fått sina provsvar.

– Det gör det lätt för oss för, då är smittspårningen så att säga redan klar, säger hon.

Folkhälsomyndighetens rekommendationer utgår från att alla som uppvisar symtom ska

hålla sig hemma, men Tove Fall tycker att man också borde testa och isolera såväl de som uppvisar symtom på covid-19 som närstående som kan vara smittade men kanske ännu är symtomfria. – Det absolut viktigaste här är att titta på kontakterna – vem kan ha smittats av den här personen. Då kan man, om man får tag på de här personerna, testa dem och isolera dem fram till att de får testsvar och hindra den smitta som sker från folk som ännu inte har fått symtom. Eftersom man kan smitta även innan man uppvisar symtom är det dem vi

måste få tag på och det gör vi på det här sättet, säger hon.

Smittspårning kräver stora resurser i form av utbildad personal och kan vara tidsödande, varför FHM inte har ansett att metoden är användbar när allmän smittspridning har utbrutit.

– I går (på onsdagen) hade vi 154 nya fall som anmäldes.

Smittspårning pågår fortfarande, men det görs av de läkare som ordinerar proverna. De ska ge förhållningsregler till positiva fall och ta reda på vilka de har varit i kontakt med och som då kan ha blivit smittade så att de får rätt

information, säger Per Follin, chef för smittskydd i Region Stockholm.

I ett läge där sjukdomen sprids också mellan personer som inte står varandra nära och antalet nya fall varje dag är stort säger Per Follin att arbetet med smittspårning delvis måste ändra karaktär.

– Man får ändra strategi och rikta provtagningen mot andra miljöer. Nu svänger kurvan igen, det vill säga att vi ser en successiv avtrappning av fall och någonstans kommer man ner till en nivå där man skulle kunna ha

riktad smittspårning där man tror att det är särskilt viktigt. Men det är väldigt svårt att hantera det volymmässigt. Det hon föreslår i dagsläget, även i den bästa av världar, det skulle säkert ge resultat, men man måste också tänka på var man lägger resurserna och var man har bäst nytta av dem just nu, säger han. Thomas Wahlberg är chef för smittskyddet i Västra Götalandsregionen. Han poängterar att regionen alltjämt bedriver en aktiv smittspårning, med fokus på smittade personer inom vård och omsorg.

– Nu har vi ungefär ett hundratal nya fall om dagen. Smittspårning är jätteviktig och vi försöker välja de fall där det har en bra nytta, och det är framför allt inom vården och äldreomsorgen, säger han.

Tove Fall anser emellertid att även i en region som Stockholm skulle en utökad testning, isolering och smittspårning kunna göra stor nytta.

– De säger att detta är för resurskrävande då det är för många smittade. Men då kan du tänka så här, att om du hinner med att testa och spåra i en sådan

utsträckning så du bryter 10 procent av alla smittkedjor så kommer smittan förhoppningsvis att minska med 10 procent och bara det är en framgång för du kommer att få ner trycket på vården, färre allvarligt sjuka och så vidare, säger hon.

– Och ju mer smittan trycks ner, desto större andel kommer vi att kunna smittspåra. Vi bör lära oss av våra grannländer och Storbritannien som nu storsatsar på denna typ av verksamhet. Vid FHM:s presskonferens på onsdagen fick statsepidemiolog Anders Tegnell en fråga om på

vilken nivå spridningen av covid-19 måste ligga för att det ska vara möjligt att genomföra en mer offensiv smittspårning.

– Det här görs redan i ett antal av de regioner som har en låg spridning i dag. Om man bara har några enstaka fall då och då så smittspårar man och har bra kontroll på det här, svarade han och fortsatte:

– I slutändan är det regionerna som måste göra den bedömningen om när de har kapacitet att gå över till den typen av modell av kontroll. Det kommer nog att variera lite grand beroende på

storlek och sånt var den siffran ligger exakt någonstans, men vi har en kontinuerlig diskussion med dem om när man kan gå över till den typen av begränsning av antalet fall.

Carl Cato

carl.cato@dn.se

Jan Björklund blir ny ambassadör i Italien

FREDAG 29 MAJ 2020

Liberalernas tidigare partiledare Jan Björklund blir Sveriges ambassadör i Italien.

– Jag är hedrad och ser fram emot detta uppdrag, säger han.

Jan Björklund tillträder som ambassadör i Rom den 1 september, om pandemiläget så tillåter.

– Jag är hedrad och ser fram emot detta uppdrag. Italien är ett av Europas viktigaste länder, det är

EU:s tredje största medlemsstat, så det kommer att bli spännande. Han hoppas att han ska ha nytta av sina 25 år inom toppolitiken.

- De har givit mig erfarenheter av att läsa av och förstå det politiska landskapet också i andra länder och att kunna agera på ett sätt som ligger i Sveriges intresse. Jag vill göra nytta för Sverige och ta till vara de erfarenheter jag har, säger han.

Hur liknar diplomatin toppolitiken?

- Det är inte samma sak. När jag var politiker hemma så hade man hela tiden synpunkter och åsikter

om allt, och det är inte ambassadörens roll utan det är att förstå politiska skeenden i ett annat land och rapportera hem. Men också att sälja och företräda svenska intressen, inte bara politiskt utan även för svenska företag och annat, säger Jan Björklund.

På onsdagen kritiserade den italienska ambassadören Mario Cospito uttalanden från Anders Tegnell där han jämförde det svenska samhället med det italienska. Jan Björklund tror inte att sådan kritik påverkar relationen mellan länderna.

– Relationen mellan Sverige och Italien är väldigt stark och positiv. Men sen får jag väl sätta mig in i och kommentera detta mer när jag börjat det nya jobbet, säger han.

Jan Björklund var partiledare för Liberalerna mellan 2007 och 2019 och var Sveriges utbildningsminister mellan 2007 och 2014. Innan dess var han bland annat skolminister i Fredrik Reinfeldts första regering samt skolborgarråd och oppositionsborgarråd i Stockholm.

Evelyn Jones

evelyn.jones@dn.se

Hugo Ewald

hugo.ewald@dn.se

Regionrådet: Stefan Löfven är dåligt påläst om covid-19-testning

FREDAG 29 MAJ 2020

Statsminister Stefan Löfven är positiv till att regionerna nu tar ansvaret för att covidtesta samtliga fyra grupper i Folkhälsomyndighetens prioriteringsordning, säger han till Ekot.

Men regionerna har hittills bara tagit på sig att testa grupperna 1, 2, och 3.

– Statministern är dåligt påläst, säger det moderata regionrådet

Nicklas Sandström som sitter i SKR:s sjukvårdsdelegation.

I en intervju med Sveriges Radio säger statsminister Stefan Löfven (S) att han känner frustration över att Sverige inte testar fler för covid-19. Samtidigt är han positiv till att regionerna nu har tagit på sig ett utvidgat ansvar för en ökad testning.

Enligt statsministern är en av anledningarna till att det har gått trögt att få i gång fler tester att ansvarsfördelningen mellan stat och regioner har varit otydlig.

– Vi har precis gjort upp med regionerna. Regionerna säger nu

att de tänker testa alla de fyra kategorier som Folkhälsomyndigheten tagit upp. Det verkar som att det har varit någon otydlighet mellan staten och regionerna. Vi gick in tidigt med en testmiljard, vi har sagt till regionerna och kommunerna att det aldrig får falla på pengarna. Vi tar de extra kostnaderna, säger Löfven till Ekot.

Tidigare i veckan meddelade Sveriges kommuner och regioner, SKR, att regionerna nu är överens om att ta på sig ansvaret för att testa även personer i priogrupp 3 – men inte misstänkt smittade

från grupp 4, som Stefan Löfven påstår.

– Uppenbart så är statsministern dåligt påläst och visar ointresse och har varit naiv inför det arbete som skulle krävas för att komma i gång med testning av grupp 3, men framför allt det som krävs för att komma i gång med testning av grupp 4 och finansieringen av det, säger Nicklas Sandström (M), oppositionsråd i Region Västerbotten och ledamot i Sveriges kommuner och regioners sjukvårdsdelegation.

Emma Spak, sektionschef för hälso- och sjukvård på SKR, säger

i ett pressmeddelande apropå intervjun i SR att regionerna tar ansvar för grupp 1 till 3.

”När det gäller grupp 4 har SKR och regionerna inte fått frågan. Om den skulle ställas, är det förstås något som får diskuteras och då skulle syfte och ekonomiska förutsättningar behöva klarläggas”, säger hon vidare i uttalandet.

Stefan Löfvens pressekreterare Gösta Brunnander skickar en kommentar till DN via sms:

”Regionerna har ansvaret för sjukvården och det regionala smittskyddet. Därför har

regionerna en roll i all testning och smittspårning eftersom covid-19 är klassad som en allmänfarlig och samhällsfarlig sjukdom enligt smittskyddslagen. Därför menar vi att regionerna även har en roll i grupp 4, även om också andra aktörer kan vara involverade. Men det som nu är helt klart är att regionerna har ett helhetsansvar för priogrupp 1–3”. Nicklas Sandström anser att regeringen på ett mycket tydligare sätt borde ha trätt fram och tagit ansvar för delar av testningen.
– De har ju schabblat i elva veckor om vems ansvar det är och med

att ordna fram logistik. Till slut blev regionerna less, som jag uppfattar det, och sa att nu tar vi priogrupp 3. Det arbetas för fullt nu och på måndag ska det komma riktlinjer om hur man i praktiken ska jobba med detta, säger han och fortsätter:

– När det gäller grupp 1 och 2 så har det varit tydligt att det är sjukvårdens ansvar men grupp 3 har varit statens ansvar och staten har haft det, men inte tagit det. Nu när det inte lyckas så kliver regionerna fram.

Socialminister Lena Hallengren (S) har tidigare sagt till DN att

hon ända sedan regeringen kungjorde sin ambition att genomföra en utökad testning har ansett att ansvaret för att testa personer i priogrupp 3 ligger hos regionerna.

– Jag tycker att det har varit tydligt att testningen är ett ansvar för regionerna. Det som jag tror att en del regioner inte alltid har upplevt, det är att man kan ha en vid sidan om-struktur för priogrupp 3, man behöver absolut inte testas på vårdcentral, man ska inte testas med det som är regionens egen labbkapacitet, sade Hallengren i tisdags.

Nicklas Sandström tycker att det är märkligt att socialministern och regionerna har olika bild av ansvaret.

– Nu är inte jag regionstyrelsens ordförande men jag vet att man har haft löpande avstämningar av det här under hela resans gång och det är obegripligt att man inte har bättre koll. Det är väl inte så konstigt då att Sverige halkar efter i antal tester, säger Nicklas Sandström.

DN har sökt Stefan Löfven och Sveriges kommuner och regioner för en kommentar.

Carl Cato

carl.cato@dn.se

Fakta. Priogrupper för testning

Sveriges befolkning har delats upp i fyra grupper utifrån vikten att testa för covid-19.

Prioritet 1: Patienter i behov av inneliggande vård, patienter på sjukhus, individer som tillhör en riskgrupp och boende inom omsorg och på institutioner.

Prioritet 2: Personal inom sjukvård och omsorg.

Prioritet 3: Personal inom övrig samhällsviktig verksamhet.

Prioritet 4: Övriga relevanta delar av samhället.

Marinen kan få färre nya fartyg

FREDAG 29 MAJ 2020

I förhandlingarna om försvarets framtid prutar regeringen på nya stridsfartyg till marinen. Försvarsmakten och de borgerliga vill beställa fyra korvetter. Men nu kan det bli endast två, som dessutom blir försenade.

Eftersom regeringen inte är beredd att satsa ytterligare pengar på försvaret så får beredningen nu ytterligare en vecka på sig att försöka enas.

Som DN avslöjade i går, torsdag, har de politiska partierna i försvarsberedningen enats om flera satsningar i riksdagens försvarsbeslut i höst, medan det saknas pengar till en rad andra. Det finns enighet i beredningen om att satsa på arméns mekaniserade brigader (cirka 4 000 soldater vardera) och en stridsgrupp på Gotland, förband som ska vara klara till 2030. Även brigaderna på P7 i Lund och den reducerade brigaden vid I1 i Kungsängen ska vara klara 2030. Det är snabbare än vad Försvarsmakten förordade i sitt

underlag till regeringen den 15 november.

Men nu visar det sig att satsningarna på armén kan gå ut över den minsta försvarsgrenen, marinen, enligt vad flera källor med insyn i förhandlingarna uppger för DN.

Orsaken är att regeringen inte vill utöka den ekonomiska ramen fram till och med 2025. Den budgetramen gjorde S-MP-regeringen upp om med januaripartierna Centern och Liberalerna i augusti. Sedan dess har kostnaderna ökat.

Den ekonomiska ramen leder till att varje höjd ambition före 2026 betalas med att regeringen nu i stället stryker något annat, krona för krona.

Marinen har i flera år väntat på beslut om att ersätta äldre fartyg. För ett år sedan föreslog försvarsberedningen i sin rapport "Värnkraft" att marinens två äldsta korvetter skulle bytas ut. Korvetterna Gävle och Sundsvall sjösattes för 30 år sedan och skulle ersättas av två nya. Beställningen på de nya fartygen skulle läggas tidigt under den period som

försvarsförhandlingarna gäller, åren 2021–25. Fartygsprojekt tar många år och de bägge nybyggna skulle börja sättas in i krigsorganisationen åren 2026–30. I Försvarmaktens underlag inför riksdagens försvarsbeslut åren 2021–25 prioriterades marinen högre. Överbefälhavaren förordade att ytterligare två korvetter beställs åren 2026–30 så att de kan tas i drift i början av 2030-talet. Totalt skulle det alltså bli fyra nybeställningar av fartyg. Ett argument för fyra nya fartyg är att marinens allra äldsta fartyg med sjömålsrobotar,

patrullfartygen Stockholm och Malmö, snart passerar 40-årsstrecket. När de inte kan köras längre krymper antalet fartyg som kan bära sjömålsrobotar från nio till sju.

I de pågående försvarsförhandlingarna håller regeringen fast vid beredningens numerär: två nya korvetter.

Däremot vill regeringen försena leveranser och betalningar, enligt ett bud som lades fram på onsdagen, erfar DN.

Endast en korvett skulle då tas i drift före 2030 och den andra först efter 2030. De två ytterligare

korvetter som Försvarsmakten vill sätta in finns inte alls med i regeringens bud.

I förhandlingarna kräver Moderaterna, Centern, Kristdemokraterna och Liberalerna en höjning på minst 45 miljarder kronor av anslagen 2025–30. Detta krav stöds numera även av Sverigedemokraterna.

I den borgerliga ekonomiska nivån ryms beställningar av alla de fyra korvetterna, enligt DN:s källor.

På torsdagen fortsatte förhandlingarna i

försvarsberedningen, där de borgerliga partiernas motpart är försvarsminister Peter Hultqvist (S). Hans pressekreterare Toni Eriksson sade på kvällen till DN att beredningen som skulle ha avslutats i dag, fredag, förlängs till den 16 juni.

Mikael Holmström

mikael.holmstrom@dn.se

Fakta. Marinens robotbärande stridsfartyg

Fem korvetter av Visbyklass: HMS Visby, Helsingborg, Härnösand, Nyköping och Karlstad sjösatta 2000–2005. De

ska förses med luftvärnsrobotar, nya torpeder och sjömålsrobotar och användas in på 2040-talet. Längd: 73 m, besättning: 43 personer.

Två korvetter av Gävle-klass HMS Gävle och Sundsvall sjösatta 1990–91. De moderniseras nu så att de kan tjänstgöra i några år till. Längd: 57 meter, besättning: 40 personer

Två patrullfartyg HMS Stockholm och Malmö, sjösatta 1984–85, längd: 50 meter, besättning: 24.

Ewa Stenberg: Regeringen valde inte sin coronastrategi

FREDAG 29 MAJ 2020

Sverige valde inte samma strategi som grannländerna när den nya coronasmittan först drabbade oss. Frågan är om regeringen medvetet valde någon strategi alls. Fortfarande har inte beslutsunderlag eller överväganden redovisats.

I dag träffas partiledarna i Regeringskansliet för ett möte på gammaldags vis – alla i samma lokal. Regeringen kommer sannolikt att informera om hur virusmittan ska hanteras framöver.

Människor dör fortfarande i förfärande omfattning. På torsdagen hade 4 266 avlidna registrerats i Sverige.

Det är långt fler än i våra grannländer. Och än så länge verkar det inte ha lett till någon flockimmunitet. Var detta vad regeringen kalkylerade med när man valde väg?

Våra grannländer tryckte tillbaka smittspridningen genom snabba och tuffa åtgärder. Stängda restauranger, gym och skolor tvingade människor att hålla sig på avstånd från varandra. Det vann tid för att bygga upp en stor kapacitet att testa och smittspåra, och bygga bort brister i sjukvård och äldreomsorg i väntan på ett eventuellt vaccin.

Norge och Danmark offentliggjorde tidigt sina planer. I Norge förberedde till exempel Helsedirektoratet befolkningen på att upp till 25 procent av befolkningen skulle kunna smittas

av covid-19. Vården fick planera för mellan 14 000 och 16 500 extra sjukhusinläggningar. I Danmark räknade Sundhedsstyrelsen med att 10–15 procent av danskarna kunde smittas.

Här hemma kunde ingen vid samma tid svara på vad Sverige planerade för.

På en pressträff den 2 mars sade Folkhälsomyndighetens generaldirektör Johan Carlson att värsta möjliga scenario för Sverige är att 1–1,5 promille av befolkningen blir smittad.

Detta var dock inte jämförbart med de norska och danska siffrorna, förtydligade Folkhälsomyndigheten och regeringen dagen efter. Men de gav aldrig någon relevant jämförelse. ”Regeringen är inte experter på folkhälsa och smittskydd. Och våra experter vill inte spekulera om detta. Det viktiga är att man tar höjd för att det kan bli värre”, sade statsminister Stefan Löfven den 4 mars.

Sjukhusen skapade intensivvårdsplatser så fort man bara förmådde.

Utbildningsmaterial skapades.
Men fanns det någon
genomarbetad plan?

”Vi har inte valt en väg i meningen
att vi har vid något tillfälle fattat
beslut om en strategi som finns
samlad och nu gör vi så här och
det tänker vi inte avvika från, utan
vår strategi är ju egentligen precis
det motsatta, att vi följer
utvecklingen, att vi är beredda att
vidta åtgärder, vi har ingen som
helst prestige i att vidta en åtgärd
och inte en annan”, sade social-
minister Lena Hallengren (S) i
Ekots senaste lördagsintervju.

En strategi ska ha ett mål och
bestämda medel och metoder.
Medan många andra länder har
haft som mål att stoppa smittan
har Folkhälsomyndigheten satt
målet att bromsa den så mycket
att sjukvården ska hinna ta hand
om de hårdast drabbade, och att
samtidigt skydda riskgrupperna.
Men analysen om hur de svagaste
äldre ska skyddas brast. I dag har
regeringen och kommunerna svårt
att förklara varför äldreboendena
drabbas så hårt.
Först den 7 april formulerade
regeringen något man kallade
strategi, men den saknade

beslutsunderlag och angav varken medel eller metoder för att lösa problemen.

Den politiska oppositionen har hittills stått bakom regeringens hantering av krisen. De har stött regeringen i att ge

Folkhälsomyndigheten ledartröjan för krisledningen.

Men det är ett faktum som oppositionens partiledare nu blir allt ovilligare att påminna om. De blir i stället allt mer kritiska. Även om krisen inte gått in i en ny fas så har inrikespolitiken gjort det.

Ewa Stenberg

ewa.stenberg@dn.se

Årets fiskguide ger grönt ljus till många insjöfiskar

FREDAG 29 MAJ 2020

Läget för många havslevande arter är fortsatt dåligt, men när årets upplaga av Fiskguiden släpptes fick flera svenska insjöfiskar, som sik, röding och abborre grönt ljus. Dessutom lanserades braxen som ny matfisk.

– Äntligen finns det något positivt att lyfta fram, säger

Karin Glaumann, fiskexpert på WWF.

Fiskguiden sammanställs varje år av Världsnaturfonden, WWF.

Under flera år i rad har det mest varit dåliga nyheter. Förra året fick till exempel garnfångad makrill från Nordostatlanten rött ljus, vilket innebär att den bör väljas bort.

– Det är jättekul att det skett en förbättring för många av våra insjöfiskar, säger Karin Glaumann. Arter som gös och abborre som får grönt ljus från alla de stora sjöarna i Sverige. Vi kan även rekommendera fiskar

som röding och lake från Vättern och Vänern.

Riktigt fritt fram att äta alla dessa fiskar är det ändå inte. På grund av risken för dioxin och PCB bör barn, ungdomar, kvinnor som någon gång vill ha barn, är gravida eller ammar, inte äta till exempel vildfångad röding från Vättern oftare än två till tre gånger per år, enligt Livsmedelsverket. Abborre, gös och lake kan också innehålla höga halter kvicksilver.

– I Fiskguiden tittar vi inte på miljögifter, utan enbart på hur fisket bedrivs, säger Karin

Glaumann. Vi hänvisar till Livsmedelsverkets rekommendationer.

Trots de goda nyheterna om insjöfisk ser det fortsatt mörkt ut för till exempel torsken.

Östersjötorsken får fortsatt rött ljus, medan torsken i Skagerrak och Kattegatt går från gult till rött ljus.

– I dag äter vi väldigt ensidigt med mycket torsk, lax och räkor, säger Karin Glaumann. Då blir det högt tryck på ett fåtal arter. Därför är det bra att kunna variera med andra arter som är hållbart fiskade.

I höstas MSC-certifierades ett stort fiske i Västerhavet och Nordsjön. Där ingår även svenska fiskare som därmed kunde landa certifierad kolja, kummel, långa, rödspätta, gråsej, tunga och lubb. I årets upplaga av Fiskguiden går dock viss rödspätta och kolja från grönt till gult ljus. Bland annat är det fångstområde och vilka fångstredskap som används som påverkar hur hållbart fisket är.

– Vår rekommendation är att välja certifierade alternativ, de får alltid grönt ljus, säger Karin Glaumann. Som konsument kan man känna sig trygg med att det certifierade

alternativet är bättre än det konventionella. Man driver fisket i hållbar riktning, även om det kan finnas utmaningar även där. Till årets nyheter i guiden hör också att braxen står med som ny matfisk. Den förekommer rikligt längs svenska kusten, men har länge haft dåligt rykte. Än så länge finns det inte braxen att köpa i dagligvaruhandeln men en fiskburgare gjord på braxen har utvecklats och säljs till storkök. – Den positiva utvecklingen för insjöfisket beror bland annat på att man har tagit fram en

förvaltningsplan för Vätternfisket, säger Karin Glaumann.

En förvaltningsplan innebär att man har gjort provfiske, att man har koll på hur de olika fiskbestånden mår, att man har infört regleringar som till exempel vilken typ av redskap man får använda och vilken storlek det ska vara på maskorna i näten. Man kan också ha infört fredningsområden – att man inte får fiska i vissa delar av sjön under vissa perioder för att fisken leker där – och att det finns en fungerande tillsyn.

Karin Glaumann anser att en förklaring till att vi ser en förbättring för de svenska insjöfiskarna är att vi själva kontrollerar fisket. Att förvalta de havslevande arterna är svårare. – När det är flera länder som fiskar på våra gemensamma fiskevatten blir det mer komplicerat med förvaltningen, säger hon.

Elin Peters

elin.peters@dn.se

Fakta. Fiskguiden 2020

WWF bedömer i sin guide de vildfångade arterna efter tre kriterier: hur bestånden mår,

fiskets effekter på ekosystemet och om kontrollen och förvaltningen är hållbar.

För odlade arter tittar de också på var fodret kommer ifrån, miljöpåverkan från odlingen och anställdas sociala och etiska rättigheter.

Fiskarna får sedan grönt, gult eller rött ljus. En art kan ha flera färger beroende på var och hur den är fiskad eller odlad.

Grönt ljus – Bästa val, Gult ljus – var försiktig, Rött ljus – låt bli
För den som inte har guiden tillgänglig i affären är WWF:s råd att fråga efter produkter märkta

med Krav, eller MSC (Marine stewardship council) för vild fisk, eller ASC (Aquaculture stewardship council) för odlad fisk eller Krav.

Självmordslinjen öppnar dygnet runt

FREDAG 29 MAJ 2020

Coronakrisen har lett till en kraftig ökning av samtalen till Självmordslinjen. Nu öppnar de för samtal dygnet runt för den som har tankar på att ta sitt liv. – Vi är oroadе för hur pandemin påverkar människor på sikt, säger Karin Schulz, generalsekreterare på Mind.

I april i år ringdes 25 000 samtal till Självmordslinjen. Det kan jämföras med 16 000 samtal under samma period förra året.

Trycket under pandemin har varit stort. Men hittills har Självmondslinjen bara kunnat hålla öppet mellan klockan sex på morgonen och midnatt – under nattens sex timmar har det inte gått att ringa. Det har helt enkelt varit för svårt att hitta volontärer.

– Det är svårt nog att jobba på natten när man får betalt, men det är ännu svårare att ha ett annat jobb och sedan jobba på natten som volontär, säger Karin Schulz, generalsekreterare på Mind.

Nu har Mind och Självmondslinjen fått ett treårigt stöd från Tim Berglings stiftelse,

som startades till minne av Tim Bergling, även känd som Avicii. Syftet är just att kunna hålla Självmondslinjen öppen dygnet runt, och med hjälp av tillskottet har Mind kunnat värva både anställda och arvoderade volontärer som håller linjen öppen om natten med start den 1 juni. Behovet är stort, enligt Karin Schulz.

TT

Sverigerapportering har blivit mer kritisk

FREDAG 29 MAJ 2020

Intresset för Sverige och Sveriges hantering av covid-19 fortsätter att väcka stort intresse internationellt. Under de senaste veckorna har tonen i internationella mediers rapportering blivit något mer kritisk, visar den senaste veckorapporten från Svenska institutet.

Intresset för Sverige under coronakrisen är stort. I april kunde DN rapportera att

Googleintresset för Sverige var rekordhög, och den bilden bekräftas även av Svenska institutet, den svenska myndighet som har som uppgift att öka omvärldens kännedom om och förtroende för Sverige. Svenska institutets data under mars och april visade att tusentals nyhetsartiklar om Sverige på spanska, ryska, arabiska och engelska skrevs – varje dag. När DN rapporterade om Svenska institutets siffror i slutet av april kunde man visa på ett stort intresse från Fox News-profiler och diskussioner om

flockimmunitet, men också en rapportering som över lag var neutral i tonen, trots det stora intresset.

Sedan dess har flera länder, bland annat Cypern, tagit beslut om att inte släppa in svenskar som vill semestra utomlands. Frågan är då, har bilden av Sverige förändrats under maj?

Svenska institutet övervakar och analyserar löpande intresset för Sverige utomlands, och släpper varje vecka en rapport om hur samtalet sett ut.

– Det vi kan se är att rapporteringen om Sveriges

hantering av covid-19 fortsätter att väcka intresse, säger Sofia Bard, tf enhetschef vid enheten för Sverigebildsanalys på Svenska institutet.

Enligt den senaste rapporten, som går igenom hur Sverige skildrats mellan den 20 och 26 maj, har tonen i rapporteringen som tidigare mestadels varit neutral, skiftat till att vara mer negativ. Det följer en trend som även sågs veckan innan. Framför allt handlar det om kritiska artiklar som diskuterar Sveriges höga dödstal i covid-19 eller hävdar att Sveriges ekonomi inte verkar

klara sig bättre än andra länders trots färre restriktioner.

En annan händelse som fått viss uppmärksamhet internationellt är resultaten från de

antikroppstester som genomförts och som visar på en lägre andel med antikroppar än vad man tidigare trott skulle vara fallet.

– Generellt skulle jag säga att det här kan ses som en lång pågående händelse. Men man kan göra olika nedslag, säger Sofia Bard.

Under den senaste tiden har publiceringar om Sverige varit vanligast förekommande i våra nordiska grannländer, Ryssland

och Storbritannien. Jämfört med tidigare veckor har intresset för Sverige i USA minskat något.

Man ska dock inte lägga för stor vikt vid enskilda veckor, enligt Sofia Bard.

– Vi har under de senaste två veckorna sett något mer negativ rapportering. Men det skiljer sig åt från vecka till vecka och vår bedömning är att rapporteringen över lag varit mestadels neutral. Sökintresset för Sverige internationellt har minskat något sedan i april, när rekordmånga världen över sökte efter Sverige på Google. Sedan dess har intresset

minskat något, men är fortfarande betydligt högre än vanligt.

Hugo Ewald

hugo.ewald@dn.se

Fakta. Ämnen som väckt uppmärksamhet internationellt

Sveriges höga dödstal i covid-19 och att Sverige under två veckor i maj haft den högsta dödligheten i världen.

Den svenska antikroppsstudien. WHO:s uttalande om den svenska modellen som en framtida modell för att leva med ett virus under en lång tid.

Donald Trumps kritiska twittrande om Sverige.

Regeringen pressas om sommarhemtjänst

FREDAG 29 MAJ 2020

Landets kommuner bör inte längre vara skyldiga att erbjuda hemtjänst för sommargäster under coronapandemin. Det anser riksdagens socialutskott.

Moderaterna, Kristdemokraterna och Sverigedemokraterna har tidigare krävt att socialtjänstlagen ska ändras tillfälligt. I mitten av maj ändrade sig även

Centerpartiet i frågan och lyfte den i socialutskottet, där nu en

majoritet alltså föreslår att riksdagen uppmanar regeringen att skyndsamt ta fram ett sådant lagförslag.

– Det finns kommuner som har ett ansträngt läge därför att mycket personal har sjukdom och man måste vara försiktig utifrån pandemin, och därför har man inte personal så att det räcker till, och då bör man ha en möjlighet att säga nej den här sommaren, säger Acko Ankarberg Johansson (KD), ordförande i socialutskottet till Ekot.

Socialdemokraterna, Vänsterpartiet, Liberalerna och

Miljöpartiet står inte bakom tillkännagivandet.

TT

Trängselskatten pausas inte i storstäderna

FREDAG 29 MAJ 2020

Det blir ingen coronapaus av trängselskatten i Stockholm och Göteborg. Stockholm är inte längre intresserat, men hade ändå velat möta regeringen för att diskutera miljardnotan för stora investeringar.

– Jag konstaterar att det nu ges tydliga signaler från Stockholmsregionen om att man

inte längre tycker att det är aktuellt att ta bort trängselavgifterna. Därför finns det ingen anledning att ha ett möte, säger infrastrukturminister Tomas Eneroth (S) efter att ha fått nej tack på sin inbjudan till samtal från huvudstadens företrädare. Eneroth bjöd häromdagen in politiker från Stockholm, Göteborg och Västra Götalandsregionen till ett digitalt möte den 29 maj. I ett brev skriver Region Stockholms finansregionråd Irene Svenonius (M), Stockholms stads finansborgarråd Anna König

Jerlmyr (M), trafikborgarrådet Daniel Helldén (MP) och fem ytterligare moderata kommunstyrelseordföranden i Nacka, Österåker, Solna, Järfälla och Vallentuna att de inte längre ser något behov av ett möte om det.

Som skäl anger de att smittspridningen börjar avta och att statsministern redan den 28 april, som de uppfattade det, sade definitivt nej till att pausa trängselskatten.

TT

Många positiva till rökförbudet

FREDAG 29 MAJ 2020

Den 1 juli i fjol infördes rökförbud på en rad platser utomhus i Sverige. En Novusundersökning som gjorts på uppdrag av Folkhälsomyndigheten visar att 78 procent är ganska eller mycket positiva till den nya lagen. Ännu fler, omkring 90 procent, uppger att de har koll på det nya rökförbudet.

Den nya lagen gäller även produkter som vattenpipa och e-

cigaretter utan nikotin – och där är kunskapen bland allmänheten sämre. Många av de som svarat på undersökningen uppger också att de nya reglerna inte alltid följs. 1 100 personer deltog i undersökningen, som genomfördes i slutet av förra året.

TT

46 nya rapporterade dödsfall

FREDAG 29 MAJ 2020

Ytterligare 46 personer som smittats av coronaviruset har rapporterats döda i Sverige. Dödssiffran stiger därmed till 4 266 personer, enligt Folkhälsomyndigheten. Sedan utbrottet startade har totalt 35 727 personer bekräftats smittade. I Västra Götaland har ett trendbrott setts – antalet inlagda

covid-patienter på Sahlgrenska har ökat lite igen.

Antalet personer som fått eller får intensivvård är nu uppe i 2 032, enligt Folkhälsomyndighetens statistik. För närvarande vårdas 335 covid-sjuka på iva, enligt Socialstyrelsen.

TT

Läkare avskedas för att de vägrar följa omöjliga order

FREDAG 29 MAJ 2020

Den ryska läkaren Natalja Trofimova och hennes kollegor fick en vecka på sig att skaka fram ett helt nytt covidsjukhus. När hon protesterade fick hon sparken.

Att Ryssland är så hårt drabbat av coronaviruset hänger ihop med byråkrati. Viktig information går inte vidare, beslut skjuts upp och läkarna

får till sist order som är omöjliga att följa.

– Vi hade över två månader på oss att förbereda oss för coronan.

Men våra sjukhusledningarna gjorde ingenting. När katastrofen var ett faktum krävde de att vi skulle få fram respiratorer och skyddsutrustning på nolltid, säger allmänläkaren Natalja Trofimova.

Jag intervjuar henne på telefon. Trofimova är läkare i Prioersk, eller Kexholm, en småstad vid Ladogas strand som ligger ett sextiotal kilometer norr om Sankt Petersburg. För knappt en månad sedan blev hon uppsagd från sitt

jobb på stadens regionala sjukhus.

Nu sitter hon arbetslös hemma i sitt kök. Samtidigt har coronaepidemin lett till en enorm brist på sjukhuspersonal i Ryssland. Till exempel har pensionerade läkare kallats in i Prioersk efter att Trofimova fick sparken.

Ryssland ligger i dag på tredje plats i världen när det gäller antalet konstaterade coronasmittade (379 051 på torsdagen). Antalet ökar fortfarande och mycket tyder på

att epidemin ännu inte har nått sin kulmen.

Natalja Trofimova säger att hon känner både sorg och ilska över att så många människor hade kunnat räddas om de ansvariga tjänstemännen handlat snabbare. I stället väntade man på uttryckliga order uppifrån, med resultatet att värdefull tid gick förlorad.

– Den 28 januari meddelade den högsta ryska hälsovårdsmyndigheten att alla sjukhus måste börja köpa in skyddsutrustning. Vår sjukhusledning gjorde ingenting. I

slutet av mars fick vi plötsligt en ny order: Vi skulle öppna en ny infektionsklinik för coronapatienter och allt skulle vara klart på en vecka, berättar Trofimova.

Den nya infektionskliniken skulle ha 150 bäddplatser, 48 respiratorer och ett lager kompletta uppsättningar skyddsutrustning. Allt detta förväntades Trofimova och hennes kollegor skaka fram på sju dagar.

– Då hade vi elva respiratorer och inte ens några kirurgmasker. Vi frågade sjukhusledningen hur de

hade tänkt att vi på en vecka ska kunna få in så mycket ny utrustning och de sade att de inte hade en aning.

Natalja Trofimova tog initiativ till ett upprop som 66 personer på sjukhuset skrev under.

Sjukhusledningen försökte då få henne att säga upp sig frivilligt. Trofimova vägrade. Några dagar senare blev hon avskedad för att ha "brutit mot tystnadsplikten" genom sin petition.

– Det enda som stod i uppropet var att vi inte kan få fram så mycket ny utrustning på så kort tid. Dessutom krävde vi ett

klargörande om hur vi skulle jobba på det nya infektionssjukhuset. Hur långa skift och till vilka löner?

– Vi krävde garantier för vår säkerhet – vi visste ju hur många läkare som hade dött i Italien.

Men ledningen struntade i våra frågor och påstod att sjukhuset redan var "till 70 procent" redo. Ögonen höll på att falla ur skallen på oss när de sade det, säger Trofimova.

DN har upprepade gånger försökt nå Trofimovas chef Igor Stefanovitj för att få en kommentar till det skedda. Men

enligt Stefanovitjs sekreterare har han inte tid att svara på frågor. Samtidigt har president Vladimir Putin meddelat att den värsta fasen i pandemin är över och att de ryska regionerna gradvis kan börja avsluta försiktighetsåtgärderna.

I Moskva pågår öppnandet som bäst. Detta trots att antalet coronasmittade fortfarande ökar och att majoriteten av dem befinner sig i Moskva.

Trots det stora antalet smittade är det förvånansvärt få i Ryssland som rapporteras ha dött i covid-19, enligt officiell statistik.

Det officiella dödstalet på torsdagen var 4 142. Enligt Trofimova är det verkliga antalet döda 3–4 gånger högre. Statistiken manipuleras genom att felaktig dödsorsak uppges. Trofimovas uppgifter bekräftas av Läkaralliansen, en intresseorganisation som i åratal har utövat påtryckning för bättre villkor för rysk sjukhuspersonal. – Att de officiella ryska dödssiffrorna är så låga är ett resultat av systematiskt fusk. Många som dör i covid-19 skrivs rutinmässigt in som avlidna i lunginflammation, säger Ivan

Konovalov, som är
pressekreterare för
Läkaralliansen, till DN.

Enligt en rekommendation från
hälsovårdsministeriet ska sjuk-
husen anteckna covid-19 som
dödsorsak enbart ifall patienten
inte lider av några andra
sjukdomar. Om patienten har haft
andra hälsoproblem, till exempel
svagt hjärta som har förvärrats på
grund av en coronainfektion, är
den officiella dödsorsaken svagt
hjärta. Det spelar ingen roll att
patienten hade överlevt om det
inte vore för covid-19.

– Det handlar om att undvika
panik. Folk ska inte bli oroliga
över att så många dör, säger Ivan
Konovalov.

Natalja Trofimova är ledsen och
upprörd över att en epidemi, som
fortfarande för några månader
sedan hade gått att bromsa, nu
slår hårt mot både människoliv
och ekonomi.

– Vår byråkrati är så inkompetent
att det hade varit bättre för
Ryssland att göra som i Sverige.
Här har vi hårda åtgärder, men de
genomförs på ett så huvudlöst sätt
att dödsfallen hade varit lika
många utan dem. Då hade man

åtminstone räddat ekonomin, säger hon.

För Kreml står just nu mycket på spel. Vladimir Putins opinionssiffror faller stadigt, i motsats till övriga europeiska länder där pandemin tvärtom har ökat stödet för regeringarna. Coronakrisen inföll precis då Putin var i färd med att införa ändringar i grundlagen. De skulle leda till att han själv kan sitta kvar vid makten i praktiken nästan på livstid.

Den så kallade rådgivande folkomröstningen om grundlagen fick skjutas upp, precis som

militärparaden under ”segerdagen”, som normalt firas den 9 maj. Nyligen meddelade Putin att både folkomröstningen och militärparaden ska hållas den 24 juni, ett beslut som läkaren Natalja Trofimova kallar galenskap.

– Situationen i Ryssland är kritisk som den är. Det här beslutet kan leda till en andra smittvåg. Regeringen säger att vi har nått platån när det gäller antalet smittade, men det gäller bara Moskva, Sankt Petersburg och de stora städerna. Ute i periferierna har epidemin knappt hunnit börja.

Det är vanvett att så mycket skattepengar läggs ned på de här patriotiska projekten, samtidigt som sjukvården går på knäna. Putins opinionssiffror är nu rekordlåga. Enligt den senaste undersökningen av det Kremlvänliga opinionsinstitutet VTSIOM svarar 27 procent av den ryska befolkningen "Vladimir Putin" på den öppna frågan vilken politiker man gillar. I januari var motsvarande siffra 30 procent. – Putin leder överlägset i jämförelse med de andra politikerna. Siffran är inte speciellt dålig, men tendensen

pekar hela tiden nedåt, samtidigt som ekonomin försämras. Och det är mycket problematiskt för Putin. Det går inte att tänka att man ser tiden an, för folk får det hela tiden sämre ekonomiskt, säger Dmitrij Oresjkin till DN.

Han leder tankesmedjan Mercator i Moskva.

Att stödet för Putin sjunker samtidigt som det ökar för hans demokratiskt valda kollegor i Europa har enligt Oresjkin en uppenbar förklaring: Putin själv. Under coronakrisen har han varit påfallande osynlig.

– Under annekteringen av Krim och kriget i Syrien satt Putin på all information. Det var lätt för honom att uppträda starkt och övertygande. Men nu står han inför coronaviruset, ett problem som inte går att korrumpiera, inte att styra eller förutse. Och som inte går att skylla på provokatörer och spioner. Putin vet helt enkelt inte vad han ska göra.

Anna-Lena Laurén

Fakta. Ryssland tredje värst drabbade landet

I Ryssland hade på torsdagen 379 051 personer rapporterats

smittade med coronaviruset. Det är tredje flest i världen. USA ligger på första och Brasilien på andra plats.

Rysslands president Vladimir Putin meddelade nyligen att epidemin har nått sin kulmen. Den ryska hälsovårdsmyndigheten Rospotrebnadzor har rekommenderat att invånarna i Moskva ska få röra sig fritt igen. Borgmästaren Sergej Sobjanin har hittills hållit fast vid karantänsreglerna.

Protesterna bland rysk sjukvårdspersonal mot farliga arbetsförhållanden växer.

Läkare och sjukvårdare klagar dels på brist på skyddsutrustning, dels på att de inte har fått sin lagstadgade ersättning för övertid. Nyligen ställde sig ett helt sjukvårdslag i Krasnodar framför ambulanserna och ropade ut sin protest inför en videokamera.

Swedbanks tidigare chef Birgitte Bonnesen fick inte ansvarsfrihet

FREDAG 29 MAJ 2020

Swedbanks tidigare koncernchef Birgitte Bonnesen nekades ansvarsfrihet på torsdagens stämma. Däremot beviljades förre styrelseordföranden Lars Idermark och den tidigare vice ordföranden Ulrika Francke ansvarsfrihet. Trots det finns fortfarande möjlighet att kräva dem båda på skadestånd.

Penningtvättskandalen som avslöjades i fjol har skadat Swedbank rejält. Böter, utredningar och arbetet med att förstärka regelefterlevnaden har kostat banken många miljarder kronor. Varumärket är solkat och ytterligare böter väntar troligen när amerikanska myndigheter är klara med sina utredningar. Det är bakgrunden till att Aktiespararna krävde att den tidigare styrelseordföranden Lars Idermark skulle nekas ansvarsfrihet.

- Det är ordförandens ansvar att se till att styrelsen fungerar och

gör sitt jobb enligt de regelverk som finns, sade Aktiespararnas vd Joacim Olsson.

Och det höll aktieägaren Göran (som inte ville säga sitt efternamn) med om. Han tycker inte att Idermark har skött sitt jobb.

- Han måste vara världsmästare i att blunda, sade han till DN strax före stämman.

Så du kommer rösta mot ansvarsfrihet?

- Det är en logisk slutsats, sade Göran.

När stämman började protesterade en aktieägare mot att

det inte fanns pengar reserverade i årsredovisningen för eventuella framtida böter från USA.

Koncernchefen Jens Henriksson förklarade att det inte går att göra reserveringar när banken inte vet om det blir böter.

– Vi är inte säkra på att det blir en bot. Och om det blir en bot är vi osäkra på storleken, förklarade han.

Aktiespararnas vd Joacim Olsson yrkade på att samtliga som satt i styrelsen under första kvartalet i fjol skulle nekas ansvarsfrihet.

Han hänvisade till Finansinspektionens rapport som

visade att styrelsen inte varit tillräckligt insatt för att kunna bedöma riskerna för penningtvätt i Baltikum.

– Vi måste konstatera att Lars Idermark (tidigare ordföranden, reds anm) haft ett extra stort ansvar för de missförhållanden som rått, sade han.

Även om Aktiespararnas krav särskilt gäller Idermark, vill organisationen att samtliga dåvarande ledamöter, inräknat arbetstagarrepresentanterna, nekas ansvarsfrihet.

– Låt den gamla styrelsen bli påmind om det ansvar den inte

tog sitt ansvar, sade Joacim Olsson.

Men när voteringen var klar hade samtliga styrelseledamöter fått ansvarsfrihet. Däremot nekades Birgitte Bonnesen ansvarsfrihet. Banken kan därmed driva skadestandsprocess mot henne. Det har dock styrelsen valt att inte göra. Swedbanks ordförande Göran Persson förklarade att efter att ha rådgjort med ”extern juridisk kompetens” ansåg styrelsen att det inte var någon mening med det. Bonnesen förlorar dock sin ”fallskärm”.

En minoritet av ägarna, med mer än 10 procent av samtliga aktier i bolaget, ville dock neka Idermark och den tidigare vice ordföranden Ulrika Francke ansvarsfrihet, vilket gör det möjligt för banken att driva en skadestandsprocess mot dem båda.

– Det bör vi titta på, och det ska ske snabbt, sade Göran Persson på en presskonferens efter stämman.

På frågan om han kan vara säker på att banken inte längre kan användas för penningtvätt, svarade Persson:

– Nej, det kan jag självklart inte vara. Det kan mycket väl dyka upp igen, sade han.

– Däremot vet jag att det arbete som utförts har skickat signaler i hela banken om att det här ska vi motverka, tillade han.

Dan Lucas

dan.lucas@dn.se

Fakta. Swedbank och penningtvätt

Hittills har penningtvättskandalen kostat Swedbank fyra miljarder kronor i böter från den svenska Finansinspektionen, samt 2,7 miljarder i olika utredningar.

Kritiken mot storbankens arbete mot penningtvätt spetsades till i mars i år, när advokatbyrån Clifford Chance presenterade en utredning som hade beställts av banken själv.

Några dagar senare slog sedan Finansinspektionen (FI) till med rekordböter på fyra miljarder kronor, sedan myndigheten efter en utdragen utredning tillsammans med baltiska kollegor kunnat konstatera att Swedbank systematiskt och under lång tid brustit i sitt arbete mot vad som verkar ha varit omfattande

penningtvätt med hjälp av konton i banken.

SAS vd lovar att snabba på med återbetalningar till kunder

FREDAG 29 MAJ 2020

SAS gör storförlust i andra kvartalet, men lovar ändå att skynda på med återbetalningar för de kunder som fått resor inställda. Inom kort hoppas bolaget kunna presentera en stor räddningsplan från bland annat svenska och danska staterna.

– Det handlar om betydande belopp, säger vd Rickard Gustafson till DN.

Konsumentverket beslutade nyligen att inleda särskilda tillsynsärenden mot bland annat SAS, med anledning av de dröjande återbetalningarna till kunder som fått ställa in sina resor. Nu lovar vd Rickard Gustafson bättring.

– Vi gör allt vad vi kan och för att ytterligare ta tag i det här har vi nyligen bestämt oss för att försöka dubblera utbetalningstakten och se till att samtliga kunder som har ett krav från mars ska få det

reglerat före juni månads utgång, säger han och tillägger att han hoppas att kunderna kan ha förståelse för att det dröjer.

SAS har likt de flesta konkurrenterna varit hårt pressat under krisen. Perioden februari–april slutade med ett resultat på minus 3,5 miljarder kronor, efter att intäkterna rasat totalt. Man fick nyligen loss statligt garanterade lån på totalt 3,3 miljarder kronor i Sverige och Danmark, men i samband med torsdagens rapportpresentation flaggade SAS-chefen för att det

kommer att behövas betydligt mer hjälp.

– De här lånen är naturligtvis väldigt hjälpsamt och ger oss ett andrum. Vi har nu likviditet som tar oss in över hösten, men vi kan inte bygga en affär långsiktigt där vi bara lägger på mer och mer lån, säger Rickard Gustafson.

Bolaget behöver ”rekapitalisera” verksamheten och jobbar intensivt med de stora ägarna för att få till en räddningsplan.

– Vi är beroende av hjälp från våra huvudägare. Vi har en längre tid nu haft en intensiv och konstruktiv dialog med den

svenska och den danska staten om att finna formerna för en rekapitalisering, säger Gustafson. Han vill inte gå in på om det handlar om statliga stödpengar, en nyemission av aktier eller något annat.

– Jag tänker inte utesluta något i dagsläget. Jag tror att du ska förvänta dig att det är en bred palett av olika instrument vi kommer att använda för att sätta upp en plan.

Vad pratar ni om för summor?

– Innan vi har hela det här färdigställt så kommer jag inte att kunna svara på det. Men det är

klart att det handlar om betydande belopp. Se bara vad som hänt med Air France och Lufthansa, säger han.

De båda nämnda bolagen ser ut att få räddningsinsatser från respektive land på uppemot tio miljarder kronor.

– De är naturligtvis betydligt större än vad vi är, men då förstår man att det är ganska stora belopp vi pratar om, säger Rickard Gustafson.

I onsdags meddelade SAS att ett antal flyglinjer kommer att öppna i början av juni. Främst inrikes och inom Skandinavien, men

också enstaka linjer utomlands.

Det gör att man nu har 30 plan i luften i stället för 15 som det varit innan.

Under den senare halvan av juni och in i juli tror vd:n på ännu mer aktivitet.

– Jag noterade hur man nu både i Grekland, Kroatien, Italien, Tyskland och Spanien pratar om att öppna för europeisk turism igen.

Samtidigt är det naivt att tro att den så viktiga sommarperioden på något sätt kommer att likna en vanlig sommar.

– Det kommer vara långtifrån normala volymer i resandet, säger Gustafson.

Andreas Lindberg

andreas.lindberg@dn.se

Fakta. SAS rapport

Flygbolaget SAS redovisar intäkter på 5 264 miljoner kronor under andra kvartalet, februari–april, i det brutna räkenskapsåret 2019-20 (9 871 miljoner samma period förra året).

Resultatet var kraftigt negativt till följd av coronapandemin. Resultat före skatt blev –3 722 miljoner kronor (–1 216). Resultat före

skatt och jämförelsestörande poster blev –3 714 miljoner kronor (–1 211). TT

Familjen vill avstå från att resa – får inte pengarna tillbaka

FREDAG 29 MAJ 2020

Under rådande omständigheter ser Hans Torlén helst att familjen stannar i Sverige i stället för att genomföra den sedan länge planerade Greklandsresan. Men sällskapet får i nuläget inga pengar tillbaka för sina flygbiljetter.

Utrikesdepartementet råder svenskarna att avstå från icke nödvändiga resor till alla länder

till och med den 15 juli. Därför ansåg Hans Torlén att det var bäst att avboka resan till Grekland, dit familjen skulle åka för att fira hans egen och dotterns födelsedagar. Resan, som bokades i augusti 2019, var hett efterlängtat och planerad till 28 juni, med hemresa den 5 juli.

– Vi vill så klart gärna åka, men med tanke på osäkerheten och rekommendationerna så är det kanske bäst att avstå, säger Hans Torlén.

Men när han kontaktade SAS för att kunna justera resan till Aten fick han nobben. Kundtjänsten

hänvisade i stället till bolagets regelverk. Om avgången inte påverkas av viruset gäller nämligen vanliga regler för biljetterna, enligt SAS.

För icke-utnyttjade biljetter fram till den 15 juli erbjuder SAS förvisso vouchers som gäller i tolv månader, och som kan användas för att boka en ny resa. Men en ren ombokning är i dagsläget inget alternativ eftersom sällskapet är så pass stort och det är omöjligt att veta om och när resan i så fall skulle kunna genomföras, menar Hans Torlén.

Eftersom familjen bokat biljetter av det billigare slaget, där återbetalning inte ingår, anser flygbolaget att de inte har rätt till någon ersättning omgående.

– Det är ett väldigt märkligt beteende. I det stora hela handlar det inte bara om vår resa till Grekland utan om att de har ett regelverk som inte stämmer överens med regeringens och Folkhälsomyndighetens rekommendationer, säger Hans Torlén.

Under semestern skulle sällskapet hyra ett boende av privatpersoner genom uthyrningstjänsten Airbnb.

Uthyrarna har visat prov på betydligt mer förståelse än SAS, menar Hans Torlén.

– De har sagt att om vi håller dem underrättade så får vi tillbaka pengarna.

Har ni själva något ansvar eftersom ni bokade billiga biljetter?

– Det ansvaret tar jag fullt ut under alla normala förhållanden.

Men i det här fallet kan de inte hänvisa till att det är vårt ansvar.

Vi har ingenting med viruset eller med de beslut som tagits av myndigheterna att göra.

Har ditt förtroende för SAS sjunkit?

– Det är klart att det har. När de inte har större förståelse för situationen så naggas förtroendet jättemycket i kanten. Jag har tidigare åkt jättemycket med SAS både när jag jobbat och privat, men nu tycker jag att de biter sig själva i svansen.

Något liknande ärende, där kunden har bokat en biljett innan pandemin bröt ut för att sedan vilja avboka på grund av viruset och myndigheters rekommendationer, har ännu inte prövats i Allmänna

reklamationsnämnden. Men Fanny Forsling, resejurist på Konsumentverket, anser att kunder som hamnat i Hans Torléns situation bör ha rätt till återbetalning.

– Vi har sagt att konsumenter bör ha rätt att avboka flygbiljetter och få återbetalning i och med att det är en speciell situation och att utrikesdepartementet avråder från resor, säger Forsling.

SAS hänvisar till att resan kan bytas mot en voucher som gäller i tolv månader. När den löpt ut har man rätt att få tillbaka pengarna om så önskas.

– Jag kan inte kommentera ett enskilt fall, men jag kan bara beklaga, jag förstår att det är jobbigt för den här familjen. Vi kommer att göra vad vi kan och i den mån vi har resurser försöka hjälpa till så gott det går, men vi har inte en normal situation och jag hoppas att man kan ha viss förståelse för det. Systemet är inte designat, varken för oss eller för något annat resebolag, för att hantera en sådan här situation, säger SAS vd Rickard Gustafson.

Andreas Lindberg

andreas.lindberg@dn.se

Niklas Weimer

niklas.weimer@dn.se

De har ett regelverk som inte stämmer överens med regeringens och Folkhälsomyndighetens rekommendationer.

Hans Torlén (i röd tröja i mitten) är besviken på att SAS inte återbetalar pengar för familjens flygbiljetter till Grekland.

Coronatester välkomnas av Tegnell

FREDAG 29 MAJ 2020

Apotea och Werlabs kommer att börja sälja tester via nätet från och med måndag. Målet är nu att utföra 100 000 tester i veckan, enligt Werlabs vd Henrik Forsberg. Testning välkomnas av statsepidemiolog Anders Tegnell:

– På befolkningsnivå fungerar detta alldeles utmärkt.

Bakom testet ligger det svenska företaget Werlabs som vanligen arbetar med olika typer av

hälsokontroller. Testet i sig kommer från den amerikanska läkemedelsjätten Abbott och ska ha 99,6 procents träffsäkerhet.

Hur kan ni vara säkra på att testet är tillförlitligt?

– Utifrån den kunskap man har i dag är det ett tillförlitligt test från ett välrenommerat bolag. Men som med alla tester bör man vara medveten om att det finns risker. Faran är att invaggas i en falsk trygghet. Jag tycker att man bör vara försiktig. Även om testet visar att man har antikroppar ska man nog ändå passa sig för vem

man sitter nära, säger Apoteas vd Pär Svärdson.

Anders Tegnell välkomnar

Werlabs initiativ och säger att Folkhälsomyndigheten gärna tar del av resultaten på gruppnivå.

– På befolkningsnivå fungerar detta alldeles utmärkt, det ger en miniminivå på hur många som är immuna i en befolkning. Där är de här testerna riktigt bra. Problemet är vad det betyder för en individ, det vet vi inte riktigt än. Därför blir testet lite meningsfullt för en individ.

Marit Sundberg

marit.sundberg@dn.se

Clas Svahn
clas.svahn@dn.se

Ikea öppnar för kunder igen

FREDAG 29 MAJ 2020

Möbeljätten Ikea är på väg att gradvis öppna sina 442 varuhus världen över, meddelar en talesperson för företaget.

Omkring 350 varuhus öppnar nu gradvis och resterande 100 väntas öppna kommande veckor.

Samtidigt meddelar ledningen för Inter Ikea att expansionen i Chile fördröjs till 2022, som en konsekvens av coronakrisen.

TT-Reuters

Scania drar tillbaka utdelningar

FREDAG 29 MAJ 2020

Lastbillstillverkaren Scania drar tillbaka utdelningsförslaget till Traton, det tyska ägarbolaget, som därmed går miste om 6,2 miljarder kronor. Osäkerhet kring det ekonomiska läget på grund av pandemin anges som orsak, enligt pressmeddelandet från Scania. Samtidigt har Tillväxtverket meddelat att bolag som lämnar koncernbidrag också disskvalificerar sig för statligt

stöd till korttidspermittering – något som Scania valt att göra sedan slutet av mars.

– Beslutet är absolut välkommet från vår sida. Både för att företaget behöver pengarna i rådande situation och för att vi ska uppfylla Tillväxtverkets regler, säger Lisa Lorentzon, ordförande för Akademikerföreningen på Scania.

TT

Staten back med 39 miljarder i april

FREDAG 29 MAJ 2020

Underskottet i statsbudgeten landade på 38,8 miljarder kronor i april, framför allt som en konsekvens av de vidlyftiga stöden till företagens permitteringar och av minskade skatteintäkter. Närmare 18 miljarder kronor betalades ut till företag i form av permitteringsstöd under månaden, enligt Ekonomistyrningsverkets beräkningar. Även utgifterna för

sjukpenning och tillfällig föräldrapenning ökade stort under coronakrisen när reglerna gjorts mer förmånliga för hushållen. Statens totala inkomster under månaden minskade med 26,4 miljarder till 49,3 miljarder kronor, jämfört med april i fjol. Hittills i år, januari–april, hamnar statens underskott på 25,1 miljarder kronor, 84,2 miljarder kronor sämre än samma period i fjol.

TT

3,3

FREDAG 29 MAJ 2020

miljarder norska kronor blev Norwegians förlust före skatt för första kvartalet. Intäkterna rasade med 19 procent till 6,5 miljarder norska kronor. TT

Svenskar något mindre dystra om framtiden

FREDAG 29 MAJ 2020

Svensk ekonomi är fortsatt på bottenivå, men pessimismen bland företag och konsumenter om framtiden har avtagit något, enligt Konjunkturinstitutets (KI) återkommande mätningar om läget i ekonomin.

Den samlade så kallade barometerindikatorn steg från rekordlåga 60 i april till 64,1 i

maj. Det är dystert över hela linjen, men i tillverkningsindustrin, i detaljhandeln och tjänstesektorn har indikatorn ökat något i maj. Även hushållen är något mindre dystra om framtiden.

TT

Män frikänns för mordet på 18-åriga Ndella Jack

FREDAG 29 MAJ 2020

Två män frikänns för mordet på Ndella Jack som sköts ihjäl med minst 19 kulor i augusti förra året. En av dem, en 23-årig man, döms dock för medhjälp till mordförsök i Sickla i september, då en student blev - skjuten i ögat och en taxichaufför träffades av flera skott.

En 23-årig och en 30-årig man åtalades för mordet på Ndella

Jack i Råcksta den 28 augusti förra året. Nu frikänns båda för skjutningen.

En annan 30-årig man som åtalades för mordförsök i en skjutning som är kopplad till Räckstaskjutningen, i Sickla den 8 september, frikänns också.

Ytterligare en man, en 38-åring, åtalades vid samma tillfälle för försök till grovt vapenbrott. Även han friades.

Den 23-årige mannen döms dock till fängelse i åtta år för medhjälp till mordförsök i samband med skjutningen i Sickla. Enligt domstolen gick det inte att bevisa

att mannen deltog i dådet:

”Bevisningen har inte räckt för att bevisa att 23-åringen varit en av skyttarna”, står det i pressmeddelandet. Han kunde dock inte knytas till skjutningen i Råcksta: ”Tingsrätten har kommit fram till att åklagaren inte bevisat att 23-åringen avlossat skott i Råcksta. Inte heller är det bevisat vilken flyktbil som använts.”

Mannen frias från mordet i Råcksta – trots att hans dna hittas i närheten. I domen framgår hur en handske med 23-åringens dna hittas på en parkeringsplats.

Domstolen bekräftar att mannen

har ”burit handsken vid något tillfälle”, men inte när han har gjort det. Följaktligen bedömer tingsrätten att fyndet inte kan ha något bevisvärde i sammanhanget.

23-åringens dna återfinns också på en patronhylsa på brottsplatsen i Sickla. Den sammanvägda bedömningen blir enligt tingsrätten att 23-åringen haft motiv att döda den 33-årige man som var måltavlan för båda skjutningarna, att han vid något tillfälle har hanterat det automatvapen som användes vid båda skjutningarna och skaffat

fram flyktbilen som användes vid Sicklaskjutningen. Tillsammans med bland annat telefonanalys döms alltså 23-åringen till åtta års fängelse för medhjälp till mordförsök i Sickla.

Solna tingsrätt motiverar den mångåriga fängelsedom mot 23-åringen med att det rör sig om allvarlig brottslighet.

– Tingsrätten har sett allvarligt på gärningen bland annat då automatvapen använts och agerandet framstått som särskilt hänsynslöst. Därför har straffet bestämts till åtta års fängelse, säger rättens ordförande

rådmannen Sofia Jungstedt enligt ett pressmeddelande.

När rättegången inleddes i slutet av april drev åklagaren Maria Hävermark linjen att den blodiga konflikten uppkom inom en kriminell gruppering i södra Stockholm, där 33-åringen hade en ledarposition. 33-åringen och Ndella Jack gifte sig i Gambia i augusti förra året och flera personer i grupperingen närvarade på bröllopet.

Enligt Maria Hävermark betedde sig 33-åringen illa mot en av de mordåtalade männen, en 23-åring, på bröllopet.

– Det blir så illa att de åker hem i förtid, sade Maria Hävermark under förhandlingarna.

Hemma i Sverige blir bråket allt mer infekterat och under ett möte på Södermalm eskalerar situationen alldeles. Enligt polisens utredning drar en person pistol mot 33-åringen som då väljer att fly. Männen springer sedan längs sedan Ringvägen. Enligt åklagaren tänder det urspårade mötet gnistan som resulterar i dödsskjutningen i Råcksta den 28 augusti.

Då får 33-åringen bevittna hur hans nyblivna fru, den 18-åriga

Ndella Jack, skjuts till döds i en lägenhet. Det är ett ovanligt rått dåd. Vittnen har uppgett att två män avlossar ett stort antal skott med varsitt automatvapen in i sovrummet där hon ligger i sängen. Hennes kropp träffas av minst 19 kulor.

33-åringen överlever händelsen utan fysiska skador. Men bara drygt en vecka senare, den 8 september, utsätts han återigen för ett mordförsök. Den här gången befinner han sig i ett lugnt område i Sickla. Han har åkt taxi till platsen tillsammans med sin bror och en vän när en bil kör upp

bakom dem och minst två maskerade personer hoppar ut och börjar skjuta mot sällskapet. Även vid detta tillfälle används ett automatvapen av en gärningsman. En annan gärningsman använder en revolver, enligt utredningen. Ett stort antal kulor avlossas i riktning mot 33-åringens sällskap – men varken han eller hans följeslagare skadas. Vid den vilda skottlossningen på Alphyddevägen i Sickla träffades dock två oskyldiga personer. En taxichaufför i 60-årsåldern träffades av flera kulor och en förlupen kula slet sönder en 23-

årig musikstudents öga. Studenten befann sig i sin lägenhet 115 meter bort när han träffades av kulan och kastades till golvet med stor kraft. Skott går även in i ett flertal andra lägenheter i samma bostadshus. Under polisens utredning har det framkommit att andra kriminella har varit livrädda för 33-åringen, som har en lång historia av grov brottslighet bakom sig. 33-åringen har tillbringat större delen av sitt vuxna liv i fängelse för ett flertal olika våldsbrott. Utredaren Ville Paloheimo har tidigare berättat för DN att

rädslan för 33-åringen tog sig högst konkreta uttryck under skjutningarna i Råcksta och Sickla.

– Det vanliga är att man går så nära att man är säker på att träffa. Nu står man tio meter bort och missar honom i stället, har Ville Paloheimo berättat.

När rättegången inleddes i april stod till slut totalt fyra personer åtalade för inblandning i de två skjutningarna. En 23-årig man, som under rättegången har beskrivit 33-åringen i termer av en förebild.

– Jag har känt honom som en storebror. Jag har sett honom som en god vän, säger han senare under rättegången.

23-åringen åtalades för mordet på Ndella Jack i Råcksta, men också för skjutningen i Sickla.

En 30-årig man som också åtalades för skjutningen i Råcksta släpptes redan när rättegången avslutades i väntan på dom – ett tecken på att mannen inte skulle fällas för något grövre brott.

En annan 30-årig man åtalades för skjutningen i Sickla tillsammans med 23-åringen. Och ytterligare en man, en 38-åring,

åtalades för försök till grovt vapenbrott i samband med Sicklaskjutningen. Även 38-åringen slapp sitta häktad i väntan på dom.

Andreas Nordström

andreas.nordstrom@dn.se

Adam Svensson

adam.svensson@dn.se

Studer besvikna – förlorar pengar efter inställt firande

FREDAG 29 MAJ 2020

Studenterna betalade drygt 37 000 kronor för ett studentflak med musik och öl. I avtalet med företaget Minstudent fanns en paragraf om återbetalning av hela beloppet vid force majeure.

Men företaget valde att behålla 7 000 kronor av klassens utlägg.

– Det är skamlöst, säger en av eleverna vid Östra Real.

Att festen på flaket inte blir av kan studenterna vid Östra Real stå ut med.

Men att företaget som skulle arrangera kortegen genom stan inte betalar tillbaka hela summan är något som upprör eleverna i avgångsklassen på Östermalm.

– De vill ha 5 000 kronor i en administrativ avgift och 2 000 för att kunna reglera skulder till andra kunder, det är löjligt.

Många har väntat i tre år på att få åka studentflak, nu blir man dessutom lurad på pengar och de

lurar inte bara vår skola, säger en 18-årig elev.

I kontraktet mellan parterna står det i paragraf sju att ”om Minstudent förhindras att fullgöra sina förpliktelser av omständighet utanför dennes kontroll där omständigheten förhindrar, avsevärt försvårar eller försenar utförandet av sådan förpliktelse skall detta utgöra befrielsegrund som medför att Minstudent kan häva avtalet utan skyldighet att utge skadestånd. Dock skall samtliga utlägg för beställaren återbetalas snarast möjligt.”

Eleverna menar att avtalet är solklart och bara kan tolkas på ett sätt.

– Det står att hela beloppet ska betalas tillbaka omedelbart.

I stället för att betala tillbaka drygt 37 000 kronor fick klassen ett mejl med information från Minstudent.

”Vi kommer att återbetala er totalkostnaden för studentflaket, exklusive 7000 kr. Detta innebär att ni återfår en majoritet utav kostnaden ni erlagt.

Räkneexempel: Har ni tex totalt betalat 25 000 kr till oss återfår ni 18 000 kr. Nästa steg är att vi

kommer att maila ut en blankett där ni anger kontonummer för återbetalning. Så fort ni signerat den gör vi vår återbetalning. Vi tackar er redan på förhand – på detta sätt möjliggör vi både för er kunder att få tillbaka pengar samt att vi som företag har en framtida överlevnad.”

Shan Druvlöf på Minstudent svarar på DN:s frågor via mejl.

”Vi har hela tiden ambitionen att ha en bra dialog med våra kunder och föra en direkt kommunikation med dem”, skriver han.

Eleverna tycker att Minstudent varit usla på att kommunicera.

– Man hetsar och säger att de återbetalar så fort man signerar, företaget antyder att deras överlevnad står på spel, den som skrev på avtalet hade känslan av att man tvingades ta pengarna eller inte få något alls, säger en besviken elev.

Shan Druvlöf har ingen förståelse för att eleverna kunde känna stress när de skrev på avtalet som gav Minstudent rätt att ta drygt 7 000 kronor som klassen anser att den hade rätt att få tillbaka.

”Det stämmer inte, vi har informerat våra kunder att de som

vill kommer att få tillbaka alla sina pengar”, skriver Druvlöf. Några av eleverna har jurister i familjen som skulle kunna driva en process mot Minstudent.

– Men det är inte värt energin, vi har redan lagt ned tillräckligt med kraft på den här soppan. 7 000 är ganska mycket pengar om man ska anordna något annat. Vi är upprörda och det känns tråkigt. Druvlöf vill att studenterna har förståelse för inkomstbortfallet för Minstudent.

”Vi har i och med Transportstyrelsens beslut tappat 100 procent av årets omsättning.

Då vi redan haft kostnader kopplade till vårens studentflak har vi bitt våra kunder om förståelse för att vi behöver en summa för vår tid och de kostnader vi haft. De kunder som inte vill betala för vi en direkt dialog med och kommer möta deras önskan”, skriver han. Men företaget lovar fortfarande inte att betala tillbaka hela summan.

”Vi vill föra en dialog med våra kunder som känt sig stressade.”

Lars Grimlund

lars.grimlund@dn.se

”Finns inget beslut om att avveckla fältsjukhuset”

FREDAG 29 MAJ 2020

Enligt Hälso- och sjukvårdsdirektör Björn Eriksson finns inget beslut om att riva fältsjukhuset i Älvsjö, som ännu inte tagits i bruk.

– När vi ser att sjukvårdsbehovet går ner tillräckligt mycket, så avvecklar vi det, säger han.

Fältsjukhuset i Älvsjö byggdes på två veckor, och stod i början av

april redo att ta emot en ström av covidsjuka patienter. Upp till 600 vårdplatser ryms i sjukhuset vid Stockholmsmässan, och alla platser är utrustade med syrgas. I nuläget finns inga planer på att öppna sjukhuset, men heller inget beslut om att lägga ner, säger hälso- och sjukvårdsdirektör Björn Eriksson.

– Det finns inget sådant beslut. Däremot så planerar vi hela tiden, så att vi ska kunna avveckla det, och när vi ser att sjukvårdsbehovet har gått ner så mycket så att vi kan avveckla det

så gör vi det, säger Björn Eriksson.

Han konstaterar att sjukvårdsbehovet i Stockholm har planat ut och sjunkit de senaste veckorna, men att man sett en ökning av antalet inläggningar de senaste dagarna.

– Just nu är det ett läge som vi följer timme för timme. Vi hoppas på det bästa, men planerar för det värsta, så vi behåller de extra sjukvårdsinsatser som vi har så länge vi behöver.

Enligt Björn Eriksson handlar det om extra intensivvårdskapacitet, och extra kapacitet inom

geriatriken – och att Älvsjö är en del av det.

Men du säger att ni planerar för att stänga?

– Det gjorde vi redan när vi startade. Men vi följer sjukvårdsbehovet och det är det som styr.

Källor till DN beskriver sjukhuset i Älvsjö som en pappersprodukt.

Vad säger du om det?

– Det är ju väldigt konkret, och man kan ge syrgas till väldigt många, så det skulle jag inte säga. Däremot har vi haft en sådan makalös och helt oväntad kapacitetsökning i sjukvården,

och det beror på våra medarbetare
som har ställt upp så mycket.

Anna Gustafsson

anna.gustafsson@dn.se

Hundraåringen som satte den svenska synden på världskartan

FREDAG 29 MAJ 2020

Otrohetskaruseller, skalbaggesex och exotisk bikinidan kickstartade det frigjorda 1920- talet. Helena Lindblad ser om hundraårs-jubilerande "Erotikon" som - inspirerat otaliga romantiska komedier genom filmhistorien.

Skilsmässan får väl vår advokat klara av, men mina toaletter måste du skicka i dag. Inte sant, lille Leo?" Lyxhustrun Irene

Charpentier (Tora Teje) har flörtat sig igenom sin nördiga vetenskapsmakes bekantskapskrets, beställt lite dyra pälsar, tokkysst mannens bästa vän och askat på salongens äkta matta. Men nu har hon tröttnat. "Toaletterna", det vill säga hennes många tjusiga kreationer, behövs när hon raskt ska ut på marknaden igen. En mer stenhård filmisk dumpning är svår att tänka sig än den som utspelar sig i den stumma hundraåringen "Erotikon". För ett sekel sedan lockade filmen stor publik i Stockholm, gick

ovanligt länge på biograferna och drog sedan vidare utomlands. Stumfilmsgiganten Mauritz Stiller – mest känd för den dramatiska Selma Lagerlöf-filmatiseringen ”Gösta Berlings saga” och för att ha upptäckt Greta Garbo – tog både den svenska och den internationella publiken på sängen med en mondän och modern komedi full av öppet erotiska anspelningar. I centrum finns Irene, gift med den prudentliga entomologen Leo (Anders de Wahl). Han älskar att orera om skalbaggars polyamorösa sexliv, men tycks

mest förskräckt inför sin heta hustru. Hon i sin tur traktar efter den sammetsögda skulptören Preben (Lars Hanson) men passar också på att roa sig med den maliciöse baronen Felix. Han som ”brinner av iver att få göra ärkeänglarna svartsjuka” när han bjuder med Irene på en eftermiddagstur bland molnen i sitt flygplan. Stiller, som visserligen började som aktör med smak för den burleska, hade redan några år tidigare visat sinne för raffinerade samtidskomedier med sina ”Thomas Graal”-filmer. Men med

”Erotikon”, löst baserad på en ungersk salongskomedi, tog han steget vidare och banade väg för en ny genre.

”Med sina vågade understatement, sina raffinerat tvetydiga texter och undertexter, sin lyxiga mondänitet och sitt lysande spel av den svenska skådespelarelliten toppad med Anders de Wahl /.../ blev denna erotiska salongskomedi om trolösheter och äktenskapsbrott en internationell mönsterfilm i sin genre, hälsad med häpen förtjusning av den kontinentala intelligentian”, skriver Leif

Furhammar extatiskt i standardverket ”Filmen i Sverige”. I Sverige blev ”Erotikon” något av en ändstation trots allt, men internationellt kom den att påverka desto mer. En startsignal för det frigjorda 20-talet. Den romantiska komedins tidiga mästare Ernst Lubitsch sägs ofta ha ”Erotikon” att tacka för mycket. Charlie Chaplin lät sig också inspireras, liksom Billy Wilder och många andra. Till en början är det kanske inte helt lätt att se ”Erotikon” som den moderna romantiska, dialogdrivna komedins heliga

graal. Men när den väl sparkar loss spelar det mindre roll att dialogen är ytterst begränsad till de fantasifullt symboladdade textskyltar som präglar filmen. De borgerliga miljöerna och de tjusiga kostymerna samspelar elegant med manusets många dubbeltydigheter. De somriga analogierna mellan människors och insekters erotiska liv är bara en sak. En annan iögonenfallande spegling av kärlekshistorien är den balettföreställning som huvudpersonerna går och ser på Operan. Den verkliga operabaletten, med stjärnan

Carina Ari i spetsen, iscensätter en exotisk "balettfantasi" med titeln "Schaname" med mycket bikinidans som utspelar sig i ett sagolikt Persien. Shahens hustru älskar makens bästa vän, när denne inte faller till föga kastar hon honom i fängelse. Till och med Preben blir stressad av föreställningen. "Jag tycker inte om pjäser som sluta tragiskt, därvid håller jag med biografpubliken", säger han ampert och försvinner från logen. Vid sidan av de erotiska utsvävningarna i "Erotikon" finns det närmast Monty Python-

liknande komiska inslag, som Torsten Hammaréns åldrade professor Sidonius. Den ärevördiga kollegan till Leo är stajlad som en mänsklig skalbagge med kraftigt utskjutande frisyrbak på huvudet och stumfilmstidens mest struttande gångstil. Bara den märkliga figuren är värd en titt. Men det är ändå något annat som gör att dammet inte fäster på "Erotikon". Det är inte de stilmässiga extravaganserna, inte heller de manliga Dramaten-kändisarna. Det är den kvinnliga duon, Tora Teje som Irene och

Karin Molander som familjens unga släkting Marte, som sticker ut. Irene är dåtidens influerare, en underhållande hedonist i lugg och slinkiga klänningar som gör vad som faller henne in och sätter sina egna känslor i fokus. Hennes kaxighet kontrasteras på ett underhållande sätt av Marte. Parets Charpentiers ansträngda äktenskap blir inte lättare av att hon slår sina lovar runt professorn genom att låtsas vara den perfekta hemmafrun med nedslagen blick och förnuftiga klänningar som kan laga mannens favoriträtt får i kål. Men när ingen

ser är Marte en nästan lika fri själ som fru Irene – vräker sig i soffan med en cigg och snaskar godsaker. En underbar ironi med lika delar humoristisk som upprorisk udd riktad mot patriarkatets hjärta. Tillsammans är de två damerna härförare för den diskreta omoralen i en tid när gifta svenska kvinnor fortfarande var omyndiga. "Erotikon" fortsätter att liva upp, trots de många decennier som gått sedan Stiller ropade "bryt" för sista gången.

Helena Lindblad

helena.lindblad@dn.se

"Erotikon".

Stumfilmsklassiker från den svenska filmens guldålder (1917–1924) som spelades in våren 1920 i den nybyggda Filmstaden i Råsunda och hade premiär den 8 november.

Finns att strömma eller hyra på Triart, SF Anytime. Den restaurerade filmen är kortare än originalet och utgår från en kortad skolfilmskopia från mitten av 20-talet.

Filmarkivet.se visar "Mauritz Stiller", en dokumentär av filmforskaren Gösta Werner från 1987.

Mauritz Stiller (1883–1928) är också aktuell i DN-kritikern Kerstin Gezelius nyutkomna roman "Love" som utgår ifrån Greta Garbos och Stillers relation och första tid i USA (skriven tillsammans med Alexander Onofri).

"Varför har min hjärna så svårt att varva ner efter träningen?"

FREDAG 29 MAJ 2020

Varje gång han tränar intensivt får han problem med sömnen, även om det gått minst sex timmar efter träningen. Hur kommer det sig att kroppen känns avslappnad, medan hjärnan är irriterande pigg och inte vill varva ner?

?Fråga: Hej! När jag tränar 40 minuter eller längre med puls på 70 till 90 procent av min beräknade maxpuls, tar det flera

timmar innan jag kan somna – även om det gått minst sex timmar sedan träningen. Hela kroppen känns skönt avslappnad, men hjärnan är irriterande pigg. Varför vill inte hjärnan varva ner som resten av kroppen? Kan hjärnan anpassa sig om jag tränar högintensivt mer frekvent än en gång per vecka?

Björn

!Svar: Hej Björn och tack för din fråga!

Jag förstår verkligen att det är irriterande att uppleva att kroppen är trött men att hjärnan lever sitt eget liv och inte alls

signalerar att den är redo att sova.

Jag börjar med några ord om sömnen som är det bästa sättet för kroppen att återhämta sig från dagens aktiviteter och intryck. Sömn räknas till en av de nödvändiga biologiska funktionerna och vi behöver sova regelbundet för att må bra. Sömn är viktigt för till exempel hjärnans utveckling, för inläring och minne, men även för hjärt/kärlhälsa och blodsockerkontroll. När det gäller kopplingen mellan träning och sömn kan man generellt säga att sömnen gynnas

av att du tränar. Träning har i forskningsstudier visats förbättra sömnkvaliteten så att man sover djupare efter att man har tränat, natten består med andra ord av en större del djupsömnen och mindre del ytlig sömn.

Djupsömnen är viktig för återhämtningen så därför är det också praktiskt att kroppen ser till att den får mer återhämtning när den behöver det, som efter fysisk aktivitet. Precis som du skriver blir kroppen skönt avslappnad och trött efter träning, men du upplever inte att hjärnan hinner varva ner.

Något förenklat kan man säga att om man tröttar ut kroppen genom att träna och vara aktiv på dagen kommer både kroppen och hjärnan att behöva mer återhämtning, men frågan är varför hjärnan i vissa lägen inte verkar förstå det.

Vad händer egentligen i hjärnan vid fysisk aktivitet? Ganska mycket faktiskt. När man rör sig är faktiskt stora delar av hjärnan aktiverad. För att ta ett exempel så ökar aktiviteten och blodflödet i bland annat lillhjärnan vid konditionsträning. Kopplingarna mellan nervceller i lillhjärnan, och

mellan lillhjärnan och andra delar av hjärnan, blir mer effektiva och synkroniserade. Lillhjärnan hos människor utgör bara tio procent av hela hjärnans volym, men den innehåller mer än hälften av alla hjärnceller. Lillhjärnan tar bland annat hand om funktioner som att starta, planera och samordna rörelser, balans och kontroll av bål, ben och armar.

Vilken tid på dagen du tränar kan spela roll för hur pass mycket hjärnan hinner varva ner och förstå att det är kväll och du ska sova. Forskningsstudierna på det här området spretar åt lite olika

håll, där en del studier indikerar att träning närmare sänggåendet kan göra det svårare att varva ner och sova, medan andra studier visar att det räcker om kroppen får ett par timmar på sig efter träning för att det inte ska påverka sömnen negativt. Sover man bra i vanliga fall behöver det inte vara så att träning nära inpå att man ska sova har en negativ effekt på sömnen. Forskningsstudier kan ju bara uttala sig om samband på gruppnivå, så som individ kan man självklart ha en annan

upplevelse eller påverkas kraftigare av hård träning.

Träning är en form av stress för kroppen och både stresshormoner och andra signalsubstanser, som dopamin, frisätts när du tränar.

Dessutom höjs

kroppstemperaturen när du är fysiskt aktiv. Att variera sin träning och träna med lite högre intensitet någon gång i veckan är utmärkt om man vill förbättra sin prestation, men ju tuffare träning, desto större blir stresspåslaget i samband med träning – det vill säga en större frisättning av stresshormoner, ökad

kroppstemperatur med mera, som det kan ta längre tid att varva ner ifrån.

Du skriver att trots att det gått minst sex timmar sedan du tränade kan det vara svårt att somna, men jag får intrycket att du inte har samma problem med att somna om du tränar på lägre intensitet.

Jag har inte hittat några forskningsstudier som undersökt exakt det som din fråga gäller.

Men om jag får spekulera skulle jag säga att högintensiv träning flera gånger i veckan snarare kräver ännu längre återhämtning.

Det skulle kunna leda till att du upplever en större trötthet eller utmattning för att du tagit ut dig mer, men det är inte samma sak som att hjärnan anpassar sig till stressen som träningen innebär. Däremot tyder forskningen på att hjärnan blir mer motståndskraftig mot annan stress tack vare träning. Så genom att utsätta sig för mer intensiv fysisk stress i form av träning kan hjärnan bli bättre på att hantera psykisk stress.

Jag kan tyvärr inte ge ett direkt svar på din mycket konkreta fråga. Utöver att testa att träna de mer

intensiva passen tidigare på dagen skulle du kunna fundera kring om det finns andra orsaker till att du upplever att hjärnan är pigg på kvällen. Dricker du till exempel kaffe, eller andra drycker med koffein, som har en uppiggande effekt i anslutning till träningen, eller äter du mer mat senare på kvällen de dagarna? Du kan testa att föra lite noteringar om förändringar du gör för att se om det sker eventuella förbättringar över tid.

Lycka till med din fortsatta träning och sömn!

Jessica Norrbom

Pengar är inte enda friheten

LÖRDAG 30 MAJ 2020

Tänk om vi alla kunde arbeta mindre – så lyder rubriken på Miljöpartiets debattartikel i Expressen (24/5). Fyra timmar om dagen, verkar vara målet. De fick snabbt mothugg från Liberalerna, som undrade vem som ska stå för kalaset, vilket är en rimlig fråga (26/5). Men problemet med visionen är inte ”arbeta mindre”, utan ”vi

alla”. För MP har rätt i att tekniska framgångar har ökat produktiviteten, och historiskt sett har vi inte bara tagit ut framstegen i lön, utan även i tid. Kortare arbetsdagar, lediga lördagar, fler semesterveckor och indirekt även längre föräldraledighet är exempel på när vi valt att växla in produktionsökningen i fritid i stället för pengar. En liknande prioritering märktes när jobbskatteavdraget infördes, då en del med högre inkomster började arbeta mindre, och det är ganska

vanligt att föräldrar med yngre barn arbetar deltid.

Så när Liberalerna skriver att de ”vet att egna pengar är vägen till frihet och självständighet” är det givetvis sant. En kvinna som inte kan försörja sig själv har exempelvis svårt att lämna en dålig relation.

Men när en stabil ekonomi väl är på plats består inte ökad frihet nödvändigtvis av mer pengar.

Som exemplen visar kan människor lika gärna välja mer fritid, vilket troligtvis är en prioritering som vi kommer att se mer av, eftersom de som just nu

gör intåg på arbetsmarknaden i högre grad än tidigare generationer vill ha balans mellan arbete och fritid, framför bra lön. Även om rangordningen är en lyx man bara kan kosta på sig om man befinner sig i en hygglig situation, är den här sortens önskemål något som facken måste ha i bakhuvudet. Det handlar inte om att strunta i om löneökningen blir 1,8 eller 2,5 procent. Utan om att öka flexibiliteten, så att det är lika okej att vilja bättra på balansen mellan arbete och fritid, som att vilja balansera upp

relationen mellan intäkter och utgifter.

Susanne Nyström

susanne.nystrom@dn.se

”Döden på äldreboendena visar att vi behöver flockhumanitet”

LÖRDAG 30 MAJ 2020

DN. DEBATT 20200530

Coronapandemin har exponerat det eroderade folkhemmet.

Människor som lever långa liv betraktas som tärande och blir sedan avhumaniserade pinnar i dödsstatistiken. Sverige behöver omedelbart en etikkommission, som kritiskt granskar beslutsfattandet och återupprättar en värdig syn på

människan, skriver Annika Borg och Johanna Andersson.

Gerd, Ingmar, Ragnar, Britta, Anna-Lisa. Dagstidningarna innehåller sida efter sida med dödsannonser denna kalla coronavår. Några månader in i pandemin är det uppenbart att Sverige misslyckats med det övergripande målet: att skydda de äldre och sårbara. Strategin att låta smittan spridas i samhället för att uppnå immunitet, och inte göra fler restriktiva åtgärder i ett tidigt skede, har inte fungerat. Facit är i stället att Sverige under

maj haft dagar med flest döda i covid-19 per invånare i världen. Men döden är ingen siffra. En människas liv är inte en pinne i statistiken, utan ett liv med värdighet och rätt till hälsa. Livet räknas i år, men också i månader, dagar och timmar. Vi vet genom såväl personliga som professionella erfarenheter att varje dag i livet räknas för den som är sjuk eller har hög ålder. De beslut vi som samhälle fattar i dag går inte att ställa till rätta i morgon, för döden är oåterkallelig och inget vi kan utvärdera eller förhandla med senare.

Berättelsen om Sverige handlar om ett land där alla människor har lika värde, där vi skyddar våra äldre och där ålder är en diskrimineringsgrund. Men den berättelsen skorrar falsk. Människovärdet har uppenbarligen en åldersgräns. Äldre människor har i allt högre grad osynliggjorts, avhumaniserats och blivit betraktade som ett kollektiv som tär på samhällskroppen. De har gjorts till anonyma representanter för en hotande och resursmässigt uppslukande demografisk utveckling: Det är äldre

människors fel att välfärden och Sveriges ekonomi är under press, de lever för länge och kräver för mycket. Förskjutningen av människosynen skedde inte över en natt, utan har ägt rum under decennier. Grupp har ställts mot grupp och människor som lever långa liv har sällan rönt uppmärksamhet, status eller intresse.

I själva verket är hög medellivslängd en triumf för ett land, en konsekvens av god levnadsstandard. Men kvinnors höga medellivslängd problematiseras och i pandemins

spår får mödrar, farmödrar och mormödrar, systrar, fastrar och mostrar som många gånger fött och fostrat nya generationer läsa om sig själva att de ändå ska dö snart, ett halvår eller några veckor hit eller dit av deras liv spelar ingen roll. Trots att samhällskontraktet och alla decennier av skatteinbetalningar till det gemensamma skulle garantera att du får den hjälp du behöver och inte betraktas som en belastning för att du lever ett långt liv.

I decennier har larmrapporter om ensamma och utlämnade äldre

människor duggat tätt och intresseorganisationer och enskilda har försökt att få upp frågorna på såväl de politiska agendorna som in i människors, i vårt, medvetande. Avsaknaden av manifestationer, upprop och demonstrationer för äldre människors rätt till värdighet är uppseendeväckande och speglar samhällets syn.

Särskilt allvarligt är kyrkornas ointresse för att i ord och handling synliggöra den cyniska och åldersföraktande människosyn som präglar Sverige och förändraden. Svenska kyrkans ledning

talar ofta om att civilsamhället har en avgörande roll, men vi ser inte kyrkan axla den rollen och det ansvaret under epidemin. De redan begränsade aktiviteterna på äldreboenden ställs in. Inga närstående får vara med sina sjuka nära och kära, ingen kyrka är där heller. Ensamheten, utsattheten ökar och de äldre blir ännu mer utlämnade.

Det vi står i och inför är ett nationellt trauma. De som har en anhörig som smittats på ett äldreboende kan inte träffa sin sjuka anhöriga. Många äldre är även hemma, isolerade utan

besök. Läkare vi talat med menar att riktlinjerna med totalt stopp för anhöriga är för trubbiga. Den som har en anhörig på ett boende eller hemmaboende med hemtjänst brukade redan innan covid-19 vara försiktig i kontakterna för att inte riskera att smitta. Det behövs således inte enbart medicinska övervägningar, utan också etiska och lyhördhet inför människors önskemål och val.

Brytpunktssamtal, då döden närmar sig, är svåra och ofta chockartade för anhöriga även när de sker som det ska, genom ett

fysiskt samtal mellan patient, läkare och anhörig. Det tar tid att ta in de omskakande orden, förstå och frågorna är många. Utan fysiska möten är det ännu svårare. Anhöriga behöver vara involverade och delaktiga.

Uppgifter om att äldre coronasmittade börjar behandlas som döende, det vill säga inte får hjälp för att bota infektioner eller ens mat och dryck utan i stället morfinplåster, utan att anhöriga involverats tillräckligt och fått insyn är djupt oroväckande.

Tanken på att en älskad anhörig ligger för döden utan sina

närstående är ångestladdad och outhärdlig för de flesta. Att vaka med den som är döende och att en människa i den stunden vill ha en välkänd eller självvald person närvarande borde utgöra en självklar del av en demokratisk stats grundvärderingar. Vården och samhället kan inte, och ska inte, ersätta detta fundament i vår tillvaro. Är det något pandemin blixtbelyser är det att familjen, slakten och närstående är avgörande för oss människor och att det ansvarstagandet för varandra inte kan ersättas av statens sociala ingenjörskonst.

I takt med att Sveriges vägval alltmer ifrågasätts behöver folkhemmets människosyn synas i ljuset av pandemin. Det är inte första gången i det svenska folkhemmets historia som grupper avhumaniseras och ställs åt sidan för det som från myndigheter och stat anses vara flockens bästa. Historien förskräcker.

Och vem är egentligen äldre i dag? Nyss var 70 år det nya 50. Men nu med covid-19 i samhället tycks dock 70 år ha blivit det nya 90 och 50 år det nya 70. Vi behöver ge

akt på dessa förskjutningar i synsätt.

Vi har tre förslag för att återupprätta en människosyn som inte kompromissar med alla människors lika värdighet:

1 Det behöver omedelbart inrättas en oberoende etikkommission för covid-19 bestående av medicinska experter, filosofer, teologer, författare och konstnärer som kritiskt granskar politiska samt myndigheters beslut utifrån människosynsfrågan.

2 Svenska kyrkan och andra kyrkor behöver ofördröjligen samla sina många resurser kring

hur äldres ensamhet och lidande kan lindras. Skyddsutrustning till grupper av präster och diakoner för att kunna avlasta personal inom vården och hemtjänsten genom att utföra den kristna kyrkans kärnuppdrag att lindra andlig och existentiell nöd är en väg att prova. Arbetet med traumatiserade sörjande behöver förstärkas. Kyrkan måste lyfta fram kristen människosyn för att bryta igenom och förändra de ovärdiga synsätt på människan som fått fäste i vårt samhälle. Kampanjer och aktiviteter saknas inte när det gäller andra grupper,

nu är det de äldre som behöver vara i kyrkans blickfång – och självklart hade skulle ha varit det långt tidigare.

3 På väg mot så kallad flockimmunitet har Sveriges flockinhumanitet blivit synlig. Vi har alla egna ansvar för de synsätt vi förmedlar. Sverige behöver en kampanj för äldre människors värdighet och rätt till hälsa. Det kan vi alla bidra till.

Det Sverige måste uppnå är flockhumanitet.

Annika Borg, teol dr, präst i Svenska kyrkan och skribent

Johanna Andersson, fil dr, tidigare
präst i Svenska kyrkan

Gymnasier och högskolor får grönt ljus att öppna

LÖRDAG 30 MAJ 2020

**Gymnasieskolor och universitet
får åter öppna för sina elever.
Meningen är att undervisningen
ska genomföras som vanligt
från och med höstterminen.
– Men det här bygger på att vi
fortsätter att följa
rekommendationer och
föreskrifter, säger statsminister
Stefan Löfven (S).**

I mitten av mars meddelade regeringen att landets gymnasieskolor stängs på grund av den pågående coronapandemin och att eleverna får sköta skolan på distans. För sistaårseleverna har det även inneburit begränsningar och förbud mot traditionellt studentfirande och utspring.

Nu kommer beskedet att gymnasieskolor, högskolor, universitet och vuxenutbildning till hösten kommer att kunna återgå till en mer normal verksamhet. Enligt ett beslut från regeringen och

Folkhälsomyndigheten tillåts skolorna redan från den 15 juni att ta emot elever men tanken är att höstterminen ska innebära den verkliga omstarten.

– Det här är naturligtvis ett viktigt besked för elever, lärare och rektorer, men det innebär också att vi ger

planeringsförutsättningar inför höstterminen, säger utbildningsminister Anna Ekström (S).

Hon understryker samtidigt att situationen kring coronasmittan är fortsatt allvarlig och att det här beskedet inte med självklarhet ska ses som permanent.

– Det går inte att förhandla med ett virus. Om läget förändras kan gymnasieskolan behöva gå tillbaka till distansundervisning i höst, säger Anna Ekström.

Folkhälsomyndighetens generaldirektör Johan Carlson framhåller att kunskapen om covid-19 utvecklas hela tiden och att det är ett skäl till att gymnasierna nu åter kan öppna upp.

– Vi vet att gruppen barn och unga drabbas mildare än äldre personer. De studier vi har gjort visar också på en väldigt liten spridning i skolmiljö. Mot

bakgrund av det anser vi oss inte längre kunna motivera den rekommendation om

distansundervisning som finns i gymnasieskolan, säger Johan Carlson och fortsätter:

– Det här innebär inte att det blir några förändringar för sistaårseleverna på gymnasiet som ska ta studenten. De kan samlas klassvis, få sina slutbetyg, ha utspring utan trängsel, men utan stora fester och firande, säger Johan Carlson. För universitet och högskolor kommer de allmänna begränsningar som finns att gälla. För resor rekommenderas i dag

att de inte bör vara längre än två timmar från hemorten men universitetsstuderande kan undantas från den regeln.

– Vi kommer att komma med anvisningar om det. Men den nuvarande rekommendationen gäller onödiga resor. Om man studerar vid ett universitet och måste ta sig dit så är det i grunden en nödvändig resa, säger Johan Carlson.

Enligt statsminister Stefan Löfven är det fortsatt viktigt att följa de regler och rekommendationer som satts upp för att bromsa coronasmittan.

– Ju mer vi gör rätt nu, desto bättre blir det den dag vi kommer ur det här, säger Stefan Löfven. Fredagens besked från regeringen och Folkhälsomyndigheten innebär att restriktionerna kring både skolan och idrotten nu mildras. Enligt statsministern ska inte det ses som en signal om att faran med coronasmittan är över.

– Vi gör det här för att underlätta livet för människor i en svår situation. Men det bygger på att vi följer rekommendationer och föreskrifter i övrigt, och att verksamheten kommer igång på ett sådant sätt att inte

smittspridningen ökar igen. Om det inte följs måste vi vidta åtgärder igen, säger Stefan Löfven.

Hans Olsson

hans.olsson@dn.se

Ännu inga riktlinjer för semestern

LÖRDAG 30 MAJ 2020

De förväntade beskedet om semestern uteblev på fredagen.

I stället hoppas

Folkhälsomyndigheten kunna ge riktlinjer i nästa vecka om hur svenskarna kan tillbringa sommaren.

– Vi har ännu inte hunnit ha en dialog med alla de som påverkas, säger

statsepidemiolog Anders Tegnell.

De besked som Folkhälsomyndigheten väntas presentera gäller främst resande runt om i landet.

– Framför allt handlar det om hur man ska resa: vad som är rimligt och vad man ska tänka på när man reser, säger Tegnell.

På fredagen presenterades beslut gällande tävlingsidrott, som tillåts på alla nivåer från den 14 juni. Det meddelades även att gymnasier och universitet kan sluta med distansundervisning från och med den 15 juni, och därmed hålla

vanlig verksamhet under höstterminen.

Men semesterråden dröjer?

– Därför att det kräver än mer samverkan mellan olika parter.

Det är många som kommer att påverkas av ett sådant råd. Vi jobbar vidare med det och hoppas kunna återkomma med det i nästa vecka, säger Anders Tegnell.

Folkhälsomyndigheten behöver mer tid att tala med de berörda aktörerna och skapa sig en förståelse för vad en eventuell förändring av råden skulle innebära.

– Det är alltifrån polis, länsstyrelser, SJ, SL och alla möjliga som vi måste ha en bra dialog med innan vi går ut med det här – så att vi känner att vi har en bra förståelse för vad en sådan ändring faktiskt kommer göra i praktiken.

Utreseråden kommer inte att förändras inför semestern, enligt Anders Tegnell. På fredagen meddelade Danmark att de kommer att gradvis öppna sina gränser för grannländerna för Norge, Island och Tyskland. Norge i sin tur ska välkomna danska medborgare till landet.

Gränserna till Sverige hålls däremot fortsatt stängda.

Även Grekland sade på fredagen att landet öppnar för turister från 29 länder den 15 juni. Men inte heller på Greklands lista fanns Sverige med.

Amanda Dahl

amanda.dahl@dn.se

Fakta. Nästan 100 fler döda

84 nya dödsfall rapporterades till Folkhälsomyndigheten på fredagen. Totalt har nu 4350

människor dött av covid-19 i Sverige.

329 patienter med covid-19 var inlagda på på intensivvårdsavdelningar på landets sjukhus.

Ytterligare 749 personer har testat positivt för sjukdomen, vilket innebär att antalet bekräftade fall totalt uppgår till 36476.

Alla siffror inkluderar endast personer med laboratoriebekräftad diagnos.

Folkhälsomyndigheten

”Många lärare drar nog en lättnadens suck”

LÖRDAG 30 MAJ 2020

Beskedet att gymnasier och högskolor snart är ute ur distanstunneln tas emot med glädje.

– Det är nog många lärare som drar en lättnadens suck, säger Lärarförbundets ordförande Johanna Jaara Åstrand.

Skolverkets generaldirektör konstaterar att gymnasieskolan klarat den väldigt speciella

vårterminen väl, utifrån förutsättningarna.

– Men alla vi som på ett eller annat sätt ansvarar för skolan är också överens om att det bästa är om lärare och elever kan mötas i skolan, säger generaldirektör Peter Fredriksson.

Enligt honom har en återgång till skolundervisning särskilt stor betydelse för elever i behov av stöd.

– Även om skolan gjort sitt yttersta är det naturligtvis alltid de mest utsatta eleverna som drabbas när verksamheten inte fungerar som tänkt. Jag skulle

också vilja lyfta elever som behöver en fungerande skola därför att de inte har digitala hjälpmedel hemma, eller en plats hemma där de kan studera i lugn och ro.

Många lärare har haft en tuff vår. Johanna Jaara Åstrand säger att lättnaden därför blandas med viss oro inför hösten.

– Ekonomin är extremt pressad, men resursbehoven kommer att ha ökat både vad gäller undervisning och den psykosociala hälsan bland eleverna.

Också i universitetsvärlden tas fredagens besked emot med lättnad.

– Det är ett beslut som välkomnas.

Distansundervisningen har påverkat både medarbetare och studenter väldigt mycket, men alla ska ha en stor eloge för att ha hanterat detta på ett väldigt bra sätt, säger Uppsala universitets rektor Eva Åkesson.

TT

Johan Giesecke var konsult åt AP3 – debatterade samtidigt mot vd:n

LÖRDAG 30 MAJ 2020

I mars bistod Johan Giesecke Tredje AP-fondens vd Kerstin Hessius med underlag kring coronapandemin.

Sedan mötte den tidigare statsepidemiologen Hessius i en uppmärksammas debatt i SVT:s Agenda – samtidigt som han jobbade som rådgivare åt

pensionsfonden. Dagen därpå sade Giesecke upp uppdraget och anlätades av Folkhälsomyndigheten. Hans många roller fortsätter att väcka frågor.

Den 23 mars påbörjade Johan Giesecke, tidigare statsepidemiolog och oavlönad rådgivare åt världshälsoorganisationen WHO, ett konsultuppdrag åt Folkhälsomyndigheten.

Samma morgon avslutade han ett annat uppdrag, åt den allmänna pensionsfonden Tredje AP-fonden, AP3.

”AP3 anlätade Johan Giesecke för rådgivning under mars månad kring pandemin och dess förväntade utveckling som en del i fondens strategiska riskanalys”, skriver Mikael Sedolin, chefsjurist hos Tredje AP-fonden, i ett mejl till DN.

”Johan Giesecke avslutade uppdraget på eget initiativ den 23 mars, i och med att han fått ett uppdrag av Folkhälsomyndigheten.”
Giesecke har alltså inte arbetat för Folkhälsomyndigheten och Tredje AP-fonden samtidigt.

Men dagen innan uppdraget åt AP3 avslutades, den 22 mars, stod han som gäst i SVT:s Agenda och argumenterade mot Tredje AP-fondens vd Kerstin Hessius – utan att konsultrelationen redovisades. Giesecke presenteras bara som tidigare statsepidemiolog och rådgivare till WHO.

Inslaget får stort genomslag.

Redan tidigare samma vecka hade Hessius och Giesecke setts frekvent i tv och tidningar. Johan Giesecke hade blivit en

”coronakändis” och Hessius hade i en debattartikel i Svenska Dagbladet presenterat ett vid

tidpunkten kontroversiellt coronaperspektiv.

Samtidigt som världen bit för bit stängdes ville Kerstin Hessius få en tidpunkt för när livet kan återgå till det normala, ett datum, sade hon i Agenda.

Johan Giesecke vände sig direkt till Kerstin Hessius i studion:

– Jag vet inte riktigt vad du menar med den här tidpunkten, och vi har ju pratat lite om det här förut du och jag. Om det är omöjligt att säga, då?

I ett mejl som AP3 har vidarebefordrat till DN, där Giesecke dagen därpå avslutar sitt

arbete åt AP-fonden, framgår att han lagt fem timmar på konsultjobbet. Giesecke skriver att han bland annat har lagt tiden på "underlag för Kerstin".

När DN begär ut underlaget meddelar Tredje AP-fonden att man inte vet vad Giesecke avser.

Vad var det för underlag?

"Minns inte. Någon analys?" - skriver Giesecke i ett mejl till DN. Johan Giesecke har den senaste veckan väckt uppmärksamhet kring sina olika roller. Experten har fakturerat Folkhälsomyndigheten för medverkan i tv-kanalernas

nyhetssändningar – en faktura som nu ska revideras.

Hur ser du på att du debatterade mot Tredje AP-fondens vd Kerstin Hessius i SVT:s Agenda när du samtidigt jobbade som konsult för dem?

"Jag visste redan att jag skulle börja jobba för Folkhälsomyndigheten dagen efter, och att mitt uppdrag för AP3 var slut", skriver Giesecke.

Kerstin Hessius säger att Gieseckes uppdrag hos Tredje AP-fonden var kopplat till kapitalförvaltning.

– Vi behövde så mycket kunskap vi kunde kring vilka åtgärder som skulle kunna komma kring coronaviruset, det hade ju ganska stor påverkan på världsekonomin så det är klart att vi behövde expertkompetens.

När han avslutar uppdraget skriver han att han har bistått dig med underlag. Vad var det för underlag?

– Det var samma sak där. Jag kan ju inget specifikt om de här frågorna, så jag behövde få hans expertis kring vad det handlade om. Jag kände att jag behövde förstå mer, få insikter om vilka

åtgärder som skulle kunna komma, säger Kerstin Hessius.

– Vi hade egentligen väldigt få samtal, men han försökte hjälpa oss att få kunskap.

Det var alltså ett muntligt underlag?

– Ja.

Den 22 mars deltog ni båda i en "debatt" i Agenda. Ser du något problem i att han då arbetade som konsult åt dig och Tredje AP-fonden?

– Nej, absolut ingenting. Vad skulle problemet vara? Om jag hade sett ett problem i det hade jag inte ställt upp. Jag debatterade

heller inte mot Johan. Jag pratade om de ekonomiska konsekvenserna, han pratade om hur länge det här kan hålla på. Det är heller inte jag som bestämmer vilka som ska vara i studion.

David Oscarsson är redaktör för SVT:s Agenda. SVT kände inte till konsultförhållandet, säger han.

– Hade vi känt till det så hade det varit märkligt att bjuda in Johan Giesecke för att prata med just Kerstin Hessius i den här frågan.

På vilket sätt?

– Den roll som han var inbjuden i var för att ifrågasätta möjligheten att sätta en tidsplan för pandemin.

Då är det ju märkligt om han samtidigt får pengar av den han debatterar med eller av det företaget.

– Hade vi känt till det hade vi funderat en gång till på om vi skulle ha bjudit in honom. Och om vi ändå hade landat i det hade vi behövt redovisa det, naturligtvis.

Hur hade ni kunnat göra annorlunda?

– Vi jobbar väldigt mycket med att försöka ta reda på folks eventuella politiska förflutna eller övriga kopplingar. I det här fallet ställde vi ingen kontrollfråga, men jag

tycker att det ska ganska mycket till för att man ska gissa att en epidemiolog plötsligt får betalt av en pensionsfond.

Lisa Edwinsson

lisa.edwinsson@dn.se

Fakta. Tredje AP-fonden

Tredje AP-fonden är en av fem - buffertfonder som ingår i det - allmänna pensionssystemet.

I samband med pensionsreformen 2001 startade AP3. Vid senaste - årsskiftet uppgick det totala fondkapitalet till 393,7 miljarder kronor.

Verkställande direktör är Kerstin Hessius och styrelseordförande är Christina Lindenius.

Oppositionen vill ha en coronakommission – före sommaren

LÖRDAG 30 MAJ 2020

Den borgerliga oppositionen vill tvinga fram en kommission för att utreda den svenska hanteringen av coronakrisen – redan före sommaren.

Förslaget har brett stöd i riksdagen och om regeringen sätter sig på tvären är moderatledaren Ulf Kristersson beredd att ta till hårdhandskarna.

– Då tar jag upp frågan i konstitutionsutskottet, säger han.

Samtliga riksdagspartier är överens om att den svenska hanteringen av coronakrisen måste utredas. Från regeringen har det hetat att en kommission kan tillsättas först när krisen är över, men den ståndpunkten möter nu motstånd. Den borgerliga oppositionen vill tvinga fram en coronakommission redan före sommaren och kan räkna med stöd från Sverigedemokraterna.

– Jag upplever att man är öppen för att sätta i gång det arbetet och att vi ska få göra våra inspel. Det är välkommet. Men om regeringen inte kommer vidare med det här skyndsamt får vi väcka frågan i riksdagen på något sätt, säger SD:s partiledare Jimmie Åkesson.

Frågan togs upp under statsminister Stefan Löfvens möte med partiledarna i går, fredag.

– Det är många partier som tycker ungefär som vi, att den bör tillsättas snarast och inte vänta till efter den här krisen. Då har jag sagt att jag vill att ni (regeringen)

ändrar er och om ni inte gör det så kommer jag på torsdag ta upp frågan om kommissionen i konstitutionsutskottet, KU, säger moderatledaren Ulf Kristersson efter partiledarmötet.

På frågan om vad det innebär att ta frågan till KU svarar

Kristersson att om inte regeringen vill fatta beslut så får riksdagen göra det.

– Men jag har svårt att se det för regeringen borde vilja enas med partierna om att få i gång en ordentlig prövning av vad som fungerar och vad som inte fungerar.

Enligt Stefan Löfven sätter regeringen ingen prestige i att vänta med att tillsätta en kommission och det pågår ett arbete med att bestämma exakt vilket mandat den ska få samt med att ta fram ett underlag till övriga riksdagspartier.

– Men jag vill påminna om att vi hör från kommuner och regioner att de är lite less på att rapportera, de behöver koncentrera sig på verksamheten. Då vill jag inte ha en situation där vi lägger på dem ytterligare bördor.

Även regeringens samarbetspartner Centerpartiet

och Liberalerna vill omgående få en kommission på plats.

– Vi välkomnar en kommission och vi konstaterar att det finns en majoritet för att den ska tillsättas så fort som möjligt, säger Nyamko Sabuni, partiledare för Liberalerna.

Den ståndpunkten delas även av Vänsterpartiet.

– Vi är för en kommission, vi tycker att det kan vänta till hösten för att se hur sommaren utvecklas, men lägger ingen prestige i det. Men det är helt uppenbart att en kommission måste arbeta samtidigt som vi

bekämpar smittan, vi kan inte vänta tills dess pandemin är över, säger partiledare Jonas Sjöstedt. Hur kommer Vänsterpartiet att agera om Ulf Kristersson går till KU och försöker tvinga fram en kommission?

– Vi får se vad de andra partierna säger och vad regeringen säger. Regeringen verkade villig att gå oppositionen till mötes. Jag hoppas att de lyssnar och tar intryck och lägger ett konkret förslag, På partiledarmötet avhandlades också frågan om covid-19-testning och en mer aktiv smittspårning.

Flera av oppositionspartierna är kritiska hur regeringen har hanterat testningen och till det faktum att det efter elva veckor fortfarande finns frågetecken kring huruvida det är staten eller regionerna som ska ha ansvar för att se till att även privatpersoner erbjuds tester.

KD-ledaren Ebba Busch menar att det funnits en otydlighet från regeringen om hur testerna ska kunna utökas.

– Det finns högre testkapacitet. Regeringen måste få kontroll på situationen och få det här att fungera i regionerna för det är

uppenbart att de inte klarar av att fylla sin uppgift, säger Ebba Busch.

Carl Cato

carl.cato@dn.se

Hans Olsson

hans.olsson@dn.se

Niklas Orrenius: Lars Vilks och hans käresta förtjänar att få åldras tillsammans

LÖRDAG 30 MAJ 2020

Dödshotade konstnären Lars Vilks kan inte bo tillsammans med sin Maj, och JO-anmäler nu polisens hantering av hans personskydd.

Men den stora skulden till att Lars Vilks och Maj inte får leva ett normalt liv ligger hos

terroristerna som ständigt försöker mörda honom.

Jag kallar henne Maj, fast hon heter något annat. Hon är den dödshotade konstnären Lars Vilks käresta sedan många år. Nu är hon är ledsen och arg på polisen, som sköter livvaktsskyddet av hennes Lars.

– Det känns som att polisen tänker ”vi vill bli av med kärringen, vi ska bara ha Lars”, säger Maj.

Hon tillägger:

– Vi är på livstid dömda att vara separerade, efter över trettio år tillsammans.

Den 74-årige Lars Vilks, som tidigare mött sin svåra livssituation med gott humör, låter nu trött. Han vill leva med Maj, men polisen ställer orimliga villkor, anser han.

– Det är ett hopplöst läge där jag har hamnat i hård konflikt med polismyndigheten. Maj ses som ”extern”. Det är svårt att träffas, säger han.

I december 2010 fattade dåvarande rikspolischef Bengt Svenson ett ovanligt beslut. En privatperson, en konstnär, fick polisskydd dygnet runt.

Det handlade om att värna Lars Vilks liv, men också om att skydda de demokratiska värden som vårt samhälle vilar på.

Det hade då gått tre år sedan den islamistiska terrorgruppen al-Qaida satte ett pris på Lars Vilks huvud – 100 000 dollar om Vilks dödades, med en extra bonus på 50 000 om han ”slaktades som ett lamm”. Vilks teckning ”Profeten M. som rondellhund” ansågs så hädisk att konstnären måste mördas.

Beslutet att ge Vilks massivt livvaktsskydd kom efter terroristen Taimour Abdulwahabs

två sprängdåd i Stockholm. Abdulwahab refererade till ”grisen Vilks” i sin förklaring till dåden. Tidigare samma år, 2010, hade en rad terrorister från olika länder försökt mörda Lars Vilks. I mars greps flera män på Irland, misstänkta för en mordkomplott mot den svenska konstnären. I maj sprutade två unga Landskronabröder in bensin i Lars Vilks kök och tände på. Bröderna stod i trädgården, beredda med knivar när Vilks skulle fly ut ur sitt brinnande hus (han var som tur var inte hemma).

I juli 2010 publicerade al-Qaidas tidskrift Inspire en lista över ”islams fiender” som bör skjutas. Lars Vilks stod på listan, med författarna Salman Rushdie och Ayaan Hirsi Ali samt Charlie Hebdos numera mördade chefredaktör Stéphane ”Charb” Charbonnier.

I november 2010 släpptes ett filmklipp från Mogadishu där terrorgruppen al-Shabaab lovade att skära halsen av Lars Vilks. Den maskerade terroristen i filmen talade stockholmska och uppmanade alla att mörda ”hunden Vilks”.

Och i december 2010 fick alltså Lars Vilks sitt dygnetruntskydd. En speciell vaktstyrka byggdes upp inom polisen i södra Sverige. Terrorister har fortsatt att försöka mörda honom. 2011 greps tre terrorsympatisörer i Göteborg med knivar, just innan de tänkt närma sig Lars Vilks. 2015 gick IS-terroristen Omar El-Hussein med automatvapen till attack mot Lars Vilkskommitténs yttrandefrihetsseminarium i Köpenhamn. Han sköt ihjäl två människor den dagen. De svenska livvakterna besvarade elden och förde Vilks i säkerhet. De räddade

livet på sin skyddsperson och troligen på många andra.

Efter Köpenhamn tvingades Lars Vilks att helt gå under jorden, med ett liv på hemlig ort. I dag bevakas han av ett tjugotal poliser inom Region Syd (de är inte i tjänst samtidigt). Tillvaron är extremt inrutad. Inget steg tas utan noggrann planering.

– Jag är som en hund som hålls inomhus, och rastas någon gång per dag.

I det enformiga livet har han sett fram mot en sak: Att Maj skulle flytta hem till Sverige, och att de skulle kunna leva tillsammans.

Maj och Lars blev ett par 1989. De träffades på en konstkurs som Lars Vilks ledde. Under åren med dödshot har Maj levt och arbetat i ett centraleuropeiskt land. När Lars besökt henne har landets säkerhetstjänst tagit över bevakningen.

Nu är Maj nybliven pensionär, och har återvänt från utlandet. Hon och Lars har tänkt leva ihop i ett litet hus i södra Sverige som Maj låtit renovera. Polisen säger nej. Det är för farligt för Vilks att bo i Majs hus eftersom det kan bli känt att han lever där. Men kanske, har Vilks föreslagit, kan man bygga ett

”safe room” i huset, en ointaglig stålbunker dit han skulle kunna bege sig vid fara?

Diskussionerna mellan Lars, Maj och polisen har varit många och snåriga. Relationen har skurit sig. Maj har avböjt ett erbjudande om att att flytta in i Lars Vilks skyddslägenhet som polisen tillhandahåller på hemlig ort, i en annan del av landet.

– Där går inte att bo. Den lägenheten är en enda stor arbetslokal, med målardukar och färg överallt. Vi har varit tillsammans i 30 år och vi har aldrig levt så. Lars har haft sitt

ställe som arbetsplats – sen har han kommit hem till mitt hus och bott här.

Men komma hem till Maj får Lars inte längre göra. Han har synts för ofta där, enligt polisen. Huset som hon renoverat, där de tänkt bo, står tomt.

Lars Vilks är unik i Sverige. Ingen annan privatperson har en egen polisstyrka som skydd mot terrorister. Inget tydligt regelverk styr bevakningen. Polisen upprepar att Vilks ”ska kunna leva ett så normalt liv som möjligt”.

– Är man ett par som vi, borde ju inte den ena betraktas som

”extern”. Jag tycker inte att det är normalt, säger Vilks.

Kriminalkommissarie Tony Pallon, chef över styrkan som skyddar Vilks, beskriver hotbilden som mycket hög.

– Lars Vilks står fortfarande på terroristernas listor som ett viktigt mål.

Pallon är fåordig om detaljer kring skyddet och vill inte kommentera förslaget om ett ”safe room”. Men han gör klart att Maj ”inte kan diktera några villkor”.

– Det är Lars Vilks som är vår skyddsperson.

Skyddspersonen är olycklig. Han vill se mer av Maj. Hon vill se mer av honom.

Lars Vilks sneglar mot Danmark, där flera olycksbröder lever med dödshot från islamistiska terrorister. En är Jyllands-Postens kulturredaktör Flemming Rose, som 2005 publicerade de profetkarikatyrrer som ledde till Muhammedkrisen.

Danska polisen tycks, i Vilks ögon, mer lyhörd för sina skyddspersoners önskemål. De verkar kunna leva mer normala liv.

Efter en lång, fruktlös skriftväxling med svenska polischefer på olika nivåer, JO-anmäler nu Lars Vilks genom sitt juridiska ombud Krister Thelin polisens handläggning av hans personskydd. ”Min rätt till ett privat- och familjeliv äventyras”, skriver Vilks i JO-anmälan. Jag har följt Lars Vilks på nära håll, och insett vilket trångt liv han tvingas leva. Att ständigt övervakas – och när som helst riskera en attack. Att aldrig kunna göra något, inte ens ta en kvällspromenad, utan att be om lov.

Lars Vilks har levt som en fånge i sitt eget land i tio års tid. Han är 74 år gammal. Fortfarande i god form. Joggar med sina livvakter på hemliga slingor. Men det är tydligt att han blir äldre. Lars Vilks och hans käresta Maj förtjänar att få njuta av de sista åren tillsammans. Det blir intressant att ta del av JO:s bedömning. Men det är också viktigt att minnas vem som i grunden bär skulden till att Lars Vilks och Maj berövas ett normalt liv tillsammans. De terrorister som försöker döda honom, enbart för

att han brukat sin medborgerliga rättighet att uttrycka sig fritt.

Niklas Orrenius

niklas.orrenius@dn.se

Så förklarar mamman Lilla hjärtats död

LÖRDAG 30 MAJ 2020

Förakt och rädsla för myndigheter präglar förhör och sms mellan den döda 3-åringens föräldrar. Det ska vara orsaken till att ingen av dem slår larm när flickan skadas och senare avlider. DN har följt första veckan av rättegången mot mamman som står åtalad för att ha mördat sin dotter.

Klockan 12.58, den 30 januari 2020.

Larmcentralen: SOS 112, vad har inträffat?

Anhörig: Jo det är så att, jag vet i fanken hur man ska säga det här. Men min (släkting) kom precis hem till mig.

Larmcentralen: Mm.

Anhörig: Och berättade då att hans dotter har avlidit.

Larmcentralen: Okej?

Anhörig: Och jag sätter mig nu i bilen och åker dit.

/.../

Anhörig: Vi pratar om en tjej som är, jag skulle tippa på att hon är fyra år snart.

Larmcentralen: Fyra år?

Anhörig: Fyra år ja. Tydligen en fallolycka. De var helt skärrade och helt knäckta. Och jag, alltså det enda jag kan göra, det är att ringa till er.

Elva minuter senare är polisen på plats.

○ ○ ○

Det är 21 grader varmt utanför tingsrätten i Norrköping men advokat Per Oehme bär ändå ullrock.

– Man ska inte göra misstaget att försöka ta av sig den i bilen, det gjorde jag i går, säger han och sätter fart mot parkeringen.

Han bor i Nyköping där han också har ett kontor.

Per Oehme har företrätt Lilla hjärtats mamma i flera tvångsvårdsförhandlingar de senaste åren.

Han har suttit med mamman på möten med socialtjänsten, hos socialnämnden och under förhandling i förvaltningsrätten. Tvångsvården skulle bestå – hemförhållandena var för osäkra, var deras bedömning.

Tills saken prövades i kammarrätten.

Tio månader efter att flickan flyttat in hos sina biologiska föräldrar för gott hittades hon död under sin säng. Flickan hade bara en blöja på sig, kroppen inlindad i tyg och plast med ett snöre av hampa runt om.

Nu står Per Oehme åter vid mammans sida.

Han känner sin klient väl vid det här laget. Oehme beskriver henne som intelligent och värtalig. Med en stor misstro mot myndigheter. I rätten har Per Oehme och flickans mamma målat upp en

bild av hur familjen under flera år motarbetats av socialtjänsten. Det är centralt, menar Per Oehme, att förstå vad som format familjens förhållande till myndigheter.

I sitt vittnesmål säger mamman:
– Vi har hela tiden haft press på oss att prestera som föräldrar. När folk får höra att barnen varit placerade ser de på en på ett annat sätt. Man blir bedömd och dömd hela tiden.

I ett sms till en bekant skriver hon:

”Jag har blivit så jävla mentalt våldtagen av myndigheterna i över tre år.”

Enligt försvarets linje är föräldrarnas rädsla och bristande tillit till samhället grunden till varför ingen av dem slår larm när flickan skadas i lägenheten i centrala Norrköping någon gång i slutet av januari.

I en ljudinspelning säger den numera avlidne pappan till polisen, kort efter gripandet:

– Det kommer att pratas om i leda att socialförvaltningen hade rätt, trots att det här är en olycka.

Socialförvaltningen hade rätt, det kommer inte att tas någon hänsyn till att det var en olycka.

Rättsläkarens bedömning är att Lilla hjärtat hade haft måttliga till goda chanser att överleva sina skador, om hon hade fått adekvat akutsjukvård.

De kommande veckorna ska tingsrätten avgöra om hennes mamma är skyldig till mord, synnerligen grov misshandel och brott mot griftefriden.

Hon nekar till brott.

○ ○ ○

Rättegångens första dag.

Mamman har handfängsel, en tunn svart jacka, rödfärgat hår och mörka jeans. Två män från

kriminalvården leder in henne i sal 3. Hon verkar spänd, ibland lite frånvarande. Blicken vilar i bordet när åklagaren presenterar sin sakframställan.

En glasvägg skiljer kvinnan från åhörarna – journalister från alla stora svenska medier. I ett annat rum, en våning upp, följer representanter från socialtjänsten, ännu fler journalister och några få anhöriga rättegången via en tv-skärm.

Enligt åtalet ska mamman, tillsammans och i samförstånd med flickans pappa, ha utdelat

trubbigt våld mot flickans huvud och kropp.

Åklagare Anna Lander visar en skiss av en kropp på storbildsskärmarna i rättssalen. Skadorna som fanns på flickan är utmärkta med små blå cirklar och siffror. De finns över nästan hela kroppen. Vissa kan härledas från dödsdagen, andra någon dag eller några dagar tillbaka i tiden, enligt rättsläkarens bedömning.

Åklagaren anser att mamman har försatt 3-åringen i ett tillstånd av vanmakt genom att ge henne flera olika preparat som leder till att

hon blir medvetslös och drabbas av ”brist på kroppslig kontroll”.

I 3-åringens blod fanns flera narkotikaklassade substanser.

Hårprover visar att preparat funnits i, eller varit i kontakt med, flickan under flera månader.

Våldet blir tillsammans med de narkotikaklassade preparaten flickans död, menar Anna Lander. Enligt åtalet har föräldrarna visat särskild hänsynslöshet och råhet genom att gärningen riktat sig mot ett skyddslöst barn som var i beroendeställning till dem.

Den polisman som var först på plats i lägenheten vittnar i rätten

om när byltet under barnsängen klipps upp av ambulanspersonal:
– Om jag inte förstått det tidigare så blev det uppenbart nu. Att det som låg där var dött. Ungefär i denna stund såg jag barnkroppen. Enligt polisens förundersökning lämnar föräldrarna, åtminstone inledningsvis, en relativt samstämmig bild av vad de menar har hänt i lägenheten i slutet av januari.

”Hon berättar vidare att de tidigare haft kontakt med myndigheter och att de var rädda för att de andra barnen skulle omhändertas om de hade ringt 112

på en gång. Hon berättar att de började livräddningsförsök men att de inte lyckades få liv i henne”, rapporterar en polis som mamman träffat kort efter gripandet.

Mamman upprepar en liknande berättelse i ett inledande förhör. Även pappan talar, i transporten mellan lägenheten och polishuset, om en olycka i badkaret. Samtalet spelas in med polisens mobiltelefon.

– Jag tror att hon måste ha slagit i huvudet, fått en hjärnskakning eller hjärnblödning, säger han.

Pappan säger att han fick panik när han upptäckte att flickan avlidit.

– Nä, jag vet bara inte hur man ska förklara en sån här sak, när man får en chock och känner att alltså polisen är inget alternativ, myndigheter är inget alternativ, hur ska vi göra och det bara är superpanik, superpanik hela tiden och det bara går runt i skallen ... Men mammans berättelse kommer att förändras över tid. Hennes minnen blir alltmer vaga. I rätten åberopar åklagare Anna Lander en rekonstruktion från lägenheten.

I slutet av februari, då inspelningen görs, minns mamman inte längre att hon gjort livsuppehållande åtgärder.

– Jag kan inte göra hjärt- och lungräddning, konstaterar hon. På tisdagen, i tingsrätten, minns mamman i stort sett ingenting. Bara några få fragment.

– När (pappan) berättar vad som har hänt tror jag inte på honom. Jag förstår inte vad han menar, jag förstår inte vad han säger. Han ville att vi skulle gå till hennes rum och jag frågade varför. Då berättade han vad som hade hänt, att hon hade ramlat.

Om minnesfragmenten är verkliga, eller om någon återberättat dem, vet hon inte.
– Det är som minnesbilder och känslor. När jag inser vad som har hänt så vet jag inte vad vi ska göra. Det är väl därför jag stänger av.

Hennes försvarare, Per Oehme, har presenterat ett alternativt händelseförlopp.

För tingsrätten berättar han:

– Det är ganska sent på kvällen när flickan inte kan sova. Hon får bada, det är det bästa hon vet. Pappan har ansvaret för henne och vid något tillfälle lämnar han

badrummet. Under tiden halkar hon så illa att hon slår huvudet i kranen eller kanten. Skadorna som hon ådrar sig, påstår vi, kan var förenliga med att hon slår i en eller två gånger på väg ner i badkaret.

Per Oehme säger att hans beskrivning vilar på pappans berättelse innan han avled, mammans minnesbilder, andra fynd och utlåtanden från rättsläkare och rättskemist.

När pappan hittar flickan i badkaret vet han inte hur skadad hon är. Han tror att hon har

drunknat. Han gör hjärt- och lungräddning, enligt Per Oehme. – Jag tror att det är nu de dumma besluten kommer. Han försöker medicinera henne själv för att hon ska komma ur sitt kramp- och chocktillstånd. Han gör det här i välmening, påstår jag. Han förstår inte hur illa dären hans dotter är. Försvaret menar att 3-åringen avled av aspirationspneumoni, att man andas in exempelvis magsäcksinnehåll. Hur pappan skulle ha fått i flickan preparat för att hon ska komma ur sitt tillstånd kan han inte svara på. Varför den döda kroppen bar

blöja, om hon avlidit i samband med att hon badade, besvaras inte.

○ ○ ○

Lilla hjärtat flyttade in hos sina biologiska föräldrar några veckor före sin 3-årsdag i april förra året. Flickan hade då varit familjehemsplacerad sedan födseln. Föräldrarnas missbruk och psykiska ohälsa var de främsta orsakerna till att de inte ansågs lämpliga att ta hand om henne.

Pappan vägrade drogtest, även när tvångsvården prövades i

kammarrätten. Men domstolen ansåg inte att det fanns något som faktiskt talade för att det fanns ett missbruk.

Så vad var det för tillvaro flickan mötte våren 2019?

Polisens förundersökning och mammans vittnesmål ger helt olika svar. Men båda konstaterar att det fanns ett missbruk i familjen.

– Jag har svårt att säga när jag började bruka otillåtna preparat, men nån gång under förra året, säger mamman i rätten.

Polisutredningen visar att föräldrarnas missbruk pågått

under en längre tid. Hårprover från mamman visar spår av en lång rad substanser, hon vill dock bara kännas vid ett par av dem. Parets dator är uppkopplad till darknet, ”det anonyma internet”, och en sida där man kan köpa droger. Sms från mammans telefon visar flera beställningar av narkotikaklassade preparat. Det är inga problem att skicka dem direkt hem till lägenheten, meddelar hon sin kontakt. Samtidigt är Lilla hjärtats hemflyttningsprocess i full gång. Umgänget med de biologiska föräldrarna har trappats upp.

Beställningar av
narkotikaklassade preparat
fortsätter när flickan flyttar in hos
de biologiska föräldrarna, och
under hennes sista tid i livet.
Av sms-konversationerna, som är
en del av polisens
förundersökning, framgår att
föräldrarna känner sig jagade och
mår dåligt. De avbryter flickans
inskolning på förskolan. De har
ont om pengar, ont om tabletter.
Från mammans telefon syns flera
sökningar på snabbblån.
I ett sms skriver pappan till
mamman:

”Jag vill inte ha det så här en
endaste dag till. Hela den här
prylen med (flickan) efter nästan
3 år.”
Enligt förundersökningen var
Lilla hjärtat undernärld, hon
tappade kraftigt i vikt unde

Inför rätten minns hon dem inte.
Kanske var det pappans
sökningar?

Några sms förklarar mamman
med parets jargong. Och:
– Jag hade aldrig uttryckt mig så
om henne till någon annan än
hennes pappa.

I stället beskriver mamman en
ganska stillsam tillvaro där
vardagen mest gick ut på att få
allas viljor att gå ihop. Hon gick
till parken tillsammans med
barnen varje dag. Flickan sjöng
för sin lillebror.

Hon var fantastisk, säger hon.

○ ○ ○

Så varför är Lilla hjärtat död?

Och om mamman inte har orsakat
skadorna på hennes kropp – vilket
ansvar hade hon att skydda
henne?

Rättegången fortsätter nästa
vecka.

Josefin Sköld

josefin.skold@dn.se

Bakgrund.

Torsdagen den 30 januari hittades
en treårig flicka död i en lägenhet i
centrala Norrköping. Hennes
föräldrar greps och häktades

misstänkta för grovt vållande till annans död.

Den 17 februari avled pappan i häktet under hittills oklara omständigheter. Hans död utreds av Åklagarkammaren i Eskilstuna. Den 3-åriga flickan hade bara bott med sina föräldrar i tio månader när hon hittades död. Innan dess var hon placerad i familjehem, som DN tidigare berättat i reportaget "Hon fick inte fylla fyra" om flickan som kallades Lilla hjärtat.

Den 15 maj åtalades mamma för mord, synnerligen grov

misshandel och brott mot griftefriden.

Rättegången fortsätter nästa vecka, då bland annat fler vittnen och rättsläkare ska höras. På torsdagen håller åklagaren och försvaret sina slutanföranden.

Ex-pojkvännen: 99 procent var bra

LÖRDAG 30 MAJ 2020

Under förundersökningen sade den åtalade expojkvännen oftast "inga kommentarer". I tingsrätten är han mångordig – och upprörd.

– Jag är anhörig. Jag är målsägande i det här målet, säger 23-åringen till åklagaren som vill fälla honom för mord.

Den mordåtalade mannen har tagit på sig en vit skjorta den här dagen när förhöret med honom

ska ske och han ska hävda sin oskuld i Uddevalla tingsrätt.

När en kroppsdel med endast 23-åringens dna på emballaget hittas i hans bostad vägrade han i princip prata med utredarna. Men nu är det en vältalig och mångordig misstänkt mördare som träder fram.

Den bild 23-åringen ger av sin relation till Wilma Andersson är en helt annan än den kontrollerande, förminskande och våldsamma som åklagaren och Wilma Anderssons familj beskrivit.

– Det ni inte nämner är att 99 procent av förhållandet var bra. Vi spenderade nästan varje dag med varandra under två år. Du har ju läst meddelandena i min telefon – 2 500 kärleksförklaringar, säger mannen till åklagaren.

23-åringen har varit märkbart lugn under processen hittills, men under förhöret blev han ibland hetsig. Oftast riktades det mot Wilma Anderssons anhöriga som han menar ljuger och inte bryr sig om Wilma på riktigt. Åklagaren har ju tidigare beskrivit Wilma Andersson som en utsatt person och där håller expojskvännen med.

– När jag träffar henne är hon hemlös. Jag plockar upp henne från den här röran och ger henne en lägenhet och shoppar åt henne, säger han.

Plötsligt berättar han också en lång, sammanhängande berättelse om att han var borta från lägenheten under många timmar den kväll Wilma Andersson sägs ha dött. Den stämmer med kontrollerbara fakta, och åklagaren undrar varför han inte sade detta direkt. Under de första förhören sade 23-åringen i stället att han bara var hemma.

– Jag menade att jag var hemma de där dagarna. Sammantaget var jag hemma hela tiden, säger han nu.

De frågor 23-åringen inte har svar på är de helt centrala, som gäller kroppsdelen och blodet som hittats i hans lägenhet. Blodet har han aldrig lagt märke till och kroppsdelen har han aldrig hanterat, säger han. Varför hans dna finns på emballaget vet han inte, men varför han har så mycket folie hemma vet han däremot – han döljer sitt cannabisbruk.

– Lukten tränger igenom annars.

– Men du röker ju i lägenheten? invänder åklagaren.

– Jag vädrar sedan, svarar mannen.

– Jag har jobbat med narkotikamål också och aldrig varit med om det här, säger åklagaren.

– Nej, men så gjorde jag. Och det funkar, säger 23-åringen med fast blick.

Nu gör rätten uppehåll i en vecka. Fredagen den 5 juni fortsätter målet i Uddevalla.

Kristina Hedberg

kristina.hedberg@dn.se

16 års fängelse för mord på Österlen

LÖRDAG 30 MAJ 2020

Polisen ryckte inledningsvis ut efter ett larm om explosion utanför orten Hammenhög på Österlen i februari i fjol. Väl på plats fann polisen en död man i 55-årsåldern utanför ett brandskadat uthus. Men omständigheter på platsen ledde till misstanke om att mannen utsatts för ett brott, och kort

därpå greps en 26-årig man som nu döms till 16 års fängelse för mord.

Enligt stämningsansökan skulle 26-åringen ha knivhuggit sitt offer samt tänt eld på den friliggande stuga där mannen befann sig i februari förra året.

TT

Mats Qviberg: ”Jag har varit miljöhöger hela mitt liv”

LÖRDAG 30 MAJ 2020

Den omtalade finansmannen Mats Qviberg blev konkursade klädkedjan MQ:s räddning. Nu delar den nya huvudägaren initialer med sitt förvärv. Men varför satsa mitt i en av Sveriges värsta ekonomiska kriser?

– Alla som är pessimister brukar vara förlorare. Optimister har inte bara

roligare, de har dessutom oftare rätt, säger han.

Mats Qviberg föreslår att intervjun sker på Långängens gård på Lidingö. Hit brukar han åka för att dricka kaffe, på vintern tar han ibland skidorna till gården.

Han anländer i en vit Volvo XC40 och är till synes på gott humör. Qviberg håller mindre socialt avstånd än väntat trots att han närmar sig 70 år.

– Jag är redan flockimmun. Jag har varit sjuk och testat, säger han och tillägger att det var genom en

privat sjukförsäkring som kostar mycket pengar.

Smittan fick han vid Östermalms saluhalls nyinvigning i mars efter åren av renovering, tror han.

Mats Qvibergs affärer under åren har varit omtalade. Via sitt investmentbolag Custos köpte han 2007 mediebolaget Metro – men några månader senare sålde han alla aktier i bolaget efter en rad konflikter. Men mest uppmärksammat blev tvisterna kring HQ-bank. Banken förlorade sitt tillstånd 2010 efter att Finansinspektionen ansett att det tagits för stora risker. Mats

Qviberg med flera blev åtalade för grovt svindleri och stämdes året därpå på miljardbelopp. Han friades från både brottmålet och tvistemålet.

Inför intervjun på Lidingö har han bett att få se frågorna på förhand.

På äldre dagar vill han kunna tänka igenom sina svar, men följdfrågor är han öppen för.

– Så kan man göra när man är en gammal primadonna, säger han.

Att det skulle ha att göra med att han ansett att det blivit fel i samband med tidigare uppmärksammade affärer avfärdar han.

– Eftersom det är en så pass allvarlig situation tycker jag det är viktigt att läsarna förstår vad jag menar.

När butikskedjan MQ nyligen gick i konkurs bestämde sig Mats Qviberg för att köpa upp nästan hela företaget. Via investmentbolaget Öresund ägde han tidigare 12 procent av aktierna, nu går han själv in och kommer äga att 83 procent av bolaget med samma initialer som honom själv.

Krisen i modehandeln avskräckte honom inte från att lägga 90 miljoner på köpet – samma som

företagets börsvärde före konkursen. Han motiverar beslutet att köpa kedjan med att han såg potential i konceptet och ger exempel från en vardagssituation med hustrun.

– Om Eva och jag ska gå på bio på kvällen och gå ut och äta efteråt så vill jag vara någorlunda snyggt klädd, både för arbetet och för kvällen.

Idén till köpet fick han efter att ha läst konkursförvaltarens annons i affärstidningen Dagens industri. Han ansåg att priset var lågt för en väl fungerande verksamhet.

– Det var väldigt snabba puckar, säger han.

I höstas lanserade MQ ett nytt koncept under namnet Marqet. Varumärket skulle förnyas genom vässade kollektioner och butikerna skulle erbjuda secondhand och arbetsytor. Men konceptet hann aldrig riktigt flyga innan coronakrisen var ett faktum och den redan krisande butikskedjan fick inte längre med sig banken. Konkursen var ett faktum. Men Mats Qviberg anser att inriktningen mot ”smart casual” – välklätt men ledigt – ligger rätt i tiden.

– Många klär sig ju ”smart casual” i dag.

○ ○ ○

Mats Qvibergs börsintresse är välkänt och han konstaterar att börsen agerar ungefär som före pandemins utbrott. Han vill formulera tankarna kring ämnet i ett mejl:
”Finanspolitiken från världens regeringar är minst sagt gigantiska och penningpolitiken från centralbankerna är minst lika starka. Tillsammans ger de ett oerhört starkt stöd till börsen. Före coronan hade man åkt fast

för oaktsamhet om man hade fört en sådan politik.” skriver han. Den nästan opåverkade börsen tyder på ett antagande om en återhämtning utan bakslag, anser han, och poängterar att de stimulanspaket som satts in är både ”imponerande” och ”skrämmande”.

Han stödjer Sveriges coronastrategi men är oroad över de socioekonomiska effekterna restriktioner har lett till. Han har hört exempel på ungdomar som fått depressionsliknande symtom efter att de tvingats in i ett levnadsmönster som påminner

om en ”resignerad hemmasittares liv”, och han bekymras över den ökande arbetslösheten.

– I värsta fall kanske folk skiljer sig för att det inte blir så trevlig stämning hemma, konstaterar han vid mötet på Lidingö.

Hur ser du på den långsiktiga påverkan på Sveriges ekonomi?

– Statsskulden kommer att öka.

Men med de här räntorna är det ofarligt och med en tillväxt-ekonomi kan man amortera av på skulden. Och Sverige gick in i krisen med en av de lägsta statsskulderna i OECD-området, vad jag förstår.

Under år 2020 väntas bnp-tillväxten i Sverige falla med 4 procent till följd av ökad arbetslöshet. Men Mats Qviberg säger att han inte vill vara mörkrets furste.

– Alla som är pessimister brukar vara förlorare. Optimister har inte bara roligare, de har dessutom oftare rätt.

Framöver tror han själv på branscher som fungerar, oavsett börsklimat.

– De stora vinnarna i år är techbolag som Amazon, Google och Microsoft och läkemedelsföretag. De går

helskinnade ur det här, andra går det sämre för, exempelvis gick ju MQ i konkurs.

– Branschen har blivit ganska illa behandlad av banksystemet. Vi fick ingen hjälp. Det var skälet till att vi gick i konkurs.

Men det gick ju dåligt redan innan?

– Det var för att vi satt på dyra hyreskontrakt, och Joy-affären var inte så lyckad.

Bakom flera konkurser inom branschen ligger en överetablering, tror han.

Mats Qviberg nämner Swedish Match (snus), Scandi Standard

(kyckling) och Musti (husdjur)
som företag han tror på.
Du tror inte på branscher
inriktade på en grön omställning?
– Musti är väl det? Alla skaffar
hund nu.
Har du hund?
– Nej, men vi hade när barnen var
små. Det är ett jättepyssel för en
modern familj med två barn där
båda föräldrarna förvärvsarbetar,
måste jag säga.
Tillbaka till gröna branscher.
– Jag har varit miljöhöger hela
livet. För mig är det här
jättecentralt. Det är inte bara en

fråga som vänstern ska ha
monopol på.
På vilket sätt är du miljöhöger?
– När vi hade hund hade jag alltid
med en plastpåse och plockade
upp skräp. Det här är mer än 20
år sedan.
Källsorterar du?
– Nej. Eller jo, både ja och nej. Jag
är inte så kosher ...
– Sedan har jag en speciell
förmåga där jag kan bedöma hur
mycket mat som går åt, så det blir
inte så mycket rester.
Hur tänker du om hållbarhet
inom mode?

– Jag försöker köpa kvalitet som håller. Jag har en kavaj som jag älskar som jag har lappat. För mig är det självklart.

Köper du eko?

– Nej, jag tycker det är lite hyckleri. Jag köper mycket svenskt men försöker undvika eko.

○ ○ ○

Sommaren tillbringas som vanligt i Stockholms södra skärgård. Han gillar Sverige, och har utöver villan på Lidingö, sommarhuset i skärgården även ett ställe i Åre. Att köpa något i Frankrike,

Spanien eller Italien har aldrig intresserat honom.

– Jag är provinsieellt inskränkt. Jag är väldigt svensk.

På frågan om han jobbar hemma säger han att han både arbetar och jobbar 365 dagar om året.

– I helgen åker jag till landet, då jobbar jag därifrån. Om någon vill träffa mig får de komma dit.

Mats Qviberg, iklädd byxor och kavaj från MQ, börjar frysa. Innan han sätter sig i bilen igen blickar han ut över landskapet. Platsen gillar han av samma anledning som han har bott på Lidingö i 40 år.

– Det är så lantligt. Det ser nästan ut som Småland, säger han och ser ut över ängarna och de betande fåren.

Ida Yttergren

ida.yttergren@dn.se

Fakta. Mats Qviberg

Gör: Har arbetat inom finansbranschen större delen av sitt yrkesliv på bland annat SEB och Carnegie. Har drivit flera företag med finansmannen Sven Hagströmer, däribland HQ Bank och investmentbolagen Custos och Öresund. Är i dag storägare och ordförande i Öresund.

Aktuell: Köpte tillbaka MQ Marqet från konkursboet den 8 maj i år.

Den nya verksamheten ska fokusera på ökad e-handel och färre butiker. Klädkedjans fokus är att sälja kläder för arbetslivet.

Ålder: 66.

Familj: Hustrun Eva och tre barn, som alla bor på Lidingö.

Bnp steg med 0,1 procent

LÖRDAG 30 MAJ 2020

Sveriges bruttonationalprodukt (bnp) växte med 0,1 procent under första kvartalet jämfört med kvartalet före. Jämfört med motsvarande period 2019 ökade bnp med 0,4 procent, enligt Statistiska centralbyrån (SCB). Hushållens konsumtion minskade med 1,7 procent jämfört med föregående kvartal. Den offentliga konsumtionen sjönk med 0,3 procent. Exporten ökade med 3,4

procent och importen sjönk med 0,2 procent.

Under fjärde kvartalet 2019 var bnp oförändrad jämfört med kvartalet före och ökade med 0,5 procent jämfört med motsvarande period ett år tidigare. Statistiken är korrigerad för kalendereffekter och säsongsvariationer.

TT

Lyft för e-handel – äldre nätshoppare mer

LÖRDAG 30 MAJ 2020

E-handelsförsäljningen fortsätter att rusa i coronatider, när äldre klickar hem varor som aldrig förr. Nya målgrupper skapar möjligheter – och lyckade företag kan tälja guld i flera år framöver.

Den stora ökningen står ålderskategorin 65–79 år för, anmärkningsvärda 154 procent.

– Nu kommer en äldre målgrupp som under coronaperioden börjat upptäcka och använda e-handeln. Om dagligvaruhandeln kan komma ut på banan när det gäller leveransmöjligheter som man tidigare utlovat så kommer e-handeln att öka dramatiskt, säger Arne Andersson, e-handelsexpert vid Postnord. Ett problem som tidigare lyfts just när det gäller matvarukedjor har varit hur man ska lösa leverans av varor, framför allt på landsorten. Där anser nu Arne Andersson att det blir ytterst viktigt att hitta lösningar.

TT

Coronaviruset blåser liv i drive-in-biografen

LÖRDAG 30 MAJ 2020

Drive in-biograferna var populära under 1950-talet och kanske gör de comeback som ett coronasäkert sätt att gå på bio. Biltillverkaren Seat är redan på väg, de hyrde en parkeringsplats i Düsseldorf den 15 maj för att tillsammans med tv-kanalen SAT.1 visa en exklusiv konsert med artisten Tim Bendzko. Totalt kunde biografen ta emot 240 bilar. 20 av bilägarna hade deltagit i en tävling på Seats

Instagramkonto och fick därmed parkera längst fram.

Flygplan får laddstolpar

LÖRDAG 30 MAJ 2020

Dala Airport utanför Borlänge får tre laddstolpar för elflygplan.

Svenska Hart Aerospace tror att det inom fem år finns ett godkänt elflygplan för 19 passagerare med en räckvidd på 40 mil.

De får flytta hem igen – fyra månader efter explosionen

LÖRDAG 30 MAJ 2020

Fyra månader efter den kraftiga explosionen får de som bor i huset på Sorögatan i Kista börja flytta tillbaka. Lars Arvestad och hans familj är lättade över att få komma hem, men ilskan över explosionen lever kvar.

– När man ser att sprängningar fortsätter på annat håll, det är klart att då sitter man där och

grubblar. Hur kan det vara såhär?

Natten till den 21 januari låg Outi Oja i sängen bredvid sin man, med sin tolvåriga dotter i samma lägenhet. Outi Oja hade precis vaknat av något som hon senare skulle förstå var en sprängning i grannorten Husby. Hon funderade på om hon skulle stiga upp och gå på toaletten, men hann inte slutföra tanken innan hon hörde en fruktansvärd smäll.

– Hade jag varit i hallen när det skedde så tror jag inte att jag hade levt nu, säger hon.

Outi Oja är en av omkring 70 boende i huset på Sorögatan i Kista, där en kraftig sprängladdning detonerade i slutet av januari i år. Trots de omfattande skadorna på och i byggnaden blev ingen person allvarligt fysiskt skadad.

Explosionen skedde på fjärde våningen, där Outi Ojas lägenhet ligger. Hon beskriver hur det luktade krut och var rök överallt. Dörren flög sju meter in i lägenheten och gick i spillror.

– Jag sa till min dotter att det här kan hända en gång till, vi måste klä på oss och ta oss härifrån.

Alla boende i huset fick evakueras och det är först nu de kan börja flytta tillbaka.

När Lars Arvestad på fredagsmorgonen får lägenhetsnyckeln i sin hand känner han stor lättnad. Han har tillsammans med fru och barn bott på ett lägenhetshotell under fyra månader.

– Vi har haft ett bra boende, men det är ändå skönt att få komma tillbaka till sitt hem, det går inte att jämföra.

Det är bostadsrättsföreningen Fanös ordförande Arne Brovig som organiserar

nyckelutdelningen. Han bor själv i den drabbade byggnaden och visar vägen in i den dammiga trappuppgången, där spår från sprängningen fortfarande syns tydligt.

– Jag hoppas att ingen mer behöver uppleva detta. Det som varit svårast är att se lidandet hos familjerna, äldre som trots coronatider inte kunnat bo hemma, och trångbodda familjer med barn.

Arne Brovigs egen lägenhet blev, bortsett från en spricka i en vägg, inte skadad av sprängningen. Natten till fredagen fick han sova

hemma för första gången sedan januari.

Det ringer hela tiden i Arne Brovigs telefon. Han har varit en stöttepelare och kontaktperson för de boende i huset under de fyra månader som de tvingats leva på andra håll. En gång i veckan har Arne Brovig ordnat så att alla kunnat komma och se till sina lägenheter.

– Man har byggt upp en väldigt bra sammanhållning, konstaterar han.

Förundersökningen kring sprängningen på Sorögatan i Kista pågår. Kammaråklagare Carl

Mellberg har hand om både den och sprängningen på Tönsbergsgatan i Husby. Han är förtegen om utvecklingen i utredningen, men säger att det finns vissa uppenbara kopplingar mellan sprängningarna.

– De sker mer eller mindre samtidigt och geografiskt så ligger de ganska nära varandra.

Om andra möjliga samband undersöks vill han inte gå in på.

På grund av förundersökningssekretess vill han heller inte berätta om det finns någon misstänkt.

– Förundersökningen pågår, det är en väldigt omfattande polisiär resurs som arbetat med det under en lång tid och förhoppningen är att det ska ske en lagföring.

Vad vet man om sprängladdningarna?

– De är tämligen kraftiga och, vågar jag påstå, tycks vara riktade mot några specifika lägenheter. De materiella skadorna, framför allt på Sorögatan, har varit extremt omfattande. Fysiska personella skador har varit väldigt begränsade i båda fallen, men min uppfattning är att det lika gärna kunde funnits dödsoffer.

Hur påverkar det utredningen?

– Rubriceringen är allmänfarlig ödeläggelse, grovt brott, vilket är ett väldigt allvarligt brott. Det börjar med sex år i straffskalan, säger Carl Mellberg.

En som inte kan flytta tillbaka under fredagen är Outi Oja. Hon är här eftersom hon beställt inredning till sin lägenhet, som blev totalförstörd den 21 januari. Den har renoverats, men kommer inte att stå inflyttningsklar förrän om en månad.

Hon och hennes familj bor tillfälligt i en annan lägenhet de fått hyra. Även om de fått mycket

hjälp från Arne Brovig och bostadsrättsföreningen med bland annat försäkringsfrågor så är det mycket logistik som ska ordnas när en lägenhet ska byggas upp på nytt.

– Jag har varit på Ikea, Bauhaus och försökt hitta kakel och tapeter, säger Outi Oja.

Hon försöker att inte tänka så mycket på sprängningen, där hon och hennes familj hade kunnat komma till skada.

– Det här området i Kista har varit hur lugnt som helst, det har varit mycket bra att bo här. Så det blev

en chock att något sådant här kan hända.

Lars Arvestad och hans familj ska flytta tillbaka in under helgen.

Lyckan över att få komma hem blandas med frustration och ilska över sprängningen i sig.

– När man ser att sprängningar fortsätter på annat håll, det är klart att då sitter man där och grubblar. Hur kan det vara såhär? Och vad kan man göra? Då blir man arg.

Amanda Lindholm

amanda.lindholm@dn.se

Här finns 51 mil promenader att upptäcka

LÖRDAG 30 MAJ 2020

Har du tröttnat på dina vanliga promenadvägar, men vill ändå ut och gå och upptäcka nya miljöer? Nu finns det bot, alldeles gratis dessutom i form av en karta kallad Gångstråk Stockholm.

Stockholms stad har tillsammans med Mäster Olofsgården i Gamla stan tagit fram kartan som innehåller 51 mil gångstråk – från

Sollentuna i norr till Flemingsberg i söder – och de flesta är lätta att nå med hjälp av kollektivtrafiken. Ja, de går bitvis längs med tunnelbane- och pendeltågsspåren.

Anders Hansson, ordförande i stiftelsen Mäster Olofsgården har sammanställt dessa gångstråk på en karta som har tagits fram av Stockholms stad.

– Det kan vara särskilt viktigt i dessa coronatider när många vill undvika att åka kollektivt, säger Anders Hansson.

De allra flesta stockholmare vet nog hur vackert det kan vara att

promenera utmed grusgångarna på södra Djurgården eller längs med Norr Mälarstrand. Men hur kul är det att promenera parallellt med tunnelbanespåren? Anders Hansson fick välja en lagom lång (eller kort om man så vill) sträcka som var representativ för de flesta av gångstråken.

Han valde biten mellan tunnelbanestationerna i Svedmyra och Högdalen på omkring fyra kilometer långt. Kanske inte tillräckligt långt för dem som jagar steg på stegräknaren, men ändå och det finns mycket att titta på.

Att Anders Hansson vet vad han talar om framgår med all önskvärd tydlighet redan efter ett par hundra meter.

– Där borta kommer en trappa. Det ska vara sju trappsteg om jag minns rätt, säger han.

Och visst minns han rätt. Vid sidan om trappstegen är det en sluttande backe för den som vill promenera med barnvagn eller rullstol.

Om backen är brantare än den här mellan Svedmyra och Stureby är det utmärkt med en pil på kartan. Pilen indikerar att backen är antingen brant eller lång, ibland

både och. På kartan kan man också se vilka vägar som har belysning.

– Är sträckan belyst betyder det oftast att det också är ett bra underlag, säger Anders.

Om det finns en trappa står det hur många trappsteg det handlar om och det finns även ett antal kaffekoppar på kartan som upplysning om var man kan ta en fikapaus.

Nu ska i sanningens namn sägas att det finns många lämpliga ställen att njuta av medhavd matsäck längs vägen eftersom det finns gott om parkbänkar.

På kartan finns också ett stort antal trekantiga skyltar som varnar för diverse hinder. På de flesta av dessa står det ”Brant backe”, på några varnas det för trafikbullar eller att gångstig/gångbana saknas. Och strax norr om Nybodakopplet varnas för en 200 meter lång sträcka som beskrivs som smal och lerig.

– Tja, man kan ju inte få allt, säger Anders Hansson med ett snett leende när vi promenerar Lessebovägen fram.

Här ligger villor i en lång rad med prunkande frukträd och syrenbuskar i trädgårdarna.

Under vår promenad kan vi med jämna mellanrum höra – och för all del även se – tunnelbanan, men det är inget som stör även om det är lite svårt att konversera när vi vandrar ett tiotal meter från tunnelbanespåren längs viadukten över Örbyleden.

När vi kommer till Bandhagens centrum betonar Anders Hansson att här kan man dricka kaffe och han gläds åt att detta lilla centrum har fått leva vidare till skillnad från det som tidigare låg i Stureby. Anders tar en titt på kartbladet (han förstorat en del av den stora översiktskartan) för att

kontrollera att vi är på rätt väg. Det är vi och när vi har rundat centrumkvarteren kommer nästa naturupplevelse med ljuva dofter från radhusens växtlighet. På långt håll kan vi se tuppen, som har blivit en symbol för Högdalens centrum, men innan vi kommer så långt passerar vi riktiga fjäderfän som huserar på Bandängens djur. Mittemot, på andra sidan gångbanan, ligger Bandängens parklek så det är verkligen blandad bebyggelse och dito aktiviteter på vår väg mot Högdalens centrum.

När vi når baksidan av livsmedelsbutiken säger Anders att han inte är riktigt nöjd med sträckningen.

– Det borde finnas en trappa här. Det är inte riktigt genomtänkt för vi måste gå 100 meter över parkeringsplatsen, men det kan inte hjälpas, säger han och betonar att han har försökt utforma gångstråkskartan så att vägarna ska vara gena, trevliga och bullerfria.

– Jag försöker gå genom varje centrum för där finns det oftast lite service och förhoppningsvis en toalett.

Vilken är din favoritsträcka?

– Det är väldigt vackert att gå utmed Mälaren, men jag börjar mer och mer gilla de här stråken längs tunnelbanan. Man kommer in i fina villaområden som en variation till att gå runt på Djurgården och utmed Mälaren, särskilt på våren.

Eva-Karin Gyllenberg

eva-karin.gyllenberg@dn.se

Fakta. Gångstråk Stockholm

Gångstråk Stockholm är ett projekt som sammanlänkar inner- och ytterstaden samtidigt som det befrämjar folkhälsan genom att

inspirera och underlätta vardagsmotion.

Gångstråk Stockholm är samarbete mellan Stockholms stad och Mäster Olofsgården i Gamla stan.

Det finns en tryckt (gratis) karta över hela gångstråksnätet så långt lagret räcker i receptionen på Tekniska Nämndhuset, Fleminggatan 4, och i entrén till Mäster Olofsgården, Svartmangatan 6A, Gamla stan. vardagsmotion.

Gångstråk Stockholm är samarbete mellan Stockholms

stad och Mäster Olofsgården i Gamla stan.

Det finns en tryckt (gratis) karta över hela gångstråksnätet så långt lagret räcker i receptionen på Tekniska Nämndhuset, Fleminggatan 4, och i entrén till Mäster Olofsgården, Svartmangatan 6A, Gamla stan.

Dela

Koltrastens melodi trotsar den långa vårens pandemi

LÖRDAG 30 MAJ 2020

Det har varit en ovanligt lång vår i Stockholm. Den anlände så tidigt den meteorologiskt bara kan, den 15 februari, och den är inte slut än.

En normal vår pågår i Stockholmstrakten under knappt två månader, från den 16 mars till den 13 maj. Nu är vi uppe i tre och en halv månader, och fortfarande har inte sommaren kommit.

Redan den 9 februari plockade jag efter den rekordmilda vintern den första fästingen från kattens päls. Några dagar senare började

talgoxarna kvittra i det milda
vintermörkret.

När det började ljusna på
morgnarna i mitten på mars
anlände koltrasten, vars
kvittrande jag aldrig följt på nära
håll som denna vår. De flesta
arbetstimmar har jag spenderat i
källaren, hemmajobbandes som så
många andra under
coronapandemin.

Utanför har koltrasten kvittrat
glatt. Den har olika läten. Ett är
sju toner som min äldste son,
studerandes i sitt gamla pojkrum
när KTH stängt sina portar, tog ut
på pianot.

Tu-ti-tu-ti-tu-ti-tu

Denna trudelutt låter som en glad
busvissling. Jag kan aldrig få nog.
Den blir livets signaturmelodi
under coronavårens oro.

Hur går det med 82-åriga mamma
i huset i Lycksele? Coronasmittan
lär finnas i ett hus i kvarteret.

Tu-ti-tu-ti-tu-ti-tu

Hur går det med extramorfarna i
äldreboendet i Nacka?

Tu-ti-tu-ti-tu-ti-tu

Hur ska yngste sonen klara sig,
covid-19-sjuk och isolerad i
studentrummet i Uppsala?

Tu-ti-tu-ti-tu-ti-tu

När får vi som är journalister på DN jobba heltid igen (det blev 25 maj)?

Tu-ti-tu-ti-tu-ti-tu

Vid det här laget har herr koltrast mött fru koltrast som plockar strån vid syrenerna för att bygga bo. Sommaren har fortfarande inte kommit och coronapandemin finns kvar.

Men för koltrasten är det här som vilken vår som helst. Under pingsthelgen ska jag ta ut hängmattan för att välkomna sommaren som är utlovad på måndag. Det ger också parkett till koltrastens dagliga konserter.

Mats J Larsson

matsj.larsson@dn.se

Mats J Larsson är insändarredaktör och hade i vintras tankar på att fråga sin chef om han inte kunde få jobba mer hemifrån under våren för att på nära håll få uppleva koltrasten och resten av den vidunderliga våren.

Klartecken för all tävlingsidrott att starta

LÖRDAG 30 MAJ 2020

Från och med den 14 juni får all tävlingsidrott åter dra i gång. Men utan publik på läktarna. – Beskedet vi ger i dag betyder inte att vi återgår till det normala, säger idrottsminister Amanda Lind (MP).

Tävlingsidrott på alla nivåer kommer åter vara tillåtet – så länge det inte innebär folksamlingar på fler än 50

personer och att evenemangen sker utomhus.

Amanda Lind pekar på att coronakrisen långt ifrån är över och att smittspridningen är fortsatt stor i samhället.

– Begränsningen på 50 personer ligger fortfarande kvar. Det innebär att idrottsverksamheten kan dra i gång igen men utan publik. Nu vilar ett stort ansvar på idrottsrörelsen att göra det här på ett smittsäkert sätt, säger Amanda Lind.

De nuvarande rekommendationerna om att resor på över två timmar ska

undvikas ligger fast. Däremot ska utövare av professionell idrott undantas från rekommendationerna. Idrottsrörelsen kommer sannolikt att ställas inför en rad gränsdragningsproblem.

- Det blir upp till Riksidrottsförbundet nu att utarbeta både allmänna riktlinjer men också vad som ska gälla för varje enskilt specialidrottsförbund. Olika idrotter har olika förutsättningar, men huvudinriktningen är tydlig: reserestriktionerna gäller, säger Amanda Lind.

För idrottsklubbarna i de stora publiksporterna innebär beskedet att publikintäkterna uteblir.

- Idrotten har det väldigt tufft just nu. Men vi är fortfarande i ett extraordinärt läge där liv och hälsa går först. Vi följer utvecklingen och är beredda att återkomma med ytterligare åtgärder om det behövs, säger Amanda Lind.

Enligt Folkhälsomyndighetens generaldirektör Johan Carlson är just folkhälsan ett viktigt skäl till att nu öppna för idrotten.

- Vi tycker att motion och idrott är en viktig del i samhället och en

viktig del för hälsan. Den sammanvägda bedömningen är att så länge man undviker folksamlingar går det att bedriva idrott på ett säkert sätt, säger Johan Carlson.

Han medger att det kan bli gränsdragningsproblem men att det är en fråga i första hand för Riksidrottsförbundet att hantera. – Riksidrottsförbundet kommer att ge stöd till sina förbund om hur man hanterar de här frågorna. Vi har ingen möjlighet att direkt arbeta mot specialförbunden, säger Johan Carlson som framhåller att gränsen på 50

personer för folksamlingar kommer att ligga fast åtminstone under sommaren. Hur det blir i höst är ännu oklart.

Malin Fransson

malin.fransson@dn.se

Hans Olsson

hans.olsson@dn.se

Bergstrand: "Rimligt att vi får börja arbeta"

LÖRDAG 30 MAJ 2020

**Beskedet om grönt ljus för allsvenskan bemöttes med lättnad ute på Kaknäs IP. Enligt Kim Bergstrand var det på tiden.
– Vi är en av få grupper som haft yrkesförbud så det känns rimligt att vi också får börja arbeta, säger Djurgårdstränaren.**

Under fredagen meddelade idrottsminister Amanda Lind att tävlingsidrotten kan återupptas från och med 14 juni, vilket innebär att fotbollsallsvenskan kan starta då.

På Djurgårdens träningsanläggning intill Kaknästornet gav svenska mästarlaget sin syn på beskedet.
– Det blir någon form av lättnad. Det känns väldigt skönt, säger tränaren Kim Bergstrand.
Ser du några risker med att starta?
– Nej, det är inte större risker än vad det är att leva i samhället

varje dag. Alla som håller på med det här är vana att sköta sin hygien. Tvätta händerna, använda handsprit och allt möjligt. Vi är alltid rädda för att bli sjuka, det förändrar ingenting.

Erik Berg, som varit borta från spel i nästan ett år på grund av en knäskada, var även han lättad över att snart kunna spela fotboll. – Jag är väldigt glad att man kan spela fotboll igen. Det har jag saknat och älskar att göra. Känner de att det är säkert att göra det nu är jag väldigt glad för det, säger försvararen.

Damlagets nyblivna lagkapten Olivia Schough mötte beskedet att allsvenskan kan starta 27 juni med eufori.

– Jag är överlycklig. Sex månader av slit är snart över. Det ska bli skönt att äntligen få känna på lite motståndare och faktiskt se hur formen ser ut, säger hon.

I och med att förbudet för senioridrott även gällt träningsmatcher har matchandet inför säsongstarten uteblivit. Enligt Kim Bergstrand är det ännu oklart om man kommer att hinna spela några träningsmatcher innan 14 juni.

– Det vet vi inte. Får vi inte det är det så. Då får vi matcha oss i form. Det kommer att vara lika för alla, det är bara roligt att vi kommer i gång, säger han.

Under torsdagen meddelade Svenska fotbollförbundet att allsvenskan, likt de internationella ligorna kommer att tillåta fem byten under säsongen. Bytena får göras vid max tre olika tillfällen. Eller fyra om halvtiden utnyttjas.

– Det är klokt så att vi inte får mer skador än nödvändigt. Det kommer att bli väldigt matchtätt, så det är klokt, säger Bergstrand.

Har det ställt högre krav på dig som ledare att kunna behålla motivationen i truppen under krisen?

– Inledningsvis i början på april var det lite down, men jag tycker att vi snabbt tog oss samman. Vi har inte gjort så mycket annorlunda. Det är klart, lite fantasi kanske i att få veckorna varierande, så de känner att det ger någonting, säger han.

På grund av den uppskjutna starten har allsvenskan fått ett extra transferfönster till 13 juni, men Bergstrand öppnar inte för några eventuella förstärkningar.

– Vi har köpstopp, man får säga till om man vill köpa lite tejp. Så det är Bosse Anderssons (sportchefens) bord det där, men det är skönt att de öppnar upp det, säger han.

Emil Forsberg

emil.forsberg@dn.se

”Rapportering om fejkade nyheter riskerar att sprida dem mer”

LÖRDAG 30 MAJ 2020

När traditionella medier granskar fejkade nyheter riskerar det att bidra till spridningen av dessa, visar en ny forskningssammanställning. Jesper Strömbäck, professor i -journalistik och politisk kommunikation, tycker att ribban för vilka fejkade nyheter som ska granskas bör höjas.

Fejkade nyheter, eller fake news, har det senaste decenniet blivit ett etablerat begrepp. Det används för att beskriva den avsiktligt felaktiga och vilseledande information som framställs som nyheter. Flera gånger har det dock varnats för att det huvudsakliga målet med skapandet av fejkade nyheter är att de just ska tas upp i traditionella medier, och därmed spridas vidare.

– De som skapar falska nyheterna är politiskt eller ekonomiskt motiverade aktörer eller alternativa medier. Men de har ganska liten spridning, trots allt,

och når framför allt grupper som redan är övertygade anhängare, säger Jesper Strömbäck professor vid Göteborgs universitet.

I en ny artikel, publicerad i *Annals of the International Communication Association*, konstaterar Jesper Strömbäck och hans forskarkollegor nu att de traditionella medierna har en viktig förstärkande effekt som kan göra att fejkade nyheter får stor spridning. Det gäller trots att medierna, när denna information granskas, oftast har som mål att klarlägga vad som är korrekt och inte.

– Syftet är för det allra mesta gott: att granska och avslöja. Men effekten kan ändå vara att man både bidrar till att sprida fejkade nyheter, och att fler människor tror på innehållet. ”Vägen till helvetet är kantat av goda avsikter”, sägs det ibland. Det här är lite ett exempel på det, säger Jesper Strömbäck.

Har de traditionella medierna varit tillräckligt uppmärksamma på att fejkade nyheter utformas för att de ska få uppmärksamhet även där?

– Ja, i viss utsträckning. Och det har gjorts av politiker i alla tider.

Ska man få medier att uppmärksamma någonting ska man anpassa sig till medielogiken. Men om de politiska aktörerna gör det bra fungerar det samtidigt som en subventionering av det journalistiska arbetet: det blir enkelt och billigt att bevaka. Det är samma sak med fejkade nyheter. De lever upp till kraven om att nyhetsvärdet ska vara högt.

Han beskriver att ett dilemma uppstår för traditionella medier när fejkade nyheter börjar få spridning i digitala eller sociala medier.

– Traditionella medier skulle inte rapportera om rykten. Men mycket av det som i dag sprids i digitala och sociala medier har en sanningshalt som ligger i linje med rykten, och medier kanske ändå väljer att plocka upp det. Det är balansgång som är knepig, för vad ska räknas som stor spridning?

Finns det risk att läsaren påverkas att tro på ”nyheten”, även om de traditionella mediernas granskning visar att den är falsk?

– De kan göra det. Våra hjärnor är formade för ett annat informationslandskap än det vi

lever i nu. Vi är inte så bra som vi tror på att avgöra vad som är sant eller falskt. Vi har alla en mer eller mindre stark tendens att köpa den information som stämmer med våra förutfattade meningar. Ett annat problem är att ju oftare vi hör ett påstående desto större är sannolikheten att vi uppfattar det som sant.

Världshälsoorganisationen WHO nämnde redan tidigt i år att ett stort hot under den pågående coronapandemin är en så kallad ”infodemi”, där falsk information och fejkade nyheter sprids i virusets spår. Jesper Strömbäck

nämnde häromdagen i ett blogginlägg ett av dessa exempel, en konspirationsteoretisk film, som också uppmärksammats av tidningen New York Times.

– Det är ett slående exempel. Jag hade inte hört talas om den filmen innan dess. Skulle man följa trafikdata för filmen skulle man säkert se att det ökade efter rapporteringen om den. Det finns nog många fler exempel också. Än så länge är det här dock ett mindre problem i Sverige än hur det ser ut i den amerikanska kontexten, säger Jesper Strömbäck.

I USA står man inför en valrörelse, med en sittande president som ofta sprider lögn. Hur ska medierna hantera en sådan situation?

– När fejkade nyheter får sin spridning från den högsta politiska ledaren måste de traditionella medierna ta på sig uppgiften att granska det. Men det finns nog skäl att fundera på hur man gör det, så att man inte ger mer uppmärksamhet än nödvändigt åt den felaktiga informationen.

Vad måste medier som granskar fejkade nyheter tänka på när det gör det?

– Det konkreta är att hela tiden tänka på att inte ge mer utrymme än nödvändigt åt den information som är falsk. Man måste också göra en grundlig bedömning om den falska informationen fått så pass stor spridning att det är värt att uppmärksamma. Om den fått det, då finns starka skäl att granska den, men inte annars. Jag tror man måste höja ribban för vad som anses vara stor spridning, säger Jesper Strömbäck och tillägger:

– Det andra, mer abstrakta, svaret handlar om huruvida det finns ett fungerande ansvarsutkrävande när politiska aktörer sprider falsk information. Den amerikanska - situationen har visat ganska tydligt att politiker kan vara framgångsrika även om de ljuger. Hur ska vi förhindra att Sverige hamnar där? Det är kanske det medierna borde granska mer, och när man upptäcker att politiker sprider falsk information ska de ställas mot väggen så att de inte kommer undan med det.

Hugo Lindkvist

hugo.lindkvist@dn.se

Författarna blev pandemins orakel

LÖRDAG 30 MAJ 2020

När politiker, ekonomer och läkare inte har lösningarna på samhällsproblemen vinner litteraturen ny auktoritet. Men vad kan egentligen författarna bidra med i den pågående krisen?

En sädesärla får Ulf Lundell att tänka på sin farfar som dog i spanska sjukan. När myndigheterna placerar henne i riskgrupp väcks Kerstin Ekmans minnen av hur hon smittades av

asiaten. Konspirationsteorier om virusets uppkomst och spridning ger Mats Strandberg ”skamliga små kickar” när dystopin i hans roman ”Slutet” blir en förlaga till verkligheten.

Under den pågående pandemin har författare över hela världen – inte minst i DN – vittnat om sin tillvaro, reflekterat över samhällsutvecklingen och påmint om liknande erfarenheter från förr.

– Det är egentligen inte särskilt förvånande. Många författare är vana att följa och kommentera samtiden. För vissa, som Ulf

Lundell, passar det dessutom in i ett pågående konstnärligt projekt. Det säger Johan Svedjedal, professor i litteratursociologi vid Uppsala universitet. Forskare som, likt han själv, studerar den här typen av fenomen brukar fundera över en rad olika aspekter i texterna. Kommenteras en händelse medan den pågår eller med distans? Är det i form av sakprosa eller i fiktionens förklädnad? Och kan man skönja en tendens, alltså att författaren vill skapa opinion?

– I coronakrisen har jag hittills mest stött på sakprosa som

skrivits i direkt anslutning till virusutbrottet. Författarna har varit ganska försiktiga. Det finns inget facit, inget ”efteråt”, säger Johan Svedjedal.

Han framhåller att hälsokatastrofer av den här digniteten numera är en ovanlig företeelse, men att andra medicinska händelser som spanska sjukan och tbc har satt spår i den svenska litteraturen.

– Vi har till exempel Sven Stolpes ”I dödens väntrum” som blev en stor succé när den kom. Den visar hur den existentiella skärpan stärks under sjukdomshotet. Det

är en uppskruvad skildring av en människas förhållningssätt till livet i skuggan av det yttersta. Ska man hantera det med resignation, hedonistiskt festande eller en religiös tro?

I andra typer av kriser, som krig, har författare varit mer benägna att skapa debatt eller ta strid, förklarar han.

– Ett berömt exempel är Göran Sonnevis dikt ”Om kriget i Vietnam” som publicerades i tidskriften BLM 1965. Den blev väldigt omdiskuterad på grund av ett enda ord: han skrev att USA:s

krig var ”vidrigt”, vilket ansågs som en kraftig opinionsyttring. De båda världskrigen är händelser som, liksom coronapandemin, påverkat människor på alla kontinenter och gett upphov till mängder av litterära verk.

Författarna tvingades ibland skriva förtäckta skildringar av krig och auktoritära system, som Vilhelm Mobergs ”Rid i natt!” och Karin Boyes ”Kallocain”.

– Men det undgick förstås ingen vad de här romanerna egentligen handlade om. Just nu är yttrandefriheten inte hotad i Sverige, men erfarenheten säger

att sådana försök kan göras i anslutning till en stor kris och vi ser att det sker i andra länder, säger Johan Svedjedal.

En likhet med andra världskrigets vardag är att delar av samhället även då stängdes ner.

– Teaterföreställningar ställdes in och biorepertoaren minskades.

Boken blev det enda icke-ransonerade njutningsmedlet.

Men i dag finns ju alla medier som strömmad hemunderhållning, vilket gör att boken inte har

samma privilegierade ställning.

Författaren Amanda Svensson, som är bosatt i Cornwall i

Storbritannien, har skrivit en enda text om coronakrisen. Det var efter att premiärminister Boris Johnson kungjort: ”Om dina vänner vill träffas – säg nej.”

– Då grät jag framför tv:n. Jag kände ett behov av att skriva om den starka upplevelsen. Tre veckor tidigare hade det varit ett omöjligt uttalande, säger hon.

I karantänen har Amanda Svensson tagit sig tid att läsa författares vittnesmål om coronakrisen från flera olika länder.

– Jag tycker mig se två spår över hela Europa. Det första är betraktelser av ett stillasittande liv

med ganska höga poetiska anspråk. Syftet med dem verkar vara att lyfta det prosaiska tillståndet i att inte få göra det man planerat till något högre och mer existentiellt värdefullt, inte bara ett logistikproblem. Den andra typen av texter handlar om vad som händer efter krisen. De har en mer politisk udd och lyfter frågor om klassklyftor och klimatförändringar. En slags appeller till hur vi kan leva ”sedan”.

Men även de stillsamma naturbetraktelserna blottar orättvisa samhällsstrukturer, har

hon märkt. Amanda Svensson ger ett exempel från fransk press där två av varandra oberoende författare samtidigt rapporterade om hur de flydde till sina sommarhus på landsbygden och insöp den blomstrande vårprakten.

– Det väckte vrede. Människorna i små lägenheter i Paris förorter kände inte igen sig. Ett problem är kanske att de författare som är så uppburna att de får skriva i Le Monde eller The Guardian lever ett privilegierat liv. Under den här krisen är det påtagligt att

författarna görs till språkrör, men att de inte kan tala för alla.

Amanda Svensson har noterat att varje nation försöker skapa sin egen berättelse om kris-hanteringen.

– Alla vill odla bilden av att de gör rätt. Gör vi fel så dör vi ju. Då uppstår en form av fiktion om samhället. I Sverige handlar den om förnuft och att lyssna på experterna. I Storbritannien märks en ny sorts patriotism där man vill åkalla minnen av fornstora dar. Många sluter upp kring föreställningen om ett starkt

land som är rustat att möta alla slags kriser.

När den politiska oppositionen ”checkar ut” kan författarna fylla ett tomrum, menar Amanda Svensson.

– I ett samhälle måste det finnas röster som är motvalls, för att skapa balans. Författaren Philip Pullman skrev till exempel nyligen att vi måste stänga alla privatskolor, reformera valsystemet och ställa politikerna inför rätta för mord.

Och hon förstår författarkollegornas lust att skriva om pandemin.

– Kriser är för de allra flesta författare själva livsluften, det är vad som driver de flesta stora dramer. Som författare och läsare är man tränad i tankesättet att efter en kris kommer förändring. Jag är inte säker på att det funkar så i det verkliga, individuella livet. Men det kan vara en förklaring till varför författare skriver om det här.

Amanda Svensson framhåller att litteraturens uppgift inte, som till exempel journalistikens, är att ta reda på vem som agerar rätt och fel – utan att visa upp världen som mångfasetterad och svår att

förstå. Att fånga komplexiteten det innebär att leva i en osäker tid.

– Men det finns en risk att man gör det med större dramatik än nödvändigt. Eller i form av plakattexter och överdrivna liknelser, som när pandemin jämförs med ett krig.

Författarnas nyvunna auktoritet som krisens orakel kan kopplas till att politiker, ekonomer och naturvetare som vanligtvis presenterar lösningarna på samhällets utmaningar nu famlar i mörker. Det tror Sven Anders Johansson, professor i

litteraturvetenskap vid
Mittuniversitetet.

– Plötsligt kan litteraturen bidra
med lika mycket sann kunskap
som de ”vanliga” experterna.

Litteraturen är bättre på att
uttrycka det omöjliga, okända
eller motsägelsefulla. Det som
politikerna inte kan fånga.

Men bara för att litteraturen får
större tyngd betyder inte det att
exempelvis

Folkhälsomyndigheten blir
mindre viktig, betonar Sven
Anders Johansson.

– Litteraturen kan inte ge
lösningar, då har man

missuppfattat vad det går ut på.
Däremot kan den ge perspektiv på
situationen och på de dåliga
lösningarna.

Författare och intellektuella,
poängterar han, har inte samma
koll på utvecklingen som
myndighetsföreträdare. Och de
behöver sällan stå till svars för
sina uttalanden, som politiker. -
Därför ska man ta deras utsagor
med en nypa salt.

– Författare förväntas bidra med
de stora orden, och de riskerar
ibland att bli lite för stora, för
”goda”, säger Sven Anders
Johansson. Risken är att det slår

över i en falsk humanism som proklamerar att alla är lika och att vi går igenom det här tillsammans. Det kan skymma den kritiska analysen och de klassbetingade orättvisor som krisen har blottlagt.

Varken Johan Svedjedal, Amanda Svensson eller Sven Anders Johansson tror att det som publicerats hittills på kultursidorna kommer att definiera coronaepoken.

Litteraturhistorien vittnar om att det krävs tidsavstånd och distans för att hitta de rätta formerna att skildra en stor kris.

– Det behövs några år för att erövra fågelperspektivet, säger Sven Anders Johansson.

Johan Svedjedal ser en paradox i att marknaden efterfrågar böcker om pandemin medan den pågår, men att den konstnärliga processen just tar lång tid. Själv arbetar han just nu på en biografi om Harry Martinson, där ett avsnitt handlar om författarens inblandning i finska vinterkriget. Tillsammans med bland andra Eyvind Johnson och Olof Lagercrantz engagerade sig Harry Martinson i den svenska frivilligrörelsen. Strax efter skrev

han romanen ”Verklighet till döds”.

– Det är ingen särskilt lyckad bok. Den präglas av splittring och brist på distans. I efterhand sade Harry Martinson själv att det snarare var en skiss än en färdig roman.

Amanda Svensson har svårt att bortse från stämningarna av melankoli och ödslighet omkring sig i arbetet med sin nya bok. Hon ville inte alls skildra ett samhälle där folk inte får träffa sina vänner eller gå till mataffären. Men verkligheten sipprar in.

– Den blir nog lite deppigare än jag tänkt. Jag funderar ibland på

hur svårt det måste ha varit för amerikanska författare i början av 2000-talet att ta sig runt 11 september och kriget mot - terrorismen. Det här kommer ju också att få efterverkningar i årtal. Jag tror att litteraturen fyller en viktig funktion i kris och lidande, både privat och globalt. Man vänder sig till den för att inte känna att allt är meningslöst. Har man kärleksbekymmer tröstar det ju att läsa om någon annan i samma situation, det gör bördan lättare och ger en känsla av värdighet att man är med om något större – erfarenheten av hur

det är att vara människa, säger Amanda Svensson.

Per Bengtsson

per.bengtsson-kling@dn.se

Coronabok med DN-texter.

Den 18 juni kommer "Corona – 19 författare om krisen" med texter av Olga Tokarczuk, Arundhati Roy, Carsten Jensen, Elisabeth Åsbrink, Åsne Seierstad, Maciej Zaremba, Margaret Atwood, Lasse Berg, Richard Ford, Zadie Smith, Silvia Avallone, Sverker Sörlin, Abdellah Taïa, Lena

Andersson, Mats Strandberg, Jamaica Kincaid, Kerstin Ekman, Niklas Rådström och Ian McEwan. Samtliga har publicerats i DN under våren 2020.

"Aldrig tidigare har författarna varit så bokstavligen livsnödvändiga för det offentliga samtalet som under denna kris. Här finns egna sjukdomsberättelser, djup poesi, sorg, förtvivlan och hopp. Det är vår förhoppning att denna bok ska visa på den centrala roll som det skrivna ordet har i en epokgörande samhällskris", skriver DN:s kulturchef Björn Wiman i förordet.

Emma Bouvin: Det spekuleras en del om skilsmässor i coronakrisens spår

LÖRDAG 30 MAJ 2020

Jag har ett fasansfullt morgonhumör. Det driver min man till vansinne. Vi har därför undvikit att överhuvudtaget kommunicera på mornar. Det

**gick bra, tills
krisen kom.**

Vi har bråkat mindre under de senaste två åren. Barnen har sovit allt bättre, så vi har inte behövt dividera så mycket om nätterna. Mornarna har också varit fridfulla, eftersom min man åker till jobbet i gryningen.

Vi har alltså sällan tvingats umgås under den mest kritiska tidpunkten: vardagsmornar innan jag ätit frukost.

Sedan kom coronakrisen. Både min man och jag blev hemförlovade från våra respektive arbetsplatser. Och plötsligt var vi

tvungna att tackla mornarna tillsammans.

Till min mans försvar ska sägas att han har gått upp före mig och tagit barnen i princip varje dag.

Till mitt försvar så vaknar jag minst en gång per natt av att vår minsting kommer in till oss och försöker krypa in under min hud. Utöver det så är jag också varje kväll vaken tillräckligt länge för att hinna natta om henne när hon försöker smyga in till oss första gången vid 23-tiden. Alltså har jag fått mycket mindre sömn än han när klockan slår 06.30 – men det vet ju inte han, eftersom han nöjt

snarkat sig igenom nattens eventuella kaos.

Häromdagen skickade han ett sms till mig om att treåringens näsa inte rann, men att han hade snutit henne en gång. Jag blev givetvis rosenrasande, kastade mig ur sängen och ner i köket.

– Vad är det du försöker säga? Att pollenmedicinen inte fungerar eller? röt jag.

Min man, som i vanliga fall har rätt lång stubin, gick i försvarsposition.

– Jag trodde bara du ville veta. MÅSTE du alltid vara på så dåligt humör?

– MEN DITT HUMÖR DÅ,
vrålade jag.

Jag kan verkligen förstå att det
stör honom att jag snäser åt
honom vad han än säger (han ska
vara tyst!) på mornarna, men han
är inte den enda som lider.

Jag måste exempelvis leva med en
människa som aldrig kan slappna
av. Sedan han började jobba
hemifrån har han slipat hela
terrassen. För hand. Med
sandpapper!

Därefter köpte han sig en
slipmaskin och gick in i ett
närmast maniskt slipande. Allt
som inte sitter fast i trädgården

har han slipat, grundmålat och
målat. När det tog slut på saker att
slipa började han hugga.

Äppelträdet hade han som ni vet
redan våldfört sig på, så i stället
tog han sig an häckarna, buskarna
och min ståtliga vildvin-
klätterväxt.

En dag hade jag ett vackert vildvin
som växt i årtionden och slingrade
sig över en stor spaljé, hela vägen
upp till taket på vårt
tvåvåningshus. På sommaren var
den grön och grann, till hösten
exploderade den i orange och
rött.

– Den kan inte slingra sig upp till taket, beslutade min man och högg ner vildvinet.

Till roten.

– Äh, det kommer växa ut igen, hävdade han.

Jag väntar ännu, men det har gått två månader nu och roten är fortfarande lika stendöd.

Nästa sak han vill ge sig på är vinbärsbusken. Det är oklart vad han hyser för agg mot den, den står ur vägen i ett otrevligt och skuggigt hörn i trädgården, men det enda som hittills har stoppat honom från att massakrera den är att jag har pekat på

vildvinsstubben och hotat med att börja bråka om den. Igen.

– Det är ju mysigt att jobba hemma båda två. Man kan ta lunchpromenader och så där tillsammans, sa en vän nyligen när vi pratade om det nya märkliga livet.

Det händer faktiskt att min man föreslår att vi ska ta en promenad tillsammans. Till returstationen. För att slänga glas och papper. Det tar tre minuter, högst, att gå dit. En promenad enligt mig varar i minst 20 minuter och bör utspela sig i en trevligare miljö än kring en returstation.

Så jag går ensam i stället.
Det spekuleras om fler
skilsmässor i coronakrisens spår.
Folk ställs inför fullbordat faktum
att de verkligen inte trivs ihop
längre när de tvingas umgås
mycket mer än vanligt. Det är väl
ungefär som
semesterskilsmässorna, fast i
större upplaga och med dystrare
grund.

Vi kommer inte att skiljas. Aldrig
att jag låter honom skilja sig från
mig. Trots allt är han och barnen
de enda människorna jag kan
tänka mig att leva isolerad med
om jag måste.

Och varje vardagskväll, när jag
snäst åt honom under
morgontimmarna och han
hindrats från att hugga ner
vinbärsbusken ännu en
eftermiddag och när barnen änt-
ligen har somnat, så finns det
faktiskt fortfarande ingenting jag
hellre gör än att sitta i soffan med
honom och titta på tv-serier.

Emma Bouvin

emma.bouvin@dn.se

**Emma Bouvin började som
reporter på Dagens Nyheter**

2009. Hon bor i ett radhus i södra Stockholm. Jobbar med granskande journalistik till vardags och har fått höra att hon borde sprudla mer. Hon skriver krönika i DN Lördag varannan vecka.

Yoga girl: Till och med - människor som ser ut att ha det så himla bra mår dåligt. Det är skönt att höra.

LÖRDAG 30 MAJ 2020

Det svenska yogafenomenet "Yoga girl" byggde upp ett wellnessimperium från hemmet på paradisön Aruba. Rachel Brathens två miljoner - Instagramföljare är vana vid att se henne som en livscoach och yogaguru.

Förra året kraschade hon, och tvingades ta ett svårt beslut om att fokusera mer på det digitala. Sedan kom pandemin.

– Det är som att universum välsignade mig med en - burnout, säger Rachel Brathen.

Den första gången vi hörs är en grå torsdag i mitten av december. I Sverige väntar julhelgen, en helt vanlig sådan, där familjer planerar att träffa sina äldre släktingar och arbetsplatser kan anordna julfester.

Rachel Brathen skajpar från paradisen Aruba där hon bor med sin man Dennis och deras treåriga

dotter. Hon har skapat en business där, med yogastudio, restaurang och kafé, ett center för hemlösa hundar. Trettiofem anställda som tar hand om de människor som kommer från hela världen för att göra yoga, och som håller i gång dagliga träningspass i studion.

Rachel Brathen har precis avslutat ”världens mest hektiska år”.

Förutom arbetet på plats på Aruba skapar hon innehåll för sina instagramföljare, driver onlineplattformen Yogagirl.com. Hennes bok ”To love and let go” som kom ut i USA i september

blev snabbt en bästsäljare och Rachel har kuskat runt från stad till stad i USA på bokturné.

– I början av 2019 så såg jag ut över året, och fick nästan panik för det var ingen space. Och en galen tvååring på det. Vem skapade det här schemat? Det var ju jag, har jag tänkt, säger hon. Turnén fylldes av känslomässiga möten med läsare som kände igen sig i de livssituationer som Rachel beskriver i sin bok. Och långa flygresor med den spralliga dottern. Resandet, som länge varit en stor och helt vanlig del av

hennes liv, hade plötsligt blivit en utmaning.

– Det var rätt tufft faktiskt. Jag trodde liksom att det skulle vara samma sak att åka från stad till stad och ha stora yogaklasser och evenemang. Men jag har inte lika mycket bandbredd längre – så det var tuffare än vad jag trodde.

En vecka innan vi pratar har hon avslutat sin sista yogagrupp. Nu har familjen tillbringat tre dagar med att bara vara hemma. Baka, städa, julpynta – bada i poolen. Vi diskuterar möjligheter för fotografering inför publiceringen av intervjun. Rachel har en resa

planerad till Sverige under tidig vår för att träffa familjen i Stockholm – eller så sker den i maj.

Men inget av det kommer att hända.

Två veckor efter att vi pratar första gången kommer de första beskedet om det nya mystiska viruset som sprider sig i Wuhan-provinsen i Kina. Och när vi hörs igen, i mitten på mars, sitter jag inte längre i ett telefonrum på redaktionen – utan vid mitt köksbord, en av de första dagarna då Folkhälsomyndigheten rekommenderat att de som kan

arbeta hemma i Sverige ska försöka göra det.

Det nya coronaviruset har blivit en pandemi. Antalet fall ökar runtom i världen.

Och paradisen Aruba där Rachel Brathen byggt upp sitt liv är nedstängt.

Allt hon har jobbat för ställs nu på sin spets. Och ett av hennes livs tuffaste beslut har plötsligt visat sig vara en välsignelse.

○ ○ ○

Rachel Brathen är på väg till en fullbokad yogavecka i mars 2014. Hon ska leda en kurs på ön

Bonaire i Västindien när hon plötsligt kollapsar på flygplatsen. Hon svimmar av och vaknar med huvudet i sin pojkväns knä. En skärande smärta i magen. Det enda hon kan tänka på är att hon måste komma fram, hålla sitt löfte till alla de som åkt till ön för att ha henne som yogainstruktör. Men till slut går det inte längre. Hon läggs in på sjukhus, sövs ner medan läkarna opererar hennes mage. Den skärande magsmärtan visar sig bero på en inflammerad blindtarm – men när hon vaknar får hon ett fruktansvärt besked. Medan hon legat nedsövd har

hennes bästa vän dött i en bilolycka. Beskedet blir en chock för Rachel. Och det tvingar henne att reflektera över sitt liv, och hur hon blivit den hon är. Hon bearbetar händelserna genom att skriva en bok. Det tar fem år, och hon försöker dela med sig av resan från barndomen i Stockholm där familjen sopade trauman under mattan – till livet på Aruba där hon försöker dela det svåra i livet med grupper av människor som vill lära sig mer om sig själva.

– Det enda sättet att läka när man går igenom fruktansvärda saker är att prata om det som har hänt. Folk har ingen aning om hur man ska bete sig kring någon som just har förlorat någon. Folk gör jättekonstiga saker runt död och sorg – det gör att man känner sig isolerad och ensam, säger hon.

– Men folk dör varje dag. Och så fort man börjar prata om det så är det lättare att skapa ett sammanhang. Man känner sig inte ensam längre.

Rachel Brathen vet hur det är att inte prata om sorg. Hennes mammas självmordsförsök

kvällen efter Rachels femårskalas. En sårig separation mellan föräldrarna. Hennes styvpappa, stridspiloten, som hittades död utanför sitt stridsplan i havet efter en övning. Tystnaden följde alla dessa barndomstrauman.

– Vi rev bara ut kapitlet, och man tänkte att det är över nu. Men livet fungerar inte så. Det som vi inte pratar om gör bara mer ont. Jag tror att det var så traumatiskt, för ingen ville riskera att dra upp det känsliga och smärtsamma igen.

Men det tog tid att komma till den insikten. Som liten trodde Rachel

att man bara kunde gråta om något var fel. Hon säger att hon inte fick möjlighet och stöd i att känna de känslorna hon hade. Som trettonåring hade hon börjat tjuvröka, snatta och ta alkohol från föräldrarna. En "strulig" pojkvän blev konstanten i hennes liv. Hon hade falskleg och tillbringade nätterna på Stureplan.

Tills hennes mamma introducerade henne för ett meditationscenter – där hon tillbringade en vecka. Trots ångesten inför tystnaden fastnade Rachel direkt. När hon var 18 år

lämnade hon Sverige för en backpackerresa till Costa Rica – men hon kom inte hem. Efter att ha träffat sin nuvarande man Dennis under en avstickare till Aruba, blev hon kvar på ön. Rachel Brathen insåg tidigt att hon kunde använda sociala medier för att nå ut med yogan och meditationen som gett henne så mycket. Hon skapade personan "Yoga girl" och fick snabbt många följare.

– Genom min livsstil har jag blivit mer närvarande och medveten. Jag känner ingen ilska mot mina föräldrar. De gjorde så gott de

kunde. Men jag tänker väldigt mycket på det nu när jag har en dotter. Jag vill låta henne känna sina känslor, även om det är jobbigt, även om det är obekvämt. Jag vill inte distrahera henne utan låta henne få utrymme för sina känslor.

Som barn lär sig Rachel Brathen att anpassa sig. Hon lär sig att hjälpa till – och när hon inte gör det så gör ingen det.

– Det tampas jag mycket med än i dag. Jag vill styra och bestämma och ha kontroll. För min känsla är att om jag inte gör det så sjunker vi. Det är så intressant hur det

som färger vår barndom lever vidare när vi är vuxna. Fast vi får barn, fast vi objektivt vet att det inte stämmer.

Att styra, bestämma och ha kontroll. Att anpassa sig och inte säga nej – att inte göra människor besvikna. Flera saker som gör att Rachel Brathen till slut tvingas ta ett beslut. Ett beslut som ska visa sig vara i precis rätt tid.

○ ○ ○

Planen med vår andra intervju är att ställa fler frågor kring hur Rachel Brathen blev en influerare med 2 miljoner följare. Vad som

fick henne att flytta till Aruba och hur hon byggde sitt yoga-imperium. Om en kontroversiell Ayahusca-ceremoni med psykedeliska droger som hon säger förändrade hennes liv. Men när vi åter hörs på Skype, i mars, har Aruba tre bekräftade fall av covid-19. Myndigheterna har reagerat hårt. Inga flighter går varken till eller från den turistberoende ön. Befolkningen har utgångsförbud. Restaurangerna har stängt. Yogastudion som Rachel driver har på fem dagar förlorat nästan alla sina deltagare.

– Vi hade 45 personer per klass för fem dagar sedan, sedan 36, sedan 22. I går hade vi elva. I dag tre. Nu har vi bestämt oss för att stänga. Vi får se.

Rachel Brathen låter orolig.

– Extremt. Vi har ett ganska stort team med människor som jobbar på studion. Den drivs av fottrafik. Och nu är den stängd.

Framför allt är hon orolig för sin personal. De som jobbar i butiken, studion, på räddningscentret för hemlösa hundar.

– Jag har ingen aning om hur folk ska kompenseras. Det är det som är mest obehagligt. Tjejen som

sköter vår reception, hon är ensamstående mamma med en treåring. Hon har ingen familj här – om hon inte har oss så är det hela hennes liv. Vi kan inte stötta med lön under lång tid. Det känns väldigt, väldigt tungt, säger Rachel Brathen.

Hon säger att hon har tur. Hennes verksamhet sker inte bara på plats. Under flera år har hon skapat en global onlineplattform. Nu har hon flyttat hela sitt fokus dit. Hon försöker få fler att hitta och använda onlinekanaler för att få den upplevelse som de annars skulle få i en studio. Och se till att

de tolv lärare som är anställda på onlineplattformen har kvar sin inkomst.

– Det som varit en uppskattad sidoinkomst för dem har blivit allt. Vi försöker kommunicera att man kan göra yoga online. Man behöver inte använda de stora jättarna, utan man kan välja de mer sårbara. Vi försöker hitta balansen där.

Förra året blev Rachel Brathen sjuk. Hon säger att det är svårt att förklara. Och svårt att säga att man kraschat när man lever ett privilegierat liv, och jobbar med sin passion.

– Det är inte som att jag sitter i en gruva. Men jag har jobbat i ett högt tempo utan break. Jag har haft inställningen att jag sagt ja till alla möjligheter. Jag har gått in i grupper och levt i program i hur många år som helst. Och det är det bästa jag vet.

Men det finns såklart en baksida.

– Om jag saktar ner. Det är svårt för mig att ligga kvar på soffan och släppa taget – för då tror jag att "everything falls apart". Att vara sjuk och inte ställa mig och städa med 40 graders feber. Det är fascinerande, och skrattretande

ibland. De sakerna ser små ut på utsidan, men de är jättestora.

Som att du gör människor besvikna?

– Precis. Tanken på att ställa in. Att misslyckas – nej, det finns inte. Men det är fascinerande när man ser det. Och när man ser det i andra människor, och kan jobba med det.

Hon vill inte att människor ska tro att det är lätt.

– Det är inte så att jag sitter här och mediterar och gör yoga och dricker grön juice tills jag mår bra. Jag måste fylla min kopp så jag kan hjälpa andra människor. På

det sättet tänker jag att jag hittar mitt syfte i det jobb jag gör. Särskilt när det är tufft. Mammalivet, kombinerat med yogagrupper om 60 personer som tog mycket emotionellt. Sex podcasts i veckan. Onlineklasser. Allt tog till slut ut sin rätt. Hon bestämde sig för att ta ett break: och ställde in alla inkommande yogaresor för år 2020.

– Det var ett extremt tufft beslut att ställa in. Det påverkade oss jättemycket gällande cashflow, eftersom det varit vår största inkomstkälla. och det var svårt att förklara för teamet.

Men det visade sig vara en välsignelse. Om resorna till Aruba varit planerade som vanligt säger Rachel Brathen att hon hade stått inför en situation med 500–800 personer att betala tillbaka pengar till för inställda kurser.

– Vi hade konkat på en månad. Det kändes som ett dumt beslut finansiellt då. Men det var som att universum välsignade mig med en *burnout*.

○ ○ ○

När vi i december förra året pratade på Skype frågade jag Rachel om människor tror att hon

lever ett drömliv när de ser hennes sociala medier, och följer vad hon byggt upp online. Hon menade att hon skiftat fokus under de senaste åren.

Från ett instagramkonto fyllt med yoga på vita stränder delar hon i dag med sig mer av familjeliv och barn. Hon har märkt att det är hennes känslomässiga inlägg som får respons. Men hon kan också känna av en press av att allt ska vara fint och perfekt.

– Det går inte att vara sig själv. Antingen känner man att man har misslyckats eller så går man in och målar upp den här bilden av

att ”Gud vad allt är bra”. Det skapar stress och press.

Hon fortsätter:

– Visst kan de som plötsligt hittar mig på Instagram tro att jag sitter på en strand och oom:ar. Men jag har tillbringat 25 veckor per år inne i en yogastudio. Jag har knappt sett solen under de perioderna. Jag vill att de som inspireras av mig ska kunna känna att jag också mår dåligt ibland. Till och med människor som ser ut att ha det så himla bra mår dåligt. Det är skönt att höra. Själv har hon försökt sluta vara så mycket i sociala medier.

Scrollningarna på Instagram tar ut sin rätt.

– Det är oundvikligt att jag börjar må lite dåligt. Jag försöker hålla mig borta, och det finns säkert de som inte är medvetna om att det gör att de börjar må dåligt, säger hon.

På Rachels instagram-konto syns, som överallt, pandemin. Hon delar med sig av hur hon tvingats avskeda personal när inkomsterna sinat. Läger upp ”shaking meditation”-workshops online från sin studio. Visar en frukost i trädgården när stranden är stängd. Startar en köksträdgård.

Skriver att man inte behöver vara produktiv när samhället är nerstängt – det är okej att bara stanna i sängen i sin pyjamas. I mitten av maj skriver hon på Instagram, under en bild på en gurkplanta :

”Jag har dagar när jag vaknar och känner mig hopplös. Hur hamnade vi här? Kommer jorden någonsin fortsätta att snurra? Jag vet inte. Men jag tittar på min dotter och hon är så säker i livet, och vaknar varje morgon sjungandes – och utanför växer gurkorna mot alla odds – så kanske kommer vi alla vara okej.”

Jag frågar henne vad som händer i framtiden.

– Vi är på en tuffare plats än jag någonsin trodde. Men vi har byggt upp ett verktyg som är byggt för det här. Man måste kunna fortsätta röra kroppen, känna att man inte är ensam. Och nu handlar det om att folk förhoppningsvis har råd och kapacitet i livet att fortsätta med det.

Hur tänker du kring din egen framtid?

– Jag är ett kontrollfreak. Jag gillar att ha koll. Och nu finns en risk att vi inte kommer vara okej.

Jag är tvungen att göra övningar kring "worst case-scenarios". Om allt går käpprätt åt helvete: om vi inte har el, mat, vatten. Jag kan nästan smaka på de scenariorna. Det kommer så klart inte ske men det är viktigt att man får ha sina rädslor.

Hon skrattar till. Säger att hon har funderat på om hon kommer behöva en båt för att segla över Atlanten till Sverige. Men det är inte aktuellt. Varken båten – eller att åka tillbaka.

– Aruba är verkligen hemma för mig. Men det är klart jag oroar mig. Man önskar att alla man

älskade var under samma tak. Att allting var förberett. Det skulle kännas bättre. Men alla har människor de inte kan träffa nu.

Evelyn Jones

evelyn.jones@dn.se

Rachel Brathen, "Yoga girl"

Bor på Aruba i Västindien tillsammans med sin man Dennis Schoneveld och deras treåriga dotter Lea Luna.

Växte upp som

Rachel Bråthén

i bland annat Uppsala och på Lidingö.

Driver en av de största yogastudiorna i den karibiska övärlden, och onlineplattformen yogagirl.com med över 30 anställda från runtom i världen.

Driver också Yoga girl-foundation, för att stötta kvinnor och barn som lider av trauman, orättvisor och fattigdom.

Startade Instagramkontot Yogagirl år 2012. I dag har kontot 2,1 miljoner följare.

Hennes andra bok, "To love and let go", kom ut på svenska i december 2019.

Åtta bortförklaringar. Därför har experter och ”experter” så svårt att erkänna när de haft fel

LÖRDAG 30 MAJ 2020

Alla gör fel ibland, men inte många gillar att erkänna det. Och för att slippa erkänna att man haft fel kommer man med olika bortförklaringar. Kathryn Schulz har skrivit en hel bok om hur vi människor hanterar att vi haft fel. Augustin Erba har läst den och hittat exempel i - coronakrisen.

För den som är intresserad av hur människor förklarar sig när de har haft fel är det nya coronaviruset ett formidabelt presentbord.

Den ena personen efter den andra, somliga med storartade vetenskapliga meriter inom epidemiologi och andra – med starka åsikter men utan meriter – har gjort förutsägelser inom några av de svåraste vetenskapliga områden som finns.

Ta till exempel Karin Tegmark Wisell, avdelningschef på Folkhälsomyndigheten, som den 27 januari sa till Sveriges Radio att ”...det finns inget som talar för

att man kommer att få större smittspridning utanför Kina.”

Det här var fyra dagar efter att Kina stängt hela Wuhan, med elva miljoner invånare.

Eller varför inte Donald Trump som den 24 februari twittrade:

”The Coronavirus is very much under control in the USA.”

Och det har också funnits gott om prognosmakare som gått motsatt väg och förutspått tiotusentals döda i Sverige i maj.

Vi har inte facit för hela pandemin, men redan nu har ett antal av de prognoser som förutsade hur det skulle se ut i dag

visat sig vara fullständigt uppåt väggarna. Ändå är det förvånansvärt få facebookuppdateringar, artiklar och krönikor som reservationslöst proklamerar: ”Jag hade fel.” En debattartikel med rubriken ”Det här har jag lärt mig av mina fel i coronaprognoserna” hade nog blivit läst.

I boken ”Being wrong: Adventures in the margin of error” analyserar den Pulitzerbelönade New Yorker-skribenten Kathryn Schulz olika argument som människor använder för att slippa behöva säga att de har haft fel.

Argument 1:

**Jag hade egentligen rätt,
men sen inträffade något
oväntat
som gjorde att jag fick fel.**

Här kan man nog ta
Folkhälsomyndighetens reaktion
på att corona spreds på
äldreboenden.

– Det är extremt olyckligt. Att
skydda de äldre äldre var ett av
våra huvudspår och det har inte
fungerat så bra som det borde
kunnat göra, sa statsepidemiolog
Anders Tegnell till P4
Östergötland.

Detta är återkommande hos
Anders Tegnell. Ta till exempel
när reportrarna på Ekot
konfronterade honom med att ha
haft fel i siffrorna på antalet döda.
Då lät det så här:

”Tycker du, med facit i hand, att
du borde ha förstått att siffrorna
skulle bli åtminstone betydligt
högre än 60 för de där dagarna
som du pratade om då?

– Ja, när jag tittar bakåt, men det
är mycket som blir annorlunda
när man tittar bakåt.”

Argument 2:

Jag har fortfarande rätt, men folk vet för lite för att begripa det.

Klassiska exempel på detta är att många länder hävdar att just de länderna har de bästa beräkningarna. Även här hemma har vi fått höra att om folk bara förstod hur bra vi räknar här i Sverige, skulle andra länder inte tycka att våra dödstal var så höga. Och man kan också få motsatt resultat med precis samma argument. I Ryssland säger man att deras osannolikt låga dödstal minsann stämmer och att de vet

det, för de har nämligen de bästa beräkningarna.

Argument 3:

Folk som inte håller med mig vet att jag egentligen har rätt, men de har valt att inte vilja hålla med mig för att de är onda/elaka.

Hit får man väl ändå sortera in Lynn Kamerlin, professor i strukturbologi vid Uppsala universitet. Efter att DN:s vetenskapsredaktör Maria Gunther i en gediget researchad artikel påtalade att katastrofscenariot som Kamerlin

lanserade visade sig felaktigt, då blev svaret så här:

– Det är faktiskt sorgligt hur människor pratar om detta. De ser det på fel sätt. I stället för att fråga oss varför detta inte hände borde vi fira. För det kunde ha gått så här, säger hon.

Man får ändå ge en eloge till den som föreslår att samhället borde fira att hon hade fel (fast utan att erkänna att hon hade det).

Argument 4:

Jag hade inte fel, jag hade rätt.

Det är förstås öppet mål att använda Donald Trump i texter

som handlar om att inte erkänna sina misstag, och han har valt att inte gå in på hur fel han hade utan i stället beskriva hur han var ensam i att förstå att man borde stoppa resenärer från Kina. Han är i gott sällskap av ett antal amerikanska konservativa pratshow-värdar. Till exempel Sean Hannity. När New York Times skrev om hur Hannity förringat viruset och hur han dessutom påstått att demokraterna använde det för att trakassera presidenten blev han upprörd. I stället för att erkänna att han hade haft fel, så hotade

han att stämma New York Times för att de påstod det. Det läsvärda svaret från New York Times jurist löd ungefär så här: "... som svar på ert tolvsidiga brev där ni hävdar att ni blev förtalad av New York Times ... och ert krav på en ursäkt och att vi ska dra tillbaka historien... är vårt svar 'nej'".

Argument 5:

**Jag hade visserligen fel,
men bara på marginalen.**

Hit kan man nog räkna de 22 forskare som på DN Debatt skrev en debattartikel om att Folkhälsomyndigheten hade fel.

När siffrorna som resonemanget byggde på ifrågasattes skrevs ett tillägg till artikeln: "De citerade siffrorna i sig är i vårt tycke mindre viktiga än den principiella utveckling av pandemin vi försöker peka på."

Fel siffror, kanske, men det spelar ingen roll för vi har principiellt rätt ändå.

I det här fallet hade Tegnell inte svårt att tala om att siffrorna var felaktiga.

– Dödstalen de citerar är felaktiga, de stämmer inte med de svenska dödstalen, sade Anders Tegnell på en presskonferens.

Men senare skulle det visa sig att de svenska dödstalen som Tegnell hänvisade till också var felaktiga och att de 22 forskarnas beräkningar låg närmare sanningen än Folkhälsomyndigheten. Och vad Tegnell svarade på det finns ju i punkt 1. (Och hur det kom sig att de 22 forskarna använde inexakta grundvärden, men ändå fick ett mer korrekt slutresultat än Folkhälsomyndigheten, behövs det en egen artikel för att förklara.)

Argument 6:

Jag hade inte fel.

Det är någon annans fel.

På samtliga punkter i denna text hade vi som jag nämnde kunnat använda Donald Trump som exempel, och här blir det svårt att motstå. Enligt honom är det nämligen Barack Obamas fel att det inte fanns fungerande tester för covid-19, när epidemin bröt ut. (Inga experter som NBC hittat lyckades förstå riktigt vad Trump menade eller ens hur det skulle kunna gå till.)

Argument 7:

**Jag hade fel nu,
men jag kommer få rätt senare.**

Här får man väl vara försiktig, just eftersom vi ännu inte har facit.

Det är det som är charmen med det här argumentet. Men vi kan väl konstatera att

Folkhälsomyndigheten ligger bra till som tidigt fick somliga att tro att de nordiska länderna bara var några veckor efter oss i dödstal, men som nu – i form av sin konsult, förre statsepidemiologen Johan Giesecke – säger att det är först om ett år som vi vet. Det här är också ett populärt argument

från dem som säger sig kunna förutspå börsens svängningar. Förutspår man en börskrasch eller jordens undergång kommer man förr eller senare att få rätt.

Argument 8:

**Jag hade inte fel,
jag hade rätt, såvitt jag minns.**

I Kathryn Schulz underhållande bok finns forskning som visar att många experter och prognosmakare inte luras med flit. De kommer helt enkelt inte ihåg vad de sa när de gjorde prognosen, de skönmålar det omedvetet och därför tror de ofta

att de är bättre prognosmakare än vad de är.

En annan sak med prognosmakare som framkommer i boken är att de är ganska bra på att förutsäga hur saker kommer att vara om allt fortsätter som förut. Däremot är de urusla på de saker som påverkar oss radikalt. Som till exempel Sovjetunionens fall. Finanskraschen. Eller covid-19.

Att ha fel är djupt mänskligt. Nästan alla religioner har ett sätt att hantera att man har gjort fel och kan få förlåtelse: Det ingår i botens sakrament – bikten – inom

katolska kyrkan eller i högtiden Jom Kippur i judendomen.

Men att acceptera att man haft fel eller har gjort fel är svårt just eftersom vi vill tro att våra beslut och slutsatser är resultatet av rationella, objektiva, processer. Och om jag har haft fel kan det betyda att mitt sätt att hantera information och bearbeta den inte är korrekt. Mitt sätt att se på världen har visat sig felaktigt.

Konsekvensen av att inse att man haft fel kan därför vara livsomstörtande.

Kanske finns också en del av sanningen i La Rochefoucaulds

välkända aforism: ”Alla klagar
över sitt dåliga minne, men ingen
över sitt dåliga förstånd.”

Augustin Erba

augustin.erba@dn.se

Det här är dödens nya logistik

LÖRDAG 30 MAJ 2020

**När begravningarna ska ske
utan alla som vill komma
och avskeden från de käraste
uteblir, så hamnar de som -
vanligtvis står i bakgrunden i
centrum.**

**I en tid då döden är överallt,
men ändå utom räckhåll för de
sörjande, har DN:s Paul Hansen
följt en liten begravningsbyrå.
Guldkorset blänker. Längst
framme vid altaret står kistan.
Lila bårtäcke, omvälvd av**

blommor och ljus från sex väldiga
fönster. Det är den 17 april 2020
och i dag ska Kerstin Bergqvist
begravas i Årsta kyrka.

Coronapandemin hindrar sonen
Nils att komma. Han ska vara
med via Skype från sitt hem i
Brasilien. Dottern Sofie försöker
få videosamtalet att fungera.

Maria Nestorzon från
begravningsbyrån Funeral går
runt i kyrkorummet och vänder
alla psalmböcker åt rätt håll.

○ ○ ○

Fläktarna surrar lågmält i
bårhuset. Garageporten öppnas

och stängs. Ännu en transport
med avlidna anländer. Snart är
alla 32 facken fulla hos
Begravningsbyråernas
transportcentral. Det är noga och
värdigt i minsta detalj.
Personuppgifterna kontrolleras
flera gånger innan bårsäckarna
varsamt läggs in i kylfacken. Alltid
med fötterna först.

○ ○ ○

Jonas Widigsson, öppnar dörren
till visningsrummet på Söder-
sjukhuset. Lisa Jormvall och
dottern Susanne går sakta fram
till kistan. Efter en snabb blick

vänder Susanne och går ut. Lisa står kvar. Hon har inte träffat sin make sen långt före påsk. Han har varit isolerad på sitt äldreboende och avled utan att hon eller dottern kunde vara närvarande.

○ ○ ○

Jonas Widigsson och Maria Nestorzon har aldrig upplevt något liknande under de år som de haft begravningsbyrån Funeral tillsammans: att så många begravningar måste ske med bara ett fåtal närvarande, att så många behöver begravas på kort tid och att så många berövas möjligheten

att ta farväl. Men i pandemins spår håller det onormala på att bli normalt.

Åter på kontoret äter Jonas lunch, en snabb energikaka. Kollegan och sambon Maria skymtar bakom sin dataskärm. På hennes skrivbord ligger tjugotvå beställda begravningar, inlagda i platsmappar sorterade efter datum. Telefonen ringer ideligen. Före coronapandemin hade den lilla begravningsbyrån Funeral fem till sju begravningar i månaden. Nu kan de ha lika många under en enda dag.

Även om arbetet på byrån är som det alltid har varit är det samtidigt helt annorlunda. Det stora antalet döda, restriktioner, anvisningar, och råd från myndigheter och församlingar som hela tiden ändras gör att arbetsbelastningen blir intensiv. Fritid är ett minne från förfluten tid. Under ett bord på kontoret står en tom hundkorg. Dvärgpinschern Max finns inte mer. Han var en uppskattad del av familjeföretaget, med en osviklig förmåga att nosa sig till den mest behövande besökaren.

– Han hade en fena på att känna vem som var mest ledsen, säger

Maria Nestorzon. Han hoppade upp i knät, och så låg han där under hela begravningssamtalet. Han missade aldrig. När Max slickade bort tårarna på kinderna på en kvinna som mist sin mor fick jag anstränga mig för att inte bryta ihop.

Maria Nestorzon och Jonas Widigsson har drivit sitt familjeföretag i drygt trettio år. Även om de, som alla affärsverksamheter, måste tjäna pengar är det inget som de säger står högt på agendan. Reklam har de aldrig gjort och hemsidan knåpade kusinbarnet Pontus Jonsson ihop

som ett skolprojekt när han var sjutton år. I dag är han trettiotre. Att de bara är två i företaget gör dem sårbara under pandemin men de har en "plan B" om någon skulle bli smittad.

– Vi har en liten kolonistuga, säger Maria. Skulle någon av oss bli sjuk så kan den friska snabbt sätta sig i säkerhet där så att i alla fall en av oss står på benen. Jag ringde Vårdguiden och bad att få bli testad för att vi har samhällsbärande funktion men de kommenterade det inte ens. På anslagstavlan har Maria skrivit med svart tusch: *"This too shall*

pass." Jonas sköter mycket av det praktiska med körningar, arrangemang och kistläggningar. Maria möter kunderna, sorgens logistik, men mycket av arbetet har förändrats under pandemin.

– Det är mycket mer resonerande kring existentiella frågor nu.

Ceremonierna som vi är vana vid när någon dör har ryckts bort, kan inte genomföras. Det blir väldigt förvirrande. Det finns en trygghet i rutinen. Den gör att man kan sörja i lugn och ro och så plötsligt så finns den inte där. Stommen i allting. Mina finaste möten är

med de som vet att de ska dö. Som Kerstin Bergqvist.

Minuterna innan ceremonin ska börja i Årsta Kyrka lyckas Sofie till sist koppla upp sin bror Nils i Brasilien, genom att byta till sin mammas gamla pålitliga dator.

– Nu kommer jag ringa upp min bror, från mammas Skype.

Kerstin Bergqvist hade planerat allt i detalj. Begravningsbyrån, prästen, kläderna hon skulle ha på sig, åttiotalet gäster, musiken, vem som skulle göra vad på minnesstunden efteråt. Under ett planeringsmöte hade hon lagt upp små papperslappar på ett bord. På

varje lapp stod ett namn och en uppgift. Nils minns vad det stod på hans lapp.

– ”Nils ska hålla tal, och det ska vara roligt.” Mamma har alltid varit speciell, väldigt annorlunda. Det var inte Villa, Volvo och Vovve med henne. Det är så sorgligt att inga av hennes planer kunde genomföras, förutom sången.

Att Nils med familj skulle komma hem från Brasilien var en självklarhet. I en pärm märkt ”Till min begravning” hade Kerstin lagt in en instruktion. På lappen stod: ”Nils med familj får ta pengar från

mitt konto för att flyga hem till begravningen.”

Det var i november förra året som Kerstin Bergqvist kontaktade begravningsbyrån Funeral för att planera sin begravning. Hon hade haft cancer i 12 år och slutet närmade sig. Kanske hade hon ett par månader kvar. Maria Nestorzon minns samtalet väl. Hon tycker att Kerstin var så modig, så självklar. Kerstin beskrev sin sjukdom på sin egen Facebooksida.

”På våren 2008 fick jag beskedet att jag hade bröstcancer. Det var något av ett chockbesked men jag

förlikade mig. Nu har jag fått tolv riktigt bra bonusår med god livskvalitet. Men oktober 2019 fick jag beskedet att cancer nu hade spridit sig till skelett, lever och lungor och att det inte finns behandlingar kvar att ge.”

Barnbarnet Ida gråter. Aldrig mer ska hon springa upp till mormor, som de bodde granne med. Aldrig mer ska hon sitta i hennes soffa och titta på naturprogram. Aldrig mer måla teckningar tillsammans. Prästen Henrik Fergin leder begravningsceremonin, kantorn Eva Tengelin spelar och Helena Lund sjunger bönesången ”Vitare

än snö”. Drygt tiotusen kilometer bort följer Nils med från datorn som står placerad på en stol framför dopfunten.

Sofie saknade sin bror, någon att luta sig mot, inte bara under begravningen.

– Det var jobbigt, det hade varit ett stort stöd om Nils kunnat vara med. Framförallt var det jobbigt på Ersta hospice när mamma avled. Att sitta där ensam.

Personalen frågade om de skulle vänta på någon annan anhörig. Men ingen kunde komma, Nils var ju fast i Brasilien och släkten i Dalarna vågade inte ta sig till

Stockholm. Jag hade så svårt att plocka ihop hennes grejer och gå. Att lämna henne.

○ ○ ○

Alla avlidna behandlas numera som potentiellt coronasmittade och läggs i helt förslutna bårsäckar av tjock plast. Nyanställda Johan Björlin, permitterad flygkapten från en numera konkursad svensk del av Norwegian Airlines, är iförd tät klädsel från topp till tå. Han lutar sig närmre en avliden för att kontrollera ett namn innan han lyfter över kroppen till en bår.

– Man kommer till världen med ett band runt armen och lämnar med ett band runt armen. Thomas Thomsson är chef för BBT, Begravningsbyråernas Transportcentral AB, som ägs gemensamt av åtta begravningsbyråer och en kistfabrikant. Tillsammans med koordinatör Joakim Elfvén styr han det dagliga arbetet. Det har aldrig varit så här mycket att göra. Mycket av arbetet går ut på att avlasta sjukvården med hanteringen av det stora antalet avlidna.

Coronapandemin har gjort arbetet mer tidskrävande och komplext än vanligt. Det är många fler möten, fler föreskrifter och nya säkerhetsrutiner. Thomas Thomsson har köpt in skyddsutrustning till alla anställda. Trettio andningsmasker, plasthandskar och täta engångsdräkter.

– Man måste ta sitt arbetsgivaransvar och skydda personalen, även om det är en merkostnad. Jag tog hem 100 dräkter för ett par veckor sedan och nu är hälften är slut.

Garageporten öppnas och stängs många gånger under en arbetsdag. Lagerhållning av kistor för begravningsbyråer är en huvuduppgift och garaget fungerar även som förråd. Jonas Widigsson från begravningsbyrån Funeral är en flitig kund. I dag ska han hämta fyra kistor. Nästan lika många som under en vanlig månad. Innan covid-19. Coronafall tar betydligt längre tid att hantera och innan lunch har Joakim Elfvén bytt om fem gånger till tät klädsel för att ta emot avlidna. Mask med partikelfilter, helkroppsoverall, dubbla

handskar. Strax före klockan två tittar en av chaufförerna in på kontoret, frågar om han ska med och äta.
– Käka? Jag har inte ens hunnit gå på toa.
Varje morgon samlas personalen på Begravningsbyråernas Transportcentral och går igenom dagens kommande arbete. Företaget har tio anställda och elva bilar som rullar mer eller mindre oavbrutet. Arbetsuppgifterna varierar. På ett år görs nästan 10 000 körningar, man graverar namnplattor på urnor och kistor, och sedan fem år

tillbaka har man ett bårhus med visningsrum där anhöriga kan ta avsked.

Thomas Thomsson har varit chef i 16 år och har upplevt några kriser genom åren. Men ingen som nu. Det stora antalet avlidna gör att sjukhusens vanliga bårhus snabbt blir fulla och måste tömmas på kroppar som körs till provisoriska kylcontainrar runtom i stan.

Telefonen går varm inne hos koordinator Joakim Elfvén.

– En normal månad kan vi ha 180 avlidna. I måndags var det 174 stycken. På en dag.

○ ○ ○

Det var en tisdag som telefonen ringde. Lisa Jormvalls make Jouko hade fått feber. Personalen på äldreboendet hade tagit ett coronatest och svaret kom tillbaka positivt. Ett tag såg det ut att bli bättre. Jouko kunde äta mat själv, men efter en vecka orkade kroppen inte längre och han somnade in.

Lisa och Jouko träffades hösten 1956 genom en väninna som skulle ut med en kille hon mött på en dans. Killen hade en bror ”som var mycket snyggare” och Lisa

följde med som sällskap. Kärleken gick till en början på högst ostadiga ben. Biobesök med historiska filmer som Lisa tyckte så mycket om, men inte Jouko. Han satt och sov. Det var först året efter som det blev allvar. Ett slumpmässigt möte på Vasagatan i månadsskiftet juni–juli och sedan dess träffades de varje dag. I augusti förlovade de sig och i november ringde bröllopsklockorna. Deras Susanne föddes fyra år senare. Jonas Widigsson från begravningsbyrån Funeral organiserar avskedet och möter

upp Lisa Jormvall och dottern Susanne utanför Södersjukhusets visningsrum.

– Det var hemskt att jag inte fick vara med honom när han avled, säger Lisa Jormvall. Det är det jag lider mest av.

Hon smeker sin man på kinden, lägger ner ett foto i kistan. Det svartvita bröllopsfotot som en förbipasserande ”som råkade ha en kamera” tog för 63 år sedan. Jouko i stram kostym, vit fluga. Lisa med långa vita handskar, flor och buketten som var så chockartat dyr. Att köpa favoritblomman liljekonvaljer i

november blev en oväntat exklusiv affär i femtiotalets Sverige. Lisa lägger ena handen på sitt halssmycke, lutar sig ner mot kistan. Viskar något.

– Jag var tvungen att säga till honom att han har ju ingen ring längre. Jag tyckte det var så fint när han låg med händerna på bröstet. Jag har gjort ett smycke av hans vigselring och mina två. Hans blev ett hjärta.

Det är första gången som Jonas Widigsson får ha en visning av någon som avlidit i covid-19. Fram tills nu har det varit helt stopp för alla visningar, även för

de som avlidit av andra orsaker. Jonas har vikt undan den orange bårsäcken i tjock plast som Jouko var innesluten i och bäddat fint. Lisa är djupt tacksam över att hon får möjligheten att ta farväl.

– När det nu gick som det gick är jag ändå glad att jag fick komma hit och säga adjö. Prata med honom. Tala om hur mycket jag älskar honom.

I januari fyllde Jouko nittio år och firades av Lisa, Susanne och några vänner på sitt boende. Det serverades prinsesstårta, Joukos favorit, och han åt två stora bitar. Trots sin Parkinson och Alzheimer

kände han igen hustru och dotter,
”sina flickor” och gick som vanligt
med sin rullator efter dem ut i
korridoren för att vinka hejdå.
Sextiotre år efter Jouko och Lisa
gifte sig i Finska kyrkan har döden
skilt dem åt. Men för Lisa tar det
inte slut här.

– Det har varit en fantastisk
kärlekssaga, och den fortsätter.
Jonas Widigsson kör sin silvergrå
begravningsbil längs
Folkungagatan. Vårsolen värmer.
Pubarna är fulla med folk som
sitter tätt, tätt intill varandra.
– De som sitter på
uteserveringarna och trängs borde

följa med till ett bårhus och se hur
allvarligt det är, säger Jonas. Det
är inte bara gamla som blir sjuka.
Detta är inget skämt.

Paul Hansen

paul.hansen@dn.se

Ledare: Resten av Sverige behöver inte lida som Stockholm

SÖNDAG 31 MAJ 2020

Utfallet hittills av coronapandemin i Sverige är förfärande. Drygt 4 000 personer har mist livet och dödsstatistiken talar för att virusets offer kan vara ännu fler. Dödstalet per capita är för närvarande högt i en internationell jämförelse. De som främst skulle skyddas, sjuttioplussarna, har drabbats

hårt i äldreomsorgen. Antalet patienter på sjukhusen är fortfarande stort och kurvan viker inte tydligt nedåt. I Västsverige verkar smittan tvärtom vara på uppgång – Sahlgrenska sjukhuset i Göteborg varnade i veckan för ett trendbrott med fler inläggningar. Omvärlden ser detta och vill helst inte beblanda sig med oss. Norge och Danmark öppnade på fredagen för resor sinsemellan från den 15 juni, men väntar med att öppna sina gränser gentemot oss. Möjligen kan det bli en ”regional lösning” vid Öresund.

Som lök på laxen vet vi inte hur många som är infekterade av det nya coronaviruset och inte heller hur många som har varit det. Testningen har inte kommit i gång i stor skala.

Så här kan det inte fortsätta. Det är hög tid att ta reda på hur viruset rör sig i befolkningen och slå ner smittan. Sveriges strategi måste därför vässas. Målen behöver konkretiseras och hanteringen av pandemin förändras för att nå dem.

Den uttalade målsättningen måste vara att minimera smittspridningen i samhället. Inte

bara att skydda riskgrupper och värna sjukvården. Det är inte ödesbundet att viruset ska härja genom en stor del av befolkningen och att ett visst antal människor måste dö.

Människors beteende spelar stor roll för hur resultatet ser ut både i dag och i morgon. En bit in i pandemin kan man nu dra lärdomar om vad som fungerar för att begränsa skadorna. Fysisk distansering, användande av skyddsutrustning, masstestning, smittspårning och isolering av virusbärare och deras kontakter har visat sig effektivt. Länder som

tillämpat dessa metoder – Island, Norge, Tyskland, Sydkorea och Nya Zeeland – är nu i ett betydligt bättre läge än Sverige.

Det fina är att det inte är för sent för vårt land. Invånarna utanför huvudstadsområdet måste inte råka lika illa ut som stockholmarna. Smittläget är betydligt bättre i till exempel Skåne, Blekinge och på Gotland och där skulle man med fördel kunna utöka testningen och smittspårningen redan nu och på så sätt hålla viruset stången. Och flera regioner har fortsatt smittspåra trots att

Folkhälsomyndigheten fortfarande inte anser att det är önskvärt.

Centerpartiet efterlyser just att Sverige arbetar aktivt för att bryta så många smittkedjor som möjligt (DN Debatt 29/5) och föreslår ett antal vettiga åtgärder baserade på internationella erfarenheter och svenska förhållanden.

Reaktionerna från de övriga partierna, regeringen och myndigheterna är positiva och det är en god start. Men det gäller att gå från ord till handling.

Käbblet om varför masstestningen inte kommit i gång måste få ett

slut. Regionerna och regeringen har förlorat mycket tid på att skylla på varandra i stället för att göra verklighet av målet att ”testa så många som möjligt”, som statsminister Stefan Löfven uttryckte det på fredagen. Regeringen har dock det yttersta ansvaret för pandemibekämpningen och måste sätta upp ett landsomfattande testsystem om så krävs. Här kan den med fördel titta på Danmark, vilket Moderaterna föreslår. Masstestning och smittspårning är emellertid bara medel. Medborgare, regioner,

myndigheter och andra länder behöver framför allt en tydligt formulerad ambition om att viruset inte bara ska bromsas, utan stoppas, för att resultaten ska bli bättre framöver. Annars riskerar svenskarna att fastna på en platå med höga dödstal, stängda gränser och många sjuka.
31/5 2020

Peter Wolodarski: Lös krisen, sluta läxa upp resten av världen.

SÖNDAG 31 MAJ 2020

Våren 2020 spanar finländare efter svenskar som olovligen besöker landet. De är inte ensamma. Coronakrisen har på kort tid förändrat Sverige bilden. Den finska dagstidningen Turun Sanomat publicerade i veckan en artikel som fick mig att studsa till.

Rubriken löd: "Svenskar har observerats i skärgården – att åka till stugan är inte ett giltigt skäl" för att komma hit.

Artikeln i Turun Sanomat, som ges ut i Åbo, redogör för att personbilar med svenska registreringsskyltar upptäckts under helgen. Läsare har tipsat om blågula besökare på en färja och även ute på öar.

"Vi får många meddelanden från medborgare om svenska fordon", säger en representant för den finska Kustbevakningen.

Det som är mest intressant med artikeln är att den så torrt, utan

någon fördjupande kommentar, redogör för att finländare nu anger misstänkta besök från Sverige, som om det var ryssen man spanade på.

Alla läsare tycks förstå varför man vill hålla svensken på avstånd. Det behövs ingen förklaring.

Till saken hör att många boende i Åbolands skärgård flyttade till Sverige efter kriget. Deras efterlevande har fortfarande stugor på öarna. Vem kunde tro att folk skulle börja anmäla svenskregistrerade bilar till myndigheterna?

Coronakrisen är överraskningens tid. Saker vi trodde var omöjliga för tre månader sedan händer plötsligt.

Medan det rått politisk borgfred här hemma om den unika svenska coronastrategin, har omvärlden med stigande förvåning betraktat vad som utspelat sig i Sverige: Den internationellt sett avvikande hanteringen av pandemin.

Acceptansen för att smittan har kunnat spridas i samhället. Och de markant högre dödstalen jämfört med samtliga våra grannländer.

Men svenska företrädare har stått på sig. Och inte bara det. Trots att utvecklingen här hemma inte gått enligt planerna har de fortsatt att framhärda att läget i världen varit bättre om alla bara agerat lika kyligt som Sverige.

”Andra länder? Kanske skulle de behövt lite mer is i magen”, sade statsepidemiolog Anders Tegnell när han intervjuades i brittiska The Sunday Times förra söndagen.

I Sverige bryr vi oss om vad andra tycker om oss. Vi har mycket att vara stolta över och vill gärna vara

ett föredöme; en skinande skandinavisk stjärna.

Men det duger inte att moralisera för att få andra att följa vårt exempel. Det svenska inflytandet i världen bygger inte på någon hård militär makt, utan på det som statsvetaren Joseph Nye en gång kallade för ”soft power”; mjuk makt.

Det handlar om förmågan att få andra att lyssna utan att de är tvungna att lyssna. Att leda genom ett positivt exempel, inte med hot eller tvång.

Under coronakrisen har vissa svenska företrädare varit så

självssäkra att de helt tycks ha missat hur omgivningen börjat se på oss. Glappet mellan självbild och verklig bild har på sistone vuxit på ett oroande sätt.

Finland vill inte hålla borta svenskar för att landet tycker illa om oss. De gör det för att de är allvarligt oroande över smittspridningen i det svenska samhället.

Den uppfattningen är finländarna inte ensamma om.

Nyligen var det Cypern, och i fredags också Grekland, som öppnade för turister från bland annat Skandinavien; noterbart var

just svenskar ännu inte välkomna. Danskar och norrmän får snart besöka varandra – Sverige har lämnats utanför.

Och i veckan twittrade Lettlands utrikesminister en reserekommendation från landets folkhälsomyndighet. Sverige toppade listan i rött: det land i Europa som myndigheterna tydligast avråder letter från att besöka.

Rättvist eller inte – så här ser det ut just nu. Utrikesminister Ann Linde framhåller vikten av att alla länder behandlas lika, men det hjälper föga om det finns en

utbredd skepsis mot hur Sverige agerar.

När omvärlden får höra att den borde haft mer is i magen, kan den obehagliga motfrågan bli varför vi svenskar visar upp en så kyligt rationell sida. Skräms vi inte av att det är de svagaste i samhället som drabbats först av vårt vägval?

Nyligen påstod en så kallad humorpodd från Aftonbladets kultursida att det i Sverige mest var ”såna som har invandrarbakgrund eller judisk bakgrund, som Wolodarski och

Rosenberg, som ifrågasatt den svenska linjen”.

Sådana grumliga ”vi och de”-resonemang, som fått kritik av Svenska kommittén mot antisemitism, underskattar den oro och förtvivlan som finns i Sverige över att så många människor på kort tid ryckts bort från oss. Judar och invandrare är lika mycket svenskar som alla andra, och svenskar bryr sig. Det finns som författaren Kerstin Ekman skrivit en guldreserv av humanism i vårt land. ”Ibland är den skymd, ibland djupt nergrävd.

Men den finns där”, har hon påpekat.

Vi har på goda grunder hög tillit till myndigheter. Vi vill att besluten ska vara grundade i vetenskap och beprövad erfarenhet. När företrädare för staten säger något så tror vi i regel på det.

Men det betyder inte att vi är känslokalla. Att vi tar lätt på att människor dör. Att vi skulle tycka att utvecklingen var acceptabel därför att det mest är äldre personer som fått sätta livet till. Vi har möjligen en så hög tilltro till myndigheter att det ibland gör oss överdrivet godtrogna och

kanske okritiska. Men när verkligheten inte stämmer överens med kartan brukar vi också ha en förmåga att ändra uppfattning och utkräva ansvar. Oavsett hur man räknar och jämför har Sverige alarmerande höga dödstal, och antalet svenskar som utvecklat antikroppar är betydligt färre än vad som länge förespeglade oss. Att det är samhällets mest utsatta grupper som hittills drabbats hårdast av den högre smittspridningen gör inte saken bättre. Vår självbild brukar ju vara – på goda grunder – att de beslut vi fattar utgår från

de mest utsattas situation och position.

En strategi som inte lyckas skydda de sköraste i samhället är inte mycket till strategi.

Det borde leda till eftertanke och -ödmjukhet, inte fler högmodiga konstateranden om att resten av världen inte förstått hur bra Sverige är.

Omvärlden förstår, bättre än vi tror. Och den agerar dessvärre därefter.

”Barn som deltar i organiserad idrott lyckas bättre i skolan”

SÖNDAG 31 MAJ 2020

DN. DEBATT 20200531

Den strukturerade fritiden, med aktiviteter som att spela i ett fotbollslag eller sjunga i kör, ger positiva effekter på ungas betyg, utbildningsambitioner och hälsa. Resultaten kvarstår även när hänsyn tas till klassbakgrund, etnicitet och andra egenskaper. Därför är det

oroande att föreningsidrotten nu minskar och att tillgången till den är så ojämlik, skriver fem forskare.

Allt färre barn och ungdomar deltar i idrottsföreningar, en utveckling som riskerar att förstärkas i skuggan av covid-19-pandemin. Häromveckan kunde vi läsa om det historiskt låga idrottsdeltagandet bland barn. Minskningen gäller både pojkar och flickor oavsett ålder. Även om idrottsdeltagandet i föreningar minskar, tycks intresset för motion och hälsa fortfarande vara stort. Allt fler ungdomar tränar på

egen hand. Många springer och tränar på gym. Har denna förändring någon betydelse för ungas allsidiga utveckling, skolprestationer och välmående? Genom ett brett forskarsamarbete har vi närmat oss dessa frågor i boken "Ungdomars fritidsaktiviteter – deltagande, möjligheter och konsekvenser". Vi har studerat fritidsaktiviteter och dess betydelse för dagens ungdomar. Och vad organisationsformen av fritidsaktiviteterna kan tänkas spela för roll. I våra resultat understryks värdet av

organiserade fritidsaktiviteter som pågår inom föreningslivet, inte minst inom idrottsföreningar. Flera delstudier visar att den strukturerade fritiden, med aktiviteter som att spela i ett fotbollslag eller sjunga i kör, ger positiva effekter på ungas betyg, utbildningsambitioner och hälsa. Resultaten kvarstår även när hänsyn tas till klassbakgrund, etnicitet och andra egenskaper. I en enkätundersökning i 42 svenska grundskolor framkom att deltagande i idrottsföreningar är den mest populära aktiviteten bland elever i årskurs 9, följt av

kulturella och därefter religiösa aktiviteter. Föreningsidrott är också den aktivitet som har störst inverkan på ungas psykiska välbefinnande. Ungdomar som är engagerade i en idrottsförening känner sig mindre pressade, okoncentrerade och nedstämda än ungdomar som inte deltar i någon idrottsförening. De uppger dessutom att de har mer ork, bättre sömn, godare självförtroende och känner sig lyckligare än ungdomar som inte ägnar sig åt föreningsidrott. Vi fann även ett positivt samband mellan deltagande i

idrottsföreningar och ungdomars slutbetyg (i årskurs 9) och deras framtida utbildningsplaner. Likaså leder ungas deltagande i organiserade kulturella och religiösa aktiviteter till högre betyg och ökade utbildningsförväntningar. Intervjuer har också gjorts med elever och lärare i årskurs 9 i storstadsområden med lägre inkomst och högre arbetslöshet. Elevernas berättelser visar att deras aktiviteter – som fotboll, thaiboxning, dans och basket – ger dem möjligheter till en mängd olika typer av lärande. Om

lärandet blir positivt eller negativt beror på hur fritiden organiseras och vilket innehåll den ges. Våra resultat visar att den strukturerade fritiden ofta fungerar som en arena för olika former av lärande; inte bara genom aktiviteten i sig, utan också genom att ungdomarna få ta ansvar, träna sociala förmågor och vidga sina horisonter. De berättar själva att de genom exempelvis fotbollsträningar utvecklar samarbete, självkontroll och sociala relationer. Även orsaker till att unga väljer att sluta med

fritidsaktiviteter togs upp, där följande orsaker nämns:
Aktiviteter upplevs inte som tillräckligt meningsfulla.
Problem i familjen gör att det inte finns ork eller energi att engagera sig i fritidsaktiviteter.
Fritidsaktiviteter väljs bort för att hinna med skolarbetet.
Intervjuade lärare pekar också ofta på risken för att fritidsaktiviteterna skulle påverka skolan negativt, även om vår forskning tyder på motsatsen.
Våra resultat går i linje med internationell forskning som visar att den främsta fördelen med

ungas deltagande i föreningar och mer organiserade fritidsaktiviteter är att de lär sig så kallade soft skills, såsom samarbetsförmåga, självdisciplin och samhälleligt engagemang. Sådana färdigheter, som de kan lära sig av sina lagkamrater och mentorer i form av idrottstränare och andre ledare, kan vara till stor hjälp för unga i vidare studier och när de senare söker jobb. Vi menar att föreningslivets sociala aspekter är viktiga för barn och ungas utveckling, skolresultat, välmående och livschanser.

Samtidigt erbjuds långt ifrån alla unga likvärdiga möjligheter att delta i idrottsföreningar och andra organiserade fritidsaktiviteter. Våra resultat visar tydligt vilka som har tillgång till organiserade aktiviteter. Eller snarare vilka som inte har det. Barn till föräldrar som är låginkomsttagare och har lägre utbildning har inte alls samma tillgång som barn till högutbildade föräldrar med högre inkomster. Ungdomar som bor i marginaliserade bostadsområden tycks ha tillgång till organiserade idrottsliga och kulturella aktiviteter i mindre utsträckning

än de som bor i mer privilegierade områden.

Begränsad tillgång till en välstrukturerad fritid kan ha negativ inverkan på ungas individuella utveckling såväl som på deras samhälleliga engagemang och möjligheter att påverka – en ond spiral av ojämlikhet skapas. På 1970- och 80-talen finansierades och organiserades barn och ungas fritidsaktiviteter vanligtvis av samhället och föreningslivet. I dag förväntas familjerna i högre grad själva finansiera aktiviteterna. Föreningsdeltagandet och

tillgången till en utvecklande fritid riskerar därför att bli till en allt tydligare klassmarkör, som i stället för att minska ojämlikheter riskerar att öka dem alltmer.

Vi menar att forskningen om ungas fritid manar till tydligare ställningstaganden om prioriteringar på såväl nationell som lokal nivå. Organiserade fritidsaktiviteter för barn och ungdomar tenderar att vara berikande i sig och generera ett lärande som är positivt för såväl individ som samhälle. Det är därför oroväckande att föreningsidrotten

nu minskar och att tillgången till den är så ojämlik.

I tider av ökad psykisk ohälsa bland unga, med stora utmaningar rörande skolprestationer och med ökande socioekonomiska ojämlikheter krävs omfattande och välintegrerade satsningar inom många politikområden. Det är vår uppfattning att en satsning på barn och ungdomars fritid borde vara en prioriterad fråga då en strukturerad och lärande fritid har positiva effekter på en rad områden rörande ungas välbefinnande – förutom, eller

tack vare, att den oftast också är rolig i stunden.

Alla barn och ungdomar – oavsett bakgrund eller bostadsort – bör ha tillgång till en meningsfull och berikande fritid.

Alireza Behtoui, professor i sociologi, Södertörns högskola

Sara Ferlander, docent i sociologi, Södertörns högskola

Torbjörn Forkby, professor i socialt arbete, Linnéuniversitetet

Fredrik Hertzberg, docent i pedagogik, Stockholms universitet

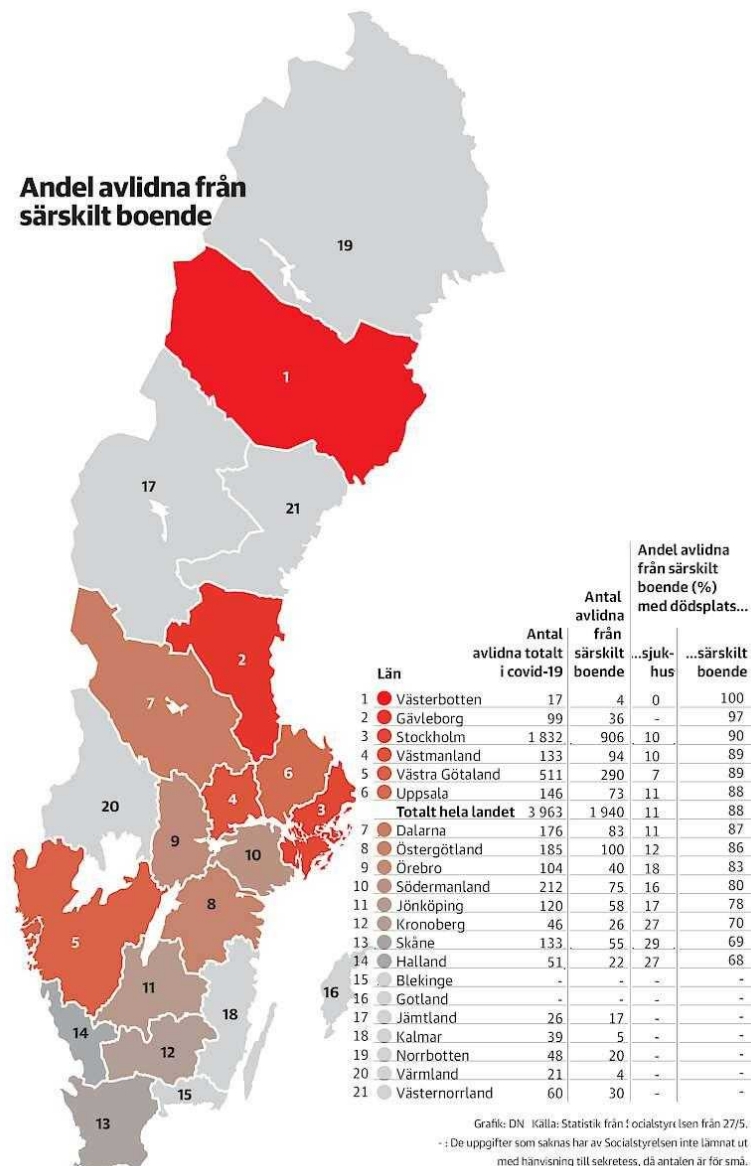
Anders Neergaard, professor i sociologi, REMESO, Linköpings universitet

Regionala skillnader i var äldre dör i covid-19

SÖNDAG 31 MAJ 2020

I Halland, Skåne och Kronoberg har var tredje som bott på - äldreboende och avlidit av covid-19 dött på sjukhus. I Stockholm är det endast var tionde.

– Det kanske är en korrekt bedömning för alla de här patienterna – jag hoppas ju det – men jag blir lite orolig, säger

Lena von Bahr, överläkare på Ersta Hospice.

Hälften av alla som dött i covid-19 har bott på äldreboenden. Den 27 maj hade totalt 4 220 svenskar avlidit i pandemin, varav 1 940 bott på särskilt boende, säbo.

Majoriteten av dessa dog på boendet – endast drygt var tionde befann sig på sjukhus vid dödstillfället, om man ser till nationella siffror.

Men andelen svårt covidsjuka äldre som skickats från äldreboende till sjukhus skiljer sig åt mellan regionerna, visar en

statistisk sammanställning som DN begärt ut från Socialstyrelsen.

I Halland, Skåne och Kronoberg har nära vart tredje dödsfall skett på sjukhus. Och i Gävleborg har 35 av 36 coviddödsfall bland de äldre skett på äldreboendet. I mer drabbade Stockholm och Västra Götaland har endast runt var tionde skickats till sjukhus.

Anders Åkvist, tillförordnad chefläkare i Region Halland understryker att regionen varit relativt förskonad.

– Vi har kunnat arbeta som vi gör i vanliga fall, även med dem som drabbats av covid. Vi har även

gjort extra ansträngningar för att förebyggande diskutera med patienterna vilken vårdnivå man vill ha om man skulle insjukna i covid, säger han och fortsätter:
– Många saker kan tas om hand på äldreboende eller i hemmet, men vissa saker krävs sjukhusvård för. Vi har försökt följa förloppet för att utröna om folk fått den vård de behövt, och allt tyder på det hittills.

Enligt Iréne Nilsson Carlsson, folkhälsoråd på Socialstyrelsen, kan ett mönster urskönjas: Regioner med många smittade har lägre andel avlidna på sjukhus

– mindre drabbade regioner har högre andel som avlidit på sjukhus.

– Vad det beror på är svårt att säga. Det viktiga är att man har gjort en riktig bedömning av vad som är den bästa vårdnivån för den enskilda individen. Det kan vi inte riktigt se utifrån den här statistiken. Inspektionen för vård och omsorg, Ivo, får följa upp om man har gjort den bästa bedömningen av vårdnivån.

DN har beskrivit fall i Region Stockholm där anhöriga anser att äldre på boenden inte fått den vård de behövt. Stockholm är en

av regionerna som använt en så kallad fragilitetsskala för bedömning om sjukhusinläggningar. Enligt rekommendationerna ska personer som inte klarar sig utan hjälp i vardagen, inte prioriteras för att skickas in till sjukhus om det inte handlar om akuta kirurgiska ingrepp.

– Vi har inte rekommenderat att skalan ska användas på det sättet. Det måste göras en samlad bedömning av den enskildes möjlighet att tillgodogöra sig vård och behandling, säger Nilsson Carlsson.

Många av bedömningarna av äldre på äldreboenden i Stockholm, bland annat om palliativ vård har ofta gjorts via telefon av läkare, med hänvisning till Socialstyrelsens riktlinjer, som DN beskrivit.

– Det vi har sagt är att man ska undvika onödiga besök på boendena. Men när det är besök som behövs för att undersöka patienten, så är det klart man ska göra besök.

I slutet av maj fanns över 50 lediga covidplatser på palliativ eller geriatrisk klinik, enligt beläggningsportalen Belport.

Ersta Hospice i Stockholm, som normalt endast tar emot patienter för vård i livets slutskede, är en av flera geriatrika och palliativa avdelningar som fått ett utökat uppdrag att ta emot äldre covidpatienter, även för botande behandling. Med en läkarremiss kan patienter från boenden direkt läggas in på avdelningar utanför akutsjukhusen med kompetens och tillgång till bland annat syrgas, dropp och antibiotika. – Men det verkar inte ha utnyttjats i någon större omfattning. Vi har bara tagit emot ett fåtal patienter med covid trots

gott om lediga platser, säger Lena von Bahr, överläkare vid kliniken. – Det känns märkligt – vi har möjlighet att direkt ta in patienter från boenden om de exempelvis behöver syrgas, men vad jag kan se har inte en enda remiss kommit till oss från särskilt boende. Sedan läser man om att många avlider på boendena och att man tar beslut om att gå direkt på palliativ vård. Det kanske är en korrekt bedömning för alla de här patienterna – jag hoppas ju det – men jag blir lite orolig över om man inte känner till de här alternativen.

Lena von Bahr håller med om att det inte är bra att skicka äldre från boenden till akuten, där det är stökigt och kan vara väntetider. Men på kliniker som hennes är det lugnt, med ett stillsamt omhändertagande, säger hon.

– Vi har möjlighet att börja med kurativ behandling, och om det inte fungerar övergå till palliativ lindring. Jag har haft palliativa patienter med långt gången cancer, som vi vårdat kurativt för covid och som blivit friska från den. Jag har också hört från kollegor på geriatriska avdelningar – att även väldigt

svårt sjuka patienter i grunden kan få lindrig covid och tillfriskna. Om man inte vet om det kanske man dömer ut för tidigt och tror att om en äldre testar positivt för covid så är det kört.

Siffror på geriatrisk vård från Region Stockholm visar på goda resultat – bland de 728 patienter som vårdats fram till 3 maj för covid-19 var överlevnadsgraden 80 procent.

Det finns patienter som inte vill ha behandling, som till och med välkomnar döden, understryker Lena von Bahr.

Johan Styrod, ordförande i Stockholms läkarförening och överläkare vid Danderyds sjukhus bekräftar att det står tomma sängar även på geriatriken där.

– Sjukhusen hade förberett sig på att man skulle få mer patienter från särskilda boenden men vi har inte fått så många.

Han betonar att det alltid måste göras en bedömning om en patient har en fördel av att få en viss behandling eller läggas in för sjukhusvård. Risken är större för fel när läkare inte träffar patienten fysiskt, anser han.

– Har patienten fördel av vård på sjukhus, då ska han eller hon ha det. Här har man varit för hård i bedömningen.

Björn Eriksson, hälso- och sjukvårdsdirektör i Region Stockholm säger att man satsat på att föra sjukvården till patienterna i deras boenden i högre grad.

– Därmed blir det naturligt att fler också avlider i sitt boende.

Eriksson uppger att äldre i särskilt boende får mycket god och omfattande vård genom Avancerad sjukvård i hemmet, Asih, och basal hemsjukvård .

– Oftast kan man inte få syrgas, men däremot läkemedelsbehandling. Det ska göras en individuell bedömning av vilken vård som bäst gynnar varje enskild patient.

Hur ser du på risken att det är kapaciteten som får styra om de äldre förs till sjukhus för vård, snarare än de medicinska behoven?

– Vi har ökat sjukvårdskapaciteten mycket under covid-19 epidemin. Både akutsjukhus och geriatriska kliniker har haft god kapacitet och har sällan haft under 200 lediga

vårdplatser så att det inte har funnits någon kapacitetsbrist, säger Björn Eriksson.

Enligt regionens tjänstemän och medarbetare på Asih har det utökade uppdraget att ge exempelvis syrgasbehandling på särskilt boende utnyttjats i ett fåtal fall.

– Hur mycket det har använts och om det har varit korrekt användning av resurserna är något vi följer och får utvärdera. Fördelningen mellan akutsjukhus och mellan olika geriatriska kliniker kan nog variera mycket beroende på vilka medicinska

behov patienterna har haft, säger
Björn Eriksson.

Anna Gustafsson

anna.gustafsson@dn.se

Allmänna test erbjuds på vårdcentral

SÖNDAG 31 MAJ 2020

Göteborg. Från och med nästa vecka ska boende i Västra Götalandsregionen med milda symtom kunna testa sig för covid-19 på sin vårdcentral. – Jag tror att det är många som vill veta om man har allergi eller covid-19, säger hälso- och sjukvårdsdirektör Ann Söderström.

Den utökade testningen riktar sig till personer som inte är så sjuka att de behöver vård på sjukhus, men som har förkylningssymtom och undrar om de riskerar att smitta andra med covid-19. Efterfrågan på denna typ av testning är stor, enligt Ann Söderström, hälso- och sjukvårdsdirektör i Västra Götalandsregionen.

– Det är väldigt många invånare som gärna vill testa sig och som upplever att om man inte tillhör riskgrupper eller är hälso- och sjukvårdspersonal är det väldigt svårt att komma till. Det här är en

service, att man ska få veta om man har covid-19 eller inte. Västra Götalandsregionen har tidigare haft brist på provtagningspinnar och reagens. Enligt Ann Söderström har man nu tillgång till allt som behövs för att kunna testa ”väldigt många”.

– Nu öppnar vi upp och hoppas att vi får in våra leveranser med provtagningskit som planerat, så att vi kan provta så många som möjligt.

Vårdcentralerna kommer att genomföra tester på personer med milda symtom under vissa tider. Den som vill testa sig ska kunna

kontakta vårdcentralen eller få information om vad som gäller via nätet.

Testerna som erbjuds visar om en person bär på covid-19-viruset, inte om hen har smittats av viruset tidigare och blivit frisk. De så kallade antikroppstesterna, som visar om någon haft en genomgången infektion, kommer inte att erbjudas till allmänheten i nuläget.

Vad är det som gör att inte alla kan ta ett antikroppstest?

– Jag vet inte riktigt vad man har för nytta av det. I så fall är det snarare bättre att vänta till

hösten. Då kommer fler att ha nytta av att ta ett test som visar att man har antikroppar.

Tidigare under veckan larmade Sahlgrenska universitetssjukhuset om att antalet nyinskrivna patienter med covid-19 ökat under dagarna dessförinnan. Under fredagens presskonferens sade smittskyddsläkare Thomas Wahlberg att han fått oroande signaler om att allmänheten börjar slappna av.

– Man bryr sig inte så mycket om att hålla avstånd. Man trängs på restauranger, barer och köpcentra. Det är viktigt att vi är

medvetna om att det pågår en
smittspridning i alla våra
kommuner.

Lovisa Herold

lovisa.herold@dn.se

Nya behandlingen kan ha bidragit till färre döda

SÖNDAG 31 MAJ 2020

**Att ge höga doser med
blodförtunnande till patienter
som är svårt sjuka i covid-19
verkar ha bidragit till att färre
dör. Sverige är bland de första
länderna att ge den nya
behandlingen.**

**– Det är bidragande faktor och
en liten pusselbit i att kunna
förbättra för dem som är svårt
sjuka, säger Mika Skeppholm,**

Överläkare och kardiolog på Danderyds sjukhus.

Sverige var tidigt med att börja använda den nya metoden att behandla svårt covidsjuka som intensivvårdades med höga doser av blodförtunnande, lågmolekylär heparin.

– Man såg ganska tidigt i studier från Kina att det skulle kunna finnas en nytta av att behandla med blodförtunnande medicin. Man såg att de patienter som fått behandlingen blev lite bättre, säger Mika Skeppholm.
Hos svårt sjuka covid-19 patienter är sepsis, blodförgiftning, en

vanlig komplikation. Infektionen påverkar hela kroppen och gör att viktiga organ som hjärtat, lungorna, hjärnan och njurarna inte fungerar som de ska.

För att bekämpa infektionen aktiverar kroppen immunförstärkningssignaler i blodet. Samtidigt har det visat sig att immunförsvaret kan överreagera mot det nya coronaviruset och skapa cytokinstormar, vilka påverkar blodcirkulationen och kan leda till proppbildning. Hos patienter med covid-19 kan det bildas småproppar, mikro-

tromboser, i lungorna, förklarar Mika Skeppholm.

– Det största problemet med den här sjukdomen är lungfunktionen och då tror man att det som driver försämringen är mikrotromboser, säger hon.

I region Stockholm har man därför de senaste två månaderna gett en hög dos av blodförtunnande till svårt sjuka covid-19 patienter för att motverka de små blodpropparna som har förstört lungorna och gett oväntade infarkter och stroke.

– Det är inte så man vanligtvis gör. Då ger man patienter

blodförtunnande för att motverka de stora propparna i benen, i det här fallet ges det även för att minska utvecklingen av småproppar i lungorna.

Rekommendationen med det blodförtunnande lågmolekylära heparinet till covidsjuka som intensivvårdas verkar även ha bidragit till de sjunkande dödstalen i Sverige.

Mika Skeppholm understryker dock att det inte går att dra några säkra slutsatser om kopplingen mellan behandlingen med den nya metoden och dödstalen i nuläget.

– Vi ser en trend mot att det inte är lika hög dödlighet för covidsjuka på iva, men man kan inte säkert säga att det beror på den här behandlingen. Det är så många olika variabler över hur man har behandlat patienter under den här tiden som spelar in.

För att kunna utvärdera effekten av metoden krävs mer uppföljning, säger hon. I nuläget finns sammanställningar av data, men inga randomiserade studier. Det finns också vissa risker med behandlingen.

– Vi tror, precis som man gör internationellt, att man ska ge en högre profylaxdos av lågmolekylärt heparin till de svårt covidsjuka på iva, en dubbel dos. Men på vissa håll går de mot att vilja ge ännu högre doser och då ser vi att det blir mer blödningsproblem. Där måste man vara försiktig för det finns inga säkra evidens för att ge behandlingsdoser. Det är en balansgång som bygger på teorier och rapporter, säger Mika Skeppholm. Samtidigt ger högdosbehandlingen hopp om att

det kan ge lindring för patientgruppen som är hårdast drabbade av den nya virussjukdomen.

– Jag tror absolut att behandlingen kan ha bidragit till att det har blivit bättre för dem som är svårt sjuka, säger Mika Skeppholm.

Katarina Lagerwall

katarina.lagerwall@dn.se

Fakta. Lågmolekylär heparin

Lågmolekylär heparin är ett blodförtunnande läkemedel som har effekt på blodets koagulation.

Lågmolekylära hepariner har visat sig mycket effektiva både förebyggande, profylax, och för behandling av venös tromboembolism, proppar i benen. De vanligaste symtomen vid djup ventrombos är smärta, svullnad, rodnad och värmeökning. Vid lungemboli, propp i lungan, får patienterna ofta andnöd och bröstsmärta som kan vara intensiv.

Källa: SLL

Fem månader med viruset – här är vad vi lärt oss

SÖNDAG 31 MAJ 2020

För fem månader sedan var det nya coronaviruset helt okänt. Vi har lärt oss mycket på kort tid, men fortfarande återstår många frågetecken. DN:s medicinreporter Amina Manzoor går igenom kunskapsläget.

När började utbrottet?

Exakt hur och när sjukdomen började spridas vet vi fortfarande

inte. Under december började människor i staden Wuhan i Kina insjukna i lunginflammation av okänt ursprung. När WHO uppmärksammades på utbrottet den 31 december hade ett 40-tal människor insjuknat. Den första personen sökte vård den 1 december. Det kan ha funnits fall tidigare än så men som ännu inte identifierats. Det har förekommit en rapport om en person i Frankrike som inte varit utomlands skulle ha varit sjuk i covid-19 redan i december, men det finns osäkerheter kring det fallet.

Det har spridits konspirationsteorier av bland annat Donald Trump att det nya coronaviruset skulle ha skapats i eller släppts ut från ett labb. Det finns en vetenskaplig konsensus att viruset är naturligt och att det kan ha haft sitt ursprung i fladdermöss. Det är oklart om något annat djur var mellanvärd för viruset och smittade människor. Som exempel spreds sars från fladdermöss till palmmårdar och sedan till människor.

Vilka blir sjuka av coronaviruset?

Eftersom det är ett helt nytt virus har ingen människa någon immunitet mot just sars-cov2, därför kan alla bli sjuka. Men alla blir inte lika sjuka, de flesta blir inte svårt sjuka och behöver aldrig söka vård. I början verkade det som att sjukdomen främst drabbade äldre och redan sjuka, men det har blivit allt mer tydligt att även unga och friska personer kan bli svårt sjuka i covid-19. Exakt varför somliga blir svårt sjuka vet man inte, men en teori är att de infekteras med en högre dos virus. En annan möjlig förklaring är genetiska

sårbarheter. Äldre människor och personer med andra sjukdomar som hjärtkärlsjukdom, kroniska lungsjukdomar och diabetes har dock högre risk för att bli svårt sjuka och dö i covid-19.

Hur länge smittar man?

Efter att man blir infekterad med det nya coronaviruset dröjer det en tid innan man blir sjuk, i snitt fem dagar. Människor kan börja smitta någon eller ett par dagar innan de får symtom, men som mest smittsam är man när man är sjuk. Hur länge människor är smittsamma är inte helt utrett. De tester som används för att

diagnostisera människor med covid-19 kan inte skilja på aktivt virus som kan smitta och rester av virus. Därför kan man testa positivt i flera veckor efter att man tillfrisknat, men det betyder inte att man smittar.

Några mindre studier har sett att människor är smittsamma i drygt en vecka, men det beror också på hur svårt sjuk man är. I en studie från Taiwan såg man ingen smittsamhet efter fem dagar (de nio personer som aldrig fick symtom smittade inte heller någon annan).

Folkhälsomyndigheten bedömer

att man är smittfri när man varit feberfri i två dagar om det gått minst sju dagar efter insjuknandet. För mer sårbara individer och svårt sjuka gäller feberfri i två dagar plus 14 dagar respektive 21 dagar efter insjuknandet.

Blir man immun när man är frisk igen?

Det har varit ett omdiskuterat ämne under senvåren.

Den som har haft covid-19 kommer sannolikt att ha åtminstone ett visst skydd. Man har sett att personer som har haft covid-19 har förekomst av

antikroppar mot viruset. Dessa fungerar som ett skydd nästa gång kroppen stöter på viruset. Men det är inte klarlagt om även de som har en mycket lindrig infektion utvecklar ett lika starkt antikroppssvar och om det i så fall ger ett fullt skydd vid en ny infektion.

Men antikroppar är inte kroppens enda försvar mot virus, till exempel behöver man utreda bland annat minnes-T-celler och minnes-B-cellers roll vid försvar mot covid-19.

Hur länge man är immun efter en infektion vet man inte i nuläget,

men tidiga rapporter om att tillfrisknade skulle ha insjuknat igen var felaktiga.

Hur dödligt är covid-19?

Det är en fråga som inte är klarlagd än. I början av utbrottet pekade data från Kina på en genomsnittlig dödlighet kring 2 procent. Yngre hade lägre risk och äldre en klart ökad risk att dö.

Men denna siffra baserades bara på personer som diagnostiserats med covid-19. Alla blir inte så sjuka att de behöver söka vård och somliga blir troligtvis inte sjuka alls eller bara mycket mildt sjuka och därför kanske aldrig testas.

WHO gjorde därför analyser tillsammans med några forskargrupper och kom fram till att dödligheten i covid-19 uppskattningsvis ligger någonstans mellan 0,5–1,0 procent. När allt fler länder gör antikroppsstudier, som ger en bild av hur många som har haft covid-19, har vi börjat få en bättre uppskattning av hur hög dödligheten är. En ännu opublicerad och ogranskad studie som analyserat flera studier av dödlighet i olika länder uppskattar att dödligheten i snitt är 0,75 procent.

Dödligheten varierar väldigt mycket mellan länder, men också inom länder. Enligt Folkhälsomyndighetens beräkningar är dödligheten i Stockholm uppskattningsvis 0,6 procent. Skillnaderna mellan länder kan bland annat bero på kvaliteten på vården, åldersfördelningen i befolkningen och åldern på de smittade. Men siffrorna är fortfarande mycket osäkra eftersom länderna räknar dödsfall på olika sätt. Finns det några mediciner? Det finns ännu inga specifika läkemedel. Många redan

godkända läkemedel testas i studier. Det experimentella läkemedlet remdesivir utvecklades först mot ebola, men visade i en studie i USA korta vårdtiden något vid svår covid-19. Hydroxiklorokin hajpades tidigt, bland annat av Donald Trump, men har i flera studier inte visat någon fördel. En studie antydde till och med högre dödlighet, och därför stoppade WHO tillfälligt studier med hydroxiklorokin och det liknande klorokinfosfat. Även om vi inte har något mirakelmedel mot covid-19 än testas massor av redan färdiga

läkemedel och många nya utvecklas, förhoppningsvis kommer något eller några att visa sig vara effektiva behandlingar. En annan strategi som testas är blodplasma från tillfrisknade. När får vi ett vaccin? Helt nya vaccin tar ofta många år att utveckla. Men på bara några månader har fler än hundra olika vaccinkandidater utvecklats mot det nya coronaviruset. Tio har redan börjat testas på människor. Det är många steg kvar, men tidiga resultat har sett hoppfulla ut. Redan i sommar hoppas några gå vidare till att testas på många

människor. Men då får vaccinet inte visa sig ge några allvarligare biverkningar. I slutänden kommer säkerheten att avgöra när vi får ett vaccin, trodde en Nobelpristagare som jag intervjuade. Somliga pratar om ett vaccin redan under hösten, medan andra tror att det kommer att dröja till minst nästa år. Men sedan måste tillräckligt många vaccindoser produceras, vilket också tar tid. Oavsett, världens forskare kraftsamlar för att skapa ett nytt vaccin på rekordtid. Vad vet vi om barn och covid-19?

Barn klarar generellt covid-19 bättre än vuxna, även om det finns barn som behövt intensivvård och som avlidit. Man vet ännu inte varför barn inte blir så svårt sjuka, men det kan handla om skillnader i immunförsvaret. Det finns dock rapporter från till exempel Storbritannien om barn som drabbats av ett Kawasakiliknande syndrom, ett inflammatoriskt tillstånd med bland annat hög feber. Men inte alla barn har testats positivt för covid-19 och därför vet man ännu inte vad som är orsaken. Hur skyddar jag mig?

Viruset sprids främst via droppsmitta, alltså när den som är sjuk hostar, nyser eller pratar nära en annan person. Det viktigaste du kan göra är därför att stanna hemma om du är sjuk och att hålla avstånd till andra. Större evenemang och sammankomster har i vissa fall lett till många smittade. Viruset kan också spridas via ytor, därför är det viktigt att tvätta händerna med tvål och vatten. Det är mer tveksamt och omdebatterat om munskydd hjälper utanför sjukvården. WHO

rekommenderar generellt inte friska att använda munskydd.

Amina Manzoor

amina.manzoor@dn.se

Fakta. Det nya coronaviruset

Viruset har fått namnet sars-cov2 på grund av genetiska likheter med sarsviruset. Det är ett annat coronavirus som orsakade ett utbrott 2003 där fler än 8 000 smittades varav omkring 800 dog. Sjukdomen har fått namnet covid-19, en förkortning av coronavirus disease 2019. Hittills har fler än 5,5 miljoner människor rapporterats vara

smittade och fler än 350 000 har dött.

**Det är imponerande
att människor har
varit beredda att
göra såhär stora
uppoffringar för
någon annans skull.**

SÖNDAG 31 MAJ 2020

Erik Angner, professor i praktisk
filosofi vid Stockholms
universitet, om att Sveriges
coronastrategi ska fungera tack
vare socialt tryck och viljan att
följa normer. Men det är ett skört

system – som riskerar att rasa helt
om fler börjar slappna av, tror
Angner.

Nu ökar resorna med tåg och tunnelbana igen

SÖNDAG 31 MAJ 2020

När Folkhälsomyndigheten uppmanade svenska folket att undvika kollektivtrafik och allmänna färdmedel föll antalet resor. Men uthålligheten verkar begränsad – nu ökar resandet igen.

De senaste veckorna har antalet spärpassager hos SL i Stockholm

och antalet resenärer hos SJ ökat, enligt bolagen.

SL kan räkna antalet spärpassager för tunnelbana och pendeltåg. Vecka 15, som i år sammanföll med påsklovsveckan, registrerade SL en minskning av antalet spärpassager med 70 procent jämfört med samma vecka förra året. Några veckor senare, från vecka 18, syns en uppåtgående trend.

TT

Ansiktsmask klen skydd mot viruset

SÖNDAG 31 MAJ 2020

Det finska social- och hälsovårdsministeriet har kommit fram till att ansiktsmasker inte skyddar mot smittspridning i någon betydande grad, skriver finska Yle.

I en utredning har ministeriet tittat närmare på forskningsresultat samt internationella rekommendationer och olika

länders riktlinjer för användning av ansiktsmask.

Utifrån resultatet kan skyddsmasker i viss mån motverka virus spridning om den personen som bär masken är smittad, men maskernas smittskyddande effekt på befolkningen beskrivs som ”obetydlig”, skriver Yle.

Den finska regeringen väntas ta beslut och upprätta nya riktlinjer utifrån utredningens resultat nästa vecka.

TT

45 nya rapporterade dödsfall i covid-19

SÖNDAG 31 MAJ 2020

Ytterligare 45 personer som smittats av coronaviruset har rapporterats döda i Sverige, enligt Folkhälsomyndighetens senaste statistik. Dödssiffran stiger därmed till 4 395 personer. Sedan utbrottet startade har totalt 37 113 personer bekräftats smittade i Sverige, och 2 055 personer har fått eller får intensivvård, enligt de senaste siffrorna.

TT

Bra att veta om extrastugan

SÖNDAG 31 MAJ 2020

Sedan den 1 mars i år får attefallshus – i vissa fall – vara 30 kvadratmeter. Men många uppfattar reglerna som krångliga. Här reder vi ut allt du behöver veta om komplementhusen som kom till för att minska bostadsbristen: Reglerna, kostnaderna, kraven – och experternas råd om vad du bör tänka på.

Sedan sommaren 2014 har den som har en villa eller ett fritidshus kunnat sätta upp ett attefallshus på 25 kvm på tomten utan att söka om bygglov. Syftet med attefallshuset var att minska bostadsbristen: Men i stället för att hyra ut använder de flesta det som ett eget hus för tonårsbarnen, en extra rymlig gäststuga eller ett väl tilltaget förråd.

Sedan den 1 mars i år får ett attefallshus byggd för boende vara 30 kvm i yttermått. Ett skäl till det var att politikerna hoppades att fler ska bygga just för uthyrning. 25 kvm ansågs lite snålt tilltaget

för att få plats med både kök och badrum.

För att markera skillnaden har det nya, större attefallshuset kommit att kallas bolundare, efter nuvarande bostadsminister Per Bolund (MP), som lade fram förslaget i riksdagen.

En fabrikstillverkad bolundare kan kosta alltifrån runt 60 000 kronor till en miljon beroende på modell och vad som ingår. Viktigt är också att räkna på kostnaden för mark- och grundarbeten, som tillkommer.

Tänk också på att premien för villa- eller fritidshusförsäkringen

påverkas om du bygger ett till bostadshus på tomten. Särskilt om du installerar vatten och avlopp i byggnaden, vilket är ett krav för att få bygga en bolundare.

– Ett attefallshus med kök och badrum blir som en mindre villa. Då är det inte orimligt att försäkringspremien kanske blir dubbelt så hög, säger Peter Stark, jurist på Konsumenternas försäkringsbyrå.

Reglerna runt attefallshus uppfattas av många som krångliga och det finns flera fallgropar. Den första är att enbart hus som byggs

för att bo i får vara 30 kvm. Det kallas för ett komplementbostadshus.

Om attefallshuset i stället ska användas som uthus, bastu, garage eller liknande kallas byggnaden för komplementbyggnad och får då fortfarande bara vara 25 kvm.

Bolundaren ska också vara tillgänglig och användbar för personer med nedsatt rörelse- och orienteringsförmåga. Det påverkar till exempel utformningen av toalett- och duschutrymmet. För fritidshus

finns dock vissa undantag, till exempel från detta.

Attefallshuset får ha en totalhöjd på fyra meter från mark till taknock. Det innebär att man även kan få plats med ett loft i byggnaden. Loftet får inte full takhöjd, men passar bra för ett extra sovutrymme, till exempel. Attefallshuset ska placeras minst 4,5 meter från tomtens gräns. Man kan få placera byggnaden närmare gränsen än så, men då behövs medgivande från berörda grannar. Om tomten gränsar mot en allmän plats eller en väg går

det dock inte att få tillstånd att bygga närmare än 4,5 meter.

Det behövs inget bygglov för att bygga ett attefallshus. Däremot måste en anmälan lämnas in till kommunen. Man får inte börja bygga sitt attefallshus innan man fått ett startbesked från sin kommun.

Norrtälje i Roslagen är den kommun i Sverige som har flest fritidshusområden. Kommunens bygglovschef Johan Andersson har inte sett någon avmattning av intresset under coronakrisen.

– Nej vi ser ingen minskning alls. Fram till den 13 maj har vi fått in

107 anmälningar gällande
attefallshus. Det är ungefär
samma antal som förra året.
Många ägnar sig säkert åt sina
stugor i dessa tider. På min
avdelning har vi haft fullt upp hela
våren, säger Johan Andersson.
Däremot tycks inte bolundaren ha
tagit över marknaden ännu.
– Jag skulle nog säga att det
fortfarande är lika många
byggnader om 25 kvm som
anmäls. Det kan vara svårt att
hålla reda på alla regler kring
attefallshusen.
Det är ingen större skillnad
mellan att ansöka om bygglov och

att göra en anmälan, menar Johan
Andersson.

– Vi kräver i princip samma
handlingar för en anmälan som
ett bygglov.

En skillnad är
handläggningstiden. För en
anmälan får det högst ta fyra
veckor till beslut från det att
ärendet är komplett. Medan
handläggningstiden för ett
bygglov är tio veckor. Kostnaden
för en anmälan är också lägre än
för ett bygglov.

Priserna kan variera mellan olika
kommuner. I Norrtälje kommun
kostar en anmälan 2 794 kronor,

medan ett bygglov för motsvarande byggnad kostar 4 699 kronor.

Lars Brask, jurist på Boverket, tycker inte att betydelsen av att slippa bygglovet ska överskattas när det gäller attefallshuset.

– Den stora skillnaden är att attefallshuset får strida mot kommunens detaljplaner i fråga om byggrätt.

I kommunernas detaljplaner finns en begränsning av hur stora hus som får byggas inom området. Ett fritidshusområde kan till exempel ha en byggrätt på en huvudbyggnad på 70 kvm samt en

sidobyggnad på 40 kvm. Ett attefallshus får byggas utöver den sammanlagda byggrätten.

Förutom ett attefallshus får även en friggebod på 15 kvm samt en attefallstillbyggnad på 15 kvm byggas utöver vad detaljplanen anger. En attefallstillbyggnad kan till exempel vara ett extra rum eller en glasveranda.

En oklarhet som har rått kring attefallshuset är i vilken mån grannar har möjlighet att överklaga ett beslut om startbesked, som man måste ha innan man börjar bygga.

– Problemet är att attefallshusen inte hanteras i en bygglovsprocess där berörda grannar har rätt att överklaga bygglovet. Det gör att grannarna ofta inte vet att huset ska byggas förrän det redan är uppfört, säger, säger Lars Brask på Boverket.

Sedan attefallshusen infördes har Mark- och miljööverdomstolen med stöd av en Europakonvention i flera vägledande domar åsidosatt reglerna om överklagande och gett grannar som berörs rätt att överklaga ett startbesked.

– Mark- och miljööverdomstolen har helt enkelt kört över svensk

lagstiftning på det här området, säger Lars Brask.

En statlig offentlig utredning har nu ett uppdrag att göra en översyn av reglerna om bygglov och anmälan. Den ska då också titta på reglerna om överklagande av startbesked för attefallshus.

Uppdraget ska vara färdigt den 31 maj 2021.

Hans Arbman

hans.arbman@dn.se

Fakta. Attefallshuset har funnits sedan 2014

Sedan 2014 har det varit tillåtet att bygga attefallshus på 25

kvadratmeter samt en
attefallstillbyggnad på 15 kvm
utöver den byggrätt som
detaljplanen anger och utan att
söka om bygglov.

Namnet kommer från Stefan
Attefall (KD) som var
bostadsminister när reglerna om
attefallshuset infördes.

Sedan den 1 mars i år kan
attefallshus som används för
boende vara 30 kvm i yttermått.

De har kommit att kallas
bolundare, efter nuvarande
bostadsminister Per Bolund (S)
som lade fram förslaget.

Orsaken till den utökade storleken
är bostadsbristen. Regeringen
hoppas att fler ska ta chansen att
bygga attefallshus och hyra ut
dem.

Förutom attefallshuset och
bolundaren finns även
friggeboden, namngiven efter
dåvarande bostadsministern Birgit
Friggebo (då FP) 1979.

Friggeboden får i dag vara 15
kvm.

Sparekonomernas tips: Teknikfonder är rätt i tiden

SÖNDAG 31 MAJ 2020

Se upp för Europa – rikta blickarna över Atlanten. Det är sparekonomerna Johanna Kull och Frida Bratts råd till spararna när det våras för teknikbolagen.

– Men som alltid ska man inte lägga alla ägg i samma korg, säger Johanna Kull, sparekonom på Avanza.

Vårens turer på den globala finansmarknaden har inneburit en turbulent tid för många sparare. Kraftiga ras under februari och mars har följts av uppgångar under april maj. Därför kan det kanske vara extra skönt att lägga sina sparfunderingar åt sidan och slappna av rejält på semestern. När skolavslutningar och examensbjudningar ställs in kan det dessutom vara ett perfekt tillfälle att ge sin fondportfölj en särskilt nogsam tillsyn.

– Det är ett jättebra tillfälle att gå igenom sin fondportfölj innan semestern och se till att man har

en fördelning man är nöjd med. Precis som vi städar bordet och rensar inkorgen på jobbet kan det vara skönt att inte behöva fundera så mycket över de ekonomiska bitarna under semestern, säger Johanna Kull.

Så länge man har rätt risknivå och en bra fördelning på sitt sparande finns det inga risker med att låta fondportföljen ligga och jäsa under sommaren, enligt Johanna Kull.

– Har man sparbas i en global fond är det ett tecken på ett diversifierat och bra sparande. Fyra av tio sparade svenska

kronor är placerade i globalfonder, så där brukar svenska sparare tänka rätt, säger hon.

Coronakrisen har förknippats med stigande arbetslöshet och kollapsande branscher världen över. Men alla branscher har inte fallit offer för krisen i samma utsträckning – vissa har snarare upplevt ett uppsving. Gemensamt för många av de lyckosamma bolagen är att de bedriver en stor del av sin verksamhet eller försäljning på nätet.

– Teknikbolagen tillhör de bolag som faktiskt till viss del har

gynnats av coronapandemin. Den har fått världen att ta ett digitalt språng, och jag tror inte det kommer gå tillbaka helt efter pandemin heller. Vi hör dagligen om bolag där personalen kommer att fortsätta arbeta hemifrån även efter pandemin. Vill man ta in en krydda i sitt sparande så ligger teknikfonder rätt i tiden, säger Johanna Kull.

Samtidigt varnar Johanna Kull för de stora verkstadsbolagen, som riskerar att få det tufft om återhämtningen inte blir så snabb som marknaden hoppas. Utöver det understryker hon att

tillväxtmarknadsfonder är riskfyllda fonder som inte bör utgöra en stor del av det totala sparandet, mellan 10 och 15 procent.

– Tillväxtfonder är ofta starkt beroende av råvarupriser och har haft det tungt nu. Blir det fler länder i väst som lägger om sin produktion till västvärlden kan det också påverka dem negativt. Överlag anser Johanna Kull att sparare borde rikta blickarna mot andra sidan Atlanten, och vara varsam inför sina europeiska kollegor.

– USA är världens största aktiemarknad och de rymmer flera av världens största teknikbolag som kan ha framtiden framför sig. Man kan antingen ha en ren USA-fond i portföljen, men man får också ca 50 procent amerikanska aktier via en globalfond. Oavsett så är det bra inslag. Det finns ju en anledning till att de är världens börslokomotiv.

I Europa har vi många stater som var skuldsatta redan innan pandemin, och där finanspolitiska åtgärder riskerar att göra läget på

marknaden ännu sämre. Där bör man vara lite försiktigare.

Frida Bratt, sparekonom på Nordnet, instämmer i Johanna Kulls prognoser om att teknikbolagen är på framfart medan USA trumfar Europa i framtidsutsikter, samtidigt som hon påtalar att industrisektorn trots allt kan studsa tillbaka rejält om ekonomin klarar av att öppna upp igen. Men kanske nu mer än någonsin måste ens egna uppfattningar om framtiden styra hur man agerar, menar hon.

– Man måste bilda sin egen uppfattning om huruvida ”Projekt

återöppnande” kommer att lyckas eller inte. Rapporterna från andra kvartalet kommer att vara katastrofala men samtidigt räcker det med lite bättre rapporter än väntat för att kunna stötta upp börsen, säger Frida Bratt.

Tror du att ”Projekt återöppnande” kommer lyckas då?

– Jag är ju inte statsepidemiolog, och mycket beror ju på virusets spridning och en eventuell andravåg, så det är en jättesvår fråga. Men jag tror att vi kommer öppna upp även om vi fortsätter få rapporter om fler döda och

smittade. Man vill öppna upp när man ser i vilket skick ekonomin är i.

I Latin- och Sydamerika, som inledningsvis klarade sig väl undan pandemin, härjar nu viruset. I Brasilien har över 360 000 människor dött till följd av viruset och enligt WHO är världsdelen virusets nya epicentrum. Men det kan fortfarande vara värt att hålla ett öga på regionen, enligt Frida Bratt.

– En liten joker som man skulle kunna titta på är fonder som gått väldigt dåligt, som

Latinamerikafonder. Man väntar sig att ekonomierna i Brasilien och Mexiko kommer fortsätta att falla brant, men fonderna har fallit extremt mycket och vill man chansa kan det vara värt att ha en liten del från regionen i fondportföljen.

Vilka misstag är lätt att göra när man städar portföljen?

– Att man flyttar över sina pengar i fonder enbart utifrån topplistorna det senaste året eller de senaste månaderna. De fonder som stiger mest de senaste tre månaderna är också de som tenderar att falla mest de

nästkommande tre månaderna. Vill man göra det enkelt för sig kan man istället helt enkelt välja billiga indexfonder, säger Johanna Kull.

– Man måste fundera på i vilket syfte man städar i portföljen. En del duttar fram och tillbaka med sina aktiefonder i det långsiktiga sparandet, men det finns ofta ingen anledning till att göra det i ett långsiktigt sparande, utan risken är att man i stället hamnar snett. Men något man definitivt ska göra med jämna mellanrum är att utvärdera sina aktivt förvaltrade fonder, som man

betalar en lite högre avgift för.
Har de levererat? Städa också ut
fonder som kan misstänkas vara
dolda indexfonder, alltså att de
bara följer börsens utveckling
men prissätts som om de vore
aktivt förvaltade. De ska ut direkt,
säger Frida Bratt.

Niklas Weimer

niklas.weimer@dn.se

Fakta. Så har det gått

Utvecklingen på börserna (i
procent) under 12 månader.

Frankrike: – 9

Hongkong: – 16

London: – 14

Moskva RTS: – 4

Oslo: – 15

São Paulo: – 10

Stockholm: + 8

Tokyo: – 4

Tyskland: – 12

USA, Dow Jones: +/- 0

USA, Nasdaq: + 23

Uppgifterna är tagna den 29 maj.

DI

Maria Crofts: Bra för bostadsägare – tuffare för förstagångsköpare

SÖNDAG 31 MAJ 2020

Slopat uppskov är goda nyheter för dem som är inne på bostadsmarknaden. De får mer pengar att göra annat för eller större möjligheter att byta bostad. Men det blir tuffare för förstagångsköparna som måste konkurrera med mer kapitalstarka köpare.

Uppskovsräntan, som egentligen är en schablonskatt, infördes av alliansregeringen 2008 som ett sätt att finansiera slopandet av den statliga fastighetsskatten. Då låg boräntan på runt 5–6 procent för ett lån bundet på tre månader. Sedan dess har boräntorna sjunkit medan uppskovsräntan legat kvar på samma nivå eftersom den är en skatt och inte förändras när räntorna ändras. Uppskovsräntan ger samma kostnad som en bolåneränta på 3,25 procent före skatteavdrag. Det har gjort det olönsamt att ha uppskov jämfört med att låna och betala skatten.

Nu vill regeringen och samarbetspartierna C och L, enligt Ekot, avskaffa räntan på både befintliga och nya uppskov från beskattningsåret 2021 vilket innebär att kostnaden försvinner från deklarationen 2022. Det är en god nyhet för dem som har uppskov eller funderar på att byta bostad.

En annan god nyhet i sammanhanget är att taket för hur stora uppskov man kan ha ska höjas till 3 miljoner kronor från den 1 juli 2020. Det nya taket ska gälla bostadsförsäljningar som sker efter den 30 juni i år.

Fram till den 30 juni i år finns visserligen inget tak alls för hur stora uppskov det går att få med vinsten vid en bostadsförsäljning. Men det är ett tillfälligt undantag och om det inte fattats ett nytt beslut skulle taket återgå till 1 450 000 kronor som det var tidigare. De som äger en bostad som stigit i värde kommer alltså att kunna ge sig ut på bostadsmarknaden med en mycket större summa att köpa för. I stället för att ta banklån får de i praktiken låna pengarna gratis av staten. Regeringens förhoppning är att de nya uppskavsreglerna ska öka

rörligheten på bostadsmarknaden. Det kan mycket väl bli så eftersom fler kan efterfråga större och dyrare bostäder.

Att det blir lättare för dem som är inne på bostadsmarknaden med de nya reglerna kan mycket väl göra att det blir svårare för förstagångsköparna. Deras största problem är att få ihop till kontantinsatsen som måste vara minst 15 procent av bostaden pris. Förstagångsköparna måste då konkurrera med personer som har ännu större möjligheter att lägga in stora summor i sitt boende. Och det kan nog bli tufft.

Maria Crofts

maria.crofts@dn.se

Fakta. Uppskov

Om du säljer en bostad för mer än vad den kostade när du köpte den har du gjort en vinst. Skatten på vinsten vid bostadsförsäljning är 22 procent.

Uppskovsbelopp

Du kan skjuta upp hela eller delar av vinstskatten genom att begära uppskov. Du begär då uppskov med det belopp som ligger till grund för skatten.

Har du till exempel gjort 1 miljon kronor i vinst och begär uppskov med hela beloppet är uppskovsbeloppet 1 miljon kronor och den skatt du skjuter upp 220 000 kronor.

Uppskovsränta

Är egentligen en skatt på en schablonintäkt som är 1,67 procent av uppskovsbeloppet. Skatten på schablonintäkten är 30 procent. Skatten kallas oftast uppskovsränta eftersom det är lättare att förstå.

Uppskovsräntan är 0,5 procent av uppskovsbeloppet.

Uppskovsräntan kan beräknas på själva skatten för att lättare kunna jämföras med bolåneräntan.

Uppskovsräntan på 0,5 procent motsvarar då en ränta på 3,25 procent före skatteavdrag och 2,27 procent efter skatteavdrag.

Sveriges småsparare - bottenfiskade i maj

SÖNDAG 31 MAJ 2020

**Småspararna valde att
bottenfiska på aktiemarknaden
under maj månad.**

**Norwegian,
Samhällsbyggnadsbolaget i
Norden och H&M fanns bland
köpobjekten**

Stockholmsbörsen har likt övriga
marknader globalt sett fått fart
den senaste månaden. Under de
senaste 30 dagarna har OMXS-
index gått upp nästan sju procent
när flera bolag återhämtat sig

ytterligare från bottennivåerna i
mitten av mars.

Antalet transaktioner under maj
månad sjönk visserligen på
månadsbasis med 12 och 13
procent hos Nordnet respektive
Avanza när pressade bolag fanns
på radarn hos småsparare.

Bland dessa finns till exempel
norska flygbolaget Norwegian,
vars aktie rasat precis som
flygbranschen generellt sett. Där
finns även

Samhällsbyggnadsbolaget i
Norden (SBB) som backade
kraftigt i samband med att vd:n

Ilija Batljan misstänktes för insiderbrott.

”Aktien (Norwegian) är närmast utbombad, och bara små signaler om att det finns en chans till överlevnad får kraftig inverkan på kursen. De som gått in i bolaget under våren – och de är många – är förmodligen högst medvetna om risken och den stora osäkerheten som kvarstår”, säger Nordnets sparekonom Frida Bratt i en skriftlig kommentar till TT.

”Antalet aktieägare i SBB har ökat med 20 procent på en månad. Spararna fyllde framför allt på i aktien efter det stora kursraset i

början av månaden då kursen sjönk som mest 40 procent under en enskild dag”, säger Johanna Kull, sparekonom hos Avanza, i en kommentar.

Bland övriga bolag som plockats upp märks kredithanteringsföretaget Intrum, som backat i samband med att företagets verksamhet i Italien påverkats negativt av att landet stängts. Telekombolaget Millicom liksom H&M har också funnits på köplistan.

På säljlistan finns en blandning av bolag från olika sektorer. Flera av dem har gått starkt och det har nu

gjorts vinsthemtagning, exempelvis i spelbolag som Kindred och Leovegas. Den mest sålda aktien hos exempelvis Avanza var dock Volvo, som också fanns med på Nordnets lista.

TT

Elhandlarna som hamnar i frysboxen

SÖNDAG 31 MAJ 2020

Tre elhandlare sticker ut i kören av klagomål mot dem, visar Energimarknadsinspektionen (EI) sammanställning av konsumenters och företagares missnöje.

Under 2018 och 2019 fick myndigheten in 364 klagomål riktade mot elhandelsbolag. 85 av dem var riktade mot Stockholms

Elbolag där mycket av missnöjet handlade om oschysta affärsmetoder och aggressiva telefonförsäljare, skriver EI. Näst mest klagomål, med ett 30-tal ärenden, fick Göta Energi. Även där handlade det ofta om missnöje med telefonförsäljarna. Finergy fick 16 klagomål, som i stor utsträckning handlade om uteblivna eller otydliga fakturor.
TT

Färre hotas av vräkning

SÖNDAG 31 MAJ 2020

Trots en coronakris som härjat arbetsmarknaden och svenskarnas privatekonomi hotas färre hyresgäster av vräkning, skriver tidningen Hem & hyra, som gått igenom betalningsförelägganden hos Kronofogden.

Anledningen är att många hyresvärdar är mer villiga än tidigare att ge anstånd eller skriva avbetalningsplaner, skriver

tidningen. Detta har hejdat direktflödet till inkassobolag. Kronofogden brukar vid den här tiden på året få in över 500 ärenden per vecka om försenade hyror, vilket följs av betalningsföreläggande med hot om avhysning om hyran inte är betald om tre veckor. Antalet betalningsförelägganden mellan 13 april och 15 maj hade dock minskat med 25 procent i år, jämfört med samma period i fjol, enligt Hem & hyra.

- Det verkar som att det vräkningsförebyggande arbetet har intensifierats, ganska många

hyresvärdar agerar inte lika offensivt som vanligt. Man försöker hitta andra lösningar så att folk inte ska drabbas nu, säger Johan Krantz, analytiker på Kronofogden, till tidningen.

Direkt

”Det är bättre för barnen när mamma jobbar”

SÖNDAG 31 MAJ 2020

Som utlandsfödd kvinna tillhör 42-åriga Halima Abdi Haaji den grupp som står längst från arbetsmarknaden. Nu har hon fått ett ettårigt kontrakt som gårdsvärd, som en del av det kommunala bostadsbolaget MKB:s hållbarhetsarbete.
– Det är bättre för barnen att mamma jobbar, säger hon. Malmö.

Halima Abdi Haaji drar runt med dammvippan ovanför vattenledningarna i tvättstugan till ett av MKB:s hyreshus på Rosengård, Malmö.

– Jag kommer att gråta den dag det här projektet tar slut. Jag har provat andra saker. Sorterat kläder på Stadsmissionen, hjälpt till i skolan. Men jag är bäst på städning, säger hon.

Fem dagar i veckan med start halv åtta varje morgon möter Halima Abdi Haaji och sju andra Rosengårdskvinnor upp vid det kommunala bostadsbolaget MKB:s områdeskontor. Sedan tar

ett intensivt schema vid: trapphus ska städas, soptunnor tömmas, innergårdar befrias från skräp.

Kvinnorna har yrkestiteln ”gårdsvårdar” och är en del av det kommunala bostadsbolagets sociala hållbarhetsarbete.

– Många av kvinnorna som bor i våra fastigheter behöver komma hemifrån och bryta isoleringen. Vi jobbar mycket med trygghet, skola och sysselsättning. När jag är ute på skolorna märks det så tydligt att barn med arbetande mammor har mycket högre närvaro i skolan än barn med föräldrar som är arbetslösa, säger Nurgül Iljas

Eminovska, chef för MKB:s sociala projekt.

Utrikes födda kvinnor med låg utbildning tillhör den grupp som står längst från arbetsmarknaden i Sverige. 28 procent av de som är inskrivna som arbetslösa hos Arbetsförmedlingen i åldern 16–64 år är utrikes födda kvinnor, enligt en rapport som Arbetsförmedlingen publicerade i början av mars.

I MKB:s projekt, inspirerat av en liknande satsning i Botkyrka, anställs kvinnorna under ett år med stöd av Arbetsförmedlingen. Lönen är kollektivavtalsenlig och

under tiden får de lära sig yrkessvenska via sfi och utbildning i lokalvård. Parallellt stöttas kvinnorna i att skriva cv och söka vidare jobb.

– För att bli gårdsvärd måste man vara inskriven hos

Arbetsförmedlingen och berättigad ett visst stöd. Vi har annonserat genom att sätta upp lappar i entréerna och i varje brevlåda på Rosengård. Intresset är enormt – på vår senaste rekryteringsträff kom över femtio kvinnor, säger Nurgül Iljas Eminovska.

31-åriga Dunya Sabri Fenjan har precis avslutat morgonens pass med att byta papperskorgar och göra fint runt en lekplats. Hon flyttade till Malmö från Irak för drygt tio år sedan och jobbet som gårdsvärd är hennes första i Sverige.

– Kanske blir det lättare att söka jobb nu när jag har fått erfarenhet. Jag känner mig starkare, att jag kan något. I går kom en kvinna fram till mig när jag städade en tvättstuga och sa att hon aldrig sett någon städa så fint. Det gjorde mig väldigt glad, säger hon och lyser upp.

Enligt arbetsledaren Ikhlās Ramadan har satsningen på gårdsvårdar många goda effekter. Utöver det rent uppenbara – att det blir rent och snyggt i och omkring de 28 bostadshusen, ökar kvinnorna tryggheten i området och främjar grannsämjan.

– Samtidigt som deras självständighet och frihet ökar, blir de förebilder för andra kvinnor i området. De får mycket beröm och vi ser hur de inspirerar och ökar lusten till att engagera sig och vara en del av samhället, säger hon.

Halima Abdi Haaji är klar med arbetet i tvättstugan. Nu ska hon se över övriga allmänna utrymmen i fastigheten. Hennes man är sjukskriven och hon är stolt över att tjäna egna pengar och kunna försörja sin familj.

– Mina barn börjar bli äldre och vill vara ute mycket. Men det kostar pengar. De behöver att jag jobbar nu, säger hon.

Hanna Grosshög
riksnatverket@dn.se

Fakta. MKB:s Gårdsvårdar

MKB är Malmös kommunala bostadsbolag. Projektet med

gårdsvärddar går ut på att
arbetsintegrera utlandsfödda
kvinnor, i första hand de som bor i
MKB:s lägenheter.
Projektet stöttas av
Arbetsförmedlingens
Introduktions- och nystartsjobb.
Kvinnorna anställs i ett år med
kollektivavtalsenlig lön.

Vilken kopp ger minst smittorisk?

SÖNDAG 31 MAJ 2020

**Många kontor har slopat
engångsmuggarna i en strävan
att vara mer miljövänliga. Nu
tillkommer en ny dimension
som ställer saker på sin spets:
risken för virussmitta. Så vad är
egentligen bäst?**

Pappers-, plast- eller porslins-
muggar. Vad är egentligen bäst för
miljön? En Googlesökning vittnar
om att frågan debatterats i minst
tio år. Sannolikt kommer
diskussionen fortsätta, eftersom

svaret beror på en rad olika faktorer.

– Det handlar inte bara om materialet på produkten, utan också om var den produceras, vilken el som används i produktionen och hur den återvinns, säger Helén Williams, som är doktor i miljö- och energisystem vid Karlstads universitet.

Hennes forskning är inriktad mot så kallade livscykelanalyser, där hon beräknar klimatavtrycket för olika typer av förpackningar. En viktig faktor är vilken mängd material som behövs för att

producera en produkt. Eftersom tillverkningen av en porslinsmugg kräver betydligt mer material jämfört med tillverkningen av en engångsmugg behöver porslinskoppen användas många gånger för att ge ett lägre klimatavtryck per användning, menar Williams.

– Men på en vanlig arbetsplats skulle jag vilja påstå att porslinsmuggarna kommer användas tillräckligt många gånger för att trumfa engångsmuggarna, säger hon. Att flergångsmuggar är mer miljövänliga kom också IVL

Svenska miljöinstitutet fram till när de jämförde olika alternativ. – Det finns potential att tillverka en enkel engångsmugg med låg miljöpåverkan, men i det cirkulära samhället är engångsartiklar sällan att föredra om det inte har andra nödvändiga fördelar, säger Karin Sanne, expert på livscykelanalyser på IVL. Hon lyfter fram hygienaspekter som en tänkbar sådan fördel - en fråga som blivit mer aktuell i samband med spridningen av coronaviruset. Trots att det inte finns några uppgifter om att personer har smittats av viruset

via föremål, går det heller inte att utesluta att det är möjligt, skriver Folkhälsomyndigheten på sin hemsida. Hur lång tid viruset kan överleva utanför kroppen är oklart, men för närbesläktade coronavirus handlar det om flera dagar, enligt myndigheten. Det finns dock ingen anledning att vara mer orolig vid kaffeautomaten än någon annanstans, säger Lars Palmqvist, professor vid institutionen för biomedicin vid Göteborgs universitet. På hans egen arbetsplats använder de sina egna porslinsmuggar som de diskar i

diskmaskin. Men inte ens maskindisk ska vara nödvändigt.
– Det är ett ganska känsligt virus, det överlever inte så länge utanför kroppen. Att diska med diskmedel under rinnande vatten räcker, säger Lars Palmqvist.

Att plötsligt övergå till plast- eller pappersmuggar tycker han är en dålig idé, eftersom det inte skulle ha någon effekt.

– Det vore en helt meningslös åtgärd och vi måste undvika åtgärder som vi inte tror på, säger han.

Engångsmuggar behövs trots allt vid vissa tillfällen. Den som då vill

göra ett medvetet val gör bäst i att köpa svenskt, tycker Helén Williams, eftersom elen till stor del är climateffektiv och kraven på produkterna är höga. En annan viktig faktor för den som vill göra ett miljövänligt val är att muggarna är producerade av förnybart material.

– Det handlar inte bara om vad som är bra just nu, utan om vad vi strävar mot. Därför bör vi alltid ersätta det fossila när vi kan, säger Helén Williams och lägger till en reservation:

– Men det är komplext. Det går alltid att hitta en analys som

kommer fram till en annan slutsats.

Lovisa Ternby

Fakta.

**Kaffekoppsvalet –
vilket är bäst för att
undvika smitta?**

Pappers- eller plastmugg

För att smittas krävs att någon annan ska ha petat på kanten där du dricker, att denne burit på viruset och att viruset dessutom överlevt i en ogästvänlig miljö. Ett annat tänkbart scenario är att en

smittsam person vidrört den del av koppen som du håller i - och att du senare petar dig i ansiktet. Men sannolikheten är låg.

Gemensamma porslinsmuggar

Med gemensamma koppar finns större risk att smittas. Men coronaviruset är känsligt och dör redan av handdisk, med diskmedel under rinnande vatten.

Personlig porslinsmugg

Trots att alla alternativ innebär liten risk för smitta är en egen porslinsmugg kanske att föredra.

Finanssektorn ska ställa om: "Anställda behöver utbilda sig"

SÖNDAG 31 MAJ 2020

Nu ökar trycket på att finanssektorn ska driva omställningen till en hållbar ekonomi. Det ställer krav på ny kompetens.

– Arbetsinnehållet kommer att ändras för de flesta i branschen, säger Ulrika Boëthius, finansförbundets ordförande.

Att kunna göra risk- och affärsanalyser utifrån ett

klimatperspektiv kommer att bli allt mer efterfrågade kunskaper, tror Ulrika Boëthius. De nya ramverk som ska definiera vad som är hållbart ökar också behovet av juridisk kunskap. – Finansanställda kommer att behöva utbilda sig i de här frågorna och arbetsgivarna måste se till att det finns tid och resurser för det, säger hon.

För att snabbare driva på en omställning har FN tagit fram principer för ansvarsfulla investeringar som organisationer frivilligt kan förbinda sig att följa. Samtidigt arbetar EU med ett nytt

regelverk som ska tydliggöra vad som definieras som hållbart.

Coronakrisen har blottat sårbarheten i den globala ekonomin och ökat trycket på omställningen mot en mer hållbar ekonomi.

– Finansbranschen ger infrastrukturen för alla investeringar som behövs, både för företag och för stater. Alltså har branschen en nyckelroll i arbetet mot en mer hållbar värld, säger Boëthius.

En som tidigt såg möjligheterna med den nya inriktningen är Filippa Strandänger. Som

nyutbildad ekonom arbetade hon med att utveckla pensionslösningar. Efter ett tag började hon fundera över den större bilden. Hur kunde de placera pengarna så att de arbetar för pensionärernas framtid?

– Det var ungefär då jag började koppla ihop hållbarhet och finans på ett djupare plan och undersökte vad man kan göra mer, säger hon.

Det blev början på en framgångsrik karriärväg. Först fick hon sin dåvarande arbetsgivare att ansluta sig till FN:s principer för ansvarsfulla

investeringar. Därefter startade hon ett nätverk av hållbarhetsambassadörer och var i tidigt skede en del av en helt ny avdelning för hållbarhetsfrågor på koncernnivå. Hon ser en stor utveckling under sina sju år i branschen.

– Nu tittar vi, tillsammans med våra kunder, på hållbarhet utifrån ett helhetstänk, snarare än som en fråga vid sidan av. Allt hänger ihop. Den finansiella sektorn påverkar klimatet och klimatet påverkar den finansiella sektorn. Därför är hållbara finanser en otroligt viktig fråga både nu och

framöver, säger Strandänger som nu är ansvarig för hållbara finanser inom finansiell riskhantering på KPMG Sverige. Även om hållbarhetsarbetet har accelererat har branschen fortfarande en bit kvar att gå, tycker Fredrik Nilzén, hållbarhetschef på Swedbank. Han ser vikten av att ta fram och enas kring gemensamma standarder. Samtidigt tar det tid, och efterfrågan på hållbara lösningar finns redan nu hos kunderna.

– Redan i dag krävs en generell nivå av klimatkunskap för att

kunna navigera och känna magstöd i frågorna. Det vi ser är att klimatfrågorna snabbt blir konkreta och då krävs djupare branschkunskap för att vara ett relevant stöd i diskussionen med kunderna, säger Nilzén.

Det är viktigt att ge de anställda rätt förutsättningar att kunna ge kunder bra rådgivning, tycker Ulrika Boëthius. Företagen måste ha ett hållbarhetsperspektiv även i sin roll som arbetsgivare, menar hon. Finansförbundet tror att den kompetens som finansanställda har i dag kommer att vara relevant även i framtiden, men

hållbarhetskraven kommer att förändra arbetsinnehållet för de flesta i branschen. Det behöver inte vara negativt, utan kan tvärtom göra yrkena mer intressanta, tror Boëthius.

Efterfrågan på kompetensen lär inte minska i spåren av covid-19. – Jag hoppas att coronaviruset blir en väckarklocka som leder till att vi ökar tempot i arbetet för mer hållbara samhällen, företag och arbetsplatser, säger hon.

Lovisa Ternby

Fakta. Så förändras jobben

Finansbranschen kommer att ha en nyckelroll i arbetet mot en mer hållbar värld.

Att kunna göra risk- och affärsanalyser utifrån ett klimatperspektiv kommer att bli allt mer efterfrågade kunskaper. Nu måste branschen ta fram och enas kring gemensamma standarder. Det tar tid, men efterfrågan på hållbara lösningar finns redan nu hos kunderna.

Uppsving för utbildningar inom klimat och hållbarhet

SÖNDAG 31 MAJ 2020

Högskolan har fått en ansökningsboom under coronakrisen. En liten, men inte oväsentlig, ökning sker på de gröna utbildningarna inom miljö, klimat och hållbarhet. – Vi får en ökad insikt under coronakrisen, säger hållbarhetsforskaren Lisen Schultz.

Allt fler vill utbilda sig under coronakrisen. Den kommande

hösten har högskolan fått ett nytt ansökningsrekord – ungefär 407 000 personer har visat sitt intresse. Det motsvarar en ökning på 13 procent i jämförelse med samma period förra året. Framför allt är det utbildningar inom vården som har fått en ansökningsboom. En mindre ökning sker på kandidatprogrammen inom miljö, klimat och hållbarhet. Uppsvinget märks på den statliga skolan Sveriges lantbruksuniversitet, SLU. Här finns flera program och kurser inom det gröna området. I år har

antalet sökande ökat med 25 procent, jämfört med förra året. Förstahandssökande har ökat med 20 procent.

– Det är nog en kombination av coronaviruset och att fler inser att vi behöver ställa om till ett mer hållbart samhälle. Till exempel har frågan om hur vi ska producera livsmedel nationellt blivit aktuell under krisen, säger Karin Holmgren, som är prorektor på SLU.

En av de populära utbildningarna i år är det treåriga programmet trädgårdsingenjör och odling.

Inför hösten har antalet sökande ökat med fler än 180 personer.

– Oavsett coronaviruset finns det ett stort behov av arbetskraft inom det gröna området. Jag tror att arbetsmarknaden kommer att fortsätta växa, säger Karin Holmgren.

71 procent tycker att klimatkrisen är lika illa som coronakrisen, enligt en global studie från Ipsos. Klimatet har länge varit omdebatterat, men den osäkra tiden vi lever i kan stärka engagemanget. Det menar Lisen Schultz, som är forskare inom

hållbar utveckling vid Stockholm resilience centre.

– Covid-19 och klimatkrisen är inte samma sorts kriser, men jag tror att båda två väcker en insikt om hur sårbara våra samhällen är. Vi vet också att ungdomar vill arbeta på värderingsstyrda företag. Då är det inte konstigt att de vill utbilda sig på ett sätt som möjliggör det, säger hon.

På Stockholms universitet ökar antalet sökande till kandidatprogrammet i marinbiologi. Men studievägledaren Birgitta Åkerman tror att det är en effekt

av coronakrisen, snarare än miljöintresset.

– Min tro är att det är många som söker till oss eftersom de är osäkra på hur deras inkomst kommer att se ut i höst. Intresset för den naturvetenskapliga grenen har sjunkit kraftigt genom åren, säger hon.

Klimatintresset har inte slagit igenom på alla de naturvetenskapliga utbildningarna. Men Birgitta Åkerman hoppas att intresset kan öka den kommande tiden.

– Jag är optimist och tror att det kommer vända. Behovet av

biologisk kunskap ökar ju, men det beror också på arbetsmarknaden. I dag får nästan alla som utbildar sig inom biologi ett jobb, säger Birgitta Åkerman. Många svenskar har ändrat sin livsstil för att skydda klimatet. Bland annat minskade vi vår köttkonsumtion i snitt med 2,2 kilo per person under 2018. Likaså har begreppet ”flygskam” slagit igenom. Forskaren Lisen Schultz understryker att det krävs mer än bara förändringar i hemmet.

– Livsstilsförändringar är så klart jätteviktiga, men det räcker inte.

Vi måste få till en fungerande, hållbar ekonomi. Till exempel genom att ändra på transportsystemet eller hur vi bygger storstäderna. Den förändringen måste drivas på jobbet. Om den insikten landar hos folk tror jag att fler kommer att fortsätta utbilda sig, säger hon.

Raffaella Lindström

raffaella.lindstrom@dn.se

Fakta. Så här många ansökte till utbildningarna

DN har sammanställt statistik från UHR över 20 utbildningar inom

miljö, klimat och hållbarhet. I jämförelse med höstterminen 2019 har antalet sökande ökat med 16 procent. Antalet förstahandssökande har ökat med 9,5 procent.

Här är ett urval:

Kandidatprogram i marinbiologi

HT19: 264 HT20: 310

Förstahandssökande:

HT19: 40 HT20: 46

Biologi- och miljövetenskap, kandidatprogram

HT19: 200 HT20: 281

Förstahandssökande:

HT19: 23 HT20: 37

Trädgårdsingenjör – odling,
kandidatprogram
HT19: 367 HT20: 550
Förstahandssökande:
HT19: 145 HT20: 217
Kandidatprogram i samhälls-
planering – miljö, resurser och
globalisering
HT19: 249 HT20: 276
Förstahandssökande:
HT19: 23 HT20: 26
Källa: Universitets- och
högskolerådet (UHR)

Björn Wiman: Vad gjorde 201 dagar på sanatorium med min mamma?

SÖNDAG 31 MAJ 2020

På min mammas kylskåp hänger
ett litet vykort. Framsidan
föreställer en blond, äppelkindad
flicka i kjol och hätta, på baksidan
finns en teckning och en kort text
med stora styltiga bokstäver:
”Mamma nu har jag komit till
Notul i jen.” I den följande

meningen är stavningen i gengäld så oklanderlig att ingen kan missförstå: "Nu är jag så glad förstår du mamma."

Året är 1947 och den som har skrivit texten på kortet är min mamma. Hon har precis fyllt sju år och har kommit tillbaka till Norrtulls barnsjukhus efter några dagars vård på en annan inrättning. Hon har tagits in akut den 6 februari, dagen före sin sjuårsdag, och ska bli kvar inom sjukvårdens hägn i nästan ett helt år, ända fram till lucia. Men om detta vet hon och hennes föräldrar ännu ingenting.

Det är hennes pappa, min morfar (omnämnd som "kassaskåpsarbetare" i sjukhusjournalen) som är med vid inskrivningen. I journalen redogörs för hemförhållandena: bostaden en "småstuga om 3 rum och kök" med "2 vuxna och 3 barn". Min mamma är äldst i syskonskaran, en yngre bror har dött i hjärnhinneinflammation ett par år tidigare, två systrar har tillkommit i rask följd efteråt. Hon mäter vid inskrivningstillfället 120 centimeter och väger 18,8 kilo. Därefter redovisas sjukdomsförloppet. I slutet av

januari har hon drabbats av snuva, hosta och feber som ännu inte gett med sig, trots ordination av sulfa. Sedan några dagar har hon fått "små utslag på benen, som nu blivit något större". Mamma blir kvar på sjukhuset. Hennes lungor röntgas, regelbundna prover tas av blod och urin. Den höga febern håller i sig. "Äter dåligt. Kräks ibland. Hostar särskilt i samband med måltiderna", står det i journalen den 5 mars. "Sitter upp i sängen o. leker och är ej direkt påverkad." Jag försöker se detta framför mig. En flicka som just har fyllt sju år,

helt ensam, isolerad i ett rum med glasväggar. Förstår hon vad som händer? Besöksdag är söndagar, då kanske någon av föräldrarna dyker upp och vinkar på andra sidan en glasruta. Hennes mamma, min mormor, vill "ta hem flickan" men uppger att "doktorn förbjuder" det. En vecka senare, den 12 mars noteras i journalen: "Liten och petig i maten. Status: Mager, blek." "Försvagade andningsljud" och "dämpning" i lungorna som håller i sig. Framåt april ger febern äntligen vika och den 27 maj, nästan fyra

månader efter att hon tagits in på sjukhuset, är det dags för utskrivning. Mamma ska flyttas till Tjärnans barnsanatorium i Hedemora.

Läkaren ställer diagnosen: Den positiva tuberkulinreaktionen i samband med långdragen feber och den höga sänkan gör att "fallet får anses vara en primär-tbc".

Lungtuberkulos.

Förkortningarna i journalen över de olika stadierna i vårdkedjan – "frisk", "färdigbehandlad", "ofärdigbehandlad" –

understryker lägets allvar: "fr-fbd-ofbd-död".

Tuberkulosen har alltid gått vid människornas sida, likt en hotfull skugga. Sedan antiken har den fruktade lungsjukdomen haft en genomgripande betydelse för våra samhällen. Fram till mitten av 1900-talet var den dödens stora skördetröska i Europa; runt sekelskiftet dog ungefär en miljon människor årligen i tbc i vår världsdel, över 10 000 av dem varje år i Sverige. Ungefär samtidigt började samhället kraftsamla i sjukdomsbekämpningen med

både folkrörelser och myndigheter. Vapnet hette folkupplysning men också storskalig utbyggnad av sjukvården.

Tjärnans barnsanatorium, dit mamma alltså förflyttas i slutet av maj 1947, var ett led i denna satsning. Redan den 7 december 1908 kunde DN rapportera om att "Kronprinsessan Margaretas vårdanstalt för tuberkulösa barn" höll på att färdigställas mellan Säter och Hedemora i Dalarna. Liksom många av tidens stora svenska "jubileumssanatorier" stod också Tjärnan under kungligt

beskydd. Vid sekelskiftet fanns ungefär 100 000 tuberkuloslidande i Sverige och sjukdomen drabbade alla kretsar i samhället, också kung Oscar II:s familj.

Tjärnan är landets första renodlade barnsanatorium, en pampig byggnad på drygt 4 000 kvadratmeter med tjocka tegelväggar, brutna mansardtak och ståtfulla fönsterpartier. "Det bygges, inredes och utrustas med attiralj efter de allra modernaste principer", rapporterade Dagens Nyheter – "med ledningar för varmt och kallt vatten, avlopp,

vattenklosetter och elektriskt ljus". 1909 kunde anläggningen öppna och ta emot sina första 78 patienter, huvudsakligen barn från Stockholmsområdet.

Mamma ska bli kvar på Tjärnan i 201 dagar. Det står explicit i journalen när hon skrivs ut som "fbh", färdigbehandlad: "Vårdtid 201 dagar." Det är en svindlande tidsrymd för ett litet barn – närmast ett svart hål. Min mamma har också påfallande lite minnen av sin tid på Tjärnan. Faktum är att hon nästan inte har några alls. Hon minns att de intagna barnen göddes med

grädde och stoppades ner under filter i frisk luft. Hon minns det makabra skillingtrycket om en "liten bröstsjuk flicka" på lasarettet som ständigt upprepar sin fråga till läkaren: "Får jag komma hem till hösten/till min egen lilla mor?" Sången slutar med att flickan "slumrar sött i snövit skrud" i jordens mull. Detta är vad hon minns. I övrigt tomt. Jag funderar på det där tomrummet. Vad var det som hände på Tjärnan? Hur såg livet där ut under dessa 201 dagar? På vilket sätt formade vistelsen min mamma? Det måste ha varit en

livsavgörande erfarenhet för en så liten flicka att ryckas bort från sin familj, vistas ensam bland främmande människor under trycket av en livshotande sjukdom.

Kanske är mammas brist på minnen ett nödtvunget sätt att hantera en svår erfarenhet. De som har barn själva i dag kan tänka sig in i vad det skulle innebära att skicka i väg en sjuåring i över ett halvår för vård på en stor institution i en annan del av landet. Eller rättare sagt. Det kan vi nog inte. I dagens vård av allvarligt sjuka barn finns

familjerum i spontrade hus och system för att skapa trygghet för hela familjen. Det är en självklarhet att föräldrarna ska vara vid sitt barns sida under en svår sjukdom. På 1940-talet fanns en mager och blek liten flicka, ensam med sin upplevelse av att det fanns en glasvägg mellan henne och omvärlden. Hennes föräldrar hade inte ens fyllt 30, lika ensamma de med sin försörjningsbörda och sin begränsade erfarenhet av att bearbeta eller sätta ord på sina upplevelser.

Eller så har tomrummet i mammas minne med själva tidsupplevelsen från sjukhuset att göra. Thomas Mann skriver i den klassiska sanatorieromanen "Bergtagen" om hur monotonin gör att tiden på ett sanatorium inte räknas i veckor utan i månader eller år. Tids känslan rubbas då den ena dagen är den andra lik i ett oändligt perspektiv. Den i många stycken nödvändiga "sanatoriedisciplinen" med måltider och frisk luft, temperaturtagningar och vägningar måste också ha haft en stark inverkan på ett barn.

Jag tänker på hur många i min mammas generation och före dem som har delat denna erfarenhet, på en gång oerhörd och alldaglig också i dagens värld. Tbc är en så genomgripande erfarenhet i det mänskliga själslivets historia att delar av vår kultur nästan inte kan förstås utan den. Författare med så olika bakgrund som Ivar Lo-Johansson, Harriet Löwenhjelm, Olof Lagercrantz, Sven Stolpe, Edith Södergran och Torgny Lindgren har skildrat sjukdomen och hur den format deras liv. Tuberkulosen har färgat konst, musik och diktning – men

konsten, musiken och diktningen om sjukdomen har också återverkat på hur de lungsjuka själva har uppfattat sin situation: deras känsla av att vara ensamma och utstötta, deras dödsångest och omvärldens skräck och avståndstagande från dem och deras smitta.

Men i berättelsen om tuberkulosens plats i människans själsliv finns också plats för den intensiva livshungern som många tbc-sjuka vittnat om – en kärlek till livet som ofta blev obesvarad. ”Förälskad i livet” är den vackra titeln på historikern Bi Puranens

bok om tuberkulosens historia; den handlar bland annat om hur de som överlevde sjukdomen förmedlade en särskild livskänsla. Det kunde gå ut på en förnimmelse av att ha överlevt det värsta och en benägenhet att bagatellisera livets svårigheter. Den 13 december 1947, på lucia, får mamma äntligen komma hem. Hon minns hur hennes mamma möter henne på perrongen på Stockholms central: ingen kram, bara en kärnfull men uppskattande kommentar om hur tjock och präktig hon blivit. När mormor själv tre år senare smittas

med tbc finns den så kallade kombinationsbehandlingen, som beskrivs som en epokgörande milstolpe i tbc-historien. Mormor är gravid när hon smittas och läggs in på Söderby sanatorium i Vårby. Mamma och hennes större syskon utackorderas till släktingar och den nyfödda får tillbringa sina första sex månader i livet på ett barnhem i Orhem.

Återigen en erfarenhet av sjukdom som i dag framstår som otänkbar – men som format generationer av människor. Och fortfarande gör det. Varje år insjuknar nästan tio miljoner

människor i världen i tuberkulos; runt en och en halv miljon dör till följd av sjukdomen. Hur coronapandemin kommer att forma oss vet vi ännu inte, bara att erfarenheten kommer att vara genomgripande.

Det finns en ödslig symmetri i att mamma nu, efter sin 80-årsdag, får tillbringa tiden i isolering, på en annan balkong än Tjärnans terrasser, på grund av en smitta som i likhet med den som präglade hennes barndom också tvingar människor till fysisk separation.

Kanske är det också på grund av sjukdomserfarenheten i barndomen som hon, trots galghumoristiska utfästelser om motsatsen, så tydligt visar att hon vill fortsätta leva. Hon följer plikttroget Folkhälsomyndighetens rekommendationer om social distansering. Det är jympa på morgnarna med Sofia på SVT, högar av biblioteksböcker på golvet bredvid bokhyllan, matinköp på Konsum i munskydd som en väninna beställt på nätet, vid de särskilda tider som

reserverats för riskgrupper. Då och då en utflykt på cykel. Barnbarnen har hon bestämt sig för att fortsätta träffa – utomhus. De avlägger visit en i taget, nästan varje vecka, sitter med två meters avstånd och äter hawaiiansk husmanskost från det trendkänsliga poké bowl-stället i ett av de splitter nya husen som ockuperar allt fler av de små gröna plättarna längs tunnelbanan i Stockholms södra förorter, platsen som hon kommit att älska. De stunderna, med barnbarnen, är det positiva med

coronatiden för mig, säger
mamma.

Kanske finns i de stunderna också
den ord- och tidlösa erfarenheten
av vad en sjukdom gör med ett
samhälle och med de människor
som bor i det. Hur smittan och
farsoten formar oss, sliter oss isär
men också kan föra oss samman.
Tjärnans sanatorium är i dag ett
förfallet spökslott, Norrtulls
barnsjukhus delvis uppsnofsat och
ombyggt till en privat
gymnasieskola. Men orden som
mamma skrev som sjuåring kan
fortfarande stå som inledningen
till en evig berättelse om liv och

död, en som vi i dag kanske kan
förstå bättre än någonsin: "Nu är
jag så glad förstår du mamma."

Björn Wiman

bjorn.wiman@dn.se

”Jag har aldrig riktigt förstått vad vardag är”

SÖNDAG 31 MAJ 2020

Hon brukar beskrivas som själfull och högstämd. Själv säger skådespelaren Stina Ekblad att hon inte längre ber om ursäkt för sitt allvar. Nu har hon skickat sin första bok till tryckeriet. Den är ett försvar för konsten och skönheten. ”Jag har väl helt enkelt alltid varit en romantiker”, säger hon till Kultursöndag.

om många känsliga unga människor med intellektuella anspråk skrev hon dikter. Och som hos många unga människor handlade de om kärlek, ensamhet och förgänglighet. Temana var närmast självskrivna, hon hade tidigt förläst sig på centrallyrik, lånat vad som fanns av Karin Boye, Gustaf Fröding och Edith Södergran på skolbiblioteket i hembyn i Österbotten. 16 år gammal skickade hon in sina dikter till det stora finlandssvenska förlaget i Helsingfors. Ett halvår senare

mottog hon ett brev. 21 januari 1971 skriver hon i dagboken:
”Jag borde ha förstått det redan när jag såg kuvertet med förlagsaktiebolagets namn nere i vänstra hörnet och ännu mer borde jag ha förstått det när jag såg att mitt namn var felstavat: Stina Enblad... Enblad, herregud, det är ju inget namn heller! Enar har väl för fan inga blad.”
Naturligtvis blev hon förkrossad. Att bli författare var den första stora drömmen.
En refusering kan för vissa verka sporrande. I Stina Ekblads fall kan man väl säga att den avledde.

De diktade orden förblev oumbärliga, men hon kom underfund med att de inte nödvändigtvis behövde vara skrivna av henne själv. Hon tyckte lika mycket om att recitera andras texter. Hon gladdes åt hur orden lät, hur de smakade och kändes i munnen.
Ett år efter att hon mottagit brevet från förlaget flyttade hon från Finland till Odense i Danmark. Där blev hon skådespelare.
– Jag hade länge ambitionen att fortsätta dikta vid sidan om skådespeleriet men det fungerade inte riktigt eftersom det var att

ösa ur samma källa, det var att splittra energin. Skaparkraften behövdes odelad på scen, säger Stina Ekblad.

Första gången vi talas vid sitter hon mot en vitspacklad vägg. I andra videosamtal fräter motljuset ut miljön omkring henne. Utanför fönstret blommar en lönn, berättar hon. I övrigt vet jag inget om hur hon är klädd, hur hennes lägenhet ser ut eller var den ligger. Därför är det här också en text utan konkreta detaljer eller alldagliga små upplysningar nedtecknade i förhoppning om att på samma gång lätta upp

läsningen och åskådliggöra intervjupersonen.

Det är symptomatiskt, ska det visa sig. Stina Ekblad är inte förtöjd i praktiska saker och vardag.

Hennes domän är det upphöjda. Sedan drygt trettio år hör hon till Dramatens fasta ensemble. Där har hon ofta medverkat i klassiska dramer av Euripides, Sofokles och Shakespeare men också i svensk dramatik av August Strindberg och Kristina Lugn. Hon har sökt sig till det välskrivna. De gånger hon spelat pjäser som inte är det har varit olustiga upplevelser.

– För mig har det alltid varit lättare att spela en svår, komplex och stiliserad text än en till synes enkel text som handlar om vardagen. Jag har aldrig riktigt förstått vad vardagen är.

Varför har du inte förstått det?

– Jag omfamnade tidigt inställningen att livets essens är drömmar, fantasier, döendet, gud och skönhet. Kanske för tidigt. Jag har väl helt enkelt alltid varit en romantiker.

Stina Ekblad växte upp i byn Solf ett par mil söder om Vasa, som ett av fyra syskon. Två gånger om året saknar hon barndomens

landskap. Först i månadsskiftet mars/april, när solstrålarna är utdragna och långsamma och spoven drillande återvänder till de österbottniska åkrarna. Sen runt midsommar, när det är så ljust som det aldrig blir i Stockholm. Pappan var en stillsam man som borrade brunnar åt folk i bygden. Mammans lynne var muntrare. Medan hon donade i köket eller arbetade med småbruket nynnade hon schlagersånger och visor, någon gång läste hon dikter högt ur den diktantologi hon fått med sig från folkhögskolan. Men på det hela taget spelade kulturen en

liten roll i uppväxthemmet, till barnet Stinas förtret. Hon längtade efter konst och kärnfull skönhet, hon ville till baletten, poesin och den klassiska musiken. Var denna längtan kom ifrån är svårt att säga, för vissa finns den helt enkelt med från början.

– Jag hade min barndom mycket för mig själv, egna lekar, fantasier och skriverier. Mina dikter och drömmar framstod nog som lite underliga men jag fick vara ifred och hålla på med mitt. Naturen fanns och jag mådde bra men jag visste väldigt tidigt att jag måste lämna min hemby.

Hon spelade klarinett i skolans blåsorkester. Som fjortonåring hade de varit i Odense i Danmark på en musikfestival för ungdomar. Det var första gången hon kom ut världen, hon tyckte mycket om det och när hon senare bestämde sig för skådespeleriet sökte hon till Odense teaters elevskola. Det var en utbildning av det gamla stuket, skolan låg i samma byggnad som teatern, dagarna var långa och undervisningen traditionell.

– Att komma direkt in på teatern var betydelsefullt eftersom man på så sätt genast förstod att skådespeleri inte handlar om

självförverkligande utan om andra människor, om publiken. Det var min första och kanske viktigaste lärdom i Odense.

Hittade du din skådespelarstil redan där?

– Ja, i stort sett. Men som ung skådespelare hade jag svårt att samla min energi, jag fladdrade med händerna och stack fram hakan. Med tiden fann jag ett hem också i kroppen. Jag begrep att det inte tjänar något till att vara själfull om man inte har en fungerande kropp att ha den där själen i.

Hennes skådespeleri har beskrivits som tekniskt precist, stämningsmättat och explosivt, likväl disciplinerat, ibland till och med kyligt. Jag undrar om hon instämmer i den beskrivningen och håller andan i väntan på svaret. Stina Ekblad har en integritet som stramar upp samtalspartnern. Man vill absolut inte vara pladdrig.

– Ja, på sätt och vis är det väl så. Som skådespelare vill jag vara ren, ärlig och sårbar i de olika uttrycken, gå rakt på känslan och aldrig någonsin försöka vara naturlig.

Vadå aldrig naturlig?

– Nej, nej, nej, säger hon och skakar på huvudet. Det är ett missförstånd att det går att vara naturlig på scen. Är man naturlig varken hörs eller syns man. Själva skådespelararbetet handlar om att skapa natur, som en annan gud. En teaterskådespelare måste förhöja sig, raffinera och behärska sina uttrycksmedel för att publiken ska tycka att det är naturligt att hon gaster, gråter, kysser främmande människor, iklär sig konstiga kostymer eller uttrycker sig på alexandrin.

Hur svarar din skådespelarstil mot hur du är socialt?

Stina Ekblad brister ut i skratt.

– Det skulle du bra gärna vilja veta, vad tror du?

Jag vet verkligen inte. Jag har svårt att föreställa mig vem du är i sociala relationer.

– Det kanske beror på att jag inte har så många.

Hon skrattar igen. Det är en lättnad att hon gör det.

– Som du förstår är jag ganska ensam. Men jag är inte övergiven, jag har några underbara vänner och arbetskamrater och med dem kan jag ha högstämda möten, fast

ofta lägger jag ändå band på mig för att inte framstå som alltför pompös. Därutöver passar ensamheten mig ganska bra. Hela 70-talet bodde Stina Ekblad i Danmark. Det var en fri och intensiv tid, en tid av förälskelser, umgänge och lärande. Men ju bättre danska hon talade, desto mer kom hon att sakna svenskan; det var ju med modersmålets ord som allting började. Hon flyttade tillbaka till Österbotten men stannade där bara kort. Efter att ha gästspelat i Sverige med en monologföreställning av Märta

Tikkanens "Århundradets kärlekssaga" blev hon 1980 erbjuden jobb på Stockholms stadsteater. De första åren var hon rätt ensam om att vara finlandssvensk skådespelare i Sverige. Det var i princip bara hon och Birgitta Ulfsson. 80-talet handlade annars mycket om film. 1982 gjorde Stina Ekblad rollen som den androgyna Ismael i Ingmar Bergmans "Fanny och Alexander" och några år senare guldbaggebelönades hon, dels för sin tolkning av Agnes von Krusenstjerna i Mai Zetterlings "Amorosa", dels för sin roll som

Tea i filmatiseringen av Torgny Lindgrens roman "Ormens väg på hälleberget".

Nu var det längesedan hon gjorde en större roll i en spelfilm.

– Vill man ha en mogen kvinna i en film eller till en bokinläsning för den delen, tror jag inte att man väljer mig. Det finlandssvenska har legat mig i fatet i det avseendet. Vissa tycker nog att det blir för stampigt, tungt eller bara för regionalt när jag öppnar munnen. Man väljer någon naturligt rikssvensk och jag är som sagt mer...

Hon gör en paus. Plirar med ögonen.

– ... mer onaturlig. Det är lite synd, jag skulle hemskt gärna läsa in fler böcker.

Flera gånger har hon fått frågan om att skriva sina egna memoarer, själv eller tillsammans med en erfaren skribent. Lika många gånger har hon sagt nej.

– Det handlar om en djup misstro eller irritation inför att man som skådespelare ständigt förväntas – och också gärna är med på att – berätta om och ha synpunkter på sig själv. Det är ständiga intervjuer och tyckanden. Jag kan

ibland gripas av en sådan
outsäglig leda över mig själv och
över skådespelaren som gör sig
själv till ett intressant objekt.
Men längtan efter dikten har
aldrig försvunnit, hon är en stor
lyrikkonsument och har ofta
reciterat poesi på scen och i
ljudinspelningar. Inte heller
upphörde hon att skriva själv bara
för att hon valde teatern framför
litteraturen, även om orden och
anteckningarna mest hamnat i
byrålådan. Tills nu.
För ett år sedan bestämde sig
Stina Ekblad för att ge skrivandet
en ny chans.

Hon tog tjänstledigt från
Dramaten, reste ensam till Italien
och satt sen två timmar om
förmiddagen och två om
eftermiddagen vid datorn.
Utgångspunkten var att skriva om
hur skådespelare gör när de tolkar
språket, det vill säga processen
från det nedtecknade ordet till det
gestaltade. Men texten lyfte inte,
den blev tråkig och ointressant. I
stället samlade hon ett knappt
tjugotal dikter som varit särskilt
betydelsefulla i hennes liv och
skrev utifrån dem.
– Jag blev lite överraskad av vad
som kom ut. Det blev inte alls en

analyserande och pedagogisk text. I stället var det som om varenda dikt öppnade ett rum, en lucka in i en 65-årig skådespelares liv. Jag lät dem göra det och skrev helt skamlöst om det som fanns i rummen, det var för all del en hel massa om arbete och skådespeleri men också annat. Så det blev på något sätt ändå ett slags memoar, säger hon.

Boken utkommer till sensommaren och har titeln "Här brusar strömmen förbi". Förlaget beskriver den som ett försvar för konsten och för skönheten.

– Jag visste att en diktrad skulle få ge namn åt boken. Detta var den som bäst fångade de frågor jag varit upptagen av.

Stina Ekblad harklar sig lätt. Blicken fäster någonstans strax ovanför mobilens katedralins, så som blickar letar sig bort när minnet arbetar. Hon reciterar:
*Se här är evighetens strand,
här brusar strömmen förbi,
och döden spelar i buskarna
sin samma entoniga melodi.
Död, varför tystnade du?
Vi äro komna långt ifrån
och äro hungriga att höra,
vi hava aldrig haft en amma*

som kunnat sjunga såsom du.

– Vet du vem det är som skrivit det?

Hon väntar inte på svar, hon vill inte sätta mig på prov.

– Edith Södergran. Dikten heter ”Ankomst till Hades” och är från hennes sista diktsamling ”Landet som icke är”.

Vad svarar den mot hos dig?

– Jag har ofta upplevt att jag står stilla invid en ström som forsar förbi mig. Jag har längtat efter att vara i strömmen men också njutit av att slippa.

Vad kan strömmen vara?

– Tja, tidsandan.

Hon låter lite trött när hon säger det. Som om ordet i sig är utmattande.

Nog anade hon redan innan hon började skriva boken att poesin varit viktig men blev ändå förbluffad över hur stor inverkan den faktiskt haft.

Först och främst musiken i den.

Att dikterna har en rytm, klang och färg som utan omvägar via intellektet går rakt in i känslan.

Det är, menar hon, delvis i denna musikalitet som diktens läkande kraft sitter. För så har Stina Ekblad också använt poesin: som tröst.

Men hennes egen skrivprocess var en upprivande erfarenhet.

– Det är ju alltid svårt att gå tillbaka och möta vad man har gjort, upplevt och vem man har varit i livet.

Vem fick du syn på?

– En uppblåst och självupptagen jänta.

Hon fortsätter:

– Jag har alltid brottats med en upplevelse av livets korthet och alltings flyktighet. Jag tänker mycket på mina föräldrar som är borta, på vänner som har försvunnit eller dött och förhållanden som inte blivit av.

Som skapande människa förhåller jag mig hela tiden till detta obönhörliga faktum att saker tar slut, att vi ska dö.

Hur då förhåller dig?

– Jag har alltid haft en dödsmedvetenhet. Det går inte en dag utan att jag tänker på att jag ska dö. Det är en smärta men det är bra också.

Varför?

– Det gör mig till en klokare och bättre människa. Det är en påminnelse om att jag inte är omnipotent, inte enastående. Jag delar döendet med alla, det gör mig mindre rädd.

Med åren har hon förlikat sig med sitt allvar. Hon känner inte längre att hon behöver be om ursäkt för det eller skämta bort det. Det är en befrielse att höra, särskilt för en journalist som jag som saknar fallenhet för det ironiska.

Men det är ändå något jag inte helt begriper. Hur kan man leva öppen för de stora känslorna, med en ständigt närvarande dödsmedvetenhet och likväl förmå sig utföra alla de triviala sysslor som ett liv kräver?

Stina Ekblad ler, hon spärrar upp ögonen i mobilkameran.

– Jag är ju skådespelare! Att gå in och ut ur känslor och roller är mitt jobb. På teatern dödade jag mina två barn som Medea, sen gick jag hem och la mig bredvid min son i sängen.

Det är första gången hon nämner någon närstående. Hon talar inte gärna om familj eller vänner.

Hon var 37 år när hon fick barn.

Efter ett och ett halvt år hemma med sonen gick hon tillbaka till teatern, när hon kom hem om kvällarna efter föreställningarna ammade hon honom. Amningen fortsatte upp i skolåldern. Om det

berättade Stina Ekblad också i medier, till somligas förfäran.

– Jag tror att man upplevde mig som missionerande när jag i själva verket bara var entusiastisk och pratade om att jag lät min son bestämma själv hur länge han ville amma. För det var en sådan fantastiskt upptäckt för mig att människobarnet själv helt från början vet och visar vad det vill. Förändrades din inställning till vardag av att få barn?

– Det fick mig att lära mig vardagen, att behärska hushållsarbete, matlagning, hämtningar. På så sätt var det

väldigt nyttigt för mig att leva med barn. Men det var ju också så att med barnet flyttade skönheten in i vardagen. Den blev gåtfull, vacker och storslagen i sig. För en tid.

Sandra Stiskalo

Född 1954, växte upp i i Österbotten, Finland.

Bor i Stockholm.

Utbildades vid Odense teaters elevskola 1972–75. Hör sedan 1988 till Dramatens fasta ensemble.

Har även medverkat i flera film- och tv-produktioner, bland annat som Siri von Essen (tv-serien

"Strindberg: Ett liv"), som Agnes von Krusenstjerna (filmen "Amorosa") och som Ismael i Ingmar Bergmans storfilm "Fanny & Alexander".

De senaste åren har hon spelat i Shakespeares "Stormen", Kristina Lugns "Idlaflickorna" och Strindbergs "Spöksonaten". Under våren 2020 har hon sjungit duett med Iris Viljanen på nya skivan "Den lilla havsfrun" och intervjuats i SVT:s nya porträttserie "Mästaren".

I augusti debuterar hon som författare med "Här brusar strömmen förbi" (Weyler förlag).

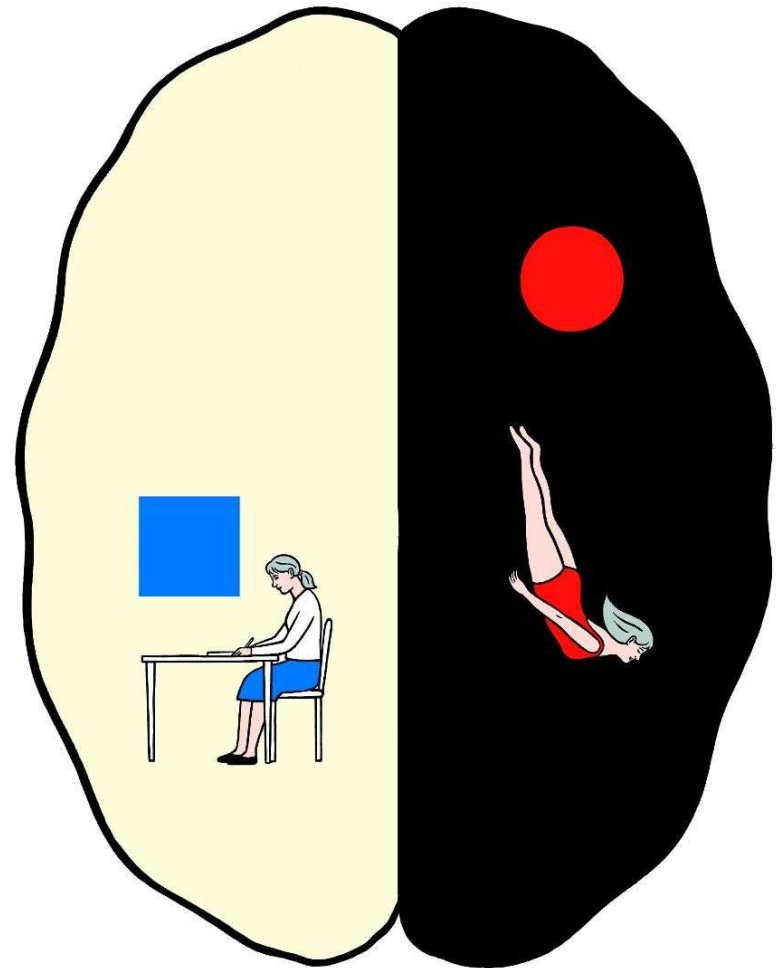
Stina Ekblad om tre texter som tröstat.

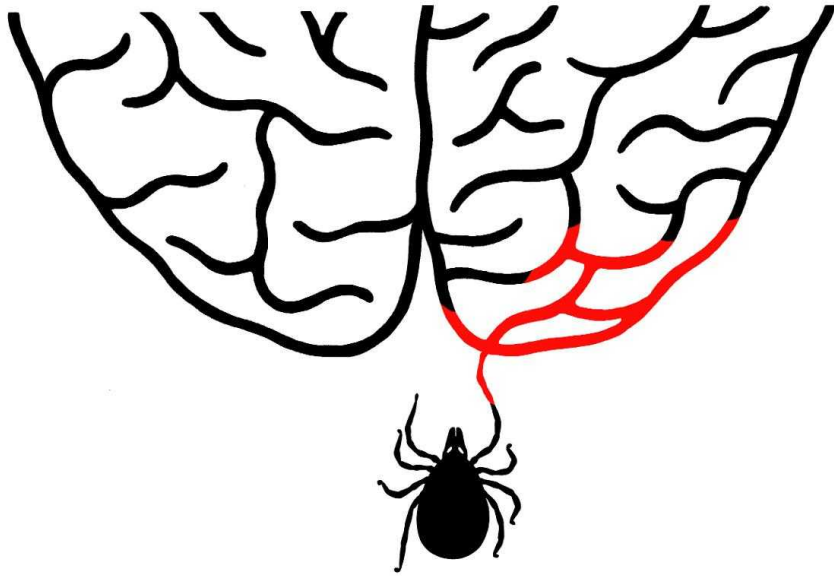
"Nattlig psalm" av Solveig von Schoultz.

"En dikt som är vacker i sin enkelhet och som jag återvänder till nästan varje kväll. När jag ska sova eller inte kan sova och har ångest, när alla tankar kommer har jag den som ett mantra, den ger mig aftonbönens tröst." Psalmer.

"Jag är otroligt tacksam att jag fick lära mig så många psalmer utantill som barn. De är en skatt att nynna när jag behöver."

Dikter av Eva-Stina Byggmästar.
”I Byggmästars dikter finns en
absurd glädje över tillvaron som
tröstar mig. De handlar om
människans glada förundran inför
naturens godmodiga likgiltighet,
de är lekfulla men aldrig fjantiga.”
Dela

En fästing öppnade hjärnans hemliga rum

SÖNDAG 31 MAJ 2020

Förra sommaren låg författaren Agneta Pleijel i respirator på -intensiven efter att ha fått hjärn-inflammation till följd av ett fästing- bett. Här skriver hon om hur hon delvis blivit en annan människa – med en ny

fascination för hjärnans mysterier.

Helt oförberedd blev jag sjuk förra sommaren. Vi, min syster och jag, satte oss bilen för att köra norrut och se teater, först Jon Fosses "Edda" i Sunne på Västana teater. Morgonen därpå en simtur i Fryken. Sedan var det dags för "Hjalmar Bergman och vår Herre" av Ylva Eggehorn på Stadra sommar-teater. I Örebro överfölls jag av en ofattbar trötthet och kände att jag måste hem. Jag vände bilen.

Hemma i Stockholm förstod jag knappt vad min syster sa när hon

påstod att ambulansen väntade utanför porten. Jag minns inte att jag steg in i den. Jag minns inget av veckorna som följde. Jag har fått veta att jag hade slembildning, hosta, andnöd och feber. Att jag drabbades av flera lunginflammationer och låg i respirator. Att jag fick en tarminflammation. Att jag blev diagnosticerad med det som kallas *broken heart syndrome*, eller med den japanska termen takotsubo: hjärtat stelnar i kramp och tillståndet kan förväxlas med hjärtinfarkt.

Jag behandlades först på intensiven på Södersjukhuset. Mina närstående var kärleksfulla. Först och främst min man, som vakade och ofta sov i mitt rum. Han fick mellan varven avlösning av mina systrar, min dotter, min mans dotter, min systerdotter och en kvinnlig vän som är läkare. Den lilla kedjan försökte kommunicera med mig med nyckfullt resultat. De har senare berättat om mitt tillstånd. Min systerdotter: "Vad tänker du på, Agneta?" "Jag (allvarsamt) håller på med att författa en urkund."

"En urkund? Om vad då?"

"Om det här."

Jag minns inget. Inga ansikten, inga samtal. Efteråt tyckte jag att dessa ur minnet utstrukna veckor var som att ha gjort en visit hos döden. Som i så fall inte är något att frukta. Efter en tid fick jag diagnosen hjärninflammation till följd av tbe – Tick-Borne Encephalitis – som är en virusmitta som överförs av fästningar. En enda förgiftad fästing hade räckt.

Jag insjuknade de sista dagarna av juli och vårdades på sjukhus till slutet av augusti; efter Sös blev

det tre veckor på rehabsjukhuset Stora Sköndal. Jag hade vaccinerat mig i alla år, vilket Sös kunde bekräfta genom sina undersökningar. Det hade inte hjälpt (vilket kan vara bra för andra att veta). Man har sagt mig att äldre personer bör få en starkare dos vaccin. Jag är en äldre person.

Nu lever vi i en pandemi. Min sjukdom var inte någon pandemi men tbe har under senare år ökat i Sverige. De kvarblivande följderna kan vara gångsvårigheter, talrubbingar och minnesstörningar. Jag hade tur.

För mig inskränkte det sig till kvarvarande balansproblem; jag går ännu illa. Mina minnesproblem förbättrades sakta. På Stora Sköndal testades jag och var oförmögen att komma ihåg de futtiga fem ord som terapeuten bad mig upprepa. Det var chockerande.

Det tog tid – och krävde många samtal med sjukvårdspersonal och familj – för att fatta vad jag varit med om. Jag förstod att jag varit nära döden och fylldes av tacksamhet. ”Bara en enda kedja håller oss bundna”, sa Seneca, ”kärleken till livet.”

Jag kom alltmer att intressera mig för vår märkliga hjärna. Jag hade före insjuknandet med fascination lyssnat till hjärnforskaren Anders Hansens Sommarprogram. På Stora Sköndal tog jag del av hans tv-serie "Din hjärna". Min husläkare på vårdcentralen rekommenderade längre fram bästsäljaren "Min stroke" av hjärnforskaren Jill Bolte Taylor. Hon är amerikanska och fick 1996, 37 år gammal, en stroke, en hjärnblödning, i vänster hjärnhalva. Hon insåg som hjärnforskare vad det var och kunde följa förloppet.

Taylor kunde visserligen börja arbeta igen efter några år, men det tog henne åtta år att bli helt frisk. Boken återger hela händelseförloppet men innehåller också en pedagogisk beskrivning av hjärnan. Människan är inte fullbordad utan befinner sig i evolutionär utveckling. Som inleddes med miraklet liv, då de första encelliga organismerna uppstod. Enligt Taylor har livet sen dess utmärkts av alltmer komplicerade cellsammansättningar som strävar mot genetisk fulländning.

Människans hjärna har ca en biljon celler (hela kroppen har ca femtio biljoner). Våra hjärnor ser inte längre helt ut som för 2000 eller 4000 år sen, påstår hon (den tid från vilken vi har de första skriftliga spåren av vår nuvarande civilisation, som de äldsta delarna av Bibeln). Mänsklighetens framtid påverkas av evolutionen. Hjärnan har två halvor, den vänstra och den högra. De är helt åtskilda och har skilda uppgifter men kommunicerar. Hjärnbarkens yttre lager, vindlingar och fåror – utan motsvarighet hos andra däggdjur

– bildar av de ständigt rörliga atomer och molekyler som universum består av, information av mångahanda slag. Som förmågan att behärska språk och tänka i abstrakta symboliska system, som matematik. Av de vibrerande atomerna och molekylerna, miljarder av pixlar, skapas synfält av djup, riktningar, färger. Och hörsel – människans celler organiserar vårt universum. Djupare in i hjärnan ligger det mycket äldre limbiska systemet, det som ibland kallas reptilhjärnan.

Allt vad Taylor berättar om hjärnan kan inte återges här, men läsningen ger en klar uppfattning om vilken otroligt finfördelad kunskap den frambringar i form av sinnesintryck. De två åtskilda men kommunicerande hjärnhalvorna har olika kompetenser. Att människan är en dubbelvarelse eller har två medvetanden började anas redan på 1700-talet.

Vänstra hjärnhalvan, där centrum för språk och tal finns, skapar vad Taylor kallar "hjärnpladder". Den förmedlar snabbt detaljerad och urskillningslös information.

Medan högra hjärnhalvan saknar språk. Den uttrycker sig genom bilder och känslor och existerar i ett *nu*, vilket innebär tidlöshet. Eller om man så vill: den glädjefyllda känslan av evighet och närvaro.

Medan hjärnblödningen inleddes insåg Taylor vad hon var med om. Inte utan humor. Japp, en stroke. Hon ger oss en återgivning av stokens, hjärnblödningens, faser inifrån. Hon insåg att blödningen snart skulle slå ut hennes förmåga att tala. Timmarna då hon fattade att hon måste få hjälp men förlorade sin talförmåga är en

fullkomligt gaskramande läsning.

Av en sinkadus lyckas hon rekonstruera telefonnumret till sitt jobb på Harvard University. Likaledes av en tillfällighet var hennes kollega i sitt arbetsrum och tog samtalet. Taylor upprepade för sig själv vad hon ville säga – ”Det är Jill, jag måste få hjälp” – men ur henne kom bara grötiga grymtningar och stönanden. Kollegan kände igen rösten och hon hämtades till sjukhus. Symtomen var en skärande smärta vid vänstra ögat. Och att högerarmen livlöst föll ner

som en slägga vid sidan av kroppen.

Medan den språkliga vänstra hjärnhalvan alltmer sattes ur funktion fylldes hon samtidigt, medan hon väntade vid telefonen, av en intensiv och omvälvande lyckokänsla – alltmedan den högra språklösa hjärnhalvan mer och mer tog över. Det var en förnimmelse av översinnlig frid. Ett paradisiskt tillstånd av ro och lycksalighet som hon kallar nåd och nirvana. Där önskade hon stanna. Men hon förstod att om hon följde driften att stanna i

sängen skulle hon aldrig mer stiga upp ur den.

Fortfarande efter tredje läsningen har jag svårt att stå ut med skildringen av hur hon kommer ut ur sin lägenhet. Det är en klaustrofobisk och ohygglig instängdhet i språklösheten. Men samtidigt det motsatta: en svindlande lyckokänsla utan gräns. Man behöver inte ha varit med om en stroke för att känna igen de motsatta tillstånden: romantikens eller mystiken *unio mystica*, svindelkänslan av att vara ett med tillvaron, av att vara själva universum där inga

åtskillnader finns. Man upplöses och saknar fast form.

Den bildskapande högerhalvan av hjärnan gav henne en intuitiv kunskap som den vänstra inte kom i närheten av. Ändå gick hennes tillfrisknande – en stor operation, mödosam träning i allt, som till exempel hur man använder en gaffel eller vad ordet *mamma* betyder – ut på att återställa den vänstra hjärnhalvans specialiteter. Bara genom dem ges människan insikten om att vara ett jag, ett särskilt *jag*. En fast kropp, en unik och autonom individ. Vilket

innebär åtskillnad. Avspjälkning. Och avskurenhet.

Tillsammans, kan man säga, ger de två halvorna av hjärnan uttryck för den ambivalens som vi i dag lätt kan känna igen oss i. Vi kan föreställa oss att vi, alltsedan den moderna vetenskapens uppkomst, lever i en civilisation där vänstra hjärnhalvan alltmer roffat åt sig dominansen, vilket åstadkommit en fenomenal effektivitet, men också avsaknad av magi. Har medfört sekularisering, skepsis och en orimlig uppvärdering av fakta som livets egentliga mening.

På bekostnad av medkänsla, empati och altruism.

I jämförelse med min tbe är Taylors beskrivningar drastiska och dramatiska. Jag kom efter ett antal veckor till medvetande då min sjukhussäng kördes in i ett okänt sjukrum. Min man stod där och höll på att sätta upp en tavla hemifrån. Jag hade ingen aning om att tid hade gått. Jag hade överförts till en vårdavdelning på Sös; sjukhuset tog suveränt hand om mig. När en läkare kom och frågade om jag visste var jag befann mig svarade jag korrekt att jag befann mig på Sös. Jag lär

också ha kunnat säga att det var juli månad.

Med yttersta koncentration kunde jag ta mig till toaletten i sjukrummet och tvätta mig på egen hand. När min man gick hem hade jag tråkigt. Jag kunde inte läsa, jag tappade fokus när jag försökte. Familjekedjan av vakare hade upphört.

Inte förrän efter ett bra tag fick jag klart för mig vad vi hade varit med om. När jag äntligen kommit hem igen bad jag min man berätta exakt vad som hänt, och lyssnade under växande häpnad och med uppspärrad blick till allt jag inte

uppfattat och som suddats ut. Jag var otroligt lycklig över återkomsten till min egen säng men ägnade mig mest åt att sova. När jag föreställde mig lägenheten utanför sovrummet såg den ut som en lägenhet där jag bott som barn. Jag fick inte ihop lokaliteterna.

Under den följande hösten insåg jag att mitt liv hade förändrats. Inte bara fysiskt, ännu mer psykiskt. Jag hade fått ytterligare en period att leva: ren bonus. Min man skötte om allt. Jag sov. Jag kom inte ihåg en enda av de koder som mitt liv var avhängigt av; jag

hamnade i kaos. (Anteckna alla koder, det hade jag inte gjort). Jag kunde inte ens minnas mitt telefonnummer. Jag kände anstrykningen av panik men sa mig att det nog skulle ordna sig. Jag hade dittills effektivt tagit hand om allt i mitt liv, ekonomi, jobb, kontakter, precis allt. Nu var jag plötsligt en beroende. Att stiga upp ur sängen var en stor ansträngning. Jag rörde mig som en zombie eller en gammal grävling, med enorm möda. Vad hade jag gjort om jag varit ensamstående? Jag vet inte. Jag accepterade, och med lättnad, att

vara en beroende. Det var nog första gången i mitt liv som jag gjorde det.

Livet hade gått över i en annan fas och det var okej. Jag var djupt tagen av min mans uttryck för kärlek. Kanske var det också för första gången i mitt liv som jag faktiskt tog in att jag var älskad. Tidigare hade jag nog trott att kärlek måste förtjänas och handlat därefter. Jag blev lycklig när familjekedjan efteråt var överens om att jag alltid tagit emot dem med ett varmt leende, fast jag själv inte mindes det.

Om jag kan jämföra med Jill Bolte Taylors skildring hade min högra språklösa hjärnhalva fått ett större utrymme än förut.

Efter sin stroke lärde sig Taylor att bli observant på sina två hjärnhalvor. De utgör en helhet, det vill säga: de flesta av oss upplever oss som en sammanhängande person.

Känslor finns hos båda hjärnhalvorna men av olika slag. Vissa känslor var för Taylor uteslutande negativa – som avund, girighet, missunnsamhet, vrede (vänster hjärnhalva). De

skapade ett kännbart obehag i hennes kropp.

Hon lärde sig att helhjärtat släppa fram dem, men inte mer än nittio sekunder. Längre tid tillät hon dem inte. Hon fann att hon kunde framkalla den högra hjärnhalvans njutningsfyllda tidlöshet. Och, skriver hon, många människor skulle som hon ha möjlighet att hitta dit, och undgå frustrationer. Genom det lärde hon sig, skriver hon, att kunna välja ”att vara den som hon vill vara i världen”.

Genom sin stroke erfor Taylor hur hon medvetet kunde bringa de två halvorna i balans och till

samverkan. Hon citerar Sokrates: "Det oreflekterade livet är inte värt att leva". Stroken, skriver hon, gav henne möjlighet att tänka över tänkandet. Hon frammanar glimtvis bilden av en framtid då många fler förstår mer av sitt tänkande, och därmed av en framtida planet av ökande förståelse för oss själva, och fredligare.

Hennes bok är en lovsång till cellernas kunskap, som omväxling mot dystopierna som ständigt omger oss. Man kan följa henne ända dit, till utopin om vår möjlighet att agera klokare i

världen, eller helt enkelt bara lära sig mer om hjärnan. Vi är vår hjärna. Eller hjärnan är vi. Vilken urkund jag enligt min systerdotter höll på att författa på Sös vet jag inte. Men något måste trots allt under inflammationen av hjärnan ha rört sig i skallen. Jag finner efteråt att jag delvis blivit en annan människa: mindre otålig, mer minnesgod för livets snabbt passerande småhändelser och, menar jag, med större insikt om mig själv. Taylor citerar Einstein: "Jag måste vara villig att ge upp det jag är för att kunna bli det jag vill bli." Och jag citerar

Taylor: "När jag är tacksam, då är livet helt enkelt fantastiskt." Så vill jag också se det.

Agneta Pleijel

Agneta Pleijel är författare och dramatiker. Hon debuterade 1981 och har därefter gett ut en rad verk. 2015 kom den självbiografiska "Spådomen. En flickas bekännelse, följd av "Doften av en man" (2017).

”Fler gymnasister borde välja yrkesutbildningar”

MÅNDAG 1 JUNI 2020

DN. DEBATT 200601

Yrkesförberedande gymnasieutbildningar leder till fler jobb och bättre inkomster för de unga vuxna som väljer att inte studera vidare. Samtidigt finns det stora skillnader inom gruppen. Yrkesutbildning ger bäst resultat för unga män med svensk bakgrund, skriver

forskarna Jonas Olofsson och Martin Kvist.

En gymnasieutbildning möjliggör vidare utbildning, arbete och egenförsörjning. Den politiska debatten handlar i hög grad om hur fler, framför allt med utländsk bakgrund, ska nå målen i grundskolan och få bättre förutsättningar att fullfölja en gymnasieutbildning.

Vi delar uppfattningen att en fullbordad grundskole- och gymnasieutbildning måste ses som en grundläggande förutsättning för övergången till vuxenlivet, för ekonomiskt

oberoende och delaktighet i och utanför arbetslivet. Mycket talar också å för att den ekonomiska krisen i spåren av coronapandemin kan få särskilt allvarliga följdverkningar för unga som inte fullbordat utbildning på grundläggande nivå.

Samtidigt menar vi att utbildningsdebatten behöver nyanseras. Utbildningen har inte samma betydelse för alla. Alla får inte samma utdelning av till exempel yrkesutbildning.

Mönstren ser väldigt olika ut beroende på könstillhörighet och

familjebakgrund. Till detta kommer ett matchningsproblem. Stora grupper av unga väljer högskoleförberedande program i gymnasieskolan utan att studera vidare efter gymnasieskolan. Den sistnämnda gruppen ställs inför mindre gynnsamma villkor i arbetslivet jämfört med de som har gått på ett yrkesprogram. Den bristfälliga matchningen mellan elevers utbildningsval och kompetensbehoven på arbetsmarknaden har behandlats av Lars Stjernkvist i "Utredningen om planering och dimensionering av komvux och gymnasieskola" (U

2018:01) som släpps i dagarna. Förhoppningsvis kan den utredningen bidra med förslag som minskar den påtagliga felmatchning vi kan se i dag. Vi har i en studie gjort en uppföljning baserad på SCB:s registerdata avseende den årskull som gick i årskurs 6 i grundskolan 2008. Vi har följt individerna över tid fram till 2017, det vill säga till dess de var 21–22 år. För att urskilja villkoren i arbetslivet och förutsättningarna för egenförsörjning har vi sorterat bort samtliga som bedrev studier 2017 och alltså enbart tittat

närmare på etableringsförhållandena för dem som primärt var hänvisade till arbetskraftsdeltagande för sin försörjning. Av dessa hade 42 procent en bakgrund på yrkesprogram i gymnasieskolan, 45 procent på högskoleförberedande program och 10 procent på introduktionsprogram. 3 procent hade inte några registrerade gymnasiestudier över huvud taget. Ett förhållande kan konstateras omedelbart. De som hade gått ett nationellt program i gymnasieskolan hade en högre

sysselsättningsgrad än de som inte hade en utbildning på ett nationellt program, det vill säga jämfört med de som hade gått ett introduktionsprogram eller inte hade någon registrerad gymnasieutbildning.

Samtidigt var sysselsättningsgraden högre för yrkesutbildade jämfört med individer med högskoleförberedande utbildning, 90 jämfört med 86 procent. Den genomsnittliga förvärvsinkomsten var 18 procent högre. Det sistnämnda talar för att yrkesutbildning, generellt sett,

inte bara skapar större jobbmöjligheter utan också leder till arbeten som är av mer stadigvarande och kvalificerad karaktär. Att så många unga väljer ett högskoleförberedande program i gymnasiet utan att studera vidare leder till välfärdsförluster för de berörda, kopplat till osäkra anställningsförhållanden och lägre inkomster, och utgör också ett problem ur ett arbetsmarknadsperspektiv. Branscher och enskilda arbetsgivare får svårare att

rekrytera personal med de kvalifikationer som efterfrågas. Men det finns flera utmaningar. Bryter vi ner uppgifterna om unga vuxna som studerat på ett yrkesprogram kan vi konstatera att utfallet av utbildningen ser olika ut beroende på individernas kön och familjebakgrund. Kvinnor som har gått ett yrkesprogram i gymnasieskolan, i den årskull som vi har undersökt, har ungefär samma sysselsättningsgrad som männen men 20 procent lägre inkomster. Personer med utländsk bakgrund har både en lägre sysselsättningsgrad och en

avsevärt lägre förvärvsinkomst jämfört med unga med svensk bakgrund som har fullföljt ett yrkesprogram.

Det finns alltså en rad olika utmaningar utöver att fler bör ges möjligheter att fullfölja en gymnasieutbildning:

1 För det första är det ett problem att för många väljer högskoleförberedande program och för få yrkesprogram. Det är ett underbetyg för vägledningen i den svenska skolan och återspeglar också att arbetslivets parter inte tar ett tillräckligt stort ansvar för att informera elever om

utbildningsvalen och arbetsmarknaden.

2 För det andra är det ett problem att unga kvinnor får sämre utdelning av yrkesutbildning. Mer av normbrytande utbildningsval bör uppmuntras. Könskodningen av yrkesutbildningarna bör brytas. Här har både vägledningen i skolan och branscherna själva en utmanande framtida arbetsuppgift.

3 För det tredje måste branscher och arbetsgivare bli bättre på att ta till vara de unga vuxna med utländsk bakgrund som faktiskt har en yrkesutbildning. Det finns

uppenbara problem med felmatchning på svensk arbetsmarknad och arbetslivets parter talar mycket och högt om rekryteringssvårigheter och att fler måste välja yrkesutbildningar. Men då måste man rimligen också ge alla som har en yrkesutbildning chansen.

Avslutningsvis, det är en betydande utmaning att så många unga inte klarar grundskolan och gymnasiet. Men finns också andra grundläggande problem. För många väljer högskoleförberedande program och yrkesprogrammen fungerar

bäst för killar med svensk bakgrund. De sistnämnda utmaningarna behöver uppmärksammas mer framöver.

Bakgrund. Forskarstudien

Artikelförfattarnas studie utgör en uppföljning av individer som gick i årskurs 6 i Sverige år 2008 och syftar till att synliggöra sysselsättnings-och försörjningsvillkor för den berörda gruppen år 2017 i relation till gymnasieutbildning, familjebakgrund, födelseland och kön.

Studien avser enbart dem som inte bedrev någon utbildning under 2017, det vill säga de individer som huvudsakligen var hänvisade till arbetskraftsdeltagande för sin försörjning.

Totalt handlar det om 49 383 individer.

Jonas Olofsson, professor i hälsa och samhälle med socialpolitisk inriktning, docent i ekonomisk historia, Malmö universitet
Martin Kvist, doktorand i hälsa och samhälle med socialpolitisk inriktning, Malmö universitet

Fyra tonåringar döda i singelolycka

MÅNDAG 1 JUNI 2020

En allvarlig singelolycka inträffade söder om Sundsvall strax efter 03-tiden på söndagen. Sex unga personer färdades i bilen. Fyra av dem dog och två vårdas på sjukhus.

– Det är med tungt hjärta jag måste meddela att fyra 16-åringar omkom i olyckan. De andra två vårdas på sjukhus. Samtliga i bilen var under 20 år, säger Medelpads lokalpolisområdeschef Josef Wiklund.

Två av de döda var hemmahörande i Medelpad och de två andra i Hälsingland. Deras anhöriga är underrättade och av hänsyn till dem vill polisen i nuläget inte gå in på hur olyckan kan ha uppstått. Samtliga döda i olyckan var pojkar.

– Vi vill vara försiktiga med vad vi går ut med dels på grund av de inblandades integritet, dels för att inte skapa spekulationer eller ryktesspridning. Det gagnar varken de anhöriga eller oss. Det är en otrolig tragedi, så unga pojkar, säger Wiklund.

Olyckan inträffade på väg mot Hassela, vid Lucksta söder om Matfors, och vägen var helt avstängd under förmiddagen. Personbilen, som hade kört av vägen strax före kraschen, bärgades på söndagsmorgonen. Den berörda Sundsvallsskolan har öppet mellan klockan 16 och 19 på söndagen för elever och föräldrar. Även den lokala kyrkan kommer att ha öppet samma tid för allmänhet och andra sörjande, meddelar polisen. Polisen utreder vållande till annans död, vållande till kroppsskada samt vårdslöshet i

trafik. Bland annat ska den beslagtagna bilen undersökas.

Ossi Carp

ossi.carp@dn.se

Emmyly Bönfors har fått Centern att lyfta: ”Nyttigt med byte ibland”

MÅNDAG 1 JUNI 2020

I det historiskt liberala fästet Göteborg har liberala centerpartister i decennier varit ungefär lika osynliga som de bilister som kör annat än Volvo längs Avenyn. Men så kom begravningsentreprenörens och taxichaufförens dotter från

bullerbygården Bön Slänning i Dalslands inre.

Emmyly Bönfors omtalas som slående lik Annie Lööf, men politiskt har hon gått sin egen stig.

Göteborg.

– Jag vurmar ju för alliansen. Jag tycker att det är kul att vi kan klara att hålla ihop den här i Göteborg, säger Bönfors, sedan valet kommunalråd och Centerpartiets gruppledare i Göteborg.

Ja, gruppledare. För första gången på 27 år har Centern en

grupp fullmäktigeledamöter i rikets andra stad.

Och ihop synes alliansen snart två år efter valet hålla i Stadshuset vid Gustaf Adolfs torg, den partikvartett som på riksplanet så ljudligt sprängdes.

Den förhoppning som Ulf Kristersson i Stockholm hade för Moderaterna att samla en ”största minoritet” gick som bekant om intet. Samtidigt föll den sig naturlig i Göteborg, fri från offentliga konvulsioner. När allt var färdigförhandlat kunde alliansen ta över regerandet efter

24 år med en S-ledd stad trots ett stöd av blott 24 av 81 mandat.

– Nationellt var det ju en annan konfliktlinje, alltså regeringsmakten och SD, resonerar Emmyly Bönfors när DN talar med henne i ett coronastilla stadshus mest fyllt av möten per video.

– Men den borgerliga, liberala, värdegemenskapen står ju stark här i Göteborg. Vi har tillit till varandras kompetenser och respekt för våra olika hjärtefrågor, upplever jag.

Hon tillstår att ”visst präglas även ett samarbete av kompromisser”.

Förklaringen till att alliansen kunde ta över styret i Göteborg hade många bottnar. Centralt var att Centerpartiet plötsligt återuppstod i fullmäktige efter åtta år av vandring i den politiska dödsskuggans dal – trots en tämligen god samtidig styrka i riksdagen.

Inte så lite kan man se på Centerns och Liberalernas valresultat i kommunen som kommunicerande kär, relativt frikopplade från utvecklingen i riksdagsvalen. Medan L traditionellt haft en stark position – ”Göteborgsliberalismen” – har

det gamla bondepartiet inte haft någon naturlig hemmaplan här vid västerhavet, med Thorbjörn Fälldin-åren och kärnkraftsmotståndet på 70-talet som ett lysande undantag.

Så kom sensommaren 2018 och spårvagnar började rulla genom staden med reklamskyltar med Emmyly Bönfors ansikte på och texten ”Hög tid för spårbyte i Göteborg”.

Partiet har en urstark kassa och valrörelsen lokalt var intensiv. På en intern powerpointbild efteråt skrev man ”Vi knackade oss in i kommunfullmäktige”.

– Ja, vi knackade mycket dörr. Vi skapade team och det blev en hel del i Kålltorpsområdena, i västra delarna och i studentområdena kring Johanneberg, säger Bönfors. När valnatten var över hade Centern i Göteborg gått från noll till tre mandat plus två ersättare. Partiet fick 13 989 röster, 5 439 fler än 2014. Andelen var fortfarande knappt hälften av nivån i riksdagsvalet, men ändå: en, relativt sett, enorm framgång. Emmyly Bönfors själv blev personvald med 1 269 kryss av de totalt 3 351 som sattes på C-valsedlarna.

Hur var det att se sig på bild på spårvagnen?

– Annorlunda! Men jag är inte så blyg, säger Bönfors med ett skratt. – Jag tänkte ”vad vill vi få ut för budskap?” Vi bedömde det som viktigt att tidigt profilera någon, även om vi då inte hade något kommunalråd. Så jag har sett mig som ett *verktyg*, för vi är verkligen ett lag som jobbar mot samma mål. Men syntes flitigt på bilder och på möten i Göteborg under valrörelsen gjorde även partiledaren Annie Lööf. Inte sällan noterades också den

bildmässiga likheten dem emellan, även av Lööf och Bönfors själva.

Du har sagt att orsaken till partiets framgång "också är Annie Lööfs förtroende hos unga väljare, framför allt kvinnor".

– Hon har stärkt partiet och visar tydligt ledarskap i frågor som många unga kvinnor tycker är viktiga, som miljön, jämställdhet, hon tog tag i frågan könsstämpning av barn och har markerat mot främlingsfientlighet.

Det finns samtidigt en kritik om att ni svänger er med många svårtydbara rubrikord, som "framåt" och "värderingar" och "det är allvar nu", medan det oklart vad som är den hårda kärnan. Hur ser du på det?

– Jag tycker ju att det finns politik bakom allt, men man måste vara tydlig i sin kommunikation. Vi vill vara den konstruktiva, optimistiska rösten. Den pragmatiska. Man får väl läsa vad vi står för.

När du kandiderade till att bli ordförande för partidistriktet skrev du att "jag är övertygad

om att Göteborg behöver ett aktivt Centerparti för att bryta den socialdemokratiska hegemonin och för att sätta stopp för kommunens osunda kultur” och att ”det är dags för folket att återta makten i staden”. Rätt tuffa budskap, väl?

– Ja... det där lät lite som upp till kamp... Men det ska väl ses i skenet av den debatt som då fanns, till exempel om kommunala tveksamma resor till USA och annat som inte hade skötts så bra. Men jag tror att oavsett vem som styrt i 24 år kan

det vara nyttigt med byte ibland, det vitaliserar demokratin.

Lars Näslund

lars.naslund@dn.se

Fakta. Emmyly Bönfors väg från by till storstad

Förutom att hålla ihop Centerns partidistrikt i Göteborg (13 juni väntas Jakob Edshage ta över den posten) och fullmäktigegruppen har Emmyly Bönfors ansvar för miljö- och klimatfrågorna i kommunstyrelsen. Som ordförande i miljö- och klimatnämnden har hon precis baxat fram förslaget till hur staden

ska klara mycket tufft satta klimatmål till år 2030.

Bönfors flyttade 16 år gammal hemifrån gården Bön Slänning utanför Gustavsfors i Dalsland för att gå gymnasiet i Trollhättan.

– Mamma och pappa var inte så ängsliga, “du hör väl av dig om det är nåt”, brukade mamma säga, säger hon.

På fråga om hennes namn säger hon att förnamnet kom till som en kompromiss mellan pappas mormor Emmy och Emmelie, det annars typiska.

– Jag har fått bokstavera namnet varje dag, säger hon.

Efternamnet kommer efter namnet på gården.

Det fanns en väldig tilltro till det här med antikroppstest, att de skulle lösa en massa problem när det gäller det fortsatta smittskyddsarbetet. Men det verkar tyvärr inte vara så enkelt.

MÅNDAG 1 JUNI 2020

Jan Albert, professor i smittskydd vid Karolinska institutet om problemet med att forskarna

världen över är osäkra på hur resultaten från antikroppstesterna ska tolkas. Det beror helt enkelt på att det än så länge saknas tillräcklig kunskap om hur kroppens immunförsvar reagerar på det nya coronaviruset.

TT

Färre äldreboenden med covid-19

MÅNDAG 1 JUNI 2020

Antalet äldreboenden med boenden som har covid-19 minskar i Stockholmsregionen, rapporterar Sveriges Radio Ekot. Stefan Amér, verksamhetschef för Familjeläkarna, som ansvarar för läkarinsatserna på nära hälften av alla äldreboenden i regionen, uppger att 50 av de 123 boenden där viruset tidigare funnits är smittfria.

Familjeläkarna har friskförklarat drygt 600 patienter och enligt deras beräkningar överlever ungefär 65 procent av patienterna som insjuknat.

– Vi tycker att det är höga siffror. Vi ska komma ihåg att det här är de sköraste patienterna vi har i samhället, och de har ändå klarat sig igenom sjukdomen, säger Stefan Amér till radion.

TT

Pensionärer ensamma under pandemin

MÅNDAG 1 JUNI 2020

Ensamheten bland Sveriges pensionärer är stor under - pandemin. Det visar en undersökning från pensionärsorganisationen PRO som skickades ut till 100 000 av dess medlemmar, rapporterar Svenska Dagbladet.

Av de 23 000 personer som svarade på enkäten säger nästan

hälften, 45 procent, att de känner sig mer ensamma än före coronakrisen. En femtedel uppger att de isolerar sig ”nästan helt och hållet”.

Bland dem som är 80 år eller äldre är siffran högre: då svarar 24 procent att de isolerar sig helt. – Ofrivillig ensamhet leder till ohälsa, säger PRO:s ordförande Christina Tallberg till SvD.

TT

Inga nya dödsfall i covid rapporterade till FHM

MÅNDAG 1 JUNI 2020

Inga nya dödsfall i covid-19 rapporterades in till Folkhälsomyndigheten på söndagen. Det är första gången det sker på över två månader.

Den officiella siffran över hur många med bekräftad covid-19 som avlidit i Sverige är alltså, likt på lördagen, 4395 personer. Regionernas inrapportering till Folkhälsomyndigheten är alltid

mindre på helgen, och dödsfall som inträffat det senaste dygnet kommer säkerligen att rapporteras in under kommande vecka.

Förra söndagen, den 24 maj, rapporterades sex nya dödsfall in till Folkhälsomyndigheten. Men sedan dess har fler dödsfall som inträffade det dygnet kommit in till myndigheten. I dag är siffran för den 24 maj totalt 34.

På grund av denna eftersläpning sade Folkhälsomyndighetens presstjänst till DN att de inte kommenterar söndagens siffror.

Sedan lördagen har ytterligare 429 personer bekräftats smittade av det nya coronaviruset, den totala siffran är nu 37 542. Totalt 2 064 personer har behövt intensivvård under hela pandemin.

Amanda Dahl

”Det är för sårbart att bara sälja kaffe”

MÅNDAG 1 JUNI 2020

Krisen har skakat det svenska näringslivet i grunden.

Orderböckerna är tomma, de anställa varslade och kunderna lyser med sin frånvaro.

Vad händer nu?

DN:s Hans Strandberg har pratat med några av Sveriges vd:ar om framtidens företagande.

Coronaviruset har ruskat om de svenska företagen på allvar. Hos Löfbergs, ett av Sveriges mest

kända varumärken, utmanas en mer än 100 år gammal tradition:
– Vi måste nog göra något annat än att bara tillverka kaffe, säger vd Lars Appelqvist.

Varje måndag vid lunchtid stoppar produktionen på kafferosteriet i Karlstad i 20 minuter. 300 anställda riktar blickarna mot sina datorer eller mobiler. Där syns Lars Appelqvist:
– Vi märkte av en otrolig oro i början, folk läste om börskrascher, orderstopp och varsel. Det här blev ett sätt att vädra frågor från personalen, och

för mig att direkt beskriva hur det går för företaget och vad som bekymrar mig.

Pandemin har fått honom att fundera över ”att informera i en hierarki”; budskapet kan stoppas eller förändras på vägen från ledning till golv.

– Och det naturliga här hade väl varit intranätet, men då missar väl typ 40 procent av personalen informationen. Nu har jag en kanal utan filter, den kommer vi definitivt att fortsätta med.

Löfbergs är störst i Sverige, man rostar ungefär 27 000 ton kaffe årligen, det motsvarar 10 miljoner

koppar dagligen. Knappt hälften av dem dricks utomlands – Skandinavien, Storbritannien och på Ikeas restauranger världen över.

– I Sverige har kaffedrickandet varit konstant under pandemin, det har flyttat hem till folk från arbetsplatser och restauranger, men exporten drabbades hårt när länder stängde helt.

Hur har tillgången på kaffebönor påverkats?

– Transporterna från ursprungslandet går lite trögare, men vi får fortfarande de leveranser vi behöver. En fråga är

hur effekterna i Colombia blir, där skörden inte kunde bärgas fullt ut eftersom kaffeplockare inte kunde ta sig till odlingarna på samma sätt som vanligt. Skulle tillgången på kaffe minska kan det naturligtvis komma att påverka priserna.

Lars Appelqvist konstaterar att 2020 blir ”ekonomiskt torftigt”, det är inget man kommer att ”minnas för de glada siffrorna”. Men ändå blir det ett märkesår. För pandemin har skakat om, och kommer att förändra familjeföretaget Löfbergs, som gjort samma sak sedan i början av

förra seklet – och nu bygger en helt ny fabrik i Karlstad:

– Pandemin slog till så snabbt och hårt och har tvingat oss att fundera på vår affärsidé, vi behöver fler korgar för våra ägg. Det är för sårbart att bara sälja kaffe. Ett test har varit att leverera kaffe hem till folk i Karlstad, nu har vi en massa idéer för nya affärer som bygger på service. Vi vill göra mer för kunderna, säger Lars Appelqvist.

Det nya Löfbergs kommer, fortsätter han, att kommunicera på ett nytt sätt, lita mer på extern expertis än att sträva efter att

kunna allt på företaget och organisera sig för att kunna parera snabba förändringar. Och fungera med nya insikter:

– För tre månader sedan tyckte nog hela ledningen att det var omöjlig med digitala strategimöten, nu vet vi att det går bra. Hemmaarbete funkar, men skapar också oro för dem som är ensamma.

Pandemin har visat att flera av Löfbergs kunder har sköra verksamheter – försäljarna vittnar om gråtande kaféägare som på några veckor blir av med livsverket.

– Många har återinvesterat de pengar de tjänat, och står utan buffert. De fyra första veckorna var det omöjligt att prata framtid med kunderna, nu börjar det lossna.

– Det är det som måste hända nu, för att få i gång i Sverige, att väcka näringslivet ur förlamningen och börja prata affärer igen. Jag har all respekt för att detta måste gå långsamt, men jag skulle välkomna om beslutsfattarna lite oftare kunde signalera ”små öppningar”. Det tror jag skulle skapa en positiv känsla hos folk.

Lars Appelqvist är ordförande i branschorganisationen

Livsmedelshandlarna, som i fjol lanserade ett manifest för en klimatsmart, etisk och resurssnål livsmedelsproduktion.

Ambitionen är bland annat att transporterna ska vara fossilfria till 2030, matsvinnet halverat och alla förpackningar återvinningsbara.

– Vi kommer att fortsätta med hållbarhet, det finns ingen återvändo, men jag är orolig för att lågkonjunkturen gör att gröna investeringar får stryka på foten. Det pågår ju stora investeringar i

cykelbanor, men samtidigt kommer signaler om att smittorisken får folk att samåka i bil i stället för att använda kollektivtrafik. Vi får hoppas att samhället nu tar chansen ställa om strukturerna.

Hans Strandberg

hans.strandberg@dn.se

SSAB: ”Vi planerar för det värsta”

MÅNDAG 1 JUNI 2020

SSAB, Sveriges största utsläppare av koldioxid, vill inte välja mellan kriser att bekämpa – klimatförändringarna eller effekterna av pandemin.
– Det finns ingen återvändo. Att minska utsläppen ökar vår konkurrenskraft, säger vd Martin Lindqvist.

SSAB har inte haft några problem med råvarutillförsel, den mesta

malmen kommer från LKAB i Kiruna. Bolaget har balanserat den vikande efterfrågan, man har kunder i 50 länder, genom att korttidspermittera, slopa utdelningen, minska antalet skift och stänga två masugnar.

– Vi lever i en konjunkturkänslig bransch och är ganska bra på att förändra oss snabbt. Vi planerar för det värsta och hoppas på det bästa. Vi lärde oss av Lehmankraschen att ha en stark balansräkning, den ger trygghet, säger SSAB:s vd Martin Lindqvist. Lindqvist menar att det går att slå två flugor i en smäll; stora

investeringar i grön teknik i hela samhället kan snabbt få hjulen att snurra, ge jobb – och samtidigt minska vår klimatpåverkan.

Företrädare för SSAB, Scania, ABB, Vattenfall och Fossilfritt Sverige skrev tidigare vår i DN om att en statlig satsning i storleksordningen 500 miljarder kan lägga grunden för en ny, hållbarare ekonomi. Det handlar om allt från ett robustare elnät och fler bioraffinaderier till koldioxidlagring och delad risk vid investeringar.

Det skulle gynna Hybrit, det projekt för att göra stål med

fossilfri el och vätgas ståljätten driver med Vattenfall och LKAB. Det byggs en pilotanläggning i Luleå, planen är att kunna erbjuda fossilfritt stål till marknaden 2026.

– Självklart är detta ett egenintresse för oss men också viktigt för hela samhället och för klimatet.

I en kristid och när priset på olja och kol sjunker, kan det vara lockande att vänta med gröna investeringar?

– Visst är det en tuff tid, men det är inte början på världens undergång. Vi måste klara av att

tänka långsiktigt även under en kris. För oss är detta affärsutveckling, jag är övertygad om att vi vinner på att ha branschens första fossilfria värdekedja för stål.

Hans Strandberg

hans.strandberg@dn.se

Hushållens lån växer i samma takt

MÅNDAG 1 JUNI 2020

De svenska hushållens lån hade i april en årlig tillväxttakt på 5,2

procent. Det är en oförändrad takt **TT**
jämfört med mars, enligt
Statistiska centralbyrån (SCB).
Ett år tidigare var tillväxttakten
5,1 procent. Sammanlagt uppgick
hushållens lån i april till 4 272
miljarder kronor. Det är en
ökning med 16 miljarder jämfört
med mars och en ökning med 214
miljarder jämfört med april 2019.
Hushållens bostadslån uppgick i
april till totalt 3 503 miljarder
kronor, en ökning med 16
miljarder jämfört med månaden
före och en ökning med 179
miljarder jämfört med
motsvarande månad i fjol.

”Känslan är att folk har slappnat av”

MÅNDAG 1 JUNI 2020

Resandet med kollektivtrafiken ökar åter – trots den pågående coronakrisen. Nu börjar pendlare reagera på den ökade trängseln på bussar och tåg. – Känslan är att folk har börjat slappna av, säger Josephine som pendlar till Nacka.

Efter en kraftig nergång i resandet med kollektivtrafiken i Stockholm har antalet resenärer åter börjat öka – om än i låg takt. Enligt en sammanställning från SL var

resandet totalt inom SL-trafiken som minst under vecka 13, 14 och 15. Då var mängden påstigande under 40 procent jämfört mot en normalvecka. Men sedan dess har resandet ökat för varje vecka.

Vecka 19 var siffran 44 procent. Flera pendlare har också börjat reagera på situationen och menar att allmänheten inte längre tar hotet från coronaviruset på allvar. Bland annat har det lagts upp bilder på sociala medier över alltför mycket trängsel i SL-trafiken.

– Jag har noterat att det har ökat varje dag. I går var det någon som

ville sätta sig bredvid mig till och med, säger Josephine, som pendlar till Nacka varje dag, till DN.

Hon berättar att hon vid flera tillfällen har fått säga till personer som har befunnit sig alltför nära henne. Hon påpekar också hur trängseln på framför allt bussar verkar ha blivit värre de senaste veckorna.

– Känslan är att folk har börjat slappna av. Det är absolut den känslan. Och även om man kan sitta på ett eget säte så är det verkligen trängsel in på bussen, ut

från bussen och på hållplatserna, säger Josephine.

Susanne Bjersbo har också reagerat på den ökade trängseln på bussarna. När hon förra veckan tog ett foto på hur det såg ut på 4:ans buss och lade upp på Facebook fick hon många igenkännande kommentarer till bilden.

– Den bussen är så fruktansvärd. Den bussen går ju genom hela staden också. Det kanske är därför det är så trångt, säger hon. Bland kommentarerna kan man läsa hur det är ”alldeles för

mycket folk” och att det är ”samma i hela söderort”.

Susanne Bjersbo har också uppmärksammat att det inte bara är bussarna som börjar bli trånga igen.

– Jag åkte tunnelbana en dag nu nyligen också. Det var också fruktansvärt. Det var folk överallt, säger hon.

I ett mejl till DN bekräftar Claes Keisu, pressansvarig vid SL, att både tunnelbana och pendeltåg ökar något vecka för vecka. Och enligt honom rapporterar även bussoperatörerna ett ökat resande.

”I innerstaden tror vi att det sker en överflyttning från tunnelbana till buss. Att resandet med buss ökar beror sannolikt dels på att folk väljer att resa mer – som de verkar göra med tunnelbana och pendeltåg – dels därför att det inte sker biljettvisering på bussarna och att den systematiska biljettkontrollen inte genomförs sedan den 7 april”, skriver han i mejlet.

Adam Svensson

adam.svensson@dn.se

Butiksägare i ett öde Gamla stan hoppas på sommarturism

MÅNDAG 1 JUNI 2020

Han står i dörröppningen till sin souvenirbutik i Gamla stan för att visa att affären inte är stängd. Men det var länge sedan han sålde några älgar eller dalahästar – coronapandemin har nästan helt tömt staden på turister. – Nu är det inte många som kommer till min butik, säger Vijay Kumar.

Våren brukar locka mängder av turister till Gamla stan i Stockholm och när sommaren väl kommer är det minst sagt trångt i gränderna.

I dag är Västerlånggatan ett öde stråk.

– Från början av mars har det varit tomt på gatan och de flesta affärer har stängt.

Vijay Kumar driver Gift and Souvenirs, en butik med hyllorna fulla av souvenirer, Kumar berättar att det handlar om drygt 2 000 .

– De två senaste veckorna har det gått lite bättre och jag hoppas att

juni och juli blir ännu lite bättre. Förhoppningsvis öppnar flygplatserna igen så turisterna kan komma tillbaka till Gamla stan.

En titt i skyltfönstret visar att Gift and Souvenirs byggt upp affärsverksamheten kring turister.

– I vanliga fall kommer turister från Europa på helgerna och de från Asien och USA mer i veckorna, säger Vijay Kumar.

Kerstin Bergenfjord, som är på väg till ett möte, stannar till och tittar i ett skyltfönster.

– Jag saknar det vanliga tillståndet – att det blir ett folkliv

och att människor kan försörja sig. Jag har sett affärer där det står att allt ska bort, det är sorgligt när småföretagare måste slå igen. Turister är ju ett naturligt inslag på sommaren. Jag hoppas också på en nystart som blir mer människo- och naturvänlig.

Hon har förståelse för om utlänningar drar sig för att turista i Sverige som drabbats hårt av covid-19.

– I alla fall de från våra nordiska grannar, säger Bergenfjord.

Iris Hantverk håller öppet och Hanna Lif ser till att allt är i sin ordning även om kunderna är få.

Hon har arbetat i butiken i tre år och aldrig tidigare varit med om att det varit lika öde.

– Jag tror att jag är den enda här omkring som har öppet, säger Hanna Lif.

Trots den tomma butiken har hon ett visst hopp om bättre försäljningssiffror de kommande månaderna.

– Danskarna får väl komma in i Sverige så det blir väl lite fler turister nu, jag tror också att värmen gör sitt till, det är lite mer folk ute. Jag tror inte att det kommer att bli värre, men det kommer kanske inte bli den

ökning man vill ha. I februari och mars brukar det vara lugnt men inte på det här sättet.

Gamla stans hantverk, grundad på Västerlånggatan redan 1915, hälsar välkomna på engelska. I fönstret visar man bland annat upp en portmonnä och tygkassar med älgar på.

Men den här förmiddagen håller man stängt.

På samma gata ligger Skärgårdskatten där en handskriven lapp på skyltfönstret vittnar om att det är rea, 50 procent på allt.

Närmare Slottsbacken kan man skymta att svenska flaggan är hissad på slottet, i början av Källargränd leker förskolebarnen på gården i sina gula västar och på Stortorget sitter fyra personer med mer än armlängds avstånd. Men inte en turist i sikte.

Den mörkhåriga kvinnan som sitter och njuter av försommarvärmen visar sig vara från Vasastaden och tipsar om att man kan hitta utländska turister intill Slottet.

Chokladkoppen brukar ha gott om utländska kunder. Personalen har satt fram handsprit, lite frukt och

en regnbågsflagga i entrén men borden står tomma.

– Mellan 90 och 95 procent av försäljningen har försvunnit, säger Conny Johansson som är platschef på Chokladkoppen. Conny Johansson berättar att han faktiskt inte tappat alla utländska kunder.

– Det kommer en eller två varje dag, ofta är de från Tyskland, Frankrike eller England. I går var det en amerikan också. Totalt sett så är det lite fler gäster nu än det var för en månad sedan. Men i tisdags kväll hade vi bara en gäst mellan klockan fem och nio.

De asiatiska turisterna som annars brukar vara många har han inte sett skymten av. Plötsligt dyker de upp. Turisterna. Och det är inte bara en utan två, tre och till och med fyra. Kvartetten, alla är välklädda med jacka och ryggsäck, stannar till utanför den lilla kiosken på Stortorget som säljer italiensk glass för att komma överens om vart de ska ta vägen. Tsenka Garova, Maria Vasileva, Tetiana Dimitrova och Kallna Bosilkova studerar på universitet i Bulgarien och är i Sverige som utbytesstudenter.

De håller till i Växjö men turistar nu i Gamla stan och åker hem igen om två veckor. – Vi har varit här förut och då var det mycket folk, nu är det tomt. Det är bättre nu när man kan promenera utan att trängas, säger Tsenka Garova. Utanför Stortorgskällaren kan man på engelska läsa ”We have made our costumers happy since 1938, welcome to Stortorgskällaren”. Men om restaurangen håller öppet eller har stängt står det inget om på den något slitna dörren.

Henric Millde bor på Kindstugatan och är ordförande i Hållbart och Lustfyllt som tillsammans med Visit Stockholm arbetar för en mer balanserad turism i Gamla stan.

– Tidigare har man pratat om överturism i Gamla stan, i dag har vi ett helt annat läge. Den internationella turismen, som bland annat kommer via kryssningsfartygen, lyser helt med sin frånvaro och det är även troligt att denna situation fortsätter under kommande år. Vi hoppas nu på att alla stockholmare och inhemska turister får upp ögonen

för Gamla stan som ju är Sveriges vagga.

Henric Millde rekommenderar ett besök i Gamla stan under coronatider.

– Det är en fantastisk miljö, med alla dessa vindlande gränder, historiska platser och gamla vackra hus. Det finns alltid något att se och upptäcka och just nu är det inte någon större trängsel.

Av de 80 miljarder kronor som utländska turister gjorde av med i Sverige under 2019 spenderade man drygt 18 miljarder i Stockholm och man beräknar att 23 200 personer i huvudstaden

normalt är sysselsatta av utländsk turism.

– Vi riskerar att gå miste om väldigt stora belopp som ger stora hål i kassorna, många företag riskerar att gå i konkurs, säger Stefan Westerberg, chefsekonom på Stockholms Handelskammare. Det är månaderna som kommer – juni, juli och augusti – som är högsäsong för turistnäringen. Stefan Westerberg vill att det omställningsprogram som lanserades för mars och april ska förlängas.

– Vi har en fortsatt svår situation även i maj och sannolikt i även i

juni, juli och augusti. Även inrikesturismen har ju dalat i och med de restriktionerna som gäller.

Lars Grimlund

lars.grimlund@dn.se

Maria Schottenius: Tilliten för värdefull för att kastas bort på grund av brister hos vårdföretag och kommuner

MÅNDAG 1 JUNI 2020

**Sverige vägval under
coronakrisen diskuteras livligt.
Själv tycker jag att det blivit
extra tydligt vilket högt pris vi
fått betala när äldreboenden
privatiserats. Omsorgen har**

**blivit sämre. Och kommunernas
ansvar brister.**

Inte mycket är sig likt denna vår.
Inte heller politiken. Vart tog till
exempel marknadsliberalerna
vägen? Alla som tycker att det är
den fria marknaden som ska lösa
de centrala behoven i samhället
som skola, vård, omsorg, el,
kommunikationer och vill trycka
tillbaka den offentliga sektorn?
Det enda som hörs från den sidan
är nu rop på hjälp från staten.
Staten ska ge bidrag, mer och mer
och mer bidrag.

Det gick visst inte så bra för marknaden när krisen kom. Särskilt inte på äldreboendena. Till skillnad från Danmark och Norge, där dödstalen hållits nere, är de svenska äldreboendena, enligt professor Tine Rostaard vid institutionen för socialt arbete på Stockholms universitet, i mycket större utsträckning privatägda. Det behöver ju inte betyda att de är sämre organiserade. Rostaard har jämfört äldreomsorgen i Sverige, Norge och Danmark och påstår att de är det (Studio ett, 15/4). Enligt henne är de större, har lägre bemanning och sämre

utbildad personal än i den offentliga sektorn. Om man har osäkra anställningsförhållanden, är timanställd med låg lön och bristfälliga språkkunskaper, är det kanske inte så konstigt att man inte vågar vara hemma om man känner sig hängig. För ett äldreboende med krav på lönsamhet har sannolikt inte anställningstrygghet eller skyddsutrustning haft högsta prioritet. Det finns ett pris att betala för vinster i välfärden.

I ett samhällsklimat där man fnyst
åt facket och där även
feministerna haft annat för sig än
att strida för de kvinnor på
arbetsmarknaden som haft usla
villkor känns det som om
Kommunals fackliga
representanter äntligen blir
lyssnade på.

Jag vet inte riktigt vad alla som
ironiserar över den svenska
tillitsmodellen och vill se hårdare
tag från politikerna, egentligen
förväntar sig? Det går ju inte att
stänga äldrevården, hur mycket
Stefan Löfven än skulle stå och
peka med hela handen. Det är

kommunerna som håller i den,
och ska man rycka ifrån dem det
ansvaret, krävs omfattande
lagändringar.

Men själva problemet med de
höga dödstalen är lokaliserat. Att
Sverige dessutom, till skillnad
från Finland, som har ett krig i
minne, decentraliserat och låtit
skyddsutrustning och testning bli
ett ansvar för regioner och
marknaden är ett problem,
lindrigt talat.

Plötsligt har ordet staten fått en
ny laddning från oönskad till
efterlängad storebror. Det delvis
Wallenbergfinansierade Science

for Life Laboratory (Scilifelab) har genom dådkraft och mångmiljonbelopp på fyra veckor byggt upp ett coronalabb, placerat på Karolinska institutet (SvD 23/5). Staten och kapitalet sitter i samma båt.

Och den svenska modellen med personligt ansvarstagande är ett globalt samtalsämne. Analyserna far åt olika håll, även i Sverige.

Jag läser i DN och andra tidningar mängder av artiklar som ifrågasätter den svenska hanteringen, här råder knappast någon konsensus.

Statsvetaren Gina Gustavsson tar hjälp av Pippi Långstrump, som används till det mesta, och lanserar i DN (22/5) "vårt hårdnackade försvar av individens självförverkligande" som den svenska superstyrkan.

Jag tror snarare på kombinationen av Myndighetssverige (Axel Oxenstierna) och folkrörelserna.

Där skapades ett oslagbart engagemang för demokratin. Folkrörelsesverige blev en modell för hur människor skaffar sig kunskap och inflytande oavsett klass och pengar. Det satte spår i

miljörörelsen
(antikärnkraftskampanjen) och
kvinnorörelsen. Studiecirklar,
demonstrationer – ”ropen skalla
daghem åt alla” – och politiker
som lyssnade till expertis och
argument lade grunden för
”tillitsmodellen”.

Och den är alldeles för värdefull
för att kastas bort på grund av att
ett antal vårdföretag och vissa
kommuner i pandemins Sverige
bedrävligt nog inte klarat att
skydda de gamla i
äldreomsorgen.

Maria Schottenius

maria.schottenius@dn.se

Den politiska kampanjen mot Tranströmer var en myt

MÅNDAG 1 JUNI 2020

**Perioden 1965 till 1975 var inte
lätt att bebo för centrallyriker
som Tomas Tranströmer.**

**Många efterlyste väl politisk
plakatdikt? Nej, kritiken mot
den hyllade Tranströmer var i
själva verket mild, skriver
Johan Svedjedal som läst en ny
antologi om saken.**

Tranströmer och det politiska

Redaktör: Gustav Borsgård

Ellerströms, 183 sidor

”Det framgår inte av bilden i tidningen men jag är vid det här laget 110 år gammal och längtar att få dra mig tillbaka till en tids meditation.” Så skrev Tomas Tranströmer till poetkollegan Robert Bly i början av 1967 (i verkligheten stapplade Tranströmer då fram mot trettiosexårsdagens brant). Skälen till hans utmattning var flera. Ett var hans depression över Vietnamkriget, vad det gjorde med USA och bilden av landet i Sverige, ett annat den ”Tranströmerdebatt” som nyligen hade ägnats åt mottagandet av

hans nya diktsamling, ”Klanger och spår”. Somliga kritiker hade anklagat honom för bristande socialt engagemang i dikterna. ”Nu är det ju så att jag i själva verket haft socialt heltidsarbete i 7 år”, ångade yrkespsykologen Tranströmer. Men inte ens den besvikne poeten drabbades av svartsyn. Hans försvarare var många fler än motståndarna, konstaterade han. Och beskyddarna fanns bland allt från kommunistiska gengångare till högerspöken. Perioden från ungefär 1965 till 1975 var inte lätt att bebo för

centrallyriker som Tranströmer. Många litteraturkritiker ville ha allt genast, åtminstone vad gällde politiska ställningstaganden och explicit marxism. Då var folkets kärlek en klen belöning för den poet som saknade plakatbegåvning.

Av somliga kritiker sågs Tranströmer som stelnad, föråldrad, och de lät honom veta det med fadermördarnas friska entusiasm. En del sådana uppgörelser inom den lyriska familjen åt sig in i landets litterära minne. Och med åren etablerades en bild av att Tranströmer var

närmast politiskt förföljd, vid denna tid utsatt för något som liknade en förtalskampanj.

Men hur var det egentligen?

Frågan behandlas av åtta litteraturvetare i en ny antologi, ”Tranströmer och det politiska”.

Nyckelkapitlet är skrivet av Ragnar Haake som går igenom recensionsmaterialet med det enkla men effektiva greppet att räkna efter. Materialet är samtliga recensioner av Tranströmers fem diktsamlingar från 1966 till 1978, totalt 177 recensioner. Slutsatsen beläggs med siffror längs en sexgradig skala från plus till

minus, och kan kortast summeras med Haakes ord: ”Det positiva gensvaret för Tranströmers diktsamlingar var enormt, den negativa kritiken nästintill obefintlig.”

En fjärdedel av recensionerna kan kallas ”hyllningar” och de klart positiva utgör totalt fyra femtedelar av materialet. Den enda perioden med lite svalare intresse från kritikerna var egentligen andra halvan av 1960-talet. Men bara sex av samtliga recensioner kan betecknas som genomgående ”negativa”.

Kategoriseringar av det här slaget blir visserligen aldrig någon exakt vetenskap, men utfallet är ändå klart: Haake har punkterat en myt. Dåtidens mottagande av Tranströmers författarskap var långtifrån så ogint som det ofta har framställts som. Den enda verkligt politiskt nedgörande recensionen var Tobias Berggrens av ”Östersjöar” i BLM 1974 – ett ”extremfall”, enligt Haake. Andras invändningar var mer modesta och nyanserade, även om den förstås kunde sår författaren, som brevet till Bly 1967 visar.

Negativ kritik av Tranströmer kunde också såra andra recensenter, och snart gick de till purkna motangrepp. Tranströmer behövde inte vara politisk, skrev en del. Han var tvärtom egentligen mycket världstillvänd, skrev andra. Från 1970-talet började han allt mer beskrivas som en listig maktkritiker, en som hade ett "motspråk" som avslöjade makthavarna och kommersialismen (som Haake visar drev Börje Lindström först och tydligast den tanken – en poet med goda insikter i de frifräsande amerikanska traditioner som

Tranströmer kände väl). Tranströmer var visst politisk, blev nu slutsatsen, om än inte på det sätt som hans vedersakare önskade. Många av bidragen i antologin utgår i praktiken från denna synpunkt. För även om Tranströmer sällan explicit tog ställning i dagspolitiska frågor, behandlade ju många av hans dikter människans predikament i termer som till sist kan översättas till "politiska" eller "maktkritiska". På uppdrag från den tanken utforskar skribenterna den växtrika ö som hette Tomas

Tranströmer och samlar bevis för sin tes.

Gustav Borsgård skriver om hans dikter som ett "själens självförsvar", Anna Möller-Sibeliuss ser hans vilja att låta poesin bli ett "sanningssökande språk" bortom politikernas manipulerande klichéer, Maria Jönsson hur Tranströmers poetiska teknik sätter människan i samband med större sammanhang – befriande språng utöver vardagens nödvändighet. Annelie Bränström Öhman skriver om Tranströmer som en rationalist med förmåga till

magiskt tänkande. Och Anders E Johansson skönjer en politisk dimension Tranströmers sätt att skapa frigörande främmandegöring.

Ragnar Haake återkommer med betraktelser över humanistisk demokrati hos Tranströmer och den "jämlighetens lag" som hos honom omfattar inte bara människan, utan alla slags livsformer – medan Anders Öhman jämför olika läsararter av Tranströmer och hittar fram till en som gäller diktarens öppenhet och respekt för olika livsvärldar.

Ett mer personligt grepp på frågan om Tranströmer och politiken tar Sofia Pulls. Utifrån den undersövda och stressade småbarnsförälderns perspektiv förundras hon över två saker i Tranströmers dikter. Den ena är sömnens privilegierade plats ("Det sovs och det vilas på ett oförskämt ledigt eller njutningsfullt sätt i Tranströmers poesi"), den andra är det luxuösa överflödet av tid för att iaktta och tänka ("Inget omsorgsarbete krävs av jaget i dikten"). Det är faktiskt en ny ideologikritisk läsning – en

kanske orättvis betraktelse som inte saknar självkritiska inslag. Forskarantologier av det här slaget löper alltid två risker: splittring eller överlappningar. Tranströmer och det politiska tenderar åt det senare. Citat, exempel, synpunkter och teorireferat återkommer som tålamodsprövande snyltgäster i flera av kapitlen. Ändå är detta en välkommen bok. Ragnar Haakes genomgång av mottagandet av Tranströmer är närmast mönstergill (den enda synpunkt jag saknar är ett bredare grepp på förekomsten av politisk dömande

recensioner av andra samtida författares verk – de kan exempelvis studeras i antologin ”Svensk litteratur i kritik och debatt 1957–70”).

Och de övriga kapitlen påminner kraftfullt om hur många dimensioner det finns hos Tranströmer, denne poet som med ogenerad lätthet kunde rulla en sten genom en fönsterruta så att den ändå förblir hel. Inte heller hans dikter kunde krossas av de få negativa recensioner som rullades ner mot dem.

Johan Svedjedal
kultur@dn.se

Pandemin kräver ständig omprövning

MÅNDAG 1 JUNI 2020

Fysikern Ulf Danielsson reflekterar i sin artikel (DN Kultur 22/5) över hur vårt tänkande påverkas av coronakrisen. Hans vetenskapliga ansats är förtjänstfull, och många forskare delar säkert beskrivningen av en vardag fylld av tillkortakommanden i strävan efter att komma vidare i okänd terräng.

Ja, rätt utnyttjad kan förvärvat kunskap ”ge förmåga till en intelligent anpassning”, men det leder inte självklart till ödmjukhet och förmåga till klokt beslutsfattande. Danielssons budskap stannar tyvärr vid den föga överraskande slutsatsen att det inte går ”att förhandla med ett virus”, och att ”människan snarare styrs av falsk säkerhet än äkta osäkerhet”.

Falsk säkerhet tillhör för övrigt ett av Folkhälsomyndighetens flitigt använda argument vid sidan av närvaro/frånvaro av ”vetenskaplig evidens”. Tidigt gick man ut med

att förklara droppsmitta som främsta orsak, avfärdade asymptotisk smittspridning och diskvalificerade munskyddsanvändning.

”Allt är fysik” hävdar Ulf Danielsson i sin nyutkomna bok ”Världen själv”, och hans artikel präglas också av detta synsätt. Det är lätt att instämma. Själva smittspridningen av covid-19 kan verkligen ses som ett fysikaliskt fenomen, greppbart och undflyende på samma gång. Greppbart därför att vi ganska väl vet vad som är smittspridningens grundläggande mekanismer, och

undflyende för att vi saknar exakt kunskap om de processer med kaotiska inslag som sker på vägen.

Jag efterlyser inte bara ett fysikaliskt utan även ett övergripande säkerhetsperspektiv på Folkhälsomyndighetens riktlinjer och direktiv, till exempel med trafiksäkerhetens nollvision som förebild. Då hade omvänd logik tillämpats när det gäller munskyddsanvändning. Använd dem så mycket som möjligt tills de bevisats vara odugliga. Inbegripet det psykologiska signalvärde som

sannolikt förknippas med ett delvis dolt ansikte.

Samma princip borde gälla verktyg för digital smittspårning och andra innovativa lösningar. Varför inte ge dem chansen att prova sina vingar? Testa, ge dem tid att uppfylla alla detaljkrav som en fullskalig implementering ställer. Här finns stora möjligheter att rädda liv, hälsa och välbefinnande.

”Att mäta är att veta” må vara en sliten fras men handlar i grunden om det vetenskapliga förhållningssätt som Folkhälsomyndigheten säger sig

vurma för. Genom att testa mycket och ofta lär man sig alltid mer och nya saker. Passivitet leder ingenstans. Varför covid-testas det så lite i Sverige jämfört med våra grannländer? "Metoderna är för dåliga", "lämplig organisation saknas", "flaskhalsar", "brist på kompetent personal", "logistikproblem", "otydligt ansvar", "oklara direktiv" är argument som framförs. Inget av dessa argument är försvarbart när tusentals människoliv står på spel. Uppenbarligen har den ödmjukhet som Ulf Danielsson

efterlyser i stället ersatts med katten-på-råttan-lek, halsstarrighet och låsta positioner.

I den första pandemivågen har dödligheten per capita i Sverige varit en av de högsta i världen, långt högre än i våra nordiska grannländer. Vi har inte tid att invänta en framtida utvärdering, vi behöver tänka om nu.

Pandemin kräver ständig omprövning av våra vägval. Det gäller i stor och liten skala, från global beslutsnivå till våra privatliv.

Bertil Hök

Koltrastens sång

MÅNDAG 1 JUNI 2020

*Koltrasten är en kvinna
som sjunger om kvällen
både skör och stark
på samma gång.
Långt efter
sången tystnat
dallrar minnet av tonerna
i försommarnatten.
Väcker både längtan
och sorg.*

Helena Ringström

Många förväntningar på hur en "god förälder" ska vara

MÅNDAG 1 JUNI 2020

Samhället har genom historien intresserat sig för hur föräldrar uppfostrar sina barn, av olika anledningar. I dag är intresset kanske större än någonsin, inte minst bland föräldrarna själva. Föräldraskapet har kommit att ses nästan som en teknik som man behöver expertråd för att klara av, säger forskare DN talat med.

Hur tänker ni kring föräldraledigheten? Hur mycket tid umgås ni med barnen, och vad ska ni göra på semestern?

Svaren på frågorna kan ringa in olika aspekter av föräldraskap och hur man ser på det.

Fokuset som omgivningen riktar mot föräldraskapet är i sig ingenting nytt.

– Staten har länge intresserat sig för föräldraskapet, och på ett eller annat sätt försökt att se till att barn får en god fostran. Det har man gjort eftersom man har sett barn som en möjlig resurs för

nationen, eller potentiellt hot mot samhällsordningen.

Det berättar Judith Lind, universitetslektor och forskare vid Tema Barn vid Linköpings universitet.

Tillsammans med sin kollega Anna Sparrman, som är professor vid Stockholms universitet, har hon gett ut antologin "Doing good parenthood", med fokus på forskning om föräldraskap från Sverige och Danmark.

Utgångspunkten var att undersöka vilka förväntningar som finns på föräldrar i dag, och

hur det tar sig uttryck i olika sammanhang.

– Det som är nytt i dag är intensiteten i sättet som man intresserar sig för föräldraskapet på, fortsätter Judith Lind.

Det finns ett tydligt politiskt och samhälleligt intresse för vad föräldrar gör och inte gör.

Det finns en mängd olika förväntningar på dagens föräldrar och föräldraskapet har mer och mer framställts som helt avgörande för hur barn kommer att utvecklas och för deras hälsa, förklarar hon.

Men att vara förälder, och framför allt en god förälder, är komplext. Kraven på det goda föräldraskapet kan se olika ut i olika sammanhang, vilket gör det svårnavigerat, menar Anna Sparrman.

Föräldraskapet handlar inte bara om relationen mellan förälder och barn, utan även om hur man förhåller sig till andra föräldrar, socialarbetare, barn och till olika uppgifter, menar Anna Sparrman och Judith Lind. I skolan kan kraven se ut på ett visst sätt, på fritiden på ett annat.

– För de flesta är det en målsättning att vara en god förälder utifrån sin egen standard – men man förhåller sig också hela tiden till det som man tror är andra människors förväntningar på en. Man har ett behov av att framstå som en god förälder, säger Judith Lind.

Efter det att FN antog Barnkonventionen 1989 har också synen på föräldraskapet förändrats, framhåller de båda forskarna. I dag ses barn mer som egna aktörer, med fler och egna rättigheter. Samtidigt har föräldraskapet och risktänkande

kring barn också lett till att barns frihet att utforska sin omvärld krympt allt mer, menar de.

– Föräldraskapet har kommit att beskrivas som närmast en teknik eller en uppgift som man behöver lära sig och som man behöver expertråd att klara av, snarare än att beskrivas som något relationellt eller vara något man kan klara på ren intuition, säger Judith Lind.

Så vad anses då vara gott föräldraskap i dag? Forskarnas utgångspunkter i boken har varit olika, sammanhangen har varit

olika, men några teman återkom generellt i de empiriska studierna. Det första handlar om tid, och betydelsen av att ägna tid åt att vara med sitt barn och att ordna med saker som har med barnets välfärd att göra. Det handlar också om att tillbringa tid med hela familjen.

– Ett annat tema är viljan från föräldrarnas sida att göra uppoffringar och sätta barnets bästa och barnets intressen framför sina egna, säger Judith Lind.

När det handlar om fritiden ser man ofta i familjeforskningen att

det finns en idé om gemenskap som något positivt och viktigt, som att göra saker tillsammans. I ett exempel följer man familjer på typiska familjeutflykter, som till Astrid Lindgrens värld och Liseberg.

– Men det vi märker när vi tittar på besöken till de här ställena är att man delar upp sig. Det mest unika exemplet i den forskning vi har gjort är en flicka som har Liseberg lite som sitt fritidshem. Hon är där nästan varje dag med någon av föräldrarna, berättar Anna Sparrman.

Familjen kommunicerar med hjälp av mobiltelefoner. Medan barnet åker karusell jobbar föräldrarna eller tar en kaffe. I det fallet var alla i familjen nöjda med arrangemanget.

– Här blir det något sorts ”good enough”, bra nog, i hela situationen. Föräldrarna är nöjda och barnet är nöjt – för alla har fått göra det de velat, säger Anna Sparrman.

Ytterligare ett tema är engagemang. Man ska visa sig engagerad och involverad i sitt barns liv och det kräver uppmärksamhet.

– Dessutom handlar det mycket om vilja och förmågan att reflektera över de val man gör som förälder och de strategier som man väljer att tillämpa. På så vis signalerar man att man är villig att lyssna till råd, är villig att diskutera implikationerna av de val man har gjort och vid behov ompröva, säger Judith Lind. Ett exempel hon själv sett i sin forskning är synen på hur föräldrar hanterar sina tonåringars relation till alkohol och sexualitet. Där finns väldigt skilda strategier för hur det bör hanteras av föräldern. Från

absolut nolltolerans, till att låta ungdomen ha sin första fylla i hemmet.

– Så länge som man då lyckas framställa sig som en förälder som just har reflekterat över sina val och strategier, och kan argumentera för att man sätter barnets bästa främst, så kan man ofta också få andra föräldrar att acceptera det man gör som ett uttryck för gott föräldraskap även om de kanske inte håller med i sak, säger Judith Lind. Slutsatsen blir att föräldrar av i dag känner stora krav från omgivningen på att vara en god

förälder, i många olika sammanhang. Det ”goda föräldraskapet” varierar också mellan olika sammanhang och beror bland annat på vem det är som ställer kraven eller har förväntningar.

– Det man kan säga om att vara förälder i dag är att det är oerhört komplext, säger Anna Sparrman.

Sofie Österström

sofie.osterstrom@dn.se

”Forskarna har lärt av krisen – men inte beslutsfattarna”

TISDAG 2 JUNI 2020

DN. DEBATT 20200502

Vi behöver hela tiden lära så mycket som möjligt om covid-19 eftersom vi kommer att leva med sjukdomen under överskådlig tid, även om vi hittar ett vaccin. Så här långt har lärandet varit mycket effektivt forskare emellan. Däremot har beslutsfattare och ansvariga myndigheter alltför

sällan ändrat sig när ny information tillkommit, skriver nationalekonomen Erik Berglöf.

Var covid-19-pandemin en "svart svan" eller "grå noshörning"? En "svart svan" är en händelse som är oförutsedd och ovanlig, som har extrema och svåröverskådliga konsekvenser och som vi inte förstår till fullo förrän den är över. En "grå noshörning" har den amerikanska författaren och debattören Michele Wucker definierat som ett fenomen som vi mycket väl kunde ha förutsett, men vi såg det bara inte, eller ville

inte se det, för att det var så överväldigande och så sannolikt. Vi kunde utan tvekan ha förutsett en pandemi – WHO:s och världsbankens Global preparedness monitoring board varnade så sent som hösten 2019 – men när det specifika viruset covid-19 slog till var det ändå oväntat. När Sverige nu ska tillsätta en coronakommission – jag har själv förmånen att vara del av Wellcome trusts internationella covid-expertgrupp – så måste vi ha ödmjukhet inför den fundamentala osäkerhet som beslutsfattarna stod inför när det

första utbrottet rapporterades till WHO den 31 december. Osäkerheten gällde de biologiska och epidemiologiska dimensionerna, som virusets egenskaper, hur det påverkar människokroppen, och hur vi bäst behandlar patienter, men vi var minst lika osäkra när det gällde de samhälls- och beteendevetenskapliga aspekterna. Hur kommer människor att reagera på information om pandemin och myndighetsåtgärder? Hur snabbt och effektivt kommer olika myndigheter att reagera? Hur

varierar detta mellan länder – inte minst mellan länder på olika utvecklingsnivå? Sedan de första fallen rapporterades har forskarvärlden arbetat på högtryck – nationalekonomen Avinash Dixit har talat om en ”pandemi av pandemiforskning”. Många vetenskapliga tidskrifter har förenklat granskningsprocessen och lyft bort sina betalningsmurar för att snabbare sprida kunskapen. Frågan är nu – fem månader senare och efter mer än 6 miljoner officiellt konstaterat smittade och 370 000 döda – vad

har vi lärt oss om hur människor och myndigheter beter sig i en pandemi.

Osäkerheten är fortfarande stor på många områden, men låt mig ändå lista några lärdomar som blir särskilt viktiga i utvecklingsländerna där pandemin ännu inte nått sin kulmen, i virusets nästa våg och när framtida, mer smittsamma och dödligare, varianter dyker upp:

Vi har mycket svårt att ta till oss en pandemi om vi inte tidigare upplevt en. Trots årtionden av varningar och otaliga

simuleringar så var världen med få undantag mycket dåligt förberedd. Undantagen återfinns främst i Asien bland de länder som tidigare drabbats hårt av verkliga epidemier som sars och mers. Världen kommer att lära sig mycket av covid-19-pandemin. När vi står inför fundamental osäkerhet, måste vi applicera försiktighetsprincipen. Om vi väljer mellan två olika handlingar vars utfall är osäkra och konsekvenser potentiellt katastrofala, bör vi – allt annat lika – föredra den med minst risk för liv och hälsa. Principen är inte

oomstridd, men applicerad på covid-19-pandemin borde den leda till att vi föredrog en strategi som minimerade antalet infekterade ("suppression") framför en som tillät ett kontrollerat utbrott utan överlastning i intensivvården ("mitigation").

Till försiktighetsprincipen kommer att vi under pandemin gradvis blir bättre på att skydda människor och rädda liv. Det faktum att vi över tiden upptäcker svagheter i samhällsförsvaret, som i den svenska äldrevården, och blir bättre på att behandla

patienter, gör att vi vill förhindra smitta i dag även om samma personer skulle kunna bli smittade senare.

När vi valt en viss strategi är det mycket svårt att ändra den, även när all information tyder på att en annan strategi hade varit bättre. Vi måste därför kombinera tydlig ansvarsfördelning med starka mekanismer för kontroll och maktdelning. Den svenska strategin fick alltför länge stå formellt oemotsagd – detta trots att alla indikationer pekade på dess katastrofala effekter. Mekanismerna måste omfatta

både vetenskapen och statsapparaten.

Forskningen är sällan entydig – modeller, data och slutsatser kan alltid ifrågasättas. De ansvariga svenska myndigheterna har sedan början av pandemin hävdat att deras strategi var, till skillnad från andras, ”evidensbaserad”. Det vidare forskarsamhället och politikerna fallerade i att ifrågasätta deras påståenden. Kontrollmekanismerna blir särskilt viktiga när vi, som i en pandemi, är benägna att inte ifrågasätta ansvariga personer och beslut till dess att faran är över. Vi

vill ogärna kritisera och omorganisera brandkåren mitt under en eldsvåda, men ibland är det nödvändigt för att mer effektivt bekämpa elden. Lärandet har varit mycket mer effektivt mellan forskare än mellan forskare och beslutsfattare och mellan beslutsfattare. Trots tydliga data och forskningsresultat från omedelbart jämförbara länder, till och med från andra delar av samhällsapparaten i samma land, har ansvariga myndigheter alltför sällan ändrat sig.

De ekonomiska effekterna av myndighetsåtgärder ska jämföras med hur ekonomin skulle fungera utan dessa åtgärder – inte med hur ekonomin skulle fungera utan en pandemi. Ekonomin kommer att gå tillbaka även utan bindande regler därför att individer självmant agerar – tvättar händer, stannar hemma från jobbet, inte går på restaurant och så vidare – baserat på egna bedömningar av risker. Dessa beteenden fanns inte med i de ursprungliga modellerna. Individerna kommer inte att anpassa sig i tillräcklig utsträckning utan bindande

regler. De tar inte hänsyn till effekterna av att de smittar andra som i sin tur för smittan vidare och till de effekter de skulle ha på knappa intensivvårdsresurser om de blev smittade. Det är dessa, vad vi nationalekonomer kallar, externaliteter som motiverar att myndigheter ingriper. Tester är helt avgörande för att forskningen och det vidare civilsamhället effektivt ska kunna ifrågasätta beslutsfattare – utan data om vilka som smittas kan vi inte utvärdera insatser. Varför har det varit så svårt att expandera testningskapaciteten? Rika länder

har ingen ursäkt, men vi måste se till att även utvecklingsländer får resurser att testa.

Det är mycket stora skillnader mellan hur olika länder agerat och vilka effekter samma strategi har haft i enskilda länder. Dessa variationer ger oss forskare ett rikt material, men de förmanar oss också att förstå den lokala kontexten innan vi utvärderar insatser eller blint kopierar.

Det är människans viktigaste överlevnadsmekanism att hon inför utmaningar lär sig och ändrar beteende. Vi har starka incitament att lära känna covid-19

bättre eftersom vi kommer att leva med det under överskådlig tid, även om vi hittar ett vaccin. Det är nu fast etablerat, endemiskt, i miljöer dit vi aldrig kommer att nå med immunisering, och risken är stor att vi inte kommer att lyckas vaccinera tillräckligt många även i rika länder. Precis som vi lärt oss leva med terrorhot och säkerhetskontroller, måste vi stå ut med rädsla för nya utbrott och irriterande rutiner och påbud överallt i samhället. Men kanske kan de också påminna oss om att noshörningen står där framför oss.

Erik Berglöf, professor, London school of economics and political science och medlem av Wellcome trusts “Horizon scanning covid-19 2020–2025” (Wellcome trust är efter Gates foundation världens största forskningsstiftelse och en av grundarna till Human genome project)

Utredningen om las får underkänt av ministern

TISDAG 2 JUNI 2020

Arbetsmarknadsminister Eva Nordmark (S) underkänner utredningen om förändrad arbetsrätt och menar att den inte följt direktiven.

– Det är en kraftig slagsida till arbetsgivarens fördel, säger Eva Nordmark.

Men såväl utredaren som samarbetspartierna C och L slår tillbaka.

Utredningen innehåller flera förslag som underlättar för arbetsgivaren att säga upp personal och göra fler undantag från turordningsreglerna.

Arbetsmarknadsminister Eva Nordmark anser att utredningen inte levererar enligt de direktiv den haft att arbeta med.

– Jag kan konstatera att den inte lever upp till kravet på att balans mellan arbetsmarknadens parter ska upprätthållas. Det var en viktig del av både överenskommelsen i - januariavtalet och i de direktiv som vi har gett till utredningen.

Det är en kraftig slagsida till arbetsgivarens fördel, säger Eva Nordmark.

Utredningen är en viktig del i januariavtalet mellan regeringspartierna och Centern och Liberalerna, där C och L varit pådrivande för förändringar av arbetsrätten. Om arbetsmarknadens parter kan komma överens om en förändrad arbetsrätt ska den gälla, annars ska utredningens förslag genomföras.

Enligt Eva Nordmark går utredningen väldigt långt när det gäller att ge arbetsgivarna

flexibilitet och lättnader. Hon understryker att det även finns förslag som stärker löntagarna men att dessa inte uppväger.

– Det är en väldigt stor balans till arbetsgivarnas fördel: Stora möjligheter till undantag från turordningsreglerna, långtgående möjligheter för småföretag med mera. Det finns en hel del förslag som gör att arbetsgivaren skulle få mer makt, säger Eva Nordmark.

Så du menar att utredningens förslag om trygghet för löntagarna inte är tillfredsställande?

– De är inte lika långtgående som det som arbetsgivarna får till sin fördel. Det är det som är den kraftiga slagsidan.

– Jag vill verkligen uppmana parterna att ta den här möjligheten. Om de kommer överens så är det med deras förslag vi kommer att gå vidare, säger Eva Nordmark.

Hon tillägger att om parterna misslyckas så kommer utredningens förslag att vara en utgångspunkt för regeringens fortsatta arbete.

– Men med tanke på de krav vi har på att balansen ska

upprätthållas så kommer det inte att vara det här förslaget. Vi kommer att behöva justera det och ta in synpunkter från olika remissinstanser.

Hur ser du på möjligheten att omförhandla utredningens förslag med era samarbetspartier?

– Det man gör när man tar emot en utredning är bland annat att man tittar på att den lever upp till direktiven. Jag kan i dag konstatera att den inte lever upp till kravet på balans.

Vad är det konkret som du vill se mer av?

– Jag ska nu läsa hela utredningen och behöver hämta in synpunkter från remissinstanserna. Men jag konstaterar att det är en kraftig slagsida till arbetsgivarens fördel. Utredaren Gudmund Toijer håller inte med om att han har frångått direktiven.

– Jag anser naturligtvis att jag har följt direktiven. Sen är det naturligtvis på det sättet att en sådan här utredning och de direktiv jag har haft lämnar öppet för olika tolkningar. Man kan ta fasta på olika saker i direktiven, säger han på en pressträff.

L-ledaren Nyamko Sabuni anser inte heller att utredningen frångått direktiven.

– Det ligger nu ett tungt ansvar på parterna att komma i mål med sina förhandlingar. Men gör de inte det så finns det ett januariavtal som fyra partier är överens om, och den här utredningen levererar precis det som vi har bestämt. Därför kommer den här utredningen att ligga till grund för en framtida lagstiftning, säger Nyamko Sabuni.

Även Centerns arbetsmarknadspolitiska talesperson Martin Ådahl anser

att utredaren hållit sig till direktiven. Han hoppas på att arbetsmarknadens parter ska komma fram till en lösning, men om de inte gör det så ska utredningen gälla.

– Då kommer enligt januariavtalet utredningens förslag att genomföras, säger Martin Ådahl. Vänsterpartiet har hotat med att fälla regeringen om den lägger fram förslag som försämrar anställningstryggheten. V-ledaren Jonas Sjöstedt är nöjd med arbetsmarknadsministerns reaktion.

– Jag välkomnar det. Utredningen är både ensidig och extrem i sina förslag. Det regeringen borde göra nu är att säga att det här aldrig kommer att genomföras, säger Jonas Sjöstedt.

Hans Olsson

hans.olsson@dn.se

Arbetsgivare står frågande till sågningen

TISDAG 2 JUNI 2020

Arbetsmarknadsminister Eva Nordmarks sågning av las-utredningen, möter förvåning hos arbetsgivarorganisationen Almega.

– Det känns rätt överdrivet, säger förbundsdirektör Stefan Koskinen.

Mattias Dahl, vice vd på Svenskt Näringsliv håller det för ”fullständigt uteslutet” att

utredaren brutit mot direktiven, som Nordmark hävdar.

Eva Nordmark säger i en DN-intervju att utredningen brutit mot direktiven och att förslagen ger ”en kraftig slagsida till arbetsgivarens fördel”.

Men det håller inte Stefan Koskinen med om.

– Det står i direktiven att utredaren skulle föreslå tydligt ökat undantag från turordningen och minskade kostnader vid uppsägningar.

– Det är heller inga stora förändringar som föreslås, tillägger han.

Koskinen tycker inte heller att utredningen skapar den obalans mellan parterna som Nordmark anser. Det finns förslag som arbetsgivarna gillar, men även andra förslag som de ogillar.

– Men det viktiga är att utredningen kan sätta press på parterna, påpekar Koskinen.

Han syftar på att arbetsmarknadens parter kan slippa se förslagen bli till lag om de kommer överens i förhandlingar om förändringen av regelverket.

Lise-Lotte Argulander, expert på arbetsrätt på Företagarna tycker

att det är tråkigt att arbetsmarknadsministern tar till ”brösttoner”.

– Jag tycker inte att grundbalansen på arbetsmarknaden rubbas på det sätt som hon vill påskina.

– Man har ett skydd fortfarande som arbetstagare – det ska även i fortsättningen finnas saklig grund för uppsägning, fortsätter hon.

Mattias Dahl, vice vd och ansvarig för arbetsmarknadsfrågor på Svenskt Näringsliv är försiktig i sina kommentarer – och tycker att Nordmark borde ha varit det också.

– Utredningen är ju inte ens överlämnad än. Då känns det konstigt att hon uttalar sig innan hon har läst den.

Eva Nordmark får stöd från LO i sin hållning av att förslaget rubbar balansen mellan parterna på arbetsmarknaden. Vid en presskonferens på måndagseftermiddagen sågade ordföranden Karl-Petter Thorwaldsson förslaget.

– Jag tror vi kan utgå från att de här förslagen aldrig kommer att genomföras, sade han.

Dan Lucas

dan.lucas@dn.se

Ewa Stenberg: Arbetsrätten kan bli januariavtalets stora kris

TISDAG 2 JUNI 2020

**Mitt i coronakrisen står
januariavtalet inför sin andra
stora prövning – arbetsrätten.
Sedan
arbetsmarknadsministern Eva
Nordmark (S) sågat
utredningsförslaget väntar
storbråk med Centern och
Liberalerna. Räddas de inte av**

**arbetsmarknadens parter
äventyras regeringssamarbetet.
Analys.**

Socialdemokraterna har lovat
Centern och Liberalerna att
modernisera arbetsrätten. Det är
det enskilt högsta pris
statsminister Stefan Löfven (S)
tvingades betala för att få fortsätta
regera Sverige.

Det var en sensation när Centern
och Liberalerna fick igenom ”
tydligt utökade undantag från
turordningsreglerna” och ”lägre
kostnader vid uppsägningar” i -
januariavtalet.

Men de socialdemokratiska förhandlingarna såg till att tillsätta lite socker i botten på den beska medicinen. ”Arbetsrätten moderniseras och anpassas efter dagens arbetsmarknad samtidigt som en grundläggande balans mellan arbetsmarknadens parter upprätthålls”, står det i avtalet. Utredaren, justitierådet Gudmund Toijer, föreslår att löntagarna i utbyte får ökad rätt till kompetensutveckling och möjlighet för visstidsanställda att snabbare få en fast anställning. Men redan innan utredningen var formellt offentliggjord gick

arbetsmarknadsminister Eva Nordmark ut och anklagade utredningen för att vara för arbetsgivarvänlig. I januariavtalet sägs att utredningsförslaget ska genomföras, om inte arbetsmarknadens parter kommer överens om annat. Regeringen är alltså bunden vid utredningsförslaget. Men arbetsmarknadsministern säger att utredningen inte följt direktiven och att det därför behöver ändras. Liberalernas partiledare Nyamko Sabuni gjorde några timmar

senare motsatt tolkning. Förslaget ska bli verklighet om inget avtal nås av parterna.

Förhandlingarna dem emellan återupptas i augusti och avslutas i slutet av september. Lyckas de slipper januaripartierna strida. Men det är långtifrån självklart att LO väljer kompromiss framför strid, anställningstrygghet är en trovärdighetsfråga för fackförbunden. Och det finns fackföreningsledare som hoppas att Vänsterpartiet ska sätta stopp för en lagändring av arbetsrätten i riksdagen genom att göra

gemensam sak med M, KD och indirekt också SD.

Gör inte arbetsmarknadens parter upp väntar en ny svår strid för januaripartierna.

Den går ner i partiernas hjärterötter, och har potential att spräcka regeringsunderlaget. Socialdemokraterna kommer att göra sitt yttersta för att slippa gå val efter att just ha försämrat anställningstryggheten i strid mot sina vallöften och i strid med hela fackföreningsrörelsen.

Ewa Stenberg

ewa.stenberg@dn.se

En person har livshotande skador efter dödsolyckan

TISDAG 2 JUNI 2020

En av de överlevande personerna från söndagens dödsolycka utanför Sundsvall vårdas med livshotande skador. Den andra överlevande personen vårdas med allvarliga skador, enligt Region Västernorrland. Fyra av de sex personer som färdades i bilen avled, samtliga 16-åriga pojkar. De två personer som vårdas på

sjukhus är mellan 16 och 20 år gamla.

TT

40-årig man åtalas för att ha skjutit ihjäl kvinna

TISDAG 2 JUNI 2020

En man i 40-årsåldern har åtalats misstänkt för att ha skjutit ihjäl en kvinna i en bostad i Sollefteå i slutet av januari i år. Mannen ska enligt stämningsansökan ha mördat kvinnan genom att skjuta henne i huvudet med ett gevär. Mannen har erkänt sig skyldig till grovt vållande till annans död

men nekar till att ha mördat kvinnan.

TT

**Att riksdag och regering
fattat beslut på felaktig
grund är inget annat än
en skandal som
dessutom allvarligt
skadar förtroendet för
den svenska
miljöpolitiken.**

TISDAG 2 JUNI 2020

Mats Hedenström, näringspolitisk
chef på Svensk Handel, som
hävdar att regeringens beslut att
införa skatt på bärkassar fattades

på felaktiga grunder och därför
bör rivas upp omedelbart. Man
hänvisar till att Naturvårdsverkets
reviderade siffror visar att
förbrukningen var lägre än vad
som redovisades när beslutet om
en skatt togs.

Riksbankstoppen motsätter sig minusränta i coronakrisen

TISDAG 2 JUNI 2020

Kommer viruskrisen ge Sverige minusränta igen? Ekonomer utanför Riksbanken är kritiska till att sänkningen dröjer.

DN:s Carl Johan von Seth träffar den nya vicechefen Anna Breman som på sitt första möte gick emot majoriteten. Då ville hon behålla minusräntan. Nu är

hon i stället språkrör för Riksbankens motstånd mot en sänkning.

Frågan som svävade över Riksbanken under senhösten 2019 gällde minusräntan. Var det dags att skrota den? Efter fem år under nollgränsen och långa vändor tycktes det som att den rätta tidpunkten hade infunnit sig.

Anna Breman tillträdde som ny vice riksbankschef bara ett par veckor innan det avgörande mötet den 18 december. Swedbanks analysavdelning, där Breman nyss hade slutat som chef, tippade att hon skulle ansluta sig till

majoriteten i Riksbankens direktion. Det gjorde hon inte. Övåntat röstade hon emot höjningen från –0,25 till 0 procent.

Men under pandemin har Anna Breman argumenterat emot att återinföra minusräntan. Det trots akut kris i ekonomin – och till många ekonomers förvåning. Handelsbankens chefsekonom Christina Nyman, med en bakgrund på Riksbanken, har varit särskilt kritisk till att sänkningsen uteblivit.

Hur hänger det här ihop?

Det som fick Anna Breman att en gång bli nationalekonom var också ett räntebeslut, fast nästan tre decennier tidigare.

– Jag har ett väldigt tydligt minne av när jag fick höra att Riksbanken hade höjt räntan till 500 procent. Det var min gymnasielärare som berättade det och jag tyckte att det var så konstigt att jag började käfta emot. Jag trodde inte på vad han sa. Men det stämde ju. Då ville jag försöka förstå det, säger hon till DN.

Bland makthavare i svensk ekonomisk politik är hon inte

ensam om att ha formats av 1990-talskrisen. Men Anna Breman tillhör en ny generation ekonomer som inte upplevde förloppet i yrket, utan som stod på tröskeln till vuxenlivet när krisen drabbade svensk ekonomi.

Hon minns den pessimism som slog klorna i unga människor då. Att jobb och en egen försörjning i framtiden inte sågs som något självklart.

– Den ekonomiska politiken spelar stor roll för människors liv, det var tydligt.

Vad bekymrar dig mest i krisen vi ser nu?

– Att hela våra samhällssystem sätts på prov. Sjukvården, det politiska systemet och det internationella samarbetet. Och ovanpå det får vi en ekonomisk kris. I västvärlden har vi inte upplevt något sådant här på väldigt länge.

Coronakrisen, säger Anna Breman, kan samtidigt inte jämföras med tidigare ekonomiska svackor. Den är mycket snabbare. Osäkerheten är större. Och orsaken är helt annorlunda.

– Vi måste vara oerhört ödmjuka. Vi får försöka följa utvecklingen,

lära oss och ta till oss saker hela tiden, säger hon.

Att ekonomin påverkas så starkt av en ny sjukdom är också en utmaning för världens centralbanker. Riksbankens senaste rapport är därför ovanlig. Man lät bli att publicera en regelrätt ekonomisk prognos, i stället skisserades flera scenarier. – I centralbanksvärlden har mycket de senaste 30 åren handlat om tydlighet och att vara framåtblickande. Det måste vi alltid vara, men vi kan samtidigt inte veta hur pandemin utvecklas

och vi behöver vara flexibla. Det blir en svår situation.

Varför tycker du att en räntesänkning är fel nu?

– När nedgången i ekonomin beror på restriktioner och människors vilja att minska risken för en allvarlig sjukdom, då blir det inte verkningsfullt att stimulera med en lägre styrränta. Vi bedömde att det fanns andra åtgärder som hade bättre effekt för att hålla nere ränteläget. Men det betyder inte att jag inte kan tänka mig räntesänkningar framöver.

Samtidigt har andra centralbanker, bland annat Norges bank och amerikanska Federal Reserve, nyligen sänkt sina styrräntor kraftigt. I Feds fall från 2 procent till 0.

Men det är alltså något som händer när styrräntan ligger på nollstrecket?

– Såklart är noll en speciell gräns. Det betyder inte att vi inte kan sänka, men det finns lite annorlunda övervägande man måste göra.

Anna Breman pekar på flera hänsyn som talar emot en sänkning i dagsläget. En är att

kronan kan försvagas, vilket skulle riskera att drabba den redan pressade detaljhandeln. Och stimulanseffekten man vanligtvis räknar med kan gynna exportföretagen skulle samtidigt utebli eftersom problemen beror på smittskyddsrestriktioner. Bankernas reaktion spelar också roll.

– Om vi har en kris, vi inför en negativ styrränta igen och bankerna skulle sätta en negativ ränta på vanliga sparkonton, hur skulle det slå mot hushållen i det här pressade läget? Det är en sådan sak som vi måste tänka på.

Under våren har Riksbanken i stället pekat på är sina nya kreditprogram och stora obligationsköp. Väl tilltagna, kallar Anna Breman dem.

– Penningpolitik är så mycket mer än styrränta. Världen har blivit mer komplex, och andra verktyg är lika viktiga. Vi får helt enkelt bli bättre att förklara att

penningpolitiken är inte bara att höja och sänka reporäntan längre.

Når era åtgärder fram till de företag som behöver nödlånen mest?

– Det kan vi aldrig garantera, även om målsättningen är det.

Riksbanken är bankernas bank, och vi kan bara agera via det finansiella systemet. Men vi kan se i statistiken att utlåningen till företagen ökar.

Innan viruset dök upp var det en helt annan fråga som upptog Anna Bremans uppmärksamhet. I mars, dagarna innan WHO klassade smittan som pandemi, höll hon tal om klimatet och penningpolitiken.

Centralbankerna har varit ”sena på bollen”, som hon sa då.

– Klimatförändringar kan leda till kriser precis som coronapandemin. Det har vi

medvetna om länge, men det finns en risk att vi har underskattat de riskerna. Och det som kan leda till kriser ska vi ha beredskap för.

Ska Riksbanken också bidra till klimatarbetet?

– Jag tycker verkligen att det är viktigt att vi bidrar. I den mån vi kan försöka motverka klimatförändringarna ska vi göra det. Vi har väldigt bra analyskapacitet och det är jätteviktigt. Vi verkar genom internationella organ, där vi kan bidra med regleringsarbetet mot finanssektorn. Just nu arbetar vi

också med en ny hållbarhetspolicy på Riksbanken.

Senare i år kommer den svenska staten att utfärda så kallade gröna statsobligationer. Europeiska centralbankens chef Christine Lagarde har talat om ”grön QE”, att centralbankerna ska köpa just sådana skulder.

Kommer Riksbanken köpa gröna statsobligationer?

– Jag behöver vara väldigt försiktig nu, men det bästa jag kan säga är nog att vi kommer att fortsätta att följa den neutralitetsprincip vi brukar följa.

Vi kommer säkert att köpa vår naturliga marknadsandel.

Riksbanken är på väg in på marknaden för företagsobligationer. Kan ni agera "grönt" då?

– En av många hänsyn vi kan ta är hänsyn till hållbarhet. Men jag kan inte säga exakt. Finns det tydliga definitioner på vad som är grönt och brunt? Vi har ingen bra uppdelning och det gör det svårare. Det finns ju en risk för "greenwashing" och liknande saker. Men man kan inte ducka, utan vi måste tänka igenom den

här viktiga frågan ordentligt, säger Anna Breman.

Carl Johan von Seth

carljohan.vonseth@dn.se

Fakta. Riksbankens direktion – vem är vem?

Sex ledamöter sitter i Riksbankens direktion, som bland annat beslutar om räntan. De väljs på mandatperioder om 5 eller 6 år. Alla har titeln vice riksbankschef – utom Stefan Ingves.

Stefan Ingves. Född 1953.

Disputerad vid Handelshögskolan i Stockholm, fortsatte som

ekonom i bankvärlden, vidare i statsförvaltningen och Internationella valutafonden. Riksbankens chef sedan 2006, med tunga internationella uppdrag.

Cecilia Skingsley. Född 1968. Utbildad ekonom på Stockholms universitet och Handelshögskolan. Har varit ekonomijournalist, och var Swedbanks chefsekonom innan Anna Breman.

Henry Ohlsson. Född 1956. Disputerad i Umeå och professor vid Uppsala universitet. Expert på svensk arbetsmarknad och är den

som tydligast har argumenterat för räntehöjningar de senaste åren.

Per Jansson. Född 1966.

Disputerad i Uppsala, fortsatte inom svensk statsförvaltning.

Veteran inom Riksbanken och ofta försiktig med räntehöjningar.

Röstade tillsammans med Breman mot höjningen i december.

Martin Flodén. Född 1970.

Disputerad vid Stockholms universitet och professor på samma lärosäte, med en akademisk karriär inriktad på makroekonomi. Har förespråkat

räntehöjningar lite tidigare än övriga.

Anna Breman. Född 1976.

Disputerad vid Handelshögskolan i Stockholm har forskat främst inom beteendekonometri, men fortsatte sin karriär på finansdepartementet och senare Swedbank.

Dela

Göteborg officiellt i lågkonjunktur – läget värre än under finanskrisen

TISDAG 2 JUNI 2020

För många av de tiotusentals varslade, korttidspermitterade eller uppsagda kommer beskedet knappast som en överraskning: Göteborg befinner sig nu även officiellt i lågkonjunktur.

– Det tidigare bottenvärdet från finanskrisen är därmed uttraderat med marginal, säger

**Henrik Einarsson,
etableringschef på Business
Region Göteborg, BRG.**

Av Business Region Göteborgs nya rapport framgår att arbetslösheten i Göteborgsregionen i maj låg på 7,5 procent, en ökning med 2,2 procentenheter räknat på årsbasis. Det innebär att 40 500 personer i regionen var arbetslösa eller i program. För utrikes födda ungdomar i Göteborgsregionen var arbetslösheten 22,1 procent (23,9 i landet som helhet). Enligt BRG:s analytiker Peter Warda är ökningen en

kombination av den avmattning som redan var på gång och pandemin.

– Vår bedömning är att arbetslösheten kommer fortsätta att öka åtminstone fram till slutet på året, säger Peter Warda.

En annan indikator är varslen. Januari–april var de 9200 i regionen. Under finanskrisens svåraste år 2008 varslades 11 200 personer.

– Korttidspermitteringarna kan mildra ökningen av företagens lagda varsel för stunden och en tid framåt. Men sett till länets alla arbetstillfällen är nu cirka en

sjättedel av alla sysselsatta i
Västra Götaland
permitterade. Det innebär att
resursutnyttjandet på
arbetsmarknaden är mycket lågt,
säger Warda.

Att handeln i Göteborg är hårt
pressad kan knappast ha undgått
någon som sett sig om. Lappar om
”tillfälligt stängt” och ”konkurs”
syns lite varstans. ”Läget är ännu
värre för handlare i Göteborgs
innerstad. Vår kompletterande
undersökning visar på en mycket
dålig försäljning och att ytterligare
nedskärningar väntar”, skriver
BRG om handeln.

Lars Näslund
lars.naslund@dn.se

Ny anläggning för fossilfritt stål

TISDAG 2 JUNI 2020

Gällivare eller Luleå kan få Sveriges första produktionsanläggning av fossilfritt stål. Hybrit-projektet där SSAB, LKAB och Vattenfall samarbetar för att ersätta kol med vätgas i stålproduktionen inleder nu samråd med berörda parter för att hitta en plats för en demonstrationsanläggning. Produktionen beräknas bli en miljon ton per år, ungefär hälften

av det som i dag produceras hos SSAB i Luleå. Byggstart planeras under 2023 och driftstart 2025. Förhoppningen är att bli först i världen med fossilfritt stål år 2026. Stålproduktionen står för 10 procent av Sveriges utsläpp, att minska utsläppen är nödvändigt för att nå klimatmålen. Stötestenar för att få grönt ljus är bland annat att platserna ligger inom försvarets lågflygningsområden som gäller ner till 20 meter. Anläggningen kan bli runt 150 meter hög och stolparna för nya kraftledningar.

Jannike Kihlberg

1 742

TISDAG 2 JUNI 2020

dollar per uns – motsvarande runt 16 300 kronor, en höjning med 0,9 procent – har spotpriset för guld stigit till. Priserna steg under måndagen efter helgens omfattande protester i flera stora amerikanska städer. Det, i kombination med en svag dollar och den ansträngda relationen mellan USA och Kina, gjorde att investerare sökte sig till säkrare placeringar.

TT-Reuters

Konkurser tillbaka på normal nivå

TISDAG 2 JUNI 2020

Aktuell statistik visar att de kraftiga konkursökningar landet har upplevt de senaste månaderna är över. Konkurserna är åter på normala nivåer. I maj ökade antalet konkurser med 5 procent jämfört med i maj 2019.

”Många hade befarat att antalet företagskonkurser skulle fortsätta att öka men så har det inte blivit. Många företag som gick i konkurs under den första vågen hade dålig

lönsamhet i sin sista årsredovisning. De var i regel små verksamheter med några detaljhandelskedjor inom mode som ett undantag. Just nu går 20 företag om dagen i konkurs jämfört med lika många under 2019”, säger Richard Damberg, ekonom på affärs- och kreditupplysningsföretaget UC.
Direkt

Scania flaggar för neddragningar

TISDAG 2 JUNI 2020

Lastbilstillverkaren Scania räknar med att personalstyrkan kan behöva minskas med 5 000 medarbetare, alltså nästan tio procent, i coronakrisens spår. Upp till 1 000 tjänstemän i Södertälje omfattas.

Efter den akuta kassaflödeskrisen tornar nu en djup och långvarig efterfrågekris upp sig för transportsektorn, enligt Scaniachefen Henrik Henriksson.

– När vi ser framåt så kommer efterfrågan inte komma tillbaka på ganska lång tid.

TT

Svenska sågverk vinnare i krisen

TISDAG 2 JUNI 2020

Svenska sågverk har tagit marknadsandelar främst i Kina men också i USA under coronapandemin. Det har framför allt skett på bekostnad av kanadensiska konkurrenter, rapporterar Ekot. I dag säljs 50 procent mer svenska trävaror till Kina, jämfört med för ett år sedan, enligt en rapport från branschorganisationen

Skogsindustrierna som företräder 130 sågverksföretag.

En av orsakerna som pekas ut som en fördel för de svenska sågverken är att de till skillnad från många konkurrenter internationellt inte behövt stänga verksamheten under pandemin.

TT

Lärare: Jag ser få fördelar med distansundervisning

TISDAG 2 JUNI 2020

På Globala gymnasiet i Stockholm har man sett en hög närvaro hos eleverna i den digitala undervisningen. Men lärare känner sig uppgivna över att de inte får samma kontakt med dem.

– Jag har flera lärare som är slutkörda och som har nämnt att de kanske slutar om detta

fortsätter till hösten, säger rektor Jenny Hyenstrand.

Globala gymnasiet har liksom andra skolor drabbats påtagligt av coronapandemin. Det är apokalyptiskt tomma korridorer så långt ögat når, men lektionerna fortsätter. Den stora skillnaden är att lärarna står ensamman framför tomma skolbänkar och undervisar över videolänk.

Precis vid ingån gen sitter lappar som uppmanar eleverna att inte besöka skolan för att återlämna sina studieböcker innan de går på sommarlov. I stället har skolan organiserat insamlingen utomhus.

– Det är så tomt här nu, precis som det brukar vara under sommaren. Då njöt man av det men nu känns det bara konstigt, säger rektor Jenny Hyenstrand. Hon förklarar att mycket fick förändras på kort tid. På två dagar var all personal tvingad att ställa om till digital undervisning. Till en början fungerade det bra men efter ett par månader känner sig lärare och elever utmattade. I år är det många som riskerar att lämna Globala gymnasiet med sämre betyg konstaterar rektorn besviket. Ännu mer nervös är hon

inför höstens kommande förstaårselever.

– Säg att du som lärare behöver träffa 90 nya elever framför en skärm. Till en början går det bra då alla ettor alltid är supertaggade i en månad ungefär. Men så småningom får vissa det svårare och dessa kommer man inte kunna fånga upp när man inte känner dem, säger Jenny Hyenstrand.

Även om närvaron delvis har sett bättre ut i coronatider enligt Stockholm stads statistik, vittnar lärare om att eleverna känns allt mer frånvarande.

– Jag kan ju se vilka som är där och eleverna kan skriva att de är närvarande. Men fokuset i själva mötet finns inte där. Man kan inte läsa av deras ansikten och de riskerar att falla mellan stolarna, säger svenskaläraren Helena Larsson.

Två trappor upp i den väldiga byggnaden är de flesta klassrum tömda på människor. Men Helena Larsson har precis slagit upp skärmen i den sal som ekonomiklassen vanligen samlas i. Flera ansikten dyker upp i rutan när lektionen ska börja. Skolborgarrådet som är på besök

på Globala gymnasiet ställer frågan om hur distansundervisningen fungerar.
– Man tappat allt fokus, svarar en elev.

En annan elev berättar om hemmiljön där man aldrig kan koppla av, och hur eleven saknar skolmiljön.

Siri Skalin, 18, är den enda eleven som under lektionen får vistas i klassrummet på grund av särskilda svårigheter. Hon kan inte kommunicera på annat sätt än via en liten dosa med en stor knapp på, och en liten bricka där alfabetet står skrivet.

Hon komponerar meningar genom att peka på bokstäverna.
– För mig är det svårt att ta mig till skolan i coronatider, och det är jobbigt när vi har grupparbeten över videolänk för jag kan inte prata, förklarar hon.

Siri Skalin är rädd för att svårigheterna i coronatider ska påverka hennes betyg.

– I framtiden drömmer jag om att bli entreprenör eller att skriva. Men det är svårt i skolan just nu, säger hon.

Enligt Helena Larsson är det olika huruvida eleverna hänger med eller inte i undervisningen.

– Jag ser väldigt få fördelar med det här arbetssättet, många elever tycker att det är jättetufft.

Hon berättar att lärarna på skolan samstämmer i att tiden är krävande. Att de flesta har känt en annan sorts trötthet.

– Vanligtvis är man trött för att det är jobbigt att befinna sig i en stökig miljö, men det här kräver en annan närvaro så jag känner mig sliten, säger Helena Larsson. Den psykiska ohälsan tycks ha ökat hos eleverna, trots uppföljande samtal är det svårt att göra en insats.

– Det finns en stor oro i kollegiet för hur det ska se ut till hösten.

Det går för att det finns ett slut nu, men om det kommer att vara det samma i höst så kommer andra åtgärder att krävas. Annars är risken att flera av oss lärare slutar, säger hon.

För att försöka fånga upp eleverna som riskerar att misslyckas på sluttampen har man tillsatt små extragrupper. Det var i samband med att utbildningsförvaltningen gav direktiv om att man får ta in elever med svårigheter.

Men grupperna är begränsade, det rör sig omkring 10 till 30 elever

som får sitta i skolan i olika omgångar. Klara Engardt, 16, är en av dem. Hon riskerade att få gå om ettan på grund av omställningen.

– Jag fick komma tillbaka efter två veckor för att det inte fungerade att sitta hemma. Jag kan inte koncentrera mig utan behöver någon som hjälper mig hela tiden för att jag inte ska fastna i arbetet. Det händer väldigt mycket hemma hos mig, om inte mina åtta katter stör så gör andra i familjen det, säger hon.

Klara Engardt säger att hennes klasskompisar också upplever att koncentrationen är som bortblåst. – Det är flera i min klass som har sagt att de behöver gå om en årskurs nu för att de inte har klarat skolan på distans. Jag skulle säga att 90 procent tycker att det är jobbigt även om undervisningen är strukturerad, säger hon.

Skolborgarrådet Isabel Smedberg-Palmqvist (L) har besökt flera gymnasie- och grundskolor under coronakrisen. Hon har sett en trend i att flera elever måste

komma tillbaka till skolan för att klara sina studier.

– Vissa har också drabbats hårt när man plockat bort skollunchen. Tiden har varit trenden och nu ser man att eleverna tycker att det blir svårare och svårare, även de som har fullföljt undervisningen perfekt. De säger att ”man börjar tappa det”.

Närvaron har varit hög under hela pandemin och man har ofta gjort kontroller på flera skolor för att plocka upp elever som inte orkar, enligt Isabel Smedberg-Palmqvist.

– Det är inte konstigt att man blir trött när man behöver sitta från

måndag till fredag i sina pyjamasbrallor, hur kul är det.

Som vi alla inser betyder det personliga mötet mycket.

Isabel Smedberg-Palmqvist vill hylla alla lärare som kämpat och slitit i dessa tider och har flera idéer på möjliga lösningar framöver.

– Idéerna är inte förankrade hos Folkhälsomyndigheten, men man kan hitta lösningar som att eleverna börjar vid olika tidpunkter, och har delar av undervisningen på distans med störst fokus på ettorna som börjar, säger hon.

Skolborgarrådet ser ändå vissa fördelar med distansundervisningen.

– Närvaron har ju varit högre och man kan fånga upp de elever som annars inte orkar vistas i stökiga miljöer, säger hon.

Det håller eleven Karl Vinterhav, 17, med om. Han har tidigare ofta känt sig utmattad efter skoldagens slut.

– Det är mycket enklare att sitta hemma. Jag får mer energi av att det och blir mer produktiv. Jag hoppas solklart på att man kan ha fortsatt distansundervisning, säger han.

Men det kan också vara svårare att nå lärarna, menar han.

– Det blir ju bara bättre och bättre desto mer de vänjer sig vid den här formen av undervisning, säger han.

Johanna Sundbeck

johanna.sundbeck@dn.se

Skolbrand misstänks vara anlagd

TISDAG 2 JUNI 2020

En kraftig brand härjade under natten på en grundskola i Bredäng och släckningsarbetet pågår fortfarande. Delar av byggnaden är förstörd och skolan håller stängt under måndagen.

– Jag vet inte om folk förstår hur allvarligt detta är, det påverkar alla elever, alla föräldrar och all personal, säger föräldern Berivan Tekin.

Det var vid 01.30, natten till måndag, som räddningstjänsten larmades till Slättgårdsskolan i Bredäng. På morgonen rapporterade räddningstjänsten att målet var att rädda två byggnader, medan två andra var förstörda av branden.

Polisen har upprättat en förundersökning om mordbrand. – Det finns misstanke om att den här branden är anlagd, säger Daniel Johansson vid polisen. Ingen person har rapporterats skadad.

I mars i år rasade en annan brand på samma skola, där en kraftig

brand bröt ut i gymnastiksalen som inte gick att rädda.

Berivan Tekin har en sjuårig son som går i förskoleklass på skolan. Hon berättar att föräldrarna i dag fått meddelande om att skolan är stängd och att mer information kommer. Sonen och hans klass har ändå kunnat mötas i en närliggande park under dagen. Själv fick Berivan Tekin kännedom om branden genom vänner som skickade bilder.

– Jag tänkte först att det var från i mars. Men sedan insåg jag att det var nu. Jag blev väldigt ledsen och

arg och tänkte hur kan detta hända, vem kan ha gjort detta?

Berivan Tekin tog själv initiativ till en samling (enligt gällande coronarestriktioner) som genomfördes utanför skolan senare under måndagen. Tanken är att visa stöd och sympati för alla som drabbats av branden, men också att visa att föräldrarna är närvarande.

– Vi vill längre fram kunna, tillsammans med politikerna och skolan, komma fram till lösningar hur man kan bekämpa detta, säger Berivan Tekin.

Mikael Kaspar, grundskolechef i Skärholmen, berättar att en krisplan är aktiverad både på skolan och vid utbildningsförvaltningen i Stockholms stad. Han säger att det inte funnits någon hotbild mot skolan.

– Vi håller på att skaffa oss en klar lägesbild. Det tar ju ett tag, det pågår fortfarande släckningsarbete och polisutredningen är igång. Enligt de rapporter vi fått in har det varit eldhärdar på flera ställen och även utanför skolan. Då kan man

verkligen misstänka att den varit anlagd, men vi vet inte det.

Han säger att utbildningsförvaltningen stöttar skolan och även sköter samordning med andra skolor, stadsdelen och polis.

– Vi ser till att det finns elevhälsa och lärare tillgängliga för de elever som är oroliga. Vi arbetar också för att säkerställa att vi kan ha undervisning och distansundervisning för de högre årskurserna, men också att vi kan säkerställa omsorgen under sommaren för alla de i yngre år som behöver det.

Enligt Mikael Kaspar kommer det möjligen gå att använda någon del av skolbyggnaden som klarat sig undan branden för detta, men att man i annat fall kommer kunna ta hjälp av någon närliggande skola.
– Skolstockholm sluter sig samman när något sådant här händer, de andra rektorerna i Skärholmen har redan hört av sig och erbjudit sig att hjälpa till. Nästa fråga blir att jobba med hur hösten ska se ut. Hur det kommer att bli vet vi inte, men det kommer att bli skolstart för de här eleverna.

Amanda Lindholm

amanda.lindholm@dn.se

Ossi Carp

ossi.carp@dn.se

Apropå Tegnér och Cello (igen)

TISDAG 2 JUNI 2020

Det var inte i Vasaloppet som Mora-Nisse gjorde bragden, utan femmilen i Holmenkollen. Efter halva loppet låg han närmare två minuter efter Hakulinen och då stannade han, tog upp vallaburken ur fickan och vallade om. Efter det brydde han sig inte om att stanna vid vätskekontrollerna, utan åkte på och vann. Då skrev Cello:

Kung Karl han kunde inte vika/
blott falla kunde han.

Kung Karlsson han kunde inte
fika/blott valla kunde han.

Stickan i Västertorp

Därför tar det längre tid att bli vuxen i dag

TISDAG 2 JUNI 2020

**Blir man vuxen senare i dag
jämfört med förr? Tiden mellan
ungdom och vuxenhet är i dag
mer utdragen, menar experter
och forskare.**

**Vad beror det på? Och hur ser
det egentligen ut i statistiken –
flyttar dagens unga hemifrån
allt senare?**

Övergången från ungdomsår till
att vara vuxen är inte alltid så
knivskarp. I lagens mening är
man myndig när man fyller 18 år.

Men många känner sig nog inte redo att klara sig helt på egen hand då. När blir man egentligen vuxen?

– Begreppet ”unga vuxna” är i sig ett tecken på ett försenat vuxenblivande. Från början fanns det barn och sedan vuxna. Sedan fanns det barn, ungdomar och vuxna. Nu finns det barn, ungdomar, unga vuxna och vuxna. Det är ett tecken på en förändring i samhället och inte bara bland de unga.

Det säger Ulrik Hoffman, vd för Ungdomsbarometern, som kontinuerligt utför

undersökningar om attityder och mönster bland unga mellan 15 och 24 år i Sverige. Han har jobbat med frågan i 15 år, och menar att den viktigaste markören för att känna sig vuxen fortfarande handlar om att flytta hemifrån och att skaffa sitt första riktiga jobb för att kunna försörja sig själv. Att få barn eller att gifta sig var möjligen de vanligaste vuxenmarkörerna i tidigare generationer, men har i dag ersatts av annat bland många unga.

– Man hänger inte nödvändigtvis upp vuxenblivande på de sakerna,

eftersom de ändå kommer så pass mycket senare i livet för så många i dag, säger Ulrik Hoffman.

Faktum är att

Ungdomsbarometern i sin stora undersökning ställde frågan ”vid vilken ålder skulle du säga att man blir vuxen?”. I svaret skymtar en förändring de senaste tio åren.

– När vi ställde frågan senast, 2009, var mediansvaret 20 år.

I den senaste undersökningen var mediansvaret i stället 22 år.

Andra förändringar som syns i svaren är attityden gentemot familjen, som blir allt viktigare. Man gillar att umgås med sina

föräldrar och tycker inte att det är konstigt att ta hjälp av dem även när man blir äldre.

– Familjen som enhet har blivit viktigare för unga jämfört med hur det såg ut både för 10 och 20 år sedan. Det här med att bryta sig fri och bryta sig loss är inte lika viktigt, konstaterar Ulrik Hoffman.

Samtidigt känner många unga en sorts press inför alla olika val de ställs inför – och de känner att valen de gör blir allt viktigare, menar han.

– Ansvar och konsekvenserna av valen ligger på en själv.

Ett exempel är gymnasievalet, som är viktigare efter 2011 då den nya gymnasiereformen genomfördes. Det innebär att skillnaden mellan högskoleförberedande gymnasieskola och yrkesprogram blev större.

– Men det gäller även andra val i studierna, som språk och andra ämnen som ger olika meritvärden. Medvetenheten om framtiden är större hos unga i dag, skulle jag säga, men också oron och pressen kopplat till den, säger Ulrik Hoffman.

Och unga i dag ser också sitt individuella ansvar i många frågor.

– För klimatförändringarna ska individen ta ansvar genom att styra sin konsumtion exempelvis, för en oviss framtid ska individen ta ansvar genom att sköta sig i skolan och så vidare.

Samma mönster ser Magnus Karlsson, universitetslektor i sociologi vid Lunds universitet. Han menar att många olika osäkra faktorer i samhället – på arbetsmarknaden, bostadsmarknaden och så vidare – leder till osäkerhet och en

ständig känsla av att aldrig bli ”klar”.

– Nu har vi en situation där man ska bestämma sig väldigt tidigt för vad man ska bli i livet, samtidigt som man inte har en aning om hur samhället ser ut nästa vecka. Det blir en ganska paradoxal och besvärlig situation, säger Magnus Karlsson.

Hans bild är att vi inte hinner stanna upp och fördjupa oss i saker, vi måste hela tiden hoppa från den ena tuvan till den andra. Han berättar att han även märker det på universitetet: många nöjer

sig inte med en kandidatexamen utan tar flera.

– Är det för att man vill, eller för att man känner att man måste? frågar han sig och menar att man i det närmaste misstänkliggörs om man hävdar att man är nöjd med livet som det är.

Men är det inte ett tecken på vuxenblivande att man tar ansvar för sina egna val?

– På ett sätt kan man säga att man blir mer autonom, i det att man tar mer ansvar och gör egna bedömningar. Samtidigt finns det ett sådant överflöd av information att ta ställning till. Så rädslan att

fatta fel beslut tvingar en fortsatt att omvärdera och fråga sig om man är på rätt väg. Och svaret kan bli ”ja, kanske, men du måste vara beredd på att göra en u-sväng och tänka om”.

Snabbheten i det moderna samhället påverkar alltså vuxenblivandet och känslan av att ha en vuxen identitet, eftersom man hela tiden är osäker på om man är på rätt väg, tror Magnus Karlsson.

Ett livslångt lärande och att lägga om kursen för till exempel karriär kan visserligen kännas både roligt och befriande.

– Om man är resursstark i form av ekonomiskt kapital eller bra utbildning, så kan det vara lättare att sortera i all denna information och då blir det också lättare att få något ut av alla valmöjligheter, säger Magnus Karlsson.

Hur se då förändringarna över tid ut i Sverige?

Inträde på arbetsmarknaden.

Etableringsålder kallas det mått som anger när 75 procent av en årskull är etablerad på arbetsmarknaden.

I en rapport från 2002 skriver SCB att ”mellan 1989 och 1997 steg etableringsåldern från 20 år

till 27–28 år men därefter har den inte ändrats speciellt mycket”.

Senast som SCB publicerade statistik på etableringsåldern i Sverige var 2014, då myndigheten tog fram siffrorna åt Sveriges Radio.

Etableringsåldern i Sverige var då 29 år – vilket är åtta år äldre än 1990.

Medelålder för att flytta hemifrån. Det är svårt att få en bostad i dag, inte minst i storstadsregionerna. Enligt Boverkets senaste bostadsmarknadsenkät svarade 83 procent av Sveriges 290

kommuner att de har ett underskott på bostäder.

Hur länge bor då unga i Sverige hemma i dag, jämfört med tidigare?

Enligt en rapport från SCB (2015) flyttar kvinnor hemifrån tidigare än män. 1990 flyttade kvinnorna hemifrån när de var lite över 20 år, män var närmare 22 år gamla. 2013 var kvinnorna strax över 21 år. Männens medelålder sjönk något efter 1990-talet, för att sedan öka igen och slutligen, 2013, landa på samma nivå som 1990.

Det finns inte så mycket som tyder på att så mycket har hänt sedan man senast mätte, enligt SCB.

Den nyare statistik som finns på området visar i stället hur stor andel som bor hemma i olika åldrar. Det är inte ett helt tydligt mått på hur verkligheten faktiskt ser ut. Många som flyttar hemifrån kanske fortfarande är skrivna på hemadressen.

Andelen som fortfarande bor hemma när de är 30 år var 8 procent av männen och 4 procent av kvinnorna år 2011. Några år senare, 2018, var motsvarande

siffran 9 procent av männen och 5 procent av kvinnorna. Mer än hälften av kvinnorna bor inte hos sina föräldrar när de fyllt 21 år. Motsvarande för männen är vid 22 års ålder.

Att jämföra situationen i Sverige i dag med till exempel 1970-talet är inte speciellt meningsfullt, menar Bo Söderberg, chefsekonom på Boverket.

– På 1970-talet levde man efter den ojämeförligen största nybyggnadsepoken i historien i Sverige, efter miljonprogrammets utbyggnad. 1975 hade vi ett bostadsöverskott. Det är klart att

det var lättare att få en lägenhet då, säger Bo Söderberg.

Skillnaden i dag handlar kanske inte så mycket om ålder, utan vad man räknar som att flytta hemifrån. Att flytta runt bland andrahandslägenheter och bo i kollektiv ett tag kan kännas som att man inte riktigt har flyttat hemifrån ordentligt.

– Det finns ett lite fyrkantigt sätt att se på det här, att man inte har flyttat hemifrån förrän man får sitt första förstahandskontrakt, säger Bo Söderberg.

Samtidigt understryker Bo Söderberg att det är stora

skillnader beroende på var i landet man bor.

– Det är svårare att hitta bostad i storstäderna.

Det visar även

Hyresgästföreningens senaste undersökning. I Göteborg bor till exempel 27 procent i åldersgruppen 20 till 27 år hemma hos föräldrar, medan andelen i Stockholm är 34 procent.

Totalt svarade 27 procent av deltagarna i åldersgruppen att de bor hemma hos föräldrarna. 61 procent svarar att de har eget boende.

Undersökningen har gjorts sedan 1997, och antalet som svarar att de bor hemma har ökat sedan dess. Då var det 15 procent som svarade att de bodde hemma. Jämför man medelåldern för att flytta hemifrån med andra länder i Europa visar det sig dock att svenskarna är yngst av alla när de lämnar hemmet, enligt statistik från Eurostat.

Statistiken är byggd på estimat, men visar att i Italien bor unga människor hemma i snitt tills de fyller 30, och så har det sett ut sedan 2010.

Sofie Österström

sofie.osterstrom@dn.se

Ledare: Utan las- utredningen hade Stefan Löfven inte regerat

ONSDAG 3 JUNI 2020

För ett och ett halvt år sedan stod regeringsbildningen och stampade. Talmansrundor, sonderingar och presskonferenser avlöste varandra, och strax före jul tycktes till och med den behärskade talmannen Andreas Norlén ha fått nog.

”Jag trodde att vi skulle ha löst det här tidigare,” sa han till DN (22/12 2018).

Det var han sannolikt inte ensam om. Centerpartiet och Liberalerna hade genom hela valrörelsen lovat att inte bidra till att

Sverigedemokraterna skulle få inflytande, vare sig direkt eller indirekt. Om vallöftet skulle hållas var det svårt att se någon annan lösning än ett samarbete över blockgränsen.

Trots det var det många till höger som verkade både arga och förvånade när C och L gjorde upp med S och MP om att släppa fram

en rödgrön regering. Ulf Kristersson (M) menade att de liberala partierna blivit lurade och kallade regeringsbildningen ”absurd”. Ebba Busch (KD) förklarade att ”förtroendet mellan partierna är otroligt skadat” (TT 16/1 2019). Trots att C och L bara fullföljde vad de lovat.

Nu är vi där igen. Men den här gången är det inte högern, utan vänstern, som är arg och verkar förvånad över uteblivna löftesbrott.

För ingen kan ha missat att C och L inte skrev under ett carte blanche, utan att villkoren för

regeringsstödet finns listade i januariavtalet. Det gäller även – eller snarare i synnerhet – områden där partierna inte är överens, och den punkt som satt längst inne för Socialdemokraterna att acceptera var förändringen av arbetsrätten. I avtalet står bland annat att det ska bli fler undantag från turordningsreglerna och att utredningens förslag, som presenterades i måndags, ska genomföras om inte parterna kommer överens på ett sätt som ger ökad flexibilitet.

Att det inte är populärt hos Socialdemokraterna och LO är ingen hemlighet. Men i och med att S och LO, vars ordförande Karl-Petter Thorwaldsson sitter i partiets verkställande utskott, godkände januariavtalet sa de inte bara ja till de delar de gillar, utan till helheten.

Därför har arbetsmarknadsminister Eva Nordmark (S) fel när hon säger att utredningen, som ska ut på remiss, är att betrakta som ett underlag för ”hårda förhandlingar” med C och L (Expressen 1/6).

De hårda förhandlingarna har redan varit och avslutades för över ett år sedan, när Socialdemokraterna uppenbarligen tyckte att det var värt att gå med på förändringar i arbetsrätten mot att Stefan Löfven fick bli statsminister. Alternativet – vilket flera av Löfvens partivänner nyligen påpekade – är att ”utan januariavtalet hade vi nu haft en moderatledd regering”. De skriver också: ”tyvärr har vi en högermajoritet i riksdagen emot oss” (Dagens Arena 1/6). Om fack och arbetsgivare inte hittar en lösning är det alltså bara

för S–MP-regeringen att gilla läget, acceptera riksdagsmajoriteten och lägga fram utredningens förslag. I annat fall visar Löfven att det varma pratet om ett blocköverskridande samarbete bara var snack, som enbart går ut på att ta och inte att ge. Därmed försvinner det som i flera år har varit hans långsiktiga dröm: goda möjligheter för uppgörelser i mitten. För även om det inte är säkert att regeringen faller om den backar om las, kommer Löfven inte undan med att svika sina samarbetspartner mer än en gång.

Ifall han har långsiktiga planer för de liberala partierna i allmänhet, och Centern i synnerhet, måste han därför visa att han snarare är statsminister än S-ledare när det är dags att gå från teori till praktik.

Annars är det sista gången på länge som socialdemokratin sitter på nycklarna till Rosenbad.

DN 3/6 2020

Testkoordinator har slutat – efter tre veckor i tjänst

ONSDAG 3 JUNI 2020

I blott tre veckor hade Sverige en testkoordinator – men i helgen upphörde Harriet Wallbergs uppdrag, avslöjar TV4.

Varken regeringen eller Folkhälsomyndigheten har några planer på att förlänga uppdraget.

För tre veckor sen utnämnde regeringen Harriet Wallberg, till

vardags professor på KI, till testkoordinator. Detta efter att Sverige vecka efter vecka har misslyckats med att nå målet om 100 000 tester i veckan. Hennes uppdrag var att ”samordna dialogen med regionerna för storskalig testning av covid-19”. Wallberg, som sedan tidigare hade ett förordnande för regeringen, lånades ut till Folkhälsomyndigheten. I en intervju med DN förra veckan beskrev hon själv sitt uppdrag. – Jag har egentligen inget ansvar och inga befogenheter över besluten som tas. Jag är tillsatt för

att identifiera flaskhalsar och diskutera dessa med Folkhälsomyndigheten, regionerna och regeringskansliet. Jag fungerar som en rådgivare. Enligt TV4:s politiske kommentator Ulf Kristoffersson har hon nu gått tillbaka till sitt heltidsarbete som professor på KI. Socialminister Lena Hallengrens pressekreterare skriver i ett sms: ”Harriet Wallberg har under en tid varit placerad på Folkhälsomyndigheten och tittat på vad som behöver göras för att få upp testtalen och var det finns

bromsklossar. Harriet Wallbergs anställning på regeringskansliet löpte ut den 31/5.

Vi tar med oss hennes rekommendationer och arbete in i det fortsatta jobbet med att utveckla teststrategin. Bland annat tack vare Harriet Wallbergs arbete går vi nu in i en ny inriktning för testningen. Detta kommer regeringen berätta mer om inom kort.”

DN har sökt Harriet Wallberg samt socialminister Lena Hallengren.

Hanna Jakobson
hanna.jakobson@dn.se

Fler apotek börjar sälja coronatester

ONSDAG 3 JUNI 2020

Ytterligare två apotekskedjor börjar nu sälja coronatester. I veckan kör Kronans Apotek och Apoteket Hjärtat i gång sina verksamheter på flera orter runt om i landet.

Men Folkhälsomyndigheten varnar för att dra för stora växlar på resultaten.

Nu säljer även Apoteket antikroppstester, det sker via nätet i samarbete med Doktor 24 och i måndags startade Apotea sin

försäljning i samarbete med Werlabs.

Enligt Apoteas vd Pär Svärdson har det varit ett stort intresse från kunderna.

– Det har gått väldigt bra. Vi lade ut testerna till försäljning vid midnatt och folk hängde på låset. Inom bara några minuter hade vi sålt 20 stycken och nu har vi sålt 2 850, sade han till DN på måndagen.

Han menar att efterfrågan är större än tillgången.

– Vi pausade försäljningen ett tag eftersom vi var lite osäkra på om det fanns tillräckligt med tester.

Problemet är att vi inte har så hög kapacitet utanför storstadsregionerna, de tiderna gick åt väldigt fort.

Nu börjar ytterligare två apotekskedjor sälja antikroppstester.

Från och med i går, idag, kommer Kronans Apotek att erbjuda tester på sina apotek i Sandviken och Valbo utanför Gävle, där det finns drop in-rum. Testet kostar omkring 600 kronor och tas genom ett stick i fingret. Kunden får svar efter 15 minuter. Testerna, Noviral, utförs med hjälp av systerföretaget ICT

Health Support, vars
sjuksköterskor hanterar
provverksamheten. Kronans
Apotek planerar att utöka
testverksamheten till fler apotek i
Stockholm, Falun, Kungälv,
Limhamn, Kalmar och Umeå.
– Sedan får vi se om vi kan hitta
en lösning så att vi kan göra det på
fler apotek som inte har specifika
rum, säger Andreas Rosenlund,
informationsdirektör på Kronans
Apotek.
Apoteket Hjärtat räknar med att
sätta i gång med antikroppstester
någon gång i slutet av veckan på
de 21 apotek där

vårdgivarföretaget Min Doktor
har kliniker. De finns bland annat
i Stockholm, Göteborg, Umeå,
Helsingborg och Västerås.
Till en början handlar det
sannolikt om drop in-verksamhet,
menar Daniel Persson som är
innovationschef på Min Doktor.
– Man kommer att kunna gå till
klinikerna och ta ett prov. Det tar
ungefär tio minuter att få svar. På
sikt kommer man att kunna boka
tid via vår app eller vår hemsida.
Han kan ännu inte svara på vad
testet kommer att kosta.

Min Doktor använder sig inledningsvis av flera olika tester, bland annat Noviral.
– Vi kommer att utvärdera testerna allt eftersom.
Oavsett vad testet visar rekommenderar både Kronans Apotek och Apoteket Hjärtat att man fortsätter att följa Folkhälsomyndighetens rekommendationer eftersom det fortfarande kvarstår många frågetecken kring immunitet, när det gäller nya coronaviruset. Förra veckan avrådde folkhälsomyndigheten personer

från att testa sig för antikroppar privat.

Marit Sundberg

marit.sundberg@dn.se

Amina Manzoor: Avstånd och munskydd kan hejda smitta – men mer forskning krävs

ONSDAG 3 JUNI 2020

Alla länder kämpar med att minska spridningen av det nya coronaviruset. En ny studie visar att åtgärder som att hålla avståndet, använda munskydd och skydda ögonen kan ha effekt. Men något tydligt svar ger inte studien, skriver DN:s

medicinreporter Amina Manzoor.

Vad är mest effektivt för att minska spridningen av covid-19? Den frågan har alla länder och WHO kämpat med under våren. Vi har fått höra att vi kan minska risken att bli smittade och smitta andra genom att hålla avstånd, stanna hemma när vi är sjuka, tvätta händerna och hosta eller nysa i armvecket. Att dessa åtgärder fungerar mot luftvägsinfektioner kan man se på kurvan för årets influensa – den sjönk helt ner i botten en kort tid efter

att rekommendationerna hade införts i Sverige.

Men det nya coronaviruset beter sig delvis annorlunda än en influensa och det finns därför ett stort behov av kunskap om vilken effekt som

tvåmetersrekommendationen, munskydd och ögonskydd har. Många länder har öppnat efter sina stängningar och vill veta hur smittspridningen kan begränsas även när människor rör sig mer fritt i samhället. Somliga länder rekommenderar till exempel munskydd för allmänheten,

medan andra, som Sverige och Finland, inte gör det.

En grupp forskare har gått igenom och analyserat en stor mängd studier på covid-19, sars och mers. Dessa tre sjukdomar orsakas av olika coronavirus. Totalt har 44 studier med nästan 26 000 personer inkluderats. Studien är delvis finansierad och gjord på uppdrag av WHO och publicerad i den vetenskapliga tidskriften Lancet. Forskarna undersökte om avstånd, munskydd och skydd för ögonen hade någon effekt.

Alla åtgärderna kan göra skillnad i att minska smittspridningen, visar

analysen. Risken för smitta var uppskattningsvis 2,6 procent när man håller minst en meters avstånd, jämfört med 12,8 procent utan avstånd. Längre avstånd kan troligen ge ytterligare riskminskning.

Skyddsglasögon eller visir minskade risken för smittspridning från 16,0 procent till 5,5 procent. Munskydd minskade risken från 17,4 procent till 3,1 procent, både i sjukvården och i offentliga miljöer.

Andningsskydd med specialfilter ger större skydd än enklare och hemgjorda munskydd.

Klappat och klart kan man tycka. Men forskarna har också värderat graden av evidens, alltså hur starka beläggen är för att åtgärderna har effekt. De utgår från det välkända Grade-systemet, som har skalan mycket låg – låg – måttlig och hög evidens.

Tyvärr är beläggen för munskydd och visir ganska svaga. Evidensen för minst en meters avstånd är måttlig, medan evidensen för munskydd och ögonskydd är låg. Det behövs helt enkelt bättre studier och det är därför inte självklart att den här studien

kommer att leda till ändrade rekommendationer.

Munskydd är ett särskilt laddat och omdiskuterat ämne i många länder, också bland forskare. I vårdsammanhang är munskydd livsviktiga och alldeles nödvändiga. Hos allmänheten är nyttan mer tveksam, enligt ett tidigare kunskapsunderlag från WHO. Det har också funnits en oro för att den som bär munskydd invaggas i falsk säkerhet och struntar i andra viktiga åtgärder som till exempel att stanna hemma när man är bara lite sjuk.

Den här studien ger visst belägg för att munskydd kan bidra till att minska smittspridningen. Bäst effekt får vi sannolikt av mer avancerade munskydd. Men vi har en global brist på medicinsk skyddsutrustning och de mer avancerade andningsskydden måste sparas till sjukvården. WHO har uppmanat länder som rekommenderar hemgjorda munskydd till allmänheten att också studera effekten på smittspridning, jag hoppas att sådana studier görs. Den som vill ha ett tydligt svar på om till exempel munskydd är

lösningen på pandemin lär bli besviken trots denna omfattande studie. Inte ens kombinerat ger distans, munskydd och ögonskydd ett totalt skydd mot covid-19.

Därför är det viktigt att vi fortsätter stanna hemma om vi är sjuka, undviker större sociala sammanhang, inte åker på onödiga resor och tvättar händerna ofta – oavsett om vi bär munskydd eller inte.

Amina Manzoor

amina.manzoor@dn.se

Fakta. Läget just nu

I Sverige har nu 4 468 personer med bekräftad covid-19 dött, då 65 nya fall har registrerats det senaste dygnet, enligt de senaste siffrorna från

Folkhälsomyndigheten.

Antalet inläggningar på intensivvården som tidigare minskat ligger nu mer stabilt.

Sedan utbrottet startade har totalt 38 589 personer bekräftats smittade i Sverige.

Totalt 2 102 personer i Sverige har fått eller får intensivvård för covid-19.

Sverige på väg in i ny fas av epidemin

ONSDAG 3 JUNI 2020

Folkhälsomyndigheten fördjupades sig nu i nästa fas av epidemin. När antalet smittade går ned bör regionerna återgå till att smittspåra kring varje känt fall, med målet att helt utradera smittan.

– När man går in i den senpandemiska fasen så är det naturligt att testbehoven ökar, säger Karin Tegmark Wisell.

Sjukligheten i covid-19 minskar nu i Sverige. Även i flera av de regioner som haft en stor smittspridning minskar antalet sjuka.

– När fler och fler går in i fas där sjukligheten minskar. Då är det väldigt viktigt att man då slår över och arbetar för att stoppa smittan genom att hitta alla sjuka och gå över till mer omfattande provtagning av de som har symptom, säger Karin Tegmark Wisell.

Hon talade då om den annalkande senpandemiska fasen, där regionerna åter bör uppta

smittspårning likt de gjorde när covid-19 först kom till Sverige. Den 12 mars tillkännagav region Stockholm att de skulle sluta smittspåra kring varje bekräftat fall. Det var nu ett faktum att det fanns en allmän smittspridning i samhället. Stockholm hade då gått från den tidiga fasen och in i den pandemiska fasen.

Motåtgärderna, och testningens roll i dessa, skiljer sig åt i epidemins olika faser, säger Karin Tegmark Wisell:

– I en pandemisk fas skulle man behöva provta omkring en miljon i veckan och det är inte rimligt.

Testningen blir allt viktigare i den senpandemiska fasen, vilket även kan vara en såkallad interpandemisk fas i händelse av att den nedgång vi nu ser kommer följas av en andra våg.

– Då är det naturligt att testbehoven ökar för då måste man testa bredare och bredare med ambitionen är att helt slå ner smittan, säger Karin Tegmark Wisell.

Är det testkapaciteten som avgör när vi kan gå in i den senpandemiska fasen?

– Ja, det beror ju dels på regionernas kapacitet. Men det

handlar inte bara om att testa också om att utan smittspåra och bryta smittkedjor.

Förra veckan genomfördes drygt 36 000 tester i Sverige.

Regeringen och

Folkhälsomyndigheten har länge haft målet att Sverige ska utföra 100 000 tester i veckan.

– Vi håller på att trappa upp testningen och vi har varit tydliga med att ambitionsnivån ska vara hög, säger Karin Tegmark Wisell.

Amanda Dahl

amanda.dahl@dn.se

Dela

Karolinska sjukhuset lämnar stabsläget

ONSDAG 3 JUNI 2020

Efter nästan elva veckor i förstärkningsläge och stabsläge går nu Karolinska universitetssjukhuset tillbaka till ordinarie styrning.

– Det betyder inte att vi slappnar av men det är ändå ett tecken på att vi har situationen under kontroll, säger sjukhusdirektör Björn Zoëga.

Den 12 mars gick sjukhuset in i förstärkningsläge, den 8 maj övergick man till den lägre nivån

stabsläge och från och med den 2 juni övergår man till ordinarie styrning.

– Nu finns inte samma behov av central styrning och därför vill vi tillbaka till ordinarie styrning. Nu börjar vi jobba som vanligt till större del, säger Björn Zoëga.

Redan när man övergick till stabsläge tog sjukhuset fram en checklista med saker man ville få på plats innan man gjorde övergången till ordinarie styrning.

– Till exempel planera semestrar, vi ville utvärdera vad vi kunde klara av under sommaren och sätta på plats strukturer och göra

vissa förändringar. Nu har vi checkat alla boxar och är beredda på att gå tillbaka till normal styrning och möta sommaren på det viset, säger Björn Zoëga.

Karolinska universitetssjukhuset har vårdat flest covid-patienter i landet och viruset kommer vara en del av sjukhusets vardagliga verksamhet under överskådlig tid. Samtidigt ska sjukhuset klara sina andra uppdrag, säger Björn Zoëga. Då är den ordinarie styrningen, där mycket av ansvaret och mandatet ligger nära verksamheterna, den bästa, anser han.

– Vi har kunnat hålla i gång och ta hand om alla andra patienter som behöver behandling. Alla våra cancerpatienter har fått sin behandling i tid och det ser bra ut inför sommaren. Vi har också kunnat operera nästan lika många hjärtan som under samma period 2019, som var ett rekordår, säger Björn Zoëga.

Folkhälsomyndigheten meddelade på tisdagens presskonferens att antalet inläggningar på intensivvården, som tidigare minskat generellt i landet, nu har planat ut och på vissa håll ökat något.

– Att vi lämnar stabsläget betyder inte att vi slappnar av men det är ändå ett visst tecken på att vi har situationen under kontroll och vi har processer och framförhållning så vi vet vad vi behöver göra de kommande månaderna, säger Björn Zoëga.

TT

Brandflygplan snart redo att rycka in

ONSDAG 3 JUNI 2020

Helikoptrar och snart även flygplan för brandbekämpning – den svenska brandberedskapen har sedan skogsbränderna 2014 och 2018 blivit bättre. Men än finns mycket kvar att lära.

Insatserna under skogsbränderna 2018, som drabbade bland annat Gävleborgs och Jämtlands län, kritiserades i en utredning som presenterades i fjol. Sedan dess har det hänt en del.

Bland annat finns tio helikoptrar redo att bekämpa bränder från luften, utplacerade där behovet är som störst. Under våren upphandlade Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) även två flygplan av Saab och förhoppningen är att de mindre vattenskopande flygplanen ska kunna sättas in redan den här veckan om det skulle behövas.

– De har en hemmabas på Skavsta flygplats, men kommer kunna positioneras beroende på var risken finns, säger Jakob Wernerman, enhetschef för

nationella insatser och civilskydd på MSB.

I utvärderingen av skogsbränderna 2018 pekades ett antal områden ut där det behöver ske en förbättring, däribland bättre bedömning av skogsbrandsrisker och att se till mindre kommuner får hjälp utifrån vid en större brand.

– Det handlar bland annat om att den övergripande ledningsförmågan hos lokala räddningstjänster behöver bli bättre, säger Jakob Wernerman. Att bekämpa skogsbränder är väldigt resurskrävande och vid

större bränder behöver ofta olika räddningstjänster samverka – något som är en utmaning logistiskt.

Enligt Jakob Wernerman har brandberedskapen i Sverige blivit bättre. Men det finns fortfarande utvecklingspotential.

– Men man ska ha klart för sig att skogsbränder släcks på marken. De flygande resurserna kan vara ett understöd och hjälpa till att hindra spridning. Men det krävs betydande markresurser för att komma in i skogen, säger Jakob Wernerman vid MSB.

TT

Fakta. Skogsbränderna 2018

I juli 2018 drabbades bland annat Gävleborgs, Dalarnas och Jämtlands län av omfattande och svårsläckta skogsbränder. Flera byar fick utrymmas av säkerhetsskäl. Sverige fick hjälp av internationella resurser i form av flygplan för brandbekämpning, helikoptrar och markpersonal från flera länder.

Totalt förekom enligt Skogsstyrelsen 300 skogsbränder som var större än 0,5 hektar. 21 000 hektar skogsmark drabbades (varav 85 procent i Dalarna,

Gävleborgs och Jämtlands län). Skogsstyrelsen uppskattade i somras att skog värd över 900 miljoner kronor förstörts.

Två döda när flygplan kraschade i villaområde

ONSDAG 3 JUNI 2020

Två män omkom när ett mindre flygplan kraschade i ett villaområde i Borås på tisdagskvällen.

– Först trodde jag att det var någon trickflygning men jag förstod snabbt att det flög alldeles för lågt och såg att

propellern hade stannat, säger ett vittne till DN.

Händelsen inträffade vid 18-tiden i Ekås, som både är ett naturområde och ett villaområde. En man stod och målade när han såg ett plan som hade hamnat i någon form av spinn.

– Jag sprang och tog skydd för man visste ju inte var det skulle hamna. Sedan hörde jag en smäll och då sprang jag dit, säger han. Vittnet ringde larmnumret 112 så snart han förstod vad som skett. Då han såg att planet brann efter kraschen hämtade han en brandsläckare. Han berättar att

andra boende i området också kom dit och försökte släcka branden innan brandkåren kom till platsen.

– Det var en helt surrealistisk händelse.

Enligt Borås Tidnings fotograf som var på plats låg planet i en trädgård mellan två hus.

Södra Älvsborgs

Räddningstjänstförbund ryckte ut till olyckplatsen.

Två män färdades i planet, som senare på kvällen konstaterades döda.

Polisens ledningscentral i region väst uppger att en diskussion

pågår med Statens haverikommission om hur utredningen ska genomföras.

Haverikommissionen uppgav på kvällen att det hade inkommit en anmälan från SOS Alarm, men att det ännu är oklart om de ska utreda saken.

– Utredarna håller på att ta in mer information för att se om det är något vi ska utreda, framför allt har det att göra med vilken typ av flygplan det är, säger Helene Arango Magnusson, utredningsordförande i beredskap.

Marit Sundberg

marit.sundberg@dn.se

Amanda Dahl

amanda.dahl@dn.se

10,6

ONSDAG 3 JUNI 2020

miljoner kronor har Majblomman samlat in i år. Insamlingen gjordes för första gången helt digitalt och att insamlingen gick trögt märktes tidigt. Förra året samlades 67 miljoner kronor in till organisationen som arbetar för att motverka barnfattigdom i Sverige.

TT

M vill ha höjd maxtid för häktning av unga

ONSDAG 3 JUNI 2020

Moderaterna vill att maxtiden för häktning av unga under 18 år ska höjas till sex månader. Regeringen har föreslagit tre månader.

– Det är inga duvungar vi talar om här, säger M:s rättspolitiska talesperson Johan Forssell.

Regeringen har efter långvarig kritik mot de svenska häktesreglerna i en proposition

föreslagit en maxtid för häktning av vuxna på sex månader. För unga under 18 år föreslås gränsen vara tre månader. Men efter kritik från bland annat åklagare är inrikesminister Mikael Damberg (S) öppen för att höja maxtiden för vuxna till nio månader.

TT

Ung man allvarligt knivskuren i Jakobsberg

ONSDAG 3 JUNI 2020

En man i 25-årsåldern blev på tisdagskvällen knivskuren i ett bostadsområde i Jakobsberg.

– Han var allvarligt skadad och fördes med ambulans till sjukhus, säger Ola Österling, presstalesperson vid polisen. Händelsen inträffade strax före klockan 20.

En person i 25-årsåldern greps på platsen och är misstänkt för mordförsök.

– Det finns uppgifter om att ett vittne hållit i gärningspersonen tills vi kom till platsen. Vi har tagit föremål i beslag och förhör vittnen, säger Ola Österling.

TT

Fraktade livsfarlig bomb på tåg – frias igen

ONSDAG 3 JUNI 2020

Med 1,5 kilo sprängmedel i bagaget hoppade 19-åringen på tåget i Malmö. I en tullkontroll upptäcktes den livsfarliga packningen – men tonåringen frias även av hovrätten från förberedelse till allmänfarlig ödeläggelse.

Hovrätten över Skåne och Blekinge hänvisar till Malmö

tingsrätts tidigare bedömning, nämligen att det saknas belägg som talar för att 19-åringen ”haft avsikt att hantera en sprängladdning”.

Det har inte funnits spår som går att koppla till tonåringen på eller i nötburken, där sprängmedlet paketerats, och dessutom ansåg rätten att det finns flera omständigheter som talar för att han inte heller känt till att det låg en sprängladdning i ryggsäcken.

TT

Kvinna åtalad för - nyårsmord i Sundsvall

ONSDAG 3 JUNI 2020

En kvinna i 50-årsåldern har åtalats misstänkt för att ha mördat en jämnårig kvinna i Sundsvall under ett nyårsfirande, rapporterar lokala medier. Polisen larmades till platsen tidigt på nyårsdagens morgon. Den åtalade kvinnan misstänks ha huggit och stuckit brottsoffret till döds med kniv.

De två kvinnorna var bekanta med varandra sedan tidigare och hade träffats i en lägenhet i centrala Sundsvall för att fira nyår tillsammans med en tredje kvinna. Den tredje kvinnan blev vittne till dådet och larmade polisen.

TT

”Det kunde ha varit jag, mina söner, min mamma”

ONSDAG 3 JUNI 2020

Protesterna mot den amerikanska polisens våld mot afroamerikaner har nått Sverige.

På tisdagseftermiddagen - demonstrerade tusentals svenskar genom att checka in digitalt hos den amerikanska ambassaden på sociala medier.

– Svarta människor dör världen över, säger aktivisten och

initiativtagaren Aysha Jones i en livesändning utanför den amerikanska ambassaden i Stockholm.

Arrangörerna kräver rättvisa för George Floyd och de afroamerikaner som dödats av polisen i USA.

Men de vill också uppmärksamma strukturell rasism och våld mot svarta i Sverige.

– Flera mord sker mot svarta kroppar, kroppar som min. Det kunde varit jag, mina söner, min mamma och mina bröder, säger Jones.

Demonstranterna kräver också att Sverige markerar mot den amerikanska regeringen.

– Sverige bör göra som de gjort mot vilket annat land som helst och ställa makthavare i USA till svars för det de gör mot sitt folk. Över 47 000 människor samlades för att delta i protesten digitalt, genom att checka in hos den amerikanska ambassaden på sociala medier. Demonstrationen kommer att pågå varje tisdag ett tag framöver, enligt Aysha Jones.

– Det är helt fantastiskt att det blev så stort och att det är så många som visar sitt stöd. Men

jag hoppas uppslutningen är kontinuerlig, och inte bara i dag för att det uppmärksammas medialt.

TT

Rättsläkare oeniga om dödsorsaken

ONSDAG 3 JUNI 2020

De officiella rättsläkarna och de experter som anhöriga till afroamerikanen George Floyd anlitat anger olika dödsorsak i obduktionsrapporterna.

Åsikterna går isär om 46-åringen dog av kvävning eller hjärtstopp.

George Floyd dog vid ett polisingripande förra måndagen i Minneapolis, Minnesota.

En av poliserna höll sitt knä mot hans hals i över åtta minuter, trots

att Floyd sade att han inte kunde andas. Polisen höll kvar greppet i närmare tre minuter efter att han hade förlorat medvetandet, enligt anklagelserna mot polisen som misstänks för dråp och vållande till annans död.

Floyds familj har beställt en egen obduktion, vilket är vanligt vid rättsfall i USA då polisvåld tros ligga bakom ett dödsfall.

Obduktionen har utförts av en tidigare rättsläkare i New York. Familjens obduktionsrapport visar att trycket mot Floyds nacke skar av blodtillförseln till hjärnan samtidigt som tyngden mot

ryggen gjorde det svårt för honom att andas, skriver AP.

I den officiella obduktionsrapporten från rättsläkarkontoret i Hennepin County, Minnesota, uppges dödsorsaken ha varit hjärtstopp kopplat till fasthållning och nacktryck, uppger den lokala tv-kanalen KSTP.

Båda obduktionerna betecknar dödsfallet som "homicide", en term som används för att beskriva dödsfall som orsakas med uppsåt av en eller flera personer och som kan innefatta både mord och dråp. Samtidigt anger de alltså olika

dödsorsaker: kvävning respektive hjärtstopp.

Hennepin Countys rättsläkare uppger också att Floyd hade en underliggande sjukdom i form av högt blodtryck. De har även hittat opioiden fentanyl i kroppen och menar att han nyligen hade tagit metamfetamin. Rapporten säger dock inget om hur höga halterna var.

– Om han var påverkad eller hade läkemedel i kroppen är irrelevant i förhållande till varför han dog, det handlar om "homicide", vilket är död orsakad av en annan person. Slutresultatet, vilket är George

Floyds död, hade inte varit annorlunda, säger familjens advokat Antonio Romanucci till CNN.

Marit Sundberg

marit.sundberg@dn.se

Amanda Dahl

amanda.dahl@dn.se

Kundernas längtan efter färgglada naglar räddade krisande salongen

ONSDAG 3 JUNI 2020

När coronaviruset drog in över Stockholm ströps alla bokningar på nagelsalongen Fridas. Plötsligt tvingades småföretagaren Frida Selkirk att säga upp sina anställda.

Men nu reser sig nagelsalongen på nytt.

– Jag tror inte på nån dödsstöt ännu, säger hon.

Klumpen i magen växte sig allt större. På datorskärmen försvann bokningarna på löpande band. I mitten av mars stod småföretagaren Frida Selkirk inför en kris som hon aldrig tidigare hade stött på under sina 30 år som nagelartist.

– Visst har jag arbetat under andra kriser eller lågkonjunkturer, men då har man alltid hunnit förbereda sig. Den

här gången gick det ju så fort, säger hon.

De kommande dagarna greps Frida Selkirk av panik. Hon hade flera anställda som arbetade på företaget. Ansvar för att betala ut löner kändes rent ut sagt: skitjobbigt.

– Det värsta är att man känner varandra så bra. Bara några veckor innan krisen sa jag till en tjej att det gick så pass bra att vi skulle kunna utöka hennes tjänst till heltid, säger Frida Selkirk. För att kunna rädda småföretaget tvingades Frida Selkirk att säga upp tre av nio i personalstyrkan.

Samtliga var prov- eller timanställda.

– Självklart är de lika mycket värda som oss andra, men rent lagligt kan jag ändra deras tjänster. Fastanställda här hos oss har en uppsägningstid på tre månader. Jag insåg att en förändring måste göras fort, säger hon.

Beskedet var troligen ganska väntat, anar Frida Selkirk. På företag med få anställda känner de flesta till hur ekonomin mår. Likaså gick ex-medarbetarna med på att ringas in vid behov.

Trots allt tycker Frida Selkirk att företaget har klarat sig ganska bra. Framför allt i jämförelse med vissa andra branscher. Redan i april började samtalen att strömma in igen från stammisarna.

En förklaring kan vara att flera nagelstylister arbetar med munskydd. Orsaken är att vissa hårdplaster eller limmer, som används för att fixa naglarna, kan orsaka hälsobesvär.

Dessutom vill människor piffa upp sin vardag, menar Frida Selkirk. I stället för att sitta

hemma försöker man behålla en normalitet i vardagen.

– På sommaren vill folk oftast ha poppande och glada färger, till exempel orange eller rosa.

Skillnaden i år är att kunderna började efterfråga det redan i april, säger Frida Selkirk.

I dag har hon återanställt två av dem som blev uppsagda i mars. Nu är Frida Selkirk på jakt efter ytterligare en kollega.

– Det kändes jättebra när jag kunde ringa dem igen. Den här tiden har också gett mig möjlighet att fundera och använda min entreprenörsanda. Jag tror att

mycket nytänkande kommer komma ur den här tiden, säger nagelartisten.

På eftermiddagen får Frida Selkirk sällskap av kunden Paula Rosas, som har tagit med sig dottern Molly Rosas, som är sju år. Den sistnämnda ska få sina naglar målade.

På dagens önskelista står färgglada naglar.

Raffaella Lindström

raffaella.lindstrom@dn.se

Fakta. Tänk på det här innan du säger upp personalen

DN har pratat med Företagarnas arbetsrättsexpert Lise-Lotte Argulander.

– Det vanligaste misstaget är att företagare använder fel begrepp. Om det till exempel saknas pengar i verksamheten, och du måste säga upp delar av personalstyrkan, heter det uppsägning på grund av arbetsbrist och inte avsked.

– Många mindre företag har ett hängavtal, som alltså är ett avtal mellan en arbetsgivare och en facklig organisation. Då måste du föra en dialog med fackförbundet, till exempel om turordningslistan. I den här krisen är det lätt hänt att man säger upp personalen och ringer facket efteråt, men egentligen måste du göra tvärtom.

– Om du står inför en likviditetskris och inte hinner förhandla kan det räknas som ett undantag från förhandlingsskyldigheten. Det gäller vid synnerliga skäl. I den här krisen ser vi att vissa företag

fått göra det, till exempel när företaget skulle ha gått i konkurs om man inte sa upp personalen direkt.

– När du väl vidtar uppsägningar ska det göras formellt. Då gäller en skriftlig uppsägning där det ska stå bland annat hur lång uppsägningstiden är och hur arbetstagaren ska göra om hen vill överklaga. Vi rekommenderar företagen att använda en färdig mall, annars blir det lätt fel.

– I den här paniken som är med pandemin förstår vi att det är jobbigt för företagen. Men ha is i magen, gör allt i rätt ordning och

se till att du följer den process som svensk arbetsrätt säger att du ska följa.

Källa: Företagarna

Åtal mot Balder- topparna mest troligt i höst

ONSDAG 3 JUNI 2020

De två cheferna i fastighetsbolaget Balder som häktades förra veckan kommer sannolikt släppas innan något åtal blir aktuellt, uppger åklagaren för DN. Den omfattande förundersökningen gällande grovt insiderbrott kommer inte vara klar förrän efter sommaren.

Två ledande befattningshavare i det börsnoterade fastighetsbolaget Balder är misstänkta för grovt insiderbrott och sitter sedan i fredags häktade. Enligt Ekobrottsmyndigheten gäller det aktieförsäljningar som de två cheferna ska ha gjort. Totalt sju personer är misstänkta, men Balders vd Erik Selin vill inte säga om det är fler än de två häktade som har koppling till bolaget. Däremot vill han vara tydlig med att de misstänkta brotten inte rör transaktioner i Balderaktien. – Det vet jag av den enkla förklaringen att jag pratade med

åklagaren Hamilton på torsdagskvällen och då sa jag till honom att jag förstått det som att det inte berör Balder och frågade om jag kan kommunicera det, och han sa att jag kunde göra det, säger Erik Selin till DN.

De sju som är misstänkta i ärendet greps i vad Ekobrottsmyndigheten beskriver som "ett större tillslag i flera delar av landet" i början av förra veckan. Utöver de två Balder-topparna som häktats anhölls ytterligare fyra personer som senare släpptes på fri fot och en person inhämtades till förhör.

Brottet ska enligt tingsrättshandlingar ha ägt rum den 13 januari i år.

Förundersökningen initierades efter att Ekobrottsmyndigheten tagit emot flera anmälningar kort därefter.

– Det finns flera anmälningar som kom på olika personer. Sedan har vi grävt fram lite själva också, men det initierades av en anmälan, säger åklagaren Pontus Hamilton. Häktningen gäller fram till den 12 juni. Att ett åtal skulle vara inlämnat innan dess är uteslutet.

– Antingen kommer jag begära förlängning när det gäller de här

personerna eller så kommer man häva häktningen så de försätts på fri fot och så får utredningen bedrivas vidare, för den kommer att ta längre tid än så, säger Pontus Hamilton.

Häktningen motivseras med att de två misstänkta riskerar störa utredningen. Det finns ingen fara för att de skulle fly om de försattes på fri fot och därför är sannolikheten att de skulle hållas frihetsberövade fram till hösten liten.

– Så kommer det knappast bli. De sitter nu så de inte ska försvåra utredningen i det här kritiska

läget, för att vi behöver lite arbetsro helt enkelt, säger Pontus Hamilton.

I protokollen från häkttingsförhandlingarna framgår att de två cheferna misstänks på sannolika skäl, den högre misstankegraden. Själva bestrider de två både häktningen och nekar till alla brottsanklagelser.

Andreas Lindberg
andreas.lindberg@dn.se

Ny rapport: Nyanlända flyttar bort från Stockholm

ONSDAG 3 JUNI 2020

**Mellan 2016 och 2019 har
uppemot 20 000 nyanlända
anvisats till Stockholms län. På
grund av kommunernas
möjlighet att tidsbegränsa
bostadskontrakt och
bostadsmarknaden i Stockholm
flyttar många från länet.
Det visar Länsstyrelsens
rapport "Bostad sist? Om
bosättningslagen och**

**nyanländas boendesituation i
Stockholms län".**

Rapportförfattarna konstaterar att
arbetssätt och boendelösningar
för nyanlända i länet inte
nödvändigtvis främjar nyanländas
etablering och integration.

– Bosättningslagen har haft en
inverkan, men det finns
utmaningar. Intentionen med
lagen var att styra mottagandet till
arbetsmarknader med goda
förutsättningar och att det skulle
finnas en möjlighet att bo kvar i
anvisningskommunen. Det var ett
stort jobb att väldigt snabbt få
fram bostäder, som är en

förutsättning för så mycket annat, som trygghet och välmående, säger Elin Blomberg, utvecklingsledare på Länsstyrelsens avdelning för hållbar tillväxt, som tillsammans med kollegan Annelie Rostedt har skrivit rapporten.

Bosättningslagen infördes i mars 2016. Den innebär att kommunerna är skyldiga att ta emot de nyanlända som har anvisats till dem, men ger också kommunerna en möjlighet att tidsbegränsa bostadskontrakt. Antalet uppsagda kontrakt i Stockholms län låg 2018–2019 på

minst 1 300, vilket berörde över 800 minderåriga barn.

Det är stor skillnad mellan olika områden i Sverige. Ungefär 70 procent av landets kommuner erbjuder helt, i hög grad eller delvis permanenta bostäder till anvisade nyanlända. I Stockholms län är motsvarande siffra knappt 15 procent.

Ungefär 30 procent av landets kommuner erbjuder inte alls eller i låg grad permanenta bostäder till anvisade nyanlända. I Stockholms län är motsvarande siffra drygt 85 procent.

Rapportförfattarna ser sammantaget en risk att tidsbegränsade kontrakt över tid underminerar bosättningslagens proportionerliga fördelning av nyanlända. Dessutom, menar de, är det problematiskt för berörda individer att den rätt till bosättning som uttalas i bosättningslagen i praktiken kan ge så olika utfall. Nyanlända invånare som har anvisats till kommuner i länet beskriver i intervjuer oro, stress och en känsla av att inte kunna slå sig till ro utan att ständigt vara på väg. De utmaningar som ofta

uppstår i tidsbegränsade boendelösningar, vilka ibland även präglas av trångboddhet, kan beskrivas med begreppen oförutsägbarhet och ofrivillighet. – Bosättningslagen har flera syften, att uppnå ett jämnare mottagande över landet och att främja integration. Men de tidsbegränsade kontrakten betyder att de nyanlända behöver flytta efter relativt kort tid. De kanske måste lämna anställningar, avbryta skolan och med en bostadsmarknad i Stockholm som är svår att komma in på kan det innebära att

nyanlända behöver flytta från länet, säger Annelie Rostedt. År 2015 utgjordes nästan 90 procent av Stockholms läns mottagande av självbosatta nyanlända. År 2019 är bilden en annan och 60 procent av de kommunmottagna har anvisats till länet. År 2015 hade 21 av länets 26 kommuner en högre andel självbosatta än anvisade nyanlända. År 2019 är det 8 av länets kommuner som har en högre andel självbosatta än anvisade.

20 av 26 av länets kommuner har allmännyttiga kommunala

bostadsföretag eller stiftelser som de kan använda i jakten på bostäder. I Danderyd, Lidingö, Nacka, Salem, Täby och Vaxholm finns ingen allmännytta. Det är också vanligt förekommande i länet att i någon grad erbjuda nyanlända bostäder där kök, toalett och hygienutrymmen, eller mer sällan sovrum, delas med personer utanför den egna familjen.

2016 ökade mottagandet väldigt kraftigt, vilket innebar mindre möjlighet för kommunerna till fokus, långsiktighet och hållbarhet. Men

rapportförfattarna har sett många olika arbetssätt, till exempel ett kluster av kommuner där framför allt barnfamiljer får permanenta kontrakt.

Samtidigt uppger nästan alla länets kommuner att de underlättar för anvisade nyanlända att flytta vidare till andra kommuner och län vid behov av bostad.

Och det är fler som flyttar från Stockholms län än som flyttar hit. En dryg fjärdedel av de nyanlända som anvisades och mottogs i länet år 2017 hade flyttat 18 månader senare. Av dessa var 40 procent

barn under 18 år. De allra flesta hushållen har lämnat länet.

En del av dessa hushåll har bosatt sig i kommuner som, givet bosättningslagens kriterier för fördelning av anvisade, har undantagits ett mottagande av nyanlända på anvisning. I Stockholms län gäller det Södertälje som redan tar – och har tagit – emot ett stort antal självbosatta nyanlända.

Flest anvisade nyanlända har flyttat från kommuner som tillämpar de mest strikta tidsgränserna vid bosättning av anvisade.

En mycket liten andel av de som anvisats till övriga landets kommuner har flyttat till Stockholms län under samma tidsperiod. Utflyttningen av nyanlända från Stockholms län till andra län är alltså betydligt större än inflyttningen till Stockholmskommunerna från andra län.

Mia Tottmar

mia.tottmar@dn.se

**Fakta. Så här gör
länets kommuner med
boende för nyanlända**

Strikt tidsgräns på två år, eller etableringstidens längd, för både ensamhushåll och barnfamiljer: Nacka, Lidingö, Salem, Sigtuna, Solna, Täby, Vallentuna, Vaxholm, Värmdö och Österåker.

Tidsbegränsat boende på två år med möjlighet till förlängning efter behovsprövning för hela eller delar av målgruppen: Danderyd, Ekerö, Haninge, Norrtälje, Nynäshamn, Tyresö, Upplands-Bro och Upplands Väsby.

Mer långsiktiga lösningar för hela eller delar av målgruppen: Botkyrka, Huddinge, Järfälla,

Nykvarn, Sollentuna, Stockholms stad och Sundbyberg.

Kallbadhus byggs vid Gamla stan

ONSDAG 3 JUNI 2020

För första gången på många, många år ska stockholmarna få ett kallbadhus i Riddarfjärden, i Munkbrohamnen vid Gamla stans t-banestation. Om planerna går i lås ska det öppna 2022.

– Det är en plats som varken är tillgänglig, trevlig eller trygg i dag. Nu får vi en citynära bad- och poolanläggning, säger finansborgarrådet Anna König Jerlmyr (M).

Företaget Nordic Urban, som sedan 2017 driver ett liknande bad vid Salutorget i Helsingfors har haft en dialog med Stockholms stad om badet i två år.

– Badet ska hålla öppet året runt, med simbassänger med varmt vatten, och innehålla delar som är tillgängliga utan inträdesavgifter. I Helsingfors är december vår populäraste månad, säger företaget vd Raoul Grünstein. Badet ska bland annat också ha en barnanläggning och bastu.

– Stockholm är en stad på vatten och i dag kan man inte bada på

platsen alls, det är rent livsfarlig, säger Anna König Jerlmyr.

Stockholm har haft badstugor sedan åtminstone 1400-talet, det första kallbadhuset kom långt senare.

– 1827 öppnades två simanläggningar vid Riddarholmen, historiskt sett har det funnits flera badhus i centrala staden. De försvann när vi började bygga bostäder med badrum, säger socialborgarrådet Jan Jönsson (L).

Stockholm är den enda skandinaviska huvudstaden utan ett kallbadhus, påpekar han.

– Kallbadhuset återupprättar Stockholms kulturhistoria. Men vi är noga med stadens silhuett, badet ska inte bli högre än taket på t-banestationen och de träd som finns här, säger Jan Jönsson. Flera av borgarråden tar upp platsens negativa historia. Jan Jönsson minns att Munkbrohamnen var ett tillhåll för högerextrema under hans uppväxt. Trafikborgarrådet Daniel Helldén (MP) kommer också ihåg helikopterplattan, som slutligen skrotades 2018.

– Vi ska lyfta detta ”hål” – som det har varit länge – vi bör

utnyttja platsen mer än tidigare, säger han.

Trygghetsborgarrådet Erik Slottnér (KD) menar att badet kommer att bidra till ett ökat, positivt, folkliv och ökad trygghet.

– Det är en fantastisk omgivning och fantastiska vyer. Dessutom kommer inte badet att belasta skattebetalarna med en enda krona, utan tvärtom ge en liten intäkt, säger han.

Företaget Nordic Urban står för anläggning och drift av badet, och betalar arrendeavgift till staden. Men vad händer den här coronasommaren?

– Vi hoppas kunna öppna de utomhusbad som finns om ett par veckor, många längtar, säger idrottsborgarrådet Karin Ernlund (C).

Mia Tottmar

mia.tottmar@dn.se

30-årig tradition bryts – bokbordet blir inställt

ONSDAG 3 JUNI 2020

Det blir ingen bokfest på Drottninggatan i augusti. Bokbordet Stockholm är inställt. Därmed bryts en 30-årig tradition.

Årets bokbord längs Drottninggatan skulle ha blivit en hejdundrande jubileumsfest, men på grund av coronaviruset har arrangörerna ställt festen.

Gunilla Berglund, som har hållit i arrangemanget under alla dessa år, är liksom många andra aktörer (förlag, privatpersoner, litterära sällskap, antikvariat med flera) besviken över detta, men räknar med att Bokbordet kommer att dukas upp 2021.

– Det är med stor sorg vi ställer in, men Bokbordet är en plats med mycket folk. Alla gillar ju böcker och samlas runt dem som säljer och det kommer att bli svårt att hålla avstånden, säger Gunilla Berglund.

Hon betonar att det också är många människor som brukar

samlas under de olika författarprogrammen, oavsett väderlek. Därför ser man ingen annan råd än att ställa in evenemanget.

Det första bokbordet dukades upp 1991 då 289 bord ställdes upp utmed Drottninggatan. Under många år var sista söndagen i augusti synonymt med "Världens längsta bokbord" och det har alltsomoftast stått över 600 bord fyllda med böcker på Drottninggatan.

Under senare år har Bokbordet arrangerats i mitten av augusti,

som en avslutning på
Kulturfestivalen.

För två år sedan fanns långt
framskridna planer på att göra om
det hela till en fyra dagar lång
bokmarknad utmed Skeppsbron,
men det ledde till högljudda
protester från dem som brukar
hyra bord.

I stället blev det bokfest inte -
enbart på Drottninggatan utan
även på Norra Latins skolgård,
mycket tack vare extern
finansiering.

Kan vi lita på att det blir ett
Bokbordet Stockholm 2021?

– Det räknar vi med och då ska vi
fira vårt 30-årsjubileum, säger
Gunilla Berglund.

Eva-Karin Gyllenberg

eva-karin.gyllenberg@dn.se

Jan Eklund: En svensk tiger om hur vi klarade oss undan andra världskriget

ONSDAG 3 JUNI 2020

I helgen hade danska "De förbannade åren" svensk premiär. Och i dagarna kommer en nyinspelning av Väinö Linnas finska klassiker "Okänd soldat". Men i Sverige gör vi inte film och tv om andra

världskriget. Det är pinsamt tyst.

Man kan rätt snabbt ta tempen på en nations intellektuella mognad. Uppskatta bara hur högt i tak det är i den offentliga debatten – inte minst när det gäller landets nära förflutna och kontroversiella perioder i historien.

"I maj 1945 var plötsligt alla danskar frihetskämpar", sade den danske regissören Anders Refn till DN:s Nicholas Wennö i en intervju inför helgens svenska premiär av "De förbannade åren" (29/5). Den sarkasmen har giltighet långt utanför Danmark.

Många länder brottas fortfarande med sitt förflutna från andra världskriget.

”Den obehagliga sanningen”, fortsatte Refn, ”är att alla danskar inte var frihetskämpar, tvärtom var vi Hitlers favoritprotektorat i tre år – innan opinionen svängde. Tidigare har det varit skamfyllt att prata om detta. Att det tog 20 år för mig att få göra filmen talar ju sitt tydliga språk. Men den enorma publikresponsern är ett kvitto på att det fanns ett behov av att prata om det här tabut.”

Mot den bakgrunden är Danmark på bättringsvägen. Det har inte

heller saknats danska filmer om kriget. ”Flamman och citronen” (2008) var en rätt häftig motståndsfilm, men just det temat har danskarna älskat att spegla sig i genom åren. ”Under sanden” (2015) tog ett betydligt mer oroande grepp på krigsåren; den handlar om hur unga tyska krigsfångar 1945 tvingas leta upp och desarmera minor längs den danska kustlinjen.

Även i Norge är det gott om filmer från de svåra åren. Tänk bara på ”Max Manus” (2008), ”Kungens val” (2016) och ”Den 12:e mannen” (2018). Och de har i sin

tur en dragning åt nationalistiska bombasmer som ekade pinsamt tomt i framför allt "Max Manus". Däremot tyckte jag om den mer nedtonade "Kungens val" – och fick på köpet större förståelse för vilket utsatt läge Norge hamnade i när de till skillnad från Danmark gjorde motstånd.

Jag minns en finsk student från 80-talets Uppsala. Han stelnade till när vi andra vanvördigt skämtade om någon usel krigsfilm vi sett. Han berättade senare att en nära släkting dog i kriget mot Sovjetunionen. Ja, alla i hans generation hade någon i närheten

som offrat sig för nationen. Det satt djupt i honom.

Det är knappast en tillfällighet att Finland har producerat de mest realistiskt brutala filmerna från kriget. Bara Väinö Linnas roman "Okänd soldat" har filmats tre gånger – och i dagarna kommer den fjärde som serie på HBO: "Unknown soldier".

Vi i Sverige är klart sämst i Norden, så dåliga att någon borde gå till botten med hur det kunde gå till. Klart man minns "Någonstans i Sverige", "1939" och "God afton, herr Wallenberg", men det var mycket länge sedan.

Jan Troells porträtt av publicisten Torgny Segerstedt, "Dom över död man" (2012), är den enda filmen från senare år jag minns. Fast den tangerar bara krigsårens dramatik.

Ola Larsmo undrade här i DN (29/5 2019) hur tvättäkta historieförfalskning som SD:s propagandafilm "Ett folk, ett parti" kan förekomma i dagens Sverige. Svaret blev att det inte finns några andra filmiska berättelser i omlopp. Författarna och historikerna har skrivit mycket, på film och tv gapar ett stort hål.

I väntan på bot och bättring kan man alltid se "De förbannade åren". Jesper Christensen – som lustigt nog tidigare gestaltat både Haakon VII och Torgny Segerstedt – är förbannat fin i huvudrollen. Ändå är filmen förbluffande traditionellt berättad, ingen sensation direkt. Det är däremot miniserien "Kappvändaren" som visas på SVT Play – och den är bara en i raden från Tyskland som håller hög klass. Det ska ju bli gångbar konst också, inte bara en konventionell historielektion.

Jan Eklund

jan.eklund@dn.se

Så surrade Sverige fast sig vid masten i hanteringen av krisen

ONSDAG 3 JUNI 2020

Den svenska responsen på coronapandemin har från början präglats av en märklig ståndaktighet och en vilja att med all kraft försvara sin med tiden unika hållning. I ljuset av utvecklingen kan den bara karaktäriseras som fakta-resistens, skriver författaren och läkaren Lena Einhorn.

En av de mest berömda definitionerna av retorik kommer från den grekiska filosofen Aristoteles, som sa att retorik är ”konsten att vad det än gäller finna det som är bäst ägnat att övertyga”. Sofisterna hårdrog saken. Allt som tjänar mina syften är tillåtet, ansåg de, och den - skickligaste talaren är den som kan försvara den sämsta saken. Retorik handlar alltså om förmågan att övertyga, och konstarten odlas flitigt av politiker och försvarsadvokater. Men, kan man fråga sig, vad är skälet till att den ska odlas av en

myndighet som är ansvarig för att bemästra en svår epidemi? Trenden syntes tidigt, redan i slutet av januari, när det stod klart att det nya coronavirus som härjade i Kina kanske skulle spridas runt världen. Något frapperade med den svenska responsen. Trots alarmerande internationella prognoser uteblev den nästan helt. På ett sätt var det kanske logiskt, eftersom det senaste coronavirushotet, sars-epidemin 2003, hade kvästs utan omfattande spridning i Europa. Men samtidigt fanns bland dem som ansvarade för den svenska

folkhälsan en omotiverad övertygelse om att samma sak skulle hända nu. En övertygelse som var så stark att nästan inga förberedelser vidtogs.

Denna övertygelse var ett första tecken på en tendens som vuxit sig allt starkare: en tendens till ståndaktighet, som i ljuset av utvecklingen bara kan karaktäriseras som faktaresistens. Och en vilja att med all kraft försvara sin med tiden unika hållning.

Den farsot, covid-19, som nu drabbat oss, och som har dödat långt över fyratusen svenskar,

hanteras på ett sätt som måste anses ovanligt för en expertmyndighet. Trots att man inte har några politiska positioner att bevaka, eller annat rimligt skäl till att ägna sig åt retorik, så agerar man ofta som om man befinner sig i en rättssal. Som om man har en meningsmotståndare som måste neutraliseras. Tre retoriska grepp återkommer:

1. Bilden som frågeställaren presenterar är förenklad, och situationen i själva verket mycket mer komplex.
2. Frågan som tas upp är just nu föremål för utredning.

3. Vad som är rätt eller fel kommer att kunna avgöras först långt fram i tiden, när krisen är över.

Som ett exempel kan tas hur statsepidemiolog Anders Tegnell bemött frågan om varför man inte rekommenderar generellt bruk av munskydd inom äldreomsorgen. Följande ordväxling inföll under presskonferensen den 24 april:

P4 Uppland: Varför har inte Folkhälsomyndigheten gått ut med rekommendation om att personal på äldreboenden och i hemtjänst ska bära extra skydd som till exempel visir och

munskydd även hos till synes friska äldre?

Tegnell: Menar du att äldre skulle använda dem, eller att personalen skulle använda dem? Men hur som helst, det spelar inte så stor roll. Vi tycker att det är viktigt nu att titta på hela situationen, det här är en väldigt komplex verksamhet, äldreboenden och stöd till äldre. Och det är väldigt viktigt att man inte tror att man kan lösa det genom att lösa någon liten del av det [...]

P4 Uppland: Men varför då inte, innan man har den kompletta, större kunskapen, införa sådana

här mindre lösningar? För att hjälpa lite grann?

Tegnell: För att vi inte vet om det kommer att hjälpa lite grann.

Varför, kan man undra, behövde denna fråga avvisas så resolut?

Viruset hade kommit in på tre fjärdedelar av

Stockholmsregionens äldreboenden, och behovet av skyddsutrustning kunde tyckas obestridligt. Men ämnet munskydd är laddat, och länkat till frågan om skuld och ansvar. Det var nämligen utifrån övertygelsen om att detta coronavirus, liksom sarsviruset,

endast smittar vid symtom som Folkhälsomyndigheten ursprungligen utformade sin smittskyddsstrategi ("stanna hemma om du känner dig sjuk", och "använd skyddsutrustning endast när du arbetar med sjuka").

Trots att studier nu enhälligt visar att viruset sprids även från personer utan symtom, så håller myndigheten ståndaktigt fast vid sina rekommendationer. Som Anders Tegnell nyligen sa i BBC:s "Hard talk": "I Sverige använder vi inte munskydd, vi stannar hemma när vi är sjuka."

Det kan tyckas besynnerligt att en gång intagna positioner så hårdnackat måste försvaras, trots att resten av världen sedan länge övergett dem. Men kanske är det just för att priset för den valda vägen, i antal döda, blivit så högt som man surrat fast sig vid masten. Att medge fel är att stå som ansvarig för ett stort lidande. Följdriktigt hanteras även frågan om de höga dödstalen med liknande retorik: "Att bara titta på dödstal", sa Tegnell 25 april, "är ett enögt sätt att bedöma arbetet. Jag tror att efteråt, när vi får lite mer tid att bedöma hur pandemin

drabbat olika länder, kommer att titta på väldigt många fler saker än bara dödstalen."

Att besvara en relativt självklar fråga med att saken är komplex och ännu inte går att utvärdera är ett effektivt sätt att få den att falla platt till marken. Men på senare tid har retoriken oroande nog ibland övergått från avledning till ren faktaförvrängning. När Tegnells företrädare som statsepidemiolog, Annika Linde, den 19 maj intervjuades av DN sa hon att Folkhälsomyndigheten, och hon själv, hade missbedömt epidemin, och att

smittspridningen inte, som man först trodde, liknade den under influensapandemier, utan ”gått långsammare” och ”dessutom varit mer klusterbetonad”. Då gick Anders Tegnell omedelbart i svaromål och sa, helt utan vetenskapligt underlag, att ”i Sverige sprids inte smittan i kluster längre, det finns inga tecken på det” (Expressen 19/5). Därmed var Lindes korrekta analys neutraliserad. När Tegnell samma dag, i SvD, skulle kommentera att Sverige i veckan haft flest döda i världen, i relation till folkmängden, så sa han: ”Det

är svårt att jämföra ett land som Sverige, där man har en spridning bland 50 procent av befolkningen, med ett land som USA ... där stora delar av landet över huvud taget inte är drabbat ännu.” Syftet med att ange siffran 50 procent var rimligen att påtala att en stor del av Sveriges befolkning nu hade immunitet, och att vi därför, trots de höga dödstalen, hade ett bra läge.

Men två dagar senare visade Folkhälsomyndighetens egna undersökningar att endast 7,3 procent av Stockholms befolkning hade antikroppar och att siffran i

resten av landet var betydligt lägre än så. Varpå Tegnell sa att ”man inte ska gräva ned sig i siffran”, att ”man ska vara väldigt försiktig med att dra för stora slutsatser av enskilda värden och enskilda studier”. Men också att ”vi har all anledning att tro att personerna som vi fick proverna av har lägre risk att bli smittade än personer i samhället i övrigt”.

Man måste fråga sig vad syftet med all denna förvillande retorik är. Och hur illavarslande tanken än förefaller är det i dag svårt att komma till någon annan slutsats än denna:

Bland dem som ansvarar för hanterandet av den svåraste kris Sverige befunnit sig i sedan andra världskriget har försvarandet av positioner, och förnekandet av skuld, nu blivit viktigare än att krisen hanteras på ett omdömesgillt sätt.

Lena Einhorn

Sanna Torén Björling: Nu anses våld mot journalister vara rimligt

ONSDAG 3 JUNI 2020

Förtroendet för medierna bland amerikaner har sjunkit under senare år, i synnerhet bland republikaner. Den hätska retoriken mot medier har förändrat arbetsvillkoren för journalister, skriver Sanna Torén Björling.

Lokala poliser, delstatspolis och det nationella gardet,

sammankallade – och så konfrontationen med fredliga, men upprörda demonstranter och med upploppsmakare. Scenerna upprepade sig, på plats efter plats, ofta inför rullande tv-kameror och hundratals journalister.

När jag rapporterade för DN från till exempel Ferguson, i efterskalvet av dödsskjutningen av en svart 18-åring 2014, och från Baltimore året därpå, i samband med att en afroamerikan dött i en polisbil, var förloppet ofta - tumultartat, ibland ursinnigt. Bilar brann, egendom förstördes. Som reporter var man vaksam,

men jag kände aldrig oro för att bli fysiskt angripen, varken av myndighetsutövare eller uppretade demonstranter. Polisen uppskattade säkert inte all rapportering, men respekterade journalisterna. Många reportrar delar den erfarenheten.

Nu är det annorlunda i USA, och det sker inte av misstag.

Sedan den 29 maj har organisationen Committee to protect journalists fått rapporter om mer än 125 fall av överträdelse av pressfriheten i USA, i samband med demonstrationerna. 20 personer har arresterats.

Journalister med synliga presskort har träffats av gummi- och pepparkulor, i flera fall skadats för livet. Andra har gripits, ibland hållits i förvar i flera timmar. Det har skett i Minneapolis, Detroit, New York, Louisville, Los Angeles. En av de skadade är reporter på Expressen. Hoten kommer inte bara från polishåll: i Washington, DC angreps ett team från Fox News av ilskna demonstranter. CNN:s huvudkontor i Atlanta vandaliserades i samband med protester.

Runt om i USA anser alltså polisen att det är rimligt att frihetsberöva journalister på uppdrag; inte heller demonstranter ser reportrar som fredade.

Det sker inte av en slump. Förtroendet för journalister har sjunkit i USA under senare år, till 41 procent, enligt Gallup. (På 1970-talet låg siffran mellan 65 och 70 procent.) Men tilltron till medierna är ojämnt fördelad, och allt tydligare förknippad med partisympati. 69 procent av de som definierar sig som demokrater har högt eller mycket

högt förtroende för journalister; bara 15 procent av republikanernas sympatisörer. De senaste årens förändring kan i hög grad spåras till högerväljarna. En undersökning från Pew Research Institute visar att republikanska väljare har allt lägre förtroende för flertalet större medier, med undantag för Fox News. Bland demokrater har förtroendet för samma medier legat stabilt och över 50 procent, utom för nämnda Fox News och högervridna Breitbart News. Misstroendet för journalister är alltså inget nytt, men Donald

Trump har eldat på det, med sina ständiga angrepp på enskilda journalister och mediebolag. Redan som presidentkandidat uppmanade han sin publik att bua ut närvarande reportrar. Stämningen kunde bli hotfull. Taktiken gav effekt, förtroendet för medierna sjönk till rekordlåga nivåer under 2016, då bara 32 procent av amerikanerna uppfattade vanlig nyhetsrapportering som korrekt och rättvis. Siffran steg sedan, men har alltså fallit igen.

De polariserade uppfattningarna om medierna kan delvis tolkas i ljuset av detta. Men man ska inte heller glömma bort att växande områden i USA i dag står utan en lokaltidning med resurser att fullfölja ett av de mest grundläggande journalistiska uppdragen – att granska makten. Tidningsdöden har drabbat landet hårt, och många amerikaner saknar en egen relation till journalister. Det gäller även poliser. Den politiska polariseringen har i USA växt under flera decennier. Under senare år utgörs den

huvudsakliga skiljelinjen just av
de två stora partierna: deras
väljare har inte bara skilda
åsikter, utan också olika
uppfattningar om vad som är sant.
Sanna Torén Björling

Svenska forskare löser Dödahavsrullaregåta

ONSDAG 3 JUNI 2020

**Genom dna-teknik har forskare
vid Uppsala universitet lyckats
ta reda på vilka djurhudar som
Dödahavsrullarnas pergament
utgörs av, och varifrån de
kommer. Det ger nycklar till
flera mysterier som omger
rullarna.**

Dödahavsrullarna består av 25
000 textfragment skrivna på
papyrus och pergament och utgör
bland annat de tidigaste bibliska
texterna. De hittades vid den

nordvästra stranden till Döda havet mellan åren 1947 och 1979. Dna-testerna som nu genomförts av de får- och kohudar som rullarna är skrivna på visar vilken typ av djur det var, och i vilka regioner de var vanliga. Trots att rullarna är över 2 000 år gamla har man fått fram flera resultat som kan skingra ovissheten kring om texterna kan sägas representera en större del av judisk tro – eftersom kor inte kan hållas i de torra markerna kring Qumran där rullarna påträffades kom förmodligen dessa skrifter någon annanstans ifrån. Det tyder

på att berättelserna var mer vitt spridda än bara inom en enskild sekt.

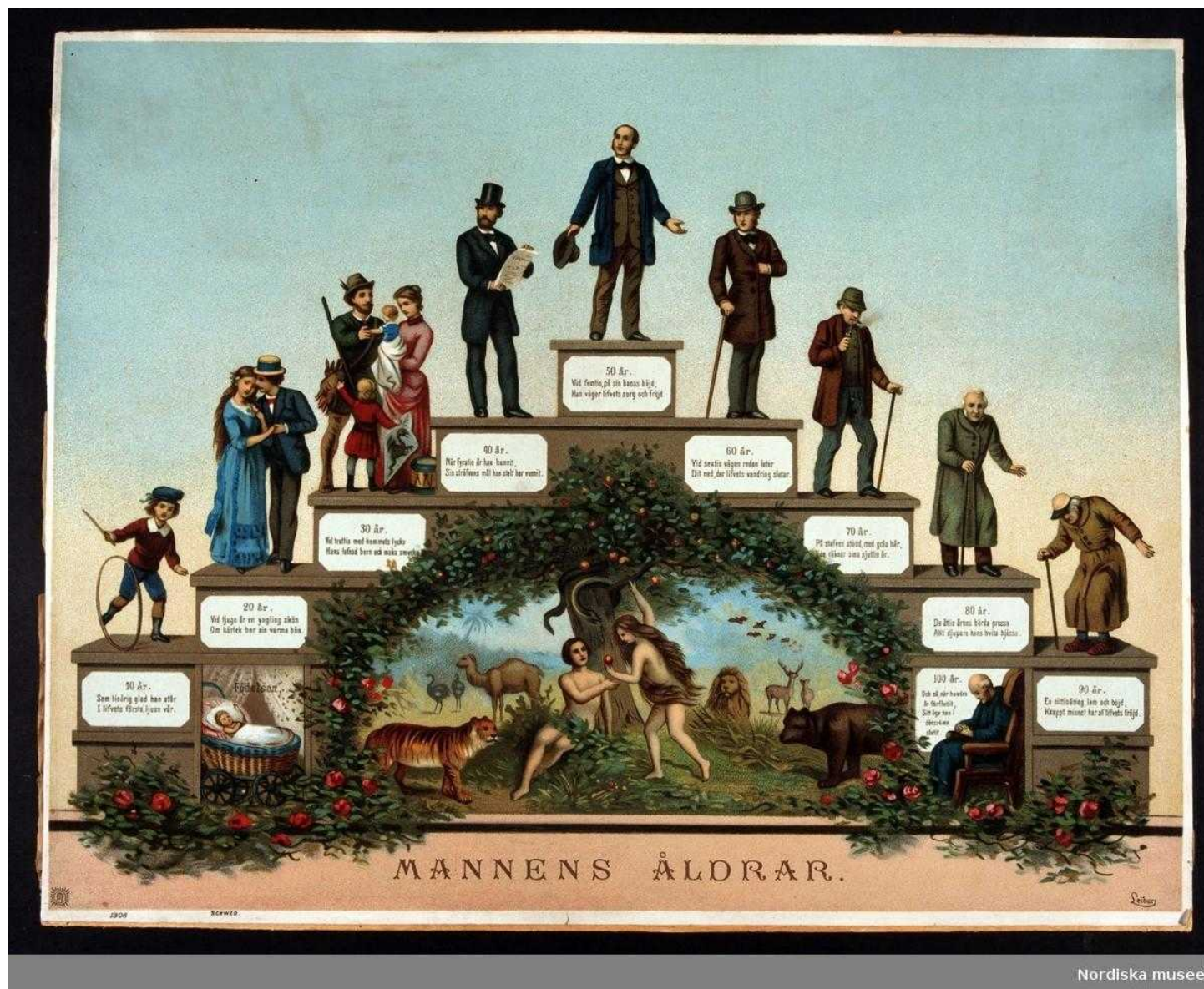
Man har också möjliggjort för historiker att dra slutsatser om vilka lösa textfragment som hör ihop, och ta isär sådant som visat sig vara tidigare felaktigt lagda pussel.

I ett pressmeddelande från Uppsala universitet säger Mattias Jakobsson, professor i genetik, som lett arbetet:

– Det är fantastiskt att vi har kunnat utvinna dna ur det här materialet. De här djurhudarna har bearbetats till pergament,

förvarats i ett torrt och varmt
klimat i flera tusen år och sedan
hanterats av människor igen när
de återfunnits. Normalt hade man
inte förväntat sig att det ska
finnas dna kvar i de här
fragmenten.

Kristofer Ahlström

”Åren mellan 20 och 30 har kommit att bli en ny livsfas”

ONSDAG 3 JUNI 2020

Svenska killar och tjejer får ha sex när de fyllt 15 år. De blir myndiga tre år senare. Då får de ta körkort och rösta – men först när de är 20 år blir det tillåtet att köpa vin, öl och sprit på systembolaget. Vad innebär det egentligen att vara vuxen?

På 1950-talet började forskare tala om ”tonåren” för att peka på att

perioden mellan barndomen och vuxenlivet blivit allt längre.

– Och i dag har åren mellan tjugo och trettio kommit att bli en ny livsfas, en fas vi kan kalla vuxenblivande. Det är då det gäller att hitta sin plats in tillvaron och reflektera över vem man är och vem man vill vara, säger utvecklingspsykologen Philip Hwang.

Han är senior professor i psykologi vid universitetet i Göteborg och vid Högskolan Väst i Trollhättan. Tillsammans med kollegorna Björn Nilsson och Ann Frisén har han skrivit boken

”Ungdomar och unga vuxna” (Natur och Kultur, 2018).
– Begreppet ”ung vuxen” började användas i början av 2000-talet. Vi talar då om tiden mellan artonårsåldern och upp till den sena tjugoårsåldern. Bakgrunden är att det helt enkelt uppstått en ny livsfas beroende på sociala och kulturella förändringar, säger Philip Hwang.
Han nämner bland annat att man blir förälder senare i livet och utbildar sig under en längre tid. Utforskande av den egna identiteten och ett stort fokus på

sig själv är några av de saker som utmärker unga vuxna.

Philip Hwang, Ann Frisén och några forskarkollegor har kunnat följa en grupp personer som är födda 1981 och 1982 genom deras olika livsfaser. Han berättar att det främst är tre faktorer som man kopplar ihop med att vara vuxen:

1. Att ta fullt ansvar för sig själv.
  2. Att fattar egna beslut.
  3. Att bli ekonomisk oberoende.
- Tidigare var avslutad utbildning och att man gift sig och fått barn tydliga markörer för när någon på

allvar trätt in i vuxenvärlden,
säger Philip Hwang.

Han berättar att Björn Nilsson,
som liksom Ann Frisén är hans
medförfattare till boken

”Ungdomar och unga vuxna”, är
uppvuxen på en mindre bruksort i
Mellansverige. Där stod det
ganska klart vad det innebar att
bli sedd som vuxen.

– Björn berättade att efter
gymnasiet, om man nu gick där,
skaffade man ett jobb och flyttade
hemifrån. Sedan gifte man sig och
fick barn. Resan från tonåring till
vuxen gick snabbt. Att samla

vuxenpoäng innebar något helt
annat förr, säger Philip Hwang.
Tidpunkten för att bli vuxen är
förskjuten i dag. Det gör att det
blir mer utrymme att fundera över
sin identitet: Vem är jag? Vad ska
jag göra av mitt liv? Vilket yrke
ska jag välja?

– Ungdomen är möjligheternas
tid. När min fru och jag är ute ser
vi, även nu corona-tider, klungor
med unga. De tror sig vara
odödliga; De har inte upplevt
vantrivsel på jobbet eller
skilsmässotrubbel eller en
pandemi.

Philip Hwang menar att det bra att i ungdomsåren stå lite mer fri från samhällets krav och skyldigheter. Att vara mittemellan skapar en självständighet, säger han. Man kan känna sig som ung och vuxen på en och samma gång – och det skapar en frihet.

– Men samtidigt blir unga vuxna väldigt upptagna av sitt eget livsprojekt, vilket skapar en viss negativ självupptagenhet. Jag har söner i den åldern och de kräver svar direkt – även när jag är upptagen med annat.

När det gäller vägen mot att hitta sin identitet talar man ibland om

fyra olika aspekter som handlar om hur mycket utforskande en person gjort, och vilken mån hen tagit ställning:

1. Uppnådd identitet (då har man både utforskat och tagit ställning),
2. Moratorium (då utforskar man hela tiden).

3. För tidig identitet (man utforskar inte utan tar ställning, alldeles för tidigt).

4. Diffus identitet (man varken utforskar eller tar ställning).

– En studie har visat att det är fler kvinnor än män som en fullbordad identitet vid 25 års ålder, säger Philip Hwang.

Han tror att ett långt sökande efter en identitet oftast har något gott med sig, man "landar" inte för fort.

– Jag har träffat unga som väldigt tidigt vetat precis vad de vill.

Kanske utbilda sig till läkare, engagera sig politiskt eller jobba som volontär i tredje världen. En del går i föräldrarnas eller något syskons fotspår. Men längre fram kommer frågan om det verkligen var det här jag de ville. Det kan ibland leda till en livskris, säger Philip Hwang.

På Göteborgs universitet är Py Liv Eriksson snart klar med sin

doktorsavhandling i utvecklingspsykologi. Den handlar om utvecklingen under den första riktiga vuxentiden, där hon dels fokuserar på åren mellan 29 och 33.

– Det finns dåligt med forskning om den livsfasen. Många har intresserat sig för barndomen, tonårstiden och åren direkt efter tjugo, men inte för vad som händer därefter, säger Py Liv Eriksson.

Efter de första åren som ung vuxen har många sitt första fasta jobb, de har en partner, kanske funderar de på om de ska försöka

bli föräldrar. Ofta kan de uppleva en yttre och inre press på att leva upp till samhällets förväntningar på hur vuxenlivet ska gestalta sig. – De flesta har gjort tidigare val i livet som de bär med sig in i de tidiga vuxenåren, där den egna utvecklingsprocessen sedan kan ta sig olika vägar. En del fortsätter att utvecklas, går kanske vidare på jobbet och hittar nya positioner eller upptäcker nya sätt att utveckla sina intressen.

– Andra tycks däremot bli mer passiva. De fastnar och utvecklar sig inte. Vi kan säga att en del klarar av förändringen som det

innebär att på allvar ta steget in i vuxenvärlden, medan andra har svårt att fortsätta utvecklas i takt med att livet förändrats som vuxen.

Py Liv Eriksson säger att hon i sin forskning funnit att till skillnad från i ungdomsåren, då många är ganska självcentrade och har fokus på vart ”jag” ska ta vägen, så börjar många under de tidiga vuxenåren att inkludera sin omvärld mer.

– Som vuxen handlar det mer om i vilket sammanhang man finns. Vad kan jag bidra med? Vissa uttrycker att de upplever sig som

en del i en livscykel. Vi kan säga att de går från ett "jag" till ett "vi". Man har kanske bildat familj och tänker mer på sin roll i ett större sammanhang.

Enligt Py Liv Eriksson har en del unga vuxna svårt att förändra sina val efter övergången till det riktiga vuxenlivet. De tror att omgivningen ska lösa deras problem och försöker inte själva att aktivt förändra sin situation.

– Ibland talas det om att "40 är det nya 30", det vill säga att ungdomstiden har förlängts.

I sin forskning har Py Liv Eriksson intervjuat personer om

hur de kommit fram till sina livsval. Det kan handla om synen på studier, jobbval, partnerförhållanden, familj, barn med mera.

– En del har prickat av allt på listan, det som vi ibland lite förenklat kallar "Volvo, villa och vovve". Flera av dem ställer sig sedan frågan vad de ska göra nu, och undrar om det här var allt som livet kunde erbjuda. En del stagnerar då, andra fortsätter att utvecklas.

Vad kan de här skillnaderna bero på?

– Det verkar som om de som tidigare funderat över sina livsval och utforskat dem verkar ha lättare att utvecklas som vuxna. Mycket talar för att det kan vara stöttande när man tar sig vidare i livet. Men även de som inte reflekterat tidigare kan utvecklas. Så bilden är inte entydig. Så talar Py Liv Eriksson om studier kring vad man tycker är viktigt för att anses vara vuxen, och ser som viktiga vuxenmarkörer, i Sverige: Där framkommer framför allt följande:

1. Att ta ansvar för sina handlingar.
  2. Att ha kommit fram till egna värderingar.
  3. Att kunna försörja sig själv.
  4. Att ha en mer jämställd relation till sina föräldrar.
  5. Att vara mindre självfokuserad och tänka mer på andra.
- När blev du själv vuxen?
- Ja, det är en spännande fråga. Jag kände mig vuxen ganska tidigt. Men när jag började utbildat mig till psykolog, kunde försörja mig själv och skaffat en egen bostad var jag kanske vuxen på riktigt.

Thomas Lerner

thomas.lerner@dn.se